วิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้ง ในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

ปริญญานิพนธ์

ของ

ชณากานต์ ศิลปรัศมี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

มีนาคม 2540

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(รศ.ดร.อัมพร สุขเกษม)

.....กรรมการ

(อาจารย์สุภา ปานเจริญ)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(รศ.ดร.อัมพร สุขเกษม)

.....กรรมการ

(อาจารย์สุภา ปานเจริญ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผศ.วิพุธ โสภวงศ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ เดือน มีนาคม พ.ศ. 2540

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้เพราะผู้เขียนได้รับความกรุณาจาก รศ.ดร.อัมพร สุขเกษม ประธานกรรมการและอาจารย์สุภา ปานเจริญ กรรมการ ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษา และเสียสละเวลาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องให้แก่ผู้วิจัยด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.วิพุธ โสภวงค์ กรรมการสอบเพิ่มเติมที่ได้กรุณาแนะแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียน ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณคุณประพนธ์ ศิลปรัศมี ,คุณอโนทัย จิตบุญ ,คุณเบญญา สุชาทิพยพันธุ์ ตลอดจนเพื่อน และพี่น้องทุก ๆ คน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนทำให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จในการทำงานครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง ขอกราบระลึกถึงพระคุณของบิดาและมารดา ที่ได้ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด จนทำให้ผู้เขียนสำเร็จการศึกษาปริญญามหาบัณฑิตนี้ นับเป็นพระคุณที่จะลืมเสียมิได้และจะจารึกพระคุณนี้ตลอดไป

ชณากานต์ ศิลปรัศมี

สารบาญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	
	ภูมิหลัง	1
	จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
	วิธีการดำเนินการค้นคว้า	5
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ	
	การศึกษาค้นคว้า	6
2	ยาขอบและชีวประวัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ	
	ประพันธ์นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ	
	กำเนิดของ โชติ แพร่พันธุ์	20
	การศึกษาและชีวิตในวัยเยาว์	22
	งานและชีวิตการเป็นนักประพันธ์	25
	กำเนิดนวนิยายผู้ชนะสิบทิศ	29
	ลักษณะและอุปนิสัยของ โชติ แพร่พันธุ์	35
	ชีวิตรักและครอบครัว	40
	อวสานแห่งชีวิต	43
	ภูมิหลังของยาขอบที่เกี่ยวข้องกับ	
	การประพันธ์นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ	45

บทที่ หน้า

3 วิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้ง
ในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ 54

4 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 346
อภิปรายผล..... 354
ข้อเสนอแนะ..... 355

บรรณานุกรม..... 356

ประวัติย่อของผู้วิจัย..... 361

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การสร้างวรรณกรรมประเภทที่มีนาฏการหรือวรรณกรรมเรื่องเล่าที่มีความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละครอย่างเช่นนวนิยาย นับได้ว่าเป็นงานสร้างสรรค์ที่มีค่าชิ้นหนึ่งของมนุษย์ เพราะเป็นงานที่ต้องอาศัยฝีมือและความสามารถของผู้ประพันธ์ที่จะประสานศาสตร์และศิลป์ ให้เข้ากันอย่างแนบเนียน กลมกลืน ซึ่งหากผู้ประพันธ์สร้างสิ่งนี้ได้ดีแล้ว ก็จะทำให้ผลงานที่ออกมานั้นมีคุณค่าและประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

องค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของนวนิยายก็คือโครงเรื่อง โครงเรื่องเกิดจากเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์กัน โครงเรื่องที่ดีต้องมีความขัดแย้งที่น่าสนใจ เพราะความขัดแย้งทำให้เกิดปมหรือจุดหักเหขึ้นกับวิถีชีวิตของตัวละครจุดหักเหของวิถีชีวิตตัวละครซึ่งเกิดจากความขัดแย้งเป็นสิ่งสำคัญที่กระทบอารมณ์ของผู้อ่านทำให้เร้าความสนใจได้เป็นอย่างดียิ่ง เป็นผลให้ผู้อ่านอยากติดตามว่าเหตุการณ์จะดำเนินหรือคลี่คลายไปอย่างไร ผู้ประพันธ์ที่มีความสามารถจะสร้างโครงเรื่องให้มีความขัดแย้งที่น่าสนใจชวนติดตามเป็นเหตุเป็นผลกันอย่างแนบเนียน สืบเนื่องกันไปจนเป็นเหตุให้เกิดเรื่องราวต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันโดยตลอด การที่ผู้ประพันธ์จะสร้างเหตุการณ์ในเรื่องให้น่าสนใจก็ต้องอาศัยการสร้างความขัดแย้งที่เหมาะสม เพราะความขัดแย้งทำให้เรื่องราวในนวนิยายสนุก เร้าใจชวนติดตาม ความขัดแย้งจึงเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดนาฏการขึ้นในวรรณกรรม ดังที่มีผู้สรุปไว้อย่างชัดเจนว่าหัวใจของนาฏการและโครงเรื่องคือความขัดแย้ง (Altenbernd and Lewis. 1966 : 66)

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้ตัวละครต้องต่อสู้ ดิ้นรนหาทางออก เพื่อลดความตึงเครียดที่เกิดนั้น โดยแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งสำเร็จและล้มเหลว เหตุการณ์อันเกิดจากความขัดแย้งจะกระทบอารมณ์ผู้อ่านที่ต้องการติดตามเหตุการณ์ ดังที่ ชัดสุณี สินธุสิงห์ กล่าวไว้ว่า ผู้อ่านก็พอใจที่จะช่วยตัวละครขบคิดปัญหา และอุปสรรคที่เป็นความขัดแย้งเพื่อหาทางออกเมื่อปัญหานั้นคลี่คลายไปในทางใดก็จะเกิดอารมณ์ร่วมไปกับตัวละคร ทั้งในทางที่เป็นสุขหรือเป็นทุกข์

ด้วยเสมอ (ชัตสุณี สินธุสิงห์. 2532 : 61) จึงกล่าวได้ว่า ไม่ว่าความขัดแย้งจะเกิดขึ้นอย่างไรและคลี่คลายลงอย่างไรย่อมอยู่ในความสนใจและมีความสำคัญต่อผู้อ่านทั้งสิ้น ในส่วนของการคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น ผู้ประพันธ์ที่มีฝีมือจะเลือกวิธีการคลายปมขัดแย้งได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนกับเหตุการณ์ในเรื่อง ซึ่งบางครั้งเป็นการคลายปมที่ผู้อ่านอาจคิดไม่ถึง หรือบางครั้งก็เลือกคลี่คลายโดยพลิกความคาดหมายของผู้อ่าน ทำให้เกิดจุดสนใจและน่าติดตามมากยิ่งขึ้น

นอกเหนือจากการสร้างความขัดแย้งที่น่าสนใจให้เกิดขึ้นในเรื่องแล้ว การคลี่คลายความขัดแย้งที่ผูกเป็นปมเชื่อมโยงกันนั้นก็เป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่จะดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้เป็นอย่างดียิ่ง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงฝีมือในการเขียนของผู้ประพันธ์ในอันที่จะคลายปมขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น ผู้ประพันธ์ที่มีความสามารถจะใช้กลวิธีในการคลี่คลายปมขัดแย้งเป็นผลให้เรื่องราวที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมเป็นเหตุเป็นผลได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดความกลมกลืนในเรื่องได้ความขัดแย้งและการคลี่คลายปมขัดแย้งในนวนิยาย จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงฝีมือการเขียนของผู้ประพันธ์ด้วยประการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ เป็นนวนิยายที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ยาขอบ (โชติ แพร่พันธุ์) มาก กล่าวได้ว่าเป็นผลงานชิ้นเอก ทำให้ยาขอบเป็นที่ยอมรับและชื่นชมของนักอ่าน รวมทั้งนักเขียนร่วมสมัยเดียวกันกับเขา จนกล่าวได้ว่ายาขอบคือผู้ชนะสิบทิศ และผู้ชนะสิบทิศคือยาขอบดังที่มัทนา นาคะบุตร กล่าวไว้ว่าเมื่อกล่าวถึงยาขอบจึงมักจะมีผู้ชนะสิบทิศควบคู่ไปด้วยเสมอ (มัทนา นาคะบุตร. 2523 : 3 - 4)

ความดีเด่นของวรรณกรรมเรื่องผู้ชนะสิบทิศ นอกจากจะอยู่ที่สำนวนภาษาอันไพเราะคมคาย ลึกซึ้งแล้ว ความสนุกสนาน เร้าใจเนื่องจากพฤติกรรมของตัวละครที่เกิดจากความขัดแย้งนับเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ผู้ชนะสิบทิศยังประทับอยู่ในความรู้สึกของผู้อ่านได้ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งพฤติกรรมของตัวละครเหล่านี้ ผู้ประพันธ์ได้สร้างให้มีความขัดแย้งเกิดขึ้นอยู่ตลอดทั้งเรื่อง เป็นผลให้ตัวละครต้องแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งออกมา เพื่อเอาชนะอุปสรรคและให้บรรลุถึงความต้องการนั้น ความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องนี้ทำให้เกิดเหตุการณ์เชื่อมโยงจนเป็นเรื่องราวที่เข้มข้น ชวนติดตาม และความขัดแย้งแต่ละประการนั้น ยาขอบมีกลวิธีคลายปมขัดแย้งได้อย่างสวยงามและเหมาะสม ผู้อ่านหลายคนมีความรู้สึกอิดอัดกับคำกล่าว

ของจะเด็ดที่ว่า "รักตะละแม่จันทราด้วยใจภักดิ์ รักตะละแม่กุสุมาด้วยใจปอง" ด้วยไม่รู้แน่ว่าระหว่าง รักด้วยใจภักดิ์ กับรักด้วยใจปอง นั้น จะเด็ดจะมีใจเอนเอียงไปข้างใดมากน้อยกว่ากัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการสร้างความขัดแย้งที่มีน้ำหนักอันยากแก่การตัดสินใจ ผู้อ่านจึงติดตามเรื่องราวต่อไปอย่างใจจดจ่อว่าจะเด็ดจะรักนางข้างไหนกันแน่ และการคลายปมขัดแย้งที่ไม่สามารถนำตะละแม่กุสุมามาเข้าร่วมพิธีแต่งงานพร้อมกับตะละแม่จันทราผู้บริสุทธิ์ได้นั้น ยาขอบได้เลือกสรรตัวละครที่มีความเหมาะสมและมีเหตุผลมากที่สุดมาคลายความขัดแย้ง นั่นคือแม่นมเลาชี เหตุผลของแม่นมมีน้ำหนักพอที่จะทำให้จะเด็ดต้องยอมเชื่อฟังและปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อโต้แย้ง นับได้ว่าเป็นการคลายปมที่สวยงามและเหมาะสมมากตอนหนึ่ง หรือเมื่อขุนพลของตองอูอย่างตองหวุ่นญี ตกอยู่ในสภาพการณ์ที่ต้องตัดสินใจเลือกระหว่างตองอูมาตุภูมิกับจิสะเบง ลูกชายคนเดียวที่รักดังดวงใจแต่ทรยศต่อชาติบ้านเมือง ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้สามารถเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านได้มากเช่นกันว่าตองหวุ่นญีจะทำอย่างไร ปมขัดแย้งที่เกิดขึ้นในใจของเขาจะคลี่คลายลงในลักษณะใด เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การสร้างนวนิยายที่มีความสนุกสนานและมีคุณค่าเช่นเรื่องผู้ชนะสิบทิศจะต้องมีความขัดแย้งที่น่าสนใจและการคลายปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสมเป็นอย่างดียิ่ง จึงทำให้นวนิยายที่มีขนาดยาวเช่นนี้มีความสนุก เร้าใจผู้อ่าน ซึ่งจะเห็นได้จากการที่มีผู้มารออ่านนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศถึงหน้าโรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ประชาชาติ เพียงเพื่อจะขอซื้อหนังสือส่วนที่ตีพิมพ์เรื่องนี้ลงเท่านั้น(ช่วย พูลเพิ่ม. 2531 : 51) จึงเป็นที่น่าสนใจว่านวนิยายเรื่องนี้มีความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งที่มีอยู่อย่างไรจึงทำให้นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศมีความดีเด่นเป็นที่นิยมและได้รับความสนใจตลอดมา

ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ จะทำให้เห็นกลวิธีการสร้างความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้ อันเป็นผลให้ผลงานเรื่องผู้ชนะสิบทิศยังตราตรึงอยู่ในใจของผู้อ่านจวบจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะทำให้เห็นกลวิธีของยาขอบที่ใช้สร้างความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ อีกทั้งยังทำให้เข้าใจตัวละครในเรื่องได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่สนใจใช้สร้างสรรค์วรรณกรรมที่มีคุณค่าได้

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

เนื่องจากยาขอบเสียชีวิตก่อนที่จะประพันธ์นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศจนจบเรื่อง ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งเฉพาะเท่าที่เป็นผลงานของยาขอบประพันธ์ไว้เท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความขัดแย้ง หมายถึง การต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ของตัวละคร อันเป็นผลให้ตัวละครต้องแสดงบทบาทและพฤติกรรมที่ต้องดิ้นรนเพื่อเอาชนะอุปสรรคนั้น

2. การคลายปมขัดแย้ง หมายถึง กลวิธีที่ผู้แต่งใช้แก้ไขปัญหาที่เป็นความขัดแย้งต่าง ๆ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศจะ

ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง

2. ศึกษานวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

3. วิเคราะห์ความขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ โดยพิจารณาลักษณะของความขัดแย้งตามลำดับเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง

4. วิเคราะห์การคลายปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

5. เสนอผลการศึกษาเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของความขัดแย้งจอห์น แอนโทนี่ คัดดอน (John Anthony Cuddon) กล่าวถึงความหมายของความขัดแย้งไว้ในหนังสือ A Dictionary of Literary Terms ไว้ดังนี้

> "...ความขัดแย้ง เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดสภาวะตึงเครียดขึ้นระหว่างตัวละคร ทำให้เกิดเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ซึ่งมักใช้กับนวนิยายและบทละครมากกว่างานเขียนที่เป็นแบบความเรียงเรื่องเล่า..."
>
> (Cuddon. 1977 : 761)

สุวคนธ์ จงตระกูล กล่าวถึงความขัดแย้งไว้ว่า ความขัดแย้ง (conflict) หมายถึง การต่อสู้ (struggle) ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกกับฝ่ายปรปักษ์ ตัวเอกกับชะตากรรมหรือสิ่งแวดล้อม หรือเป็นการต่อสู้ภายในจิตใจของตัวละครเอง รวมทั้งการต่อสู้กับระบบค่านิยมในสังคม (สุวคนธ์ จงตระกูล. ม.ป.ป. : 46)

วิลาศ มณีวัต ให้ทัศนะเกี่ยวกับความขัดแย้งว่าความขัดแย้งเป็นการต่อสู้หมายความว่ามีแรงสองแรงผลัดกันต่อสู้ แรงหนึ่งเป็นแรงของความต้องการที่จะทำอะไรหรือเป็นอะไรอย่างใด

อย่างหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถจะทำสำเร็จได้โดยง่ายเพราะมีอีกแรงหนึ่งคือแรงที่สองมาขวางไว้ไม่ให้บรรลุความต้องการ แรงที่สองนั้นอาจจะเป็นอุปสรรคอันเกิดจากธรรมชาติ หรือเป็นอุปสรรคอันเกิดจากบุคคลอื่น หรือเกิดจากตัวของผู้ต้องการนั้นเองก็ได้ (วิลาศ มณีวัต. 2531 : 29)

พิศมัย ศรีอนุพันธุ์ สรุปความหมายของความขัดแย้งไว้ว่า ความขัดแย้ง (conflict) หมายถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตัวละครอันเป็นผลทำให้ตัวละครนั้นไม่สามารถบรรลุความปรารถนาได้ (พิศมัย ศรีอนุพันธุ์. 2526 : 25-26)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ความขัดแย้ง หมายถึงการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ของตัวละครเพราะตัวละครมีความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งแต่มีอุปสรรคมาขัดขวาง ทำให้ไม่สามารถบรรลุความต้องการนั้นได้ง่าย ๆ อุปสรรคดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคที่เกิดจากบุคคล จากสังคมหรือจากตัวเองก็ได้ ทำให้ตัวละครต้องหาทางออกเพื่อจะได้บรรลุความต้องการนั้น ทำให้เกิดเป็นเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ขึ้นในวรรณกรรม

1.2 หนังสือและเอกสารที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของความขัดแย้งที่มีต่อวรรณกรรม

อุดม หนูทอง กล่าวว่า โครงเรื่องจะเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 2 อย่างคือความต้องการของตัวละครและอุปสรรคที่ขัดขวางไม่ให้ตัวละครบรรลุความต้องการ องค์ประกอบทั้ง 2 นี้จะทำให้เกิดความขัดแย้ง ตัวละครก็จะหาทางต่อสู้ดิ้นรนจนเกิดเป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ซับซ้อนต่อเนื่องกันเป็นเรื่องยืดยาว (อุดม หนูทอง. 2522 : 111)

พิศมัย ศรีอนุพันธุ์ ให้ข้อคิดเห็นว่า โครงเรื่องที่ดีต้องประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญที่สุดคือ พฤติกรรมและความขัดแย้ง ที่สำคัญรองลงมาได้แก่การดิ้นรนต่อสู้และอุปสรรค เพื่อที่จะเร้าใจผู้อ่านให้ติดตามเรื่องโดยตลอด หรือเพื่อสร้างความต่อเนื่องให้เรื่องทั้งหมดดำเนินไปตามเป้าหมายสำคัญที่วางไว้ กล่าวโดยสรุปได้ว่าหัวใจของโครงเรื่อง คือการต่อสู้ (struggle)ความขัดแย้ง (conflict)และอุปสรรค(obstacles)(พิศมัย ศรีอนุพันธุ์. 2526 : 25-26)

กุหลาบ มัลลิกะมาส ให้แนวคิดว่า โครงเรื่องที่ดีและที่มีผู้นิยมอ่าน ก็คือโครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้ง (conflict) ที่สำคัญเกิดขึ้นกับตัวละคร เป็นความขัดแย้งที่มีอิทธิพลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง หรือมีผลกระทบต่อชีวิตของตัวละครในเรื่อง(กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2522 : 101)

ดังนั้น จะเห็นว่าความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบสำคัญของโครงเรื่อง และโครงเรื่องที่ดีจะต้องมีความขัดแย้งที่สำคัญน่าสนใจเกิดขึ้นกับตัวละคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงเรื่องของวรรณกรรมที่มีนาฏการจะขาดความขัดแย้งไม่ได้ เพราะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับตัวละครช่วยเพิ่มรสชาติให้กับเนื้อเรื่อง ทำให้เกิดปมหรือจุดหักเหขึ้นกับวิถีชีวิตของตัวละคร เมื่อตัวละครแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ก็จะกระทบอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านที่ต้องการติดตามเหตุการณ์อีกทั้งคอยเอาใจช่วยตัวละครนั้น ๆ ความขัดแย้งจึงเปรียบเสมือนหัวใจของวรรณกรรม ที่ทำให้ผู้อ่านสนใจติดตามงานเขียนนั้น และเป็นที่มาสำคัญของการกระทำ หรือพฤติกรรมของตัวละครนั่นเอง

1.3 หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวกับลักษณะของความขัดแย้ง

ชัตสุณี สินธุสิงห์ กล่าวว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครด้วยกัน ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม หรือความขัดแย้งระหว่างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีภายในของตัวละครก็ได้ (ชัตสุณี สินธุสิงห์. 2532 : 11)

ทองสุก เกตุโรจน์ ให้ทัศนะเกี่ยวกับการแยกลักษณะของความขัดแย้งไว้ว่า ความขัดแย้ง (conflict) นั้น นอกจากจะมีความขัดแย้งระหว่างคนกับคนแล้ว ยังมีความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับโชคชะตาหรือกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ขัดขวางตัวละครกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะบรรลุ ยิ่งกว่านั้นในวรรณกรรมบางเรื่องยังมีความขัดแย้งระหว่างความปรารถนา หรือค่านิยมที่ขัดกันในจิตใจของตัวละครเองด้วย (ทองสุก เกตุโรจน์. 2529 : 253-254)

วัลยา วิวัฒน์ศร แบ่งลักษณะของความขัดแย้งในวรรณกรรมไว้ดังนี้

1. ความขัดแย้งภายใน ได้แก่ความขัดแย้งที่มีมาในรูปของวิกฤตทางมโนธรรมในใจของตัวละคร

2. ความขัดแย้งภายนอก ได้แก่การที่มีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและทำลายสมดุลของสภาพการณ์ในเรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่ความขัดแย้งทั้งสองนี้ จะมีผลต่อกันและกันด้วย (วัลยา วิวัฒน์ศร. 2532 : 168-169)

สมพร มันตะสูตร กล่าวถึงลักษณะของความขัดแย้งไว้ว่า

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

2. ความขัดแย้งกับตัวเอง

3. ความขัดแย้งที่เกิดจากสาเหตุภายนอก

4. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากความเห็นไม่ตรงกัน (สมพร มันตะสูตร. 2525 : 74)

กุหลาบ มัลลิกะมาส จำแนกลักษณะของความขัดแย้งไว้ดังนี้

1. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่อง กับคู่กรณี คู่ต่อสู้ หรือบุคคลอื่น เช่นคนดีต่อสู้กับคนชั่ว นายทุนกับกรรมกร แม่ผัวกับลูกสะใภ้ เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากบุคคลที่อยู่คนละฝ่ายกัน

2. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งต่อต้าน บีบบังคับมนุษย์ จากอำนาจภายนอก เช่น ความขัดแย้งกับธรรมชาติ สภาพสังคมหรือแม้แต่โชคชะตาที่กำหนดให้คนพ่ายแพ้ล้มเหลวมีความทุกข์เดือดร้อน ลำบากหรือประสบกับเคราะห์ร้ายต่าง ๆ

3. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตัวเอง อาจเป็นความขัดแย้งภายนอก ด้านอารมณ์ศีลธรรม ซึ่งมนุษย์ต่อสู้กับตนเอง และจำเป็นต้องตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง บางครั้งก็ชนะใจตนเองแต่บางครั้งก็ต้องพ่ายแพ้ (กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2522 : 102)

สุวคนธ์ จงตระกูล ให้ความเห็นว่าความขัดแย้งแบ่งได้ดังนี้

1. Man against man คือความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน เช่น คงคาประไลยเป็นขบถต่อท้าวอินฤมาศในเรื่องสิงหไตรภพ หรือมังคลาต่อสู้กับพระอภัยมณีซึ่งเป็นพ่อในเรื่อง พระอภัยมณี เป็นต้น

2. Man against supernature คือความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า ชะตากรรม หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น พระลอที่พยายามต่อสู้กับอำนาจไสยศาสตร์ของปู่เจ้าสมิงพราย ในเรื่องพระลอ เป็นต้น

3. Man against nature คือความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เช่น การพยายามพิสูจน์ความลี้ลับของธรรมชาติ เป็นต้น

4. Man against society คือความขัดแย้งของมนุษย์ที่มีต่อสังคม เช่นการต่อสู้กับความยากจน ความขัดแย้งกับระบบค่านิยม

5. Man against himself คือความขัดแย้งภายในใจของตัวละครเอง

เช่นความขัดแย้งระหว่างอารมณ์ปรารถนากับความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (สุวคนธ์ จงตระกูล. ม.ป.ป. : 46 - 47)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ลักษณะของความขัดแย้งที่ปรากฏในวรรณกรรมจำแนกได้ดังนี้

1. มนุษย์ขัดแย้งกับมนุษย์ เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากปัจเจกบุคคล กลุ่มคนที่มีความคิดเห็นหรือมีความปรารถนาไม่ตรงกัน ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องต่อสู้ ดิ้นรนเพื่อให้บรรลุความต้องการ

2. มนุษย์ขัดแย้งกับตัวเอง ความขัดแย้งในลักษณะนี้เกิดจากการที่บุคคลต้องต่อสู้ระหว่างความคิด หรือความปรารถนา หรือความรู้สึกของตนตั้งแต่สองประการขึ้นไป เป็นผลให้ตัวละครต้องพบกับปัญหาในการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

3. มนุษย์ขัดแย้งกับสิ่งแวดล้อม เป็นความขัดแย้งที่บุคคลต้องต่อสู้กับสภาพแวดล้อม เป็นต้นว่าค่านิยม ความเชื่อ สถานภาพ บทบาท รวมถึงความขัดแย้งกับระบบโครงสร้างของสังคมในด้านต่าง ๆ

1.4 หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการสร้างความขัดแย้ง

กาญจนา วิชญาปกรณ์ ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับกลวิธีการสร้างความขัดแย้งว่าสามารถพิจารณาได้ดังนี้

1. มนุษย์ขัดแย้งกับมนุษย์ (man against man) เกิดขึ้นจากการทำลายซึ่งกันและกัน ความไม่เข้าใจกันอันเป็นปมปัญหาและอุปสรรค (obstacle) ซึ่งทำให้เกิดการต่อสู้ (struggle) กันขึ้นมา เช่นเรื่องเศรษฐศาสตร์กลางทะเลลึก เป็นการต่อสู้ระหว่างกะลาสีกับเศรษฐีนายทุน ที่ต่างฝ่ายต่างรักษาผลประโยชน์ของตนให้มากที่สุด ดังนั้นเมื่อไม่มีผู้ใดยอมเสียเปรียบจึงเกิดการต่อสู้โดยการต่อรองอาหารกับทรัพย์สินเงินทองกันขึ้นอย่างมีชั้นเชิง ความขัดแย้งระหว่างความคิดกับความคิด (idea against idea) ซึ่งเกิดจากความคิดเห็นไม่ตรงกันของคน หรือกลุ่มคนก็จัดเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วย

2. มนุษย์ขัดแย้งกับตนเอง (man against himself) ความขัดแย้งนี้มีตนเองเป็นต้นเหตุอาจเนื่องมาจากสาเหตุบางประการที่เป็นอุปสรรคและปัญหา จนไม่สามารถตัดสินใจเลือกหรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งได้ ความขัดแย้งในข้อนี้อาจเป็นความขัดแย้งด้านกายภาพ ด้านอารมณ์ และด้านศีลธรรมเช่นเรื่องรัตนาวดีของ ว.ณ.ประมวญมารค แสดงถึงความขัดแย้ง

ในพระทัยของหม่อมเจ้าหญิงรัตนาวดี ระหว่างความรักที่มีต่อมหาดเล็กกับความไม่เหมาะสมที่จะลดพระองค์มารักชายสามัญชนจึงทรงพยายามสะกดกลั้นอารมณ์ความรู้สึกตลอดเวลา หรือพุดกรองในเรื่องน้ำเซาะทรายของ กฤษณา อโศกสิน ที่ต้องต่อสู้ระหว่างความรักความอาลัยที่มีต่อภีมกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดี

3. มนุษย์ขัดแย้งกับสิ่งแวดล้อม (man against an outside force or man against an environment) เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากสาเหตุภายนอก เช่นธรรมชาติ สังคม ศาสนา พระเจ้า และชะตากรรมที่ตัวละครไม่สามารถเอาชนะได้ ตัวอย่างเรื่องสั้นส่วนใหญ่ของ ลาว คำหอม ความขัดแย้งมักเป็นเรื่องของสภาพภูมิอากาศทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สร้างความเดือดร้อน อดอยากให้กับตัวละคร (กาญจนา วิชญาปกรณ์. ม.ป.พ. : 31)

จะเห็นว่า กลวิธีการสร้างความขัดแย้งนั้น ผู้ประพันธ์มีกลวิธีเลือกใช้เพื่อให้เหตุการณ์ในนวนิยายน่าสนใจหลายประการ เช่นการใช้วัย ความคิด อุดมการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ หรือผลประโยชน์ของตน ในการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ด้วยกัน หรือการใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มโนธรรม อารมณ์ที่ขัดแย้งกันในการสร้างให้มนุษย์ขัดแย้งกับตนเอง หรือการใช้ค่านิยม สถานภาพทางสังคม การแบ่งชนชั้น ศาสนา การเมือง เชื้อชาติเผ่าพันธุ์ วัฒนธรรมประเพณี เพื่อสร้างให้มนุษย์ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อม เป็นต้น

1.5 หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคลายปมขัดแย้ง

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ กล่าวเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในการเขียนเรื่องสมมุติไว้ว่า ขั้นตอนของการดำเนินเรื่อง ต้องเริ่มเรื่องด้วยการกล่าวถึงสถานการณ์ตอนเริ่มเรื่อง กล่าวถึงปัญหาเริ่มปรากฏเพราะมีข้อขัดแย้ง การขยายตัวของปัญหา และวิธีแก้ปัญหา การแก้ไขปัญหานั้นจะเป็นไปในทางใดต้องให้สมเหตุสมผล ซึ่งหากการสร้างปัญหาและการแก้ปัญหาไม่สมจริงแล้วก็จะทำให้เรื่องที่เขียนขึ้นนั้นบกพร่องและผู้อ่านโต้แย้งได้ (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2522 : 120)

วรรณา บัวเกิด กล่าวเกี่ยวกับการคลี่คลายปมขัดแย้งไว้ดังนี้ เมื่อนวนิยายดำเนินเรื่องไปทีละตอน เรื่องก็จะผูกเป็นปม ความสนใจของผู้อ่านก็จะทวีขึ้นตามลำดับตั้งแต่ต้นจนกระทั่งถึงการคลี่คลายปมนั้น ๆ และการคลี่คลายปมไม่ควรใช้เหตุบังเอิญเพื่อใช้เป็นวิธีการแก้ปัญหาให้ลุล่วงไป ผู้แต่งควรใช้วิธีการอันแยบคายและสมจริงในการคลี่คลายปม (วรรณา บัวเกิด. 2529 : 666)

จะเห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหา หรือการคลี่คลายปมขัดแย้งนั้น เป็นวิธีการที่ทำให้ความขัดแย้งหมดไป ผู้ประพันธ์ที่มีฝีมือจะคลายปมขัดแย้งในที่เกิดเรื่องได้อย่างเหมาะสม มีเหตุผล

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง

มัทนา นาคะบุตร กล่าวถึงความขัดแย้งของเรื่องผู้ชนะสิบทิศว่าความขัดแย้งในเรื่องนี้ปรากฏอยู่มากมายในเรื่องยากแก่การพิจารณาและจัดหมวดหมู่ผู้วิจัยจึงกล่าวถึงความขัดแย้งเท่าที่พบได้ในเรื่อง ดังนี้

1. ความขัดแย้งในด้านฐานะ และสถานภาพของตัวละคร
2. ความขัดแย้งในด้านความรักระหว่างชายหนึ่งหญิงสอง
3. ความขัดแย้งระหว่างตัวเอกของเรื่องกับคู่กรณี
4. ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสภาพสังคม
5. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละคร (มัทนา นาคะบุตร. 2523 :216 - 221)

นิพนธ์ อินสิน ได้ศึกษาความขัดแย้งในวรรณกรรมสามเรื่องของสุนทรภู่ ซึ่งสรุปได้ว่าความขัดแย้งในวรรณกรรมสามเรื่องของสุนทรภู่ จัดกลุ่มความขัดแย้งได้ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ
   - 1.1 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับชะตากรรมหรือเคราะห์กรรม
   - 1.2 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเวทย์มนต์คาถา
   - 1.3 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับภูติผีปีศาจ
2. ความขัดแย้งทางสังคม
   - 2.1 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน
     - 2.1.1 ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับลูก
     - 2.1.2 ความขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคล
   - 2.2 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม
     - 2.2.1 ความขัดแย้งระหว่างเผ่าพันธุ์

2.2.2 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับค่านิยม

2.2.3 ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น

3. ความขัดแย้งภายในใจของตัวละคร

4. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

สุนทรภู่สร้างความขัดแย้งซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในวรรณกรรมสามเรื่องของท่านด้วยการใช้ความขัดแย้งชนิดซ้ำ ๆ กันเป็นส่วนใหญ่คือความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอิทธิพลเหนือธรรมชาติ และความขัดแย้งในใจของตัวละครเป็นหลัก (นิพนธ์ อินสิน. 2520 : 157-158)

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการสร้างความขัดแย้ง

ประทีป เหมือนนิล กล่าวถึงกลวิธีการสร้างความขัดแย้งในการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของ มนัส จรรยงค์สรุปความได้ว่ามนัส จรรยงค์ นิยมแต่งเรื่องสั้นโดยใช้ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ไว้มากที่สุด คือ 167 เรื่อง รองลงมาได้แก่ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม จำนวน 81 เรื่อง ส่วนความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในใจของตัวละครเอง มี 14 เรื่อง และความขัดแย้งอันเนื่องจากความคิดเห็นที่ไม่ค่อยตรงกัน 8 เรื่อง

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ กลวิธีการสร้างความขัดแย้งแบบนี้ มนัส จรรยงค์ นิยมใช้แต่งเรื่องสั้นของเขามากที่สุด โดยมักเป็นการใช้เล่ห์เหลี่ยมคดโกง หลอกลวงกับการชิงรักหักสวาทและการแก้แค้นเป็นส่วนใหญ่ เช่น ในเรื่อง จับตาย ซึ่งเป็นเรื่องราวของ "พร" นักโทษในทัณฑนิคมที่ อ.ธารโต จ.ยะลา ไปหลงรักหญิงคนเดียวกับผู้คุมชื่อประสิทธิ์ เกิดความขัดแย้งกันจนพรทำร้ายประสิทธิ์ และต้องหลบหนีการตามล่าเพื่อ "จับตาย" อย่างหัวซุกหัวซุน แต่พรก็ต้องตายในที่สุด

2. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสาเหตุภายนอก มนัส จรรยงค์ เลือกใช้ความขัดแย้งแบบนี้ในเรื่องสั้นของเขามากเช่นเดียวกัน โดยมีทั้งความขัดแย้งกับสังคม ความยากจน ธรรมชาติ และความเชื่อต่าง ๆ เป็นต้น ในเรื่องเข้ากรุง เจ้าเลิศหนีออกจากบ้านกรุงเทพฯ ไปอาศัยอยู่กับผู้ใหญ่บุญที่บ้านนอกตั้งแต่เล็กๆเพราะเมื่อมารดาสิ้นชีวิตลง บิดาไปมีภรรยาใหม่และร้ายกับเขามาก ครั้นบิดาของเขาถึงแก่กรรม เจ้าเลิศได้รับมรดกมากมาย

แต่เมื่อเจ้าเลิศไปใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวงอยู่ระยะหนึ่ง เขาก็กลับไปอยู่บ้านนอกตามเดิมเพราะทนอยู่ในสังคมเมืองหลวงไม่ได้

3. ความขัดแย้งกับตัวเอง การสร้างความขัดแย้งแบบนี้มีปรากฏในเรื่องสั้นของมนัส จรรยงค์ เพียง 14 เรื่อง ซึ่งอาจสังเกตได้จากเรื่อง ดึกเสียแล้ว เป็นเรื่องราวของ "ทัต" นักเลงใหญ่ ที่เก็บเด็กหญิงคนหนึ่งมาเลี้ยงไว้จนเมื่อหล่อนเติบโตเป็นสาวขึ้น ทัตกลับหลงรักหล่อนอย่างชู้สาว แต่ไม่กล้าเปิดเผยความจริงให้รู้ ทัตต้องต่อสู้กับความต้องการภายในใจของตนเองอย่างหนัก จนเสียชีวิต

4. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากความเห็นไม่ตรงกัน มนัส จรรยงค์ ใช้ความขัดแย้งแบบนี้ในเรื่องสั้นของเขาน้อย เท่าที่พอจะยกตัวอย่างให้เห็นได้อย่างชัดเจนคือเรื่องคนกรุง ซึ่งให้ "เชิด" เศรษฐีบ้านนอกที่ใฝ่ฝันจะได้ภรรยาชาวกรุง แต่เมื่อเขามีคนรักเป็นสาวชาวกรุงจริง ๆ ความคิดเห็นและรสนิยมแตกต่างกันมากมายจนเขาทนต่อไปไม่ได้ เพราะเกิดความรู้สึกว่า "นกคนละอย่าง ทำไมมาอยู่ในกรงเดียวกัน" เชิดจึงเก็บข้าวของหนีจากสาวชาวกรุงไปในที่สุด (ประทีป เหมือนนิล. 2523 : 79-81)

วาสนา ไชยรัตน์ ศึกษาเรื่องสั้นของสุรชัย จันทิมาธร พบว่าในเรื่องสั้นของ สุรชัย จันทิมาธร ใช้กลวิธีการสร้างความขัดแย้งอยู่ 4 ประเภท ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม
2. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
3. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในใจของตัวละคร
4. เรื่องสั้นที่ไม่มีความขัดแย้ง

ซึ่งผู้ศึกษากล่าวถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม หรือความขัดแย้งที่เกิดจากสาเหตุภายนอก (Man Against Outside Force) เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับพลังภายนอกที่อยู่ล้อมรอบตัว เช่น การต่อสู้กับภัยธรรมชาติ สังคมสัตว์ รวมไปถึงความขัดแย้งกับพระเจ้า ศาสนา หรือชะตากรรมของตนเองซึ่ง สุรชัย จันทิมาธร เลือกใช้กลวิธีสร้างความขัดแย้งประเภทนี้มากที่สุด

1.1 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับภัยธรรมชาติ เช่น ความแห้งแล้ง อดอยาก หรือพายุ ได้แก่เรื่อง แล้งเซ็ญ คนหาบน้ำ พายุ และฝนซัด ผู้เขียนได้เสนอให้ผู้อ่านทราบถึงความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับภัยธรรมชาติต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะผู้คนในชนบทต้องเผชิญกับภัยเหล่านี้อย่างเดียวดาย พวกเขาเหล่านี้จึงหาวิธีการแก้ไขเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดเท่าที่สติปัญญาและโชคชะตาจะช่วยได้เท่านั้น

1.2 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ความขัดแย้งนี้เกิดจากการที่มนุษย์ไม่พอใจ ไม่เข้าใจในสิ่งแวดล้อมเช่นการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ตลอดจนวัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนา เรื่องสั้นของสุรชัย จันทิมาธร ส่วนมากจะเป็นเรื่องสั้นที่มีความขัดแย้งประเภทนี้มากที่สุด สามารถแยกแยะออกเป็นความขัดแย้งในเรื่องต่าง ๆ ได้ดังนี้

1.2.1 เรื่องสั้นที่มีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับการเมืองและการปกครอง เรื่องสั้นประเภทนี้ผู้เขียนต้องการเสนอสาระที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครองของรัฐบาลที่มีต่อประชาชน โดยเฉพาะชนชั้นต่ำ ในสังคมที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐดูแล ได้แก่ เรื่องนกพิราบ หนึ่งบวกหนึ่งเท่ากับสูญ และ วันเวย์ (one way)

1.2.2 เรื่องสั้นที่มีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับความเชื่อทางศาสนา เรื่องสั้นที่มีความขัดแย้งประเภทนี้ เป็นเรื่องสั้นที่ผู้เขียนเสนอให้เห็นถึงความเชื่อที่งมงาย หรือความคิดขัดแย้งต่อหลักคำสอนของศาสนา หรือความคิดขัดแย้งต่อวัฒนธรรมความเชื่อของคนในสังคม ว่าสิ่งเหล่านั้นมิได้แก้ไขปัญหาให้กับมนุษย์เลย บางครั้งยังก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความสิ้นเปลืองทางเศรษฐกิจในยุคที่มนุษย์ต้องแสวงหาสิ่งที่มาเลี้ยงปากท้องของตนเองอย่างปากกัดตีนถีบ เช่นเรื่อง นครไบ้ เพลงศพ นกสีเหลือง และพยายามหยิบความจริง

1.2.3เรื่องสั้นที่มีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสภาพสังคม เรื่องสั้นประเภทนี้ ผู้เขียนต้องการเสนอให้เห็นความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมที่ต้องดิ้นรน ต่อสู้เพื่อความอยู่รอด เช่นเรื่องบนรถไฟชั้นสาม คนว้าเหว่ กลับบ้าน และเสื้อตัวสุดท้าย เป็นต้น

1.2.4 เรื่องสั้นที่มีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับการศึกษา เรื่องสั้นที่มีความขัดแย้งประเภทนี้ สุรชัย จันทิมาธร ต้องการแสดงให้เห็นความขัดแย้งของตัวละครที่มีต่อนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล ที่โฆษณาชวนเชื่อว่าจะขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนทุกชนชั้น แต่ความเป็นจริงแล้วยังมีประชาชนหลายคนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา โดย

เฉพาะประชาชนที่ยากจน ดังปรากฏเรื่อง ความหวัง และฤดูดอกไม้โรย

1.2.5 เรื่องสั้นที่มีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์และสัตว์ เป็นเรื่องที่ตัวละครคิดจะกระทำบางสิ่งบางอย่างกับสัตว์ที่ตัวละครเลี้ยงไว้หรือพบเห็น หรือที่ทำร้ายตัวละคร และเมื่อตัวละครได้กระทำพฤติกรรมที่ตั้งใจแล้ว เขากลับมีความรู้สึกเสียใจ หรือบางครั้งก็ตัดใจได้ว่าจะไม่กระทำในสิ่งที่ตนตั้งใจไว้เช่นเรื่องเรามาเล่นเกมกันเถอะ แมวและคนสันโดษ

2. เรื่องสั้นที่มีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ กับมนุษย์ เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวละครสองฝ่ายในเรื่องการกระทำ ความคิดความปรารถนา หรือความต้องการความตั้งใจ หรือแม้แต่ความไม่เข้าใจกัน เช่นเรื่องมือเพชฌฆาต โพ้นแต้ คุณยาย เป็นต้น

3. เรื่องสั้นที่มีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละคร เป็นความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความทุกข์ หรือความสับสนวุ่นวายในใจ ซึ่งตัวละครพยายามดิ้นรน ต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในใจให้ได้ โดยตัวละครจะเกิดความรู้สึกหรือมีความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่ในที่สุด ตัวละครก็ไม่สามารถจะกระทำในสิ่งที่ตั้งใจไว้ได้

4. เรื่องสั้นที่ไม่มีความขัดแย้ง เป็นเรื่องสั้นที่สร้างขึ้นโดยไม่มีความขัดแย้งใด ๆ ปรากฏให้เห็นชัดเจน เนื้อหาของเรื่องมักเป็นประสบการณ์ หรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ซึ่งผู้เขียนมีความประทับใจจึงนำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องสั้น

(วาสนา ไชยรัตน์. 2534 : 49-70)

สุปาณี มณฑานุช ศึกษาเรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทยและกล่าวถึงกลวิธีการสร้างความขัดแย้งไว้ว่า กลวิธีสร้างความขัดแย้งในเรื่องสั้นนั้นเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เรื่องสั้นน่าสนใจ ความขัดแย้งที่นักเขียนสร้างขึ้นเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่ตัวละครจะต้องเผชิญและหาทางแก้ไข การที่ตัวละครดิ้นรน ต่อสู้ พยายามแก้ไขคลี่คลายปัญหานี้เองที่ทำให้เกิดจุดน่าสนใจในเรื่องสั้นที่ดึงดูดใจผู้อ่านให้ติดตามจนตลอดเรื่อง เนื่องจากผู้อ่านเองก็เกิดปมปัญหาที่ต้องขบคิดด้วยความอยากรู้ว่าเรื่องจะลงเอยอย่างไร ความขัดแย้งนี้มีผลในการกำหนดโครงเรื่อง เนื่องจากความขัดแย้งที่เกิดกับตัวละครจะมีผลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของตัวละครด้วย ผลจากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่าเรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ ใช้กลวิธีสร้างความขัดแย้งถึง 4 วิธี ดังนี้

1. สร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับธรรมชาติ (Man against Nature) เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับกฎธรรมชาติและความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสภาวะ

แวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น สร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับกฎธรรมชาติ ซึ่งเป็นข้อกำหนดของธรรมชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงและเป็นเรื่องเหนือความควบคุม เช่นการเกิด แก่ เจ็บ ตาย หรือที่เรียกว่าเป็นชะตากรรม เป็นอำนาจเหนือธรรมชาติ ได้แก่เรื่อง สงคราม ใบไม้ที่หายไป เป็นต้น

2. สร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม (Man against Social) ความขัดแย้งประเภทนี้ปรากฏอยู่ในเรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์จำนวนมาก ซึ่งนักเขียนได้ใช้กลวิธีแปรสภาพของความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคมซึ่งเป็นนามธรรมออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เช่น กำแพงที่กั้นขวางระหว่างผู้คนในสังคมหรือรถไฟที่ทับตัวละครตายโดยเฉพาะเรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ทุกเรื่อง เช่น เรื่องรถไฟเด็กเล่น ตัวละครสำคัญเล่าถึงเรื่องที่เขาถูกรถไฟเด็กเล่นทับตายความขัดแย้งที่สำคัญคือ "ผมเบื่อตัวเอง เบื่อสังคมของชนชั้นกลางเหมือนเบื่อรถไฟ" ตัวละครรู้สึกอึดอัด ขัดแย้งต่อสภาพสังคมที่กำลังพัฒนา สังคมเติบโตทางวัตถุอย่างรวดเร็ว คนส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของระบบต่างมุ่งแสวงหาแต่ผลประโยชน์ส่วนตน ตัวละครเบื่อและไร้ความสุขในสภาพเช่นนี้ เขาจึงหาทางออกโดยยอมเป็นผู้ถูกรถไฟทับคือ ยอมเป็นผู้แพ้ เสียประโยชน์ ซึ่งจากการกระทำเช่นนี้เท่ากับเป็นการแสดงการต่อต้านระบบการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ในสังคมของประเทศกำลังพัฒนา

3. สร้างความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร (Man against himself) ได้แก่

3.1 ความขัดแย้งระหว่างความรู้สึกฝ่ายสูงหรือฝ่ายดี กับความดีรู้สึกฝ่ายต่ำหรือฝ่ายชั่ว ได้แก่เรื่องศึก ชื่อเรื่องว่า "ศึก" ในที่นี้ หมายถึงการต่อสู้ซึ่งเป็นศึกใหญ่ในจิตใจของตัวละครสำคัญในเรื่องระหว่างการทำตนเป็นคนดี หรือการเป็นโจรและอกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอกในเรื่องนี่เองที่ดึงดูดใจให้ผู้อ่านสนใจและติดตามเอาใจช่วยให้ตัวละครเอาชนะใจตนเองได้ด้วยการเลือกทำในสิ่งที่ถูกต้อง

3.2 สร้างความขัดแย้งระหว่างความคิดสองแบบที่แตกต่างกัน เช่นเรื่องฉันกับเขา เป็นเรื่องที่นักเขียนแสดงให้เห็นความขัดแย้งภายในจิตใจ ที่ตัวละครมีต่อสังคมควบคู่ไปกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ และความคิดของตัวละครควบคู่ไปด้วยโดยตลอด แต่ความขัดแย้งสำคัญในเรื่องนี้คือ ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครนี่เอง นักเขียนได้เสนอ

ภาพความขัดแย้งในใจของตัวละครออกมาอย่างชัดเจนด้วยการเสนอเรื่องของฉันและเขาเปรียบเทียบกัน ฉันกับเขาเป็นสัญลักษณ์แทนจิตใจของฝ่ายมนุษย์ที่นักเขียนสร้างขึ้นอย่างแจ่มชัด

4 สร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละคร (Man against Man) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครนี้ มักเป็นความขัดแย้งทั้งทางด้านความคิดและการกระทำ คือเมื่อมีความคิดขัดแย้งกันก็ก่อให้เกิดการถกเถียงแสดงความคิดของตน และแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องความคิดของตน การสร้างความขัดแย้งประเภทนี้ปรากฏใช้มากในเรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ เท่าเทียมกับการสร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม (สุปาณี มณฑานุช. 2533 : 95-110)

บุญศิริ ภิญญาธินันท์ ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ กล่าวถึงกลวิธีการสร้างความขัดแย้งไว้ว่า ความขัดแย้ง(conflict)เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดเรื่องราวในนวนิยาย อาจเป็นความขัดแย้งภายนอกที่เกิดขึ้นระหว่างคนกับคน (Man against Man) หรือคนกับสิ่งแวดล้อม (Man against Environment) หรือความขัดแย้งภายในของคนกับตนเอง (Man against Himself) ก. สุรางคนางค์ มีกลวิธีการสร้างความขัดแย้งภายนอกที่เกิดขึ้นระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

ในระยะแรก ก.สุรางคนางค์ เน้นกลวิธีการสร้างความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างคนกับค่านิยมของสังคม หรือหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เรื่องหญิงคนชั่ว ตัวละครเอกเป็นโสเภณี มีวิถีชีวิตที่ขัดกับมาตรฐานทางศีลธรรมที่ถือว่าหญิงโสเภณีเป็นคนชั่ว ทำให้ตัวละครมีชีวิตที่ขมขื่น ไม่มีความสุข

ในระยะหลัง ก.สุรางคนางค์ ไม่ได้ดำเนินกลวิธีการสร้างความขัดแย้งเช่นในระยะแรก ลักษณะเฉพาะของนวนิยายประเภทพาฝันทำให้ ก. สุรางคนางค์ใช้วิธีการสร้างความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างคนกับคน และมีสาเหตุเกี่ยวกับเรื่องความรักเป็นส่วนใหญ่ ความรักของตัวละครเอกมักมีอุปสรรคที่เกิดจากความแตกต่างทางฐานะและศักดิ์ตระกูล ทำให้คนธรรมดาสามัญไม่อาจเอื้อมไปรักคนที่มีศักดิ์ตระกูลสูงกว่า เช่นในเรื่องปราสาททราย

กลวิธีการสร้างความขัดแย้งในการดำเนินเรื่องของก.สุรางคนางค์ มีลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างนวนิยายในช่วงแรก และนวนิยายในช่วงหลัง อาจกล่าวได้ว่าประเภทของนวนิยายมีส่วนกำหนดให้ข้อขัดแย้งในเรื่องแตกต่างกัน นวนิยายในช่วงแรกมีลักษณะค่อนข้างสมจริง ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องจึงมีพื้นฐานจากความเป็นจริง เช่นนำเอาข้อขัดแย้งด้านค่านิยม มาตรฐาน

ทางศีลธรรม หลักการดำเนินชีวิต ฯลฯ มาจากชีวิตของคนในสังคม ส่วนนวนิยายในช่วงหลังมีลักษณะพาฝัน ปัญหาขัดแย้งจึงเน้นเรื่องความรักระหว่างหนุ่มสาว ซึ่งเกี่ยวพันกับปัญหาขัดแย้งระหว่างบุคคลในครอบครัวด้วย การดำเนินเรื่องด้วยเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกต้องเผชิญหน้าหรือปะทะกับฝ่ายตรงกันข้ามทำให้นวนิยายในช่วงหลังดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้มากกว่า เพราะมีเนื้อเรื่องที่สนุกสนานเข้มข้นกว่า (บุญศิริ ภิญญาธินันท์. 2527 : 189-190)

จะเห็นว่ากลวิธีการสร้างความขัดแย้งดังที่มีผู้ศึกษาไว้นั้น ผู้ประพันธ์เลือกใช้วิธีการต่าง ๆ มากมายในการสร้างความขัดแย้งให้ปรากฏในผลงานของเขา เช่น การใช้ความรัก ความแค้น หรือความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันสร้างให้มนุษย์ขัดแย้งกับมนุษย์ หรือใช้สภาพสังคม ชนชั้น การศึกษา การต่อสู้เพื่อความอยู่รอดด้านเศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม หรือวัฒนธรรมในการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม หรือใช้ความรับผิดชอบ ความรู้สึกฝ่ายสูงกับฝ่ายต่ำสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ เป็นต้น

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคลายปมขัดแย้ง

ธเนศร์ ชาญเชาว์ กล่าวถึงการคลายปมขัดแย้งไว้ว่า เป็นการคลี่คลายเรื่องของปมปัญหาหรือข้อขัดแย้งให้หมดไป จากการวิเคราะห์นวนิยายของวสิษฐ์ เดชกุญชร พบว่าการคลายปมขัดแย้งในนวนิยายของวสิษฐ์ เดชกุญชรนั้น ใช้การคลายปมในรูปของโศกนาฏกรรมเช่นเรื่องจันทน์หอม กล่าวคือตัวเอกของเรื่องถูกผู้ก่อการร้ายยิงตายอย่างโหดเหี้ยม และการคลายปมในเรื่องดงเย็นอยู่ในลักษณะของการสูญเสียชีวิตของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของราชการ ตลอดจนทรัพย์สินของทางราชการเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้วสิษฐ์ เดชกุญชรยังได้คลี่คลายปมขัดแย้งในรูปของสุขนาฏกรรม ดังเรื่องลว.สุดท้าย,สารวัตรเถื่อน,แม่ลาวเลือด และหักลิ้นช้างเป็นต้น (ธเนศร์ ชาญเชาว์. 2533 : 69-72)

มัทนา นาคะบุตร กล่าวถึงกลวิธีที่ยาขอบใช้เพื่อให้ปัญหาได้รับการแก้ไขไว้ดังนี้ คือ

1. พลิกความคาดหมายของผู้อ่าน เช่นตอนที่จะเด็ดวางแผนจะนำตะละแม่กุสุมาเข้าพิธีอุปภิเษกพร้อมกับตะละแม่จันทราที่เมืองตองอู ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้จะเด็ดวางแผนจนกระทั่งทุกคนเห็นด้วยกับความคิดของตนเอง แต่ยาขอบได้ใช้กลวิธีพลิกความคาดหมายของผู้อ่านโดยให้แม่นมเลาชี มีบทบาทสำคัญที่คัดค้านความคิดนั้นและสามารถทำให้เรื่องเปลี่ยนไปและพลิก

ความคาดหมายของผู้อ่านได้

2. ชี้แนะแนวทางที่จะทำให้ปัญหานั้นได้รับการแก้ไข เช่นยาขอบกำหนดเรื่องให้จะเด็ดเป็นผู้ยิ่งอำนาจที่มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์อย่างมาก ดวงชะตาของจะเด็ดจะได้เป็นใหญ่ในพุกามประเทศแต่จะเด็ดก็ไม่เคยคิดที่จะแข่งบุญบังตรา ทั้ง ๆ ที่มีโอกาส(มัทนา นาคะบุตร. 2523 : 224)

จะเห็นว่า การคลายปมขัดแย้งที่มีผู้ศึกษามาแล้วนั้น จะชี้ให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ที่มีความสามารถ จะมีกลวิธีการคลายปมที่น่าสนใจและมีความสมเหตุสมผลเป็นพื้นฐาน

บทที่ 2

ยาขอบและภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

การศึกษางานของผู้ประพันธ์ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาสู่สายตาของผู้อ่านนั้น หากผู้อ่านได้รู้จักและทราบเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้เขียนก็จะทำให้ศึกษาผลงานนั้น ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง และจะทำให้เกิดความเข้าใจในงานประพันธ์ของเขาได้เป็นอย่างดี

นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศก็เช่นกัน ผู้ประพันธ์ได้ใช้ประสบการณ์และจินตนาการสร้างเรื่องราวขึ้น ดังนั้นหากได้ศึกษาประวัติและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผู้ประพันธ์ก็จะสามารถเข้าใจเรื่องได้ดียิ่งขึ้น ผู้สร้างสรรค์นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ มีชื่อและสกุลจริงว่า"โชติ แพร่พันธุ์" ซึ่งจะได้กล่าวถึงประวัติของท่านในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ดังต่อไปนี้

กำเนิดของ โชติ แพร่พันธุ์

เมื่อปี พ.ศ.2445 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 มีเจ้าพิริยะเทพวงศ์ เป็นเจ้าหลวงประจำเมืองแพร่และมีพระยาไชยบูรณ์ เป็นข้าหลวงสำเร็จราชการแทนพระองค์มาประจำเมืองแพร่ ดูแลความทุกข์สุขของประชาชนต่างพระเนตรพระกรรณ ต่อมามีเงี้ยวที่ชื่อพกาหม่อง ซึ่งหลบหนีคดีล่อลวงเงินจากเมืองเชียงตุงของพม่าเข้ามาที่เมืองแพร่ และมาก่อการอุกอาจปล้นเงินหลวงรวมทั้งก่อการจราจลขึ้นในเมืองแพร่ เป็นเหตุให้พระยาไชยบูรณ์ต้องถูกพกาหม่องสังหารเนื่องจากไม่ยอมลงนามมอบอำนาจการปกครองเมืองแพร่ให้แก่พกาหม่องและพรรคพวก จนกระทั่งจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีได้ยกกำลังจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปเพื่อปราบกบฏเงี้ยวจนเป็นผลสำเร็จ ส่วนเจ้าพิริยะเทพวงศ์นั้นตัดสินใจหนีภัยการเมืองไปหลวงพระบาง เนื่องจากเกรงกลัวความผิดที่จำเป็นต้องให้ความร่วมมือแก่พกาหม่องในขณะที่เข้ายึดเมืองแพร่ได้ ซึ่งเหตุการณ์ในตอนนี้ ม.จ.ศุกรวรรณดิศ ดิศกุล กล่าวไว้ว่า

"...เมื่อปราบเงี้ยวเสร็จสิ้นลง จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์ฯ จึงได้ตั้งศาลพิเศษขึ้น ชำระความ และความที่ต้องชำระนั้นจำเป็นต้องพัวพันไปถึงเจ้าหลวงเมืองแพร่ จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีรู้เต็มอกว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นในเมืองแพร่อย่างกระทันหัน เจ้าหลวงไม่มีทางเลือกอย่างอื่นเลย..."

(ม.จ.ศุกรวรรณดิศ ดิศกุล. 2537 : 87)

ย้อนถึงเหตุการณ์ที่พกาหม่องควบคุมตัวเจ้าเมืองคือพระยาไชยบูรณ์ไว้นั้น คุณหญิงเยื้อน ไชยบูรณ์ ภริยาเจ้าเมืองหนีรอดจากการจับกุมมาได้และเดินทางในเวลากลางคืนเพื่อส่งข่าวกบฏเงี้ยวให้ทางกรุงเทพฯทราบคุณหญิงได้พาเจ้าอินแปง บุตรชายคนเดียวของเจ้าพิริยะเทพวงศ์มาด้วยเพื่อพบกับสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย) ที่วังดำรงสถิต และสมเด็จกรมพระยาดำรงฯ ได้ทรงรับเจ้าอินแปงไว้เป็นบุตรบุญธรรม โปรดให้ศึกษาเล่าเรียนอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นเวลานาน เจ้าอินแปงจึงได้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับพระโอรสพระธิดาของกรมพระยาดำรงฯ ตลอดจนทุกคนที่อยู่ในวังดำรงสถิต และที่นี้เองเจ้าอินแปงได้รู้จักกับจ้อย สาวต้นห้องของหม่อมเฉื่อย หม่อมในสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เจ้าอินแปงและจ้อยได้เกิดความรักจนถึงขั้นได้เสียกันโดยที่ไม่มีใครทราบความลับนี้จนกระทั่งเจ้าอินแปงสำเร็จการศึกษา และได้กลับไปดูแลกิจการงานเมืองที่เมืองแพร่ จากนั้นก็ได้แต่งงานกับเจ้าเทพเกษร ธิดาเจ้าเมืองน่าน (ช่วย พูลเพิ่ม. 2531 : 44)

เมื่อเจ้าอินแปงจากไป จ้อยก็หายตัวจากวังดำรงสถิตด้วยโดยไม่มีใครทราบ เนื่องจากจ้อยได้ตั้งครรภ์และเกรงกลัวอาญาวัง จึงได้หนีไปอาศัยอยู่กับคุณนายจันทร์ผู้ดูแลโรงเลี้ยงเด็กอนาถาของสมเด็จพระวิมาดาเธอฯกรมพระสุทธาสินีนาฏ ปิยมหาราชปดิวรัดาพระอัครชายาในรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งจ้อยให้กำเนิดบุตรชาย เมื่อเช้าวันพุธที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2450 ตรงกับวันขึ้น 4 ค่ำ เดือน 7 ปีมะแม (ส.พลายน้อย. 2535 : 10) คุณนายจันทร์ได้พาเด็กชายนั้นมาเข้าเฝ้าสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ และขอประทานชื่อ ซึ่งสมเด็จกรมพระยาดำรงฯ ได้ประทานชื่อว่า โชติ แพร่พันธุ์

การศึกษาและชีวิตในวัยเยาว์

ชีวิตในวัยเด็กของโชติ แพร่พันธุ์ ไม่ค่อยจะราบรื่นและมีความสุขนักเพราะขาดบิดา และได้รับความกดดันจากมารดา ที่คอยกีดกันไม่ให้พบและใกล้ชิดกับบิดา จ้อยมีทิฐิมานะที่จะไม่ยอมรับความช่วยเหลือใด ๆ จากเจ้าอินแปงรวมทั้งญาติฝ่ายบิดาซึ่งเป็นเจ้านายทางฝ่ายเหนือ ความจริงเจ้าอินแปงได้ลงมากรุงเทพฯ ถึงสามครั้งและได้ถามหาจ้อยและลูกชายทุกครั้ง แต่จ้อยก็พาบุตรชายหลบหน้าไปได้ทุกครั้งเช่นกัน โดยไม่มีใครทราบเลยว่า จ้อยไม่ได้พาเด็กชายโชติไปไหนไกลเลยเพียงแต่พาไปหลบซ่อนและหัดขี่ม้าอยู่ที่บ้านพันโทหม่อมเจ้าจุลดิศ ดิศกุลในสำเพ็ง (ม.จ.ศุกรวรรณดิศ ดิศกุล. 2537 : 89) จ้อยใจแข็งที่ไม่ให้บุตรชายของตนไปเกี่ยวพันใด ๆ กับญาติฝ่ายบิดา แม้แต่เมื่อเจ้าอินแปงสิ้นชีวิตและจัดฌาปนกิจที่วัดสระเกศในกรุงเทพฯ จ้อยก็ไม่ยอมให้โชติไปเผาศพบิดาของตน (ประจวบ กาญจนะลาภ. 2537 : 327) และเมื่อใกล้จะสิ้นใจ จ้อยยังได้ให้โชติสาบานต่อหน้าพระพุทธรูปว่าในชาตินี้จะไม่ไปขอความช่วยเหลือใด ๆ จากวงศาคณาญาติของเจ้าอินแปง

เมื่ออายุได้ 6 ขวบ จ้อยได้ส่งโชติเข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ ซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลที่มีชื่อเสียงมากในสมัยนั้น เพราะต้องการให้ลูกชายของตนได้รับการศึกษาทัดเทียมกับบรรดาบุตรเจ้านายที่ลงมาจากทางเหนือ โดยเด็กชายโชติ แพร่พันธุ์ได้เลขประจำตัว 1119 (ช่วย พูลเพิ่ม. 2531 : 46) จ้อยต้องใช้ความพยายามอย่างหนักในการที่จะหาเงินมาเพื่อเป็นค่าเล่าเรียนให้แก่บุตรชาย เนื่องจากการเรียนในโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์นั้นต้องใช้จ่ายสูงมาก ต่อมาได้มาอยู่ในความอุปการะของ ม.ร.ว.สังชดิศ ดิศกุล ณ วังสำเพ็ง จวบจนสิ้นชีวิต และก่อนที่จะเสียชีวิตจ้อยได้ตัดสินใจนำโชติ ไปฝากให้อยู่ในความดูแลของพันตำรวจเอกพระยาบริหารนครินทร์ (เติม จามรกุล)

โชติ แพร่พันธุ์ และเพื่อนของเขาอีกคนหนึ่งคือ ชลอ เภกะนันท์ ที่ได้เข้ามาอยู่ใต้ร่มชายคาเดียวกัน ถูกพระยาบริหารนครินทร์อบรมและดูแลอย่างเข้มงวดไม่ว่าจะเป็นงานประจำที่ต้องแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ เช่นตื่นตอนตี 4 ต้องลุกขึ้นหุงข้าว ตักน้ำใส่โอ่ง จัดสำรับคาวหวาน

ไว้ให้เรียบร้อย ขัดทอปบูตให้เป็นเงา ทำความสะอาดกระโถนปัสสาวะ ซักผ้าของท่านและของภรรยา-ลูกให้เสร็จ ตลอดจนถูบ้านให้เรียบร้อยก่อนไปโรงเรียน หากการปฏิบัติภาระกิจบกพร่อง เช่น ถูกระโถนไม่สะอาด ซักเสื้อผ้าไม่ขาวเด็กทั้งสองจะต้องถูกลงโทษ และสิ่งหนึ่งที่ทำให้โชติ และชลอ หนักใจในฐานที่เป็นภาระกิจที่หนักที่สุดก็คือ การอ่านหนังสือให้ท่านเจ้าคุณฟังซึ่งชลอ เภกะนันท์ ได้เขียนเล่าไว้ว่า

"...งานสำคัญที่ทุกคนหลีกเลี่ยง คือการอ่านหนังสือพงศาวดารจีน, เลียดก๊ก, สามก๊ก จอยุ่ยเหม็ง,ง่วนเฉียว ฯลฯ หรือตำนานยุทธศิลป์ของเสด็จในกรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ และหนังสือที่เกี่ยวด้วยยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีให้ท่านผู้บัญชาการนายผีฟัง... ถ้าเวรโชติอ่าน ข้าพเจ้าต้องนวด เริ่มต้นต้องอ่านให้ชัดคำชัดวรรค ชั้นต่อไปการอ่านหนังสือนี้ผู้ฟัง ย่อมหลับ ๆ ตื่น ๆ เช่นอ่านวันนี้ก็ต้องเล่าความที่อ่านให้ฟังเมื่อวันก่อน ถ้าบกพร่องก็ต้องโทษ คือโชติมา ทำหน้าที่พะทำมะรงโบยเสีย 10 ที ผลัดกัน..."

(ชลอ เภกะนันท์. 2537 : 140)

จะเนื่องจากแรงกดดันที่ได้รับมาตั้งแต่วัยเยาว์ หรือสถานการณ์บังคับใด ๆ ก็ตามแต่ โชติเป็นเด็กไม่รักเรียนแต่เที่ยวเกเรไปวัน ๆ ดังที่เขาเขียนไว้ในเรื่องไม่เป็นเรื่องว่า"การเรียนในสมัยนั้นมีประถม 3 ปี มีมัธยม 8 ปี ใช้เวลาเรียนแต่ละชั้นตามปรกติธรรมดาที่เด็กเรียน 11 ปีก็จะจบมัธยม 8 แต่ข้าพเจ้าเรียนถึง 12 ปี ได้เพียงแค่มัธยม 4 เพราะในตอนหลัง ๆ โรงเรียนของข้าพเจ้าอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ บางทีก็อยู่ที่วัดพระแก้วเพื่อดูรูปรามเกียรติ์ หรือบางทีก็อยู่ที่โรงปูนซีเมนต์บางซื่อ" (โชติ แพร่พันธุ์. 2515 : 323)

การอยู่ร่วมกับพระยาบริหารนครินทร์นั้นได้ให้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อโชติ เป็นอย่างยิ่งในเวลาต่อมา ไม่ว่าจะในด้านของความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความอดทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้อ่านหนังสือต่าง ๆ ให้ท่านฟังนั้นนับเป็นพื้นฐานของการรักหนังสือและได้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของวรรณกรรมต่างๆนับเป็นการสั่งสมประสบการณ์และข้อมูลที่ดีมากทีเดียว ที่เขาจะได้นำมาแปรเป็นตัวอักษรและเรื่องราวในงานเขียนของเขาในกาลต่อมา

ต่อมาโชติหนีออกมาจากบ้านของพระยาบริหารนครินทร์และออกจากโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ ทั้ง ๆ ที่เพิ่งศึกษาได้เพียงแค่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น (เทียบเท่ากับชั้น ม.1 ในปัจจุบัน) ด้วยความรักม้าและคุ้นเคยกับมันมาตั้งแต่สมัยที่จ้อยเคยพาไปหัดขี่ที่บ้าน ม.จ.จุลดิศ ดิศกุล เขาเร่ร่อนไปเป็นจ็อกกี้ขี่ม้าแข่ง นับว่าเป็นการใช้ชีวิตที่เสี่ยงพอสมควรเพราะเขาต้องคอยเอาใจลูกพี่นักขี่ม้าแข่งชั้นดีด้วยการหั่นกัญชา ทำให้วิถีชีวิตยืนอยู่อย่างหมิ่นเหม่เป็นที่สุดต่อปากเหวอันคลุ้งไปด้วยควันกัญชาและเบี้ยโบกคู่คี่ (ประจวบ กาญจนะลาภ. 2537 : 331)

โชติใช้ชีวิตเร่ร่อนอยู่ระยะหนึ่ง จนกระทั่งได้เข้ามาอาศัยอยู่กับ ม.ล.ตุ๋ย, ม.ล.ด้อย และ ม.ล.ตุ้ย ชุมสาย ซึ่งเป็นเพื่อนคุ้นเคยกันเมื่อครั้งอยู่ที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ แต่โชติอยู่บ้านตระกูลชุมสายไม่นาน เขาหวนกลับมาสู่คอกม้าอีกครั้งหนึ่ง และเลี้ยงชีพด้วยการเป็นจ็อกกี้ขี่ม้าแข่งอีกเขาต้องใช้ชีวิตอย่างระหกระเหินอีกครั้ง จนกระทั่งอายุประมาณ 14-16 ปี จึงได้โอกาสเข้ามาฝากตัวอยู่กับพระยาพิทักษ์ภูบาลผู้มีชื่อเสียงในด้านการเข้มงวดอีกเช่นกันด้วยการสวมรอยมาแทนหลานชายคนแจวเรือจ้างที่ตั้งใจจะนำหลานมาฝากให้อยู่ในความดูแลของท่านเจ้าคุณ แต่ติดว่าขณะนั้นเด็กยังเรียนหนังสืออยู่

โชติเขาทำงานรับใช้พระยาพิทักษ์ภูบาลด้วยความแคล่วคล่อง เช่น ใส่และถอดทอปบูตตลอดจนจัดเครื่องแต่งตัวให้ท่านเจ้าคุณซึ่งเป็นงานที่น้อยคนนักจะทำได้อย่างถูกต้อง แต่โชติก็ทำได้ดีจากความมีปฏิภาณไหวพริบอันยอดเยี่ยมและความเป็นคนช่างสังเกต และงานที่ทำให้เขาได้ขุมทรัพย์แห่งปัญญาเพิ่มขึ้นอีกนั่นคือ การที่ได้ดูแลห้องสมุดซึ่งเป็นสถานที่หวงแหนของท่านเจ้าคุณนักขนาดภรรยาเล็ก ๆ ของท่านยังไม่กล้าเข้าไปยุ่ง โชติได้เขียนเล่าชีวิตในช่วงนี้ไว้ว่า

"...ชี้เกียจเรียน แต่หนังสือรักรสของมันสืบเนื่องมาแต่อ่านยอพระกลิ่น ปลาบู่ทองจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้แม่ฟังนั้นก็สนใจในการอ่าน เมื่อมาอยู่ใต้อ้อมบุญของท่านเจ้าคุณผู้นี้ห้องหนังสือของท่านเป็นห้องใหญ่กว่าทุกห้องในบ้านและเป็นที่หวงห้าม แม้แต่พวกเมียเล็ก ๆ ของ ท่านยุ่งไม่ได้นั้นก็เผอิญให้ตกเป็นภาระผู้รักษาความสะอาดของข้าพเจ้าแน่ละเป็นต้นพระราชนิพนธ์ของพระมงกุฎฯ ซึ่งมักเป็นของพระราชทานแก่พวกราชวัลลภย่อมมี ถ้าไม่ทั้งหมดก็เกือบหมด...กวาดไปปัดไปแล้วก็อ่านไปทีแรก ๆ ท่านเจ้า

ของก็รู้สึกเขม่นที่ไปลูบคลำของหวงของท่าน..."

(ส.พลายน้อย. 2535 : 42)

เมื่ออายุครบ 17 ปี พระยาพิทักษ์ภูบาลก็ได้กรุณาให้ขึ้นทะเบียนทหารที่อำเภอเพื่อนำตัวโชติไปเป็นสารวัตรประจำตัวท่าน ติดตามรับใช้ตลอดไม่ว่าจะเป็นงานพระราชพิธีหรืองานใด ๆ เป็นผลให้โชติได้สัมผัสกับกลิ่นอายของวัง สามารถเข้านอกออกในได้ทุกเวลาทำให้เขาคุ้นเคยกับความเป็นไปในพระราชฐานเป็นอย่างดี การพำนักอยู่กับพระยาพิทักษ์ภูบาลได้เพิ่มประสบการณ์ให้แก่เขาอีกในระดับหนึ่งไม่ว่าจะเป็นความคุ้นเคยต่อเขตพระราชฐาน ประสบการณ์ที่ได้จากหนังสือในห้องสมุดของท่านเจ้าคุณ ซึ่งนับว่าเป็นขุมทรัพย์มหาศาลที่จะนำมาแปรเปลี่ยนเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ผลงานของเขาในเวลาต่อมา

<u>งานและชีวิตการเป็นนักประพันธ์</u>

โชติอาศัยอยู่กับพระยาพิทักษ์ภูบาล จนอายุได้ 18 ปี ด้วยความที่เป็นคนเบื่อชีวิตที่จำเจ เขาจึงกราบลาท่านเจ้าคุณออกมาเผชิญชีวิตตามลำพังอีก เขาตั้งใจที่จะไปเป็นจ็อกกี้ขี่ม้าแข่งอีกครั้ง จึงเดินเร่ร่อนมาตามถนนเจริญกรุง ตอนสี่แยกเอส.เอ.บี. หากชะตาชีวิตได้พลิกผันไปทำให้เขาได้พบกับครูถนิม เลาหะวิไล ผู้ซึ่งเคยบาดหมางกันเมื่อครั้งก่อน แต่การพบกันครั้งนี้เมื่อครูรู้ว่าศิษย์ของตัวเองยังไม่มีงานทำ ครูถนิมจึงนำโชติมาฝากเข้าทำงานในสำนักพิมพ์สยามรีวิว ซึ่งตัวครูถนิมเองเป็นบรรณาธิการและมีนายพร้อม วีระสัมฤทธิ์ เจ้าของร้านพร้อมภัณฑ์ถนนเจริญกรุงตอนสามยอด เป็นเจ้าของ (โชติ แพร่พันธุ์. 2515 : 365 - 366) โชติ แพร่พันธุ์ เขียนเล่าถึงช่วงชีวิตในตอนนี้ว่า

"...ครั้นแล้วโดยทั้งที่มิได้พูดจาให้รู้ตัวสักนิดว่าจะหางานให้ทำ แต่พอไปถึงท่านก็บอก กับคุณพร้อม เจ้าของร้านพร้อมภัณฑ์ถึงเรื่องขอฝากเด็กทำงานด้วยสักคนหนึ่ง ท่านแสดงคุณวุฒิ ของคนที่ท่านนำไปฝากว่า ความประพฤติเลวอยู่สักหน่อยแต่ฉลาดดีนัก เวลานั้นท่านเจ้าของร้านพร้อมภัณฑ์ เริ่มจะออกหนังสือรายสัปดาห์ประเภทการ

เมือง ฉบับหนึ่ง แต่สุขภาพของท่าน ไม่สมบูรณ์ เจ้าเด็กคนนั้นเลยได้หน้าที่คอยนั่งเขียนหนังสือ ตามที่คุณพร้อมบอก ทำอยู่ได้ 12 วัน วันที่ 13 ขาดงาน วันที่ 14 ไปตามเคย คุณพร้อม ครำ่เคร่งต่อกฎเกณฑ์และการงาน คงจะผูกพันในคำฝากงานที่ว่า ความประพฤติเลวมาก กว่าแต่ฉลาดดีท่านจึงเรียกคนงานที่ขาดงานของท่านมาบอกสั้น ๆ การหยุดงานต้องลา เมื่อ ไม่ได้บอกต้องออกท่านส่งเงินให้ 6 บาทเป็นค่าแรงของเด็กคนนี้วิ่งทำงานอยู่กับท่าน 12 วัน..."

(ส.พลายน้อย. 2535 : 48)

จากคำบอกเล่าข้างต้นทำให้โชติต้องระเหเร่ร่อนอีกครั้งหนึ่ง เขาได้กำหนดทางเลือกไว้เป็นสองทาง ทางแรกหันกลับเข้าสู่วงการม้าแข่งตามที่เขาถนัด อีกทางหนึ่งนั้นยังไม่ทราบว่าจะเดินไปทางใดดี แต่ชะตาชีวิตที่จะก้าวมาเป็นนักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของเมืองไทยทำให้เขาได้นึกถึงเฉวียง เศวตะทัต เพื่อนรักคนหนึ่งของเขาที่เคยร่วมชั้นเรียนเมื่อครั้งอยู่เทพศิรินทร์ ซึ่งขณะนั้นเฉวียงเป็นทั้งเจ้าของโรงพิมพ์และเจ้าของหนังสือพิมพ์ธงไทย ซึ่งเป็นหนังสือรายสัปดาห์ ออกในปี พ.ศ.2469 - 2470 ดังที่เฉวียง เศวตะทัต เขียนเล่าไว้ว่า

"...เช้าวันนั้นมีผู้แจ้งแก่ข้าพเจ้าว่ามีผู้มาหา เมื่อออกไปพบก็ประสบภาพเพื่อนรักเดิม ตั้งแต่อยู่ร่วมโรงเรียนเดียวกันมา เขาคือโชติ แพร่พันธุ์ หรือ โชติ ณ แพร่นี้แหละ เรา ก็โอภาปราศรัยกันด้วยความหรรษาร่าเริง เพราะตั้งแต่จากสำนักศึกษามาก็เพิ่งจะพบกัน คราวนี้โชติปรารภถึงว่าไม่มีงานทำจะไปสมัครขี่ม้าแข่ง ซึ่งข้าพเจ้ารู้สึกในบัดดลว่ายังไม่สมควรและเมื่อข้าพเจ้ามีฐานะพอจะรับรองเพื่อนของข้าพเจ้าผู้นี้ไว้ได้ ประกอบกับโชติเป็นผู้ ซึ่งภรรยาของข้าพเจ้าได้คุ้นเคยมาแต่ก่อนด้วย ข้าพเจ้าก็ถือโอกาสที่ประกอบกันนั้นชักชวนให้ โชติเลิกคิดการไปขี่ม้าแข่ง และทำงานร่วมอยู่ด้วยข้าพเจ้า..."

(เฉวียง เศวตะทัต. 2537 : 52)

โชติเขียนข่าวในสำนักงานหนังสือพิมพ์ธงไทย ข่าวชิ้นแรกที่เขาเขียนชิ้นนั้นเป็นข่าว

ฆาตกรรมนายมุ้ย ที่ชลบุรีด้วยการเสี่ยงมากเพราะว่าชลบุรีในขณะนั้น เป็นเมืองนักเลง แต่โชติก็ใช้ปฏิภาณของเขาทำให้ผ่านพ้นวิกฤติการณ์มาด้วยดี ฝีมือการเขียนข่าวของเขาทำให้เขาฉายแววนักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่ในเวลาต่อมาได้ สด กูรมะโรหิต เขียนเล่าเหตุการณ์ในตอนนี้ว่า

> "...ข่าวเรื่องนายมุ้ยถูกฆ่าตายเป็นวรรณกรรมข่าวชิ้นแรกของยาขอบ ข้าพเจ้ากล้ากล่าวได้ว่าเพียงการเขียนข่าวชิ้นแรกเท่านั้นเราก็ต้องสนใจกันเสียแล้ว เพราะดูเหมือนจะเป็นการปฏิวัติวิธีการเขียนข่าวเอาทีเดียวยาขอบมีสไตล์ที่ใหม่ที่สุดและมุมที่ใหม่ที่สุดในการให้ข่าว ผู้อ่านได้อ่านด้วยความตื่นเต้นเพราะการบรรยายข่าวที่มีชีวิตชีวาทุกตัวอักษร..."
>
> (สด กูรมะโรหิต. 2537 : 56 - 57)

การปฏิวัติวิธีการเขียนข่าวของเขาที่หลายคนยกย่องชมเชยและกล่าวว่าเป็นสไตล์ที่ใหม่ที่สุดและมุมที่ใหม่ที่สุด คือ การแบ่งข่าวเป็นตอน และแต่ละตอนมีหัวข่าวนำ ตอนแรกสุดของข่าวจะสรุปเรื่องย่อของข่าวทั้งหมดไว้ด้วยแล้วจึงบรรยายรายละเอียดของเรื่องเป็นตอน ๆ ไป ทำให้อ่านสะดวกต่อมาเมื่อถึง พ.ศ.2470 หนังสือพิมพ์ธงไทยก็ต้องปิดลง

เมื่อหนังสือพิมพ์ธงไทยถูกปิดลง โชติก็ว่างงานลงอีก แต่ชีวิตที่ผกผันเข้ามาในวงการหนังสือพิมพ์ ได้ทำให้เขาได้รับประสบการณ์และความชำนาญในการเขียนหนังสืออยู่ไม่น้อย ตลอดจนการได้รู้จักบุคคลในวงการต่าง ๆ กว้างขวางขึ้น ทำให้โชติ แพร่พันธุ์ ได้รับการฝากฝังให้เข้าทำงานในแผนกโฆษณาขายยาของห้างเพ็ญภาค ซึ่งมีนายเจือ เพ็ญภาคกุล เป็นเจ้าของ โดยได้รับเงินเดือนแรก 35 บาท ต่อมานายเจือพอใจในความสามารถการเขียนโฆษณาของเขา โชติจึงได้รับการขึ้นเงินเดือนเป็น 45 บาท 50 บาท และ 80 บาท ในเดือนที่ 2 ในเดือนที่ 5 และเดือนที่ 11 ตามลำดับ โชติ แพร่พันธุ์ทำงานอยู่ที่ห้างเพ็ญภาคถึง 4 ปี ก็ออกจากการทำงานที่นี่

การออกจากงานที่บริษัทเพ็ญภาคครั้งนี้ นับว่าเป็นผลดีต่อเขามากทีเดียวที่จะได้ฝากชื่อไว้ในวงการประพันธ์ ในฐานะที่เป็นผู้สร้างอมตะนิยายผู้ชนะสิบทิศ เนื่องจากในขณะนั้น (ปี พ.ศ.2472) กุหลาบ สายประดิษฐ์ เพื่อนรักที่เคยเป็นนักเรียนเทพศิรินทร์ด้วยกัน ได้เป็น

หัวหน้าก่อตั้งหนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษรายสัปดาห์ขึ้น และชักชวนโชติให้เข้ามาร่วมงานด้วยหนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษจะมีเรื่องตลกลงเป็นประจำทุกฉบับ โดยการเขียนของแสงทอง และฮิวเมอร์ริสต์สลับกันไปคนละฉบับ โชติได้เขียนเล่าถึงเหตุการณ์ที่ทำให้เขาได้ก้าวเข้ามาในแวดวงของการเป็นนักเขียนว่า

"...ฮิวเมอร์ริสต์ในตอนราวปี พ.ศ.2472 นั้นยังมิได้เป็นคนขยันประจำตำบลบางขุนพรหม ส่งเรื่องกระท่อนกระแท่นไม่ได้ให้ต้นฉบับตามเวลาอันกำหนด เล่มนี้ไม่ใช่รอบ ของท่านแสงทอง เป็นรอบของท่านฮิวเมอร์ริสต์จะต้องส่งต้นฉบับมาให้เรา ถึงวันท่าน ท่านฮิวเมอร์ริสต์ก็ไม่ส่ง ตัวบรรณาธิการคือคุณกุหลาบ กริ้วโกรธ แกเขียนข้าพเจ้าปรารภในใจ ว่า จะเขียนได้ยังไง แกเขียนได้ แกคุยให้คนหัวเราะได้ทั้งวัน ทำไมแกจะเขียนเรื่องตลกให้คนหัวเราะไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงถามท่านผู้นั้นว่า ถ้าจะเขียนจะให้ฉันใช้นามปากกาว่ากระไร ท่านผู้นั้นนึกและตั้งนามปากกาให้เขาบอกว่ามีนักเขียนตลกอยู่คนหนึ่งอันมีชื่อเสียงของโลกใช้ชื่อเขียนของเขาว่า เจ ดับบลิว ยาค็อบ แกเขียนเป็น ยาขอบ ใช้ตัว ข อย่าใช้ ค็อบ..."

(โชติ แพร่พันธุ์. 2515 : 325 - 326)

กุหลาบ สายประดิษฐ์ ก็ได้เล่าไว้ในเหตุการณ์เดียวกันนี้ว่า

"...เมื่อข้าพเจ้าลาออกจากสำนักพิมพ์เสนาศึกษาฯ และมาตั้งหนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษรายปักษ์อันเป็นที่ชุมนุมนักเรียนรุ่นของเราเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2472 และต่อมาข้าพเจ้าเข้ารับตำแหน่งบรรณาธิการบอกอการเมืองรายวันนั้น ข้าพเจ้าได้ชักชวนให้เขาเขียนหนังสือและนามยาขอบ ก็ได้คลอดออกมาด้วยการเขียนเรื่องตลกสั้น ๆ สองสามเรื่องและด้วยเรื่องสั้น ๆเพียงไม่กี่เรื่องนี้ ผู้อ่านก็สนใจกันว่าพ่อนักเขียนหน้าใหม่ฝีปากคมคายผู้นี้เขามาจากไหนหนอ ดังที่ตัวเขาเองได้เขียนเล่าแล้วว่าข้าพเจ้าเป็นผู้ให้นาม ยาขอบ แก่เขา นามนี้เราเลียนมาจากนาม J.W.Jacob นักเขียนเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ STRAND ของอังกฤษ และ

ได้ออกเสียงให้ดูเป็นคำไทย..."

(กุหลาบ สายประดิษฐ์. 2537 : 73)

โชติ แพร่พันธุ์ ได้เริ่มงานเขียนภายใต้นามยาขอบ ด้วยเรื่องตลกสั้น ๆ ผลงานเรื่องแรกที่ตีพิมพ์ในแนวนี้ได้แก่ เรื่องจดหมายเจ้าแก้ว ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษ โชติ แพร่พันธุ์ จึงได้เข้าร่วมเป็นหนึ่งในคณะสุภาพบุรุษอันประกอบด้วย 1.อุเทน(ทองใบ) พูลโภคา เจ้าของนามปากกา ช่อมาลีและนายด่วย ตีแปลง 2. อบ ไชยวสุ เจ้าของนามปากกา ฮิวเมอร์ริสต์ และแอลกอฮอล์ 3. ระคน เภกะนันท์ เจ้าของนามปากกา กู๊ดบอย 4. โชติ แพร่พันธุ์ เจ้าของนามปากกายาขอบ 5. ชุนจงจัตนิสัย 6. โพยม โรจนวิภาค เจ้าของนามปากกา อ.ก.รุ่งแสงและงามพิศ 7. เสนอ บุญยเกียรติ เจ้าของนามปากกา แสงบุหลัน 8. สุดใจ พฤทธิสาลิกร เจ้าของนามปากกา บุศราคำ 9. สนิท เจริญรัฐ เจ้าของนามปากกาศรีสุรินทร์ 10. บุญทอง เลขากุล เจ้าของนามปากกา วรมิตร 11. พัฒน์ เนตรรังษี 12. จรัญ วุธาทิตย์เจ้าของนามปากกา ร. วุธาทิตย์ 13. ชิต บุรทัต เจ้าของนามปากกา แมวคราว และเจ้าเงาะ 14. หอม นิลรัตน์ ณ อยุธยา 15. กุหลาบ สายประดิษฐ์ เจ้าของนามปากกาศรีบูรพา ชื่นใจ และอิสรชน 16. สถิตย์ เสมานิล 17. ฉุน ประภาวิวัฒน์ เจ้าของนามปากกา นวนาค ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

กำเนิดนวนิยายผู้ชนะสิบทิศ

ต่อมาเมื่อปลายปี พ.ศ.2473 กุหลาบ สายประดิษฐ์ และคณะสุภาพบุรุษได้รับคำชวนจากนายเอก วีสกุล และนายเล็ก โกเมศ จัดตั้งหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ เมื่อดำเนินการไปได้สักระยะหนึ่ง คณะสุภาพบุรุษก็ออกหนังสือรายวันที่ชื่อว่า สุริยาลงพิมพ์เรื่องเบา ๆ จำหน่ายฉบับละ 3 สตางค์ และได้มอบให้โชติ แพร่พันธุ์ เป็นบรรณาธิการ และสันต์ เทวรักษ์ ช่วยแผนกบันเทิง และ ณ ที่นี้ยาขอบก็ได้ขึ้นสู่ตำแหน่งดารา (กุหลาบ สายประดิษฐ์. 2537 : 74) ในขณะนั้นนวนิยายอิงพงศาวดารเป็นที่นิยมของผู้อ่านเป็นอันมาก หนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับจะตีพิมพ์นิยายอิงพงศาวดาร โดยเฉพาะนิยายอิงพงศาวดารจีน หากแต่ พานจันทร์ หรือพงษ์ ไทยแท้ได้เสนอรูปแบบใหม่ของนิยายที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ในขณะนั้น ด้วยการเสนอนิยายอิงพงศาวดารไทยเรื่อง

นเรศวรมหาราช ลงในหนังสือพิมพ์ไทยหนุ่ม แทนที่จะเป็นนิยายอิงพงศาวดารจีน ซึ่งเป็นที่นิยมกันดังแต่ก่อน ปรากฏว่านิยายเรื่องนเรศวรมหาราช กลับได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอันมาก กุหลาบ สายประดิษฐ์ จึงเขียนนิยายอิงพงศาวดารมอญ ชื่อ ยอดทหารหาญ ลงในหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ เมื่อคณะสุภาพบุรุษออกหนังสือพิมพ์สุริยา กุหลาบ สายประดิษฐ์ จึงได้แนะนำให้โชติ แพร่พันธุ์เขียนนิยายอิงพงศาวดารทำนองเดียวกับยอดทหารหาญ ลงในหนังสือพิมพ์สุริยา โดยกุหลาบ สายประดิษฐ์ แนะนำให้เขาไปศึกษาการผูกเรื่อง การดำเนินเรื่องของนิยายต่างประเทศ และมอบหนังสือเรื่อง The three Musketeers ของ Dumas ฉบับแปลให้ไปอ่านและศึกษาเพื่อเป็นแนวทาง (ผ่องพรรณ ลวนานนท์. 2520 : 44)

ด้วยเหตุนี้เองโชติ แพร่พันธุ์ จึงได้เขียนนิยายอิงพงศาวดารพม่าเรื่องยอดชุนพลลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สุริยา โดยเขาเรียกว่า นิยายปลอมพงศาวดาร โดยโชติ นำข้อความซึ่งปรากฏในพงศาวดารพม่าของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ หน้า 108 ระหว่างบรรทัดที่ 4 ถึงบรรทัดที่ 11 ไปเขียนเป็นนวนิยายเรื่องยาว

โชติเขียนนิยายเรื่องยอดชุนพลด้วยต้องการให้ความสนุกสนานบำเรอแก่ผู้อ่านมากกว่าที่จะถอดพงศาวดารออกสู่ท่านผู้อ่านเหมือนดังที่ กุหลาบ สายประดิษฐ์ ได้ให้ข้อแนะนำไว้ว่า ควรถือเอาการบำเรอผู้อ่านด้วยความสนุกและให้งดงามด้วยศิลปะการประพันธ์ยิ่งกว่าการถอดพงศาวดารเดิม ๆ ให้แน่นไว้ (โชติ แพร่พันธุ์. 2520 : คำนำ หน้า ฆ) ฉะนั้นเรื่องราวของความสนุกสนานอันเป็นส่วนที่เหลือนั้นจึงต้องตกเป็นภาระที่โชติ จะต้องปรุงแต่งให้วิจิตรพิศดาร เพื่อนำความสนุกสนานมอบแด่ผู้อ่านของเขา

คณะสุภาพบุรุษร่วมกันจัดทำหนังสือพิมพ์ไทยใหม่และหนังสือพิมพ์สุริยา ไม่นานก็มีอันต้องเลิกล้มลงอีกและย้ายไปประจำอยู่ที่สำนักพิมพ์ไทยพณิชยการ ซึ่งขณะนั้นยังไม่ได้จดทะเบียนเป็นบริษัท โดยมีเทียน เหลียวรักวงศ์ เป็นเจ้าของ ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2475 กุหลาบ สายประดิษฐ์ ได้จัดตั้งหนังสือพิมพ์ขึ้นใหม่อีกคือหนังสือพิมพ์ประชาชาติและที่นี่เองที่โชติ ได้มีโอกาสเขียนนิยายปลอมพงศาวดารอีกครั้ง โดยเขียนเรื่องผู้ชนะสิบทิศ เป็นเรื่องราวต่อจากเรื่องยอดชุนพล ซึ่งเคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สุริยา จึงนับได้ว่าเรื่องยอดชุนพลเป็นภาคที่หนึ่งของผู้ชนะสิบทิศ

ผู้ชนะสิบทิศเป็นผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้แก่โชติ แพร่พันธุ์ มากเพราะผลงานชิ้นนี้ของเขาได้รับความสนใจและชื่นชมจากผู้อ่านอย่างสูงสุดจนกระทั่งมีผู้มารอซื้อหนังสือพิมพ์ประชาชาติ

โดยขอรับเพียงหน้าเดียว คือหน้าที่ลงพิมพ์เรื่องผู้ชนะสิบทิศเท่านั้น (ช่วย พูลเพิ่ม. 2531 : 51) ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ยาขอบ ก้าวเข้าสู่ความเป็นนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคนหนึ่งของเมืองไทย ยิ่งผู้อ่านให้การต้อนรับเขาเป็นอย่างดียิ่งด้วยแล้วโชติ ก็ยิ่งจะพิถีพิถันและรักษามาตรฐานการเขียนของเขาเป็นพิเศษ ดังที่ประกายศรี ศรุตานนท์ เล่าไว้ว่า

"...บทประพันธ์นั้นจะต้องได้รับการตรวจทานอย่างถี่ถ้วนก่อนออกตลาด... ข้าพเจ้าจะต้องอ่านตรวจทานตั้งแต่ต้นใหม่ ปทานุกรม - ดิกชันนารี ต้องวางไว้ข้างตัว จะได้เปิดดูได้ทันทีว่ามีคำสะกดถูกไหม ความหมายของคำแปลว่าอย่างไร (หมายถึงการแปลภาษาไทยให้เป็นไทยนี่แหละ) วรรคตอนถูกไหมมีคำซ้ำกันมากไหมเมื่อตรวจเรียบร้อยแล้วก็ส่งให้คุณโชติ คุณโชติจะรับไปตรวจทานแก้ไขแต่งเติมอีกครั้ง แล้วก็ส่งกลับมาให้ข้าพเจ้าอ่านอีกครั้งหนึ่งวนเวียนกันอยู่อย่างนี้..."

(หลานสาวยาขอบ. ม.ป.ป. : 24)

ผู้ชนะสิบทิศ ของโชติ แพร่พันธุ์ ประสบความสำเร็จอย่างงดงามยิ่งเพราะเป็นนิยายที่จำหน่ายได้มากที่สุด และส่งผลให้ยาขอบรุ่งเรืองที่สุดในชีวิตการประพันธ์ โชติเขียนเล่าถึงผลตอบแทนที่เขาได้รับจากนิยายเรื่องนี้ตอนหนึ่งว่า

"...ฉันได้ผลโดยตรงจากการเขียนเรื่องนี้เป็นเงิน 35 บาท อยู่จนตลอด 3 - 4 ปีที่เขียนให้ประชาชาติก็จริง แต่โดยอ้อมกับผลิตผลอันมิได้หวังไว้คือนายแพทย์สงัด โชคกิติได้เมตตาเป็นเจ้ากี้เจ้าการพิมพ์ยอดชุนพล อันเป็นเรื่องตอนแรกของผู้ชนะสิบทิศ ที่เขียนไว้ ก่อนที่จะมาเขียนในประชาชาติให้ 3,000 เล่ม ขายเล่มละ 1 บาท เห็นกำไรเหยียบ 1,000 บาท การขายยอดชุนพล หมดในเวลาอันสั้นนี้ ช่วยให้ผู้ชนะสิบทิศภาคหนึ่งของฉันมีค่า ขึ้น คุณพิสิษฐ์สุชะวณิช ซึ่งกำลังนั้น ตั้งสำนักพิมพ์จำหน่าย จึงมาขอซื้อไปพิมพ์ตกลงเป็นราคา 1,000 บาทวางมัดจำวันเซ็นสัญญา 200 บาท การขายบทประพันธ์นวนิยายดังที่เรียกกัน ว่าเรื่องอ่านเล่น อันไม่สู้เป็นหลักฐานสาระด้วยราคา 1,000 บาทนี้ ในสมัยนั้นเห็นเป็นเรื่องมหัศจรรย์กันมาก โจษกันทั่ว ๆ ไปในวงนักเขียนคณะอื่น ๆ จน

กระทั่งมาถึงหู ฉันและพวกเราว่าฉันต้มคุณพิสิษฐ์เสียสุกจะด้วยเรื่องนี้หรืออย่างไรไม่ทราบ คุณพิสิษฐ์ ขอเลิกสัญญา ฉันกลับเอาหนังสือกลับมาพิมพ์ของฉันเองพิมพ์ 2,500 เล่ม ขายราคา 3 บาท ได้กำไรราว 4,000 บาท ครั้งนี้จึงเป็นบทเรียนสอนให้ฉันรู้ว่า ฉันไม่ควรจะใจเร็วขายบทประพันธ์ที่แต่งขึ้นใหม่ ยังไม่เคยพิมพ์ให้กับผู้อื่นอีกต่อไปนับว่าผลโดยอ้อมนี้ท่วมผลโดยตรงหลายเท่านัก..."

(โชติ แพร่พันธุ์. 2515 : 580)

โชติ เขียนนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ลงในหนังสือพิมพ์ประชาชาติได้ประมาณ 3 - 4 ปีก็ลาออกใน พ.ศ.2489 ซึ่งเป็นปีที่กุหลาบ สายประดิษฐ์ ผู้ซึ่งชักนำเขาเข้ามาสู่ความรุ่งเรืองในชีวิตการเป็นนักประพันธ์ได้เดินทางไปประเทศญี่ปุ่น เมื่อขาดผู้ที่กระตุ้นและเหนี่ยวรั้งทำให้โชติเขียนผู้ชนะสิบทิศค้างไว้ ด้วยความมีชื่อเสียงของโชติ และผู้ชนะสิบทิศทำให้พระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคล ผู้อำนวยการบริษัทภาพยนตร์ไทยได้ทรงชักชวนโชติ ให้ไปทำงานในหน้าที่เขียนบทภาพยนตร์ โดยประทานเงินเดือนให้เดือนละ 100 บาท ซึ่งข้อนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่มีผู้สันนิษฐานว่าอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เขาหยุดเขียนผู้ชนะสิบทิศ (ผ่องพรรณ ลวนานนท์. 2520 : 47)

โชติ ทำงานในหน้าที่เขียนบทประพันธ์กับพระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคลได้เกือบปีก็เลิกไป ต่อจากนั้นเขาก็ได้เข้ามาทำงานกับหนังสือพิมพ์สยามนิกร จนกระทั่งต่อมาหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ถูกปิดลงเพราะโชติได้เขียนบทความเกี่ยวกับการเมืองโจมตีรัฐบาล ในสมัยนั้นรุนแรงมาก

ต่อมาโชติ แพร่พันธุ์ ได้รู้จักกับนางชลอ รังควร เศรษฐีนีผู้มั่งคั่ง เจ้าของโรงพิมพ์อักษรนิติ ผู้ที่มีความสนใจและติดตามเรื่องผู้ชนะสิบทิศมาโดยตลอด เมื่อทราบว่าโชติว่างงานและยังไม่มีที่พำนักอย่างเป็นหลักแหล่ง นางชลอ รังควรจึงได้ชักชวนให้เขาไปอยู่ที่โรงพิมพ์อักษรนิติและได้ให้ความอนุเคราะห์ด้านต่าง ๆ แก่เขา เป็นต้นว่า ด้านการเงินและที่อยู่อาศัย โดยหวังที่จะให้โชติได้มีเวลาเขียนเรื่องผู้ชนะสิบทิศต่อให้จบ ตลอดจนจะได้สร้างสรรค์งานประพันธ์อื่น ๆ ออกมาสู่ผู้อ่านอีก ดังคำที่เธอกล่าวดังนี้

"...เหตุที่ข้าพเจ้าให้อุปการะแด่โชติ แพร่พันธุ์ ทุกวิถีทางอันพึงจะอุปการะได้นั้น สืบมาจากข้าพเจ้าเห็นว่าเมืองไทยของเราหาคนที่เขียนหนังสือดี มีฝีปากคารมคมคาย

อย่างโชติ แพร่พันธุ์ ได้ยาก ดังนั้นการที่จะอุ้มชูโชติ แพร่พันธุ์ ให้อยู่ฐานะเป็นปึกแผ่น ปราศจากความหวาดกังวลในความเป็นอยู่เพื่อเขียนหนังสือให้คนอ่านสืบไป จึงเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าพึงกระทำอย่างยิ่ง ดังนั้น การที่ข้าพเจ้าให้อุปการะเท่าที่ข้าพเจ้าจะพึงให้ได้แก่ โชติ แพร่พันธุ์ จึงเป็น การให้ด้วยบริสุทธิ์ใจ โดยข้าพเจ้ามิได้หวังผลตอบแทนจากเขา แต่ข้าพเจ้ามีความประสงค์อย่างหนึ่ง นั่นคือ ประสงค์จะให้เขาเขียนหนังสือจากสมองอันพิเศษของเขา บำเรอประชาชน และเพื่อเป็นอาภรณ์ประดับบ้านเมืองของเราต่อไป..."

(ชลอ รังควร. 2537 : 412)

โชติเป็นผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณเป็นอย่างยิ่ง เมื่อเขาได้รับความช่วยเหลือจากนางชลอ เขารักเคารพและเทิดทูนบูชานางชลอ รังควร เป็นอย่างยิ่ง โดยเขาจะเรียกเธอว่า "แม่" ดังตัวอย่างจดหมายที่เขาเขียนถึงนางชลอ ดังนี้

"...เป็นพระคุณ แม้ว่าลูกตายแล้วไปเป็นเปรตอยู่ในนรก แต่ว่าเปรตตนนั้น จะสรรเสริญพระคุณแม่ซึ่งอยู่บนสวรรค์ ลูกเป็นนักเขียนที่มีสำนวนดี หากครั้งนี้อับจนถ้อยคำสำนวนที่จะสรรเสริญแม่ได้..."

(โชติ แพร่พันธุ์. 2537 : 424)

การเขียนผู้ชนะสิบทิศได้ยุติลงในขณะที่ยาขอบตกลงใจจะเข้ามาทำงานด้านการเขียนภาพยนตร์ให้กับพระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคล จนมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์กันไปต่าง ๆ เป็นต้นว่าเขาหมดภูมิปัญญาและจินตนาการที่จะจบเรื่องผู้ชนะสิบทิศ หรือบ้างก็ว่าเป็นเพราะเนื้อเรื่องในตอนท้ายเรื่องผู้ชนะสิบทิศนั้น จะเด็ดหรือพระเจ้าบุเรงนองต้องยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา และด้วยพระปรีชาสามารถและบุญบารมีของบุเรงนองก็ทำให้สามารถตีกรุงศรีอยุธยาได้สำเร็จ (ไทยเสียกรุงครั้งที่ 2) ในขณะที่โชติและผู้อ่านเป็นคนไทย การเขียนเรื่องให้ดำเนินไปในลักษณะเช่นนั้นย่อมก่อให้เกิดความอึดอัดและคับข้องใจพอสมควร เขาจึงปล่อยให้เรื่องดำเนินค้างไว้อย่างนั้น หรือบ้างก็ว่าเขาเมามายจนเขียนต่อไปไม่ได้ ซึ่งทำให้หลาย ๆ คนเสียดายที่วรรณกรรมเรื่องดีเด่นเช่นนี้ยังขาดความสมบูรณ์ในตอนจบ จนคิดว่าเป็นรอยร้าวในวรรณกรรมไทย แต่ในความ

เป็นจริงแล้วโชติ มีเค้าโครงเรื่องในตอนจบของผู้ชนะสิบทิศไว้แล้วหากแต่ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องตำนานเพชรที่เขายังต้องค้นคว้าเพื่อให้เกิดความสมจริงมากที่สุด โชติจึงใช้เวลาในการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเพชร เพื่อที่จะได้ถ่ายทอดออกมาสู่ผู้อ่านได้อย่างถูกต้อง สมจริง และไม่สุกเอาเผากินโดยยึดถือคติว่า หากทำให้ดีกว่านี้ไม่ได้ก็จะขอรักษาความดีไว้แต่เพียงเท่านี้แล้วเขาก็ได้ใช้เวลาหาความรู้เรื่องเพชรนี้จนตลอดระยะเวลาในช่วงท้ายของชีวิตของเขา ผู้ชนะสิบทิศซึ่งเป็นนวนิยายที่อยู่ในความสนใจของผู้อ่านในสมัยนั้นจึงไม่สามารถจบลงได้อย่างสมบูรณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ ประกายศรี ศรุตานนท์ได้สรุปเรื่องตอนจบเรื่องผู้ชนะสิบทิศไว้ว่า

"...พระเจ้ายะข่าย ได้ส่งตัวตะละแม่มุขอาย มาถวายเป็นบาทบริจาริกาของตะเบงชะเวตี้ สมิงสอตุด ซึ่งเป็นชู้รักของนางก็ตามมาด้วยเป็นแผนของพระเจ้ายะข่ายฝ่ายจะเด็ดก็ทราบแผนนี้ได้โดยตลอด ก็คิดซ้อนกลขึ้นวางแผนปลอมเป็นพ่อค้าเพชรเข้าไปเมืองยะข่าย (มุขอายเป็น ลูกเมียน้อย) เมื่อดำเนินงานอยู่ในเมืองยะข่าย ทางเมืองตองอูสมิงสอตุดก็เป็นกบฏชิ้นสำเร็จโทษพระเจ้าตะเบงชะเวตี้เสีย แล้วพร้อมกับตะละเจ้ามุขอายก็ยกตัวเองขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินแทนนางโชอั้วก็กรีดหน้าตาตัวเองจนเสียโฉมเพราะไม่ยอมเป็นเมียสมิงสอตุด แต่นางนันทะวดีมเหสีของตะเบงชะเวตี้ยอมเป็นเมียสมิงสอตุด นางโชอั้วตลอดจนเจ้านายทั้งหลาย ก็พากันด่าว่านางนันทะวดีกันทั้งนั้น นันทะวดีก็เฉยเสีย สมิงสอตุดนั้นรักและหลงใหลนางนันทะวดีมาก ฝ่ายจะเด็ดที่อยู่เมืองยะข่าย เมื่อทราบข่าวคราวทางเมืองตองอู ก็หาทางกำจัดสมิงสอตุด รวบรวมไพร่พลรบกับพวกเมืองต่าง ๆ มาอีกเพราะเมื่อพระเจ้าตะเบงชะเวตี้สวรรคตแล้วบรรดาเมืองขึ้นทั้งหลายก็แข็งเมืองขึ้นตามเดิม จะเด็ดปราบปรามเรื่อยมาจนถึงเมืองตองอู และก็รบได้ชัยชนะฆ่าสมิงสอตุดตาย เป็นการได้รับชัยชนะอย่างง่ายดายที่สุด เพราะนันทะวดีคอยฟังข่าวคราวอยู่ตลอดเวลาเมื่อจะเด็ดยกทัพมาประชิดกำแพงเมือง นันทะวดีก็เริ่มใช้มารยาหญิงล่อลวงสมิงสอตุดไว้ ปรนเปรอความรัก เหล้ายา จนสมิงสอตุดไม่เป็นอันจะรบนางนันทะวดีก็ลอบมาเปิดประตูเมืองให้กองทัพของจะเด็ดเข้าไป และสำเร็จโทษสมิงสอตุดเสีย และจากนั้นนันทะวดีก็หายไปโดยไม่มีใครพบเห็นเลย จะเด็ดได้ติดตามไปจนพบนางก็ได้บวชเป็นชีเสียแล้ว เมื่อวันที่จะเด็ดปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระเจ้าบุเรงนองมหาราช

นั้น คนที่จะอัญเชิญและยอมให้สวมมงกุฎมหาราชให้นั้นคือ แม่ชีนันทะวดี จึงเป็นที่ประจักษ์แก่ทุกคนว่าเหตุใดนันทะวดีจึงยอมเป็นเมียสมิงสอตุด เรื่องผู้ชนะสิบทิศก็จะจบตรงนี้..."

(หลานสาวยาขอบ. ม.ป.ป. : 29 - 30)

โชติ แพร่พันธุ์ เป็นผู้พิถีพิถันต่องานเขียนของเขาเป็นอย่างยิ่งจึงต้องการให้ภาพของจะเด็ดที่ปลอมเป็นพ่อค้าเพชรเข้าไปในเมืองยะข่ายนั้นมีความรู้เรื่องเพชรเป็นอย่างดี เป็นต้นว่า ตระกูลของเพชร กำเนิดของเพชร เพราะจะเด็ดนั้นกำเนิดเป็นบุตรของคนปาดตาลก็จริงอยู่ แต่วิถีชีวิตผันแปรกลับกลายมาเป็นพี่เขยของพระเจ้าตองอู ผ่านรั้ว-วังมานับไม่ถ้วน ยศศักดิ์ก็เทียบเท่ากับพระเจ้าแผ่นดิน ดังนั้นความรู้เรื่องเพชรนั้นย่อมต้องจัดเจนอยู่พอสมควร เมื่อโชติหาความรู้เกี่ยวกับเพชรยังไม่กระจ่าง เขาจึงเขียนนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศค้างไว้แต่เพียงเท่านั้น

ชีวิตของโชติ แพร่พันธุ์ ได้ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างมากมาย โดยเมื่อ พ.ศ. 2489 ได้ร่วมเป็นกรรมการจัดวางหลักสูตรวิชาหนังสือพิมพ์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับ ม.จ.รัชฎาภิเศก โสณกุล,ศจ.รอง ศยามานนท์,พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร,ชวาลา สุขุมลนันท์ และ ม.จ.ประสบสุข สุขสวัสดิ์ โดยท่านทั้งหลายที่กล่าวนามมานี้นั้นต่างก็สำเร็จการศึกษาจากยุโรปและสหรัฐอเมริกา ด้วยกันทั้งนั้น แต่โชติ จบการศึกษาเพียงแค่ ม.4 จากโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์เท่านั้น (ป. วัชราภรณ์. ม.ป.ป. : 293)

ลักษณะและอุปนิสัยของโชติ แพร่พันธุ์

1. บุคลิกลักษณะ

โชติ แพร่พันธุ์ เป็นคนรูปร่างสันทัด มีเสน่ห์โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกิริยาวาจาที่สุภาพ อ่อนโยน ใบหน้าเก๋คมคาย ผมหยิกเป็นลอน หน้าผากกว้าง อันเป็นลักษณะของคนที่มีใจกว้าง และปฏิภาณดี คิ้วหนาดก นัยน์ตาเป็นประกายและบอกแววเจ้าชู้ จมูกเป็นสันตรงบอกถึงลักษณะจิตใจ ปากได้ส่วนและยิ้มแย้มอยู่ตลอด เป็นคนที่มีกิริยากระปรี้กระเปร่าแจ่มใส เวลาพูดเสียงดังและมีกิริยาประกอบไปด้วย แต่ไม่ใช่ลักษณะของนักรบผู้กล้าหาญ แต่เป็นลักษณะ

ของคนที่สุภาพอ่อนโยน เต็มไปด้วยอารมณ์ขัน เนื้อหาที่พูดแฝงไว้ด้วยคารมที่คมคาย มีเหตุผลที่น่าฟัง (เวทางค์. 2537 : 122) หรือที่เพื่อนรุ่นน้องกล่าวถึงลักษณะของเขาว่า

"...จำได้ว่า เมื่อพบกับพี่โชติ ครั้งแรกข้าพเจ้ามีอายุ 15 ปีเศษ รู้สึกว่าพี่โชตินี้เป็นชายหนุ่มที่มีเสน่ห์ กรุ้มกริ่มพิลึก มีผิวเนื้อไทยแท้ รูปร่างค่อนข้างเตี้ย ท้วมเล็กน้อย หน้าตา คมขำ ที่แก้มมีลักยิ้ม นัยน์ตาเอก ชนิดมองหญิงใดแล้วสายตานั้นจะชำแรกแทรกซึมเข้าไปบีบถึงขั้วหัวใจท่าท่างสุภาพเรียบร้อย จะพูดจะจาเพราะพริ้ง แฝงคารมอันรื่นหูผู้ฟัง ชนิดที่ สาว ๆ มักจะต้องเก็บไปคิดหลาย ๆ วันนั่นเทียว..."

(พจน์ เภกะนันท์. 2537 : 211 - 222)

ความเป็นผู้มีมธุรสวาจาของเขานั้น เป็นที่ทราบกันดีและประทับใจในหมู่คนที่ใกล้ชิดเขาโดยเฉพาะกับสุภาพสตรีที่เป็นภรรยาด้วยแล้ว เขาจะมีความนุ่มนวลอ่อนหวานด้วยเสมอ โดยเมื่อเวลาพูดกับภรรยาจะใช้คำว่า "ผัว" แทนตัวเองและเรียกภรรยาว่า "เมีย" ทุกคำแทนที่จะเรียก ผม,ฉัน หรือ น้อง,เธอ เป็นต้น

ในยามปกติโชติ จะเป็นผู้ที่สุภาพเรียบร้อย ทั้งกิริยาวาจาก็สุภาพอ่อนหวาน ดังที่คุณชลูด แพร่พันธุ์ คู่ชีวิตคนหนึ่งของเขาเล่าให้ฟังว่า โชติเป็นคนพูดจาอ่อนหวานเสมอไม่ว่าจะอยู่ในอารมณ์ใด เช่น เมื่อจะวานให้อ่านหนังสือให้ฟังก็จะพูดว่า ทูนหัวจ๋า อ่านหนังสือเล่มนี้ให้ผัวฟังหน่อยสิจ๊ะ หรือเมื่อทำผิดก็จะพูดขอโทษอย่างอ่อนโยนว่า ทูนหัวจ๋า ยกโทษให้ผัวสักครั้งเถิดนะจ๊ะต่อไปนี้ผัวจะไม่ทำผิดอีกแล้ว ดังนี้เป็นต้น (ผ่องพรรณ ลวนานนท์. 2520: 79-80) แต่เมื่อดื่มสุราเข้าไปแล้วก็ทำให้เขามีบุคลิกเปลี่ยนไป กลายเป็นผู้พูดจาเสียดสีหยาบคาย จึงทำให้ดูเหมือนว่าโชติเป็นคนที่มีสองวิญญาณอยู่ในคน ๆ เดียวกัน

2. อุปนิสัย

อุปนิสัยที่โดดเด่นของโชติ แพร่พันธุ์ คือความรักเพื่อนและมีจิตใจกว้างขวาง ซึ่งทุกคนซาบซึ้งใจกันเป็นอย่างดี ความรักเพื่อนนี้ทำให้เขามาพักในสำนักงาน หรือ

โรงพิมพ์ที่แวดล้อมไปด้วยเพื่อน ๆ ตัวอย่างของความรักเพื่อนของเขานั้นมีให้เห็นมากมาย ดังเช่น ครั้งหนึ่งมีเพื่อนซึ่งมิได้สนิทสนมกันมากมายนัก ป่วยเป็นวัณโรคอย่างหนักมากพักอาศัยอยู่กับเขาเป็นเวลานาน แม้ว่าขณะนั้นสุขภาพตัวของเขาเองก็ไม่สู้ดีนัก เพราะพึ่งกลับมาจากการพักฟื้นจากโรงพยาบาลใหม่ ๆ ตลอดจนที่พักของเขาเองก็ไม่กว้างขวางแต่อย่างใด จึงไม่เป็นการสะดวกที่จะต้อนรับเพื่อนซึ่งกำลังป่วยอยู่ได้ แต่เขาก็รับรองเพื่อนผู้เจ็บป่วยด้วยโรคร้ายนั้นเป็นอย่างดี ซึ่งเหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นผลให้โชติขัดใจกับภรรยาอย่างรุนแรงในที่สุดภรรยาของเขาก็ต้องแยกไปอยู่กับญาติที่อื่นชั่วคราวเนื่องจากทนไม่ไหวนั่นเอง (พัฒน์ เนตรรังษี. 2537 : 108)

หรือตอนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจต่อเพื่อนของโชติ เมื่อเขาเล่นบิลเลียดชนะพนันได้เงินมาจำนวนหนึ่ง เขาได้ซื้อสุราอาหารไว้และไปตามเพื่อน ๆ มาร่วมรับประทานกันจนเงินหมดไม่มีเหลือติดตัว ดังที่ สงวน สวนสิริ (สันตสิริ) ได้เล่าถึงความมีน้ำใจของโชติที่มีต่อเพื่อนว่า

> "...ข้าพเจ้าเพิ่งทราบจากปากคำของเขาเองว่า เงินที่เขาซื้อเลี้ยงพวกเรานั้นไม่ใช่เงินที่เขาเล่นพนันบิลเลียดได้ทั้งหมด แต่เขาได้ควักเงินของเขาเองซื้อเลี้ยงด้วยจนหมดเรียกว่าหมดจริง ๆ ถึงขนาดไม่มีค่ารถกลับบ้าน..."
>
> (สันตสิริ. 2537 : 192 - 194)

จะเห็นได้ว่ายาขอบเป็นคนที่รักเพื่อนมากเพียงใดเขาจึงเป็นคนที่มีเพื่อนมาก ซึ่งเขาได้เคยปรารภอยู่เสมอว่า โลกนี้เป็นของกูและกูนี้เป็นของเพื่อน(ลาวัณย์ โชตามระ. 2537 : 256)

ความรักเพื่อนของยาขอบนั้นเห็นได้เด่นชัดยิ่งขึ้นแม้ในที่ใกล้อวสานของชีวิตเขาได้นั่งสามล้อฝ่าสายฝนเข้ามาในสมาคมหนังสือพิมพ์ ด้วยอาการป่วยหนักเขามีใจคิดถึงเพื่อน ๆ และกล่าวว่าจะขอตายใกล้ ๆ เพื่อน ดังถ้อยคำที่เพื่อนนักหนังสือพิมพ์ผู้หนึ่งได้เขียนเล่าว่า

> "...อาการของพี่โชติดีขึ้น และพูดกับพวกเราได้ในชั่วโมงต่อมา คำพูดครั้งแรกที่พี่โชติพูดก็คือ ผมรู้ว่ากำลังจะตาย แต่เมื่อจะตายก็ขอตายใกล้ ๆ เพื่อนหนังสือพิมพ์

ที่ผมรัก

ดูเถิด ความรู้สึกของพี่โชติที่มีต่อเพื่อนหนังสือพิมพ์สูงขนาดนี้ ข้าพเจ้ากล้าพูดและยืนยันได้ว่าคำพูดประโยคนี้ทำให้พวกเราสองสามคนที่นั่งบีบนวดให้พี่โชติในวันนั้นน้ำตาคลอ

เป็นคำพูดที่แสดงความรักในเพื่อนดื่มด่ำล้ำลึกยิ่งนัก พี่โชติกำลังจะตาย แต่พี่โชติแพร่พันธุ์ (ยาขอบ) ไม่ได้ครวญถึงเมียรัก หรือลูกรัก พี่โชติเอ่ยถึงเพื่อน ขอตายอยู่ใกล้เพื่อนคนหนังสือพิมพ์..."

(พวงพยอม. 2537 : 223 - 224)

ความรักเพื่อนและมีจิตใจกว้างขวางของเขานั้น ประกายศรี ศรุตานนท์ ได้เขียนเล่าให้ฟังว่า

"...ยามเมื่อโชติมีรถยนต์ใช้ และเพื่อนต้องการไปเกี้ยวหญิง เขาก็อาสาเป็นคนขับรถให้และขับแบบบำเพ็ญตนเป็นคนขับรถขับให้นายนั่ง ไม่ใช่ขับไปอย่างเพื่อน หากเพื่อนคนใดผิดหวังในความรัก โชติจะพยายามช่วยเพื่อนให้สมหวัง แม้ว่าจะต้องพาหญิงสาวหนีมาให้ก็ตาม หรือบางทีต้องพยายามหัดเซ็นลายมือปลอมอยู่ 3 - 4 เดือน เพื่อช่วยให้เพื่อนได้มรดกคืนมาและก็ประสบผลสำเร็จด้วย

โชติจะเอื้อเฟื้อต่อทุก ๆ คน ใครตกทุกข์ได้ยากมา เขาก็จะช่วยเหลือให้กินอยู่ เงินทองก็ใช้อย่างเสรีเสมอภาคเท่ากันทุกคน เด็ก ๆ ผู้ชายที่เขารับอุปการะก็จะส่งเสียให้เรียน หางานให้ทำและได้ดีกันทุกคน..."

(หลานสาวยาขอบ. ม.ป.ป. : 120)

แม้แต่คนรับใช้ที่บ้านของเขาก็เช่นกัน ไม่ว่าจะมีเงินอยู่มากน้อยอย่างไรก็ตาม เด็กรับใช้ทุกคนจะต้อง กินอิ่มก่อนตัวเขาเองจะอดไม่เห็นเป็นไร

โชติเป็นคนที่มีจิตใจอ่อนโยน และละเอียดอ่อน นอกจากเพื่อนแล้วเขายังเป็นคนที่รักสัตว์อีกด้วย โดยเขาจะเลี้ยงสัตว์ไว้ที่บ้านหลายประเภท เป็นต้นว่า สุนัข หมี ลิง แมว

นก สัตว์เหล่านี้เขามิได้ซื้อหามาด้วยเงินเลย หากแต่เก็บมาเลี้ยงจากข้างถนน ให้ชื่อตามฐานานุรูป เช่น สุนัขที่เก็บมาจากข้างถนนก็ให้ชื่อ เด็กชายถนน สุนัขเพศเมียพิการมาแต่กำเนิดคือเกิดมามี 3 ขา เจ้าของกำลังจะนำไปฆ่าทิ้งเพราะถือว่าเป็นกาลกิณี แต่โชติได้ช่วยซื้อชีวิตมันไว้ด้วยราคา 15 บาท ก็ให้ชื่อว่า สามนักขา เป็นต้น สัตว์ทุกตัวที่เขาเลี้ยงจะมีความผูกพันรักใคร่สามัคคีกันเป็นอย่างดีและได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่จากเขาเป็นอย่างดี

นิสัยเจ้าสำราญ รักสนุก เฮฮา และขี้เล่น ซึ่งเป็นอุปนิสัยสำคัญประจำตัวประการหนึ่งของเขา โชติจะเป็นคนที่คุยสนุกเขาใช้ชีวิตอย่างสุขสำราญและเผชิญกับชีวิตได้ทุกรูปแบบในขณะที่มีเงินอยู่เขาจะใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงดูเพื่อนฝูงตลอดจนผู้ที่ขัดสน

แต่ถึงจะเป็นผู้ที่สนุกสนานเฮฮาเพียงใด โชติก็จะเป็นคนเจ้าระเบียบเรียบร้อยอยู่ในตัว แม้กระทั่งคำพูด ต้องพูดให้ถูกหลักเกณฑ์เช่นคำควบกล้ำ ร,ล ต้องออกเสียงให้ชัดเจน หากเด็กที่อยู่ในความปกครองคนใดพูดไม่ชัด ไม่ถูกก็จะตำหนิและตักเตือน

หากพิจารณาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและพิถีพิถันต่อผลงานแล้ว โชติก็เป็นผู้หนึ่งที่ละเอียด รอบคอบกับงานของเขา ดังตัวอย่างของการตรวจปรู๊ฟเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ซึ่งโชติจะพิถีพิถันและละเอียดอย่างมาก ผู้ที่เคยตรวจปรู๊ฟผลงานของเขาผู้หนึ่งได้เขียนเล่าไว้ว่า

> "...ยาขอบมิใช่แต่บรรจงประดิษฐ์ที่จะให้ถ้อยคำของเขาสละสลวย ดื่มด่ำเท่านั้น เขายังติดตามผลงานของเขาที่ห่างตัวออกไปแล้วอย่างใจจดใจจ่ออีกด้วยแม้เขาเองไม่ได้เป็นช่างเรียงพิมพ์แต่ตัวอักษรที่สอดแทรกกันเป็นเรื่องราวของเขานั้นก็ผิดไม่ได้ หรือจะตกหล่น หายไปไม่ได้เลยจนตัวเดียว วันไหนมีการตรวจแก้ผู้ชนะสิบทิศผิดวันนั้นก็เป็นที่ปั่นป่วนของเจ้าหน้าที่ตรวจปรู๊ฟและทั้งเป็นวันเอ็ดตะโรโฉเกของกองบรรณาธิการ..."
>
> (บรรจบ ชุบวานนท์. 2537 : 331)

โชติจะเป็นผู้ที่มีสมาธิในการเขียนหนังสือดีมาก แม้ว่าจะมีเสียงดังอย่างไร หากเขามีมีอารมณ์ที่จะเขียนเขาก็สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ เวลาที่เขียนหนังสือนั้นจะสูบบุหรี่จัดมากแต่ไม่เคยดื่มสุราในเวลาเขียนหนังสือ ซึ่งในข้อนี้นั้น ได้มีผู้ยืนยันดังนี้

"...ข้าพเจ้าได้ยินหลายท่านที่ไม่รู้จักคุณโชติอย่างแท้จริง เข้าใจว่าคุณโชติต้องดื่ม (สุรา)ก่อน แล้วจึงเขียนหนังสือได้และเขียนได้ดีด้วยนั้น ข้าพเจ้าขอคัดค้านว่าไม่เป็นความจริงเลยแม้แต่น้อยตลอดเวลาหลายปีที่คุณโชติอยู่ร่วมชายคาเดียวกับข้าพเจ้า ตลอดจนย้ายมาอยู่ที่โรงพิมพ์อักษรนิติ บางขุนพรหม เมื่อคุณโชติดื่มแล้วถ้ายังไม่ถึงขนาดก็จะคุย ถ้าได้ขนาดแล้วเป็นต้องขอตัวไปนอน ที่จริงเรื่องเช่นนี้ไม่น่าจะมีผู้ใดคิดอกุศลไปเช่นนั้น เพราะเมาแล้วใครจะมีสมาธิผลิตงานที่ละเอียดอ่อนเช่นการประพันธ์ได้ ข้าพเจ้าจึงขอยืนยันอีกครั้งในที่นี้ว่า ไม่มีการดื่มแม้แต่เพียงหยด ขณะที่คุณโชติเขียนบทประพันธ์..."

(ประสาน มีเฟื่องศาสตร์. 2537 : 219)

<u>ชีวตรักและครอบครัว</u>

โชติ แพร่พันธุ์ เป็นผู้ที่มีเสน่ห์คนหนึ่งอันเนื่องมาจากกิริยาที่สุภาพ อ่อนโยน วาจาไพเราะ จึงเป็นที่ประทับใจสุภาพสตรีทั่วไป เขาจึงมีภรรยาคู่ชีวิตที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันเป็นระยะเวลามากบ้างน้อยบ้างถึง 4 คน คือ คุณจรัส คุณสงวนศรี คุณชลูด และคุณประกายศรี เขาจะมีภรรยาเมื่ออายุเท่าใดไม่ปรากฏกล่าวไว้ จึงขอยึดตามที่เวทางค์ ได้เขียนเล่าไว้ว่า

"...เมื่อ พ.ศ.2474 นั้น เพื่อนมีเมียและมีลูกแล้ว แต่ชีวิตในครอบครัวของเพื่อนดูจะไม่มีความหมายเสียเลย เพราะเพื่อนได้มาหลับนอนอยู่บนสำนักงานหนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษเป็นประจำซึ่งเป็นขณะที่เพื่อนยังทำงานในแผนกโฆษณาของห้างขายยาเพ็ญภาค..."

(ส.พลายน้อย. 2535 : 174)

แม้ว่าจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในด้านความรัก แต่โชติก็เป็นผู้ที่ถือได้ว่าล้มเหลวในด้านชีวิตครอบครัว เพราะภรรยาของเขาทุกคนเป็นสุภาพสตรีที่งดงาม และมีความดีพร้อม แต่ก็ยากที่จะมีสุภาพสตรีคนใด อดทนต่อพฤติกรรมของเขาได้จึงต้องเลิกร้างกันไป เหลือเพียงคุณประกายศรีเท่านั้นที่อยู่กับเขาและคอยดูแลรักษาพยาบาล เอาใจใส่ช่วงสุดท้ายของชีวิตเขาเท่านั้น (กรรณิการ์ ฤทธิ์เดช. 2522 : 52 - 53)

การมีภรรยาหลายคนของโชติ ทำให้สันนิษฐานได้ว่าเขาอาจจะแสวงหาสุภาพสตรีที่เป็นนางในฝันของเขา และเขาวางลักษณะไว้อย่างสมบูรณ์แบบมาก ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่า

"...ฉันตั้งนางในฝันของฉันไว้สูงเกินกว่าที่เมียของคนเป็นอันมากจะขึ้นไปถึง เป็นการยากที่ผู้หญิง ถ้าไม่ได้เกิดมาสำหรับเป็นธงชัยของฉันจะขึ้นถึงคนเข้าใจกันว่าความรักของฉันคือ การโอ้โลมลูบคลำได้ มีใครที่จะคิดว่าฉันตั้งผู้ที่จะเป็นยอดรักของฉันไว้ในตำแหน่งแม่ของฉันด้วย ไม่มีมนุษย์จะคิดไม่มีมนุษย์จะนึกว่าฉันเลือกวางความรักของฉันไว้ในที่ ประณีตบรรจง และในความคิดที่เป็นมุมละเอียดเพียงไร เพราะฉะนั้นฉันพูดได้ว่าฉันมิได้รักใครจริงใจ ไม่มีใครเข้าถึงทวารแห่งความจริงใจของฉัน..."

(เทียน เหลียวรักวงศ์. 2516 : 480)

แม้ว่าโชติจะมีภรรยามากถึง 4 คน แต่เขาก็มีบุตรชายกับนางจรัส แพร่พันธุ์ ภรรยาคนแรกเพียงคนเดียวเท่านั้น คือนายมานะ แพร่พันธุ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งบรรณาธิการหนังสือพิมพ์บ้านเมืองรายวัน เมื่อปี พ.ศ.2521 ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ-ลูกนั้นค่อนข้างห่างเหิน เพราะโชติแทบจะไม่ได้เลี้ยงดูบุตรชายของเขาเลย เป็นเพียงแค่ส่งเสียค่าเล่าเรียนให้เท่านั้น มานะ แพร่พันธุ์ ได้กล่าวไว้ว่า

"...ข้าพเจ้าเรียกบิดาว่า โชติ เฉย ๆ ไม่เคยเรียกพ่อเลย เขาให้ความใกล้ชิดกับบุตรเหมือนเป็นเพื่อน เช่น เล่นบิลเลียดด้วยกัน หรือดื่มเหล้าร่วมกัน เป็นต้น..."

(กรรณิการ์ ฤทธิ์เดช. 2522 : 55)

ความล้มเหลวในการครองชีวิตครอบครัวนี้ทำให้โชติมักจะทุ่มเทความรักให้แก่เพื่อนและงานที่สำนักพิมพ์ ดังที่ สด กูรมะโรหิต เล่าไว้ว่า

"...ยาขอบมีเพื่อนฝูงเต็มเมืองไปที่ไหนก็เกรียวกราวที่นั่น เพื่อนทุกคนรักเขา เพราะเขาเป็นคนใจดี เรื่องใจดีของยาขอบข้าพเจ้าเป็นพยานให้ได้ยาขอบเป็นผู้ชอบให้

ใครจะขออะไรให้ทั้งนั้น เขาไม่ใช่ Man Property เขาไม่ต้องการสะสม ไม่ต้องการกอบโกย เขามีความสุขถ้าเขาจะให้อะไรแก่ใครได้...เขามีชีวิตอยู่ด้วยปรัชญาอันหนึ่ง ปรัชญาของเขาก็คือการให้คือความสุข..."

(สด กูระมโรหิต. 2537 : 58)

ชีวิตส่วนใหญ่ของโชติ แพร่พันธุ์ จึงอยู่ในสำนักงานหรือโรงพิมพ์เพื่ออยู่ใกล้ ๆ เพื่อนมากกว่าบ้าน เทียน เหลียวรักวงศ์ ได้เขียนเล่าวิถีชีวิตในข้อนี้ของโชติว่า

"...คนอื่นเขาไปไหนมาไหนจะเที่ยวเตร่จนหัวหกก้นขวิดอย่างไร พอเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าหรือค่ำคืนดึกดื่นลง เขาก็แสดงสิทธิของเขาออกมาเป็นคำบอกกล่าวว่า ฉันอยากจะกลับบ้าน ฉันจะกลับบ้าน หรือมากลับบ้านกันเถิด และพูดแล้วเขาก็กระทำตามที่พูดได้ทุกคนแต่ส่วนคุณพูดไม่ได้เพราะคุณไม่มีบ้านจะกลับ..."

(เทียน เหลียวรักวงศ์. 2537 : 31)

สำหรับอุปนิสัยในส่วนที่เกี่ยวข้องในงานประพันธ์ของเขานั้น โชติ แพร่พันธุ์ เป็นผู้ที่มีความพิถีพิถันต่อผลงานของเขาเป็นอย่างยิ่ง โดยยกว่าเขาเป็นดั่งช่างเจียระไนเพชร ก็ต้องค่อย ๆ บรรจงเจียระไนให้เหลี่ยมคูนั้นงามสมกับราคาค่าของเพชร และเมื่อได้ลงมือเขียนหนังสือแล้ว เขาจะตั้งใจเขียนอย่างดีที่สุด จะไม่ยอมเขียนอย่างสุกเอาเผากินซึ่งกุหลาบ สายประดิษฐ์ ได้กล่าวไว้ว่า เขารักและนับถือโชติในข้อนี้เป็นอย่างมาก เพราะโชติทะนุถนอมตัวหนังสือดังเป็นบุตรของเขา แทบจะกล่าวได้ว่าทุกบรรทัดที่เขาจรดปากกาลงไปมันหลั่งไหลมาจากความรักของเขา ไม่ว่าจะเอาปากกาจรดลงไปเป็นเรื่องอะไร เขาเป็นต้องหยอดเสน่ห์ปากกาลงไปในทุกเรื่องที่เขาได้เขียนขึ้น (กุหลาบ สายประดิษฐ์. 2537 : 78)

กุหลาบขาว เพื่อนนักประพันธ์ผู้หนึ่งของเขาได้กล่าวว่า

"...วิธีเขียนเรื่องของคุณโชติที่ถนัดอยู่มุมหนึ่งคือ คุณโชติ เป็นนักประพันธ์ที่ไม่ยอมเขียนตัวละครในเรื่องของเธอเอง เคยเห็นนักประพันธ์อาชีพบางคนเคี่ยวเข็ญระบายสี

ตัวละคร ซึ่งหมายถึงตัวโกงในเรื่องเสียโชกโชน เพื่อจะยกตัวละครที่แสดงนำในเรื่องให้มีบุคลิกผิดธรรมดาสามัญชน หรือมีบุคลิกที่บุคคลธรรมดาไม่สามารถจะรวบรวมไว้ได้ในคนคนเดียว คุณโชติไม่ยอมทำอย่างนั้น จากลีลาของตัวละครที่แสดงออกด้วยวาจา ด้วยท่าทาง ไม่จำเป็นต้องบอกเล่าผู้อ่านจะได้ทราบว่าเขาเป็นตัวโกง ตัวมารยา ตัวประกอบหรือตัวนำเรื่อง ไม่ใช่หน้าที่ของผู้ประพันธ์จะต้องทุ่มเทความน่าชิงชังให้แก่ตัวละครของตนจนเกือบนอกบท ยิ่งกว่านั้นที่ไม่มีในบทประพันธ์ของคุณโชติคือ คุณโชติไม่เคยเขียนหนังสือล่วงเกินผู้หญิง..."

(กุหลาบขาว. 2537 : 197 - 198)

ในเรื่องเดียวกันนี้ เทียน เหลียวรักวงศ์ ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า โชติจะไม่ยอมเขียนอย่างสุกเอาเผากิน แต่ละคำแต่ละประโยคเขาจะใช้สมองอย่างเงียบขรึม ค่อย ๆ ปั้นเป็นตัวอักษรลงบนกระดาษสีชมพูอ่อน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสั้น ๆ เบ็ดเตล็ด หรือเรื่องราวอย่างผู้ชนะสิบทิศ เขาจะไม่ยอมให้ผลงานนั้นอยู่ในลักษณะหวัดจนอ่านไม่ออกหรือขีดฆ่าตกหล่น หรือโยงกันจนวุ่นวาย แต่จะเป็นตัวอักษรงามเรียบในลักษณะหวัดแกมบรรจง วรรคตอนชัดเจน (ช่วย พูลเพิ่ม. 2531 : 57 - 58) โชติจะมีความพิถีพิถัน ไม่ว่าจะเมาหรือไม่เมา จะเป็นบทประพันธ์หรือจดหมาย เขาจะต้องเว้นด้านหน้าและด้านหลังของกระดาษไว้แต่พองามเสมอ กระดาษที่ใช้เขียนหนังสือนั้น เป็นกระดาษแอร์เมล์สีชมพู มีสองขนาดคือสำหรับเขียนจดหมายและสำหรับเขียนบทประพันธ์ ที่หัวกระดาษด้านซ้ายจะประทับตรายาขอบไว้

<u>อวสานแห่งชีวิต</u>

โชติ แพร่พันธุ์ เป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าดื่มสุราจัดนัก ดังนั้นสุขภาพของเขาจึงทรุดโทรมลงตั้งแต่ปี พ.ศ.2492 เป็นต้นมา โรคร้ายต่าง ๆ ได้รุมเบียดเบียนเขา เป็นต้นว่า โรคพิษสุราเรื้อรัง, โรคกระเพาะอาหาร, โรคเบาหวานและวัณโรค

นิสัยการดื่มสุราของเขานั้น หากเขาดื่มสุราก็จะไม่รับประทานอาหาร หรืออาจ

รับประทานอาหารเพียงเล็กน้อยในตอนเช้าแล้วก็จะดื่มทั้งวัน ความจริงเมื่อรู้ตัวว่าดื่มหนักมากไปเขาก็จะพยายามดื่มให้น้อยลงด้วยการอ่านหนังสือ เขียนหนังสือ นอนและรับประทานอาหารให้มากขึ้น แต่เมื่อเพื่อน ๆ ที่เป็นนักเลงดื่มสุราเข้ามาในบ้าน เขาก็จะดื่มแบบลืมตัวอีก (หลานสาวยาขอบ. ม.ป.ป. : 68)

จากการดื่มสุราแบบไม่ยับยั้งใจเช่นนี้ ทำให้สุขภาพอ่อนแอจนถึงกับต้องเข้าโรงพยาบาลหลายครั้ง เพราะการรักษาอาการป่วยของเขาไม่ได้ผล เนื่องจากโชติเป็นคนไข้ที่ดื้อดึงมาก ชอบหนีออกจากโรงพยาบาลไปดื่มสุรากับเพื่อน ๆ ดังที่เพื่อนร่วมงานคนหนึ่งของเขา เขียนเล่าไว้ว่า

"...จำได้ไหมครั้งหนึ่ง เมื่อเพื่อนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลโรคติดต่อ ที่ท่าดินแดง ซึ่งมีคุณหมอโนรี เป็นผู้อำนวยการ...ความพิเศษสุดของเพื่อนนั้นก็คือ ชอบหนีไปจากโรงพยาบาลออกไปกินเหล้ากับเพื่อนฝูง พาสังขารอันร่อแร่กลับมาให้ท่านรักษาอีก

(เวทางค์. 2537 : 132 -133)

หรืออย่างที่เพื่อนนักหนังสือพิมพ์รุ่นน้องของเขาเขียนเล่าให้ฟังว่า

"...พี่โชติ ไม่เคยเชื่อหมอ หมอห้ามดื่มยิ่งดื่มเมื่อดื่มจนเจ็บอีกก็ให้หมอรักษา ที่รักษาก็อยากให้ทุเลาเพื่อจะได้มีเวลาดื่มสนุกสนานกับเพื่อนอีก นายแพทย์ที่รักษาพี่โชติจึงมีภาระอยู่อย่างเดียว คือรักษาให้ทุเลาแล้วให้พี่โชติกลับไปสนุกกับเพื่อน ๆ ส่วนเตียงที่พี่โชติเคยนอนรักษาตัวนั้น สงวนเอาไว้ให้พี่โชติได้เลย เพราะไม่กี่วันพี่โชติก็จะต้องหวนกลับมานอนตวาดหมออีกเช่นเคยว่า อย่าเตือน อย่าห้าม นายมีหน้าที่รักษาเท่านั้น..."

(พวงพยอม. 2537 : 239 - 240)

และในที่สุดโชติ แพร่พันธุ์ ก็ไม่สามารถที่จะต่อสู้กับโรคร้ายต่าง ๆ ที่รุมเบียดเบียนได้ เขาจึงถึงแก่มรณกรรมที่โรงพยาบาลสีลมของนายแพทย์มาลา ศรีตะจิต ในวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2499 รวมอายุได้ 48 ปี 11 เดือน และครอบครัว ญาติพี่น้องตลอดจนมิตรสหายได้จัดพิธีฌาปนกิจ

ศพของเขาอย่างสมเกียรติ ในวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ.2500 โดยได้รับเกียรติจาก จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในคัคนานต์แห่งวรรณกรรมไทยได้สูญเสียนกอินทรีย์ไปตัวหนึ่ง (กุหลาบ สายประดิษฐ์. 2537 : 68)

ภูมิหลังของยาขอบที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์นวนิยาย เรื่องผู้ชนะสิบทิศ

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ยาขอบคือผู้ชนะสิบทิศ และผู้ชนะสิบทิศคือยาขอบ นวนิยายเรื่องนี้ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ผู้ประพันธ์เป็นอันมาก โชติ แพร่พันธุ์รักและภาคภูมิใจในผลงานชิ้นนี้ของเขา ประกายศรี ศรุตานนท์ กล่าวว่าโชติ กอดหนังสือผู้ชนะสิบทิศตลอดวาระสุดท้ายของชีวิต (หลานสาวยาขอบ. ม.ป.ป. : 89)

การสร้างสรรค์ผลงานชิ้นเยี่ยมชิ้นนี้ของโชติ เขาได้รวบรวมความรู้ มวลประสบการณ์ที่เขาได้สะสมไว้ นำมาแปรเปลี่ยนเป็นเรื่องราวที่สนุกสนาน เร้าใจ ชวนอ่าน ดังที่เขาเขียนไว้ในเรื่องไม่เป็นเรื่องว่า

> "...ฉันเขียนจะเด็ด ด้วยความรู้สึกว่าเป็นตัวของฉันเอง แต่ฉันวิเศษวิโสเช่นนั้นหรือก็ หามิได้ นักประพันธ์อยู่ด้วยความเพ้อฝัน เป็นมโนภาพ เราจะวาดภาพให้ใจวาดได้ก็ด้วยเราอาศัยสิ่งที่เราพบเห็นมาแวดล้อมประกอบเข้าไป..."
>
> (โชติ แพร่พันธุ์. ม.ป.ป. : 114)

สิ่งที่มีอิทธิพลและมีส่วนสัมพันธ์ต่อการสร้างผลงานเรื่องผู้ชนะสิบทิศของโชตินั้น กล่าวได้ว่าคือประสบการณ์ชีวิต และบุคลิกลักษณะอุปนิสัยของเขา ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. ประสบการณ์ที่มีส่วนสัมพันธ์กับการประพันธ์นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

โชติเป็นนักเขียนที่สั่งสมประสบการณ์ต่าง ๆ ของชีวิตไว้มากมาย ซึ่งพอจะแยกแยะได้ดังนี้

1.1 ประสบการณ์ที่ได้จากการอ่าน

การที่เขาเป็นนักอ่านทั้งที่ตั้งใจและถูกบังคับ ทำให้เขาได้มีประสบการณ์

และความรู้สะสมไว้เป็นอย่างดียิ่ง ดังที่เขากล่าวไว้ว่าไม่รักเรียนแต่รักรสของหนังสือซึ่งได้คุ้นเคยมาตั้งแต่ยังเด็ก ๆ โดยการอ่านเรื่องยอพระกลิ่น ปลาบู่ทอง เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้มารดาของเขาฟัง และที่สำคัญก็คือ การได้อยู่ในความปกครองดูแลของพระยาบริหารนครินทร์ และพระยาพิทักษ์ภูบาล ซึ่งโชติได้มีหน้าที่อ่านหนังสือให้ท่านเจ้าคุณทั้งสองฟัง และดูแลห้องสมุดให้ท่าน จึงทำให้เขาได้มีโอกาสใกล้ชิดกับหนังสือและได้รับประสบการณ์จากการอ่าน ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเขาในโอกาสต่อมาเป็นอย่างยิ่ง ดังที่เขาได้เขียนสอนวิชัย ปาลวัฒน์วิไชย ไว้ว่า

> "...นักเขียนกับการอ่านหนังสือมีความสำคัญ และสัมพันธ์กันมาก...เหมือนอย่างอาอาต้องอ่านหนังสือมาก หนังสือเล่มไหนที่อาชอบ อาจจะอ่านทวนสองครั้ง ครั้งแรกอ่านผ่าน ๆ ไปครั้งที่สองอ่านจับโดยละเอียด ส่วนเรื่องไหนที่อาไม่ชอบ อาจจะอ่านถึงสามครั้ง เพื่อจะดูซิว่ามีข้อบกพร่องอย่างไร และเป็นเพราะอะไรเราจึงไม่ชอบเรื่องนี้..."
>
> (วิชัย ปาลวัฒน์วิไชย. 2522: 11)

สำหรับอุบายศึกและกลยุทธ์ที่ปรากฏในผู้ชนะสิบทิศนั้น โชติได้รวบรวมความรู้จากหนังสือประวัติศาสตร์ พงศาวดาร และตำราที่ว่าด้วยยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีต่าง ๆ ที่ได้มาจากการอ่านของเขา นำมาดัดแปลงให้เข้ากับเนื้อเรื่องได้อย่างเหมาะสม เช่นตอนที่จะเด็ดเผาเรือทรงเมาะตะมะ เพื่อชิงกุสุมาคืนมา ก็นำประสบการณ์นี้มาจากเรื่องสามก๊ก หรือตอนที่จะเด็ดพากุสุมาหนีไปซ่อนอยู่ในถ้ำก็เป็นประสบการณ์ที่ได้จากการอ่านอิเหนา เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า โชติเป็นนักเขียนที่ใช้ประสบการณ์จากการอ่าน มาสร้างสรรค์งานเขียนของเขาได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

1.2 ประสบการณ์จากชีวิตจริง

นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศนั้น โชติได้นำประสบการณ์จากชีวิตจริงของเขามาสอดแทรกไว้ด้วย ดังที่เขากล่าวไว้ในเรื่องที่ไม่เป็นเรื่องว่า

> "...จะเด็ดหรือบุเรงนองจะยืนม้าบัญชาการศึกได้โอ่โถงองอาจจริงหรือไม่ยังสงสัย ถ้าข้าพเจ้าไม่เคยลูบคลำตีนม้าและเป็นจ๊อกกี้ มังฉงายจะโอนอ่อนนิ่มนวลควรแก่

ราชวัลลภแท้ ๆ ถึงเพียงนั้นเจียวหรือ ถ้าลูกตาของอ้ายเด็กเกเรคนหนึ่ง มิได้ชอบสอดรู้สอดเห็นอยู่ตามตีนกระไดที่ประทับของในหลวง ความที่สิบเอ็ดทุ่มต้องปลดสร้อยจากคอท่านเจ้าคุณพิทักษ์ไปเก็บบนพานที่ในหอพระ โดยต้องกำสร้อยเส้นนั้นชูพนมเสมอหน้าเพราะที่สร้อยนั้นมีตลับเล็ก ๆ ใส่เส้นพระเกล้าของพระมงกุฎเกล้าฯ ซึ่งท่านเจ้าคุณสารวัตรใหญ่ถือเป็นเครื่องรางและของศักดิ์สิทธิ์ประจำเปลี่ยนเสียหน่อยเดียว ให้จะเด็ดซึ่งมากชู้มากหญิงเข้ามาเป็นยอดรัก แต่พอถูกกลักน้อยใส่ผมห้อยคอเข้านิด ก็ได้คิดด้วยความรักภักดีต่อตะละแม่จันทรานั้น จะเด็ดให้ชั่วเท่าชั่ว ก็ยังเป็นเครื่องมือหากินของยาชอบได้ เพราะท่านผู้อ่านทั้งสิ้น ไม่รู้สิ้นความเห็นใจ..."

(โชติ แพร่พันธุ์. 2537 : 390)

จะเห็นได้ว่า โชติได้นำประสบการณ์จากชีวิตจริงของเขามาสอดแทรกไว้ในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ดังจะกล่าวดังนี้

1.2.1 ประสบการณ์การขี่ม้า การคุ้นเคยกับม้ามาตั้งแต่เด็กและการที่เคยเป็นจ๊อกกี้ขี่ม้าแข่งได้ให้ความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับม้าให้แก่เขาเป็นอย่างดี ดังเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องตอนแปรแตก ความว่า

"...แลม้าที่จะเด็ดขี่นั้นเป็นม้ากำเนิดแต่ที่ลุ่ม มิได้อดทนเสมอม้าตระกูลดอนเมืองโมนยิน ขับเคี่ยวจนช้านานเช่นนั้นเหงื่อตกกีบ จะหันเหียนเปลี่ยนเชิงก็ช้ากว่าแรก เมงฮลาแงรู้ว่าม้าจะเด็ดอ่อนลง ถึงว่าคนขี่จะว่องไวเพลงทวนก็ไม่ได้อย่างใจแล้ว เมงฮลาแงก็คลายหวั่นต่อความคล่องเชิงทวนเจ้านายทัพเมืองตองอู กลับกระทืบแผงเตือนให้ม้าตัวเข้ารุก แลคอยจ้วงโจมเอาด้วยลำหนักถูกหรือมิถูกก็เป็นเหตุให้จะเด็ดแลม้าอ่อนแรงลง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม2. 2532 : 1029)

1.2.2 ประสบการณ์จากการบวชเณร บวชพระ โชติได้กำหนดให้จะเด็ดใช้การบวชครองเพศบรรพชิตเพื่อหนีอาญาและระงับใจตนให้สงบ ซึ่งก็นำมาจากเหตุการณ์เมื่อเขา

เป็นนักเรียนที่เคยถูกเฆี่ยนหน้าชั้น 24 ที และเขาได้ประกาศว่า จะไม่ยอมให้ถูกลงโทษอีกต่อไป (ประจวบ กาญจนลาภ. 2537 : 21) และหลังจากนั้นประมาณ 1 สัปดาห์ โชติก็กลับเข้ามาเรียนในรูปของสามเณรซึ่งแม้ว่าจะเป็นการบวชเณรหน้าไฟให้แก่มารดา แต่ก็นับได้ว่าเป็นวิธีการที่ช่วยให้เขาไม่ต้องถูกลงโทษอีกต่อไปได้ ซึ่งประสบการณ์นี้โชติได้นำมาใช้ในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ในตอนกำเนิดมังฉงาย ซึ่งจะเด็ดถูกไขลูและสอพินยาให้ร้ายในโทษฐานที่โขมยแหวนของสอพินยาไป มังสินธูมหาเถร จึงได้ให้จะเด็ดบวชเป็นสามเณร เพื่อจะได้รอดพ้นจากอาญาแผ่นดิน และในตอนแม่ให้นมของมังตรา จะเด็ดได้กระทำการขัดพระราชนิยมของมังตรา และทำร้ายพนักงานวัง มีโทษทางอาญา แม่นมเลาชีได้ขอให้จะเด็ดบวชพระเพื่อเลี่ยงอาญาอีกเช่นกัน

1.2.3 ประสบการณ์จากการได้อยู่ร่วมกับพระยาพิทักษ์ภูบาล ขณะที่โชติได้พำนักอยู่กับพระยาพิทักษ์ภูบาลนั้น การได้เป็นเด็กรับใช้ใกล้ชิด และมีหน้าที่เก็บสร้อยคอของท่านเจ้าคุณซึ่งห้อยตลับบรรจุเส้นพระเกล้าของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยต้องชูพนมเสมอหน้าก่อนที่จะนำไปวางไว้ที่ในพานซึ่งพระยาพิทักษ์ภูบาลถือว่าเป็นเครื่องรางอันศักดิ์สิทธิ์ของท่านนั้น โชติได้นำมาเขียนโดยดำเนินเรื่องให้ขณะที่จะเด็ดกำลังเคลิ้มไปด้วยกลสวาทของนางตองสา บังเอิญสร้อยคอที่บรรจุเส้นผมของตะละแม่จันทราที่มอบให้แก่จะเด็ดไว้นั้นขาดออก จึงทำให้จะเด็ดได้สติและระลึกตัวได้ เป็นต้น

ขณะที่โชติได้เข้ามาเป็นสารวัตรประจำตัวของท่านพระยาพิทักษ์ภูบาล ผู้ซึ่งเป็นราชวัลลภในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น เขาได้นำมาสร้างบุคลิกภาพอันนิ่มนวลของจะเด็ดให้คู่ควรแก่การเป็นราชวัลลภของพระเจ้านระบดี รวมทั้งการที่ได้มีโอกาสเข้าออกในเขตพระราชฐานที่ประทับนั้น โชติได้นำมาสร้างภาพของพระราชวังของเมืองตองอู เมืองแปรเมืองหงสาวดีได้เหมาะสมและสมจริงเป็นอย่างยิ่ง

1.2.4 ประสบการณ์เกี่ยวกับความรัก จะเด็ดในเรื่องผู้ชนะสิบทิศมีภรรยามากถึง 6 นางด้วยกัน คือตะละแม่จันทรา ,ตะละแม่กุสุมา ,อเทตยา ,เชงสอบู ,ตองสา และตะละแม่มินบู เนื่องจากในชีวิตจริงของโชติก็เป็นผู้หนึ่งที่ได้สัมผัสกับความรักอยู่หลายครั้ง จากการที่เขามีภรรยาร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกันถึง 4 คน คือ คุณจรัส ,คุณสงวนศรี ,คุณชลูดและคุณประกายศรี

โชติเป็นผู้ที่ละเอียดอ่อนในเรื่องของความรัก ซึ่งความรู้สึกนี้ได้ถ่ายทอดออกมาดังข้อความว่า

"...ในวันอายุ 38 ทั้งกำลังกินเหล้าอย่างสาหัสของประวัติในชีวิต หัวใจยังหวานนุ่มสำหรับความรัก จะกลัวอะไรกับการจดปากกาลงไปในเรื่องรัก ไม่ว่าในวันใด ๆ ต่อให้อายุไปจนถึงเจ็ดสิบ จะกอดดรุณีน้อยอายุสิบเจ็ดให้เธอภาคภูมิใจว่าได้เป็นยอดรักของผู้ชายที่เข้าใจค่าของความรัก..."

(โชติ แพร่พันธุ์. ม.ป.ป. : 217)

อนึ่งจากการได้ใกล้ชิดและสัมผัสกับสตรีมากเช่นนี้ ทำให้โชติสามารถถอดบุคลิกภาพและอารมณ์ของผู้หญิงไว้ในเรื่องผู้ชนะสิบทิศได้อย่างแนบเนียนและสมจริง ทั้งด้านอารมณ์รัก โกรธ หึงหวง น้อยใจ และตัดพ้อต่อว่า และจากการที่จะเด็ดได้รับการอุ้มชู เลี้ยงดูจากนางเลาชีผู้เป็นมารดา จะเด็ดจึงมีความผูกพันกับนางเลาชี โดยที่โชติแทบจะไม่ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้เป็นพ่อเท่าใดนัก ก็เนื่องจากเขาได้ใกล้ชิด ได้รับการเลี้ยงดูและความรักจากมารดามากกว่าบิดาของเขานั่นเอง และการที่แม่จ้อยมารดาของโชติต้องเสียชีวิตตั้งแต่เขายังเยาว์วัยเขาได้สะท้อนความรักนี้ออกมาในรูปแบบที่ห่างเหินว่า มารดาของจะเด็ดเป็นพระนมหลวงที่ซื่อตรงจงรักภักดีต่อราชวงศ์เมงกะยินโยเป็นอย่างยิ่ง นางจึงไม่อาจจะแสดงความรักต่อบุตรของนางเกินสองพี่น้องคือตะละแม่จันทรา และพระราชบุตรมังตราได้ (มัทนา นาคะบุตร. 2523 : 54-55)

1.2.5 ประสบการณ์เกี่ยวกับการดื่มสุรา เนื่องจากโชติ แพร่พันธุ์ เป็นผู้ที่ดื่มสุราจัด เขาจึงสะท้อนประสบการณ์นี้ไว้ในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ดังนี้

"...มหาอุปราชท่านอย่าพูดให้สะเทือนใจข้าพเจ้าเลย สิ่งใดที่ข้าพเจ้ารักสุดฝืนก็รักไว้ในดวงใจ อุปมาดั่งว่านักเลงสุราบาน ครั้นถูกบิดามารดาบังคับให้ปลงผมคลุมไว้ซึ่งผ้ากาสาวพัสตร์ แม้นจิตตัวยังจะระลึกถึงรสของเมรัย เหตุว่าเมรัยรสชอบอัธยาศัยตัวก็ยังจำเป็นจะต้องละเสียเพราะเห็นแก่สีผ้ากาสาวพัสตร์มากกว่า..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม3. 2532 : 1516)

2. บุคลิกภาพและอุปนิสัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับการประพันธ์ผู้ชนะสิบทิศ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการเขียนนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศนั้น โชติสร้างบุคลิก

ลักษณะของจะเด็ดและตัวละครหลาย ๆ ตัวให้มีส่วนคล้ายคลึงกับบุคลิกลักษณะของเขา ดังจะได้กล่าวดังนี้

2.1 รูปร่าง เนื่องจากโชติเป็นผู้ที่มีรูปร่างเล็ก กะทัดรัด ดังนั้นจะเด็ดของเขาแม้ว่าจะเป็นผู้ที่มีความเก่งกล้าสามารถ ห้าวหาญ องอาจในการสงครามเพียงใด จะเด็ดก็ได้ซ่อนสิ่งเหล่านั้นอยู่ภายใต้ร่างที่บอบบางอย่างสตรี ดังจะเห็นได้จากการที่จะเด็ดสามารถปลอมตัวเป็นหญิง ลอบเข้าไปในเขตพระราชฐานของเมืองตองอูและเมืองหงสาวดีได้ถึงสองครั้ง โดยไม่มีผู้ใดสงสัยและล่วงรู้ได้ ดังเนื้อเรื่องที่บรรยายว่า

"...โชลนจ่าบรรดาพนักงานทั้งนั้น จะเคยมีผู้ใดสงสัยใจนั้นหาไม่ ด้วยว่าจะเด็ดร่างสันทัดหน้าเกลี้ยง ทรวดทรงงาม ทั้งมิได้นิยมสักเลขยันต์อักขรขอมไว้ตามปุ่มบนหลังมือ เหมือนชายชาวพุกามประเทศทั้งปวง...ลูกสาวไปฟยูสงสัยนักจึ่งว่าพี่ท่านเกล้าผมสยายทรงรัดกุมเหมือนสตรี ทัดอุบะมาลาพวงน้อยเล่ายิ่งเห็นว่ายากจะหาหญิงใดประพิมประพายคมสันเสมอ ร่างที่เคยล่ำอัดเข้าเสื้อกระบอกเอวผายดูท้วมสมทรง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม3. 2532 : 1348)

2.2 การมีวาทศิลป์ในการพูด โชติเป็นผู้ที่มีวาทศิลป์ในการพูดดีคนหนึ่ง ดังที่เพื่อน ๆ หลายคนของเขาได้กล่าวชมไว้ เขาก็ได้สร้างให้จะเด็ดและตัวละครหลายตัวของเขามีวาทศิลป์ในการพูดเช่นเดียวกัน หลายครั้งที่จะเด็ดใช้โวหารในการกล่าวแก้ไขปัญหา หรือคลี่คลายสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี เช่นเมื่อตอนที่สองเกลอกะเหรี่ยง คือจาเลงกะโบและสีอ่องต่างสงสัยกันนักว่า จะเด็ดจะรักนางข้างไหนกันแน่ โชติก็ได้ให้จะเด็ดแก้ไขปัญหา โดยใช้วาทศิลป์กล่าวอย่างไม่ให้นางข้างใดได้รับความกระทบกระเทือนใจดังนี้

"...นางตองอูนั้นข้าพเจ้ารักเสมอบุตรรักมารดา ระลึกว่าคุณท่านมียิ่งใหญ่แล้วได้อุปถัมภ์บำรุงตน คนเลี้ยงมารดาทั้งชาติไม่สามารถจะแทนคุณน้ำนมมารดาเพียงเต้าหนึ่งสถานใด ข้าพเจ้าเกิดแล้วจงรักตะละแม่จันทราสิ้นชาติ ก็ไม่อาจชดใช้คุณนางแต่เพียงกึ่งหนึ่งฉันนั้น ส่วนนางแปรนั่นสิ น้ำรักอันข้าพเจ้ามีต่อก็ดั่งว่ามารดามีกับบุตร วิสัยบุตรแต่

น้อยมาตรว่าจะไม่แทนคุณบิดา แต่บิดากลับรักเพราะได้ฟูมฟักรักษาพยาบาลมาฉันใด ความรักตะละแม่กุสุมาก็ฉันนั้น รักแม่รักมั่นไว้เป็นหลักชัย แต่รักลูกรักไว้เป็นเครื่องโลมล่อชื่นใจตัว ข้าพเจ้ารักนางสองเมืองอย่างละรส แต่รสใดจะหนักจะเบาเชิญนายกองม้าพิเคราะห์เอาเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม3. 2532 : 1877-1878)

2.3 กิริยามารยาทที่สุภาพ อ่อนโยน ด้วยคุณสมบัติข้อนี้ของโชติซึ่งเป็นที่ประทับใจของคนทั่วไปนั้น เขาได้ถ่ายทอดออกมาสู่ตัวจะเด็ด หรือตัวละครอื่น ๆ อีก ดังข้อความนี้

"...เจ้าศิษย์คนใหม่กิริยาท่าทีอ่อนโยน กล่าวความมักถ่อมตัว เวลาซ้อมก็ขะมักเขม้นจริงจัง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม1. 2532 : 197)

หรือ ตอนที่จะเด็ดและจาเลงกะโบ ไปขอพึ่งอาศัยอยู่กับบ้านของไปฟยู จ่าบ้านแห่งทุ่งหันสาวัดดี ดังนี้

"...ไปฟยูจ่าบ้านฟังเรื่องที่เจ้าหนุ่มประดิษฐ์กล่าว ทั้งท่วงท่าผู้เล่าก็แช่มช้อยเป็นที่น่าเอ็นดู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม2. 2532 : 1091)

2.4 อุปนิสัย อุปนิสัยของโชติที่ถอดออกสู่ตัวละครในเรื่องผู้ชนะสิบทิศ มีหลายประการ ดังที่จะกล่าวดังนี้

ก. รักเพื่อน ในชีวิตจริงของโชติเป็นผู้ที่รักเพื่อนมาก และชอบช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ ดังที่เขาได้กล่าวไว้ว่า "โลกนี้เป็นของกู และกูนี้เป็นของเพื่อน" จะเด็ดก็มีเพื่อนที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขรักใคร่กลมเกลียวกันได้แก่ จาเลงกะโบ เนงบา และสีอ่อง ดังที่โชติได้ถ่ายทอดความรู้สึกรักเพื่อนออกมาโดยผ่านจะเด็ดเมื่อเนงบาต้องอาวุธของข้าศึกโมนยิน ดังความว่า

"...จะเด็ดนั้นเห็นเนงบาต้องอาวุธเป็นที่ฉกรรจ์ก็เสียใจนัก เข้าค่ายแล้วเร้าให้หมอหลวงจัดการพยาบาล จะเด็ดนั่งอยู่ข้างเนงบาฉะนั้นจนกระทั่งเกือบสองยาม ตะคะญีจึงเข้ามาปลอบว่า เนงบาไม่ใช่อาการหนักหนาจนถึงหลานท่านจะสู้อดนอนมานั่งประคองข้างอยู่ดั่งนี้ จะเด็ดตอบว่า ข้าพเจ้าไม่เคยออกศึกเป็นการใหญ่ ถึงมาตรจะได้เป็นแม่ทัพแต่ยศศักดิ์อัครฐานฉะนี้ ไม่อาจทำให้ปลื้มใจเมื่อมา ปะเพื่อนตายเยี่ยงเนงบามีอาการสาหัส คืนนี้ข้าพเจ้าจะนอนก็คงไม่หลับฉะนั้นจึงสู้มาอยู่ ใกล้เนงบา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม2. 2532 : 999)

ข. ความกตัญญูรู้คุณ โชติเป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อผู้ที่มีพระคุณเป็นอย่างยิ่ง เช่นการทำตามความขอร้องของมารดาก่อนที่จะสิ้นใจว่า ถึงจะยากจนอย่างไรก็จะไม่ไปขอพึ่งพาญาติของฝ่ายบิดา โชติก็ได้ทำตามด้วยความกตัญญูรู้คุณเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าเขาจะต้องตกทุกข์ได้ยากเพียงใดก็ตามหรือจากการที่รู้คุณของนางชลอ รังควร ผู้ให้ความอุปถัมภ์แก่เขาซึ่งโชติก็ได้ให้ความเคารพรักแก่เธอ ด้วยการเรียกแม่ทุกคำ

ในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศนี้ โชติได้สร้างให้ตัวละครหลาย ๆ ตัวเป็นผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณเป็นอย่างยิ่ง เช่นจะเด็ดที่มีความรู้คุณต่อตะละแม่จันทรา โดยจะเด็ดให้ความรักและเทิดทูนบูชาต่อจันทรามาก แม้ว่าเขาจะพบรักกับตะละแม่กุสุมาซึ่งทรงสิริโฉมงดงามเพียงใด จะเด็ดก็สู้ถนอมกายถนอมใจครองตัวไว้เพื่อตะละแม่จันทรา ด้วยตนได้ตั้งสัตย์ไว้ว่าจะไม่ยอมเป็นสามีของหญิงใดก่อนตะละแม่จันทรา

หรือการที่ไชลูที่มีความซื่อตรง ภักดีและรู้คุณต่อสอพินยายิ่งนัก แทบว่าจะยอมตายแทนก็ได้

ค. การรักษาคำมั่นสัญญา โชติเป็นผู้หนึ่งที่รักษาคำมั่นสัญญา ดังเช่นการปฏิบัติตามคำของมารดาที่จะไม่เกี่ยวข้องใด ๆ กับญาติทางฝ่ายบิดา จวบจนตลอดชั่วชีวิตของเขา

โชติให้ตัวละครหลายตัวเป็นผู้ที่รักษาคำมั่นสัญญา ดังตัวอย่างเช่น จะเด็ดได้รักษาคำมั่นสัญญาที่ได้ให้ไว้แก่มหาเถรมังสินธู ว่าถึงตนจะมีชะตาที่มากด้วยบุญบารมีเพียงใด ก็จะไม่คิดแย่งเศวตฉัตรของมังตรา หรือการที่ตะละแม่จันทราที่มั่นคงต่อคำสัญญาของจะเด็ดที่ว่าจะมีใจซื่อตรงต่อกัน ดังนั้นไม่ว่าจะมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น เช่นจะเด็ดตามไปชิงนางคือตะละแม่กุสุมานั้นก็ตาม ก็ไม่ได้ทำให้ตะละแม่จันทราผู้มั่นคงและรักษาสัญญารักหวั่นไหว จันทรายังคงมีความเชื่อมั่นต่อ

เจ้านายทัพตองอู

นอกจากนี้ยังมีบุคลิก อุปนิสัยอีกหลายประการ ที่โชติได้นำมาสอดแทรกอยู่ในตัวละครของเขาในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ เช่น ความมักน้อยและไม่โลภ ,การเปิดเผยและสุจริตใจ การมองโลกในแง่ดี ,ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและละเอียดอ่อน ,ความโอบอ้อมอารี ดังนี้เป็นต้น (มัทนา นาคะบุตร. 2523 : 70-88)

จะเห็นได้ว่า โชติ แพร่พันธ์ เป็นนักประพันธ์ที่สั่งสมประสบการณ์ชีวิตไว้มากมายหลายด้าน และเขาได้นำประสบการณ์นั้นๆ มาเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงาน ได้อย่างกลมกลืนแนบเนียน นับว่าเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการประพันธ์นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ จนทำให้มีผู้สนใจ ติดตามเรื่องนี้กันอย่างมาก

บทที่ 3

วิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งในนวนิยายนับเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นวนิยายนั้น ๆ มีความสนุกสนาน เร้าใจและชวนติดตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้ประพันธ์ใช้ฝีมือและความสามารถสร้างความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเรื่อง ได้อย่างน่าสนใจ และคลายปมขัดแย้งอย่างน่าประทับใจผู้อ่านได้ ก็จะทำให้นวนิยายนั้นเป็นที่ชื่นชอบของผู้อ่าน

จากการศึกษานวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของยาขอบ ผู้ศึกษาได้พบกลวิธีการสร้างความขัดแย้งและการคลายปมการขัดแย้งที่ยาขอบใช้ในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศโดยจะพิจารณาไปตามลำดับของเรื่องซึ่งจะได้กล่าวดังต่อไปนี้

ตอนลูกร่วมนม

ความขัดแย้งที่ยาขอบได้สร้างให้ปรากฏในตอนลูกร่วมนมซึ่งเป็นตอนเริ่มเรื่องนี้ ยาขอบเริ่มโดยสร้างเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นความขัดแย้งพื้นฐานที่มีความเชื่อมโยงไปสู่ความขัดแย้งอื่นต่อไป

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

ความขัดแย้งที่ปรากฏในตอนนี้ ยาขอบสร้างให้เป็นความขัดแย้งด้านสถานภาพของตัวละคร ยาขอบสร้างให้จะเด็ดและตะละแม่จันทรารักใคร่กันทั้ง ๆ ที่สถานภาพของคนทั้งสองแตกต่างกันมาก คือจะเด็ดถือกำเนิดมาจากครอบครัวของคนปาดตาลซึ่งต่อมาได้เป็นพระนมหลวงในขณะที่ตะละแม่จันทราถือกำเนิดมาภายใต้เศวตฉัตร เป็นพระราชธิดาของพระเจ้าสิริชัยยะสุระกษัตริย์แห่งเมืองตองอู ความรักของจะเด็ดและตะละแม่จันทราจึงพบอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย สถานภาพที่ต่างชั้นกันทำให้เกิดความขัดแย้งในความรักของจะเด็ดและจันทราและถ่ายทอดออกมาเป็นถ้อยคำสนทนาของบุคคลทั้งสองที่ว่า

"...จะเด็ดกอดนางประทับทรวงอกไว้ มิอาจกลั้นน้ำตาได้ พลางว่าจันทราเอย

ข้าพเจ้าไม่พบนางเสียเลยจะเป็นบุญกว่า ถ้าหากมารดาข้าพเจ้ายังมีอาชีพอยู่บ้านงะสะยอก ณ กรุงพุกามอย่างกาลโพ้นแล้ว เราทั้งคู่ก็คงไม่ต้องมาช้ำใจด้วยการนี้ ตะละแม่จันทราก็รับว่าข้าพเจ้าเล่าก็เห็นจะเป็นการหนักที่เกิดมาในราชตระกูลเนื้อไขของพระมหากษัตริย์ แม้กระนั้นศักดิ์ตระกูลก็พรากได้แต่ตัว ขอวานท่านจดจำข้อนี้ไว้ให้แม่นเถิด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม1. 2532 : 8)

และในตอนนี้ที่ยาขอบให้ตัวละครตัวหนึ่งประสบกับความขัดแย้ง เกี่ยวกับสถานภาพของตัวละคร คือพระราชเทวี ซึ่งอยู่ในฐานะพระมารดาเลี้ยงของตะละแม่จันทรา พระนางได้ดำริว่าความรักของจะเด็ดกับตะละแม่จันทราไม่น่าสนับสนุน เพราะชาติตระกูล ฐานะของบุคคลทั้งสองแตกต่างกันมาก พระนางจึงพยายามป้องกันมิให้จะเด็ดและตะละแม่จันทราใกล้ชิดกันมากนัก โดยพรากตะละแม่จันทราไปอบรมเลี้ยงดูเยี่ยงขัตติยนารีที่ในวังหลวง ดังความว่า

"...พระราชเทวีแจ้งดังนั้นก็ครุ่นคิดในพระทัยว่า อันความสนิทสนมของเด็กคู่นี้ แม้ว่าขณะนี้ยังไม่แจ่มชัดว่าผูกใจกันโดยชั้นเชิงเสน่หาก็หาควรปล่อยปละละเลยไม่จะเหมือนหนึ่งละไม้เถาไว้ในฤดูฝนรังจะลิดอกออกใบใหญ่โต ควรทิ้งเถาให้ขาดเสียก่อนดอกก้านจะงอกงาม..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 4)

จะเห็นได้ว่ายาขอบเริ่มเรื่องด้วยการสร้างความขัดแย้งให้ตัวละครเอกพบอุปสรรคเนื่องจากชาติตระกูล และฐานะที่แตกต่างกันนับเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การดำเนินเรื่องต่อไป

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

ผู้ประพันธ์ใช้ความขัดแย้งกับตนเอง ให้เกิดกับจะเด็ดและตะละแม่จันทราที่ต้องพรากจากกันทั้ง ๆ ที่ทั้งสองมีความผูกพันกันเป็นอย่างยิ่ง โดยยาขอบสร้างให้จะเด็ดพบกับความ

กดดันระหว่างความต้องการของตนเองกับอำนาจที่เหนือกว่า เมื่อพระราชเทวีมีรับสั่งให้นำตัวตะละแม่จันทราไปอบรมเลี้ยงดูในวังหลวง ความอึดอัดใจนี้ถ่ายทอดออกมา ดังความว่า

"...จะเด็ดกุมพระหัตถ์ตะละแม่ราชธิดาพระเจ้าตองอูมาแนบกับอก มีดวงใจเหมือนหนึ่งจะสำลักด้วยความทุกข์ อัดอั้นอยู่เป็นครู่ไม่อาจออกปากประการใดได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 6)

ส่วนตะละแม่จันทราก็ต้องพบกับความขัดแย้งในจิตใจเช่นเดียวกัน ที่ต้องเลือกระหว่างการอยู่ใกล้ชิดกับคนรักคือจะเด็ด กับการต้องจากคนรักไปอยู่วังหลวงตามพระดำริของพระราชเทวี ซึ่งความรู้สึกนี้ได้เกิดกับตะละแม่จันทราดังข้อความต่อไปนี้

"...ครั้นสนธยา คนทั้งปวงในเรือนพระนมหลับสิ้นแล้ว แต่ราชธิดาน้อยจะต้องจากถิ่นที่เคยอยู่ในวันพรุ่งยังตื่นอยู่ จะข่มตาข่มใจประการใดก็ไม่อาจหลับลงได้ เวลายิ่งดึกพระราชธิดาก็ยิ่งทวีความหม่นหมองพระทัยนัก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 6)

ยาขอบปูพื้นฐานให้จะเด็ดและจันทรามีความรักมั่นต่อกัน มีผลต่อการคลี่คลายปมขัดแย้งในเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่องต่อไปได้อย่างดี

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ได้เร้าความสนใจของผู้อ่านให้อยากติดตามว่าเรื่องจะดำเนินและคลี่คลายไปอย่างไร ยาขอบได้ใช้กลวิธีเพื่อคลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้อย่างน่าประทับใจดังต่อไปนี้

<u>การให้คำมั่นสัญญาและกำลังใจซึ่งกันและกัน</u>

ยาขอบใช้การคลายปมขัดแย้งในตอนลูกร่วมนม โดยใช้ความรักมั่นที่จะเด็ดและ

ตะละแม่จันทรามีต่อกันเป็นพื้นฐานสำคัญ เมื่อจะเด็ดรู้ว่าตะละแม่จันทราจะต้องไปอยู่ในวังหลวง ซึ่งบุคคลทั้งสองจะต้องห่างไกลกัน จะเด็ดและตะละแม่จันทราได้ลอบมาพบกันและฝากคำมั่นสัญญาต่อกันไว้เพื่อให้เกิดความมั่นใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ตลอดจนให้กำลังใจต่อกันเพื่อให้มีความมานะพากเพียร ที่จะพิสูจน์ความดีและความสามารถอันจะทำให้มีความเหมาะสมที่บุคคลทั้งสองจะครองรักกันสืบไป ดังคำกล่าวต่อไปนี้

"...ท่านนั้นเป็นชายชาติเชื้ออาชาไนย เคยได้ยินว่าคนทั้งปวงก็สรรเสริญลักษณะอยู่ ทั้งเป็นสหายสนิทของมังตราผู้จะได้รับราชสมบัติอีกเล่า แม้นพากเพียรให้เข้มแข็งจะได้ฝากชื่อไว้ในแผ่นดินบ้าง เมื่อใดท่านเติบกล้าขอท่านอย่าลืมถ้อยคำที่เคยพูดกับข้าพเจ้าทั้งวันนี้แลวันก่อน ๆ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 9)

หรือข้อความที่ทั้งสองกล่าวแก่กันในตอนที่ลอบพบกันว่า

"...อีกประการหนึ่งจันทราเป็นหญิงจะทะเยอทะยานประการใดก็ไม่ถนัด ได้แต่คอยว่าวันใดที่ท่านจะทำตัวให้รุ่งเรือง ก็จะพลอยสุขเพราะอาศัยบารมีด้วย กระนั้นขอให้พี่ท่านถนอมตัวให้จงหนัก ให้เหมือนถ้อยคำที่พูดไว้ว่าท่านนั้นกังวลในชีวิตข้าพเจ้า แม้นท่านต่ำต้อยความดีลงวันใดวันนั้นก็คล้ายชีวิตท่านสิ้นแล้ว เราจะหาวันเป็นผัวเมียบำรุงใจซึ่งกันมิได้และชีวิตข้าพเจ้าก็จะสิ้นตามดั่งท่านว่า อีกประการสองเล่าจันทรานี้รักท่านจนเทียบค่าเท่าดวงใจ แลธรรมดามนุษย์ย่อมหวงใจตัวเป็นที่สุด ฉะนั้นข้าพเจ้าก็หวงท่านเป็นที่สุดดุจกัน ขอท่านจงฟังความข้อนี้ให้แน่นไว้กับสติพิทักษ์ตัวท่านเองแทนข้าพเจ้าด้วย มาตรแม้นมีข่าวรู้มาว่าท่านใฝ่ใจอิสตรีอื่นเกินจันทรา วันนั้นก็จักเป็นวันสุดท้ายของน้องท่านแล้ว กับข้าพเจ้าก็จะตั้งหน้าผูกเวรจองล้างท่านตลอดทุกชาติไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 40-41)

ใช้การสำนึกผิด

ยาขอบให้พระราชบุตรมังตราเป็นตัวละครสำคัญ นำความที่จะเด็ดและจันทราลอบพบกันในห้อง ทูลแก่พระราชเทวี จนเรื่องล่วงรู้ถึงพระเนตรพระกรรณของพระเจ้าสิริชัยยะสุระ จนทำให้จะเด็ดถูกจองจำรอลงอาญาอยู่นั้น สำนึกผิดที่ตนเองได้กระทำไว้พระราชบุตรมังตราจึงลอบลงไปหาจะเด็ดและคิดหาทางช่วยเหลือจะเด็ดให้พ้นทุกข์ภัย

"...ฝ่ายมังตราครั้นเห็นเรื่องที่ตนก่อขึ้นกลายเป็นเรื่องใหญ่ และจะเด็ดได้รับเคราะห์รุนแรงก็ได้คิด ตริอยู่ในใจว่าครั้งนี้เราหาอันริไม่ จึงพากันเดือดร้อนไปทั้งบ้านและจะเด็ดเพื่อนร่วมใจถูกโทษเป็นที่น่าสงสารได้คิดดังนั้นแล้วมังตราจึงลอบเข้าไปเยี่ยมจะเด็ด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 3532 : 15)

บุคคลที่สามเข้าคลี่คลายความขัดแย้ง

เหตุการณ์ที่จะเด็ดและจันทราลอบมาพบกัน จนเรื่องรู้ถึงพระเจ้าสิริชัยยะสุระทำให้พระองค์กริ้วมากจึงทรงลงอาญาจะเด็ดแต่พระราชบุตรมังตราสำนึกผิดได้และคิดหาทางช่วยเหลือ จึงได้ไปบอกเรื่องราวทั้งหมดแก่พระมหาเถรกุโสดอให้มาช่วย พระมหาเถรจึงได้มาทูลขอร้องพระเจ้าสิริชัยยะสุระเพื่อผ่อนโทษให้แก่จะเด็ดในตอนมหาเถรกุโสดอซึ่งพระเจ้าสิริชัยยะสุระก็ทรงรับฟัง เนื่องจากพระมหาเถรเป็นพระเถระซึ่งเป็นที่เคารพนับถือมากอยู่ ทั้งยังเป็นผู้ที่กอบกู้ตองอูมาพร้อมกับเมงกะยินโยพระราชบิดาของพระองค์ ทำให้จะเด็ดได้รับการลดหย่อนโทษให้ไปทำราชการเป็นพนักงานผู้น้อยอยู่ในบ้านของขุนวังทกะยอดินในเวลาต่อมา ดังคำสนทนาระหว่างพระเจ้าสิริชัยยะสุระกับพระมหาเถรกุโสดอ ความว่า

"...ฉะนั้นอาตมาจึงเสาะแสวงอยู่ที่จะได้ใครสักคนหนึ่ง ไว้เจ็บร้อนด้วยเมืองตองอูแลสนองคุณมหาบพิตรแทนตัว ในขณะนี้บรรดาบุตรขุนนางผู้ใหญ่ทั้งปวงอันศึกษาศิลปศาสตร์อยู่ในสำนักกุโสดอ ก็แลเห็นแต่พระราชบุตรกับจะเด็ดสองคนที่เป็นเด่น จะส่ง

เสริมกฤษฎาภินิหารของพระเจ้าอยู่หัวให้รุ่งเรืองไป ณ กาลเบื้องหน้าได้ พระราชบุตรนั้นก็สืบสายสันติวงศ์อยู่แล้ว แลจะเด็ดก็จะเป็นคชาธารตัวกล้าซึ่งมังตราจะได้ขับขี่ไปเบื้องหน้า..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 23-24)

การให้โอกาส

ผู้ประพันธ์คลายปมขัดแย้งให้แก่จะเด็ดโดยให้พระเจ้าสิริชัยยะสุระรับฟังความคิดของพระมหาเถรวัดกุโสดอ จึงให้โอกาสจะเด็ดโดยให้ไปเป็นพนักงานผู้น้อยอยู่ในบ้านของขุนวังทกะยอดิน ดังคำขอร้องของพระมหาเถรที่ว่า

"...พระชัตติยาจารย์จึงว่าอันความรู้จะเด็ดนั้นก็ดีอยู่ อาตมาคิดจะลงโทษมันโดยขับออกไปเป็นพนักงานผู้น้อยจะได้ทั้งทรมานแลได้ทั้งกำลังของจะเด็ดด้วย แลเป็นช่องให้มันถ่ายโทษได้โดยทำดีขึ้นมาทีละน้อย ๆ จะเด็ดจะเขยิบตัวมันได้ก็ต่อเมื่อมันทำประโยชน์แก่ราชการ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 25)

นอกจากนี้ยาขอบยังให้พระมหาเถรเล่าความเป็นมา และบุญชะตาอันยิ่งใหญ่ของจะเด็ดให้จะเด็ดทราบว่า เดิมนั้นจะเด็ดเป็นบุตรของคนปาดตาลวันหนึ่งพ่อและแม่ก็ขึ้นปาดตาลตามปกติทิ้งจะเด็ดไว้ข้างล่าง ขณะนั้นได้มีงูใหญ่ตัวหนึ่งเลื้อยมาขดรอบตัวจะเด็ดไว้โดยไม่ได้ทำร้ายแต่อย่างใด พ่อกับแม่ตกใจก็ลงมาแต่ช่วยอะไรลูกชายไม่ได้ จนกระทั่งงูนั้นเลื้อยไป สองสามีภรรยาจึงนำบุตรชายไปหาพระราชาคณะแขวงงะสะยอก เพื่อตรวจดูดวงชะตาของลูก พระราชาคณะก็บอกว่าบุญเด็กจะได้เป็นใหญ่ในพุกามต่อไป ขอให้พาบุตรชายมาหาพระมหาเถรกุโสดอจึงจะเป็นไปตามมงคล แล้วพระมหาเถรได้ให้จะเด็ดสาบานต่อหน้าพระประธานในโบสถ์วัดกุโสดอว่าจะยังซื่อสัตย์ต่อมังตราตลอดไป แม้ว่าตัวเองจะมีบุญยิ่งใหญ่เพียงใดก็ตาม ดังความว่า

"...แล้วพระมหาเถรก็ว่ากับจะเด็ดว่า ซึ่งเราเล่าความทั้งปวงให้รู้ดังนี้ ก็เพราะหมายใจจะได้เป็นเครื่องซ้ำเติมวิริยะเจ้าให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น มิใช่จะบอกเพื่อให้หยิ่งแล

ทะนงตัว อนึ่งนั้นเราได้อยู่ในแผ่นดินท่านก็จะซื่อตรงต่อแผ่นดินจนตัวตายแลวิสัยผู้หาความมงคลใส่ตัวย่อมต้องอาศัยซื่อแลกตัญญูรู้คุณผู้มีพระคุณเป็นปัจจัยตามดวงชาตาเจ้ากาลต่อไปย่อมเป็นใหญ่เสมอด้วยมังตรา เราจึ่งวิตกว่าแม้นเจ้าเคลิ้มในอำนาจราชศักดิ์เพลาใดเพลานั้นประทุษจิตก็จะหนุนให้ทรยศต่อราชบุตรของเมงกะยินโยฉะนั้นเราจะบังคับให้เจ้าถวายสัตย์แก่พระประธานในวิหารกุโสดอนี้ว่า เบื้องหน้าอำนาจวาสนาเจ้าจะรุ่งโรจน์ประการใดก็ดีจะไม่คิดการแย่งเศวตฉัตรจากมังตราเป็นอันขาด จะเด็ดก็บ่ายหน้าไปทางวิหารถวายสัตย์ต่อพระประธานดังคำอาจารย์ว่า..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 27-30)

จะเห็นว่าการกระทำเช่นนี้ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวใจของจะเด็ดตลอดไปทั้งเรื่องให้มีความภักดีและซื่อสัตย์ต่อมังตราตลอดไป

ตอนอนุชาพระเจ้าหงสาวดี

เมื่อพิจารณาศึกษาความขัดแย้งในตอนอนุชาพระเจ้าหงสาวดี ปรากฏความขัดแย้งที่ผู้ประพันธ์ได้วางเป็นแนวเรื่องดังนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

ยาชอบใช้ลักษณะของความต่างเผ่าพันธุ์ และการเป็นคนละพวกสร้างความขัดแย้งทางการเมืองให้เกิดขึ้นในตอนนี้ด้วยการดำเนินเรื่องให้พระเจ้าสิริชัยยะสุระประชวร เมืองต่าง ๆ เช่นเมืองแปร เมืองหงสาวดีเมืองอังวะ ต่างมีสัมพันธไมตรีกันแต่ภายนอกไม่ได้มีความจริงใจต่อกันอย่างแท้จริง ต่างก็คิดแผ่ขยายอาณาเขต เมื่อพระเจ้าสิริชัยยะสุระประชวร ยาชอบก็ได้ให้เมืองแปรและเมืองหงสาวดีส่งทูตมาเยือนโดยทำทีดังว่ามาด้วยสัมพันธไมตรีอันดีที่มีต่อกัน แต่แท้จริงล้ว ทั้งเมืองแปรและเมืองหงสาวดีต่างต้องการมาสืบข่าวความเคลื่อนไหวในเมืองตองอูเพื่อสังเกตลู่ทางในทางการเมือง ดังข้อความที่ว่า

"...แลเมืองตองอูนั้น เป็นเมืองอยู่กลางแม้ถ้ากำลังอ่อนระส่ำระสายลงประการใดก็ดีเมืองอื่น ๆ ที่ล้อมอยู่ข้าง ๆ ฝ่ายใดได้ช่องก็รบซ้ำเติมเอาฉะนั้น เมื่อข่าวพระเจ้าตองอูประชวรครั้งนี้ล่วงรู้ไปถึงเมืองทั้งสามแล้วเมืองแปรแลเมืองหงสาวดีก็จะส่งทูตเดินทางมาเป็นทีเยือน ฟังพระอาการของพระเจ้าเมงกะยินโยเอาความสัมพันธไมตรีบังหน้าเป็นอุบาย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 43)

เหตุการณ์ตอนนี้ ยาขอบวางตัวละครสำคัญให้เป็นทูตของทั้งสองเมืองเพื่อเดินทางมาเมืองตองอู ซึ่งเป็นตัวละครที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินเรื่องต่อไปคือสอพินยา อนุชากษัตริย์เมืองหงสาวดี และรานอง อุปราชเมืองแปร ดังความต่อไปนี้

"...พระเจ้าหงสาวดีจินตนาการดั่งนี้แล้ว จึงให้สอพินยาผู้น้องชายเป็นทูตรีบรุดมาเมืองตองอูทำทีมาฟังพระอาการเป็นเชิงมีใจภักดี แต่เนื้อแท้นั้นพระเจ้าหงสาวดีมั่นหมายตองอูไว้เสมอด้วยมังสาก้อนใหญ่จะขบเคี้ยวเล่นให้อร่อยลิ้น...แล้วในอันดับต่อมานระบดีพระเจ้ากรุงแปรก็แต่งรานองอุปราชอัครมหาเสนาบดีเข้าเฝ้าอาการพระเจ้าตองอูเช่นกัน"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 43 - 44)

การให้สอพินยาและรานองมาเป็นทูตที่เมืองตองอูนี้ เป็นการเปิดตัวละครสำคัญที่มีบทบาทต่อการดำเนินเรื่องที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งในเรื่องต่อไป

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ยาขอบคลายปมขัดแย้งในตอนอนุชาพระเจ้าหงสาวดีได้อย่างน่าสนใจยิ่งดังนี้

<u>ลักษณะเฉพาะของบุคคล</u>

ผู้ประพันธ์คลายปมขัดแย้งโดยให้ทูตของเมืองหงสาวดีและเมืองแปรคือรานองสอพินยามีความแตกต่างเนื่องจากลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลมากในการปฏิบัติราชการคือรานองอุปราชเมืองแปรเป็นผู้ใหญ่ที่เต็มไปด้วยความสุขุม รอบคอบ รักราชการและปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็ม

ใจและเต็มกำลังความสามารถ ในขณะที่สอพินยาทูตของเมืองหงสาวดีเป็นหนุ่มเจ้าสำราญ นิสัยโอ้อวดไม่ค่อยใส่ใจในราชการพอใจแต่การเที่ยวเตร่และอิสตรี ด้วยเหตุที่มีลักษณะนิสัยเช่นนี้เอง ยาขอบได้ให้สอพินยาเกิดพึงพอใจในนางนันทะวดีธิดาสาวของขุนวังของเมืองตองอู ดังความว่า

"...รานองเป็นผู้สูงอายุซุ่มเชิงตามนิสัยเสือเฒ่า คอยสังเกตเอาแต่ความเมืองสอดส่องประมาณกำลังทแกล้วทหารแลน้ำใจราษฎรชาวเมืองตองอู ไม่กังวลต่อกิจอื่นอันเจ้านายมิได้ใช้ส่วนสอพินยายังเยาว์อายุเพิ่ง 17 ...ความเมืองจึงมิได้เอาใจใส่เสมอด้วยรานอง แต่สิ่งที่ใฝ่ใจดีเกินรานองนั้นตรงที่นางนันทะวดีธิดาขุนวังผู้เจ้าสำนัก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 46)

นอกจากนี้ ยาขอบใช้อุปนิสัยอันนุ่มนวล อ่อนโยนซึ่งเป็นลักษณะประจำตัวประการสำคัญของจะเด็ดทำให้ชนะจิตใจของนางนันทะวดี ซึ่งในตอนแรก ๆ ไม่ยอมรับและไม่พอใจจะเด็ดเนื่องจากนางพอจะทราบข้อหาที่ติดตัวของจะเด็ด อันเกิดมาแต่ความไม่เจียมตนที่อาจเอื้อมไปผูกสัมพันธ์รักใคร่กับตะละแม่จันทรา ต่อมาเมื่อจะเด็ดต้องโทษให้มารับราชการเป็นพนักงานชั้นผู้น้อยที่บ้านของขุนวังบิดาของนาง นันทะวดีก็ได้ใกล้ชิดและทราบถึงอุปนิสัยอันแท้จริงของจะเด็ดและในที่สุดก็เป็นเหตุให้นางเกิดพึงพอใจรักใคร่ในตัวจะเด็ด ดังข้อความนี้

"...ครั้นสั่งสนทนากับพนักงานวังหน้าใหม่ด้วยเชิงงานไม่กี่ครั้ง เห็นเจรจาพาทีแหลมหลักกิริยาแช่มช้อยมักถ่อมตัวแต่ไว้สง่าอยู่ในที นันทะวดีแม่ก็อ่อนกำลังใจเดิมกิจการใดที่ขัดข้องแม้จะไม่เกี่ยวด้วยแขกเมืองทั้งสอง นางก็มักพลอยเอามาปรึกษาจะเด็ดเนือง ๆ แลความที่ได้จงใจเกลียดแต่เดิมนั้นนันทะวดีก็เลือนเสียสิ้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 46)

ยาขอบแสดงให้เห็นบุคลิกลักษณะตลอดจนอุปนิสัยที่ต่างกันระหว่างจะเด็ดกับสอพินยา นับว่าเป็นการปูพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งอื่นได้อีก

ตอนยามมังตรามุ

เนื้อเรื่องในตอนนี้ผู้ประพันธ์ได้สร้างความขัดแย้ง ให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างสนุกสนาน ชวนติดตามในตอนยามมังตรามุ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์

1. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากอุปนิสัยของบุคคล ตัวละครที่ประสบความขัดแย้งในตอนนี้ได้แก่พระราชบุตรมังตรากับนางนันทะวดี โดยยาขอบดำเนินเรื่องให้พระราชบุตรมังตรามีใจคิดถึงจะเด็ด ที่ถูกลงโทษให้ไปทำงานเป็นพนักงานชั้นผู้น้อยที่บ้านทกะยอดินขุนวังเมืองตองอู มังตราจึงไปเยี่ยมจะเด็ดที่บ้านของขุนวัง ขณะนั้นขุนวังไม่อยู่มีธุระที่ต้องเข้าเฝ้า ณ ท้องพระโรง มังตราจึงพบแต่นางนันทะวดี ยาขอบผูกปมขัดแย้งโดยให้นางนันทะวดีไม่รู้จักมังตราและนางไม่พอใจในกิริยาท่าทางวางอำนาจและหยิ่งยะโสของมังตรา รวมทั้งการยั่วยวนโทสะที่มังตราแสดงต่อนาง ซึ่งความจริงแล้วพระราชบุตรต้องการยั่วเย้านางเล่นเท่านั้น นางนันทะวดีกับมังตราจึงมีปากเสียงกันขึ้น นันทะวดีแค้นใจมาก ดังข้อความสนทนานี้

"...นางนันทะวดีเร่งออกมาดูพบผู้เป็นแขกอายุน้อยกว่า มิหนำเที่ยวดูนี่ดูโน่นเดินซุ่มซ่ามประหนึ่งว่าตัวเป็นเจ้าของบ้านเสียเองก็ชัดใจ...วานท่านบอกคำหนึ่งก่อนว่าเกี่ยวดองกับท่านทกะยอดินโดยทางใด ข้าพเจ้าจะได้พิเคราะห์ให้สมศักดิ์ท่านว่าควรจะรับรองในห้องนี้หรือจะรับรองเพียงแค่ประตูรั้วนอกบ้านโน้น มังตรามีทุนทางคะนองปากอยู่แล้ว ครั้นได้ฟังประชดก็เห็นท่าสนุก จึงพูดยั่วนางว่าทกะยอดินเป็นญาติกับข้าพเจ้านั้นจริงแล้ว แต่มิใช่เป็นญาติทางโลหิตสืบสายเราเกี่ยวดองกันด้วยแผ่นดิน คือท่านขุนวังเป็นเจ้าของที่ดินในบริเวณนี้ทั้งนั้นแต่ข้าพเจ้าถือว่าพื้นแผ่นดินในเมืองตองอูเหมือนเป็นของตัวข้าพเจ้า ความสืบสายของเราประหลาดดั่งนี้ จึ่งไม่ทราบว่าจะประมาณเอาขุนวังเป็นญาติชั้นใดถูก นางนันทะวดีฟังมังตราเจรจาโอหังก็โกรธเป็นกำลัง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 47 - 49)

2. ความขัดแย้งเนื่องมาจากต้องการชิงดีต่อหน้าสตรี ยาขอบกระชับปมขัดแย้งในตอนนี้ให้เข้มข้นขึ้นอีก ด้วยการให้สอพินยารู้ว่านางนันทะวดีกำลังมีปากเสียงกับผู้มาเยือน จากคนของนางนันทะวดีที่นางใช้ให้ไปตามจะเด็ด สอพินยาซึ่งมีความพอใจในนางนันทะวดีก็รีบอาสาเข้าช่วยเหลือนางเพื่อเอาใจนันทะวดีที่ตนแอบหมายปองอยู่ และเพื่อแสดงความสามารถของตนให้นางเห็นไว้ จนเกิดโต้เถียงและวิวาทกับมังตรา และทำให้สอพินยาแค้นใจ ดังความว่า

"...แลมังตราถึงคราวโกรธแล้วมุทะลุ จึ่งตะลุมบอนพระอนุชาพระเจ้าหงสาวดีด้วย กำลังสอพินยาไม่ทันรู้ตัวถูกมือเท้าเข้าหลายฉาด ครั้งคนทั้งปวดตรูกันจะเข้าช่วยพระราชบุตรมังตราก็รวบแขนสอพินยาไว้ด้วยเล่ห์..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 54)

ยาขอบเริ่มวางเรื่องให้เห็นความขัดแย้งของตัวละครทั้งสอง คือพระราชบุตรมังตราและสอพินยาราชอนุชาของพระเจ้าหงสาวดี เพื่อเป็นพื้นฐานความขัดแย้งของเรื่องต่อไป

ความขัดแย้งกับตัวเอง

ความขัดแย้งนี้ให้เกิดแก่จะเด็ดและนางนันทะวดี เมื่อสอพินยาแค้นและอับอายเมื่อครั้งเกิดเหตุการณ์วิวาทกับพระราชบุตรมังตราสอพินยาจึงคิดจะผูกใจนางนันทะวดีเสีย จึงให้จะเด็ดเป็นพ่อสื่อในการครั้งนี้ให้กับตนนำความในใจที่ตนมีต่อนันทะวดีไปแจ้งแก่นาง ดังคำบรรยายความคิดของสอพินยา ความว่า

"...ความแค้นมังตราเกิดขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งเกิดความมั่นหมายนางนันทะวดีมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้โดยสอพินยาเล็งเห็นว่าแม้ละนางไปให้พ้นมือแล้วต่อไปเบื้องหน้าเกรงว่าจะดูนางไม่เต็มหน้า วิตกเสียว่านางจะนึกเย้ยเรื่องราวที่เกิดเมื่อกลางวันอยู่ในใจ เจ้าสอพินยาคิดอ่านทางทั้งปวงแล้วไม่เห็นหนทางใดจะเหมาะกว่าปูนบำเหน็จให้จะเด็ดเป็นสื่อ"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 61)

ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องให้จะเด็ดรับปากสอพินยาว่าจะเป็นธุระนำความในใจที่สอพินยามีต่อนางนันทะวดีไปแจ้งแก่นาง โดยแท้จริงแล้วจะเด็ดก็ต้องการจะทราบเหมือนกันว่านางนันทะวดีจะมีใจต่อสอพินยาหรือไม่และเมื่อจะเด็ดนำเรื่องนี้ไปแจ้งแก่นางนันทะวดีก็ได้ทำให้นางเกิดความขัดแย้งในใจขึ้นมาทันที เนื่องจากยาขอบสร้างให้นางมีความนิยมในตัวจะเด็ดอยู่ การกระทำของจะเด็ดในครั้งนี้ได้สร้างความชอกช้ำใจให้แก่นางไม่น้อย ดังความว่า

"...นางนันทะวดีฟังจะเด็ดเจรจาเหมือนหนึ่งคนหาวิญญาณไม่โกรธจนไม่อาจกล่าวความอย่างใดออก ลุกสะบัดชิ้นแล้วเดินหนี ...นางนันทะวดีร้องไห้เพราะมากน้ำใจแค้นและว่าจะเด็ดเอยข้าพเจ้าเป็นศัตรูคู่อาฆาตของท่านมาแต่ครั้งใดจึงว่าก้ำเกินเอาเหมือนหนึ่งเป็นทาสปาก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 63 - 64)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ยาขอบใช้กลวิธีการคลายปมปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างมังตรากับสอพินยาบนเรือนของขุนวังทกะยอดิน โดยให้บุคคลที่สามที่มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในตอนนั้นคือจะเด็ดมาช่วย ดังนี้

<u>ใช้บุคคลที่สามมาช่วยคลี่คลายความขัดแย้ง</u>

ผู้ประพันธ์คลี่คลายปมขัดแย้งเรื่องการวิวาทระหว่างมังตรากับสอพินยาโดยให้มีผู้เข้ามาคลี่คลายสถานการณ์อันตึงเครียดอย่างทันเวลาพอดี ก่อนที่เหตุการณ์จะรุนแรงไปยิ่งกว่านี้ ยาขอบก็ให้จะเด็ดและทกะยอดิน กลับมาทันเวลาและเข้าห้ามปรามและคลายสถานการณ์ให้ยุติลง ดังความดังนี้

"...เมื่อคนไปตามครั้งที่สองจะเด็ดยังคุยกับรานองอยู่ ได้ยินเสียงออกชื่อตนก็โผล่ออกมาดูความที่คนบอกละล่ำละลัก พิจารณาตามรูปความเห็นเหตุมิใช่เกิดน้อยจึ่งรีบวิ่งมาโดยเร็ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 54)

ใช้การสนทนาและปรับความเข้าใจกัน

ยาขอบได้ใช้วิธีการที่ทำให้นันทะวดีคลายความคับแค้นใจลงโดยใช้การสนทนาและปรับความเข้าใจ เมื่อจะเด็ดทำหน้าที่พ่อสื่อให้แก่สอพินยานั้นทำให้นางนันทะวดีไม่พอใจ แต่ยาขอบก็ได้คลี่คลายความขัดแย้งนี้ โดยให้ตัวละครทั้งสองสนทนาเพื่อปรับความเข้าใจให้ตรงกัน ดังความว่า

"...จะเด็ดว่าในหน้าที่เป็นผู้สุจริตกับท่านชุนวัง ข้าพเจ้าจะขอทัดทานท่านถ้าท่านจะรับรักของทูตมอญ แลข้าพเจ้าพอใจในหน้าที่หลังนี้มากกว่าคราวแรก...ซึ่งข้าพเจ้าจะใจดำอำมหิตกับตัวเองด้วยการชักจูงบุตรนายท่านให้ไปใฝ่กับชายอื่นนั้นทำมิได้แล้ว แลข้าพเจ้าจะเป็นสื่อท่านให้แก่ใคร ผู้นั้นก็ชอบแต่จะต้องเป็นคนที่ข้าพเจ้ารักเสมอกับที่รักตัวเอง นางนันทะวดีฟังเอาว่าจะเด็ดพูดเป็นนัยก็ยินดี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 65 - 66)

ใช้กับบุคคลที่สามช่วยคลี่คลายความขัดแย้ง

ยาขอบใช้เนื้อเรื่องตอนมังตราร้อนรัก เป็นเหตุการณ์คลายความขัดแย้งภายในจิตใจของนางนันทะวดีเมื่อนางทราบรายละเอียดเกี่ยวกับจะเด็ด ทำให้นางมีความรู้สึกที่ดีต่อจะเด็ดมากยิ่งขึ้นไปอีก เพราะนางเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นดังถ้อยคำสนทนาของคนทั้งสองที่ว่า

"...มังตราหัวเราะแล้วว่าจะเด็ดนั้นน้ำนมมารดาเขา และน้ำใจเขาสองประการก็ทำให้ข้าพเจ้ารักจะเด็ดเหมือนพี่ร่วมท้อง และเรื่องนี้หากจะพูดกันอย่างเที่ยงธรรมแล้วจะต้องนำเอาตัวเองเข้าเปรียบ เพียงข้าพเจ้าเป็นผู้ชายยังมีความพิสมัยจะเด็ดจับใจถึงเพียงนี้ ฉะนั้นเมื่อสตรีคนใดใกล้ชิดชาบซึ้งถึงอัธยาศัยที่รู้โอนอ่อนเอาใจคนของคนผู้นี้ก็ชอบจะมีความพิสมัยหนักยิ่งขึ้นไปกว่าข้าพเจ้าบุรุษเสียอีก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 68 - 69)

ยาขอบวางเรื่องให้นันทะวดีแอบพอใจจะเด็ดอยู่ในใจ และมังตราที่ได้มาพบนางก็พอใจ

นันทะวดีเช่นกัน จึงน่าติดตามว่าเรื่องราวจะดำเนินไปอย่างไร

ตอนจะเด็ดลิ้นทอง

เนื้อเรื่องในตอนนี้ ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาเพื่อทำให้เหตุการณ์เกิดความเข้มข้นอีกในระดับหนึ่ง คือ ยาขอบกำหนดให้มังตรามีความพึงพอใจในตัวของนางนันทะวดีและจะเด็ดได้รับอาสาช่วยเป็นธุระเรื่องความรักนี้ให้ ซึ่งเหตุการณ์นี้ได้สร้างให้เกิดความขัดแย้งขึ้นดังนี้

ความขัดแย้งกับตัวเอง

ยาขอบให้นันทะวดีเกิดความขัดแย้งกับตัวเอง เมื่อจะเด็ดนำความในใจของมังตราที่มีต่อนางนันทะวดีมาเจรจากับนางแต่นางนันทะวดีไม่ได้มีใจยินดี นางมีความคับแค้นใจและขมขื่นที่ชายซึ่งตนเองแอบหลงรักอยู่ กลับมาเจรจาเพื่อให้นางมีใจกับชายอื่นดั่งว่าไม่เห็นไมตรีของนางที่มีให้ นางนันทะวดีจึงเจรจาตอบที่ทำให้จะเด็ดจับความได้ว่านางมีใจให้กับตนเอง ดังข้อความนี้

> "...ท่านประมาณใจสตรียังรู้มิได้จบ วิสัยหญิงพอขึ้นชื่อว่าเพชรก็หูผึ่งทะเยอทะยานอยากได้นั้นจริงแล้ว แต่ส่วนผู้ชายที่เขารักนั้นเขาจักได้ประมาณราคาว่าเป็นเพชรหรือพลอยหุงหาไม่ดอก ขอแต่ต้องอารมณ์ตัวน้ำใจกลมเกลียวกันเป็นข้อใหญ่ มาตรว่าประจักษ์แก่ตาว่าแก้วธรรมดาก็ปรารถนาเสียยิ่งกว่าเพชรราคาค่าควรเมือง จะเด็ดเอยข้าพเจ้าน้อยใจตัวเป็นหญิงจนใจไม่อาจพูดได้ตามอารมณ์ตัวอัดอั้นเหลือทนน้ำตานั่นดอกจะต่างถ้อยคำ ผิดกับท่านซึ่งมีปากไว้พูด ก็พูดไปโดยไม่ต้องวิตกว่าคนฟังจะเจ็บช้ำ..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 76)

การที่ยาขอบดำเนินเรื่องให้จะเด็ดรู้ซึ้งจิตใจนางนันทะวดีเช่นนี้ ทำให้ทั้งสองมีความจริงใจต่อกันตลอดไปทั้งเรื่อง

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ตัวละครที่ยาขอบกำหนดให้ประสบกับความขัดแย้งในตอนนี้ ได้แก่จะเด็ดกับสอพินยา ซึ่งยาขอบดำเนินเรื่องให้เกิดความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความรักในขณะที่จะเด็ดกำลังเจรจาอยู่กับนางนันทะวดีเพียงลำพังสองต่อสองอยู่นั้น สอพินยาราชอนุชาพระเจ้ากรุงหงสาวดีก็ได้มาพบและเกิดความไม่พอใจขึ้น ดังความว่า

"...สอพินยาก็สงบนิ่งดูอาการต่อไปกิริยาจนทั้งสองเจรจากันนั้น สอพินยาก็เห็นสิ้นแต่เพ่งยังไม่ถนัดว่าจะพูดโดยงานหรือประการใดแต่ครั้นจะเด็ดยุดชายเสื้อ สอพินยามองแต่ไกลแสงสว่างน้อยเห็นขวักไขว่ ก็นึกว่าการจับมือถือแขนได้เกิดขึ้นแล้วจึ่งให้ตาลใจกระแอมส่งเสียงขัดคอไว้ชั้นหนึ่งก่อนแล้วรีบสาวเท้าขึ้นไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 78)

ความขัดแย้งระหว่างจะเด็ดกับสอพินยานี้นับเป็นความขัดแย้งในระยะแรก ซึ่งยังไม่รุนแรงเท่าใดนัก หากแต่จะไปทวีความเข้มข้นในเหตุการณ์ภายหลัง

ตอนทูตมอญกำเริบ

ยาขอบสร้างความขัดแย้งขึ้นในเนื้อเรื่องตอนนี้ ด้วยการย้ำความขัดแย้งระหว่างจะเด็ดและสอพินยาให้เพิ่มมากขึ้นอีก ในตอนทูตมอญกำเริบ ดังต่อไปนี้

ความขัดแย้งกับตัวเอง

1. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากลักษณะนิสัยของบุคคล ยาขอบให้พระเจ้าสิริชัยยะสุระมีพระอาการประชวรหายดีขึ้น จึงโปรดให้จัดพิธีสมโภชเพื่อสะเดาะเคราะห์ โดยจัดให้มีการตักบาตรพระสงฆ์โดยให้เหล่าพระประยูรญาติมาร่วมพิธี สอพินยานับเป็นเชื้อพระวงศ์จึงได้รับเชิญมาในงานนี้ด้วย และในการพิธีนี้เองที่ทำให้สอพินยาเกิดความขัดแย้งในใจขึ้น เพราะสอพินยาผู้มีความมักมากในอิสตรี ได้พบกับตะละแม่จันทราที่ทรงสิริโฉมงดงามยิ่งเกิดความรักใคร่จันทราทันที

ดังข้อความว่า

"...พอพระราชเทวีนำพระราชบุตรราชธิดามาถวายบังคมพระเจ้าอยู่หัวตามขัตติยะประเพณีแล้ว สอพินยาเห็นพระราชธิดาก็พินิจจนตานั้นมองไม่กะพริบประหนึ่งจะลืมเสียสิ้นว่า ณ ที่นั้นมิได้มีตะละแม่จันทราแต่ผู้เดียวชมพลางสอพินยาครุ่นคิดอยู่ในใจว่า มาตรแม้นจะเลือกหยิบเอาแต่สิ่งที่ดีงามของบรรดาเหล่าอิสตรี ในเมืองหงสาวดีมาปั้นรวมกันเข้าก็คงได้ไม่งามเท่าธิดาพระเจ้าตองอูผู้นี้ ถึงนางนันทะวดีว่างามเป็นที่น่าพิงพิศอยู่แล้วจะเปรียบด้วยตะละแม่ผู้นี้ก็ยังมิได้ แล้วสอพินยาก็ไม่เป็นอันดูอื่นก่นแต่ตั้งตาชม..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 82 - 83)

ปมขัดแย้งนี้ทำให้เนื้อเรื่องสนุกสนานขึ้นเป็นลำดับ เมื่อจะเด็ดไม่เข้าใจตะละจันทราที่กระทำกิริยาดังว่าเอาใจใส่ต่อสอพินยา ซึ่งแท้จริงนั้นตะละแม่จันทราเพียงแต่อยากทราบข่าวความเคลื่อนไหวของจะเด็ด เนื่องจากจันทรารู้ว่าจะเด็ดมีหน้าที่รับรองทูตคือสอพินยา ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งนี้ขึ้น ซึ่งจะได้กล่าวในลำดับต่อไป

2. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการเข้าใจผิดในความรัก ยาขอบกำหนดเรื่องให้ตะละแม่จันทราอยากพบจะเด็ดซึ่งทำงานเป็นผู้ให้ความดูแลทูตอย่างสอพินยาที่บ้านของขุนวัง นางจึงสอบถามถึงจะเด็ดและยาขอบให้สอพินยาสบโอกาสเกิดความคิดที่จะให้จะเด็ดแสดงการนอบน้อมต่อตนเพื่อเสริมบารมีของตนเองให้เด่นขึ้น จึงได้ออกปากชวนให้จะเด็ดมาทำความเคารพจันทราและกล่าวเสริมว่าตนเองนั้นมีความสนิทสนมกับจันทรามาก โดยที่สอพินยาไม่รู้ถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างจะเด็ดกับตะละแม่จันทรา ดังข้อความที่กล่าวดังนี้

"...สอพินยาเล่าความตามที่ตนได้สนทนากับตะละแม่เมื่อเช้าให้ฟัง ถึงตอนใดควรเสริมก็เสริมออกไปเพื่ออวดตัวตามวิสัยชาย จะเด็ดฟังทั้งเรื่องจริงเรื่องเสริมแล้วคิดว่าตะละแม่จันทราจะเบนใจออกห่างก็ให้เกิดความเดือดดาลใจเป็นที่สุด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 87)

เหตุการณ์นี้ทำให้จะเด็ดรู้สึกแคลงใจ และกลัดกลุ้มเป็นอย่างยิ่งและจะเด็ดมีความคิดที่จะลอบพบตะละแม่จันทราเพื่อสอบถามดูให้แน่ใจ ดังข้อความนี้

"...เจ้าหนุ่มไม่เป็นอันจะประกอบการอื่นได้ ด้วยหมกมุ่นแต่ความที่ได้ฟังจากสอพินยากลัดกลุ้มเหมือนเพลิงลุกอยู่ในอกหมายใจว่าเป็นตายประการใดคืนนี้จะลอบไปฟังจากปากคำตะละแม่จันทราให้จงได้ จะเด็ดคิดดังนั้นแล้วก็อุบายป่วยนอนคลุมผ้าอยู่เพื่อเลี่ยงจะไม่ไปกับสอพินยา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 87)

จะเด็ดและสอพินยาที่ขัดแย้งในเรื่องความรัก นับเป็นวิธีการหนึ่งที่ยาขอบสร้างให้เป็นความขัดแย้งของตัวละครทั้งสองที่ค่อย ๆ ทวีความรุนแรงสะสมมากขึ้น

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ยาขอบคลายปมขัดแย้งในตอนทูตมอญกำเริบ โดยคลี่คลายความขัดแย้งภายในใจของจะเด็ดให้เข้าใจกับจันทรา ดังต่อไปนี้

<u>ใช้การปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน</u>

ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่อง โดยให้จะเด็ดได้ลอบขึ้นมาหาตะละแม่จันทราถึงในห้องบรรทม และทั้งสองก็ได้ปรับความเข้าใจซึ่งกันและกันจนเป็นที่เรียบร้อย ซึ่งคำมั่นสัญญาที่ต่างให้ไว้ต่อกัน ช่วยกระชับความสัมพันธ์ฉันคู่รักให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นไปอีก ดังข้อความว่า

"...ฝ่ายตะละแม่จันทราเล่ารสรักก็หม่นไหม้ไม่น้อยกว่าจะเด็ดกอดไว้ไม่วางมือแลว่าข้าพเจ้ามิได้เป็นสิทธิ์ขาดแก่ท่านก็เฉพาะร่างกายซึ่งสงวนไว้มิให้ผิดประเพณีส่วนสิ่งอื่นนอกกว่าร่างกายแล้วจะเหลือมีสิ่งใดที่มิใช่ของท่านหามีไม่แล้ว จะเด็ดว่ากุศลช้อซึ่งเราได้อยู่ร่วมบนที่น้อยนี่ถึงสองครั้งสองหนแล้ว มิได้ปล่อยใจมุมมามเอาแต่ได้ ความดีข้อนี้เทพยดาเบื้องบนคงจะรู้เห็นเป็นสักขีพยาน ข้าพเจ้าจึ่งมานะอยู่ว่าความรักจันทราท่านคง

สำเร็จสักวันหนึ่งข้างหน้าเป็นแท้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 94)

การคลายปมในลักษณะนี้เป็นเหตุให้ทั้งสองมีความเข้าใจและยึดมั่นในความรักที่มีต่อกัน

ตอนไขลูเจ้าเล่ห์

ความขัดแย้งที่ผู้ประพันธ์สร้างไว้ในเหตุการณ์ตอนนี้ เป็นการพลิกผันวิถีชีวิตของจะเด็ดให้มีโอกาสแสดงบทบาทในเรื่อง ดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

ยาขอบผูกปมขัดแย้งในตอนนี้ ได้อย่างสนุกสนานและน่าสนใจยิ่งในตอนหนึ่งโดยยังเน้นความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกสองตัวคือจะเด็ดและสอพินยาและในการสร้างความขัดแย้งในตอนไขลูเจ้าเล่ห์นั้น ยาขอบได้สร้างตัวละครขึ้นมาอีก 1 ตัวเพื่อเพิ่มสีสันและความสนุกสนาน ได้แก่เรื่องคือนางตองสา ข้าหลวงคนสำคัญของตะละแม่จันทรา ซึ่งตัวละครผู้นี้จะได้มีบทบาทในการดำเนินเรื่องต่อไป

เหตุการณ์ในช่วงนี้ ยาขอบกำหนดให้สอพินยาเกิดความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความรัก ยาขอบกำหนดให้สอพินยาใช้เล่ห์กลในเชิงสวาทลวงถามเนื้อความในใจของตะละแม่จันทรา จากนางข้าหลวงของจันทราจึงทำให้สอพินยาได้รู้ว่าแท้จริงแล้วจันทราและจะเด็ดมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างลึกซึ้งทำให้สอพินยาโกรธและแค้นมากเพราะคิดว่าจะเด็ดกีดขวางทางรักของเขา สอพินยาอาฆาตและได้คบคิดกับไขลูทหารคนสนิทคอยหาโอกาสที่จะแก้แค้นจะเด็ดอยู่ ดังรายละเอียดนี้

"...เจ้าสอพินยาฟังดังนั้นก็ให้เดือดดาลใจยืนขึ้นกระทืบเท้าแล้วพูดโดยแค้นว่า ไฉนเทพยดาจึงส่งอ้ายคนผู้นี้มาขวางทางเราแทบทุกก้าวย่าง ...สอพินยาอยู่ผู้เดียวก็ครุ่นคิดคำนึงว่าแม้นมังตรามากีดขวางตัว ก็ยังไม่เจ็บเท่าด้วยศักดิ์พอทัดเทียมกัน แต่นี้จะเด็ดเป็นคนศักดิ์ต้อยแต่ไฉนจึงขวางอยู่ได้ทุกลู่ทุกทาง เปรียบหมากรุกเล่าตัวก็เหมือนเป็นเรือมีศักดิ์แสนยาวก้าวสกัดไปได้รอบกระดานม้าและโคนศักดิ์สูงก็ยังกักมิได้ง่าย ๆ แต่บัดนี้มา

อับจนเพียงจะเด็ดผู้ต่ำตระกูลซึ่งศักดิ์ก็เหมือนเบี้ยหงาย คำนึงถึงแล้วแสนจะเจ็บใจ สอพินยากินในใจจะเด็ดตั้งแต่คืนวันคุยด้วยแม่นันทะวดีคราวหนึ่งแล้ว มาคราวนี้ซ้ำเข้าอีก แผลหนึ่งก็คุมแค้นเหมือนงูถูกไม้ย้ำหลัง อาฆาตมองช่องจะปองล้างอยู่"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 98 - 99)

การคลายปมขัดแย้ง

ผู้ประพันธ์คลายปมขัดแย้งในใจของนางนันทะวดี ที่แอบหลงรักจะเด็ดโดยใช้วิธีการคลายความขัดแย้ง ดังนี้

ใช้การยอมรับและความเข้าใจกัน

ความขัดแย้งในใจของนันทะวดีคลายลง ด้วยการทำความเข้าใจและพูดคุยกันทำให้เกิดความเข้าใจกันในฐานะเพื่อนที่มีความปรารถนาดีต่อกัน โดยจะเด็ดก็ได้ล่วงรู้ถึงความในใจของนันทะวดีที่มีต่อตนเอง และนางนันทะวดีก็ได้รับทราบถึงเหตุผลที่จะเด็ดไม่สามารถจะรับความปรารถนาดีของนางได้ ดังคำของจะเด็ดที่ชี้แจงแก่นันทะวดีความว่า

"...จะเด็ดจึ่งว่าท่านกับพระราชธิดานั้นต่างกัน ถึงตะละแม่จันทราจะมีค่าควรเมือง แต่สำหรับคนทั้งปวงแล้วก็เหมือนว่าไร้ค่าเพราะคนที่จะมาเป็นผัวนางนั้นมีแต่เจ้าประเทศเอกราชไม่กี่องค์ บางทีนางจะสิ้นชาติเสียโดยมิได้อุปภิเศกด้วยซ้ำเหตุนี้ข้าพเจ้าจึ่งจงใจรักนาง ส่วนท่านนั้นบรรดาบุตรคหบดีและอำมาตย์ผู้ใหญ่ที่คู่ควรกันมีอยู่มากหน้าท่านสิตะตกเป็นของชายอื่นง่ายยิ่งกว่าตะละแม่พระราชธิดา ฉะนั้นเมื่อข้าพเจ้าเจียมตัวว่าตัวไม่ดีพอขืนไม่ยั้งใจเมื่อท่านตกไปเป็นของชายอื่นแล้วความที่เคยรักท่านก็จะเป็นเครื่องพันธนาการใจ ข้าพเจ้าจึ่งขอให้ความซื่อสัตย์แก่ท่านไว้เพียงฐานะบ่าวกับนายเพราะเหตุนี้แลเมื่อได้พิสูจน์ให้ท่านเห็นว่าท่านดีเกินข้าพเจ้าฉะนี้"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 115)

จะเห็นว่ายาขอบคลายปมขัดแย้งตอนนี้ ด้วยการให้จะเด็ดใช้เหตุผลกล่าวถึงคุณค่าและ

ความสำคัญของนันทะวดีได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้นางต้องยอมรับและจงรักต่อจะเด็ดไปตลอดเรื่อง

ตอนกำเนิดนามมังฉงาย

ความขัดแย้งระหว่างตัวละครสำคัญในเรื่อง คือจะเด็ดและสอพินยาจนถึงขีดสุดเมื่อเหตุการณ์ดำเนินไปให้สอพินยา และไขลูทหารคนสนิทคิดอุบายให้ร้ายแก่จะเด็ดทำให้ความขัดแย้งในตอนนี้มีความตื่นเต้นเร้าใจว่า เมื่อจะเด็ดประสบความขัดแย้งดังกล่าวแล้วเรื่องจะดำเนินไปอย่างไร นอกจากนี้การที่ยาชอบได้สร้างให้ความขัดแย้งมีความรุนแรงจนถึงในระดับนี้แล้ว ก็เป็นการแยกตัวละครทั้งสองฝ่ายที่เป็นอริกันอย่างเห็นได้อย่างชัดเจน คือฝ่ายของจะเด็ดกับฝ่ายของสอพินยา และนับเป็นการสร้างความขัดแย้งที่ตอกย้ำให้ตัวละครทั้งสองฝ่ายไม่อาจที่จะมาประสานไมตรีกันได้ตลอดไปทั้งเรื่อง ดังการวิเคราะห์ต่อไปนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ยาชอบให้สอพินยาขัดแย้งกับจะเด็ดซึ่งเป็นความขัดแย้งเนื่องมาจากความรัก โดยยาชอบได้ให้สอพินยาและไขลูวางอุบายนำแหวนของสอพินยาไปซ่อนไว้ในหมอนของจะเด็ด เมื่อจะเด็ดกลับจากการสนทนากับนันทะวดีก็พบสอพินยาและไขลูกับพรรคพวกทำทีมาตรวจค้นห้องเนื่องจากสงสัยว่าผู้ที่นำพระธำมรงค์เพชรไปก็คือจะเด็ด ดังความว่า

> "...บัดนี้พระธำมรงค์เพชรทั้งลูก อันเจ้าสอพินยาเคยสวมประจำนิ้วนั้นเมื่อก็ได้ถอดวางไว้ข้างพระที่เพียงชั่วครู่แลมาหายไปทั้งเวลานั้นไม่มีใครพลุกพล่านข้าพเจ้าแลพวกนั่งคุยกันอยู่ห่าง ๆ เห็นแต่ชายคนหนึ่งนุ่งห่มเดินเหินไม่ได้ผิดจากท่านเข้าไปในห้องนั้น ชาออกจึงเรียกชื่อแต่ท่านทำเป็นไม่ได้ยิน ข้าพเจ้าเกรงว่าในฐานที่ท่านเป็นพนักงานประจำพระองค์เจ้าสอพินยาคงจะเก็บไว้โดยกลัวคนอื่นจะหยิบฉวยไป ฉะนั้นจึงมาขอคืน..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 117)

ความสงสัยของสอพินยาและไขลู จึงทำให้จะเด็ดซึ่งเชื่อว่าตัวเองนั้นบริสุทธิ์จึงยินยอม

ให้ค้น ไขลูก็ค้นแหวนนั้นพบที่ในหมอนของจะเด็ดซึ่งขณะนั้นจะเด็ดโกรธและตกใจมากจึงเกิดวิวาทกับสอพินยา ไขลูและบรรดาบ่าวไพร่หงสาวดี ดังข้อความว่า

"...จะเด็ดได้สติแล้วโกรธเป็นที่สุด ร้องว่ากูผิดไฉนมิจัดตามกระบิลเมืองพูดจาสามหาวเห็นกูเป็นทาสอ้ายพวกหงสาวดีหรือแล้วสลัดเอาเจ้าสอพินยาเซซวนครั้นสอพินยาหมุนเข้ามาจะจับอีก จะเด็ดยกเท้าถีบถูกยอดอกสอพินยาคะมำหัวชนเสาถูกกระท้อนแรงเป็นสองเท่าสลบแน่นิ่งไป ทาสทั้งนั้นก็ร้องอื้ออึงขึ้นว่าอ้ายพม่าผู้นี้ฆ่าพระอนุชาเสียแล้ว ไขลูจึ่งโจนเข้ามาจับตัว จะเด็ดกำลังโกรธก็สู้อย่างมุทะลุไม่คิดชีวิตพอตัวเบี่ยงมาทางประตู ก็โจนหนีเตลิดเปิดเปิงออกจากบ้านไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 119)

ผู้ประพันธ์กำหนดให้อุบายของสอพินยาและไขลูประสบผล เมื่อจะเด็ดตกใจยิ่งและได้หนีอาญาออกจากบ้านของขุนวังไปแต่ผลที่เกิดจากความขัดแย้งในตอนนี้ ยาขอบได้สร้างให้กลับกลายเป็นผลดีต่อจะเด็ดในภายหลังเพราะการหนีจากบ้านของขุนวังครั้งนี้ได้ทำให้จะเด็ดได้พบกับเพื่อนรักร่วมน้ำสาบานด้วยกัน 3 คน คือ จาเลงกะโบ, เนงบา และสีอ่อง ดังจะได้กล่าวต่อไป

เหตุการณ์ในตอนนี้นางนันทะวดีเป็นผู้ที่รู้ถึงความบริสุทธิ์ของจะเด็ด เนื่องจากช่วงเวลาเกิดเหตุตามที่สอพินยา และไขลูระบุอ้างนั้นจะเด็ดได้เจรจาอยู่กับตนอยู่ในสวน ซึ่งเรื่องนี้ทำให้นันทะวดีรู้สึกอิดอัดและคับข้องใจมากเนื่องจากนางเป็นผู้เดียวที่จะเป็นพยานสำคัญเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของจะเด็ดให้ปรากฏได้ แต่การที่นางสนทนาอยู่เพียงลำพังสองต่อสองกับจะเด็ดในยามวิกาลเช่นนั้น นันทะวดีก็ไม่สามารถเปิดเผยได้เช่นเดียวกัน นางจึงรู้สึกอิดอัดและกังวลใจ ดังนี้

"...ทกะยอดินก็เล่าความตามปากสอพินยา แม่นันทะวดีสนเท่ห์นักถามเวลาได้ความว่าพยานเห็นจะเด็ดเข้าไปในห้องสอพินยาตอนประมาณยามหนึ่งนางนันทะวดีหลุดปากร้องออกไปว่าไม่จริงแล้วแต่ฉุกคิดได้ว่าความของตัวจะพลั้งไปจึ่งยั้งไว้ ...นางนันทะวดีรู้ว่าจะเด็ดไปแล้วก็เห็นว่าแม้ตัวจะกล้ารับผิดเป็นพยานตัวการก็หาอยู่ไม่ประโยชน์มิคุ้มเสียจึ่ง

งำไว้แต่หนุนน้ำใจบิดาไว้ว่า ข้าพเจ้าก็ไม่ขอเชื่อว่าจะเด็ดจะทำการนี้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 122)

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบคลายปมขัดแย้งในตอนกำเนิดนามมังฉงาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิธีการอันแยบยลที่ยาขอบเลือกใช้ เพราะตัวละครที่ช่วยเหลือจะเด็ดก็คือ มหาเถรกุโสดอที่มีความสัมพันธ์ต่อจะเด็ดอย่างมาก และก็เป็นตัวละครที่มีความสำคัญต่อเรื่องซึ่งหากช่วยจะเด็ดแล้วก็จะประสบความสำเร็จนการช่วยเหลือ ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ใช้บุคคลที่สามมาช่วยคลี่คลายความขัดแย้ง

ยาขอบดำเนินเรื่อง ให้จะเด็ดหนีอาญาจากการให้ร้ายของสอพินยาและไขลู โดยเข้าไปพึ่งบารมีของพระมหาเถรวัดกุโสดอ เมื่อพระอาจารย์แจ้งเรื่องราวทั้งหมดแล้วยาขอบก็ให้พระมหาเถรคิดหาทางออก เพื่อหนีอาญาให้แก่จะเด็ดศิษย์รักด้วยการให้บวชเป็นสามเณรอยู่ที่วัดกุโสดอและให้ชื่อใหม่ว่า มังฉงาย ดังข้อความว่า

"...เจ้าอาวาสอาลัยนักไม่อยากให้จะเด็ดไปจาก จึ่งว่ากระดูกเจ้ายังอ่อนไปไกลตา เราเกรงจะครองตัวไม่ตลอด เราตรองอุบายได้แล้วจงซ่อนตัวอยู่ในกุฏิวันหนึ่งก่อน พรุ่งนี้กลางวันเราจะผสมน้ำยาตำรับลับชโลมเจ้าเสียให้สีตัวคล้ำ คนทั้งปวงก็จักจำมิได้ แล้วบวชเป็นสามเณรเสียเพื่อกันมิให้คะนองใจมีเรื่องร้ายสืบไป ฉะนี้เห็นพอจะปิดบังเจ้าไว้ได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 128)

ผู้ประพันธ์ก็ดำเนินเรื่องให้ มังตราได้ทราบเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับจะเด็ดจากนางนันทะวดี จึงทำให้มังตราคาดเดาว่าจะเด็ดควรจะหนีภัยไปหลบซ่อนอยู่กับพระมหาเถรเพราะเพราะจะเด็ดไม่มีที่พึ่งที่ใดอีก มังตราจึงตามมาที่วัดกุโสดอ มังตราสามารถจับอุบายปิดบังตัวของ

จะเด็ดได้ด้วยอาศัยความคุ้นเคย ใกล้ชิดที่ได้เคยอยู่ร่วมกันมาแต่ครั้งก่อนจะเด็ดจึงต้องยอมรับและเล่าเรื่องทั้งหมดให้มังตราฟัง ดังนี้

"...แลทั้งนี้เป็นอุบายของสอพินยาแล้วมิใช่ใคร แลจะเด็ดสันนิษฐานข้อผิดใจเรื่องธิดาขุนวัง แลเล่าความที่สอพินยาอ้างอวดถึงความสนิทสนมกับพระธิดาให้ฟังส่วนเรื่องตนอยู่ในสวนกับนันทะวดีนั้นมิได้เล่ามังตราโกรธชนิดชบฟันแล้วว่าอ้ายตะเลงถ่อยผู้นี้คงเห็นดีกันที่นี้เป็นบ้านเมืองเราพี่ท่านจะบวชอยู่ไย กลัวมันหรือจึงหันมาพึ่งผ้ากาสาวพัสตร์..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 136 - 137)

การคลี่คลายปมขัดแย้งในตอนนี้ ยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างจะเด็ดและพระราชบุตรมังตราได้เป็นอย่างดี จากความคุ้นเคยที่มีต่อกันจนจะเด็ดไม่สามารถที่จะปิดบังมังตราได้ รวมทั้งการเจ็บร้อนแทนของมังตราเมื่อทราบว่าจะเด็ดถูกให้ร้ายจากสอพินยา

<u>ใช้ความซื่อสัตย์</u>

ยาขอบได้คลี่คลายปมขัดแย้งในตอนมังตราร้อนรัก โดยยาขอบวางเรื่องให้จะเด็ดซื่อสัตย์ตรงต่อมังตรามาโดยตลอดทั้งเรื่อง เมื่อจะเด็ดรู้ว่ามังตรามีใจรักนันทะวดี และแม้ว่านางได้แสดงให้จะเด็ดเห็นว่านางรักตนก็ตาม ในตอนข้าหนุ่มนายสาวแต่จะเด็ดก็มิได้คิดสิ่งใดเกินเลยต่อนันทะวดี แต่กลับพยายามหาทางช่วยเหลือให้มังตราได้ประสบผลในความรักที่มีต่อนางนันทะวดี โดยยาขอบดำเนินเรื่องให้พระภิกษุมังฉงายรับธุระจากมังตราแจ้งความรักที่มีต่อนางนันทะวดีด้วยการยกเหตุผลนานาประการ จนนันทะวดีใจอ่อนยอมรับรักมังตราและยอมเข้าพิธีอภิเษกกับมังตรา ทั้ง ๆ ที่นางได้ประกาศชัดเจนว่าในใจของนางนั้นยังคงมีจะเด็ดแต่เพียงผู้เดียว ดังความต่อไปนี้

"...อันตัวข้าพเจ้านั้นจะรับไมตรีท่านไม่ได้ด้วยเหตุสองประการ ข้อหนึ่งนี้เพราะมังตราผู้เป็นทั้งเจ้านายและน้องร่วมนมมั่นหมายท่าน ข้อสองข้าพเจ้านี้มาตรจะปลงเอาโดยเหตุผลว่าไม่สมควรจะจูงท่านมาร่วมรัก แต่กระนั้นแล้วยังอดห่วงท่านมิได้ไม่อยากให้ตกไปซ้ำโดยน้ำมือใครอื่น แต่มังตราเหมือนน้องและข้าพเจ้ารักพระราชบุตรเหมือนรักตัว

เอง ฉะนั้นจึ่งอยากให้มังตราได้เป็นเจ้าของท่านและข้าพเจ้าจะไม่มีเสียใจเลยหากท่านตกไปเป็นภรรยาชายอื่นข้าพเจ้าจะตายก็คงหลับตาลงไม่สนิท เพราะความเป็นห่วงและกังวลถึงเป็นที่สุดแล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 145)

แล้วยาขอบยังคลายปมขัดแย้งในใจของมังตรา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของนางนันทะวดีและจะเด็ดให้มังตราได้รู้ถึงความซื่อสัตย์อันแท้จริงของจะเด็ดที่ไม่เคยคิดจะผูกพันนางนันทะวดีซึ่งกำลังจะเข้าอภิเษกกับมังตราเลยแม้แต่น้อย ถึงแม้นางนันทะวดีได้แสดงให้เห็นถึงความรักแท้ของนางที่มีต่อจะเด็ดเพียงใดก็ตาม และยาขอบยังให้นันทะวดีมีความเป็นกุลสตรีที่เหมาะสมที่จะครองคู่กับมังตราสืบไปด้วยเมื่อนางเห็นว่านางจะต้องเข้าพิธีอภิเษกกับมังตราอย่างแน่นอนแล้วนางก็จะทำหน้าที่ภรรยาที่ดีของมังตรา และจะซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อมังตราแต่เพียงผู้เดียวสืบไป โดยทั้งนี้ยาขอบวางเรื่องให้มังตราได้รู้พฤติกรรมของบุคคลทั้งสอง ที่แสดงออกด้วยความซื่อสัตย์สุจริตนี้ด้วยตนเองเป็นเหตุให้มังตราแน่ใจได้ว่า จะเด็ดและนันทะวดีนั้นคือเพื่อนรักเมียงามของตนอย่างแท้จริง ซึ่งเหตุการณ์ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ยาขอบดำเนินเรื่องให้เมื่อนันทะวดีตกลงใจจะเข้าพิธีอภิเษกกับมังตราแล้วก็อยากจะพบกับจะเด็ดสักครั้งหนึ่ง จึงให้คนถือสาส์นนำหนังสือมาให้จะเด็ดและมังตราได้พบจดหมายนัดหมายนั้นเสียก่อนจึงทำให้มังตราลอบตามไปดูพฤติกรรมของคนทั้งสองด้วยจนกระทั่งได้รู้ความจริงใจและความภักดีของจะเด็ดและนันทะวดี จนทำให้ความกังวลนั้นหมดไป ดังข้อความตอนหนึ่งที่นันทะวดีแสดงให้เห็นถึงความซื่อตรงต่อมังตราว่า

"...นางว่ากับมังฉงายว่า ต่อแต่นี้ท่านกับข้าพเจ้าจะหันหลังให้กันแล้วในเชิงสวาทจึ่งใคร่จะขอสั่งความไว้สักข้อหนึ่งว่า หากท่านจะคิดรักข้าพเจ้าบ้างก็ให้จำไว้เพียงในใจอย่าเหลือเป็นเชื้อกระเส็นกระสายแสดงให้รู้สึกตัวอีก ในเมื่อข้าพเจ้าตกไปเป็นของพระราชบุตรแล้วด้วยเกรงในขณะที่ตัวมีลูกผัวแล้ว รู้ว่าท่านรักใคร่อาลัยอยู่ก็จะเสียความภักดีอันจะมีอยู่แก่มังตราผิดวิสัยเมียที่ดี มังฉงายว่าชอบแล้วความรู้จักหน้าที่จะทำให้ท่านเป็นแก้วกัลยาของมังตรา สั่งเสียฝากอาลัยซึ่งกันแล้ว แม่นันทะวดีก็คืนขึ้นเรือน..."

(ผู้ชนะสิบทิศเล่ม 1. 2532 :159)

ผู้ประพันธ์คลี่คลายความขัดแย้ง ในตอนกำเนิดมังฉงายได้อย่างน่าสนใจและชวนติดตาม อีกเมื่อสามเณรมังฉงาย ได้ทราบข่าวจากประกาศของทางการว่าพระเจ้าสิริชัยยะสุระต้องการคัดเลือกทหารดีมีฝีมือเอาไว้สำหรับป้องกันเมือง ด้วยเหตุนี้จะเด็ดจิงประสงค์จะสึกออกจากพระภิกษุเพื่อไปเข้าคัดเลือกทหาร จะเด็ดจิงเข้าไปแจ้งความประสงค์นี้ต่อพระมหาเถร ดังความว่า

"...มังฉงายจึงว่า ข้าพเจ้านี้เป็นบุญน้อยบรรพชิตเป็นเพศไม่ค่อยต้องอารมณ์ตัวจะบวชให้ยืนยาวไปก็เกรงจะระวังพรหมจรรย์ไม่ได้ตลอด จึงจะเรียนพระคุณขอสึกออกไปทำราชการเผื่อครั้งนี้จะได้ดีบ้างพระมหาเถรก็ว่าชอบแล้วเรานี้มิใช่จะบังคับจับขืนให้เจ้าบวชจนแก่เสมอเรา เพราะรู้อยู่ว่าชะตาของเจ้าเกิดมาสำหรับฆ่าฟันคนฉะนั้นก็จงสึกออกไปใช้กรรมตามฆราวาสวิสัยเถิด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 164)

ยาขอบคลายปมได้สอดคล้องอย่างยิ่งต่อการดำเนินเรื่อง ด้วยการให้พระมหาเถรส่งจะเด็ดศิษย์รักไปฝึกเพลงดาบกับครูดาบฝีมือดีชาวกะเหรี่ยงชื่อตะคะญี ซึ่งเป็นเพื่อนของตน และที่แดนกะเหรี่ยงนี้เองที่ยาขอบกำหนดให้จะเด็ดได้พบกับเพื่อนร่วมใจชาวกะเหรี่ยง 3 คนคือเนงบา สีอ่อง ศิษย์เอกและจาเลงกะโบ ซึ่งเป็นบุตรของครูตะคะญี แล้วคนทั้งสี่ก็กลายเป็นเพื่อนร่วมน้ำสาบานและร่วมทำศึกแผ่ขยายอำนาจของตองอูให้กว้างขวางรุ่งเรืองยิ่งขึ้นในโอกาสต่อมา

ตอนใครหนอชนะเนงบา

เรื่องราวในตอนนี้ก็เป็นอีกตอนหนึ่ง ที่ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งได้อย่างสมเหตุสมผลและสนุกสนาน ตื่นเต้น เร้าใจ โดยใช้ลักษณะบุคลิก อุปนิสัยของตัวละครที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลมาสร้างความขัดแย้งได้อย่างแนบเนียน ผู้ที่พบกับความขัดแย้งในตอนนี้คือเนงบา สีอ่องและไขลู ยาขอบสร้างความขัดแย้งให้ปรากฏในตอนใครหนอชนะเนงบา ดังนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ยาขอบดำเนินเรื่องให้มีความขัดแย้ง โดยใช้ลักษณะนิสัยเฉพาะตัวของบุคคลเมื่อเนงบาศิษย์เอกผู้มีฝีมือดีผู้หนึ่งของครูตะคะญี รู้สึกไม่พอใจและหงุดหงิดตามวิสัยชายผู้มีฝีมือที่ไม่ได้ประลองฝีมือกับมังฉงายเพื่อนใหม่ เนงบาจึงอึดอัดและหงุดหงิดใจจนกระทั่งไปพบกับไชลู ซึ่งเดินทางมาเที่ยวที่แดนกะเหรี่ยงจนเกิดวิวาทกันขึ้นในร้านขายอาหาร ดังรายละเอียดนี้

"...ขณะนี้ในร้านอาหารนั้น ยังมีชายอายุกลางคนผู้หนึ่งเสพสุราอยู่กับเพื่อนอีกสองคนกำลังสั่งอาหารค้างไว้ ครั้นเจ้าของร้านวางมือไปรับเนงบาดังนั้นก็ไม่พอใจพิจารณารูปเนงบาท่วงทีก็มิใช่คนบุญหนักศักดิ์ใหญ่ นุ่งห่มก็บอกชัดว่าคนบ้านนอกนี่เอง แลพกอาวุธแลกิริยาหยิ่งนักเดาว่าคงเป็นนักเลงดีมีฝีมือ เจ้าของร้านจึ่งเกรงใจฉะนั้น แลยิ่งเห็นเจ้าของร้านเอาใจเนงบาจนเกินไปก็หมั่นไส้ ชายกลางคนผู้นั้นก็เอามือตบโต๊ะแล้วพูดด้วยเสียงอันดังว่าอาหารที่เราสั่งนั้นเราจะได้ลิ้มแต่กลิ่นมันหรือป่านนี้จึ่งยังไม่จัดมา เจ้าของร้านคิดขึ้นได้ก็วางมือจากการปรนนิบัติเนงบา หวังจะไปจัดอาหารให้ชายผู้นั้น...เนงบาก็ตวาดกับคนขายของว่าอ้ายถ่อยจะช้าอยู่ไยมายืนฟังกูจะใช้อยู่ข้างนี้หากมีใครใดจะซื้อหาเอ็งจงบอกแก่เขาว่าวันนี้ไม่ขายใครเพราะคิดที่จะมาปรนนิบัติกู..."

(โชติ แพร่พันธุ์. 2532 : 181-182)

จากการวิวาทที่เกิดขึ้นนี้ เนงบาเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำเพราะคู่ต่อสู้นั้นเป็นผู้ที่มีฝีมือสูงกว่า จะเห็นว่าเป็นกลวิธีของยาขอบที่สร้างเรื่องให้สนุก น่าติดตาม

"...เนงบาแทบคลั่งเพราะเอาชนะไม่ได้ ตรงข้ามกับอีกฝ่ายหนึ่งที่สู้ด้วยอารมณ์เย็นสู้พลางพูดยั่งพลางมิช้าคนผู้นั้นก็แทงเฉี่ยวกระชากเอาผ้าโพกศีรษะเนงบาหลุดออกมาได้ สองคนที่คอยเสมอนอกก็ใส่ฮาขึ้น เนงบาถึงตะลึงชะงักไปชั่วครู่โดยรู้ว่าชายผู้นั้นฝีมือเหนือตัว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 186)

ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้ทุก ๆ คนต่างพากันสงสัยว่า ใครหนอเป็นผู้ชนะเนงบาเพราะในถิ่นระแวกนี้นั้นเนงบาถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีฝีมือดีมากผู้หนึ่ง น้อยคนนักที่จะกล้าต่อสู้กับเนงบา แสดงให้เห็นถึงฝีมือการประพันธ์ของยาขอบที่วางเรื่องให้ผู้อ่านเกิดความใคร่รู้ ใคร่ติดตามต่อไป

การคลายปมขัดแย้ง

ปมขัดแย้งในตอนใครหนอชนะเนงบานี้ ผู้ประพันธ์คลี่คลายว่าผู้ที่ชนะเนงบาก็คือไชลูหัวหน้าทหารดาบเมืองหงสาวดี ซึ่งมีความแค้นเก่ากับจะเด็ดอยู่ แล้วยาขอบวางเรื่องให้จะเด็ดมีโอกาสที่จะชำระแค้นที่ไชลูได้ฝากไว้เมื่อคราวใส่ความว่าจะเด็ดขโมยแหวนของสอพินยา นับว่าเป็นการคลี่คลายที่น่าตื่นเต้นชวนติดตาม ดังนี้

ใช้ความแค้นเก่าในการคลี่คลายปมขัดแย้ง

การคลี่คลายปมขัดแย้งในตอนจะขอไชลูแต่เพียง 3 แผล ยาขอบดำเนินการคลี่คลายปมขัดแย้งในตอนนี้โดยให้จะเด็ดรู้ว่าผู้ที่ชนะเนงบาได้นั้นก็คือไชลู ทำให้จะเด็ดเกิดความแค้นใจขึ้นใคร่จะชำระแค้นบ้าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

"...มังฉงายได้ยินออกชื่อไชลูความแค้นเก่าก็เกิดขึ้นจึ่งว่าไชลูผู้นี้ข้าพเจ้าได้ยินชื่ออยู่เป็นชาวรามัญเล่าว่าเป็นทหารกองดาบของพระเจ้าหงสาวดี เมื่อสอพินยาอนุชาพระเจ้ากรุงหงสาวดีมาเมืองตองอูนี้ก็เอาไชลูเข้ามาเป็นคนสนิทด้วยชื่อเสียงต้องกันแล้ว แลที่ว่าฝีมือดีนั้นน่าจะใช่ไชลูคนที่ข้าพเจ้าว่านี้เป็นแท้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 195)

เมื่อไชลูมาที่แดนกะเหรี่ยง จะเด็ดจึงได้โอกาสล้างแค้นเก่าที่เคยมีต่อกัน จากการต่อสู้ครั้งนี้จะเด็ดสามารถแทงไชลูได้ 3 แผลเพื่อชำระแค้นสามประการที่ไชลูได้สร้างไว้แก่จะเด็ดคือการกล่าววาจาล่วงเกินตะคะญี ,กันทิมา และการใส่ร้ายจะเด็ดเมื่อครั้งก่อน ดังความว่า

"...มังฉงายก็รุกกระชั้นชิดมิให้ไชลูตั้งตัวติด พอไชลูเพลี่ยงพล้ำก็ถูกทวนกรีดเข้าที่

แก้มเป็นทางยาวมาจดปาก เจ้าหนุ่มก็ร้องสำทับว่าแผลหนึ่งแล้วสำหรับแม่กันทิมาบุตรีครู แล้วควงทวนกลับมาแทงที่ต้นแขนซ้ายร้องว่า แผลนี้สำหรับที่เจรจาหมิ่นท่านตะคะญี 10วันก่อน หัวหน้าทหารดาบกรุงหงสาวดีก็ตกใจในฝีมือศัตรูจนเกือบหมดสติ แล้วได้ยินเจ้ามังฉงายร้องเตือนซ้ำว่า แผลที่สามนี้ระวังเถิดไชลูเอยเจ้าประกอบกรรมทำชั่วไว้เมื่อคืนแรม 4 ค่ำ เดือน 12 ความแค้นยังสุมอยู่ในอกเรา ฉะนั้นขออภัยเถิดจะแทงอกเจ้าให้หนักมือไว้สักแผลหนึ่งไชลูได้ยินก็มืออ่อนเท้าอ่อน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 211 - 212)

การคลายปมขัดแย้งเช่นนี้ เป็นการย้ำความขัดแย้งระหว่างตัวละครสองฝ่ายคือฝ่ายจะเด็ดกับฝ่ายของมังตราให้เพิ่มความรุนแรงมากยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากนี้ยังทำให้ตะคะญีเห็นฝีมือของจะเด็ดและทุ่มเทวิทยาการต่อสู้ต่าง ๆ ให้จะเด็ดอย่างเต็มที่ด้วย

ตอนสี่ดาบแต่หนึ่งชีวิต

ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับตนเองให้ปรากฏในเนื้อเรื่องตอนนี้ เมื่อเรื่องราวได้เกิดเป็นความรักสามเส้าขึ้นระหว่างจะเด็ด-กันทิมา-เนงบา และความขัดแย้งนี้ได้ส่งผลให้เนงบาประสบกับความขัดแย้งรุนแรงต่อไป

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

1.ความขัดแย้งในเรื่องของความรัก ยาขอบให้ตะคะญีมีบุตรีผู้หนึ่งคือนางกันทิมาสาวกะเหรี่ยงชาวป่า เมื่อได้มาใกล้ชิดกับชายหนุ่มในเมืองตองอูที่เต็มไปด้วยความสุภาพอ่อนโยนและแช่มช้อยเช่นจะเด็ด ก็ทำให้นางมีใจรักจะเด็ด ยาขอบได้สร้างให้กันทิมาพบกับความขัดแย้งในจิตใจของตนเองซึ่งเป็นความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความรัก เมื่อเกิดเป็นรักสามเส้าเพื่อทำให้เรื่องราวมีความสนุกมากยิ่งขึ้น ยาขอบกำหนดให้เนงบามีความรักในนางกันทิมาบุตรีของครูตะคะญี แต่นางกันทิมากลับรักจะเด็ด ดังนี้ย่อมทำให้ผู้อ่านอยากติดตามว่าเรื่องราวความรักของคนทั้งสามจะลงเอยในลักษณะใด เมื่อเนงบาจะจากถิ่นที่อยู่แดนกะเหรี่ยงและนางกันทิมาไปเพื่อ

คัดเลือกทหารในเมืองตองอูพร้อมด้วยจะเด็ด จาเลงกะโบและสีอ่อง เนงบาได้เกิดความอาลัยนางกันทิมาหญิงสาวที่ตนหลงรักและถือโอกาสร่ำลานางเป็นครั้งสุดท้าย เหตุการณ์นี้ทำให้กันทิมาคับข้องใจเป็นอย่างยิ่งเพราะนางไม่เคยมีใจให้กับเนงบาเลย หัวใจของนางนั้นมอบให้กับจะเด็ดจนหมดสิ้น ดังนั้นยาขอบจึงสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในจิตใจของนางกันทิมา ดังข้อความว่า

"...เนงบาเห็นนางนั่งเป็นปกติแล้วจึ่งว่า ข้าพเจ้าจะจากนางพรุ่งนี้จึ่งขอบอกลาเป็นข้อแรก บอกความอาลัยที่จะจากแม่กันทิมาเป็นข้อสอง ข้อสามจะบอกว่าหากข้าพเจ้าได้เป็นขุนนางมียศโอ่เมื่อใดก็จะกลับมาจัดเถ้าแก่มาสู่ขอแม่กันทิมาไปเป็นภรรยาแลความที่ข้าพเจ้าบอกกันทิมาท่านทั้งสามข้อนี้ เฉพาะข้อสามท่านฟังแล้วยังจะเห็นชอบด้วยหรือประการใด นางกันทิมาถึงจะใจไม่รัก ก็เคยนิยมในความภักดีต่อของเนงบาอยู่แลเมื่อเนงบาถามตรง ๆ ดังนั้นจะบอกปัดก็เวทนาจะเสียน้ำใจในวันสุดท้ายจึงเลี่ยงแต่พอมิให้กินใจว่าเรื่องนี้ดูเหมือนบิดาข้าพเจ้าเป็นใหญ่ ข้าพเจ้าจะตอบท่านเสียเองกระไรอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 226)

ในส่วนความรู้สึกที่กันทิมามีต่อจะเด็ดนั้นทำให้นางเกิดความรู้สึกคับข้องใจในการจากไปของจะเด็ดยิ่งนัก ดังข้อความที่บรรยายไว้ว่า

"แลคืนวันนั้นแม่กันทิมารู้สึกเหมือนถูกเกณฑ์ให้หายใจทางปากอัดอัดราวกับถูกบีบจมูกเห็นนัยน์ตามังฉงายที่มองตัวดั่งมีแววสลดเคร่งขรึมหาเจรจาด้วยเช่นเคยก็ยิ่งพะวักพะวนใจแม่กันทิมาฟังแล้วกินใจนักคิดว่าหากมังฉงายจะพูดกับเราทำนองเนงบาแล้วจะชื่นใจหาน้อยไม่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 229 - 231)

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ยาขอบดำเนินเรื่องในตอนสี่ตาบแต่หนึ่งชีวิต ให้มีความเข้มข้นมากขึ้นโดยให้จะเด็ดและ

เพื่อน ๆ อันประกอบไปด้วยจาเลงกะโบ, เนงบาและสีอ่องเดินทางจากแดนกะเหรี่ยงมายังเมืองตองอูเพื่อคัดเลือกทหารรับราชการของตองอูสืบไป และเมื่อมาถึงตองอูจะเด็ดและคณะก็พบกับจิสะเบงบุตรของชุนพลตองหวุ่นญีแห่งเมืองตองอู ผู้ซึ่งวางโตโอ้อวดว่าเป็นบุตรของชุนนางและพวกของจะเด็ดและจิสะเบงเกิดไม่ลงรอยกันตามวิสัยของชายหนุ่มเลือดร้อน ก็วิวาทกันในร้านอาหาร ดังรายละเอียดว่า

"...จิสะเบงถือตัวว่าเป็นลูกคนบุญหนักศักดิ์ใหญ่ และทะนงว่าเป็นคนมีฝีมือดีคนหนึ่ง เมื่อจาเลงกะโบห้าวหาญดั่งนั้น ก็เดือดเป็นที่สุดหาพักเจรจาให้ยาวความสืบไปชักดาบให้ถนัดเข้าใส่ฟันลงตรงหัวจาเลงกะโบเก็งจะผ่าหัวให้แล่งเป็นสองซีกแต่สีอ่องถอดดาบพาดตักอยู่แล้วก็โจนขึ้นโดยไวรับดาบจิสะเบงไว้ทัน แลสะอึกเข้าฟันตอบจิสะเบงทรุดร่นไปถึงสามก้าว แลสีอ่องก็ร้องบอกให้จาเลงกะโบแลมังฉงายกันพวกจิสะเบงไว้เพื่อให้ตัวได้สู้โดยสะดวก มังฉงายกับจาเลงกะโบก็เอาดาบออกสกัดพรรคพวกจิสะเบงให้ร่นเข้าไปในร้านแลห้ามมิให้ร้องโวยวายส่วนนางคนชายเห็นเหตุวิวาทดั่งนั้นก็ทิ้งร้านออกไปร้องเรียกคนช่วยอึงคะนึงอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 241)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ยาขอบคลายปมขัดแย้งในตอนสี่ดาบหนึ่งชีวิตให้สนุกด้วยการดำเนินเรื่องให้พระมหาเถรมังสินธูเข้าใจจะเด็ด เพราะรู้ว่าจิสะเบงซึ่งเป็นศิษย์ของตนเหมือนกันแต่เขาไม่ให้ความเคารพต่ออาจารย์แต่อย่างใด ดังนี้

<u>ใช้บุคคลที่สามมาคลี่คลายความขัดแย้ง</u>

ปัญหาการวิวาทกัน ระหว่างฝ่ายของจะเด็ดกับจิสะเบงที่ปรากฏในตอนสี่ดาบแต่หนึ่งชีวิต ยาขอบกำหนดการคลี่คลายโดยใช้บุคคลที่สามมาช่วยเมื่อให้จะเด็ดและเพื่อน ๆ เมื่อวิวาทกับจิสะเบง แล้วก็ได้หนีมาพำนักในวัดกุโสดอโดยพระมหาเถรได้แสดงความเข้าใจจะเด็ดและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังความว่า

"...จิสะเบงชั่วนักจะเกรงเหลืออยู่สักน้อยหามีไม่ตอบมากับคนของ เราว่าเขาโตแล้วยังไม่พ้นอกอาจารย์อีกหรือจะมาคอยเสี้ยมสอนเขาไปถึงไหนผิดชอบชั่วดีอย่างไรก็พอรู้ได้เองแล้ว ฉะนั้นถ้าจะเรียกมาดุแล้วหายอมมาไม่ เราฟังแล้วแค้นนักแต่จะว่าต่อไปเล่าก็เหมือนเขาไม่นับถือแล้วจะไปทวงเอาคุณแก่เด็กจิ๋งนิ่งเสีย แลบัดนี้ไม่ได้ถือว่าจิสะเบงเป็นศิษย์เรา แต่จะพลอยถือว่าเขาเป็นศัตรูด้วยนั้นหาไม่ผิดชอบอย่างไรก็ว่ากันไปตามควรเถิด แต่เรานั้นชอบความยุติธรรมเจ้าก็แจ้งอยู่หากเจ้าเป็นฝ่ายก่อก่อนแล้วจะได้รับโทษอย่างหนัก เจ้ามังฉงายก็กราบชอบพระคุณมหาเถร..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 243 - 244)

เหตุการณ์อีกตอนหนึ่งที่ยาขอบคลี่คลาย ในลักษณะที่ใช้บุคคลที่สามเข้ามาช่วยทำให้ปัญหานั้นคลายลงได้ ได้แก่เหตุการณ์ตอนลวงเสือมาสู่หลุมพลาง โดยดำเนินเรื่องให้จิสะเบงผูกใจเจ็บที่ถูกสีอ่องหักหน้าเอา เมื่อครั้งประลองฝีมือในร้านอาหาร หากแต่จิสะเบงไม่รู้ว่าพวกที่ตนวิวาทด้วยในวันนั้นเป็นใครจึงอยากจะสืบให้รู้ความ ยาขอบจึงวางเรื่องให้จิสะเบงนึกถึงเพื่อนใหม่ซึ่งเป็นผู้ที่ท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางนามว่าไชลู เพื่อสอบถามดูถึงบุคคลที่วิวาทกับตน ดังนี้

"...จึ่งแนะว่าพวกเรามิได้เที่ยวออกไปเกินเขตเมืองก็จริง แต่ท่านลืมเอาชื่อไชลูเพื่อนหน้าใหม่ที่คบกันเสียแล้วหรือ คนผู้นี้ไม่มีการงานเที่ยวไปตามที่ไกล ๆ รอบ ๆเมืองทั้งท่วงทีเพื่อนเป็นคนนักเลงอยู่เต็มตัวคงจะรู้จักชื่อเสียงอ้ายพวกนี้บ้าง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 244 - 245)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ไชลูได้ทราบว่าคู่วิวาทของจิสะเบง ไม่ใช่ใครอื่นนอกจากจะเด็ดและเพื่อนร่วมใจชาวกะเหรี่ยง ดังความว่า

"...ไชลูฟังออกชื่อตะคะญีก็สงสัย ได่ถามได้ความว่ามาสี่คนไล่เลียงลักษณะทีละคนแล้วก็แจ้งสิ้นว่าเจ้าคนผอมคือคนที่ตนพบวันแรกคู่กับเจ้าคนสูงใหญ่ ตามลักษณะนั้นมังฉงายมาด้วย ไชลูดีใจนักร้องว่า อ้ายพวกนี้เป็นศัตรูคู่อาฆาตเก่าของข้าพเจ้า แล้วเล่าความที่

วิวาทกันให้ฟังแต่เล่าตรงที่สู้กับเนงบาเท่านั้น ส่วนเพลงทวนของเจ้าหนุ่มไชลูหาเอ่ยถึงไม่"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 246)

ยาขอบได้วางแนวเรื่องให้ทั้งจิสะเบงและสอพินยา ไชลู มีศัตรูคู่แค้นคือคน ๆ เดียวกัน ทำให้ทั้งหมดนี้ได้ช่วยกันเพื่อดำเนินการชำระแค้นกับจะเด็ดสืบต่อไป นับเป็นพื้นฐานที่ยาขอบได้ใช้ในการสร้างความขัดแย้งให้ปรากฏในเรื่องต่อไป

ใช้กลอุบายคลี่คลายความขัดแย้ง

เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ไชลูได้นำมาแจ้งแก่สอพินยาว่าจะเด็ดคู่แค้นเก่าได้กลับมาและจะเป็นภัยอันใหญ่หลวงของหงสาวดีต่อไป ไชลูจึงแนะอุบายให้จับตัวจะเด็ดโดยใช้นางตองสาข้าหลวงของตะละแม่จันทรา ซึ่งขณะนี้ได้ผูกพันอยู่กับสอพินยาเป็นสื่อกลางเพื่อให้จะเด็ดหลงกลออกมาให้ฝ่ายสอพินยาจับได้ ดังข้อความว่า

"...ไชลูว่าข้อนี้ท่านจะวิตกไย พระยาช้างอยู่กลางโขลงยังลวงมาเข้าพะเนียดได้โดยเอาตัวเมียออกยังไพรล่อ อันวิสัยชาติชายนั้นถ้าแม้รักเพื่อนกอดคอกันเดิน แต่เวลาจะใฝ่ด้วยการสวาทแล้วก็ย่อมอุบายปลีกตัวมาหาอิสตรีเอง...อันนางข้าหลวงผู้นั้นข้าพเจ้าได้ระแคะระคายว่าเป็นข้าหลวงตะละแม่จันทรามิใช่หรือ ถ้าใช่ก็จงเสี้ยมสอนให้นางไปลวงจะเด็ดเป็นเชิงถือรับสั่งของพระราชธิดาไปจะเด็ดรู้ความมันหรือจะสะกดใจได้คงรีบโดดมาลงหลุมเรา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 249 - 250)

อุบายของไชลูโดยให้นางตองสาไปลวงจะเด็ดเพื่อให้สอพินยาจับตัวนั้น ยาขอบเลือกตัวละครที่มีความเหมาะสมกับเหตุการณ์ เนื่องจากตองสาเป็นนางข้าหลวงใกล้ชิดจันทราแล้วยังเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับสอพินยาอีกด้วย

ตอนรักที่ตองสาเพิ่งเคยพบ

ยาขอบคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างจะเด็ดกับสอพินยา ด้วยการให้สอพินยาเกลี้ยกล่อมนางตองสาข้าหลวงของตะละแม่จันทรา ซึ่งนางหลงรักและยอมมอบทั้งกายและใจให้แก่สอพินยาแล้วนั้น ไปลวงจะเด็ดให้เข้ามาในวัง โดยอ้างว่าตะละแม่จันทรามีใจระลึกถึงและอยากจะพบหน้า เพื่อที่จะให้จะเด็ดเดินทางมาสู่หลุมพราง ให้ฝ่ายสอพินยาลอบจับตัวจะเด็ด นางตองสาก็รับอาสารับหน้าที่นี้ไปปฏิบัติแต่โดยดี ด้วยความรักที่มีต่อสอพินยา ดังข้อความว่า

> "สอพินยาก็แนะว่าอันความที่จะเด็ดสัมพันธ์ด้วยพระราชธิดาเจ้าก็เคยแจ้งใจอยู่ฉะนั้นเจ้าจงไปหามัน เล่าความว่าตะละแม่จันทราซูบผอมตรอมใจลงทุกวันด้วยความระลึกถึง บัดนี้ข่าวรู้ไปถึงข้างในว่าจะเด็ดกลับจากบ้านกะเหรี่ยงแล้วใคร่จะสนทนาด้วยท่านเป็นที่สุดแลในคืนพรุ่งนี้พระธิดารับสั่งให้จะเด็ดปลอมตัวเป็นหญิงลอบเข้าวัง แล้วหาที่ถ่วงเวลามันไว้สักพักใหญ่ รอจนดึกสงัดจึ่งค่อยบอกว่าวันนี้ตะละแม่จันทราติดขัดเสียแล้วไม่อาจพบได้ให้กลับไปก่อน แลพามันย้อนออกมาทางท้ายวัง ที่นั้นเป็นที่เปลี่ยวเราจะจับกุมตัวมันเอง..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 244 - 245)

เมื่อเรื่องดำเนินมาถึงตอนนี้คือยาขอบดำเนินเรื่องดูเหมือนว่าจะเด็ดคงจะต้องตกหลุมพรางของสอพินยาเป็นแน่ เพราะหากนางตองสาแอบอ้างรับสั่งของตะละแม่จันทราประกอบกับตองสาเป็นข้าหลวงของตะละแม่ จะเด็ดก็คงไม่ติดใจสงสัยว่าเป็นอุบายของผู้ใด แต่ยาขอบกลับพลิกเรื่องราวได้อย่างสนุกและน่าติดตาม เมื่อได้สร้างความขัดแย้งในใจเกิดแก่นางตองสาดังการพิจารณาความขัดแย้งดังนี้

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

ยาขอบให้เป็นความขัดแย้งเรื่องความรักของนางตองสา เมื่อนางพบรักใหม่ที่ถูกใจตนเองยิ่งกว่า ยาขอบให้ตองสารับปากสอพินยาผู้เป็นสามีมาทำอุบายลวงจะเด็ดให้ลอบเข้ามา

ในวัง แต่ในขณะที่นางกำลังทำหน้าที่ถ่วงเวลาและรอเวลาให้ดึกสงัดเพื่อให้จะเด็ดเดินทางกลับในที่เปลี่ยวแล้วสอพินยากับพวกจะได้ลอบจับกุมตัวจะเด็ดเอาไว้นั้น การได้พูดจาสนทนาและใกล้ชิดกับจะเด็ด ยาขอบได้กำหนดให้นางตองสาเกิดความรักและสงสารจะเด็ดเป็นอย่างยิ่ง ดังรายละเอียดที่นางลอบพิจารณาจะเด็ดขณะนอนหลับต่อไปนี้

"...นางข้าหลวงสดับคำฝากรัก น้ำเสียงของเจ้าหนุ่มว่าวอนหักไม่หายอาลัย กำหนดที่ว่าไว้กับสอพินยาเล่าก็เร่งรัดตัว ตองสาวุ่นวายลังเลอยู่การของสอพินยาผู้ชื่อว่าเป็นผัวแลความเสน่ห์ซึ่งเกิดแต่น้ำใจตัวของข้างนี้ยากจะตัดให้ขาดลงไปทางใดขณะนั้นมโหระทึกย่ำยามสามขึ้นเป็นสำคัญ ตองสาสะดุ้งใจอยู่โถมเข้ากอดเอาเจ้าหนุ่มแล้วร้องไห้ละล้าละลังแลว่ากรรมใดหนอที่ข้าพเจ้าต้องรับภาระพาบุตรพระนมท่านเข้ามาในนี้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 276)

ความขัดแย้งนี้ ยาขอบให้ตองสาพบความขัดแย้งเกี่ยวกับความรักอันมีสาเหตุจากที่นางได้พบรักใหม่ที่ถูกใจยิ่งกว่า เพราะแม้ว่านางจะตกเป็นนางบำเรอของสอพินยาก็ตามแต่เมื่อนางได้มาพบกับชายหนุ่มที่อ่อนโยนแช่มช้อยเช่นจะเด็ด ก็ทำให้จิตใจของนางเปลี่ยนแปรไป ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในตอนรักที่ตองสาเพิ่งเคยพบ

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

การคลายปมขัดแย้งในตอนรักที่ตองสาเพิ่งเคยพบนั้น ยาขอบใช้กลวิธีการคลี่คลายปมขัดแย้งดังนี้

<u>ใช้ลักษณะที่แตกต่างกันของบุคคลคลี่คลายความขัดแย้ง</u>

ยาขอบดำเนินเรื่อง ให้นางตองสาพบลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างจะเด็ดและสอพินยา ทำให้นางรักจะเด็ดซึ่งอ่อนโยน ละเมียดละไมกว่าในขณะที่สอพินยาแข็งกระด้าง ทำให้กระทั่งนางเกิดลังเลใจในการทำตามอุบายของสอพินยา ดังความว่า

"...นางตองสาต้องลิ้นชะโลมคนละรูปกับที่เคยรับจากสอพินยาเจ้าหนุ่มโลมดั่งมิใช่

ประสาชู้หากดุจพี่สำแดงซึ่งความอาทร มาตรว่ารสสวาทที่บุตรรามัญเคยปรนจะเยือกเย็นถึงใจก็ดั่งว่าลมต้นฝนแต่พัดกระโชกหนักเบามิได้เสมอกัน สัมผัสแล้วจะฉ่ำผิวกายเสมอลมหน้าว่าวอันพัดแผ่วเบาแต่เรียบเรื่อยตลอดเวลานั้นมิได้ กลโลมจะเด็ดไม่ต่างกว่าลมว่าวนางข้าหลวงก็รื่นใจกว่าอยู่ให้ทูตมอญเชย ครั้นเจ้าหนุ่มเร่งเร้าจะให้ส่งตัวน้ำรักเกาะกินนางข้าหลวงลิกไม่อาจส่งตัวไปให้สมอุบายของสอพินยาแล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 292 - 293)

ด้วยความรักที่นางตองสามีต่อจะเด็ดอย่างมากนี้ ทำให้ตองสาไม่อาจทำตามอุบายเดิมของสอพินยาในอันที่จะส่งตัวจะเด็ดไปให้จับกุมตัว และตองสายังสารภาพถึงแผนการนั้นให้จะเด็ดรู้ในตอนตองสาลืมผัวอีกด้วย ดังความว่า

"...แลนางข้าหลวงก็ทอดตัวลงกอดเท้าจะเด็ดไว้แลว่า ข้าพเจ้าไม่อาจส่งท่านไปสู่กรงเล็บสอพินยาแล้ว...อึ้งอั้นเป็นครู่แล้วจึ่งออกปากเจรจาลำดับความแต่ช้างที่จะเกิดโทษตนเพียงส่วนน้อย เลือกพูดเอาส่วนที่ชั่วแห่งตนจะไม่พึงมีพรางคำให้สมเหตุสมผลเสียแลว่าวานซืนนางโฉลนคนหนึ่งซึ่งอยู่ประจำเวรมาหาข้าพเจ้า แล้วกล่าวความแทนปากสอพินยา...นางโฉลนก็ว่าทูตรามัญล่วงรู้มาถึงความสนิทเสน่หาอันจะเด็ดและพระราชธิดามีต่อกัน ใคร่จะทำอุบายให้เอาบุตรพระนมท่านเข้ามาไว้ในวังโดยลวงว่าตะละแม่ทุกข์หนักในอันจะได้เห็นหน้า แต่ลวงจะเด็ดท่านหลงมาด้วยกลนี้ตีตัวห่างพวกเกลอลอบเข้าวังแล้วล่วงยามดึกชาออกท้ายวังเป็นที่เปลี่ยว สอพินยาจะซุ่มคนคอยรุมกุมเอาท่านให้ได้ตัว เนื้อความเป็นอยู่อย่างนี้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 297 - 298)

ยาขอบใช้ความรักความภักดีของนางตองสาที่มีต่อตัวเองเป็นช่องให้คลี่คลายสถานการณ์ให้ดีขึ้น ทำให้รูปการณ์กลับพลิกผันไปในทางที่ดีขึ้นได้ โดยจะเด็ดให้นางตองสาซ้อนกลกลับไปแจ้งเรื่องแก่บรรดาเกลอทั้งสามให้มาซุ่มช่วยจะเด็ดที่ท้ายวังโดยอย่าให้สอพินยารู้ แล้วตองสาจะบอกแก่สอพินยาว่าจะเด็ดยังคงอยู่ในวัง เนื่องจากมีเหตุให้เดินทางในคืนนี้มิได้คงต้องเป็นคืนพรุ่งนี้

ทั้งนี้จะเด็ดประสงค์จะแจ้งข่าวให้เพื่อน ๆ มาช่วยตัวทันเวลานั่นเอง ดังข้อความว่า

"...เจ้าหนุ่มจิงว่าวันพรุ่งนี้จะวานน้องท่านไปยังกุโสดออารามหลวงที่นั่นคนดีแม่จงเมียงเข้าไปในกุฏิพระมหาเถรมองหาชายหนุ่มห่มบอกลักษณะว่าชาวกะเหรี่ยง คนพวกนี้มีอยู่สามคนล้วนแต่คบข้าพเจ้าเป็นเพื่อนตาย หนึ่งนั้นร่างเล็กเผือเปลื้องเสื้อจะเห็นรอยสักเป็นส่วนน้อยตามชายโครงผู้นี้ชื่อสีอ่อง หนึ่งนั้นร่างใหญ่ผิดคนสามัญมีเคราแลผมหยิกหยองสักลายแดงอยู่เต็มตัวชื่อเนงบา หนึ่งนั้นหน้าโอ่สูงสะองทั้งผิวก็ไม่คล้ำเหมือนคนทั้งสองหว่างคิ้วสักไว้เป็นยันต์อุณาโลมชื่อจาเลงกะโบ แลจาเลงกะโบผู้นั้นเป็นคนสุขุมเรียบร้อยดีกว่าเจ้าทั้งสองคน ตองสาแม่จงเพียรให้พบจาเลงกะโบเล่าความที่ถูกตะเลงหลอกเข้ามาในจั่น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 302 - 303)

จะเห็นว่ายาขอบแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ตอนนี้ ได้อย่างพลิกความคาดหมาย เพราะตองสาไม่สามารถลวงให้จะเด็ดถูกจับได้ และยังช่วยเหลือจะเด็ดโดยการส่งข่าวให้เพื่อนของเขามาช่วยอีกด้วย และตองสายังมีโอกาสช่วยจะเด็ดคลายปมปัญหาในตอนอื่นอีก และยาขอบวางเรื่องให้จะเด็ดตอบแทนคุณของตองสาอย่างเหมาะสม ด้วยการเลี้ยงดูในฐานะภรรยาคนหนึ่งโดยไม่รังเกียจว่านางจะตกเป็นภรรยาของสอพินยาแล้ว

ตอนฝ่ายพรานกลับตกหลุม

ผู้ประพันธ์สร้างความขัดแย้งในเหตุการณ์ตอนฝ่ายพรานกลับตกหลุมให้ทวีความเข้มข้นยิ่งขึ้น และเป็นจุดพลิกผันแก่ชีวิตของจะเด็ด ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

ยาขอบสร้างความขัดแย้งระหว่างฝ่ายของจะเด็ดกับสอพินยาอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นเป็น

การเปิดช่องให้ความขัดแย้งนั้นขยายวงกว้างยิ่งขึ้น โดยให้เพื่อนของจะเด็ดที่มาช่วยเหลือนั้นได้ทำร้ายคนของสอพินยาเสียชีวิตไป 4 ศพ ดังความว่า

> "...เจ้าหนุ่มฟังก็ตกใจ ถามต่อไปว่าคนทั้ง 4 นี้ฉิบหายเพราะมือพวกพี่ท่านหรือจาเลงกะโบก็พยักเอา...ข้าพเจ้าทั้งสามถูกรุมขณะนั้น สุดรู้จะบิดผันแล้วก็คิดว่าจะฟันให้แหลกลงไปมิช้างเราก็ช้างมัน เจ้าสมุนทั้งสี่นี้เชื่อฝีมือนายตัว แร่แล่นจะหาความชอบบุกเข้ามาหน้าก็ถูกเข้าแต่ละล้วนเป็นแผลฉกรรจ์ คนหนึ่งนั้นศีรษะหลุดเสียจากคอ..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 315 - 316)

ยาขอบสร้างความขัดแย้งนี้ให้เกิดขึ้นทำให้ดูท่าทีว่าจะเด็ดและเพื่อน ๆ คงจะอับจนทางออกเป็นแน่เพราะการสังหารคนถึงตายไป 4 ศพนั้นไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยเลย อำนาจของกฎหมายบ้านเมือง รวมทั้งอิทธิพลของสอพินยาที่เป็นถึงราชอนุชาพระเจ้ากรุงหงสาวดีก็ชวนให้คิดไปในแนวทางที่ว่าจะเด็ดคงตกที่นั่งลำบาก แต่ยาขอบก็มีกลวิธีการคลี่คลายปมให้เรื่องราวดำเนินไปได้อย่างสวยงามเหมาะสมและเป็นเหตุเป็นผลแก่กันเป็นอย่างยิ่งดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ในตอนเรื่องร้ายกลายเป็นดียาขอบได้คลายปมขัดแย้งในกรณีที่เพื่อน ๆ ของจะเด็ดได้ก่อการสังหารคนของสอพินยาได้อย่างงดงามยิ่ง ผู้ศึกษาพบว่ายาขอบใช้กลวิธีการคลี่คลายปมขัดแย้งดังนี้

<u>ใช้บุคคลที่สามที่มีอำนาจพอมาช่วยคลี่คลายความขัดแย้ง</u>

หลังจากเกิดเหตุการณ์ที่บริเวณท้ายวังในคืนวันนั้นแล้วจะเด็ดและเพื่อน ๆ ได้กลับเข้ามาในวัดกุโสดอจนกระทั่งรุ่งเช้าในวันประลองฝีมือเพื่อคัดเลือกทหารของเมืองตองอู ในขณะที่พระมหาเถรกำลังจะเตรียมทำพิธีเชิญชวัญให้แก่จะเด็ด, จาเลงกะโบ, เนงบาและสีอ่องอยู่นั้นพนักงานกรมเมืองก็ถือหนังสือมามอบให้แก่พระมหาเถร ทำให้เจ้าอาวาสวัดกุโสดอทราบเรื่องที่เกิดขึ้นและมังสินธูก็อับจนในหนทางที่จะช่วย ดังข้อความว่า

"...เราอุตส่าห์เปลี่ยนผิวกายส่งไปอยู่ถึงหมู่บ้านไกลตาคนในเมืองแล้ว จะเด็ดยังมิได้รักษาตัวเองก็จนใจ ความเพียรเท่านี้ซ่อนตัวมิได้ยังให้แพร่งพรายไปถึงหูศัตรูเสีย เราจะปิดผันมิให้ตกในมือกรมเมืองนั้นพอได้ แต่จะให้จะเด็ดไปกำอยู่กลางสนามแล้วกรมเมืองไม่กล้าเอาตัวนั้นทำมิได้แล้ว เจ้าหนุ่มฟังว่าตัวสิ้นช่องจะเข้าประลองฝีมือก็ร้องไห้เสียใจ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 322)

ในขณะที่เหตุการณ์กำลังอยู่ในภาวะตึงเครียด ด้วยไม่รู้จะดำเนินการอย่างไรต่อไปนั้น ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้บุคคลที่สาม ที่ได้เข้ามาคลี่คลายความขัดแย้งในสถานการณ์นี้คือพระราชบุตรมังตรา ซึ่งเดินทางมาที่วัดกุโสดอในเวลาขณะนั้นพอดี

ยาขอบได้ให้พระราชบุตรมังตราคลายความขัดแย้งด้วยการกำหนดให้จะเด็ด ไปทำราชการแก่เมืองตองอูเป็นการลับคือลอบเข้าไปเมืองแปรเพื่อสืบชัยภูมิ เพราะตองหวุ่นญีชุนพลเมืองตองอูมีความปรารถนาจะแผ่เดชานุภาพของกษัตริย์ตองอูออกไปและคิดว่าเมืองแปรคือเมืองแรกที่จะทำศึกด้วย ดังข้อความว่า

"...ด้วยตองหวุ่นญีกำหนดเอาเมืองแปรเป็นเมืองแรกที่ตองอูจะพึงต่อศึกด้วยโดยที่แปรนั้นใกล้ทางตองอูกว่าหัวเมืองอื่น มาตรว่าแปรจะไม่คิดกระทำแก่เรา หงสาวดีญาติข้างแปรก็คิดเป็นมั่นคง แลเมืองหงสาวดีก่อศึกแล้วจะยึดเอาแปรเป็นเมืองเสบียงโดยแท้ ดั่งนี้แปรจึ่งเป็นเมืองสำคัญนัก แต่ชัยภูมิแห่งนั้นตองหวุ่นญีออกปากว่ายากแก่การจะจู่ลู่เข้าไปตี ชอบที่จะให้คนใดไปสอบชัยภูมิประเทศนั้นให้แจ้งเสียก่อน แลคนที่ไปนั้นต้องมิใช่คนธรรมดา หากเข้าใจตำราพิชัยสงครามซึ้งดั่งนายทัพไปกำหนดภูมิประเทศเอง ความคิดตองหวุ่นญีนั้นว่าแม้นจิสะเบงบุตรตนมิได้เอาแต่เที่ยวคะนองเกเรแล้ว ได้คนที่ทรงภูมิวิทยาอย่างจิสะเบงไปคงจะได้การ ตองหวุ่นญีว่าขั้นดั่งนี้ข้าพเจ้าก็นึกถึงจะเด็ดพี่เรา... ข้าพเจ้าหมายตาแต่เช้าวันนี้ ก็ปรารถนาจะบอกให้จะเด็ดพี่ท่านอาสาไปทำการของข้าพเจ้าเบื้องหน้าแผ่นดินเป็นสิทธิแก่ข้าพเจ้าแล้วจะคบใครเป็นคู่ใจอย่างคนดื่มนมร่วมเต้า

เห็นจะยากอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 326 - 327)

การคลายความขัดแย้งในลักษณะเช่นนี้ ทำให้เห็นความสามารถในเชิงการประพันธ์ของยาขอบเป็นอย่างยิ่ง ที่สร้างเรื่องเป็นการเปิดทางให้ตัวละครเอกได้โลดแล่น กระทำวีรกรรม ขยายวงกว้างออกไปได้อีก และการเลือกตัวละครที่มาช่วยคลี่คลายปมปัญหาที่เกิดขึ้นในตอนนี้ก็มีความเหมาะสมและมีเหตุผลิ่ง เพราะมังตราเป็นเพื่อนร่วมนมกับจะเด็ด ย่อมมีความคุ้นเคยและสนิทสนมกัน นอกจากนี้มังตราอยู่ในตำแหน่งรัชทายาทจึงมีอำนาจที่จะช่วยให้จะเด็ดพ้นโทษโดยการให้จะเด็ดไปสืบชัยภูมเมืองแปร

ตอนคนโปรดของพระเจ้าแปร

เมื่อเรื่องดำเนินมาจนถึงที่จะเด็ดได้ลอบเข้ามาสืบชัยภูมิเมืองแปร ยาขอบได้กำหนดให้จะเด็ดผู้มีอัธยาศัยและกิริยาแช่มช้อยเป็นที่โปรดปรานของพระเจ้านระบดีเป็นอย่างยิ่งจนถึงกับให้เป็นราชวัลลภคอยติดตามรับใช้ใกล้ชิดพระองค์อยู่โดยตลอด และในตอนคนโปรดของพระเจ้าแปรนี้ ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งไว้ดังนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

ยาขอบได้ให้รานองมหาอุปราชของเมืองแปรที่กลับมาจากเมืองตองอู ได้มาแจ้งข่าวแก่ปะขันหว่นญีและกราบทูลพระเจ้านระบดีว่าพระเจ้าสิริชัยยะสุระกษัตริย์เมืองตองอูสวรรคตแล้ว พระราชบุตรมังตราอายุเพิ่ง 15 ปี ได้เถลิงราชสมบัติต่อทรงพระนามว่าพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ มังตรากษัตริย์หนุ่มนั้นมีอุปนิสัยใฝ่ในการสงคราม รานองเกรงว่ามังตราคงจะขยายอาณาเขตแผ่บารมีไปทั่วแคว้นลุ่มน้ำอิรวะดีเป็นแน่ ในขณะที่รานองและปะขันหว่นญีกำลังกังวลใจกันอยู่นั้น ยาขอบได้ให้รานองได้พบกับราชวัลลภหนุ่มหน้าใหม่ที่ชื่อมังฉงายซึ่งคอยใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทของพระเจ้ากรุงแปรก็ทำให้รานองเกิดความกังวลอยู่ ดังความว่า

"...อำมาตย์เฒ่าอึ้งอยู่เป็นครู่แล้วว่า พระเจ้านระดีก็มิได้อ่อนอายุกว่าเราท่านกี่

มากน้อยไฉนจึ่งทำการประดุจคนหย่อนสติมาเลี้ยงคนผู้ไม่รู้จักถิ่นฐานดั่งนี้ แม้ว่าจะไม่ระวังเชิงในความเมือง ก็ควรจะระแวงเชิงในการบ้านด้วยพระราชธิดาก็รุ่นกำดัด ควรหรือมาปล่อยให้คนหนุ่มเข้านอกออกในได้ราวกับพระองค์เอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532: 336 - 337)

ยาขอบดำเนินเรื่องให้ความสงสัยระแวงเชิงในการบ้านของรานองนั้นเป็นความจริง เมื่อจะเด็ดและพระราชธิดาพระเจ้านระบดีแห่งกรุงแปรคือตะละแม่กุสุมาได้มีความผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง เมื่อครั้งที่ตะละแม่ได้ขอเรียนวิชาพิณกับจะเด็ด ดังรายละเอียดว่า

"...แลตะละแม่กุสุมานั้นเพิ่งแรกรุ่นจำเริญชันษาแต่น้อยจวบใหญ่มิได้เคยคำชายครั้นมาได้ฟังเจ้าหนุ่มซึ่งใจนางนิยมอยู่เจรจากระนี้ก็ขวยเขินสะเทิ้นอายเป็นที่สุด จับพิณขึ้นดีดหมายใจจะกลบเกลื่อนกิริยา แต่นิ้วก้านที่เรียนไว้ยามประหม่าก็เลือนไปสิ้นลำดับต้นปลายมิได้ถูกตามกระบวนพิณ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 345)

ต่อมายาขอบได้กำหนดให้รานองได้ล่วงรู้ความลับของเจ้าราชวัลลภหนุ่มนามว่ามังฉงายและเพื่อน ๆ อีกสามคนที่เดินทางมาสมทบโดยเข้าทำงานในกองช้างของเมืองแปรอันได้แก่มะจา มะอ่องและมะบา โดยที่ปะขันหว่านญีได้เล่าความให้ฟังถึงความสามารถของสี่สหาย ที่สะกดพลายทลายพิมานช้างศึกซึ่งตกมันอยู่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้ามะจานั้นมีเป็นคนสำคัญในการหยุดการอาละวาดของพลายทลายพิมาน เมื่อรานองได้ฟังเรื่องราวก็ทำให้ทราบได้ว่าบุคคลทั้งสี่นั้นเป็นใครและมาเพื่อจุดประสงค์สิ่งใด ดังความว่า

"...แล้วรานองก็เล่าให้ฟังว่า ตามลักษณะที่ท่านรับรองว่าตรงกับคนพวกนี้เราพอจะเดาได้ว่ามะจานั้นคือจาเลงกะโบ ดั่งท่านได้ยินเรียก และมะบานั้นทีจะเป็นเนงบา ส่วนมะอ่องร่างผอมก็คงมิใช่ใครอื่นนอกไปกว่าสีอ่อง ...อันทั้งสามนี้เป็นทหารเสือของสำนักเมืองตองอู ชะรอยตะเบงชะเวตี้จะแจ้งคุณวุฒิของคนทั้งสามนั้นเป็นส่วนตัวแต่พอ

เถลิงราชย์ก็ยกย่องให้จาเลงกะโบนั้นเป็นนายกองช้าง เนงบาเป็นนายกองพลเดินเท้า ส่วนเจ้าสีอ่องนั้นเป็นนายกองม้า ฉะนั้นบัดนี้ก็เสมอว่าแผ่นดินเมืองแปรเพียบพร้อมอยู่ด้วยพลช้าง พลม้า พลเดินเท้า พยุหแสนยาของเมืองตองอูอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 350)

โดยในการครั้งนี้รานองได้เปรียบเทียบว่าการที่สี่สหายได้เข้ามาอยู่ในกรุงแปรครั้งนี้เปรียบดั่งมีรี้พลของตองอูอยู่ในเมืองแปรสักหกหมื่นคน โดยรานองได้ค่าตัวของจาเลงกะโบ, เนงบาและสีอ่องเทียบกับไพร่พลคนละหนึ่งหมื่น และจะเด็ดผู้เดียวมีค่าตัวเทียบกับทหารถึงสามหมื่นคน ซึ่งนับว่าเมืองแปรอยู่ในสถานการณ์ที่น่าวิตกมากเป็นอย่างยิ่ง

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องให้เกิดความขัดแย้ง ในตอนท้ายของตอนคนโปรดของพระเจ้าแปร เป็นความขัดแย้งระหว่างจะเด็ดกับนางอเทตยา ซึ่งยาขอบให้จะเด็ดมีใจระลึกถึงกุสุมาจึงเวียนไปหาแต่ไม่พบตะละแม่ พบแต่นางอเทตยาซึ่งแสดงท่าทีแง่งอน จะเด็ดจึงยั่วนางจนโกรธ แล้วนางได้ลวงถามถึงความสัมพันธ์ระหว่างจะเด็ดและตะละแม่กุสุมา นางก็ถือว่ากำความลับของจะเด็ดไว้ทำให้จะเด็ดเกิดความกังวลใจ ดังข้อความต่อไปนี้

"...ครั้นแล้วนางอเทตยาก็ยืนขึ้นหัวเราะเป็นที่เย้ย แล้วว่าปลัดวังกับพระราชธิดาทั้งสองคนนี้ยังจะสำนึกหรือว่าตัวทำความผิดร่วมกันไว้ใหญ่หลวง แม้เราจะอ่อนอายุกว่าคนทั้งสองเห็นท่าทีที่เรียนพิณก็ประจักษ์แล้วคงเกินเลยไปกว่าเรียนตามธรรมดา ขันแต่ตะละแม่กุสุมานักยั่วเล่นก็ทำเป็นโกรธเหมือนตัวหามลทินมิได้แม้สักน้อยหนึ่ง..ซึ่งคนทั้งปวงชมว่าปลัดวังหนุ่มของพระเจ้าลุงฉลาดแหลมนัก วันนี้อเทตยาเด็กน้อยมองดูก็มิได้เห็นจริงถูกซ้อมค้างซ้อมรอย ก็พลั้งปากเอาความสำคัญมาพูดสิ้น ไว้พรุ่งนี้เราจะไปคาดคั้นแก่พี่นางกุสุมาจะฟังคารมแม่คนดีศรีเมืองแปรว่าจะยังปากแข็งเหมือนแต่ก่อนหรือไม่ เจ้าหนุ่มรู้ว่าถูกลวงก็สะดุ้งไปทั้งตัว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 371 - 372)

การคลายปมขัดแย้ง

ในปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในตอนนี้ยาขอบได้คลี่คลายปมขัดแย้งดังต่อไปนี้

ใช้วิธีการผูกมิตร

ยาขอบคลี่คลายความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยให้รานองเสนอแนวคิดที่จะผูกมิตรกับจะเด็ดซึ่งมีฝีมือไว้โดยการสนับสนุนให้รักใคร่กับตะละแม่กุสุมาราชธิดาเมืองแปรดังความว่า

"...อันทหารเสือทั้งสี่นี้น่าที่พระเจ้าตะเบงชะเวตี้จะรักเสมอแก้วตาแลมือเท้า หากเราทำลายของสุดรักของเรากระนี้แล้ว กษัตริย์ตองอูหนุ่มผู้เลือดร้อนคงจะยอมเอาชีวิตแลกเพราะความแค้น เมืองแปรกับเมืองตองอูก็จะไม่กระทำยุทธนาการแก่กันตามเชิงทัพกษัตริย์ เห็นที ตะเบงชะเวตี้จะหมายจองล้างกระทำแก่เราประดุจกองโจร คือสุดแต่ที่ใดทำลายได้ก็จะทำลายเสียให้ฉิบหายไป...จะทำการโดยไม่ประมาณกำลังไม่ต้องแบบอย่างชอบแต่จะหาทางผูกตองอูไว้โดยไมตรี...คนเช่นเจ้ามังฉงายนี้อุปมาเสมอพระยาช้างอันเป็นจ่าโขลงจะผูกด้วยสิ่งอื่นให้อยู่เห็นว่ายากกว่าจะผูกไว้ด้วยรูปรสอันเป็นที่เจริญตาแห่งอิสตรี แลความใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทพระเจ้าอยู่หัว ณ เพลาทุกวันนี้ก็เห็นว่าเพลิงพิศวาสของเจ้ามังฉงายจะเกิดมีขึ้นเป็นแน่แท้ ถ้าพระเจ้าแปรเป็นใจให้ตะละแม่กุสุมาพระราชธิดายินดีด้วยเมื่อใดการก็จะเหมือนเพลิงได้ลมหนุน จะเด็ดทหารเมืองตองอูก็จะดิ้นกระดักอยู่ในหลุมเสน่ห์..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 355 - 356)

นับว่ายาขอบได้วางเรื่องให้จะเด็ดและตะละแม่กุสุมาดำเนินไปในลักษณะที่ราบรื่นไม่มีผู้ใดขัดขวางเช่นนี้เป็นการเชื่อมโยงให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงระหว่างจะเด็ดกับมังตรา เนื่องจากมังตราไม่พอใจที่จะเด็ดรักกุสุมา

ตอนในห้องบรรทมตะละแม่กุสุมา

ในตอนห้องบรรทมตะละแม่กุสุมานี้ ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งขึ้นทำให้เรื่องราวสนุกสนานตื่นเต้นต่อไปอีก อันเป็นการพลิกสถานการณ์เพราะว่าเหตุการณ์ในก่อนหน้านี้นั้นยาขอบได้กำหนดให้จะเด็ดกับตะละแม่กุสุมาต่างพึงพอใจกันโดยไม่มีผู้ใดขัดขวางแม้แต่บรรดาผู้ใหญ่ของเมืองแปร แต่ยาขอบทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นโดยผู้ที่ประสบกับความขัดแย้งนี้ได้แก่กุสุมา ดังจะได้กล่าวถึงความขัดแย้งดังต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

เหตุการณ์ในตอนนี้เป็นความขัดแย้งในเรื่องของความรัก เมื่อจะเด็ดถูกอเทตยาล้วงความลับในใจและชู่ว่าจะนำไปยันความกับตะละแม่กุสุมาเช่นนั้นก็ทำให้จะเด็ดเกรงว่ากุสุมาจะขัดเคืองใจตนจึงคิดจะไปเจรจากับอเทตยาเสียก่อนในคืนนั้น แต่จะเด็ดได้เข้าห้องผิดไปเข้าห้องบรรทมของตะละแม่กุสุมา ซึ่งเหตุการณ์นั้นทำให้จะเด็ดและกุสุมาได้เข้าใจกันยิ่งขึ้น และในขณะตะละแม่กำลังอยู่กับจะเด็ดนั้นกุสุมาก็ได้พบกลักผมของตะละแม่จันทราที่จะเด็ดห้อยคออยู่จึงได้ไต่ถามและนางก็ได้รู้ความจริงว่าเป็นกลักผมของตะละแม่จันทราทำให้กุสุมาคับแค้นใจเป็นอันมาก ดังข้อความว่า

"...แล้วรำพันด้วยใจแค้นว่า ปีศาจใดเล่าชุมนุมกันเกิดเป็นรูปกายมังฉงายแต่ละสิ่งละอย่างภายนอก เป็นต้นความสามารถและท่วงทีอิริยาบถก็จัดเป็นที่เลิศสำหรับชาย แต่ภายในมิได้สะอาดเหมือนหน้าท่วงทีที่ได้เห็นภายนอก เมื่อตัวมีใจผูกพันอิสตรีอื่นแล้วควรหรือจะผูกน้ำใจเราอีกให้เกิดราคี เห็นทีจะทะนงว่าเป็นชายทำลามกผิดร้ายประการใดความชั่วก็ย่อมไปตกอยู่แก่ฝ่ายหญิง...ท่านกับเราเป็นอันขาดกันแต่เพลานี้ แลแม้การใดที่ปรากฏเกิดขึ้นในเพลาคืนวันนี้จะกินใจเราไปจนสิ้นอายุขัยก็ไม่ขอพบท่านอีก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 383 - 384)

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

จะเด็ดยอมรับกับจาเลงกะโปว่าตนนั้นรักกุสุมาด้วยใจภักดี ทั้ง ๆ ที่ตัวก็มีตะละแม่จันทราเป็นนางแก้วประจำใจอยู่แล้ว จึงเป็นความขัดแย้งกับตัวเองที่มีเหตุอันเนื่องมา

จากความรัก ดังถ้อยคำสนทนาของจะเด็ดและจาเลงกะโบ ความว่า

"...แลเมื่อน้องท่านยังพันผูกพันตะละแม่กุสุมาเช่นนี้ อันตะละแม่จันทราพี่นางพระเจ้าอยู่หัวเรานั้นมิหย่อนราคาลงหรือ มังฉงายก็ว่าจันทรานั้นเป็นนางแก้วประทับอยู่ในหัวใจชาตินี้จะรักผู้ใดเกินนางเห็นทีจะเป็นไปไม่ได้ แต่ข้าพเจ้านี้เป็นคนอารมณ์แปลกมาปะกุสุมาก็กินใจทำนองนั้นดุจกัน ข้าพเจ้าจะละนางหนึ่งรักนางหนึ่งคงทำใจไปไม่สำเร็จแล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 386 - 387)

ยาขอบสร้างความขัดแย้งนี้ทำให้ชวนติดตามและน่าสนใจว่าเรื่องราวของความรักสามเส้าเช่นนี้จะลงเอยและคลี่คลายลงอย่างไร

ตอนความลับเจ้าหนุ่มกระจาย

เนื้อเรื่องในตอนความลับเจ้าหนุ่มกระจายนี้ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นโดยจะได้กล่าวต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

ความขัดแย้งในตอนนี้เป็นความขัดแย้งทางการเมืองเมื่อรานองมหาอุปราชของเมืองแปรสามารถจับได้ว่า มังฉงายราชวัลลภคนโปรดของพระเจ้าแปรนั้นก็คือจะเด็ด ว่าที่เชษฐภรรดรของเมืองตองอู ดังรายละเอียดว่า

"...แลรานองเมื่อเข้าใกล้ถึงเพียงนั้น สังเกตเห็นหลังตาแลผิวเนื้อหลังใบหูเจ้าหนุ่มขาวกว่าที่ทั้งปวงก็มั่นใจว่า เจ้าหนุ่มปลอมกายย้อมให้ผิวคล้ำลงกว่าที่ตัวเคยพบ ณ บ้านทกะยอดิน ณ วังตองอู แต่หลังหูเป็นเนื้ออ่อนยื่นออกมาไม่จับแน่นเหมือนที่ทั้งปวงจึงขาวผิดกว่าที่ตรงอื่น รานองกำหนดแน่ในน้ำใจเป็นที่สุดว่า คนผู้นี้คือจะเด็ดเมือง

ตองอู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 399 - 400)

มหาอุปราชเมืองแปรจึงเชียนสาส์นชิ้นทูลแก่พระเจ้านระบดี ซึ่งพระเจ้าแปรและพระอัครเทวีเมื่อทรงทราบเรื่องเข้าก็ตกพระทัยเป็นอย่างยิ่ง ดังข้อความว่า

"...ฝ่ายพระเจ้านระบดีพออ่านสารทราบสิ้นกระบวนความแล้วก็ประหม่าใจอยู่ด้วยพระองค์เป็นกษัตริย์ที่ไม่ทรงปรารถนาจะทำศึกกับเมืองใด ครั้นล่วงเข้าไปถึงที่อยู่พระอัครเวทีแล้วนางมเหสีเห็นหน้าพระเจ้าแปรฉะนั้นก็พะวงใจจึ่งถามว่าพระองค์ชุ่นพระทัยด้วยเรื่องใดมา พระเจ้าแปรก็ยื่นหนังสือที่รานองถวายให้พระอัครเทวีดู แลว่าความทุกข์ในอกเรานั้นแจ้งอยู่ในหนังสือนี้ พระอัครเทวีอ่านเนื้อความยังไม่ทันจบก็ตระหนกยิ่งไปกว่าพระเจ้าอยู่หัวเสียซ้ำ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 400)

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

ในตอนความลับเจ้าหนุ่มกระจายนี้ เป็นเนื้อเรื่องอีกตอนหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นฝีมือการประพันธ์ของยาขอบ เนื่องจากได้สร้างความขัดแย้งที่เหมาะสม น่าสนใจและเป็นเหตุเป็นผลชวนให้ติดตามเนื้อเรื่องว่าจะดำเนินไปอย่างไร นอกจากความขัดแย้งทางการเมืองแล้วยาขอบยังได้สร้างให้ตัวละครหลายตัวมีความขัดแย้งภายในจิตใจอีกด้วย ดังนี้

1. ใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ยาขอบใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีสร้างความขัดแย้งให้เกิดแก่จะเด็ด เมื่อพระเจ้าแปรแจ้งแก่จะเด็ดว่าพระองค์ได้รู้ฐานะและจุดประสงค์ในการเข้ามาเมืองแปรอย่างแท้จริงของจะเด็ด และพระเจ้านระบดียังได้เจรจาเกลี้ยกล่อมให้จะเด็ดยอมสวามิภักดิ์ต่อพระองค์ โดยยกเอาบุญคุณและน้ำใจที่ทรงชุบเลี้ยงด้วยดีตลอดมา ทำให้จะเด็ดเกิดความขัดแย้งและกังวลในใจขึ้นดังรายละเอียดว่า

"...จึ่งว่าข้าพเจ้านี้เป็นกรรมจึ่งได้มาปะพระองค์กรุณาแก่ข้าพเจ้าผู้เป็นศัตรู

ถึงปานฉะนี้ก็เต็มตื้นนัก แต่จะให้ละหน้าที่เสียนั้นละชีวิตเสียยังดีกว่า ฉะนั้นนับแต่นี้ต่อไปขอให้พระเจ้าอยู่หัวพึงถือข้าพเจ้าเป็นนักโทษแผ่นดินเถิด ฆ่าฟันเอาตามราชทัณฑ์ ถ้าแม้นไม่ฆ่าจะคุมขังไว้ก็ขอจงคุมขังให้มั่นมีช่องหนีวันใดข้าพเจ้าหนีได้ก็จะหนีไป จงทำแก่กันเหมือนอย่างศัตรู ผู้คุมแลนักโทษดังนี้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 412 - 413)

และเมื่อพระเจ้านระบดีได้ทวงบุญคุณ ที่พระองค์ได้ทรงปฏิบัติต่อจะเด็ดด้วยดีเสมอมานั้น ก็ได้ทำให้จะเด็ดชัดเคืองกล่าวถ้อยคำ อันแสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีและรับผิดชอบในหน้าที่ยิ่งขึ้น ดังความว่า

"...เจ้าหนุ่มฟังแล้วก็สั่นไปทั้งร่าง ใจนั้นแลเหมือนจะแยกเป็นสิบเสี่ยงด้วยความแค้นลืมตัวว่าคู่สนทนานั้นเป็นพระมหากษัตริย์อันประเสริฐลุกขึ้นยืนแล้วว่า พระเจ้านระบดีท่านอย่าหมิ่นน้ำใจชายอื่นอันคำสัญญาที่ว่านี้เราจะรับเอาสิ้นจะเพียรทดแทนจนมิให้คุณท่านเหลืออยู่กับเราแม้แต่เท่าเส้นผมหนึ่ง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 413)

2. ใช้ศักดิ์ศรีในชาติกำเนิดสร้างความขัดแย้ง เมื่อจะเด็ดปฏิเสธการเข้าพิธีอุปภิเษกกับตะละแม่กุสุมาเช่นนี้ทำให้พระเจ้านระบดี, พระอัครเทวีและกุสุมาไม่พอใจเป็นยิ่ง เพราะการที่ยกย่องจะเด็ดผู้สามัญชนขึ้นมาเทียบเท่าเป็นเขยพระเจ้าแปรเช่นนี้ แล้วยังถูกปฏิเสธถือว่าเป็นสิ่งที่น่าละอายใจเป็นอย่างยิ่งในความรู้สึกของชัตติยชาติเช่นวงศ์แปรดังถ้อยคำของพระอัครเทวีแปรที่กล่าวแก่จะเด็ดว่า

"...นางทำขึ้นเสียงว่า ธรรมดาของให้ย่อมมีผู้รับ เว้นเสียแต่ของที่ให้นั้นเสื่อมค่าจนผู้รับ ๆ ไม่ลง ก็แหละกุสุมานี้ฝ่ายบิดาก็เป็นกษัตริย์ผ่านพิภพมากกว่าเจ็ดชั่วคน ฝ่ายมารดาก็เคยเป็นพระพันปีของเมืองแปรมาถึงสามองค์ ยังไม่แลเห็นผู้ใดจะอุดมด้วยเชื้อสายสุชุมาลชาติเสมอด้วยกุสุมาลูกเรา แต่เป็นกรรมของลูกเรานักที่มาได้บิดาเป็นผู้

เคร่งต่อโบราณการประเพณีเอาไปยกให้แก่ชายอันเป็นเพียงนายทหาร จึ่งมาได้ฟังออกคำปัดให้แสลงใจดั่งนี้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 426 - 427)

การคลายปมขัดแย้ง

ยาชอบคลายปมขัดแย้ง เมื่อพระเจ้านระบดีทรงทราบว่าจะเด็ดคือไส้ศึกที่มาสืบราชการลับที่เมืองแปร ด้วยกลวิธีดังต่อไปนี้

ใช้วิธีการผูกมิตร

ยาชอบคลี่คลายความขัดแย้งในช่วงนี้ด้วยการใช้วิธีผูกมิตร โดยยินยอมยกพระราชธิดาให้ ยาชอบดำเนินเรื่องให้พระเจ้านระบดีเห็นด้วยกับความคิดของรานองมหาอุปราชที่จะให้พระราชธิดาเป็นสิ่งผูกพันจะเด็ดไว้เพื่อให้ตองอูและแปรจะได้ไม่ต้องทำสงครามต่อกันดังข้อความว่า

"...พระเจ้านระบดีเข้าช่วยเจรจาเป็นสองแรงว่ากุสุมาลูกเราอย่าพกเอาแต่ความน้อยใจการใดที่ดำริว่าจะทำนี้ก็เล็งเอาผลแต่ว่าที่อย่างดี แลการอุปภิเษกนี้กุสุมาแม่ยังจะได้ช่วยเปลื้องร้อนมิใช่แต่เศวตฉัตรเมืองแปร ถึงแม้สมณชีพราหมณ์ในแผ่นดินก็จะได้แม่เป็นที่พึ่งสิ้น ฉะนั้นแม่จงอย่าบิดพลิ้วรับกระทำการแก้เอาแผ่นดินเมืองแปรไว้เถิด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 402)

และในแนวคิดของพระเจ้านระบดีครั้งนี้ ตะละแม่กุสุมาก็รู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งเพราะจะเด็ดก็เป็นผู้ที่นางพึงพอใจอยู่แล้ว ดังความว่า

"...ความดีใจก็แทบว่าท่วมท้นหัวอกแต่ความทิฐิแน่นอยู่ไม่น้อย อัดอั้นรำคาญใจอยู่กระนั้น ครั้นพระอัครเทวีและพระเจ้าแปรช่วยกันปลุกปลอบซ้ำอีกเป็นครู่ก็ใจอ่อน ออกปากว่าสุดแต่พระทัยสมเด็จพระราชบิดาท่านเถิด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 406)

ใช้การเกลี้ยกล่อมให้อ่อนน้อมและยอมภักดีด้วย

พระเจ้าแปรได้ดำเนินการเกลี้ยกล่อมให้จะเด็ดได้ระลึกถึงความเมตตา กรุณา และน้ำพระทัยที่พระองค์มีต่อจะเด็ด โดยมีจุดประสงค์คือให้จะเด็ดภักดีและทำราชการต่อเมืองแปรสืบไป ดังข้อความว่า

"...แต่พระเจ้าแปรเห็นเจ้าหนุ่มสะดุ้งขึ้นทั้งร่าง ก็ประมาทเอาแก่ความเป็นหนุ่มแสร้งขมิงพระเนตรหวังชู่ให้เกรงพระบารมีไว้ ตรัสว่าอันความปลอมแปลงนี้มิใช่เราจะแจ้งในวันสองวันแต่เรานั้นเป็นคนใจอ่อนเห็นเจ้าอายุเยาว์แม้นต้องอาชญาถึงตายน่าที่ประยูรญาติทั้งหลายจะเกิดความอาลัย เราเห็นแก่ข้อนี้ดอกจึ่งสะกดใจมิได้คิดลงอาชญากลับรับเลี้ยง ปรารถนาจะให้ตัวผู้เป็นแม่ทัพตองอูรำลึกว่า พระเจ้าแปรนี้ละเสียซึ่งการผูกกับเวรศัตรูของพระองค์ ดังนั้นเหมือนเสือติดจั่นแล้วแต่อย่าสะดุ้งเสียชวัญเลย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 407)

เหตุการณ์ในตอนนี้ เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ยาขอบดำเนินเรื่องให้น่าติดตามว่าระหว่างกุสุมาที่จะเด็ดรัก กับเมืองตองอูนั้น จะเด็ดจะตัดสินใจอย่างไร

ตอนมังฉงายชุนวัง

ความขัดแย้งที่ปรากฏในตอนมังฉงายชุนวัง เป็นเรื่องของความรักที่หึงหวงและแง่งอนกัน ระหว่างจะเด็ด กุสุมาและอเทตยา ยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของสตรีได้อย่างถ่องแท้ ดังต่อไปนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

เหตุการณ์ในตอนนี้ ยาขอบกำหนดให้จะเด็ดเกิดความขัดแย้งกับกุสุมาด้วยสาเหตุอันเนื่องมาจากความรักและความหึงหวง เมื่อพระเจ้าแปรเปิดโอกาสให้มังฉงายและกุสุมาปรับความเข้าใจกันตามลำพังจนเป็นที่เข้าใจกันเป็นอันดีแล้ว ยาขอบได้กำหนดให้นางอเทตยาหลานหลวงเข้ามาเห็นเข้า กุสุมาละอายใจจึงหนีออกไปเสียจากที่นั้น ดังรายละเอียดว่า

"...อาการที่ชุนวังกับพระราชธิดาเกาะกุมมือกันอยู่นั้น นางอเทตยาได้แลเห็นเต็มตา ตะละแม่ชวยใจเป็นที่สุดจึ่งสลัดมือมังฉงายออกเสีย ครั้นเห็นนางอเทตยาเบนหน้าไปยิ้มเยาะเสียทางหนึ่ง ตะละแม่ไม่อาจสู้หน้าก็หนีออกไปเสียจากห้องนั้นด้วยความอาย ส่วนมังฉงายพอพบหน้านางอเทตยา ได้คิดถึงเหตุการณ์ในคืนวันที่นางผู้นี้มาลวงเอาความในใจ ก็รู้สึกหมั่นไส้จ้องหน้าชมังเป็นที่ไม่พอใจอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 440 - 441)

เมื่อตะละแม่ออกไปแล้ว จะเด็ดได้ยั่วนางอเทตยาจนเกิดการยื้อยุดตัวกันขึ้น ฝ่ายตะละแม่กุสุมาออกมาจากห้องนั้นครู่หนึ่ง ก็เห็นว่าอเทตยาเข้าไปและเงียบหายจึงสงสัย ตะละแม่กุสุมาจึงเดินย้อนกลับมาดูก็พบเห็นภาพที่คนทั้งสองกำลังไขว่คว้ากันอยู่นั้น กุสุมาก็โกรธจึงเข้าไปวิวาทกับอเทตยาหลานหลวงด้วยความหึงหวง ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

"...พระราชธิดาชี้เอาหน้าลูกผู้น้องแล้วว่าตัวทำมิชอบแล้วยังมีหน้ามาขึ้นเสียง อเทตยาก็รู้อยู่แล้วว่าถึงตัวเป็นสาวก็มิได้เป็นอิสระโดยนิยม สมเด็จพระราชบิดาหวังจะปลูกฝังให้รุ่งเรืองไปเบื้องหน้า จึ่งทรงจัดให้หมั้นไว้กับสอพินยาราชอนุชาพระเจ้ากรุงหงสาวดี อเทตยาเป็นนางในราชตระกูลมหาศาลฉะนี้หน้าที่จะครองตัวไว้ให้คู่อุปภิเษกจึ่งจะชอบ แต่ตัวกลับมาเล่นระริกประหนึ่งหญิงอันไร้การอบรมดั่งนี้งามหรือ นางอเทตยาถูกพระราชธิดาเอาความที่ตัวหมั้นไว้กับผู้อื่นมากล่าวต่อหน้าชุนวังก็ชวยใจจึ่งย้อนไปว่า ข้าพเจ้านั้นถึงหากจะลงว่าชั่วก็ยอมรับแต่ใคร่จะรู้ว่า แม่กุสุมาศรีเมืองแปรนี้ไว้ตัวสมศักดิ์ลูกกลวงรักษาตัวมิได้นัวเนียกับชายเหมือนอย่างข้าพเจ้าบ้างดอกหรือ เมื่อกี้เราก็เห็นประจักษ์ว่าจับยื้อถือแขนกันไม่วางมือ จงมองความมิชอบที่ตัวเองเสียก่อนเถิดจึ่งค่อยมาตำหนิผู้อื่น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 443 - 444)

ยาชอบสร้างความขัดแย้งนี้ให้ต่อเนื่องมาจากตอนมังฉงายชุนวัง เมื่อกุสุมาและอเทตยามีปากเสียงกันต่อหน้าจะเด็ด ยาชอบใช้ธรรมชาติสตรีที่ย่อมต้องหึงหวงคนรักมาสร้างความขัดแย้งได้อย่างกลมกลืนและเร้าใจว่าปัญหารักสามเส้านี้จะลงเอยอย่างไร

ตอนเผชิญหน้าคู่แค้นเก่า

ผู้ประพันธ์ได้สร้างความขัดแย้งให้ปรากฏขึ้นในเนื้อเรื่องช่วงนี้ ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างเข้มข้นขึ้น ดังต่อไปนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ยาขอบให้สอพินยาราชอนุชาพระเจ้าหงสาวดี ซึ่งมีความแค้นเก่าเพื่อสร้างความขัดแย้ง เดินทางมาเมืองแปรเพื่อเข้าพิธีอุปภิเษกกับนางอเทตยาหลานหลวงเมืองแปรได้พบกับจะเด็ด ซึ่งทำหน้าที่ขุนวังคอยรับใช้ใกล้ชิดพระเจ้านระบดี ทำให้ทั้งสองฝ่ายต้องพบกับเหตุการณ์ที่ตึงเครียดขึ้นเพราะทั้งจะเด็ดและสอพินยาเป็นคู่อริเก่ากันมาก่อน ดังความต่อไปนี้

"...ถึงที่พักแล้วจึงเรียกไชลูผู้พี่เลี้ยงมาเล่าความให้ฟังว่าบัดนี้ข้าพเจ้าเข้าไปเฝ้าพระเจ้าแปรพบเหตุ อันไม่เป็นมงคลแก่ตัวประการหนึ่ง คือไม่แจ้งว่าเพราะเหตุใดอ้ายจะเด็ดหรือมังฉงายคู่อริของเราแลท่านจึ่งพลอยมาป้วนเปี้ยนเวียนวนอยู่ในราชสำนักเมืองนี้ด้วย แลมิหนำปรากฏว่าได้ยศถึงขุนวัง ความเดิมเรากับมันมีต่อกันประการใดไม่มีวันจะหายแค้น เมื่อมาปะเข้าฉะนี้ก็ยากจะหักความแค้นให้เหือดลงเสียได้ ความไม่สงบน่าจะเกิดตามขึ้นเป็นแน่แล้ว...ไชลูพอได้ยินออกชื่อจะเด็ดก็ผุดลุกขึ้นชี้มือไปเบื้องฟ้าแล้วว่า พระเสื้อเมืองทรงเมืองทั้งหลายจงเป็นพยานเถิดเราจะขอจองเวรต่ออ้ายผู้นี้ไปจนกว่าแผ่นดินกลบหน้า..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 450)

ยาขอบกำหนดให้ความแค้นเก่าของทั้งสองฝ่าย มีเหตุให้ได้ปะทะกันขึ้นเมื่อจาเลงกะโบไปเยี่ยมเพื่อน ๆ ทหารกองช้างที่โรงช้างของเมืองแปร ในขณะเดียวกันสอพินยาและไชลูก็มาเยี่ยมชมโรงช้างเช่นกัน มองออนนายกองช้างเมืองแปรก็จัดแสดงกระบวนช้างตามตำรับพิชัยสงครามให้สอพินยาชมเพื่อเอาใจ และไชลูอาสากำกับพลายธนูเพชรซึ่งกำลังตกมันเพื่อแสดงฝีมือวดบรรดาเหล่าทหารเมืองแปร แต่ไชลูไม่สามารถบังคับพลายธนูเพชรไว้ได้และพลายธนูเพชร

นั้นอาละวาดทำให้โรงช้างเกิดความโกลาหลวุ่นวาย จาเลงกะโบซึ่งมีความจัดเจนและชำนาญเรื่องช้างจึงขับพลายทลายพิมานเข้าช่วยหวังกันมิให้พลายธนูเพชรอาละวาด แต่ไชลูซึ่งจำจาเลงกะโบได้ ประกอบกับมีความแค้นเดิมต่อกันมาก็โกรธและเห็นช่องจะชำระแค้นได้ ไชลูจึงไสช้างพลายธนูเพชรเข้าต่อสู้กับพลายทลายพิมานซึ่งบังคับโดยจาเลงกะโบ ดังข้อความว่า

"...จาเลงกะโบฟังไชลูเจรจาดั่งนั้น ก็แจ้งว่าจำตัวได้แล้วก็ผูกใจเจ็บพอเห็นช่องก็จ้องจะทำร้าย แต่จาเลงกะโบโกรธคำของไชลูนักจึ่งร้องว่าอ้ายมอญถ่อยผู้นี้ลืมกูเสียแล้วหรือ ...แลจาเลงกะโบจึ่งโจนเหยียบปลายงาแล้วโผนขึ้นนั่งประจำคอไสช้างเข้าหาช้างของไชลู พลายทลายพิมานคลั่งมิได้หย่อนไปกว่านายควาญที่ขี่ตัว พอกระตุ้นนิดก็โถมเข้าใส่พลายธนูเพชรโดยแรง พลายธนูเพชรธรรมดาก็หย่อนกำลังกว่าอยู่แล้วคู้ขายันรับอยู่ไม่กี่ชั่วอึดใจทานแรงพลายทลายพิมานมิได้ ประกอบทั้งจาเลงกะโบหยิกโยนตัวพอดีจังหวะเป็นการเพิ่มแรงก็กลับแบกช้างไชลูเท้าหน้าลอยเหยียบไม่ถึงดิน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 457 - 459)

ในการสับประยุทธกันครั้งนี้ไชลูเสียทีจาเลงกะโบทำให้สอพินยาขู่มองออนว่าจะกราบทูลฟ้องต่อพระเจ้าแปรว่าคนในบังคับของมองออนทำผิด มองออนเกรงใจสอพินยาจึงให้จาเลงกะโบมาขอขมาไชลู แต่จาเลงกะโบได้แสดงกิริยาและวาจายั่วไชลูจนโกรธ และสอพินยาก็จะนำความขึ้นกราบทูลต่อพระเจ้าแปร และในการขึ้นเฝ้าพระเจ้าแปรนั้นในระหว่างเดินเข้ามาฝ่ายในยาขอบวางเรื่องให้สอพินยาได้พบกับอเทตยาโดยบังเอิญ ซึ่งสอพินยามีอุปนิสัยมักพอใจสตรีอยู่มากตามที่ยาขอบได้วางเป็นบุคลิกประจำตัวของเขามาตั้งแต่ต้น ก็พึงพอใจในความงามของอเทตยาคู่หมั้นของตนมิใช่น้อย จึงลืมเรื่องวิวาทระหว่างไชลูกับจาเลงกะโบไปเสีย สอพินยาจึงลอบเดินตามนางอเทตยาไป จนทำให้เกิดความขัดแย้งดังจะกล่าวต่อไปนี้

ตอนคู่หมั้นของสอพินยา

ความขัดแย้งในตอนนี้นั้นยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้เข้มข้นขึ้นเป็นลำดับ โดยกำหนดให้

ตัวละครที่เกี่ยวข้องเกิดความขัดแย้งดังนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ยาขอบกำหนดให้ความขัดแย้งในตอนนี้ เป็นความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความรักจนเกิดความหึงหวง เมื่อสอพินยาลอบเดินตามอเทตยาคู่หมั้นของตัวเองมานั้นก็พบว่าอเทตยาลอบลงมาหาจะเด็ดและทั้งสองกำลังสนทนากันอยู่เพียงลำพังสองต่อสอง สอพินยาก็โกรธด้วยอารมณ์หึงหวง ดังข้อความต่อไปนี้

"...ใกล้ตัวและหน้าถนัดก็ประจักษ์ว่าคู่หมั้นตัวเดินสนทนากับคู่อริเก่า สอพินยาพอรู้ว่าชายผู้นั้นคือจะเด็ดพี่เขยพระเจ้าตองอูก็ให้ครั่นคร้ามขามใจ แต่ครั้นเหลือบไปดูนางอันจะมาเป็นที่รักอยู่เคียง ประหนึ่งเถาวัลย์ชูยอดอ่อนช้อยไหวตัวขนานคู่กับต้นไม้ใหญ่ ความหวงจึงกำเริบเกินความรู้สึกอื่นจึ่งถามเสียงขุ่นว่า ที่นี้มิใช่สวนสาธารณะสำหรับคู่ชายหญิงมาเดินทอดเท้าเล่น คนคู่นี้จะคบกันละเมิดมนเทียรวังหรือ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 474 - 475)

ผู้ประพันธ์ได้ดำเนินเรื่องให้สนุกยิ่งขึ้นเมื่อให้จะเด็ด ไม่ยอมอ่อนน้อมให้กับสอพินยาแต่กลับยั่วให้โกรธ ดังความว่า

"...กะอุบายแล้วก็กลับรวบตัวสอพินยาไว้เบี่ยงแขนน้องชายเจ้าเมืองมอญไพล่หลังบิดไว้ด้วยเล่ห์ ห้ามให้สงบปาก...แล้วเจ้าหนุ่มก็ทำหน้าชิงว่าแก่สอพินยาว่าเจ้าไม่รู้หรือไรว่าข้าคือขุนวัง อำนาจในพระราชฐานพระเจ้าอยู่หัวก็ประทานสิทธิ์ขาดอยู่ในข้าสิ้นแลนางนี้ก็เป็นราชภาคิไนยพระเจ้าอยู่หัว ทั้งอีกสถานหนึ่งนางก็เป็นที่เจริญอัธยาศัยแห่งข้าซึ่งเจ้ากล้าส่งเสียงให้ระคายหูของคนบุญหนักศักดิ์ใหญ่ถึงสี่หูฉะนี้ ยังจะสำนึกหรือว่าถ้าข้าคิดเอาโทษตามกระบิลเมืองแล้วโทษเจ้าจะมีสักเพียงใด รู้ตัวกลัวผิดแล้วอย่าอยู่รอหน้าเร่งออกไปนอกอุทยานเสียจงโดยเร็ว แล้วมังฉงายก็วางมือให้สอพินยาพ้นจากที่ถูก

ทรมาน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 475)

และเหตุการณ์ในตอนนี้ยาขอบได้วางเรื่องให้อเทตยารู้ว่าผู้ที่เข้ามาใหม่นี้คือสอพินยาคู่หมั้นของตัวเอง และเมื่อเห็นจะเด็ดแกล้งทำอุบายเป็นอ่อนน้อมและทำทีเป็นสำนึกผิดเมื่อสอพินยาแสดงตัวว่าเป็นราชอนุชาเมืองหงสาวดี ทำให้อเทตยาอายและอดสูใจก็ออกไปจากที่นั้น

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบคลายปมขัดแย้งภายในจิตใจของจะเด็ดและอเทตยาหลานหลวงซึ่งต่างก็ปกปิดความในใจกันไว้ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ใช้ความรักแท้และจงรักภักดีที่มีต่อกัน

ยาขอบกำหนดให้อเทตยาซึ่งมีใจปฏิพัทธ์ผูกพันรักใคร่ในตัวจะเด็ดได้สารภาพความในใจที่นางมีต่อจะเด็ดด้วยความซื่อสัตย์และภักดียิ่ง จนทำให้จะเด็ดเอ็นดูในความซื่อสัตย์และภักดีที่นางมีให้ ดังข้อความว่าดังนี้

"...ขุนวังมองราชภาคิไนยพระเจ้าแปร รู้สึกว่าไม่ปกติความเดิมตนหมายเพียงแต่จะเย้านางเล่นเป็นเครื่องบำเรอความคะนองใจ แต่ครั้นเห็นทีนางกังวลแก่ตัวเป็นหลักฐาน ฉะนั้นน้ำใจที่เคยแข็งก็พลอยอ่อนตาม ถึงแม้จะเคยชังจริตแม่หลานหลวงแต่พอเห็นนางซื่อต่อตัวฉะนี้ความที่เคยชังก็ละลายไป ยิ่งพิจารณานางท่วงทีเปรียบเหมือนนางทรายเพิ่งรุ่นยังไม่เดียงสาจะรักจะเศร้าสถานไรก็เผยออกมาสิ้นไม่มีมารยางำไว้ ดั่งนี้เจ้าขุนวังก็พลอยข้องอารมณ์ตามนางอเทตยาได้ยินแล้วในอกก็หวั่นไหวความพิสมัยในขุนวังเกินกว่าความรู้สึกอื่นก็เป็นฝ่ายจับมือขุนวัง แลว่าหากข้าพเจ้าจะเป็นของผู้อื่น แต่ก็มิได้มีชายใดมาอยู่ในใจข้าพเจ้าก่อนท่านมังฉงาย อเทตยาจะจำกลืนนิ้วท่านจงไว้ทุกนิ้ว ถึงหากมาตรว่าท่านจะตกเป็นสิทธิของผู้อื่นก็ไม่ขอเกรง แลคำนางที่เจรจาประสาซื่อกิน

ใจขุนวังนัก นิ่งอึ้งดูกิริยาที่นางจูบตามนิ้วตัวอัดอั้นตันใจจนไม่อาจกล่าวความอื่นได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 473)

ยาขอบได้สร้างให้จะเด็ดและอเทตยามีความเข้าใจกันและยอมรับในความรักแก่กันตลอดมา

ตอนเพลงมีดสั้นหงสาวดี

ผู้ประพันธ์ได้ดำเนินเรื่องให้ความขัดแย้งระหว่างจะเด็ดและสอพินยาทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเพิ่มอรรถรสให้เรื่องราวมีความเข้มข้นได้เป็นอย่างดี ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

เมื่ออเทตยาออกไปจากที่นั้นแล้ว จะเด็ดได้แกล้งยั่วสอพินยาให้โกรธจนเกิดการวิวาทต่อสู้กันขึ้น ดังรายละเอียดว่า

"...เจ้าชายเชื้อตะเลงไม่คิดว่าขุนวังจะกล้าก้าวร้าวถึงบอกออกมาฉะนั้น ครั้นได้ยินเข้าก็เหมือนอกต้องอาวุธ ตอบว่าที่นี้มิใช่แผ่นดินตองอูเราสงสารว่าจะเด็ดจะเอาชีวิตมาทิ้งเสีย นี่ตัวทำผิดจนมังตราไม่เลี้ยงแล้วหรือจึ่งได้ระหกระเหินมาต่างเมือง ซึ่งตัวลอบทำร้ายเราโดยไม่ทันรู้ตัวอย่าคิดว่าจะไม่ต้องใช้หนี้ ว่าแล้วสอพินยาก็ถอดมีดที่เหน็บออกจากเอวร้องว่าวันนี้เป็นวันตายของอ้ายจะเด็ดแล้ว สงสารแต่พี่สาวตะเบงชะเวตี้จะเป็นหม้ายอยู่กะเมืองตองอู ขุนวังเห็นว่าคับขันตัวเดินเล่นอยู่ในพระราชฐานมิได้พกอาวุธประจำตัวไว้เหมือนสอพินยา จึงได้ทำชื่นไว้หวังจะให้เป็นเครื่องชู่ชวัญมิให้ศัตรูได้ใจเขม้นอิริยาบถสอพินยาไม่วางตา พอสอพินยาจ้วงกระโจนแทงขุนวังโถมเข้าประชิดตัวคว้าข้อมือสอพินยาไว้มั่นยื้อแย่งถ่างมือที่กุมมีดทั้งสองข้างให้ห่างเป็นเครื่องชวางเชิงถ้อยทีถ้อยตันเป็นพัลวันราชนัดดาจะแทงก็ยังไม่ได้ถนัดมือ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 478 - 479)

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับตนเอง

ยาขอบนำบุคลิกลักษณะของตัวละครอย่างสอพินยา สร้างความขัดแย้งภายในจิตใจของตนเองให้เกิดแก่สอพินยา เมื่อเขาได้พบตะละแม่กุสุมาซึ่งมีสิริโฉมสะคราญยิ่งกว่าอเทตยาคู่หมั้นของตัว สอพินยาจึ่งเปลี่ยนที่หมายปองจากอเทตยาไปเป็นตะละแม่กุสุมาแทน โดยสอพินยาได้ตั้งข้อรังเกียจสนับสนุนความคิดของตัวในข้อนี้ เนื่องจากเห็นนางอเทตยาสนทนาอยู่กับจะเด็ดเพียงลำพังสองต่อสอง ดังรายละเอียดที่ว่า

"...ระหว่างนั้นราชอนุชาพระเจ้าหงสาวดีจับตาอยู่ที่ตะละแม่กุสุมา เวียนมองมิให้เป็นที่สงสัยแก่พระเจ้าอยู่หัวและพระอัครเทวีได้ ส่วนดวงกมลก็หวั่นไหวอุปมาดั่งชายธงเมื่อต้องลม ยิ่งพิศก็ยิ่งตระหนักว่าพระราชธิดาประกอบด้วยเยาวรูปศิริวิลาศเป็นอันงาม สอพินยาเป็นผู้มักกำเริบในกามรส ปะตะละแม่รุ่นจำเริญประหนึ่งบุปผชาติกำลังขยายกลีบจะเบ่งบานฉะนี้สะกดใจอย่าให้กำเริบนั้นมิได้ แลเมื่อคิดเทียบตะละแม่พระราชธิดากับนางอเทตยาคู่หมั้นของตัวก็เห็นค่าไกลกันกว่ากึ่งเท่า มิหนำซ้ำได้พบเต็มตาว่านางอเทตยามาเจรจาด้วยชายอันเป็นคู่อริดั่งเช่นเมื่อกี้ ความพิศวาสในคู่หมั้นตัวก็ลดน้อยลงกระทำจิตเอื้อมไปพันผูกในตะละแม่กุสุมา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 486 - 487)

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบคลายปมขัดแย้งของตัวละครเอกในเรื่องคู่นี้ลงอย่างที่เพื่อจะให้เรื่องดำเนินต่อไปได้อีกอย่างสนุก ดังนี้

ใช้ความเข้าใจผิดมาคลี่คลายปมขัดแย้ง

การต่อสู้กันของจะเด็ดและสอพินยารู้ไปถึงพระเนตรพระกรรณของพระเจ้านระบดีและพระอัครเทวี แต่ยาขอบได้เบนเรื่องไปเป็นว่ากษัตริย์และพระมเหสีไม่รู้ถึงความขัดแย้งของบุคคลทั้งคู่ ทั้งสองพระองค์เข้าใจว่าจะเด็ดและสอพินยาซ้อมเพลงอาวุธกันเท่านั้น ดังความว่า

"...แต่พระเจ้าอยู่หัวนั้นก็มิได้ล่วงรู้สิ่งใดเกินกว่าพระอัครมเหสี คิดว่าคนทั้งคู่ลองฝีมือกันเหมือนอย่างคำมเหสีให้นางข้าหลวงไปทูลให้มาดู...สอพินยาความอายที่เสียเชิงไม่อาจเงยหน้าแต่เจ้าชุนวังฟังรับสั่งหนแรกก็ประหลาดใจแต่พอได้สติคิดว่าพระเจ้าอยู่หัวเข้าพระทัยพลาดไปทางหนึ่งฉะนั้นก็พลอยผสมตาม ทูลว่าพระนัดดากล่าวแก่ข้าพเจ้าว่าเมื่ออยู่หงสาวดีมักซ้อมอาวุธอยู่เนือง ๆ แต่มานี้เดินทางมาหลายวันมิได้จับอาวุธจึ่งชวนข้าพเจ้าว่าวันหลังจะออกไปซ้อมด้วยกัน ณ โรงทหารหลวงแต่วันนี้พระราชนัดดากรุณาจะสอนข้าพเจ้าถึงเพลงมีดสั้น ข้าพเจ้าอยากได้วิชาจึ่งรบขอเรียนเอาในสถานที่นี้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 484 - 489)

แม้ว่าไหวพริบในการแก้ไขปัญหาของจะเด็ด จะเป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ของสอพินยาในสายตาของพระเจ้านระบดี แต่เป็นการตอกย้ำความแค้นลึก ๆ ในใจให้แก่สอพินยามีผลให้สอพินยาเกิดความแค้นสั่งสมไว้จนถึงขีดสุดในเวลาต่อมา

ตอนหึงระหว่างคนทั้งสี่

ความขัดแย้งที่ปรากฏในตอนหึงระหว่างคนทั้งสี่ที่ยาขอบได้สร้างไว้อย่างน่าสนใจและติดตาม ตลอดจนแนบเนียนและสมเหตุผล และเป็นตอนหนึ่งที่ยาขอบแสดงฝีมือการประพันธ์ด้วยการให้ตัวละครทุกตัวมีเหตุผลในการกระทำและพฤติกรรมของตนเสมอ ดังต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

เรื่องราวในตอนนี้ ยาขอบได้กำหนดให้ตัวละครสี่คนเกิดความขัดแย้งขึ้นในจิตใจ คือ จะเด็ด กุสุมา สอพินยาและอเทตยา ซึ่งความขัดแย้งนี้เกิดมาจากความเข้าใจผิดเนื่องจากความหึงหวงนั่นเอง ยาขอบเริ่มจากตะละแม่แง่งอนกับจะเด็ด อาการที่ตะละแม่ค้อนควักจะเด็ดอยู่เป็นประจำนั้น สอพินยาไม่รู้ถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างตะละแม่และจะเด็ดก็เข้าใจว่าตะละแม่ไม่ชอบหน้าจะเด็ดเหมือนกับตัวเอง สอพินยาจึงเพียรเจรจาเพื่อเอาใจและฝากความสัมพันธ์กับตะละแม่ ดังข้อความว่า

"...สอพินยาได้ช่องก็ทวนคำที่ตัวปรารถนากับพระอัครเทวีเมื่อก็ให้พระราชธิดาฟังซ้ำอีกครั้นแล้วยั้งตรองแต่ความเป็นน้องแลสอพินยาก็จะเป็นน้องเขยยังสมทบเข้ามาอีกชั้นหนึ่งคิดไม่เห็นว่าจะมีหนทางเสียจึ่งยอมเดินกับสอพินยาโดยลำพังแลในฐานที่เป็นเจ้าของบ้านลูกหลวงก็ชี้ชวนให้ผู้จะมาเป็นน้องเขยดูโน่นชมนี่ไปตามการ อนุชาพระเจ้าหงสาวดีหาเป็นอันชมสิ่งที่นางชี้ไม่ยิ่งเข้าใกล้ได้กลุ่นสุคนธ์ตะละแม่เจ้าตะเลงหนุ่มแทบว่าจะกอดนางไว้กับอกความปั่นป่วนนั้นหาที่ประมาณมิได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 489)

ในขณะที่กุสุมาและสอพินยากำลังเดินสนทนาชี้ชวนกันชมโน่นนี่อยู่นั้น จะเด็ดได้มาพบเข้าพอดีทำให้เกิดความหึงหวงและประคารมกันขึ้น ดังความว่า

"...ขุนวังก็ย่อตัวลงคารวะแก่ลูกหลวงแล้วว่าโดยเสียงกระด้างว่าข้าพเจ้าไม่แจ้งว่าพระญาติสนิทจะสนทนากันเป็นความชั้งโดยลำพัง ซึ่งเข้ามาขวางให้ไมตรีระหว่างสองเชื้อพระวงศ์ชะงักลงครู่หนึ่งขออภัยเถิด สอพินยาฟังไม่คิดเลยไปถึงว่าขุนวังจะกล่าวหวงทำนองคู่ปฏิพัทธ์คิดว่าเป็นความธรรมดา แต่ตะละแม่แจ้งเต็มอกว่าขุนวังเจรจาเป็นแง่ก็คิดน้อยใจว่าขุนวังปรามาสราคานาง เป็นเชิงจะเปิดโอกาสให้สอพินยาผูกสวาทด้วยอดปากมิตอบมิได้จึ่งว่า ขอบคุณท่านมังฉงายขุนวังนักที่เล็งเห็นอัธยาศัยว่าข้าพเจ้าจะสนทนากับท่านสอพินยาโดยลำพัง ซึ่งความไมตรีระหว่างสนทนาของเราขาดไปชั่วครู่นี้ขุนวังอย่าพลอยวิตกเลย ท่านไปแล้วข้าพเจ้าคงเจรจากันต่อไปได้มังฉงายไม่คิดว่านางจะตอบตัวถึงเพียงนั้น ได้ยินเข้าความแค้นแล่นทั่วสรรพางค์คิดว่าหากตัวยืนอยู่คงอดกลั้นมิให้ตึงตังให้สมแก่ที่แค้นได้จึ่งหันหลังกลับจากที่นั้น ความเดือดดาลในใจยิ่งเสียกว่าช้างตกมัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 493 - 494)

ยาขอบดำเนินเรื่องให้ความขัดแย้งเข้มข้นยิ่งขึ้นไปอีก เมื่อจะเด็ดกำลังโกรธตะละแม่กุสุมามาสักครู่นี้ได้เดินมาพบอเทตยา และทั้งคู่กำลังเจรจากันอย่างถูกใจก็เป็นจังหวะเดียวกันที่ตะละแม่กุสุมาเดินย้อนกลับมาเพื่อขอโทษจะเด็ดทำให้กุสุมาได้พบภาพจะเด็ดและอเทตยาสนทนา

กันเพียงลำพังและแสดงกิริยาไม่สนใจนาง กุสุมาจึงเกิดอารมณ์หึงหวงและโกรธที่ถูกจะเด็ดยั่ว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

"...พระราชธิดาอดโมโหสืบไปอีกมิได้ก็ผลุนเข้ากระชากพรากเอานางอเทตยาให้หลุดจากที่จับมือยื้อแขนกับขุนวัง โดยกำลังแรงแล้วว่านี่หรือหน่อเนื้อสุชุมาลยชาติอันประเสริฐกว่าสตรีตระกูลอื่นทั้งสิ้นในเมืองแปร เพียงแต่ตัวเป็นต้นเหตุให้ชายวิวาทกันและกระทำละเมิดคู่หมั้นก็ชั่วอยู่แล้วยังจะชั่วยิ่งไปกว่านั้นซ้ำอีกเล่าแม้นเทียบแล้วก็ไม่เห็นต่างไปกว่าสตรีอันหาตระกูลมิได้ เป็นสาวพึ่งรุ่นชันษาเท่านี้ยางอายอันควรจะมีประจำตัวก็หามีไม่แล้วยอมให้ชายยุดมือถือแขนประโลมสาระวอนได้ ทั้งที่มิได้อยู่กันตามลำพังถึงหากไม่เกรงเราในศักดิ์พี่ก็ควรที่จะกระดากไว้บ้างในฐานที่เกี่ยวกันให้คนอื่นเห็น ความปฏิพัทธ์เยี่ยงชู้สาวก็ทำนองนี้แม้จะกระทำกันในที่ลับน้ำใจกุลสตรีทั้งปวง ก็ยังรู้สึกเหนียมอายแก่ผีสางเทวดาแต่อเทตยานี้ทรามนักจึ่งปล่อยให้ยางรักทำลายยางอายจนหมดสิ้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 498 - 499)

นับว่ายาขอบสร้างภาพของความขัดแย้งได้อย่างแนบเนียน จากธรรมชาติและอารมณ์ของสตรีได้อย่างชัดเจนซึ่งทำให้เห็นฝีมือการประพันธ์ของยาขอบได้เป็นอย่างดี

ตอนจาเลงกะโบต้องคำหา

เนื้อเรื่องในตอนนี้ยาขอบ ได้ทำให้เรื่องเกิดความขัดแย้งขึ้นเพื่อเพิ่มความสนุกเข้มข้นของเรื่อง โดยมีความขัดแย้งปรากฏดังนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

ยาขอบสร้างให้เกิดความขัดแย้งในช่วงนี้ด้วยการใช้ความแค้นเก่าส่วนตัว โดยให้สอพินยานำกรณีพิพาทกัน ระหว่างจาเลงกะโบกับไชลูชิ้นทูลฟ้องพระอัครเทวี และพยายามจูงใจให้พระอัครเทวีคิดว่าผู้ผิดคือจาเลงกะโบโดยยกเอาการที่ตัวเป็นหลานของพระเจ้านระบดีขึ้นเพื่อ

ให้พระอัครเทวีเกิดทะนงในเกียรติวงศ์ จนพระนางเดือดดาลที่จาเลงกะโบกล้าทำให้สอพินยาชุ่นใจ ดังความว่า

"...แล้วสอพินยาก็เล่าความที่จาเลงกะโบทำแก่ไขลูคนสนิทของตนให้พระอัครเทวีฟัง ลำดับต้นปลายเงื่อนงำเป็นอันดี จนฟังแล้วความชั่วทั้งสิ้นก็ตกอยู่กับฝ่ายศัตรูพระอัครเทวีก็พลอยเป็นเดือดเป็นแค้นด้วย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 504)

เหตุการณ์นี้ผู้ประพันธ์ได้ให้พระเจ้านระบดีเป็นผู้ไต่สวนความ และจาเลงกะโบก็แสดงกิริยาไม่ยอมรับผิด ทำให้ความขัดแย้งทวีความเข้มข้นขึ้น ดังความว่า

"...แล้วจาเลงกะโบก็หัวเราะหาได้เป็นคนครั่นคร้าม แล้วว่าถึงแม้นพระองค์จะเป็นผู้ครองเมืองแปร เป็นเจ้าอยู่เหนือหัวคนทั้งปวงก็จริงแล้วแต่การแผ่นดินเป็นการใหญ่จะมาทำงุบ ๆ งิบ ๆ ระหว่างกันตามประสาลุง ๆ หลาน ๆ โดยทิ้งความยุติธรรมเสียดั่งนี้ชอบหรือ พระเจ้าแปรมิได้คำนึงถึงความภักดีของข้าทหารลงอาชญาเอาโดยอำนาจฉะนี้ ข้าพเจ้าเป็นทหารเลงขืนอำนาจมิได้แต่ในส่วนที่ข้าพเจ้าเกิดความเห็นว่าพระเจ้าแปรไม่ใช่กษัตริย์อันรักยุติธรรมนั้น พระองค์ก็ขืนใจไม่ให้ข้าพเจ้าคิดไม่ได้เช่นกัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 508 - 509)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้ยาขอบคลี่คลายความขัดแย้ง โดยใช้สติปัญญาและความสามารถของจะเด็ด ดังนี้

<u>ใช้สติปัญญาอันเฉลียวฉลาดของตัวเอก</u>

ยาขอบคลายความขัดแย้งในเหตุการณ์ที่เกิดกับไขลูและจาเลงกะโบโดยให้จะเด็ดได้แสดงความสามารถทางปัญญาที่ฉลาดและคารมคมคายของเขาในการตัดสินชำระความระหว่าง

ไชลูกับจาเลงกะโบ ในตอนแรกจะเด็ดให้ตัดสินลงโทษโบยจาเลงกะโบ 30 ทีในฐานที่กระทำตัวหมิ่นศักดิ์ของพระเจ้านระบดี แต่ต่อมาจะเด็ดก็ทูลขอสอบพยานเพิ่มเติมเพื่อหาข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อจะลงโทษผู้กระทำผิด ทั้งนี้โดยจะเด็ดอ้างว่าเพื่อรักษาพระเกียรติยศของพระเจ้านระบดี ดังข้อความว่า

"...เหมือนอย่างการตัดสินข้อพิพาทความนี้ เมื่อด่วนลงโทษไพร่ผู้ถูกกล่าวหาโดยไม่สอบสวนพยานนี้ ก็เสมอทำการให้ฝ่ายจำเลยรู้ว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นกษัตริย์อุดมศักดิ์ แต่ข้อที่จะแสดงว่าพระเจ้ากรุงแปรก็อุดมเกียรติยศเสมอกับอุดมเกียรติศักดิ์นั้นยังมิได้แสดงข้าพเจ้าจึ่งขอจัดการเสีย ณ เพลานี้...จะเรียกตัวมองออนและบรรดานายช้างที่อยู่ในที่เกิดเหตุมาถามปากคำทีละคน หากหลานหลวงเป็นฝ่ายถูกที่ลงโทษมะจาไป 30 ทีก็ชอบแล้ว แต่ถ้าความปรากฏว่าเจ้ามะจาผู้ซึ่งถูกโบยไปแล้วนี้เป็นฝ่ายถูกก็จำต้องปรับโทษฝ่ายพระเจ้าหลานเธอเสียบ้างเป็นการชดเชยกัน แม้นพระองค์อนุญาตให้ได้ดั่งนี้พระยศและพระศักดิ์ก็จะเฟื่องฟุ้งตลอดไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 514)

จากการที่ยาขอบคลี่คลายความขัดแย้งในครั้งนี้ ทำให้เกิดความคับแค้นใจให้แก่ฝ่ายของสอพินยามากยิ่งขึ้น เมื่อจะเด็ดสามารถสอบสวนพยานคนสำคัญ คือมองออนนายกองช้างของเมืองแปร จนได้รับความจริงว่าผู้ก่อเหตุวิวาทขึ้นก่อนก็คือไชลูคนสนิทของสอพินยานั่นเอง และจะเด็ดยังได้ตัดสินลงโทษโบยแก่ไชลูเพื่อเป็นการชดเชยกัน 15 ที จนทำให้ไชลูทนความเจ็บปวดไม่ได้ถึงกับสลบไปทันทีเมื่อถูกโบยได้ 7 - 8 ครั้งเท่านั้น ดังรายละเอียดนี้

"...ขุนวังก็ฉวยหวายมาถือไว้ด้วยมือเองแล้วว่าท่านไชลูก็เป็นแขกเมืองมีเกียรติยศเป็นนายทหารเอกเมืองหงสาวดีจะให้ต้องน้ำมือไพร่นั้นไม่ควร ข้าพเจ้าผู้เป็นขุนวังรักษาพระราชกำหนดมนเทียรวังลงมือเองจึ่งจะเป็นเกียรติยศแก่ท่านไชลู ครั้นแล้วมังฉงายก็ลงมือโบย แต่มังฉงายเป็นผู้มีกำลังจัดถึงหากไม่เงื้อง่าเต็มล้ายกขึ้นแล้วตวัดปลายหวายเพียงเบา ๆ เลือดก็พุ่งออกมาจากเนื้อ ไชลูสะบักสะบอมมาจากการยุทธหัตถีแล้วถูกซ้ำ

เข้าฉะนี้แต่เพียง 7 - 8 ทีก็สลบคาที่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 527)

ความขัดแย้งและการคลายปมครั้งนี้ ทำให้ความขัดแย้งระหว่างตัวละครทั้งสองฝ่ายคือฝ่ายของจะเด็ดและฝ่ายของสอพินยาทวีความรุนแรงขึ้นอีก และมีผลต่อการดำเนินเรื่องต่อไป

ตอนสอพินยาทามสวาท

ยาขอบได้สร้างให้สอพินยาเป็นตัวละครที่ประสบกับความขัดแย้ง เมื่อกุสุมาไม่ได้มีใจรักตอบ สอพินยาจึงพยายามที่จะเอาชนะในนาง ดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

ความขัดแย้งในตอนนี้เป็นความขัดแย้งเรื่องความรักที่ยาขอบวางเรื่องให้สอพินยาราชอนุชาของเมืองหงสาวดีมีความร้อนใจเรื่องความรักที่ตนมีต่อตะละแม่กุสุมา จึงพยายามที่จะผูกไมตรี และเอาชนะใจกุสุมาโดยเสนอตัวเป็นผู้สอนดนตรีตามแบบอย่างของหงสาวดีคือ มิดยอง ให้แก่นาง ทำให้เกิดความขัดแย้งในใจขึ้นแก่ตะละแม่กุสุมาเนื่องจากนางมิได้มีใจต่อสอพินยาเลย นางจึงรู้สึกอิดอัดใจมาก ดังความว่า

"...ตะละแม่ตอบบ่ายเบี่ยงว่าขณะนี้ข้าพเจ้าจับพิณก็เพิ่งได้ 1ใน 100 จะจับมิดยองควบกันไปอีกฉะนั้นเห็นทีจะเป็นการพะวักพะวน ปัญญาแลความจำอันมีน้อยก็จะเอาดีไม่ได้ตลอดจะขอพักมิดยองไว้ก่อน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 537)

พระเจ้าแปรเกรงว่าสอพินยาจะเสียน้ำใจ จึงตรัสให้ตะละแม่กุสุมาเรียนพิณ 13 สายกับมิดยองสลับกันวันเว้นวัน โดยที่สอพิณยาไม่รู้ว่าครูผู้สอนพิณ 13 สายให้แก่พระราชธิดาแปรคือจะเด็ด เมื่อถึงวันที่จะต้องสอนมิดยองให้แก่พระราชธิดาสอพินยาก็จะมานั่งคอยทำให้ตะละแม่จำ

ต้องมานั่งเรียนด้วยความอิดอัดใจเพราะสอพินยาเพียรเจรจาทามสวาทกับนาง

ยาขอบได้สร้างเรื่องให้สนุกออกรสชาติมากยิ่งขึ้น ในความแง่งอนในเรื่องของความรักระหว่างจะเด็ดกับตะละแม่กุสุมา โดยเมื่อถึงวันและเวลาที่ตะละแม่ต้องเรียนวิชาพิณซึ่งตะละแม่ก็พร้อมและเต็มใจที่จะเรียนเป็นอย่างยิ่ง หากแต่จะเด็ดผู้เป็นครูก็อ้างว่าไม่ว่างไม่ลงมาสอนทำให้กุสุมาพะวักพะวนใจยิ่ง และได้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นตามวิสัยของคนที่แง่งอนกัน ดังความว่า

"...ราชธิดาน้อยพระเจ้าแปรเทียบสายพิณกับเจ้าหนุ่มแล้ว แต่เมื่อเห็นท่าทางของครูพิณแสดงเหมือนชังนางมาสักร้อยชาติดังนั้นก็สะท้อนใจ กลับกอดพิณเฉยเอาไว้มิได้ดีดตามเหมือนอย่างเคย เจ้าหนุ่มจึงถามว่าพระราชธิดาสมด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ปรารถนาจะเรียนหรือข้าพเจ้าจะได้ลาไป พระราชธิดาตอบว่าข้าพเจ้าปรารถนาทุกสิ่งทุกประการอันพึงจะได้จากท่านแต่ถึงมาตรว่าความอยากได้เหมือนหนึ่งใจจะขาดเมื่อมาเห็นอากัปกิริยาของท่านดั่งนี้ก็สุดที่จะรับได้ ท่านมาทำติงตังกระบิงกระบอนกับข้าพเจ้าเพราะเหตุใดข้าพเจ้าจะติงตังซุ่มซ่ามก็เป็นไปตามธรรมดาวิสัยของชาวบ้านธรรมดา จะแช่มช้อยเรียบงามเจริญนัยน์ตาเหมือนชัตติยะตระกูลนั้นทำมิได้ แม้นท่านไม่พอใจข้าพเจ้าก็ควรเลิกพิณเสีย ถึงหากน้ำรักดนตรีวางพิณแล้วก็หาใช่จะชวดได้ฟังเสียงเอกเสียงทุ้มเพราะมิดยองก็ยังได้เรียนอยู่ อีกสถานหนึ่งชาวหงสาวดีนิยมฟังเสียงมิดยองนัก เมื่อตะละแม่กุสุมาไปอยู่เมืองหงสาวดีชาวเมืองจะได้ชมบุญ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 538 - 540)

ความขัดแย้งของตัวละครทั้งสองในตอนนี้จบลงในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างไม่เข้าใจกันทำให้ตะละแม่น้อยใจนักด้วยความรู้สึกทั้งรักทั้งแค้น

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ยาขอบคลายปมขัดแย้งที่เกิดขึ้นเนื่องจากความรักสามเส้าของตัวละครทั้งสามคือจะเด็ดตะละแม่กุสุมาและสอพินยาไว้ในตอนชุนวังตีกระบี่ โดยคลี่คลายความขัดแย้งดังนี้

ใช้กลอุบายในการคลี่คลายความขัดแย้ง

ยาขอบใช้การทำอุบายโดยการกล่าวโทษ โดยดำเนินเรื่องให้สอพินยาต้องการให้ความรักของตนที่มีต่อตะละแม่กุสุมาสมหวัง จึงคิดจะทำอุบายที่จะทำให้จะเด็ดมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับนางอเทตยา เพื่อที่จะได้กล่าวโทษนางอเทตยาและเป็นช่องให้ตนมีโอกาสครองคู่กับตะละแม่กุสุมาได้โดยไม่มีความผิด สอพินยาเริ่มอุบายโดยพยายามทำดีต่อจะเด็ดเช่นการห้ามมิให้ไชลูประลองเพลงดาบกับจะเด็ดเมื่อคราวที่สอพินยาชวนจะเด็ดไปดูทหารซ้อมเพลงดาบทำให้ไชลูตัดพ้อสอพินยาที่ไม่ยอมให้ตนประเชิงดาบกับจะเด็ด ซึ่งสอพินยาก็ได้แจ้งว่าเป็นกลอุบายของตนที่จะทำให้จะเด็ดวางใจและเดินไปตามแผนของตน ดังความว่า

"...เพราะจะเด็ดนั้นลักษณะมันเป็นคนกล้องแกล้ง เหมือนไม้เชื้อชนิดดีที่วางใกล้กองเพลิงพอประกายกระเด็นมาถูกก็จะลุกขึ้นโดยง่ายมิพักต้องอาศัยลมหนุนแลบัดนี้จะเด็ดกับหลานหลวงก็ใกล้ชิดประจ๋อประแจ๋กันพิกลอยู่ แต่น้ำใจจะรักใคร่กันลึกซึ้งเพียงใดยังไม่แจ้งถึงแต่อาศัยกรณีนี้ หากเราหาทางปรักปรำให้ความเด่นขึ้นว่าจะเด็ดกับหลานหลวงรักกันเป็นแน่แท้แล้วก็จะเป็นหนทางให้ทางข้าพเจ้าบอกปัดไม่ยอมอุปภิเษกกับนางอเทตยา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 555 - 556)

สอพินยาเกิดความคิดที่จะทำอุบายตามช้างต้นนั้น แต่ยังไม่ได้ดำเนินเรื่องต่อไปว่าอุบายของสอพินยาจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ เพราะยาขอบได้สร้างความขัดแย้งใหญ่ขึ้นมาเสียก่อนโดยตัดเรื่องไปยังเมืองตองอูซึ่งมังตราได้เกิดความขัดแย้งขึ้นดังจะกล่าวต่อไป

ตอนตองอูพิโรธ

ความขัดแย้งหนึ่งที่ทำให้เนื้อเรื่องเพิ่มความสนุกสนานมากยิ่งขึ้นตอนหนึ่งก็คือตอนตองอูพิโรธซึ่งยาขอบได้สร้างความขัดแย้งไว้ดังนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

เหตุการณ์ในตอนนี้ยาขอบนำเสนอเป็นความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการเมืองมังตรา พิโรธนักเมื่อเนงบา สีอ่องนำความมากราบทูลว่าจะเด็ดภักดีต่อพระเจ้าแปร และผูกสวาทกับราชธิดาเมืองแปรถึงกับนำเรื่องไปปรึกษากับพระมหาเถรวัดกุโสดอทันทีด้วยความแค้น

"...แลพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ก็เอาหนังสือเพื่อนร่วมนมของตัวมาให้พระมหาเถรดู แลสำทับว่าข้าพเจ้าร้องไห้ทั้งนี้มิใช่จะอาลัยจะเด็ด แต่แค้นใจนักที่หลงอุปการะคนคดซึ่งข้าพเจ้าเอื้อเฟื้อแก่คนผู้นี้สถานใดพระเป็นเจ้าก็ย่อมแจ้งแล้ว จะเด็ดไปให้เสียการแล้วมิหนำยังยอมตัวอยู่ด้วยพระเจ้าแปรนี้ทรยศแก่เมืองมารดรเป็นอุกฤษฎ์โทษข้าพเจ้าจะยกพลไปเหยียบเมืองแปรหากจะเด็ดเห็นดีกับพระเจ้านระบดีแล้วก็ให้ออกมาประสานช้างกัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 559)

และข้อสรุปที่มังตรากำหนดไว้ในใจก็คือ จะกรีธาทัพไปประชิดเมืองแปรเพื่อประสงค์จะแผ่แสนยานุภาพของเมืองตองอูและจับจะเด็ดคนทรยศให้ได้ ดังความว่า

"...พระคุณเจ้าจะว่าจะเด็ดถูกก็ว่าไปเถิด แต่ข้าพเจ้าตั้งใจไว้แล้วว่าจะกรีธาทัพเหยียบให้ทั่วแดนดินถิ่นที่ ณ ลุ่มน้ำอิระวดีจะแผ่กฤษดาภินิหารแห่งราชวงศ์พระเจ้าเมงกะยินโยให้กำจรกำจายไปจงทั่วทุกทิศานุทิศ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 565)

จะเห็นได้ว่าปมปัญหาของมังตราในตอนนี้ ทำให้มังตรายกทัพไปทำศึกกับเมืองแปรทันที ซึ่งได้สร้างความขัดแย้งให้ขยายวงกว้างขึ้นไปอีก

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ยาขอบคลี่คลายปมขัดแย้งในกรณีความรักของจะเด็ดและตะละแม่กุสุมา ที่ทุกคนในแดนตองอูต่างพากันสนเท่ห์ใจ โดยคลี่คลายความขัดแย้งดังนี้

ใช้ความเข้าใจและการพิสูจน์ความจริง

นันทะวดีมเหสีของมังตราล่วงรู้ข่าวคราวของจะเด็ดในเมืองแปรเข้า โดยเฉพาะกรณีที่ผูกรักกับกุสุมาราชธิดาของเมืองแปรนั้นทำให้นันทะวดีไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง นางได้นำเรื่องนี้มาแจ้งให้แก่ตะละแม่จันทรา หากแต่ยาขอบใช้ความเข้าใจและรักแท้ที่จันทรามั่นต่อจะเด็ดคลายปมขัดแย้งให้ลดความรุนแรงลง โดยให้จันทรามีความสุขุมเยือกเย็นสมกับเป็นนางแก้วนางได้อธิบายถึงความเข้าใจของนางที่มีต่อจะเด็ดให้นันทะวดีฟังว่า

"...ข้าพเจ้ารักจะเด็ดยิ่งกว่าชีวิต เพราะรักมากดอกจึ่งไม่อาจหึงโดยมูมมาม ธรรมดาคนรักกันถึงกับจะร่วมเป็นร่วมตายกันนั้นเมื่อมีข้อกล่าวโทษอีกฝ่ายหนึ่งไม่พอที่เราจะฟังคำนั้นว่าเป็นจริง ดั่งเมื่อมีผู้มากล่าวโทษจะเด็ดดั่งนี้ข้าพเจ้าจึ่งไม่ขอปลงใจเชื่อจนกว่าจะได้พบด้วยหูด้วยตาตนเองอันเครื่องพันธนาการปมสวาทระหว่างข้าพเจ้ากับจะเด็ดนั้นแน่นหนายิ่งกว่าเครื่องพันธนาการใด ๆ อันจะพึงผูกมัดได้โดยน้ำมือมนุษย์..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 573)

และในเหตุการณ์นี้เพื่อเป็นการพิสูจน์ความจริง ตะละแม่จันทราจึงได้ให้กันทิมาบุตรีของครูตะคะญี สาวชาวกะเหรี่ยงซึ่งมีฝีมือในเชิงดาบไม่แพ้ชายเป็นผู้ไปสืบความข่าวคราวของจะเด็ด ณ เมืองแปร

ตอนนาคะตะเชโบชาวทรางทวย

ยาขอบได้กำหนดให้ตัวละครเกิดความขัดแย้งกัน เพื่อเพิ่มความสนุกและดำเนินเรื่องต่อไปดังนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

เหตุการณ์ในครั้งนี้ กันทิมาปลอมตัวเป็นชายชื่อนาคะตะเชโบชาวทรางทวย การไปเมืองแปร ยาขอบได้กำหนดให้นาคะตะเชโบถูกชโมยเงินเบี้ยไปจนหมดจนต้องขอรำดาบเพื่อแลก

เงินและอาหาร ขณะนั้นสอพินยาและไชลูบังเอิญผ่านไปและได้เห็นเข้า ไชลูเห็นดาบในมือของนาคะตะเชโบ ที่ตะคะญีมอบให้กันทิมาติดตัวไว้ ก็นึกอยากได้ไว้เป็นของตัว ดังความต่อไปนี้

"...แต่ไชลูเห็นทวายน้อยม้วนดาบเคียนเอวไว้กับเอวฉะนั้น ก็ประจักษ์ว่าดาบนั้นประกอบขึ้นด้วยช่างฝีมือเอกแลเนื้อเหล็กก็จำจะต้องมีคุณวิเศษอยู่ในตัว หาไม่ไหนเลยสีจะเขียววาวเหมือนหนึ่งปีกแห่งแมลงทับอันต้องลักษณะยอดอาวุธฉะนี้ หรือหากคอคชสารหรือโซ่เหล็กก็อาจสะบั้นลงเพราะถูกคมเป็นที่แน่แท้ ไชลูหยั่งคุณสมบัติดาบเล่มนั้นดั่งนี้แล้วความโลภจะใคร่ได้ไว้เป็นของตัวก็กำเริบยิ่งขึ้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 591)

ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้ นาคะตะเชโบและไชลูวิวาทประลองฝีมือในเชิงดาบกันขึ้น เมื่อนาคะตะเชโบไม่ยอมมอบดาบให้ไชลู ไชลูจึงใช้กำลังประดาบกับนาคะตะเชโบและยาขอบได้คลี่คลายโดยให้จาเลงกะโบมาพบเหตุการณ์ต่อสู้เข้าพอดี จาเลงกะโบจึงได้เข้าช่วยเหลือนาคะตะเชโบโดยไม่รู้ว่าเป็นน้องสาว ดังความว่า

"...ชักอาวุธออกขวางกลางดาบทั้งสองของคู่ต่อสู้ไว้พลางร้องบอกกับน้องสาวของตนว่าท่านถอยไปเสียเถิดตัวข้าพเจ้าไม่เจ็บ แต่ข้าพเจ้าก็อยากให้มันเจ็บเล่นเสียจะเป็นไรบ้าง จึ่งจะลองให้ท่านไชลูเป็นฝ่ายทำดูหรือว่าทำกันประการใดจนจะให้เจ้ามะจาเจ็บได้ นางกันทิมาปะหน้าพี่ชายของตัวก็ดีใจนักทั้งที่ตัวกำลังเหนื่อยอยู่จึ่งเลี่ยงออกมายืนหลบเสียข้างหนึ่ง เจ้าจาเลงกะโบก็เอาดาบของตัวกดดาบของไชลูไว้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 597)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ผู้ประพันธ์คลายปมขัดแย้งในตอนนาคะตะเชโบ โดยให้กันทิมาได้พบกับจะเด็ด เพื่อนำข่าวของจะเด็ดไปบอกตะละแม่จันทรา ดังนี้

ใช้ความบังเอิญในการคลี่คลายปม

ยาขอบคลี่คลายปมขัดแย้งนี้โดยให้จาเลงกะโบมาพบเหตุการณ์วิวาทเข้าพอดีและได้ช่วยเหลือนาคตะเชโบ และต่อมาจะเด็ดก็ได้มาตัดสินความอีก จึงทำให้นาคะตะเชโบได้พบกับจะเด็ดสมความปรารถนาตามรับสั่งของตะละแม่จันทรา โดยจะเด็ดรับอุปการะนาคะตะเชโบชาวทรางทวย เพื่อรอคำตัดสิน ดังความว่า

"...ขุนวังจึ่งว่าขึ้นในท่ามกลางคนทั้งนั้นว่า ชาวเมืองทรางทวยกล่าวความคมคายพอจะฟังได้บ้าง ซึ่งพระราชนัดดาปรักปรำเอาว่าดาบนั้นเป็นจำนวนหนึ่งในพระแสงต้นก็ยังหาหลักฐานประการใดมายืนยันไม่หรือจะเบิกเอาไชลูแลพวกมาจากหงสาวดีเป็นพยานก็ไม่ชอบด้วยกระบวนพิจารณาข้ออธิกรณ์เพราะไชลูไม่ใช่คนอื่นเป็นพวกของผู้กล่าวหา... แต่เพื่อให้ความยุติธรรมทั้งสองฝ่าย ท่านหนุ่มชาวทรางทวยก็ไม่ควรจะปล่อยตัวไปให้รอไว้จนกว่าภายในกำหนดสอพินยาจะหาพยานมายืนยันได้ ยิ่งกว่านั้นแม้นในเวลาที่กำหนดแล้วอนุชาพระเจ้าหงสาวดียังหาพยานมาประกอบให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นอีกไม่ได้ก็ควรจะปล่อยหนุ่มทวายผู้นั้นไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 604)

ใช้ความรักและภักดีอันแท้จริงเพื่อพิสูจน์ความจริง

ยาขอบคลายปมขัดแย้งในใจของตะละแม่จันทราและกันทิมาในร่างของนาคะตะเชโบให้รู้ว่าจะเด็ดจะยังภักดีต่อจันทราอยู่ เมื่อนาคะตะเชโบลวงถามความในใจของจะเด็ด และบอกความรู้สึกของตะละแม่จันทราโดยว่าหากจะเด็ดรักที่จะเริงใจอยู่กับตะละแม่เมืองแปรแล้วจันทราก็ขอกลักผมของนางคืนเพราะจะได้ไม่ทำให้จะเด็ดกังวลใจ และในการเดียวกันนี้จันทราก็นำกลักผมของจะเด็ดที่ให้ไว้แก่นางคืนมาด้วย ทำให้นาคะตะเชโบได้รับรู้ถึงความภักดีของจะเด็ดที่มีต่อจันทราดังข้อความว่า

"...เจ้าหนุ่มเอามือกอดกลักบรรจุผมนางผู้เป็นยอดสวาทไว้กับอกแล้วว่า อย่าว่าแต่ถ้อยคำท่านเพียงเท่านี้ จะเอาของสำคัญไปจากเราได้เลย มาตรภิกษุผู้ครองผ้า

กาสาวพัสตร์บังอาจมาแย่งยื้อของนี้ เราก็จะฆ่าภิกษุผู้นั้นเสียได้โดยไม่เกรงต่อบาปข้อทำร้ายสาวกพระเป็นเจ้าดอกของนี้เป็นสุดรักสุดหวงจันทราเองก็แจ้งอยู่แล้วว่าถึงวันตายตอกจึ่งจะเปลื้องออกจากตัว..."

(ผู้ชนสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 617)

ความภักดีของจะเด็ดที่มีต่อมังตราอย่างแท้จริงเช่นนี้ ทำให้จันทราเชื่อมั่นในความรักของจะเด็ดยิ่งขึ้น และจากความมั่นคงในรักแท้นี้เองที่ยาขอใช้คลายปมปัญหาที่เกิดขึ้นได้อีก

ตอนข่าวจากเมืองตองอู

เนื้อเรื่องในตอนนี้ ยาขอได้ดำเนินเรื่องให้เข้มข้นตอนหนึ่ง โดยได้สร้างความขัดแย้งให้ปรากฏดังนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

ความขัดแย้งในตอนนี้เป็นความขัดแย้งทางการเมือง ยาขอบสร้างเรื่องให้เมืองแปรรู้ว่า มังตรายกทัพใหญ่ทั้งทางบกและทางน้ำมาประชิดเมืองแปรแล้วเพื่อทำศึก จะเด็ดเสนอให้พระเจ้าแปรทำไมตรีต่อตองอูเพื่อยุติศึกแต่สอพินยาเสนอให้เตรียมการรบกับทัพจากเมืองตองอู ดังความว่า

"...สอพินยาเกรงว่าจะเกิดเห็นงามกันขึ้นตามลิ้นเจ้าหนุ่มกล่าว ตะเบงชะเวตี้ก็จะกรีธาทัพพลไปหงสาวดีเมืองกำเนิดของตนโดยสะดวก เห็นภัยดั่งนั้นแล้วน้องท้าวเจ้ากรุงตะเลงจึ่งว่าขึ้นในกลางที่ประชุมว่า ในราชสำนักเมืองแปรนี้สิ้นคนดีมีปัญญาเสียแล้วหรือ คนผู้เป็นไส้ศึกมาแต่งลิ้นพล่อย ๆ อยู่ฉะนี้แล้วอุตส่าห์สำรวมฟัง ทั้งส่วนจะเด็ดเล่าก็ปากกล้าเกินตัวหรือว่าหยั่งปัญญาแล้วเห็นที่ปรึกษาบรรดาขุนนางเมืองแปรเป็นคนโง่ จึ่งกล้าแนะอุบายให้แปรยอมให้สัตย์แก่ตองอู แล้วตองอูจะได้ทำศึกแก่หงสาวดีและเมืองอื่นได้คล่องใจ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 632)

นอกจากนี้สอพินยายังแนะให้คุมตัวมังฉงายไว้ด้วยเพื่อความปลอดภัยของเมืองแปร ดังข้อความว่า

"...สอพินยาจึ่งชัดขึ้นว่า บัดนี้ศึกถึงชายแดนเป็นเวลาหน้าสิ่วหน้าขวาน น่าจะเพ่งเล็งกันให้ตระหนักว่าใครใดเป็นมิตรใครใดเป็นศัตรูข้าพเจ้าเห็นแก่ราชการของพระเจ้าอยู่หัวจึ่งขอทูลว่าจะเด็ดนั้นเป็นเชื้อไขชาวตองอูควรที่จะต้องคุมขังกันเสียตั้งแต่บัดนี้หาไม่หากจะเด็ดลักลอบออกไปหาตะเบงชะเวตี้ ได้ภัยของเมืองแปรก็จะเกิดขึ้นเป็นซ้ำสองความในมีประการใดก็จะรู้ถึงพระเจ้าตะเบงชะเวตี้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 637)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

การคลายปมขัดแย้งที่มังตรายกพลมาประชิดเมืองแปร โดยมีกลวิธีการคลายปมขัดแย้งให้ปรากฏ ดังนี้

<u>ใช้ความผูกพันฐานคนรักเพื่อช่วยคลี่คลายความขัดแย้ง</u>

ยาขอบได้คลายปมโดยกำหนดให้รานองและปะซันหวุ่นญี ได้แนะให้พระเจ้านระบดีเร่งทำอุบายให้พระราชธิดาไปวอนให้จะเด็ดสวามิภักดิ์แก่เมืองแปร ดังข้อความว่า

"...หนทางที่ข้าพเจ้าเห็นในบัดดลใจนี้ ก็มิได้แคล้วคลาดไปจากการเห็นทางที่ตะละแม่พระราชธิดาอีก แม้ว่าเราจะอุปภิเษกจะเด็ดไม่ทันการแล้วยังเหลือความหวังอีกสถานหนึ่งคือให้ตะละแม่วอนจะเด็ดด้วยความพิศวาสให้สวามิภักดิ์กับเมืองแปรอันชายหนุ่มอำนาจอื่นใดหรือจะเสมอกุลสตรีแม้นวอนจะเด็ดจะคิดยินดีในเมืองแปรแล้วก็ให้คุมพลออกไปรับทัพมังตรา ๆ เกรงใจจะเด็ดฐานญาติ กองทัพทั้งสองฝ่ายมีนายทัพเกรงใจกันดั่งนี้แล้วน่าที่จะไม่เป็นศึกใหญ่หรือมังตราจะเสื่อมความเกรงใจญาติขืนชิงชัยกันขึ้นเล่าจะเด็ดรู้กำลังพลอยู่แล้วสงครามช้างแปรเป็นต่อก็จะมีชัยและเมื่อจะเด็ดกับมังตราแตกกันจะเด็ดก็เหมือนคนสิ้นญาติขาดมิตร ได้พักพิงร่มเย็นแล้วก็จะสวามิภักดิ์ต่อแผ่นดินแปรไปจนสิ้นอายุ

ชัย หากเราได้จะเด็ดไว้เพียงหนึ่งก็จะเป็นกำลังไว้รับทัพตองอูคราวหน้าต่อไปอีกช้ำ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 1. 2532 : 638)

แต่ในการคลี่คลายความขัดแย้งทั้งนี้ แม้ว่ายาขอบจะกำหนดให้เมืองแปรมองเห็นอุบายที่จะใช้ตะละแม่กุสุมาซึ่งถือได้ว่าเป็นดวงใจของจะเด็ดไปเจรจาเกลี้ยกล่อมอย่างไร ยาขอบก็ได้ดำเนินเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงน้ำใจภักดีอันแท้จริงของจะเด็ดที่มีต่อเมืองตองอู เมื่อจะเด็ดปฏิเสธเป็นคำขาด ในตอนใจจะเด็ดทหารตองอู ดังข้อความว่า

"...เจ้าหนุ่มมองนางด้วยทีอาลัยแล้วว่า กุสุมาแม่เอยข้าพเจ้านี้เป็นคนรักชีวิตแลรักท่านยิ่งกว่าชีวิต แต่ทั้งท่านและทั้งชีวิตข้าพเจ้ารวมกันข้าพเจ้าก็ยังรักน้อยกว่าเมืองตองอู ฉะนั้นคำใดที่กล่าวเพื่อให้ใจข้าพเจ้าเบนไปจากตองอูแล้วพระราชธิดาท่านอย่าพักกล่าวเลย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 646)

เมื่อจะเด็ดปฏิเสธดังนี้เมืองแปรจึงต้องควบคุมตัวจะเด็ดเอาไว้เพื่อไม่ให้เป็นภัยแก่แปร โดยให้รานองทำอุบายลวงให้จะเด็ดดื่มน้ำใส่ยาจนสลบไป เมื่อถูกคุมขังแล้วยาขอบแสดงให้เห็นธาตุแท้แห่งความภักดีต่อบ้านเมืองของจะเด็ดซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของจะเด็ดที่ยาขอบวางลักษณะนี้ไว้อย่างคงที่ไปตลอดเรื่อง เมื่อเมืองแปรและเมืองตองอูต้องทำศึกสงครามกัน นาคะตะเชโบได้ไปเยี่ยมจะเด็ดได้สั่งความฝากนาคะตะเชโบไปถึงนายทัพเมืองตองอูถึงชัยภูมิเมืองแปรและกำลังรี้พลด้วยความเป็นห่วงและกังวลใจยิ่ง แต่มังตราทิฐิไม่ยอมเชื่อคำตักเตือนของจะเด็ด จนทำให้กองทัพของตองอูต้องเสียทีข้าศึกต่อไป

ตอนสงครามแปรครั้งแรก

ความขัดแย้งที่ปรากฏในตอนนี้เป็นการทำศึกระหว่างตองอูกับเมืองแปร และความขัดแย้งนี้ส่งผลต่อการดำเนินเรื่องต่อไป

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ยาขอบดำเนินเรื่องให้เป็นความขัดแย้งทางการเมือง เมื่อเมืองแปรหลีกเลี่ยงการทำศึกไม่ได้ ก็จัดทัพยกไปตั้งรับทัพของเมืองตองอูที่ยกมาประชิดชายแดนเมืองและได้ทำศึกกันโดยทัพแปรเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำต้องรีบถอยทัพกลับเข้าเมือง เมื่อมาพบกับทัพที่เข้มแข็งอย่างตองอู ดังนี้

"...พระเจ้าตองอูมังตรากษัตริย์หนุ่ม อุดมอยู่ด้วยชัตติยมานะอดพระทัยยืนช้างอยู่ตามธรรมเนียมกษัตริย์มิได้ ก็สั่งให้ไสช้างจะเข้าต่อยุทธกับชาวแปร เร่งให้ท้ายช้างแทงช้างที่นั่งบุกเข้าไปแล้วร้องว่า ชาวตองอูคนใดเห็นว่าเราไม่สมควรจะเป็นเจ้าอยู่หัวกรุงตองอูแล้วก็อย่าได้ตามเข้าไปเลย บรรดาทหารทั้งนั้นรักน้ำพระทัยพระเจ้าตะเบงชะเวตี้นัก ครั้นเห็นพระเจ้าอยู่หัวของตนหลุดไปท่ามกลางทหารแปรแต่ผู้เดียวก็วิตกว่าจะได้รับอันตราย พากันกัดฟันตะลุมบอนจะรุกหนักเข้าไปมิได้คิดแก่ชีวิตตัว ช้างที่นั่งหนุนไปทางใดทหารตองอูก็ตีหักเข้าไปทางนั้น ชาวแปรระส่ำระสายไม่เป็นอันคุมกันติด พระเจ้าแปรประทับอยู่เหนือกำแพงเชิงเทินเห็นดั่งนั้นก็เอามือตบอุระแล้วตรัสว่ามังตราอายุน้อยเพียงเท่านี้แต่ทำศึกกล้าหาญชาญชัยเหมือนพระยาไกรสรอยู่กลางฝูงมฤควิตกแต่เบื้องหน้าเมืองทั้งปวงจะตกเป็นเมืองออกแก่อ้ายเด็กลิ้นดำผู้นี้สิ้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 693)

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบคลี่คลายปมขัดแย้งที่เกี่ยวเนื่องมาจากการขัดแย้งทางด้านการเมืองครั้งนี้ ได้อย่างละเอียดปราณีตมากตอนหนึ่ง โดยคลี่คลายไว้ดังนี้

ใช้กลอุบาย

ยาขอบดำเนินเรื่องคลี่คลายความขัดแย้งโดยให้รานองอุปราชและปะขันหวุ่นญีขุนพลเมืองแปรใช้กลอุบายที่ละเอียดลึกซึ้ง ในการที่จะผลิกสถานการณ์ให้ได้เปรียบแก่เมืองตองอูโดยในลำดับแรกไชลูได้ติดสินบนแก่จิสะเบง ผู้ซึ่งเป็นบุตรชายของตองหวุ่นญีผู้คุมกองทัพเรือของตองอูทำให้ความเข้มแข็งของกองทัพตองอูคงมีเพียงกองทัพบกที่มีมังตราเป็นผู้คุมทัพเองเท่านั้น ยาขอบให้รานองวางแผนเพื่อเอาชัยชนะแก่ทัพตองอูอย่างรอบคอบและลึกซึ้ง โดยให้จัดเรือเก่า 20 ลำ

บรรทุกหญ้าและฟางแห้ง ราดด้วยน้ำมันปลาและกำมะถัน แล้วให้ทหารแจวเรือนี้ลอยไปหาเรือรบของตองอู เมื่อเข้าไปในระยะใกล้แล้วก็ให้ทหารแปรที่เตรียมไว้บนบกระดมยิงธนูไฟไปยังเรือนั้น เรือของแปรทั้ง 20 ลำ ก็จะลอยไปเผาเรือรบของตองอู ส่วนทหารแปรทางบกก็ให้ระดมยิงธนูไฟ ไปยังค่ายของมังตรา จะเห็นว่ายาขอบพิถีพิถันและละเอียดกับการวางเรื่องยิ่งเพราะว่าทัพของมังตราที่ตั้งค่ายนั้นด้านหลังเป็นแนวไผ่ จึงทำให้แปรมองเห็นช่องทางที่จะเอาชนะศึกได้ ดังนี้

และในการรบกันครั้งนี้ ทำให้กองทัพตองอูต้องเสียทีตามกลอุบายที่ฝ่ายแปรได้วางไว้ รี้พลของตองอูเป็นจำนวนมากต้องเสียชีวิตลงในกองเพลิงเพราะอุบายฝ่ายแปร แม้แต่มังตราก็ตกอยู่ในวงล้อมของทหารแปรร่วมกับเนงบาและสีอ่องหากแต่ยังมีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวและมีฝีมือที่น่าเกรงขามอยู่ จึงทำให้ทหารแปรไม่สามารถทำอะไรแก่สามชายชาวตองอูได้ ตองหวุ่นญีและทหารตองอูจำนวนหนึ่งซึ่งสละเรือใหญ่ลอบหนีลงเรือเล็กมาขึ้นบกได้ตีฝ่าวงล้อมทหารแปรช่วยกันเอามังตรา เนงบาและสีอ่องออกจากที่ล้อมไปได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

"...ตองหวุ่นญีเร่งพลรุดมาครู่หนึ่งก็ถึงค่ายหลวง เห็นไฟลุกขึ้นทั้งสองค่ายแลเบื้องหน้าโพ้นเสียงกลองศึกรัวระดมบอกให้รู้ว่ามีทหารเอกจับคู่สัประยุทธ์ต่อกัน ตองหวุ่นญีพลตีตะลุยเข้าไปก็เห็นชาวตองอูทั้งสามตกอยู่ในที่ล้อมแต่องค์ตะเบงชะเวตี้จอมทัพนั้นอ่อนแรงเพราะรอยหอกของรานองที่ต้องต้นพระพาหะนั้นโลหิตตกไม่หยุด ขุนพลเมืองตองอูก็ร้องว่าเนงบา สีอ่องเร่งกันองค์พระเจ้าอยู่หัวไว้ ข้าพเจ้าตองหวุ่นญีจะตีตะลุยเข้าไปช่วยอยู่แล้ว ขณะนั้นตองหวุ่นญีแย่งม้าจากทหารได้ตัวหนึ่งก็ตีหักเข้าไปถึงกลางวงพาเอาผู้ถูกล้อมออกไปได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 714 - 715)

ผลจากการทำศึกกันในครั้งนี้ ทำให้ทัพตองอูต้องสูญเสียไพร่พลไปเป็นจำนวนมากและข่าวตองอูแตกพ่ายยับเยินนี้เองทำให้จะเด็ดเมื่อรู้ข่าวก็ถึงกับสิ้นสติไป ดังข้อความว่า

"...เจ้าหนุ่มจินตนานึกไปถึงการภายนอกกำแพงเมืองว่า ป่านนี้ทหารตองอูกำลัง

ขาดความระแวงระวัง ครั้นเพลิงลุกลามขึ้นดั่งนี้จะตกใจตื่นขึ้นวุ่นวิ่งอลวนน่าที่ชาวแปรจะเข้าสับฟันตะลุมบอนเอา ประหนึ่งฟันปลาหรือสัตว์มังสาหารเป็นแท้ ทั้งตัวเองก็ต้องจำงุ่นง่านอยู่ในที่บังคับเงี่ยหูสดับได้ยินเสียงแต่กลองศึกช้างแปรตีระงมอยู่ รู้ถนัดว่าตองอูคงเสียทีเป็นแน่แล้วเจ้านายทัพตองอูร้องได้คำหนึ่งก็ล้มสลบลง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 718 - 719)

การที่มังตราเป็นผู้ที่มีอุปนิสัยทิฐิมานะมากทำให้ทัพตองอูเสียทีแก่แปรครั้งนี้ ได้สร้างความแค้นให้แก่มังตราและจะเด็ดเป็นอันมากและเชื่อมโยงไปสู่ความขัดแย้งอื่นต่อไป

ตอนลูกหลวงเยี่ยมไข้

เนื้อเรื่องในตอนนี้ยาขอบได้กำหนดให้มีความขัดแย้งที่ทำให้เรื่องมีความสนุกยิ่งขึ้นดังจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

ยาขอบสร้างเรื่องให้เป็นความขัดแย้งในด้านความรัก เมื่อแปรเสร็จสิ้นการทำศึกกับตองอู แล้วกุสุมาก็ได้มาเยี่ยมอาการป่วยของจะเด็ดในที่จองจำ และนางก็พบว่าอเทตยามาเยี่ยมอาการของจะเด็ดอยู่ก่อนแล้ว กุสุมาและอเทตยาจึงเกิดความขัดแย้งในด้านความรักขึ้นซึ่งเป็นความรักแบบสามเส้า ดังข้อความว่า

"...ธิดาท้าวเจ้ากรุงแปรส่งสำรวลเย้ยแม่อเทตยา แลเจ้าหนุ่มก็สะดุ้งตกใจแล้วตะละแม่จึ่งว่า นี่หรือมรรยาทราชกุมารีผิเทียมกับหญิงชาวตลาดแล้วประมาณว่าจะทรามเสียกว่าอีกซ้ำ วิสัยสตรีนั้นย่อมหนักอยู่ด้วยความละอาย เมื่อชายรุกเร้าจะเข้าถึงตัวมีแต่คอยปัดป้องแต่อเทตยาน้องเราสิอย่าว่าแต่จะปัดเลยในห้องอันเป็นที่กระจ่างแล้วยังเป็นฝ่ายยั่วสวาทชายก่อน ฝ่ายช้างคนผู้ชายนั้นเล่ายางอายก็มิได้เกินฝ่ายหญิงหนาแน่นอยู่ด้วย

ความมัวเมาในรสโลกีย์..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 733 - 734)

ความเข้มข้นในตอนนี้เกิดจากการที่ตัวละครทั้งสอง คือกุสุมาและอเทตยาต่างไม่ยอมกัน จึงเกิดการประคารมขึ้น ตะละแม่กุสุมาโกรธนักจึงเรียกนางข้าหลวงที่มาด้วยสามคนนั้นเพื่อที่จะประจานการกระทำของจะเด็ดและอเทตยาให้ได้อาย จะเด็ดจึงโกรธมากและทำกิริยาซึ่งทำให้กุสุมาน้อยใจนัก เหตุการณ์ในครั้งนี้ได้ล่วงรู้ไปถึงพระอัครเทวี อเทตยาจึงรับสารภาพว่าไม่ได้มีใจต่อสอพินยาและทูลพระอัครเทวีว่าไม่อยากเข้าพิธีอุปภิเษกกับราชอนุชาหงสาวดี ทำให้พระอัครเทวีกริ้วและสั่งลงโทษห้ามมิให้อเทตยาลงจากตำหนักใน

<u>การคลายความขัดแย้ง</u>

การคลี่คลายความขัดแย้งในตอน เป็นตอนหนึ่งที่ยาขอบให้ตัวละครชี้แจงเหตุผลของตนในการทำพฤติกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

<u>การได้สารภาพความในใจ</u>

1. ความในใจของกุสุมา ยาขอบได้สร้างให้สอพินยาพยายามที่จะเจรจาบอกรักแก่พระราชธิดาเมืองแปร แต่ตะละแม่กุสุมาได้โอกาสจึงกล่าวความในใจของนางว่าไม่ได้มีใจต่อสอพินยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

"...ท่านว่าหากได้ร่วมเรือนกับน้องนางข้าพเจ้าแล้ว ก็เหมือนส่งท่านเข้าที่ทรมาน เพราะท่านมิได้มีใจรักแม่น้องอเทตยาเลย ความข้อนี้ข้าพเจ้าอยากจะเห็นอกท่าน แต่ในทำนองเดียวกัน ข้าพเจ้าจะวอนขอให้ท่านเห็นอกข้าพเจ้าบ้าง ท่านไม่รักอเทตยาท่านจึ่งว่าเหมือนโคถูกข่มเขาแหละก็ข้าพเจ้าไม่เคยมีใจรักท่านในทำนองสวาทเช่นกัน หากท่านจะมารักแลวอนให้ข้าพเจ้ารักตอบดั่งนี้ ท่านไม่เอ็นดูว่าข้าพเจ้าจะกลับเป็นโคถูกท่านข่มเขาบ้างหรือ เจ้าราชวงศ์มอญไม่คิดว่าตะละแม่จะเก็บเอาคำที่ตนว่าไว้ย้อนกลับมาใช้กับ

ตัวเองก็อ้ำอึ้งอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 731)

2. ความในใจของอเทตยาหลานหลวง เมื่อเกิดปากเสียงกับตะละแม่กุสุมาแล้ว อเทตยาก็ถูกพระอัครเทวีเรียกตัวเข้าพบเพื่อชี้แจงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในตอนนี้อเทตยาได้ถือโอกาสกล่าวความในใจของนางให้พระอัครเทวีได้รับทราบ ดังความว่า

"...นางผู้หลานตอบว่าความตื้นลึกหนาบางดั่งพระเจ้าป้าตรัสทราบสิ้นแล้ว แต่ทว่าสิ่งที่เกิดจากน้ำใจตัวนั้นมากกว่าจึ่งไม่อาจหักได้ ทั้งข้าพเจ้ามารู้สึกชาตาของตนกับท่านสอพินยานั้นไม่รับกัน ไม่ว่าจะพบหน้าเข้าที่ใดก็เกิดประหนึ่งเสียงพรายกระซิบว่าเราทั้งคู่มิใช่มิตรดอก แลบัดนี้ความนัยส่วนตัวข้าพเจ้าสมเด็จพระเจ้าป้าก็ทราบแล้วจะขอทูลไว้ให้สิ้นอีกว่าแม้นมีทางผ่อนปรนประการใดหากเอ็นดูแล้วอย่าส่งไปเป็นบริจาริกาแห่งสอพินยาเลย ข้าพเจ้าคะเนว่าแม้นจะหักใจสนองคุณพระเจ้าป้าในเพลานี้เป็นอันรอดไปแล้วก็ใช่จะตลอดยืดยาวไปมิได้มีจิตไม่นิยมก็รังแต่จะผิดใจกันเบื้องหน้า..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 745)

3. ความในใจของจะเด็ด ในตอนมังฉงายถอนคำสัตย์นั้นยาขอบให้ความขัดแย้งในเหตุผลที่ทำให้เกิดรักสามเส้าระหว่างจะเด็ด-กุสุมา-อเทตยา คลี่คลายลงด้วยการให้จะเด็ดได้มีโอกาสระบายความในใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ต่อนาคะตะเชโบ ดังความว่า

"...ข้าพเจ้านั้นว่าโดยเนื้อแท้ใจจ่อแต่ตะละแม่ แลจะสะกดอย่าให้รักอเทตยาพอจะสะกดได้ แต่ถึงกับอย่าให้เอ็นดูเสียเลยนั้นหักหาไหวไม่แล้ว อนึ่งแต่ได้เห็นคนมาหาคนใดกล้าพูดตามอารมณ์อย่างแม่หลานหลวงผู้นั้นไม่เคยพบจะมี อันคำที่อเทตยากล่าวไว้ต่อหน้าตะละแม่เองว่าผู้ใดจะห้ามข้าพเจ้าไม่ให้รักนางก็ห้ามไปเถิด แต่ส่วนจะห้ามมิให้นางรักข้าพเจ้านั้นห้ามมิได้ไม่ขอฟังเลย นาคะตะเชโบท่านก็เป็นชายจงพิเคราะห์คำดู สตรี

กล่าวความออกมาดั่งนี้ได้แล้วชายใดจะเว้นเสียซึ่งความเอ็นดูนางได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 765)

ใช้การยอมรับความเป็นจริง

จะเด็ดไม่ยอมที่จะสวามิภักดิ์ต่อเมืองแปรแม้ว่าตะละแม่กุสุมาจะว่าวอนอย่างไรก็ตาม ยาขอบดำเนินเรื่องให้พระเจ้านระบดีและพระอัครเทวีทั้งสองพระองค์ยอมรับต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังความว่า

"...อันขุนวังกับลูกเรานี้ดูทีจะรักกันเกินกว่าที่เราเป็นใจด้วยเสียอีก แลเมื่อกลับกลายอาศัยจะเด็ดเป็นประโยชน์มิได้แล้วหากเราจะงดไม่ให้ลูกเราพะวงในชายผู้นี้เราก็จะพรากมาได้แต่ตัวกุสุมา แต่รอยมืออันขุนวังได้ถูกต้องตามกลสวาทแก่ลูกเรานั่นสิทำประการใดเล่าจึงจะคลาย รำพึงความดั่งนี้แล้วไม่รู้ที่จะสั่งการลงไปให้เด็ดขาดทางใด ขืนไม่ยกให้ขุนวังก็ละอายแก่ผีสางเทวดานัก ฉะนั้นเราคิดไว้ว่าจะกล่าวเจ้าจะเด็ดอีกครั้งหนึ่งชักชวนให้สมัครใจทำราชการแก่เมืองแปร โดยตัดตองอูออกไปให้เด็ดขาดเสีย หากจะเด็ดตัดตองอูมิได้ก็เป็นกรรมของกุสุมาลูกเราแล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 748)

การประกาศเจตนารมณ์ของตนอย่างชัดเจน

จะเด็ดอิดอัดและคับข้องใจเกี่ยวกับสงครามระหว่างตองอูกับแปรเป็นอย่างยิ่ง จนกระทั่งเมื่อทัพตองอูปราชัยแก่แปรนั้น ยาขอบวางเรื่องให้จะเด็ดไม่สามารถทนกับความคับแค้นใจนั้นต่อไปได้อีก จึงได้ประกาศถึงเจตนารมณ์ของตนอย่างชัดแจ้งในเรื่องของความภักดีที่มีต่อตองอู ในตอนมังฉงายถอนคำสัตย์ ดังความว่า

...อันข้าพเจ้านี้ที่บรรลุความเป็นคน ก็เพราะอาศัยน้ำมือคนตองอูอบรม จึ่งมิใช่จะเป็นตองอูแต่ร่างถึงหากน้ำใจก็เป็นสิทธิแก่เมืองนั้นด้วย ...แต่บัดนี้ข้าพเจ้าทนอยู่ดูชาวแปรมิได้เห็นหน้าชาวแปรแล้วก็เกิดชังไปทุกผู้หากละไว้ทำนองก่อนได้ช่องก็จะหนีไปเป็นแท้

แม้นการเป็นดั่งนี้ย่อมจะถูกขึ้นชื่อว่าเนรคุณ ข้าพเจ้าจึ่งมาพูดกับพระเจ้าอยู่หัวเสียก่อนว่าต่อไปนี้จงเลิกถือเป็นเจ้าเป็นข้าถือว่าเป็นคู่อริชิงไหวชิงพริบกันเถิด ข้าพเจ้าพลาดเชิงถูกักตัวก็ให้กักไว้อย่างเชลย กักได้ก็กักหรือหากักหละหลวม ได้โอกาสข้าพเจ้าจะหนีออกจากเมืองแปรเราปฏิบัติต่อกันดั่งนี้ ข้าพเจ้าหนีเอาตัวรอดได้จะเรียกว่าเนรคุณนั้นไม่ชอบเพราะบอกกันไว้ตามซื่อแล้ว หรือหากจะคิดตัดไฟหัวลม จะฆ่าข้าพเจ้าเสียพระเจ้านระบดีท่านก็ย่อมจะทำได้ พระเจ้าแปรฟังความดั่งนี้ก็อิดอัดยิ่งนัก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 749 - 751)

หรืออีกตอนหนึ่งที่ชี้ให้เห็นแก่นแท้ในความภักดีต่อบ้านเมืองของจะเด็ด ที่เป็นลักษณะประการสำคัญของเขาว่า ดังความว่า

"...พระเจ้าอยู่หัวอย่ากังวลกับการที่ข้าพเจ้าไม่ยอมเป็นทาสเมืองแปร ว่าข้อนี้จะพลอยให้ตะละแม่เสื่อมสูญพรหมจารีเสียโดยเปล่าดาย สืบไปขอพระเจ้านระบดีท่านอย่านำความสวาทระหว่างข้าพเจ้ากับตะละแม่มากล่าวเพื่อให้เป็นเครื่องพันธนาการข้าพเจ้าเลย ข้าพเจ้ารักนางนักแต่หากรักนั้นจะเป็นเหตุให้ตัวของตัวกลับกลายไปจากตองอูแล้วก็จะสู้อดรักหักอาลัยไว้นอกอก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 755)

ลักษณะที่รักตองอูอย่างยิ่งของจะเด็ดนี้ ยาขอบใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งสำหรับสร้างให้มีผลต่อการดำเนินเรื่องสืบไปอีก

ตอนทัพโมนยิน

ยาขอบได้สร้างความขัดแย้ง ให้ทวีความเข้มข้นรุนแรงยิ่งขึ้นไปอีกในเหตุการณ์ตอนทัพโมนยิน ซึ่งความขัดแย้งที่ปรากฏมีดังต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

เหตุการณ์นี้เป็นความขัดแย้งทางการเมืองเพื่อต้องการแผ่ขยายอาณาเขตข่าวการทำศึกสงครามระหว่างเมืองตองอูและเมืองแปร ทำให้เมืองโมนยินซึ่งเป็นชาวป่ามีความประสงค์ที่จะทำสงครามขยายดินแดน จึงวางแผนเข้าตีเมืองที่ทำสงครามชนะระหว่างเมืองตองอูกับแปร เพื่อให้เมืองที่ชนะนั้นอ่อนแรงเสียก่อน ในตอนแรกพระเจ้าโสหันพวาของเมืองโมนยินคาดการณ์ว่าเมืองตองอูจะมีชัยชนะ แต่เมื่อเมืองแปรมีชัยชาวโมนยินจึงเปลี่ยนความคิดที่จะทำสงครามกับเมืองแปรแทน ดังความว่า

"...ส่วนหมู่เราชาวโมนยินเล่าจะซุ่มคอยเชิง เหมือนพยัคฆ์รุ่นดูกระทิงสองตัวสู้กัน แลเมื่อสู้กันแล้ว ตัวหนึ่งจะบาดเจ็บเพราะกำลังของอีกตัวหนึ่งตกว่าฝ่ายแพ้สิ้นลมปราณไปแล้วเราพญายักษ์ก็จะย่างออกจากที่ซ่อนกระทำเอาแก่ตัวชนะด้วยอำนาจและฝ่ายที่ไม่ตายนั้น เรามาตรว่าชนะก็จะหย่อนแรงไปเกือบสิ้นแล้วตกเป็นอันว่าเราออกกำลังประหารแต่กระทิงตัวหนึ่ง ส่วนอีกตัวหนึ่งนั้นตายเพราะกระทิงต่อกระทิงประหารกันเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 774)

แล้วทัพของโมนยินคนป่าก็เคลื่อนพลไปประชิดเมืองแปรและไม่ส่งสาส์นเพื่อให้เมืองแปรยอมสวามิภักดิ์ต่อโมนยินและส่งตะละแม่กุสุมาให้เป็นบริจาริกาแก่โสหันพวา ทำให้พระเจ้าแปรกริ้วมาก ดังความว่า

"...พระเจ้าแปรฟังพระราชสาส์นเจ้ากรุงโมนยินแล้วเตือดดาลในพระทัยรับสั่งว่าดูดู๋อ้ายชาวป่ามิได้กำหนดเงาตนเอง เมืองมันเป็นแผ่นดินดอนอัตคัดกันดารอยู่แล้วแลศักดิ์โสหันพวาเล่า ถึงจะเป็นเมืองเอกราชก็เป็นเมืองชั้นตรี ปกป้องครองกันไปตามวิสัยคนอาศัยเขาไม่ควรที่จะเอื้อมอาจมาเจรจากับหัวเมืองเอกฉะนี้ เจ้าคนซึ่งมาเป็นทูตจงกลับไปบอกเถิดว่าราชธิดาเราเป็นเพชรห่อนเคยคิดว่าจะฝังลงไปในเรือนตะกั่วรองโสหันพวาจงคิดอ่านไปหานางชาวเขาศักดิ์เสมอกันอุปภิเษกเถิดอย่ามาคิดการเกินศักดิ์ตัวเลย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 783)

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบคลี่คลายปมปัญหาที่เป็นความขัดแย้งในตอนนี้ให้ปรากฏ ทำให้เรื่องมีความน่าสนใจ ดังต่อไปนี้

การฉวยโอกาส

1. เพื่อยื่นข้อเสนอที่ต้องการมากกว่า ความขัดแย้งในเนื้อเรื่องในตอนนี้ได้สร้างความกดดันให้แก่เมืองแปรเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพระเจ้านระบดีเป็นกษัตริย์ผู้ชรามากแล้วและไม่ประสงค์จะทำสงครามกับเมืองใด เมืองแปรจึงขาดผู้กล้าหาญซึ่งจะมาขันอาสาออกไปทำศึกกับเหล่าทหารโมนยิน ยาขอบคลี่คลายให้เหตุการณ์นี้เป็นช่องให้สอพินยาได้ทีที่จะแสดงความสามารถที่เอื้อมไปหมายปองตะละแม่กุสุมาแทนอเทตยา ดังที่ไขลูแนะนำความว่า

"...แม่หลานหลวงอเทตยานั้นท่านย่อมจะพึงได้นางตามสิทธิแล้วแต่หากท่านมิพอใจไพล่ไปมาตรหมายเอาตะละแม่พระราชธิดา อันความข้อนี้ในกาลโน้นข้าพเจ้าคิดว่าจะสำเร็จผลยากกว่ายากนัก ไหนเลยพระเจ้าแปรยกหลานให้แล้วจะเปลี่ยนมายกลูกให้อีก แต่บัดนี้การศึกรัดตัวพระเจ้าแปรให้เดือดร้อนพระทัย ชะรอยจะไม่แลเห็นผู้ใดจะต่อกรกับทหารโมนยินแล้ว จึ่งให้รานองมาเลียบเคียงฟังคารมเราดูก็เมื่อบัดนี้เรามีฐานะเป็นคนสำคัญอันจะบันดาลความได้เสียให้แก่เมืองแปรได้แล้ว การจะสลัดหลานไปหวังลูกก็จะสำเร็จได้โดยง่าย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 791 -792)

สอพินยาจึงไปครวญบอกความในใจของตัวที่มีต่อกุสุมากับพระอัครเทวีเมืองแปรและพระอัครเทวีก็เห็นด้วยเนื่องจากต้องการให้สอพินยาทุ่มเททำศึกช่วยเมืองแปรอย่างเต็มที่และประการหนึ่งก็คือพระอัครเทวีรักในศักดิ์ตระกูลของสอพินยาด้วยเห็นว่าคู่ควรกับตะละแม่ราชธิดามากกว่าจะเด็ด ดังความว่า

"...อันพระเจ้าอยู่หัวกรุงแปรนั้น เดิมมาวิตกถึงอาณาประชาราษฎรเมืองแปร

สำมะหาเจ้ามังฉงายผู้หาตระกูลมิได้ หากว่าพระเจ้าอยู่หัวคะเนว่าจะเป็นคนเปลื้องร้อนชาวแปรได้ เมื่อศึกตองอูพระเจ้าอยู่หัวยังกล้าสละกุสุมาราชธิดาให้คนไม่มีตระกูลผู้นั้นครั้นมาถึงบัดนี้สอพินยารับปากจะเอาชีวิตเข้าแลกเพื่อทำนุบำรุงเมืองแปร ไยพระองค์จึงหวงลูกไว้ก็แหละ สอพินยานั้นหากเทียบกับจะเด็ดก็ไกลกันประหนึ่งดินฟ้านั่นเป็นเพียงนายทหารนี่สิเป็นองค์ทายาทที่จะรับช่วงเศวตฉัตรต่อ แลนับเนื่องในเชื้อไขราชวงศ์เดียวกันกระไรพระผ่านเกล้าจึงไม่เห็นสมควร..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 802 - 803)

จะเห็นว่ายาขอใช้ธรรมชาติของสตรีที่สูงศักดิ์เช่นพระอัครเทวีย่อมนิยมในบุคคลที่อยู่ระดับเดียวกัน ทำให้นางพอใจสอพินยาที่อยู่ในราชตระกูลยิ่งกว่าจะเด็ด และพระอัครเทวีผู้นี้ก็เป็นตัวละครสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งได้ในโอกาสต่อไป อย่างไรก็ตามการทำศึกครั้งนี้ระหว่างเมืองแปรกับทหารโมนยินคนป่า ยาขอได้สร้างเรื่องให้ทัพของเมืองแปรสู้ความอดทนของเหล่าทหารโมนยินไม่ได้ต้องถอยร่นเข้าไปตั้งหลักในเมือง

2. เพื่อให้ประสบความสำเร็จในด้านความรัก

ผลจากการปะทะศึกกับเหล่านักรบที่อดทนสมกับเป็นชาวป่า อย่างทหารโมนยินนั้น ทำให้ไชลูคาดการณ์ได้ว่าแปรไม่มีทางที่จะเอาชนะข้าศึกได้อย่างแน่นอน เมื่อชนะศึกไม่ได้สอพินยาก็จะไม่มีข้อต่อรองใด ๆ ที่จะนำไปกล่าวแก่พระเจ้านระบดีเพื่อขออุปภิเษกกับกุสุมาไชลูจึงแนะอุบายให้สอพินยาลักพาตัวกุสุมาไปในตอนไชลูวางอุบายลักพา ดังข้อความว่า

"...พระอนุชาท่านหวังแต่จะได้ตะละแม่กุสุมาเป็นข้อใหญ่ เมื่อพระอัครเทวีบิดพลิ้วฉะนี้เราก็จะลอบลักพระธิดาหนีไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 815 - 816)

โดยอุบายอันแยบยลของไชลูนั้นก็คือให้สอพินยาเชียนสาส์นเป็นทำนองว่าราษฎรของแปรเดือดร้อนเป็นอย่างยิ่ง จากการล้อมเมืองของทัพโมนยิน และเห็นว่าเจ้านายของเมืองแปรมิได้

ห่วงใยในความทุกข์ร้อนของไพร่พล เพราะพระเจ้าโมนยินต้องการเพียงตะละแม่พระราชธิดา หากพระเจ้าแปรเห็นแก่ความทุกข์ยากของอาณาประชาราษฎร์ แล้วตัดสินใจยกพระราชธิดาให้พระเจ้าโสหันพวาแล้ว สงครามครั้งนี้ก็คงจะไม่เกิด ฉะนั้นไพร่พลกลุ่มหนึ่งจึงไม่พอใจการกระทำของบรรดาเจ้านายฝ่ายแปร จึงจะเปิดประตูเมืองรับทหารโมนยินในคืนแรม 7 ค่ำให้ทหารของโมนยินเร่งทำการตีเอาเมืองแปร สาส์นนี้ไชลูจะลอบให้ทหารโมนยินเพื่อให้เข้าทำการตามที่นัดแนะไว้ สอพินยาและไชลูก็จะถือโอกาสที่ทุกคนกำลังวุ่นวายอลเวงในวันนั้น พาพระราชธิดาหนีไป โดยเขียนสาส์นฉบับที่ 2 ทิ้งไว้ให้ทหารโมนยินคอยขัดขวางการติดตามพระราชธิดาของเมืองแปร

ยาขอบได้กำหนดให้อุบายของไชลูนี้ประสบความสำเร็จเมื่อทัพโมนยินได้ยกพลเคลื่อนมาประชิดทุกด้าน เสียงโห่ร้องของทหารดังกึกก้องทุกคนในเมืองแปรต่างก็ตกใจเป็นอย่างยิ่งเป็นเหตุให้ไชลูและสอพินยาลวงพาพระราชธิดากับพระอัครเทวีหนีไปได้ ดังความว่า

> "...สอพินยาเข้าไปถึงตัวพระอัครเทวี แล้วกระซิบว่า บัดนี้การศึกข้างนอกกำแพงกำลังหนักนัก คะเนว่าทหารแปรจะรักษาเมืองตัวไว้ไม่ตลอดไปถึงเวลาหม้อข้าวเดือดเสียซ้ำ พระเจ้าลุงกำชับมาให้พระเจ้าป้ากับตะละแม่เร่งไปกับข้าพเจ้า ลงเรือล่วงไปคอยเสียนอกเมืองก่อน เผื่อข้าศึกเข้าเมืองได้จะได้ไม่มีอันตรายแต่การนี้เป็นการด่วนแลเวลาหน้าศึกดั่งนี้สมเด็จพระเจ้าป้าจะมัวห่วงทรัพย์แลผู้อื่นหาได้ไม่ขอให้รีบไปโดยเฉพาะกับพระราชธิดาเท่านั้น ลอบไปมากเกลือกข้าศึกเข้าเมืองได้แล้วรู้ข่าวจะตามตัวพบ พระอัครเทวีแจ้งข่าวนี้แล้วก็หวั่นวิ้าไปตามวิสัยหญิง วางใจเจ้าหลานขวัญว่าไม่คิดเป็นอื่นประกอบทั้งการภายนอกก็อื้ออึงสมจริงจึ่งเรียกตะละแม่เข้ามาบอกความแล้วว่ากุสุมาเอยอย่าลังเลใจเร่งไปกับแม่พร้อมด้วยสอพินยาเถิด แลสอพินยาก็พานางกษัตริย์ทั้งสองลอบลงมาจากตำหนัก..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 837)

3. เพื่อให้ได้รับอิสรภาพ การคลี่คลายปมโดยอาศัยความขัดแย้งทางการเมือง คือการเกิดความชุลมุนวุ่นวายระหว่างสงครามในเมืองแปรขณะนั้น ยาขอบได้ให้นาคะตะเชโบเป็นตัวละครสำคัญที่ช่วยจะเด็ดในที่คุมขังเพื่อแหกคุกหนีไปได้ ดังรายละเอียดนี้

"...ขณะที่เจ้าหนุ่มเกาะที่คุมช้างรำพึงอยู่ขณะนั้นได้ยินเสียงเอะอะหันหน้าออกดูเห็นผู้คุมถูกฟันล้มกลิ้ง ขณะนั้นหะแรกก็สะดุ้งใจต่อเสียงกันทีมาเรียกชื่อตนว่าขุนวังจึ่งได้แจ้งว่าพรรคพวกแล้วมีความปิตินัก ร้องบอกให้ล้วงสลักโดยเร็ว ครั้นเปิดประตูออกได้แล้วจะเด็ดก็เอาอาวุธจากผู้คุมที่ถูกทำร้ายมาถือ ลูกสาวตะคะญีเร่งว่าขุนวังท่านอย่าพักรอเลยแปรกำลังจะแหลกเพราะฝีมือพวกชาวป่าแล้ว จงเร่งหนีเอาตัวรอดคิดคืนตองอูเถิด เจ้าหนุ่มตอบว่าข้าพเจ้าจะขอบคุณท่านนัก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 841 - 842)

จะเด็ดและนาคะตะเชโบได้ไปช่วยจาเลงกะโบและคนโทษอีก 800 คน แล้วพากันตีฝ่าทหารโมนยินซึ่งล้อมอยู่เพื่อจะออกไปนอกเมืองแปร เหตุการณ์ในครั้งนี้พระเจ้านระบดีได้ทอดพระเนตรเห็นบนเชิงเทินทั้งสิ้น ดังความว่า

"...และเจ้าทหารเอกโมนยินโกรธนัก ปลดทวนออกจากแผงแล้วเผ่นเข้าหาร้องว่าอ้ายคนเดนตายผู้นี้คือใคร นุ่งห่มชอมซ่อฉะนี้ลักษณะปรากฏประหนึ่งคนถ่อยบังอาจสู้กูฉะนี้ จะเหมือนแมลงเม่าบินเข้ากองไฟเจ้าหนุ่มมิได้กล่าวต่อคำเมงฮลาแงให้ยาวความมือขวาจับทวนกระชับ มือขวาปลดเอาสิ่งหนึ่งซึ่งแขวนอยู่ข้างอานออกชูให้เมงฮลาแง พอแสงคบลุกสว่างก็ประจักษ์ว่าศีรษะคนหนึ่งถูกตัวออกจากตัวใหม่ ๆ เลือดยังไหลหยดเปื้อนเป็นสีแดงอาบโชกแล้วเจ้าหนุ่มถามว่าเจ้ายังจำได้หรือไม่ศีรษะของผู้ใด เมงฮลาแงมองศีรษะนั้นแล้วก็ร้องขึ้นด้วยเสียงอันดังว่ามึงลอบทำร้ายเมงกวงแงผู้น้องกูถึงตายแล้วกูจะเอาหัวมึงออกเซ่นศพน้องกูให้จงได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 847 - 848)

จะเด็ดนำเพื่อนและนักโทษอีกจำนวน 800 คน ตีฝ่าวงล้อมของทหารโมนยินอย่างกล้าหาญ ทำให้พระเจ้าแปรซึ่งทอดพระเนตรเหตุการณ์อยู่บนเชิงเทินจึงสั่งให้ทหารแปรไปทำศึกสมทบทำให้แปรกลับพลิกสถานการณ์มาเป็นฝ่ายมีชัยเหนือทัพโมนยินได้ ดังความว่า

"...แล้วพระเจ้าอยู่หัวกรุงแปร จึงตรัสแก่รานองว่าครั้งนี้เป็นคราวเราจะออกกระหนาบโมนยินบ้างแล้ว จะเด็ดสู้กับทหารตัวสำคัญของโมนยินผู้นี้ส่วนเจ้ามะจาผู้สหายดูเหมือนจะรับมืออยู่กับโสหันพวานายทัพลำพังคนโทษได้บัญชาของเจ้าเชลยตองอูยังทำการหยุดการโจมตีโมนยินได้ถึงเพียงนี้แล้ว หากทหารแปรออกไปสมทบด้วยแล้วโมนยินก็น่าจะยับเยินไป รานองเห็นชอบแล้วก็แบ่งทหารลงจากเชิงเทินและระดมมาจากโรงทหารให้รวมอีกซ้ำทั้งสองข้างได้พลกว่า 1000 รานองกับมองออนก็คุมพลทั้งนั้นเปิดประตูเมืองแปรออกกระหนาบทัพโมนยิน มองออนเตือนม้าของตัวเข้ารุมโสหันพวา รานองเข้าช่วยจะเด็ดรุมเมงฮลาแงแลพลแปรทั้งหลายก็ไล่ล่าพวกโมนยิน พวกโมนยินทำศึกมาค่อนคืนแล้วเพลีย ชาวแปรจึ่งตีต้อนได้สะดวก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 850 - 851)

การกระทำของจะเด็ดในครั้งนี้ กลับเป็นประโยชน์สองประการคือจะเด็ดสามารถเป็นอิสระคืนกลับตองอูถิ่นเดิมได้ อีกประการหนึ่งก็เป็นเหตุให้ช่วยเมืองแปรให้พ้นจากภาวะวิกฤติจากการถูกโมนยินล้อมจะเอาเมืองได้อย่างทันท่วงทีพระเจ้านระบดีและชาวแปรทั้งปวงก็เพิ่มความรักและศรัทธาต่อจะเด็ดมากยิ่งขึ้นไปอีก และจะเด็ดก็ได้พาพวกที่ร่วมตายด้วยกันคืนกลับเมืองตองอู

ตอนกุสุมาเสียตัว

เนื้อเรื่องในตอนนี้ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งอย่างใหญ่หลวงให้เกิดขึ้น นับว่าเป็นความขัดแย้งที่พลิกผันความคาดหมายของผู้อ่านทั่วไป ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวปรากฏดังต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

1. ความขัดแย้งระหว่างพระเจ้านระบดีกับสอพินยา พระเจ้านระบดีทราบเรื่องที่สอพินยาลอบลักพาตะละแม่พระราชธิดาไปก็กริ้วมาก ดังความว่า

"...พระเจ้าแปรฟังความสิ้นแล้วพิโรธนักแลว่าสอพินยาทำดั่งนี้ไม่เกรงกูจะติดตาม

มันไปให้ถึงหงสาวดีจะดูหน้าอ้ายสการะวุดพีว่าจะเห็นแก่น้องมันให้หยามเราหรือประการใด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม2. 2532 : 863 - 864)

2. ความขัดแย้งระหว่างสอพินยากับตะละแม่กุสุมา ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งอันใหญ่หลวงให้เกิดแก่ตัวละครทั้งสองคือสอพินยาและตะละแม่กุสุมาด้วยการให้สอพินยาลอบลักพาพระราชธิดามา และสอพินยาลอบวางยาพระอัครเทวีกับตะละแม่กุสุมาถึงกับสลบไม่ได้สติจากนั้นกุสุมาก็เป็นภรรยาของสอพินยาโดยความไม่เต็มใจจึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ดังความว่า

"...กุสุมาเอยข้าพเจ้าจะถนอมท่านเหมือนหนึ่งนกอินทรีย์ถนอมปีก หน้าที่ใดอันเป็นหน้าที่ของสามีผู้ซื่อทำ ข้าพเจ้าจะตรงต่อหน้าที่นั้นให้เหมือนหนึ่งดวงตะวันตรงต่อท้องฟ้า สิ่งใดที่ข้าพเจ้าทำไปแล้วสิ่งนั้นข้าพเจ้าย่อมทำเพราะความรักตะละแม่พาไปจงงดโทษอดใจให้แก่ข้าพเจ้าเถิด ถึงหงสาวดีแล้วจะบำรุงมิให้น้อยหน้ากว่าครั้งสถิตอยู่ ณ เมืองแปร

ตะละแม่เอามือปิดหูเสียแล้วว่าท่านอย่ากล่าวสิ่งใดเลย หรือหากจะมีแก่ใจแล้วให้ข้าพเจ้าออกไปเสียจากห้องนี้เถิด แลเมื่อเห็นว่าการห้ามโดยดีตะละแม่ยังดึงดันสอพินยาก็จะถืออำนาจเอาการที่ตัวได้เป็นต่อ ได้เป็นสวามีพระราชธิดาแล้วว่าข้าพเจ้าว่าวอนแต่โดยดีท่านมิฟังจึ่งจะทำให้ตระหนักไว้เสียบ้างว่าสอพินยานี้มิใช่ใครอื่นเนื้อแท้คือภัสดาที่นางควรจะบำเรอตะละแม่ได้ฟังดั่งนี้ยิ่งทวีความแค้นแหวกจะดันออกไปข้างนอกห้องให้จงได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 875 - 876)

ความขัดแย้งในกรณีนี้ยาขอบได้สร้างให้เป็นความขัดแย้งที่ใหญ่หลวง อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งในการดำเนินเรื่องต่อไปเนื่องจากกุสุมาเป็นนางที่รักของจะเด็ด จึงทำให้เรื่องราวที่จะดำเนินต่อไปมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ดังจะได้กล่าวต่อไป

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ยาขอบได้คลี่คลายปมขัดแย้งได้อย่างเหมาะสมและเป็นเหตุเป็นผลอย่างยิ่งโดยใช้

ลักษณะอุปนิสัยของบุคคลมาเป็นเครื่องมือในการคลี่คลายความขัดแย้ง ดังนี้

ใช้อุบายในการคลายปมขัดแย้ง

ความขัดแย้งที่สอพินยาและกุสุมาได้รับซึ่งเกิดเนื่องจากการที่สอพินยาล่วงเกินกุสุมาโดยได้นางมาเป็นภรรยาโดยไม่ได้ยินยอมด้วย เป็นความขัดแย้งที่ได้สร้างความหนักใจและกังวลให้แก่สอพินยาเป็นอย่างยิ่ง เพราะไม่เพียงแต่ตะละแม่กุสุมาเท่านั้น ที่จะประณามการกระทำของสอพินยา แม้แต่พระอัครเทวีก็พลอยแช่งด่าสอพินยาอีกด้วยที่เกิดเหตุการณ์อันน่าอดสูใจเช่นนี้ขึ้น แต่ไชลูได้ทำอุบายชู่ให้นางกษัตริย์กลัวว่าหากไม่ไปกับสอพินยาแล้วจะต้องถูกทิ้งกลางป่า เพื่อคลี่คลายปัญหานี้ ดังความว่า

"...ตกเป็นอันว่าพระอัครเทวีจำจะต้องเดินไพรลำพัง กับพระราชธิดาเพียงสองพระองค์เป็นแน่แล้ว หากว่าเป็นเคราะห์ดีอย่างล้นเหลือก็คงรอดไปตลอดได้ถึงแปร แต่ทว่ากว่าจะพ้นปากเสือปากช้างไปได้ครั้งนี้ ขอสมเด็จพระนางเจ้าอยู่หัวจงระวังให้จงหนักกลางวันขณะเดินอย่ามีความประมาทกลางคืนอย่าเห็นแก่ความยากจึงปีนไปพำนักเสียบนคบไม้สูง ถนอมพระองค์ดั่งนี้สักแปดราตรีก็พอจะล่วงออกนอกแดนอันตรายได้จึ่งจะพ้นภัย"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 881 - 882)

การใช้อุบายชู่ให้พระอัครเทวีหวาดกลัวเช่นนี้นับว่าไชลูใช้ได้อย่างได้ผลดี เป็นเหตุการณ์อีกตอนหนึ่งที่ใช้ธรรมชาติของพระอัครเทวีที่เคยอยู่แต่ในที่สุขสบาย ไม่เคยผจญกับความลำบากย่อมต้องหวาดกลัว พระอัครเทวีจึงใจอ่อนยอมร่วมเดินทางไปจนกระทั่งถึงเมืองหงสาวดี และพระอัครเทวีก็ยังได้เกลี้ยกล่อมให้ตะละแม่กุสุมายินยอมด้วยสอพินยา ดังความว่า

"...ตกมาบัดนี้เข้าที่คับขัน แลคิดแวดล้อมถึงข้อควรอย่างอื่นแล้วไม่เห็นทางปฏิเสธ กุสุมาลูกแม่จะว่าโดยแท้แล้วบัดนี้ตนเป็นบริจาริกาแห่งสอพินยา อันวิสัยหญิงนั้นสิ่งใดจะพึงหวงแหนยิ่งไปกว่าพรหมจารี แลเมื่อผู้ใดล่วงพรหมจารีแห่งตนแล้วแม้นจะได้โดยสถานใดก็ตามที กุลสตรีย่อมถือว่าผู้ใดล่วงพรหมจรรย์ย่อมมีสิทธิเหนือตนชอบที่จะครองตนเพื่อคนผู้

นั้นอย่าให้ใครต้องเป็นสองมือ การเป็นดั่งนี้กุสุมาแม่เมื่อต้องมือสอพินยาแล้วดีชั่วลูกแม่จงรับเอาเถิด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 891)

นอกจากนี้พระอัครเทวีก็ยังได้กล่าวว่าขอให้ตะละแม่ทำตามเพื่อเป็นเครื่องทดแทนบุญคุณของบิดา-มารดาและราชวงศ์สโดเมงสอแห่งเมืองแปร พระราชธิดาจะว่าวอนให้เห็นแก่ความรักของตนกับจะเด็ดอย่างไรพระอัครเทวีก็ไม่ฟังความทำให้กุสุมาต้องจำใจยอมทำตามคำพระราชมารดา

ตอนหน้าที่นั่งพระเจ้าลิ้นดำ

ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งในตอนหน้าที่นั่งพระเจ้าลิ้นดำ ได้อย่างสนุกและมีรสชาติอย่างยิ่ง โดยความขัดแย้งที่ปรากฏมีดังต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

1. ความขัดแย้งระหว่างมังตรากับจะเด็ด ยาขอบสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างตัวละครทั้งสองโดยใช้ความรักที่คนทั้งคู่มีต่อตองอู เป็นชนวนให้เกิดความไม่เข้าใจกันเพราะต่างฝ่ายก็มีเหตุผลและเป้าหมายอย่างเดียวกันนั้นคือทำทุกสิ่งเพื่อมาตุภูมิ ดังข้อความว่า

"...พระเจ้าตองอูทวีความพิโรธ ยิ่งเห็นอีกฝ่ายหนึ่งมีกิริยามิได้เกรงเป็นปกติอยู่ดั่งนั้นก็ทวีความขัดเคืองชี้หน้าเอาแล้วว่าตัวผิดชอบประการใดก็แจ้งอยู่ในน้ำใจตัวสิ้นแล้ว แต่ความคดในข้องอในกระดูกนั่นสิเป็นเครื่องมารยาว่าไม่รู้ความผิดแห่งตัว เราจะสาธยายความชั่วแห่งตัวก็ยาวความ จงระลึกถึงถ้อยคำเมื่อตัวให้สัญญาไว้ก่อนออกไปบอกตองอูว่าจะทำการเป็นไส้ศึกสอบความแลกำหนดภูมิประเทศแปรคืนมาหรือมิใช่ แต่ครั้นนระบดีเจ้าเมืองแปรชุบเลี้ยงให้ยศศักดิ์อัครฐานเข้าสิก็หลงระเริงไปแสร้งยกเอาคำสัตย์เข้ามาตั้งว่าจะหนีออกจากแปรมิได้ จะเด็ดจึ่งว่า ...แม้นข้าพเจ้าสมยอมด้วยพระเจ้า

แปรแล้ว เหตุใดจะถูกราชภัยเช่นนั้น พระเจ้าตองอูฟังเถียงยิ่งดาลโทสะ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 905-906

2. ความขัดแย้งระหว่างมังตรากับมหาเถรกุโสดอ ยาขอบให้มังตราและพระมหาเถรกุโสดอมีความคิดที่ขัดแย้งกันเพราะมังตรากำลังเดือดดาล และปักใจเชื่อแน่ว่าจะเด็ดคิดคดทรยศต่อตองอู และประสงค์จะสวามิภักดิ์ต่อเมืองแปร ส่วนพระมหาเถรก็ต้องการชี้แจงให้มังตราค่อยคิดค่อยแก้ปัญหาอย่าวู่วาม มหาเถรประสงค์จะมาเจรจากับมังตราเกี่ยวกับเรื่องของจะเด็ด แต่มังตราไม่อยากจะสนทนาด้วย ดังความว่า

"...พระมหาเถรตระหนักว่า มังตราหนีหน้าฉะนั้นก็ท้วงไว้ว่ามังตราได้เป็นใหญ่ในแผ่นดินตองอูสิ้นความยำเกรงเราแล้วหรือพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ก็ละอายพระทัยหลุดแล้ว อิดเอื้อนทำทีรีรอแลว่าข้าพเจ้าไม่สิ้นความยำเกรงดอก แต่พระอาจารย์จะพูดเรื่องใด ข้าพเจ้าแจ้งอยู่แล้วเรื่องนั้นคงเป็นเรื่องขอโทษเกี่ยวด้วยจะเด็ดหรือมิใช่ อันจะเด็ดเป็นศิษย์หัวรักหัวใคร่ ข้าพเจ้าจะพลอยวิตกไปว่าพระมหาเถรจะหลงไปด้วยคนผิด จะเด็ดกับข้าพเจ้าเคยรักกันมาก แต่หากเห็นแก่การแผ่นดินเป็นสำคัญ คนตองอูไม่รักเชื้อชาติชาวตองอูชืนคบและชุบเลี้ยงไว้นานไปจะเป็นภัยแก่ตองอูเองขอพระคุณอาจารย์จงทำใจให้รักตองอูยิ่งกว่าคนทรยศเป็นศิษย์พระคุณเถิด พระมหาเถรต้องคำย้อนก็ดาลใจ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 907 - 908)

อย่างไรก็ตาม พระมหาเถรก็ชี้แจงแก่มังตราให้เข้าใจว่าที่ปกป้องจะเด็ดเพราะจะเด็ดคือขุนศึกสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้มังตราเป็นจักรพรรดิ์ต่อไปได้ และย้ำว่าไม่มีสิ่งใดที่ตนจะรักเท่าตองอู

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ผู้ประพันธ์คลี่คลายปัญหาความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม โดยให้จะเด็ดยกทัพไปตีเมืองแปรเป็นการแก้ตัว ทำให้เรื่องราวดำเนินต่อไปได้ ดังนี้

ใช้การให้โอกาส

ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้ความขัดแย้งนี้จบลงด้วยการให้มังตรายอมรับข้อเสนอของมหาเถรวัดกุโสดอที่จะให้จะเด็ดได้มีโอกาสทำงานแก้ตัวเพื่อไถ่โทษด้วยการให้จะเด็ดคุมกำลังพลตองอูกรีฑาทัพไปตีเมืองแปรให้ได้

"...แลพระมหาเถรแสร้งทำตวาดเสียงแข็งว่า อันเจ้านั้นเราสู้สอนสั่งวิชาการก็เพราะว่าปรารถนาจะให้ใช้วิชาการนั้น ๆ ให้พึงเป็นประโยชน์แก่แผ่นดินตองอู แต่ตัวสิเป็นคนไม่ครองความเป็นผู้มีคุณสมบัติครบครันในการจะเป็นทหาร บัดนี้พระเจ้าอยู่หัวผู้ประเสริฐคาดโทษเจ้าไว้เป็นที่หนัก หากเห็นแก่หน้าเราอยู่บ้างจึ่งผ่อนให้ไปทำการแก้ตัวได้คุมพลไปตีเมืองแปรอีกครั้งหนึ่ง แต่ครั้งนี้ศึกพ่ายก็ดีหรือตัวเอาใจห่างเกรงราชอาญาฝ่ายตองอูจึ่งหนีเข้าพึ่งใบบุญแปรก็ดีก็จะชื่อว่าเป็นศิษย์คิดล้างครู เพราะเราถวายชีวิตตัวเองไว้เป็นประกัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 911)

ในการเตรียมการไปทำศึกกับเมืองแปรในครั้งนี้ จะเด็ดได้ขอกำลังไพร่พลไปเพียงสองหมื่นซึ่งน้อยกว่ามังตราที่คุมกำลังพลไปตีแปรครั้งก่อนเท่าตัว เพื่อฝากฝีมือในการทำศึกของจะเด็ดให้ปรากฏไว้และเพื่อต้องการให้มังตราเห็นฝีมือและความสามารถของตนอีกด้วย

ใช้การเจรจาปรับความเข้าใจกัน

ยาขอบคลี่คลายปมขัดแย้งในจิตใจของตะละแม่จันทรา เกี่ยวกับเรื่องที่จะเด็ดไปผูกสัมพันธ์กับตะละแม่กุสุมาเมืองแปร ด้วยการที่เมื่อจะเด็ดรู้ตัวว่าจะต้องออกไปทำศึกกับเมืองแปรอีกครั้งหนึ่งก็ทำให้คิดถึงจันทราแล้วจะเด็ดได้ลอบเข้าไปหาจันทราในวังหลวงยาขอบกำหนดให้ตัวละครทั้งสองตัวนี้สามารถชี้แจงทำความเข้าใจกันได้โดยใช้ความรักแท้ที่ต่างมั่นต่อกันซึ่งยาขอบวางไว้แล้วตั้งแต่ตอนต้นเรื่อง ดังคำเจรจาที่ทำให้เห็นว่าทั้งสองเข้าใจกันกันดี ดังนี้

"...จะเด็ดมีกรรมโดยราชทัณฑ์แห่งพระเจ้าอยู่หัวก็คาดคั้นไว้ประการหนึ่งเล่า แต่

ข้าพเจ้ามิได้ระลึกถึงความทุกข์ทั้งสองข้อนี้มุ่งหน้าจะพบน้องท่าน หวังจะอาบน้ำรักให้ท่วมตัว ทำการใหญ่จะได้ไม่เกิดทุกข์ใดพะวักพะวน จันทรากล่าวความว่าหวังดียิ่งนักแต่ครั้งนี้ทำการไม่เหมือนถ้อยคำ ท่านฉุนเฉียวเกรี้ยวกราดเอาด้วยโทสะฉะนี้ ประสงค์จะชับให้จะเด็ดออกไปตายมิใช่ออกไปเอาชัย ตะละแม่ฟังคำหนุ่มกระนั้นก็อ่อนลง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 934 - 935)

ใช้การชี้แจงเหตุผลแท้จริง

ยาขอบได้ใช้เนื้อเรื่องในตอนตะคะญีครูดาบ เป็นการคลายปมปัญหาว่าเหตุใดพระมหาเถรวัดกุโสดอจึงต้องพยายามทนุถนอมปกป้อง และส่งเสริมจะเด็ดอย่างเต็มกำลังความสามารถโดยพระมหาเถรขอร้องให้ตะคะญีครูดาบฝีมือดีไปช่วยจะเด็ดทำศึก เพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองให้จะเด็ดปลอดภัย และในตอนนี้มหาเถรจึงได้เล่าถึงชะตาอันยิ่งใหญ่ของจะเด็ดเพื่อให้ทราบว่าเหตุใดจึงต้องป้องกันและดูแลจะเด็ด โดยเล่าความเป็นมาและบุญชะตาอันยิ่งใหญ่ของจะเด็ดให้ตะคะญีฟังอย่างละเอียด

การกระทำเช่นนี้ ทำให้ตะคะญีทุ่มเทกำลังใจและกำลังกาย ออกรบเคียงข้างจะเด็ดเพื่อแผ่แสนยานุภาพของตองอูให้ยิ่งใหญ่ต่อไป

ตอนจะเด็ดแม่ทัพคนใหม่

ความขัดแย้งที่ปรากฏเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ว่าด้วยการทำศึกระหว่างตองอูและโมนยินและแสดงให้เห็นฝีมือของจะเด็ดที่สมควรจะเป็นผู้ชนะสิบทิศอีกด้วย

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

1. ความขัดแย้งระหว่างตองอูกับโมนยิน ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งทางการเมืองนี้ด้วย จะเด็ดได้รับการแต่งตั้งจากมังตราให้เป็นแม่ทัพคนใหม่ซึ่งจะเด็ดก็ได้นำกำลังของตองอูไปปล้นตีค่ายของกองทัพโมนยิน ดังข้อความว่า

"...ตะคะญีก็เร่งพลเข้าทะลวงปล้นค่ายโมนยิน ทหารรักษาค่ายเหลือน้อยแลมิได้ระวังระไวกวดขันเต็มที่ กระหยิ่มตามข่าวศึกเสียว่าข้างตัวกำลังมีชัย กว่าจะรู้ตัวย่ำเภรีเป็นอาณัติสัญญาณเหตุสำคัญสิ พลตองอูก็กรูประชิดล้ำคูเข้ามาถึงค่ายแล้ว ข้าศึกล่วงเข้ามาใกล้มาตรว่าทหารโมนยินสันทัดการยิงหน้าไม้ก็ใช้ไม่ได้สะดวกเพราะอยู่ชิดตัว ต่างก็พากันวิ่งวุ่นสับสนอลหม่าน และสีอ่องซิ่งชุ่มพลเข้าขวางกลางไว้ เมงฮลาแงได้ยินกลองสัญญาณจากค่ายตัวว่ามีอันตราย ฉุกใจคิดว่าคงต้องกลเสียเป็นแน่แล้วก็ต้อนพลโมนยินหักกลับมาหาหนทางจะคืนค่าย สีอ่องก็คุมพลขวางรักษาหน้าที่ไว้เป็นอันดี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 961)

2. ความขัดแย้งระหว่างตองอูกับเมืองแปร จะเด็ดได้ส่งสาส์นท้ารบกับพระเจ้าแปร ดังข้อความในสาสน์ตอนหนึ่งว่า

"...พระเจ้าตะเบงชะเวตี้ผู้ประเสริฐจึ่งตั้งมโนปณิธานแรงกล้าในอันที่จะรวมบุตรแม่อิระวดีทั้งหลายให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ...และบัดนี้ข้าพเจ้าจะเด็ดได้รับมอบพลมาพร้อมด้วยทัพช้างม้าเครื่องพร้อม บรรดาทหารทั้งปวงมีใจคุมแค้นชาวแปรเป็นข้อใหญ่อาศัยความแค้นในน้ำใจเป็นที่ตั้ง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ. เล่ม 2. 2532 : 943)

และในตอนนี้ยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงสติปัญญาและความสามารถของจะเด็ดในการเป็นจอมทัพที่ยิ่งใหญ่ ด้วยจะเด็ดสามารถมองเห็นจุดอ่อนที่จะเอาชนะเมืองแปรซึ่งมีชัยภูมิดีเลิศในการป้องกันข้าศึกเข้าโจมตี

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ยาขอบได้คลี่คลายความขัดแย้งในเหตุการณ์การทำศึกกับทหารโมนยินที่เข้มแข็ง อดทนอย่างยิ่ง ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ใช้ความสามารถอันยอดเยี่ยมของตัวเอกในการคลายปมขัดแย้ง

ในการคลายครั้งนี้ยาขอบวางเรื่อง ให้จะเด็ดใช้ความสามารถเอาชนะข้าศึกคือไพร่พลทัพโมนยินได้อย่างงดงามทำให้เรื่องสนุกมากขึ้น เนื่องจากเมื่อผ่านด่านโมนยินที่เป็นกำแพงล้อมเมืองแปรไว้แล้วตองอูก็ต้องไปปะทะศึกกับหัวเมืองเอกอย่างเมืองแปร ภาพสงครามระหว่างตองอูกับโมนยินนั้นยาขอบได้บรรยายไว้อย่างเห็นภาพชัดเจน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

"...พอทัพจะเด็ดกับสีอ่องหนุนเนื่องเข้ามาชิดชวางค่าย ตะคะญีก็ร้องชานรหัสขึ้น ชาวตองอูภายในก็ถลันเข้าฟันทหารโมนยินที่รักษาประตูหอรบ แลเปิดประตูค่ายออกรับทหารตองอู เมงฮลาแงพระเจ้าโสหันพวาก็ตกใจถึงตะลึงอยู่ จะเด็ดนำทหารผ่านค่ายเข้ามาได้แล้ว ก็ร้องประกาศว่า ทหารตองอูคนใดทำอันตรายแก่ข้าศึกผู้วางอาวุธแล้วเราจะเอาโทษให้จงหนัก พวกโมนยินทั้งหลายได้ฟังกระนั้นกลัวทหารตองอูจะทำอันตรายก็พากันวางอาวุธเสียเกือบทั้งสิ้น แต่เมงฮลาแงนั้นเป็นชาติทหาร ครั้นเห็นพยัคฆ์อื่นบังอาจเข้ามาถึงถ้ำแล้วกระนั้นก็หวังจะสู้ตาย กระทืบแผงม้าหมายใจจะต่อมือด้วยจะเด็ดแต่ยังมิทันถึงตัวเจ้าหนุ่ม ตะคะญีครูเฒ่าจับตาอยู่ก็ตีโดยสันกระบี่โดยแรง เมงฮลาแงหมายแต่จะสู้คนข้างหน้ามิได้ระวังตัวก็ตกจากหลังม้า ตะคะญีก็สั่งให้ทหารมัดตัวไว้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 963)

นอกจากนี้ยาขอบ ยังใช้ความสามารถในด้านสติปัญญาและความรอบคอบของจะเด็ดมาคลี่คลายความขัดแย้งดังเนื้อเรื่องในตอนอุปราชแปรเสียกล ยาขอบวางเรื่องให้จะเด็ดคาดการณ์ว่าเมื่อตองอูมาล้อมแปรนี้ เมืองแปรคงฉวยโอกาสในตอนที่ทหารของตองอูยังเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทาง และเพิ่งทำศึกกับทหารโมนยินนั้นเข้าปล้นค่ายตองอูจะเด็ดจึงทำอุบายให้ชาวแปรคิดว่าตองอูกำลังรอไพร่พลที่จะยกมาสมทบจากเมืองตองอู และได้เดินทางมาถึงแล้วโดยจะเด็ดให้ทหารในค่ายที่มีอยู่แยกเป็นสองกองแล้วลอบเดินเข้าไปในป่าจากนั้นก็ทำทีเป็นเดินทัพมาจากตองอูมาสมทบกับทหารในค่ายโดยผลัดเปลี่ยนกันและเปลี่ยนสีของการแต่งกายด้วย เพื่อให้ดูเหมือนว่าทัพของตนมีกำลังพลมาก ดังข้อความดังนี้

"...พี่ท่านทั้งสองจงเรียกเอาพลในค่ายของเราที่มีอยู่เท่าใด ระดมกันเข้ามาให้จงสิ้นแลแบ่งออกเป็นสองกองให้พร้อมด้วยลักษณะขบวนพยุห แล้วพี่ท่านจงคุมออกข้างหลังค่ายเราลัดเข้าราวป่าเดินย้อนขึ้นไปหาต้นทางตองอูมาแปร พอเดินพลตกมาพ้นแนวป่าถึงท่าราบแล้วก็ให้โหมข้องกลองล่อม้าให้เริงไว้แลเดินขบวนตรงมาเข้าค่าย สีอ่องจงคุมขบวนหนึ่งยกไปก่อนประดาพลแลธงทิวทั้งสิ้นด้วยเครื่องเหลืองตามออกมา กระทำกิริยาเริงไว้เหนือนอย่างคราวแรก สีอ่องแลจาเลงกะโบก็รับคำเอา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 983)

โดยทั้งหมดนี้จะเด็ดต้องการลวงมิให้แปรเข้าตีปล้นค่ายตองอูโดยทำทีเป็นว่าทัพใหญ่จากตองอูระดมกันเข้ามาสมทบล้อมเมืองแปรทั้งสี่ด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่ายาขอบได้สร้างภาพของจะเด็ดว่าเป็นผู้ที่มีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเฉียบแหลม

ตอนสงครามแปรครั้งสอง

ความขัดแย้งในเนื้อเรื่องตอนนี้ ยาขอบได้สร้างเรื่องให้เชื่อมโยงและสนุกน่าติดตาม ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ผู้ประพันธ์สร้างความขัดแย้งในตอนนี้ ด้วยการให้เป็นความขัดแย้งทางการเมือง เนื่องมาจากโสหันพวากษัตริย์โมนยินทำสงครามกับตองอู เมงฮิลาแงนำกองทัพออกรบกับทัพของตองอู เนงบาอาสาจะเด็ดออกรบกับเมงฮิลาแง และเนงบาเป็นฝ่ายเสียทีได้รับบาดเจ็บ ดังข้อความว่า

"...เนงบานั้นฝีมือทวนอยู่ในชั้นดีได้ถึงชั้นเลิศ แต่ประดาชาวกะเหรี่ยงเชื้อสายตะคะญีนั้นฝึกเจนมาแต่เพลงดาบตามตะคะญีตัวครูแลเมงฮิลาแงนอกกว่าจะเจนอาวุธทวนยังทรงพลังกว่าคนธรรมดา ฉะนั้นจึ่งรุกเอาเนงบาปั่นร่นไปประหนึ่งว่าเด็กหัดใหม่แล้ว

ลองฝีมือด้วยครู มิช้าก็ต้องอาวุธเมงฮิลาแงเข้าที่โคนแขน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 997)

และในการทำศึกครั้งนี้ได้สร้างความหนักใจให้แก่จะเด็ดเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากว่าเมืองแปรนั้นเป็นเมืองที่มีชัยภูมิในการรักษาเมืองเป็นเลิศ การจะเข้ารุกรบเอาเมืองนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ลำบากยิ่ง

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ยาขอบคลายปมขัดแย้ง ในปัญหาที่เกิดในเหตุการณ์ของเรื่องตอนสงครามแปรครั้งสอง ดังนี้

<u>ใช้สติปัญญาที่เฉลียวฉลาดรอบคอบและบุญบารมีของตัวละครเอก</u>

ผู้ประพันธ์คลี่คลายปัญหา ที่กองทัพตองอูประสบนี้ได้อย่างสวยงามมากตอนหนึ่งนอกจากแสดงให้เห็นถึงสติปัญญาอันฉลาดรอบคอบแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงบุญบารมีของจะเด็ดในการที่จะได้เป็นใหญ่ในพุกามประเทศอีกด้วย ยาขอบได้กำหนดให้จะเด็ดมองเห็นช่องทางที่จะเอาชนะแปรได้ โดยให้จะเด็ดใช้ประโยชน์จากบึงน้ำใหญ่ที่อยู่ทางด้านตะวันออกบึงใหญ่นี้มีเส้นทางระบายน้ำทั้งหมด 9 สาย และมีอยู่สายหนึ่งระบายน้ำเข้าเมืองแปรส่วนที่เหลือ 8 สายนั้นไหลออกทางลุ่มแม่น้ำอิระวดี จะเด็ดจึงคิดหาทางใช้ประโยชน์จากบึงน้ำใหญ่นี้ในการพากำลังรี้พลผ่านเข้าประตูเมืองแปร ดังความว่า

"...เจ้าหนุ่มก็หัวเราะแล้วว่า ข้าพเจ้าได้บอกครูท่านแล้วว่าบึงนี้มีน้ำที่ท้นออกไป 9 สาย แลผ่าลงไปกลางเมืองแปรเพียงสายเดียว ก็แลถ้าเราปิด 8 แควอันลงแม่น้ำอิระวดีนั้นเสีย ประดาน้ำในบึงนี้ก็จะท้นออกไปทางเดียว ข้าพเจ้ากำหนดการไว้ว่าฝนกระหน่ำมาชุกเมื่อใดก็จะให้ทหารเราขนทรายใส่กระสอบมาทุ่มทิ้งปิดหนต้นแควทั้ง 9 นี้เสีย น้ำก็จะเจิ่งอัดอยู่แต่ในบึงถึงวันกำหนดแล้ว เราพังทำนบทางหนทางแควที่ไหลเข้าสู่เมืองแปร สายน้ำก็จะทุ่มเข้าไปประหนึ่งเทออกจากกระบอก ลำพังแต่กำแพงเมืองแปร

เท่านี้หรือจะทานไว้อยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1005)

ยาขอบได้แสดงให้เห็นว่าจะเด็ดมีลักษณะที่สมกับการเป็นผู้นำทัพเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเฉลียวฉลาด รอบคอบ สามารถที่จะนำชัยภูมิต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ให้เกิดผลดีต่อกองทัพของตัวมากที่สุด อย่างไรก็ตามแม้ว่าความคิดนี้จะดีมากสักเพียงใดก็แล้วแต่ หากว่าในขณะนั้นฝนไม่ตกลงมาปริมาณน้ำในปิงมีปริมาณน้อยเกินกว่าที่จะทำลายกำแพงเมืองแปรได้ แผนการที่กำหนดไว้ก็จะต้องล้มเหลวไปไม่บังเกิดผล ในขณะนั้นก็ไม่มีฝนตกลงมาดังที่จะเด็ดคาดหมายทำให้จะเด็ดและกองทัพตองอูวิตกกังวลเป็นอย่างยิ่ง ยาขอบได้คลายปัญหาในข้อนี้โดยใช้บุญบารมีของจะเด็ดที่จะได้เป็นใหญ่ในแคว้นพุกาม จึงทำให้ตะคะญีคิดหาวิธีด้วยการพึ่งอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยการตั้งพิธีบวงสรวงเทพยดาให้ช่วยดลบันดาลให้ฝนตกลงมาจะเด็ดได้ทำพิธีตามที่ตะคะญีแนะนำและก็ประสบความสำเร็จ ฝนได้ตกลงมาอย่างหนักสมความปรารถนา

ด้วยสติปัญญารวมเข้ากับลักษณะที่สมกับการเป็นผู้นำทัพ อีกทั้งบุญบารมีของจะเด็ด ทำให้สามารถมีชัยชนะเหนือเมืองแปรด้วยกำลังไพร่พลเพียง 20000 เท่านั้น ยาขอบดำเนินเรื่องให้จะเด็ดเข้าเมืองแปรได้ในครั้งนี้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างความขัดแย้งอันจะทำให้เรื่องสนุกเข้มข้นได้ต่อไป ชัยชนะของจะเด็ดที่มีต่อเมืองปรนั้น ยาขอบได้บรรยายไว้เมื่อตอนที่สามารถมีชัยเหนือผู้คุมกองทัพเมืองแปร ดังนี้

"...ครั้นเมงฮลาแงวกม้าเหยาะย่างมาใกล้มิได้ระวังตัว ศิษย์มังสินธูก็ลุกขึ้นเอาดาบฟันเท้าหน้าม้าของเมงฮลาแงขาดออกสองเท้าม้านั้นก็ทรุดลง เมงฮลาแงตะลึงไปทั่วร่างเหมือนหนึ่งเห็นพระกาฬผุดลุกขึ้นเสียสติมิได้ระวังตัวจะเด็ดก็ตัดเอาศีรษะเมงฮลาแงด้วยเพลงดาบอันรวดเร็วยิ่ง ทหารแปรเหล่าม้าเห็นนายตัวถึงตายก็ชิงกันเข้าเมืองเห็นเมืองแตกแล้ว ก็เสียพระทัยชักเอาพระแสงดาบออกจะเชือดคอตาย รานองยิดเอามือไว้แล้วว่าพระองค์จะมาประหารตัวเองเสียดั่งว่าเป็นชายชลาดไม่กล้าสู้ประจัญกับเหตุการณ์ดั่งนี้ ตกที่ยากหนีเอาตัวรอดและราษฎรแปรจะได้ใครเป็นที่พึ่งสืบไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1030 - 1031)

ตอนแค้นข่าวกุสุมา

เหตุการณ์ในตอนแค้นข่าวกุสุมานี้ นับเป็นเรื่องราวตอนหนึ่งที่มีความเข้มข้นสนุกสนาน และทำให้เกิดปมปัญหาขัดแย้งต่อไปได้อีก ผู้ศึกษาพบว่ายาขอบใช้กลวิธีการสร้างความขัดแย้งในตอนนี้ ดังนี้

ความขัดระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ยาขอบสร้างให้เป็นความขัดแย้งด้านความรักระหว่างจะเด็ดกับสอพินยาเมื่อจะเด็ดเข้าเมืองแปรได้และทราบข่าวว่าสอพินยาลอบพาตะละแม่กุสุมาไปแล้วจากนางอเทตยา ความว่า

> "...ด้วยสอพินยาพานางไปตั้งแต่วันที่ท่านหนีออกจากเมืองแปรนั้นแล้ว ท่านสิเป็นชายชาติอาชาไนย เพลงอาวุธทั้งปวงก็ได้ยินคนสรรเสริญมาหนักไม่ควรจะคิดท้อต่อต้นงิ้วหนามแหลมคมของพระยม จงยกทหารไปรบแย่งเมียเขาเถิดโลกจะได้ลือท่านว่าเป็นยอดทหารชาญณรงค์ ณ เมืองหงสาวดีนั้นตะละแม่กุสุมานางแก้วประจำใจมังฉงายซึ่งมังฉงายเคยคิดว่านางรักท่านยิ่งกว่าที่ข้าพเจ้ารักคงจะอุ้มท้องบุตรสอพินยาคอยท่านอยู่แล้วจะเด็ดได้ฟังดังนั้นเนื้อชาไปทั้งร่าง..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1043-1044)

และข่าวนี้เองที่ทำให้จะเด็ดเสียใจและแค้นใจสอพินยาและกุสุมาเป็นอย่างยิ่ง บุคลิกเปลี่ยนเป็นเงียบขรึม เก็บตัวและเก็บกดดังกรณีที่จะเด็ดได้สังหารผู้แสดงละครในวันที่มีงานเลี้ยงทหารตองอู และเลี้ยงรับพระราชสาส์นพระเจ้าตะเบงชะเวตี้เพียงผู้แสดงละครนั้นได้แสดงเรื่องราวที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่จะเด็ดกำลังเสียใจอยู่ ในตอนบุเรงนองคลั่งเสียงพิณ เป็นต้น นับได้ว่าความขัดแย้งตอนนี้เป็นพื้นฐานชื่อมโยงไปสู่ความขัดแย้งอื่นในเรื่องอีกมากมาย

การคลายปมขัดแย้ง

ผู้ประพันธ์คลี่คลายปมขัดแย้งในเหตุการณ์นี้ โดยจะเด็ดตามกุสุมาไปยังเมืองหงสาวดี

และได้ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างมีรสชาติ ดังนี้

ใช้ความรักและความแค้น

ยาขอบให้มังสินธูรู้ชะตาของจะเด็ดว่าจะมีเคราะห์จึงส่งหนังสือให้ตะคะญีโน้มน้าวใจจะเด็ดบวชเพื่อระงับความว้าวุ่นใจ แต่จะเด็ดไม่ยอมฟังและคิดจะตามกุสุมาไปหงสาวดี ด้วยความมุ่งมั่นที่เกิดจากทั้งความรักและความแค้นในตอนตามนางแม้ว่าจะมีใคร ๆ ต่างพากันทักท้วง เช่นตะคะญี, จาเลงกะโบ ก็ไม่เป็นผล จะเด็ดก็ตามนางไปที่เมืองหงสาวดีด้วยความแค้น โดยมีจาเลงกะโบติดตามไปด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าการไปเมืองหงสาวดีครั้งนี้ยาขอบแสดงให้เห็นถึงน้ำใจของจะเด็ดประการหนึ่งที่น่ายกย่อง คือการเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าการส่วนตัวเมื่อจะเด็ดได้กล่าวว่า

"...ข้าพเจ้าเจ้าคิดใคร่ไปหงสาวดีโดยปัญญาแต่ผู้เดียว ไปโดยฐานะราษฎรผู้หนึ่งตามคู่อาฆาตไป ข้าพเจ้าจะไม่ว่าอย่างคู่จองเวรนางกุสุมาและสอพินยามิใช่ไปอย่างแม่ทัพตองอูไปเป็นคู่ชันกับชาวหงสาวดีตามเชิงยุทธนี่ท่านอย่ากลัวเลย ข้าพเจ้าไม่พาพลไปยากโดยทำการตามใจตัวแต่คนเดียว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1069)

การได้รับความเมตตาและเอื้ออารี

ยาขอบใช้ความเอื้ออารีจากจ่าบ้านไปฟยูยาขอบคลายปมนี้โดยให้จะเด็ดและจาเลงกะโบได้ล่วงเข้าไปถึงชายแดนเมืองหงสาวดี และได้รับการอุปการะและเอ็นดูเป็นอย่างดีจากไปฟยูจ่าบ้านทุ่งหันสาวัดดี ได้รับการต้อนรับและไมตรีอันดีจากบุตรีทั้ง 2 ของไปฟยู คือเชงสอบูและปอละเตียง ในเนื้อเรื่องตอนทุ่งหันสาวัดดี ซึ่งตอนนี้จะเด็ดและจาเลงกะโบได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นเมงจะและเมงจา สองพี่น้องอีกด้วย ดังความว่า

"...เจ้าสองเกลอก็ทำเป็นยินดีก้มลงกราบไปฟยูพร้อมกันครั้นจ่าบ้านถามชื่อจาเลงกะโบมองตาสหายเห็นอึ้งอยู่เพราะไม่ได้เตรียมกันไว้ลืมเสียด้วยข้อสำคัญ จาเลงกะโบก็

ตอบขอตัวไปทีว่าข้าพเจ้าชื่อเมงจา ส่วนลูกผู้น้องชื่อเมงจะ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1091-1092)

นอกจากนี้ยาชอบยังให้จะเด็ดได้รับมิตรไมตรีอันดีจากเชงสอบู เมื่อจะเด็ดได้เข้ามาอยู่ในเขตบ้านของไปฟยูร่วมกับจาเลงกะโบ โดยทั้งสองได้อาศัยท่าน้ำหน้าบ้านของไปฟยูลอยเรืออาศัยอยู่ด้วยกันโดยมีภรรยาของไปฟยูเป็นผู้ดูแลเรื่องอาหารการกิน วันหนึ่งนางเชงสอบูบุตรีคนเล็กของไปฟยูได้นำอาหารลงไปส่งให้ที่เรือน้อย ซึ่งในขณะนั้นจะเด็ดอยู่เพียงลำพังเป็นเหตุให้จะเด็ดและเชงสอบูพบกันอย่างใกล้ชิดเป็นครั้งแรก และต่างก็รู้สึกพึงพอใจซึ่งกันและกันดังนี้

"...เจ้าหนุ่มก็มองดูนางโดยพินิจพิจารณาพิศทั่วแล้วก็หลากใจดำริว่านางผู้นี้ลักษณะละม้ายคล้ายน้องสาวจะเลงกะโบเป็นแท้ รุงรังตามวิสัยชาวป่าแม้ว่าตีนผมหน้าก็มิได้จับรอยกันไร แต่หากวงหน้าประพิมพ์ประพายเป็นเจ้าเสน่ห์อยู่ ริมฝีปากบางแลมีลิกระหว่างเปื้องริมฝีปากขึ้นไปจดจมูกนั้นพิมพ์เดียวกับตะละแม่จันทราเมืองตองอู...เชงสอบูยังชันษาเยาว์อยู่ในวัยต้น อารมณ์หวั่นไหวยินดีในรูปรสเป็นที่เจริญตาเจริญใจของเพศชายหนุ่มอยู่แล้ว แต่ตัวกำเนิด ณ บ้านปลายแดนมาสัมผัสเสียงทักประหลาดไปข้างน่าฟังดังนี้ น้ำใจที่นิยมชาวเมืองแปรคนน้อยก็ยิ่งทวีความนิยมให้แข็งกล้าขึ้นอีก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1096)

<u>ใช้ไหวพริบและปฏิภาณในการคลายปมขัดแย้ง</u>

เนื้อเรื่องในตอนปอละเตียงนี้ก็เป็นอีกตอนหนึ่ง ที่มีความเข้มข้นตื่นเต้นชวนติดตาม เนื่องจากได้จดจ่อว่า จะเด็ดและจาเลงกะโบจะรักษาความลับของตัวไว้ได้ตลอดไปหรือไม่ แต่ยาชอบก็ได้กำหนดให้ตัวละครตัวหนึ่ง เข้ามามีบทบาทในการสืบค้นความลับนี้ได้ด้วยไหวพริบและปฏิภาณโดยวางเรื่องให้นางปอละเตียงบุตรีคนโตของไปฟยูมาเยี่ยมบิดา มารดา ณ ทุ่งหันสาวัดดี ทำให้นางได้พบกับจะเด็ดและจาเลงกะโบซึ่งมีเหตุการณ์ที่ทำให้นางขัดใจบุคคลทั้งสองไปตามวิสัยของนางข้าหลวงที่ต้องการให้แต่คนเอาใจ และด้วยไหวพริบปฏิภาณที่ดีของนางทำให้ปอละเตียงใส่ใจจะเด็ดเป็นพิเศษ จนทำให้นางเห็นบางสิ่งบางอย่างที่ผิดปกติโดยทั่วไปจากเจ้าสองคนพี่น้อง

ดังข้อความว่า

"...เจ้าเมงจะร้องนำขึ้นก่อน แล้วเมงจาผู้เป็นพี่ร้องคลอตามกระแสเสียงและทำนองเพลงเป็นที่เร้าใจ เนื้อความนั้นรำพันถึงความงามโดยธรรมชาติสร้างแห่งแคว้นตองอู ตอนกลางเป็นเนื้อความรำลึกถึงชาติปิตุภูมิตองอู ...นางปอละเตียงมิได้เคลื่อนสายตาไปจากที่เห็นฉะนั้นก็ว่าคนคู่นี้จะว่าพี่น้องก็ผิดที่ธรรมดาน้องจะต้องเป็นฝ่ายปรนนิบัติพี่ แต่นี่เหตุใดเมงจาจึงเป็นคนจัดให้คนผู้น้องรับประทาน เมงจะนั้นนิ่งอยู่เฉยหาได้หยิบจานชามไม่ แม่เชงสอบูนั้นตัวไม่สันทัดการช้างนอกบ้านก็ไม่เคยเอาใจใส่ใจสังเกตถี่ถ้วน ส่วนนางผู้พี่นั้นเป็นคนเคยอยู่ในรั้วในวัง ถึงสงสัยก็แต่นางนิ่งไว้ในใจคิดคอยจะจับพิรุธคนทั้งสองให้จงได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1118-1119)

แล้วนางปอละเตียงก็พบความลับโดยลอบค้นเรือของจะเด็ดและจาเลงกะโบ ในขณะที่เจ้าของไม่อยู่ นางได้พบสไบและสิ่งของที่แสดงให้เห็นว่าเมงจะนั้นไม่ใช่บุคคลธรรมดาในตอนสองสาวชาวทุ่ง ดังข้อความต่อไปนี้

"...แต่พอเลิกหมอนก็ปะผ้าแพรอย่างดีพับอยู่ ต่อคลี่ออกก็รู้ว่าเป็นผ้าสไบเนื้อไม้ขนาดธรรมดา แลชอบผ้าทั้งสี่ด้านเนาด้วยฝีเข็มเป็นลายทอง แลที่ชายผ้าทั้งสองชายงามประกอบเป็นรูปนาคะมินทร์คือพญานาคราชเลิกพังพานลำตัวนาคะมินทร์แล้วไปด้วยดิ้นเงินและอาภรณ์แห่งนาคะมินทร์แล้วไปด้วยดิ้นทอง นางปอละเตียงเห็นดังนั้นก็สะดุ้งใจเพราะแจ้งว่าสิ่งของนั้นมิใช่สำหรับสามัญชน หากเป็นเครื่องของขัตติยนารี ...นางปอละเตียงข้องใจสงสัยต่อของที่เห็นนี้เป็นที่สุด ใคร่จะรู้สืบไปก็ค้นมิได้ปราณีเลิกเอาผืนยี่ภู่ออกดูก็ไม่ปะของอื่น แต่ตรงนั้นเป็นของกระดานปิดท้องเรือจึงเปิดกระดานขึ้นแล้วชะโงกดู ก็ปะแต่เครื่องผ้าผ่อนและมีสมุดข่อยวางอยู่เหนือสิ่งเหล่านั้น บุตรีไปฟยูก็หยิบสมุดเล่มนั้นขึ้นมาดูเปิดปกพบตัวรงเหลืองอร่าม เขียนเป็นอักขระว่ามหาเถรสังฆราชาให้ศิษย์รักไว้สำหรับทะนุบำรุงแผ่นดิน ต่อเมื่อเปิดเข้าไปข้างในนั้นก็กล่าวแก่การยุทธ นางปอละเตียงก็เดา

ได้ถนัดว่าสมุดนั้นชะรอยจะเป็นยอดคัมภีร์สงครามแล้วมิใช่อื่น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1147-1149)

ใช้ความสามารถและบุญบารมีของตัวละครเอก

ความสามารถและบุญบารมีของจะเด็ด ยาชอบดำเนินเรื่องเพื่อให้จะเด็ดได้ฝากชื่อและความดีความชอบไว้ในดินแดนหงสาวดี ด้วยการออกไปคล้องช้างเพื่อเตรียมไว้ให้พระเจ้าสการะวุตพีทอดพระเนตรเพื่อให้เป็นที่สำราญพระทัย โดยจะเด็ดและไปฟยูแบ่งกำลังคนในการคล้องช้างกันคนละครึ่งและตกลงว่าจะผลัดกันออกคล้องช้างสลับกันคนละวัน เมื่อถึงคราวที่จะเด็ดและจาเลงกะโบออกทำการ ก็ได้พบกับช้างเผือกเชือกหนึ่งที่อยู่กลางโขลงช้างใหญ่ทั้งสองจึงมีโอกาสได้ฝากฝีมือในการคล้องช้างไว้ในดินแดนหงสาวดี

ในการออกคล้องช้างเผือกในคราวนี้ ยาชอบได้กำหนดให้จาเลงกะโบเป็นผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือจะเด็ดได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากจาเลงกะโบเป็นชายกะเหรี่ยงมีวิชาอาคมและสันทัดในกองช้าง แต่ยาชอบก็ได้ดำเนินเรื่องให้ทั้งสองคนต้องพบกับอุปสรรคและปัญหาในการคล้องช้าง แม้ว่าทั้งจะเด็ดและจาเลงกะโบจะพยายามใช้ความสามารถอย่างเต็มที่เพียงไร ก็ยังไม่สามารถคล้องช้างได้ จนกระทั่งผ่านเลยไปจนถึงเย็น จะเด็ดจึงตั้งจิตอธิษฐานขออำนาจบารมีแห่งตน จงช่วยให้คล้องช้างเผือกเชือกนี้ได้ และด้วยบุญบารมีของจะเด็ดที่จะได้เป็นใหญ่ในพุกามประเทศ ก็ทำให้จะเด็ดสามารถคล้องช้างได้สำเร็จ ดังรายละเอียดนี้

"...จะเด็ดอธิษฐานดั่งนั้นแล้วหมายเชม้นเอาสำคัญเท้าหลังลูกช้างเผือกได้แต่เพียงราง ๆ กำหนดจังหวะเท้าที่ยกชอยนั้นได้หมายงามแล้ว ระลึกคุณพระมหาเถรกุโสดอผู้อาจารย์ซ้ำอีกครั้งหนึ่งก็โยนเชือกบาศนั้นไป และขณะนั้นช้างนั้นวิ่งล่วงไปใต้ไม้ครึ้ม จะแลเห็นว่าบ่วงที่วนไปนั้นถูกหรือผิดก็หาไม่ แต่จะเด็ดรู้ว่าดังมือแน่ใจว่าไม่พลาดแล้วก็เกิดใจโสมนัสค่อยโรยเชือกบาศตามไป บาศก็แตกราว 6 ขด จะเด็ดค่อยดึงไว้ลูกช้างสีเศวตก็อ่อนฝีเท้าลง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1169)

จะเด็ดได้ทำความดีความชอบอย่างใหญ่หลวง ด้วยการคล้องช้างเผือกได้จ่าบ้านไปฟยู จึงมีหนังสือไปกราบทูลพระเจ้าสการะวุตพีให้ทราบ และเตรียมการสมโภชน์พญาช้างเผือกนาง ปอละเตียงซึ่งมีใจผูกพันในตัวจะเด็ดอยู่แล้ว ประสงค์จะให้จะเด็ดมีความดีความชอบและอุดมด้วย ยศศักดิ์จึงแนะนำให้ไปฟยู กราบทูลพระเจ้าสการะวุตพีไปว่าเมงจะคือบุตรเลี้ยงของตนนอกจากนี้ ยาขอบยังให้ดำเนินเรื่องให้สนุกสนาน ด้วยการแสดงให้เห็นว่าบุตรีทั้ง 2 ของไปฟยูนั้นต่างก็มี ความรักใคร่ในตัวของจะเด็ด และต่างก็มีท่าทีแง่งอนประชดประชันกันอยู่ในที ทำให้เรื่องสนุก ชวนติดตามเหตุการณ์ต่อไปยิ่งขึ้นในตอนรักพี่รักน้อง ดังความว่าดังนี้

"...นางเชงสอบูฟังคำพี่ ก็แจ้งในใจว่านางปอละเตียงนั้นพึงใจในยศศักดิ์ เพราะ เคยเห็นชุนนางเป็นที่เจนตามาแต่ในพระราชวัง ครั้นมาพึงใจเอาเมงจะคนชาวบ้านพื้น ๆ หายศศักดิ์อัครฐานอันใดประดับงามมิได้ ปอละเตียงพี่นางก็เพียงจะให้คนรักได้ตำแหน่ง โอ่อ่าสมหน้าตัว เชงสอบูคิดได้ดังนั้นแล้วก็นึกว่าแม้นเราไม่พูดเสียบ้างปอละเตียงถนัดชู่ซ่ม วันหลังคิดเสียว่าตัวเจรจาเฉลียวฉลาดก็จะลงเอาเป็นเบี้ยงล่างเสมอไปจำจะพูดเสียให้ พี่นางรู้ว่าเราทันความคิดนึกดังนั้นแล้วก็ตอบไปว่า พี่ท่านอย่าถือคำเดิมนั้นเลยข้าพเจ้าไม่ แจ้งเนื้อความลึกครั้นบัดนี้เห็นงามตามคำ แต่มาติดใจในความข้อหนึ่งขอพี่ท่านจงอธิบาย เสียให้กระจ่างด้วย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1179)

จะเห็นได้ว่ายาขอปูพื้นฐานให้ผู้อ่านเห็นว่า ทั้งเชงสอบูและปอละเตียงต่างก็รักใคร่ จะเด็ดและสองนางนี้เองที่คอยช่วยเหลือจะเด็ดในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

ตอนสการะวุตพีประภาสทุ่ง

ความคิดขัดแย้งที่ยาขอบได้สร้างให้ปรากฏไว้ในตอนนี้ เป็นตอนหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงความ ชมชื่นในใจของตะละแม่กุสุมา ซึ่งสร้างความน่าเห็นใจให้แก่ตัวละครที่ประสบความขัดแย้งได้ เป็นอย่างดี ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ความขัดแย้งกับตัวเอง

ยาขอบสร้างให้เรื่องในตอนสการะวุตพีประพาสทุ่ง เป็นความขัดแย้งในเรื่องของความรัก ตัวละครที่ประสบความขัดแย้งนี้ได้แก่กุสุมาที่ต้องทนอยู่กับคนที่ไม่ได้รัก เนื้อเรื่องตอนนี้ยาขอบได้เดินเรื่องให้พระอัครเทวี และพระเจ้าสการะวุตพีต่างเป็นห่วงความสุขของการครองคู่กันระหว่างสอพินยากับตะละแม่กุสุมา เนื่องจากทั้งคู่มักจะไม่ลงรอยกันและชุ่นเคืองกันบ่อยครั้งจนกระทั่งพระเจ้าสการะวุตพีและพระอัครเทวี ได้ออกปากว่ากล่าวตักเตือน ในตอนนี้ยาขอบได้เปิดโอกาสให้ตะละแม่ได้ระบายความในใจซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นความขัดแย้งภายในจิตใจของนางได้อย่างชัดเจน ดังข้อความว่า

"...ข้าพเจ้าตกเป็นสิทธิแก่พระราชอนุชาของพระองค์ ก็โดยลักษณะคนแพ้ศึกจำใจเป็นเมืองออกอุทิศเครื่องบรรณาการ แลส่วยอากรแห่งอาณาจักรตนถวายแก่ฝ่ายชนะ ข้าพเจ้าทำการสมควรที่ฝ่ายแพ้พึงกระทำแล้ว แต่สอพินยาฝ่ายชนะนั้นสิไม่ประหยัดใจจะเรียกร้องเอาให้เกินควร นี่แล้วคือความระหองระแหงสอพินยายึดกรรมสิทธิ์ในกายข้าพเจ้าไว้โดยกิริยาหยาบจะใช่โดยมงคลควรแก่กุลนารีนั้นหามิได้ ข้าพเจ้ามองหน้าสอพินยาครั้งใดความรู้สึกนึกคิดในความข้อนี้ก็ตราตรึงใจอยู่ แต่ที่สู้ทนก็เพราะหักว่าตนตกเป็นภริยาแห่งท่านแล้วก็จะทำหน้าที่ภริยาให้พึงตลอดไปแต่หากการจะให้รักชอบหยอกเย้านั้น ข้าพเจ้าเป็นเพียงชายาสอพินยาจะใช่คนที่รักสอพินยาด้วยนั้นมิได้ กุสุมาทนทำหน้าที่ภริยาครบถ้วนแล้ว ซึ่งพลอยจะให้ทำหน้าที่คนคู่สวาทประจ๋อประแจ๋หยอกเอินด้วยนั้นหลอกตัวเองทำลงไปมิได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1246-1247)

และเพื่อเป็นการผ่อนคลายภาวะตึงเครียดภายใน พระเจ้าสการะวุตพีจึงได้ชวนพระอัครเทวีและตะละแม่กุสุมาไปชมพิธีสมโภชช้างเผือก ณ บ้านทุ่งหันสาวัดดีด้วยกัน ซึ่งการคลายปมขัดแย้งครั้งนี้เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างจะเด็ดและกุสุมาต่อไป นับว่ายาขอบเป็นนักประพันธ์ที่วางเรื่องได้สอดคล้อง แนบเนียนอย่างยิ่ง

ตอนสมโภชน์พญาช้างเผือก

เนื้อเรื่องในตอนนี้ยาชอบได้สร้างความขัดแย้งให้ปรากฏเมื่อจะเด็ดหรือเมงจะ ได้พบประจัญหน้ากับกุสุมา ทำให้เกิดความรู้สึกทั้งรักและทั้งแค้น ดังนี้

ความขัดแย้งกับตัวเอง

เนื้อเรื่องตอนนี้เป็นความขัดแย้ง อันเนื่องมาจากความรักที่กลายเป็นความแค้น พระเจ้าสการะวุตพีได้พาพระอัครเทวีและตะละแม่กุสุมา มาชมพิธีสมโภชน์พญาช้างเผือกที่จับได้ ณ ทุ่งหันสาวัดดี จะเด็ดได้พบกับกุสุมาจึงทำให้เกิดความรักและความแค้นขึ้น ดังความว่า

"...จะเด็ดดูคนที่เคยรักแล้ว หวนคิดถึงความที่ตะละแม่มายินดีด้วยสอพินยาละสัตย์ แลถ้อยคำแต่เดิมเสีย ความแค้นก็พลุ่งขึ้นมาในอารมณ์ แหวกเอาชุนนางผู้หนึ่งอยู่หน้าตนออกไปเสีย ลืมตัวคิดว่ายังเป็นจอมจัตุรงค์ตองอู ลดมือมาคลำจะหาด้ามกระบี่ที่สะเอวแต่ครั้นไม่ปะกระบี่จึงนึกขึ้นได้จะถอยหลังก็มิถนัดแล้ว ประจวบกับพระเจ้าหงสาวดีกำลังป้อนอ้อยช้าง ครั้นคนเบียดเสียดตรงที่เผ้าจึ่งเงยหน้าพระพักตร์ขึ้น เห็นจะเด็ดยืนจังก้าอยู่ในบอกยศชุนนางตำแหน่งใด ฉะนั้นพระเจ้าหงสาวดีก็ถามเสียงโคนสุคญีผู้ชุนพลว่า อ้ายหนุ่มท่าทะเลิกทะลักนั้นผู้ใด เสียงโคนสุคญีก็ทูลว่าคนผู้นั้นคือเมงจะบุตรจ่าบ้านหันสาวัดดี... "

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 2. 2532 : 1258-1259)

เมื่อเจ้าสการะวุตพีรู้ว่าจะเด็ดคือผู้ที่คล้องช้างเผือกได้เช่นนั้น ก็พระราชทานความดีความชอบให้ โดยจะให้ไปรับราชการในวังทำให้บุคคลในครอบครัวของไปฟยูยินดีกันเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะบุตรีทั้งสองของไปฟยูในตอนนั้นเจ้าเมงจะผู้มีความชอบ

การคลายปมขัดแย้ง

การคลายปมขัดแย้งในตอนนี้ ยาชอบให้คลี่คลายไว้ให้กุสุมาสงสัยในตัวของเมงจะ

และนางก็ได้พบความจริงจากเชงสอบู ดังนี้

ใช้ความรักที่มีต่อกัน

เมื่อตะละแม่กุสุมาได้มาร่วมพิธีสมโภชพญาช้างเผือก และได้พบกับจะเด็ดในนามของเมงจะ ทำให้กุสุมาแคลงใจสงสัยเป็นอย่างยิ่งนางจึงไต่ถามถึงความเป็นมาของครอบครัวจ่าบ้านไปฟยูเ พื่อที่จะคาดคั้นเอาความจริงจากนางเชงสอบู ซึ่งตะละแม่ได้รับนางเข้ามาเป็นนางกำนัลคอยรับใช้ใกล้ชิด แล้วกุสุมาก็ได้รู้ความจริงจากเชงสอบูว่าเมงจะไม่ใช่เชื้อสายของไปฟยู จากคำบอกเล่าของเชงสอบู ดังนี้

"...พี่ชายเมงจะมีคุณวุฒิใดนั้นจากปากคำเมงจะมิได้บอกให้ตระหนัก แจ้งแต่ว่าพระเจ้านระบดีเจ้าอยู่หัวโปรดปรานยิ่งนักก็รักแลเลี้ยงจนใส่ยศเป็นขุนวัง การภายในใกล้ชิดพระองค์ก็สิทธิ์ขาดอยู่แก่คนผู้พี่เมงจะสิ้น แลคนผู้นั้นชะรอยจะไม่ชราเหมือนขุนวังหงสาวดี แลน่าที่รูปร่างอัธยาศัยคงเจริญตาหาน้อยไม่ จึงตะละแม่เมืองแปรถ่อมพระองค์ลงมาปฏิพันธ์ด้วย เพราะเหตุที่พี่ชายเมงจะไม่เจียมใจบัดนี้จึงเจ็บหนักเพราะความอาดูรที่เสียตะละแม่ดวงใจตัวแก่อนุชาพระเจ้าอยู่หัวกรุงหงสาวดีคือท่านสอพินยามหาอุปราชนั้น พี่ชายเมงจะจะตายวันตายพรุ่งเป็นแน่แล้ว แต่กระนั้นก็ยังไม่สิ้นความอาลัยจึงขับคนผู้น้องให้มาฟังความว่า ตะละแม่กุสุมาดวงใจตัวนั้นเสวยสุขารมณ์อยู่ด้วยพระราชสวามีดีอยู่หรือ"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3 . 2532 : 1298-1299)

เมื่อกุสุมาทราบความดังนี้แล้ว ก็ได้กำชับให้เชงสอบูอย่าแพร่งพรายเรื่องราวนี้ออกไปสู่ผู้อื่น ซึ่งทำให้เห็นว่ากุสุมาต้องการปกป้องชายคนรักของตน นอกจากนี้แล้วกุสุมาได้เกลี้ยกล่อมให้พระอัครเทวีไม่ติดใจสงสัยในตัวเมงจะ เพื่อเป็นการปกป้องจะเด็ดอีกด้วย

ตอนเหยียบหงสาวดี

เนื้อเรื่องในตอนนี้นั้นยาขอบสร้างความขัดแย้งขึ้นมาในจิตใจของตัวละครเอกสองคน

คือจะเด็ดและตะละแม่กุสุมา ซึ่งปมขัดแย้งในจิตใจของตัวละครในตอนนี้ได้สร้างความสนุกซาบซึ้งและน่าติดตามได้เป็นอย่างดี ดังที่จะได้กล่าว ดังนี้

ความขัดแย้งกับตัวเอง

1. ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความขัดแย้งในกรณีนี้ยาชอบได้สร้างให้เกิดกับตะละแม่กุสุมาเมื่อรู้ว่าจะเด็ดได้ติดตามนางมาด้วยความภักดี จนถึงเมืองหงสาวดีแดนของสอพินยา ซึ่งนับว่าจะเด็ดจะต้องเสี่ยงอันตรายเป็นอย่างยิ่งกุสุมาจึงเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจเมื่อเผชิญกับภาวะที่ต้องคับแค้นใจด้วยคิดถึงความภักดีของจะเด็ด ซึ่งเป็นชายที่ตนรักกับสอพินยาผู้ซึ่งเป็นสวามีและตนก็มีหน้าที่ที่จะต้องจงรักภักดีต่อสามีในฐานะภรรยาที่ดี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กุสุมาเกิดความรู้สึกสับสนใจยิ่ง ดังความว่า

"...ฝ่ายตะละแม่อยู่เรือรอง ก็ครุ่นคิดหมกมุ่นอยู่แต่ความหลังเช่นกัน นางนั้นรู้ถนัดแล้วว่าเมงจะมิใช่ใครอื่นนอกกว่าชายผู้ถูกใจเดิม เห็นหน้าคนผู้นี้แล้วมาตรว่าดำดินได้ก็จะดำดินหนีเพราะความอายใจแลอายตัวเองนัก รำลึกถึงความสวาทแต่ครั้งผูกพันด้วยจะเด็ดชาวตองอูเมื่อใดเมื่อนั้นความแค้นสอพินยาผู้สามีก็ขึ้นมาอัดอั้นอกอยู่ แล้วเพียรจะหักลงเสียว่าถึงสอพินยาจะไม่เป็นที่นิยมอยู่ด้วยข้อแค้นข้อชังสถานใด สอพินยาก็ได้ชื่อว่าเป็นสามีแห่งนางโดยชอบแล้วน่าที่จะบำรุงใจให้รักแลนิยมสอพินยาให้มั่นไว้ อันความคิดทั้งมวลนี้ก็กลัดกลุ้มอกตะละแม่มิรู้จะทำประการใด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1306)

2. ความรักที่กลายเป็นความแค้นใจ การได้พบหน้าตะละแม่กุสุมาเป็นครั้งแรกหลังจากที่นางตกเป็นชายาของสอพินยาแล้วยิ่งทำให้จะเด็ดเกิดความแค้นใจมากขึ้น ความรักที่ทุ่มเทใจให้แก่กุสุมาในครั้งนั้น แปรเปลี่ยนเป็นความอาฆาตพยาบาทและใคร่ที่จะได้ชำระแค้น ดังข้อความว่า

"...แลช้างจะเด็ดอยู่เรือลำสอยันปายเล่า ตั้งแต่เห็นหน้านางผู้เป็นต้นเหตุพาตัว

เข้ามาถึงหงสาวดีแล้ว ทั้งที่แค้นปะหน้าแล้วก็สุดที่จะหักความอาลัยเดิมให้สิ้นไป เหมือนหมายใจไว้แต่เดิมที....ส่วนในใจนั้นรู้ว่าสอพินยาสามีนางไม่อยู่ร่วมก็ค่อยสบายใจขึ้นแต่พอนึกว่า สอพินยาก็จะพึงได้กอดประโลมชมตะละแม่ตามวิสัยสามีจะพึงได้สิทธิ์นี้แก่นางผู้เป็นภรรยาแล้วคิดข้อนี้หัวใจจะเด็ดก็ประหนึ่งจะลุกเป็นไฟ ครุ่นคิดหาอุบายจะถ่วงไว้อย่าให้สอพินยาละเมาะตะมะมาได้โดยเร็ววัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1307)

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบคลายความขัดแย้งในจิตใจของจะเด็ดที่จะหาโอกาสชิงตะละแม่กุสุมาคืน โดยใช้กลวิธี ดังนี้

ใช้กลอุบาย

จะเด็ดใช้กลอุบายสร้างจลาจลในเมืองเมาะตะมะเพื่อมิให้สอพินยากลับหงสาวดีแล้วจะเด็ดจะได้มีเวลาและหนทางที่จะชิงนางคืนได้ โดยจะเด็ดคิดการให้นักโทษแปร ที่เขาได้ช่วยให้แหกคุกหนีออกมาเมื่อครั้งก่อนโน้นเป็นผู้ลงมือทำการ ตั้งเป็นกองโจรผลัดเปลี่ยนกันเข้าไปลักเล็กขโมยน้อย สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวเมืองเมาะตะมะ ทั้งนี้ผลที่ได้ก็จะทำให้ชาวเมืองเมาะตะมะเสื่อมศรัทธาต่อสอพินยาว่าไม่สามารถรักษาบ้านเมืองให้สงบร่มเย็นได้สอพินยาก็จะพะวงอยู่กับการจลาจลในเมืองอีกด้วย ดังความว่า

"...ก็แลเมาะตะมะนี้เป็นเมืองออกแก่หงสาวดี เมื่อชาวเมืองต้องโจรภัยก็จะหมิ่นว่าหงสาวดีคุ้มครองให้ตัวเป็นสุขมิได้ ชาวเมืองก็จะพากันแช่งซ้อเอาต่อสอพินยาหรือชุนนางผู้ใหญ่ ทางหงสาวดีที่มีหน้าที่ปกป้องครองเมืองการในเมืองเมาะตะมะจะยุ่งเหยิงขึ้น ชาวเมืองโทษชุนนางแล้วแช่งสิทธิ์ ฝ่ายชุนนางก็คิดกำราบชาวเมืองเพราะเป็นประโยชน์ตนโดยตรงสองข้างนี้จะคอยทะเลาะวิวาทกันเอง คนของเราอันเป็นต้นเหตุก็จะชุบมือเปิบ คอยฉกลักควักล้วงเอาตามสบาย สอพินยาจะมัวข้องอยู่ด้วยการปราบ

จลาจลในเมือง"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1313)

การได้มีโอกาสได้ระบายความทุกข์ในใจ

ยาขอบคลายปมความรันทดใจของตะละแม่กุสุมาในตอนเหยียบหงสาวดีโดยที่นางรู้ว่าเมงจะนั้นแท้จริงแล้วคือจะเด็ดทำให้นางเกิดความคับข้องใจและอึดอัด กุสุมาจึงต้องทนทุกข์ทรมานใจเป็นอย่างยิ่ง ดังการบรรยายความอึดอัดใจของนางความว่า

"...ฝ่ายตะละแม่ชายาอุปราชสอพินยานั้น นับแต่เวลาคืนจากทุ่งบ้านหันสาวัดดีก็เหมือนหนึ่งว่ามีพิษก่อฐานระบมอยู่ในอกแล้ว แต่นับวันชินกับพิษปวดความก็บรรเทาไป แต่บัดนี้เหมือนว่าผีนั้นแตกออก ความเจ็บที่ว่าชินแล้วกลับมาเกิดอีก กลัดกลุ้มวนเวียนอยู่ด้วยความคิดทั้งปวง หลับตาลงเมื่อใดเมื่อนั้นก็แลเห็นร่างสอพินยาทำทีจะเข้ามาโลม ความสะทกสะท้านแชยงในดวงใจก็มาก พอใกล้จะกลั้นร้องไว้มิได้ร่างสอพินยาก็กลายไปเสีย กลับเป็นร่างคนผู้เคยเป็นอัครราชวัลลภพระเจ้าแปร แลทำเพลงพิณครวญอยู่ตรงหน้าตะละแม่ถูกแต่ภาพลวงหลอกหลอนอยู่ดั่งนี้ วันหนึ่งจะหลับลงสับงีบหนึ่งก็ทั้งยากอาการไข้จึงกำเริบขึ้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532: 1315 - 1316)

แล้วผู้ประพันธ์ได้คลายทุกข์ในใจของตะละแม่กุสุมา เนื่องจากได้นางข้าหลวงรับใช้สนิทที่รู้ใจคือเชงสอบู ที่ตะละแม่สามารถจะระบายความทุกข์ใจที่นางมีได้โดยไม่ต้องปิดบัง กุสุมาได้อาศัยเชงสอบูเป็นที่ปรับความในใจที่นางมีต่อจะเด็ดอย่างลึกซึ้ง แม้ว่านางจะอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถจะพบกับจะเด็ดฉันชู้รักได้ แต่นางกุสุมาก็มีใจระลึกถึงด้วยการฝากเชงสอบูให้ไปแจ้งความในใจของนางที่มีต่อจะเด็ด ดังข้อความว่า

"...เรามีใจต่อมังฉงายอย่างใดสถานใดอดสูใจนักที่จะเอ่ยปากให้คนรู้ ฉะนั้นเชงสอบูบอกไปถึงคนผู้นั้นแล้วอย่ากล่าวสิ่งใด ให้เป็นราคีแก่เราจงถามแต่การบ้านเมือง

แปร พระเจ้าอยู่หัวแผ่นดินนั้นยังอยู่เป็นสุขหรือประการใดแลเมื่อเราละมาแผ่นดินยังร้อนระงมอยู่ด้วยการยุทธ แลมังฉงายต้องโทษหลวงพ้นมาได้โดยเหตุใด เนื้อความสองสามข้อนี้เป็นความสำคัญของเชงสอบูถามคนผู้นั้นให้ได้ความกระจ่างให้จงได้... "

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3 .2532 : 1326)

เชงสอบูทำหน้าที่นี้ได้ดีเป็นอย่างยิ่ง ด้วยการเจรจาให้จะเด็ดรู้ว่ากุสุมาไม่ใช่คนคดดังที่จะเด็ดเข้าใจ คำกล่าวของเชงสอบูทำให้จะเด็ดได้คิด และอยากจะพบกับตะละแม่กุสุมาสักครั้งเพื่อเจรจาทำความเข้าใจกัน

การใช้อุบายเพื่อให้ได้พบคนรัก

คำพูดของเชงสอบูทำให้จะเด็ดได้คิดและระลึกถึงตะละแม่กุสุมา จะเด็ดจึงอยากที่จะพบกุสุมาให้ได้เพื่อให้สมรักและเจรจาทำความเข้าใจกันจึงคิดอุบายว่าวอนให้เชงสอบูช่วยตน เชงสอบูนั้นมีใจภักดีต่อจะเด็ดเป็นทุนอยู่แล้วจึงรับปากช่วยเหลือ โดยการให้เชงสอบูพาจะเด็ดซึ่งปลอมตัวเป็นหญิงสาวเข้าไปในวังหลวงด้วย โดยจะเด็ดอ้างว่าทำไปเพราะความรักนางเชงสอบู ตนจึงอยากจะอยู่ใกล้ชิดกับนาง จะเด็ดในร่างหญิงแปลงได้เข้าไปอยู่ร่วมห้องกับเชงสอบู นางเชงสอบูไม่รู้ทันกลอุบายของจะเด็ดเข้าใจว่าจะเด็ดมีใจต่อตนเองจริง ๆ ครั้นนางหลับสนิทดีแล้วจะเด็ดจึงลอบออกจากห้องเชงสอบูไปหาตะละแม่กุสุมาจนพบ

ยาชอบคลายปมชัดแย้งที่จะเด็ดได้สู้อุตส่าห์ติดตามนาง มาจนถึงหงสาวดีด้วยการให้ตัวละครเอกคือจะเด็ด ซึ่งทั้งรักและแค้นได้พบตะละแม่กุสุมา ทำให้เนื้อเรื่องในตอนนี้สนุกตื่นเต้นด้วยอยากรู้ว่าจะเกิดเหตุใดขึ้นกับความรักของตัวละครทั้งสอง ยาชอบเพิ่มรสชาติให้กับเรื่องในตอนเมื่อถ่านเก่าถูกเพลิงนี้ โดยทั้งสองต่างแง่งอน ตัดพ้อต่อว่ากันทั้ง ๆ ที่ในใจนั้นรักกันมาก ผู้อ่านจะได้รับรสสนุกของเรื่องในตอนนี้ด้วย ดังความว่า

"...เจ้าหนุ่มฟังนางยิ่งกำเริบน้ำใจแค้น ก็รวบมือไว้กระชากเอาร่างตะละแม่ออกมาจากพระที่ แล้วว่าน้ำใจตัวอย่างหนึ่งแต่ปากยังไม่สิ้นที่เคยเคลือบคำหวานทำทีอาทรด้วยชีวิตเราหรืออย่าห่วงเราเลย แต่ลอยชายเข้ามาได้ก็ลอยชายออกไปเช่นชามา

จงห่วงแต่ชีวิตตัวเถิด แม้พูดกับเราไม่ดีจะมิได้เป็นตนอยู่ร่วมรสกับสอพินยาสืบไปตะละแม่เห็นเจ้าหนุ่มก้ำเกินเอาด้วยกำลังก็น้อยใจ จึงว่าชีวิตเรานั้นไม่มีส่วนใดเป็นที่ควรเสียดายจะอยู่หรือตายก็ไม่ประหลาดกว่ากันแล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1359)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นนี้ ยาขอบได้สร้างความใคร่รู้เรื่อง อยากติดตามว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจะคลายลงในลักษณะใด

ตอนเมื่อถ่านเก่าถูกเพลิง

เหตุการณ์ในตอนนี้ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งไว้ในใจของตะละแม่กุสุมา และเป็นเหตุผลให้กุสุมาตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีผลต่อการดำเนินเนื้อเรื่องต่อไปในภายหน้าเป็นอย่างยิ่งในการที่จะช่วยเพิ่มความสนุกและชวนติดตามต่อไป ดังนี้

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

เหตุการณ์ในตอนนี้เป็นความขัดแย้งในความรักที่ไม่สมหวังของกุสุมา ที่ต้องทนอยู่กับผู้ที่ตนไม่ได้รัก ผู้ที่ตนรักและหมายปองนั้นนางกลับไม่ได้ครองคู่ด้วยเพราะนางมีพันธะเสียแล้ว เมื่อจะเด็ดได้ลอบเข้ามาพบตะละแม่กุสุมา และท้ายที่สุดก็ผ่อนปรนทำความเข้าใจกันได้แต่แม้ว่าจะเด็ดและกุสุมาจะเข้าใจกันได้ก็ตามที ยาขอบได้วางความขัดแย้งไว้ตั้งแต่ต้นแล้วให้กุสุมานั้นตกเป็นภรรยาของสอพินยาเสียแล้ว จึงทำให้เกิดความขัดแย้งต่อจิตใจของนาง ทำให้กุสุมาต้องเลือกทางเดินโดยใช้ความถูกผิดดีชั่วเป็นเครื่องตัดสิน ดังความว่า

"...แลตะละแม่นั่งอยู่แต่ลำพังผู้เดียวความคิดทั้งปวงก็นึกวนเวียนอยู่ อาการกิริยาแห่งคนผู้ติดตามเข้ามาไม่กลัวแก่ความตายนั้น เป็นที่ประจักษ์อยู่แล้วว่ามังฉงายยังมั่นอยู่ในน้ำใจเดิมตะละแม่คิดถึงข้อนี้ก็อดน้ำตาไว้มิได้ ข้างหนึ่งอาลัยชื่อตัวจะระบือฮือฉาวว่าทำการคบชู้คนนอก ไม่รู้จริงไหนเลยจะเห็นใจรังแต่จะค่อนว่าชะรอยสอพินยาผู้ผัวป้อน

เสน่ห์ไม่ต้องอารมณ์จึ่งคิดตามชายอื่นส่วนความคิดอีกทางหนึ่งเล่านึกว่าเป็นไรก็สุดแต่การเถิด เมื่อประจักษ์ว่าเจ้านายทัพตองอูไม่มีใจจาง ทั้งนางก็มีใจตรงกันฉะนี้ใคร่จะละสุขสมบัติอันได้มาจากเป็นน้องสะใภ้หงสาวดี เสียชื่อเสียงไปเถิดจะหวนเอาความสุขอันพึงจะเกิดจากทางใจ ชอบที่จะไปด้วยเจ้ามังฉงายยอดชู้คู่สวาทเดิม ตะละแม่คิดวนเวียนอยู่ฉะนี้ไม่อาจที่จะปักใจลงให้แน่โดยทางใด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1380-1381)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ความขัดแย้งในจิตใจของตะละแม่กุสุมา ในเหตุการณ์ตอนเมื่อถ่านเก่าถูกเพลิงนั้นได้รับการคลายลงโดยแสดงให้เห็นคุณธรรมในใจของกุสุมา ดังนี้

<u>ใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในการคลายความขัดแย้ง</u>

การคลายปมขัดแย้งในตอนนี้ ยาชอบใช้ความรู้สึกที่ได้ไตร่ตรองแล้วว่าเป็นหนทางที่ถูกที่ควร โดยให้กุสุมาต้องเลือกประพฤติในทางที่ชอบที่ควรคือนางคิดจะไปให้ห่างไกลจากจะเด็ดเสีย ด้วยเกรงว่าเมื่ออยู่ใกล้กันแล้วความรักที่ทั้งคู่มีต่อกันนั้นก็จะพาให้ใจร้าวรานยิ่งขึ้นไปอีก และในขณะนั้นเป็นเวลาที่พระอัครเทวีจะเสด็จกลับเมืองแปรกุสุมาจึงตัดสินใจที่จะไปอยู่เมืองเมาะตะมะกับสอพินยาผู้เป็นสามี แม้ว่านางจะต้องทนทุกข์อย่างไรก็ตาม ดังความว่า

"...พระเจ้าแปรผู้เป็นบิดาซ้ำมีเมืองก็เสียเมืองแล้วมีลูกถูกชายลักมาอุปภิเษกตามใจชอบ ครั้นเราผู้ลูกจะแล่นตามชู้รักเดิมไปตามใจตัวเราแล้ว ความอัปยศสองซ้ำสามซ้ำประดังมา...ก็เป็นที่ทุกข์โศกประจำพระราชหฤทัย ทุกข์หนึ่งซ้ำสองจะมาทุกข์ด้วยลูกสาวตนหน่ายผัวหนีตามชาย พระเจ้าแปรผู้บางไม่ทนต่อบาปก็จะดูหน้าผู้ใดมิได้เห็นทีจะเจ็บใจอายุสั้นไปเองตะละแม่เพ่งเล็งหนักไปทางข้อความนี้แล้ว ก็คิดหักใจลงเสียว่าจะก้มหน้าสู้กรรมอยู่ด้วยอนุชาพระเจ้าหงสาวดี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1381)

และกุสุมาก็ได้ลอบนำจดหมาย ฝากนางเชงสอบูไปให้จะเด็ดว่าไม่ต้องตามนางไป แต่ยาชอบดำเนินเรื่องให้เข้มข้นโดยให้จะเด็ดมีความมุ่งมั่น เด็ดเดี่ยวที่จะช่วงชิงกุสุมาคืนให้ได้

ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องคลี่คลายปมขัดแย้ง จนเกือบว่าเหตุการณ์ทั้งหมดคงจะยุติลงที่กุสุมาตัดสินใจหนีไปอยู่เมืองเมาะตะมะกับสอพินยา จะเด็ดก็คงหมดหนทางที่จะตามตัวนางกลับคืนมาได้ แต่ยาชอบยังให้ความรักความอาลัยที่จะเด็ดและกุสุมามีต่อกัน เป็นแรงผลักดันให้จะเด็ดมีความเพียรพยายามที่จะชิงกุสุมาคืนมา ทำให้ผู้อ่านต้องใคร่รู้ติดตามต่อไปว่าจะเด็ดจะใช้วิธีการใด และจะประสบความสำเร็จหรือไม่

ตอนในแดนสอพินยา

ความขัดแย้งที่ปรากฏในตอน ในแดนสอพินยา มีความสนุก เร้าใจ เมื่อจะเด็ดตามกุสุมาไปยังเมืองเมาะตะมะอีกนี้ ยาชอบมีวิธีการสร้างความขัดแย้งให้เกิดในเรื่อง ดังนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

ยาชอบสร้างภาพให้เห็นความขัดแย้งในทางการเมืองอย่างชัดเจนตอนหนึ่ง เมื่อพระเจ้าสการะวุตพี เกรงว่าเมื่อตองอูสามารถตีเมืองแปรได้แล้วอีกไม่ช้าก็คงจะแผ่ขยายอาณาเขตมาถึงหงสาวดีเป็นแน่ หากเมืองแปรยังสงบเรียบร้อยอยู่ตองอูก็คงจะไม่ปล่อยหงสาวดีไว้ พระเจ้าสการะวุตพีจึงต้องการให้เมืองแปรคุกรุ่นด้วยความไม่วางใจกัน และเพื่อที่จะให้ตองอูพะวงอยู่กับการปราบปรามและจัดการภายในพระนครแปร พระเจ้าสการะวุตพีได้ยุยงพระอัครเทวีที่กำลังจะเดินทางกลับให้แช่งช้อไว้ ดังคำกล่าวว่า

"...ก็โดยพิเคราะห์ลักษณะพระเจ้าลุงแล้วก็คงเห็นว่าไม่กล้าหือ ก็แลถ้าหากมีใครชี้ช่องให้พระเจ้าแปรสำนึกในเกียรติศักดิ์ราชวงศ์สโดเมงสอขึ้นมาเมื่อใด นระบดีชาติกษัตริย์หรือจะอดใจได้ ทหารตองอูกำลังนอนใจก็จะกำจัดได้เหมือนหยิบอาหารเข้าปาก แลคนที่จะทัดทานแนะแหนพระเจ้าลุงนั้นคนอื่นไม่เห็นเหมาะดั่งสมเด็จพระเจ้าป้าแม้นแปรลงมือทำการวันใดช้าพเจ้าจะยกทหารไปช่วยสมทบกำลัง พระเจ้าป้าผู้เดียวเป็นแท้แล้ว

จะเป็นผู้เชิดศักดิ์ชูวงศ์แปรให้สูงได้ดั่งเดิม พระอัครเทวีถูกหว่านล้อมก็คล้อยตามรับปาก จะเกลี้ยกล่อมพระเจ้าแปรให้คิดสู้อีกจงได้ พระเจ้าหงสาวดียินดีนักก็รีบลงมา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1427)

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบคลี่คลายความขัดแย้งในตอนนี้ด้วยการให้เห็นความเด็ดเดี่ยวในการที่จะกระทำการของจะเด็ด ดังนี้

ใช้การมุ่งมั่นที่จะชิงนางคืน

จะเด็ดสู้อุตส่าห์ตามนางมาจนถึงเมาะตะมะมาสมทบกับจาเลงกะโบและนักโทษที่เป็นพวกของตัว จะเด็ดก็บอกถึงความตั้งใจจริงที่จะชิงนางให้จาเลงกะโบฟัง จาเลงกะโบก็ตกใจ และได้ทักท้วงและชี้แจงเหตุผลของความเสี่ยที่จะเด็ดจะทำการชิงนาง ดังข้อความนี้

"...แต่ทว่าบัดนี้น้องท่านเหมือนคนต้องอาวุธเลือดโซมเข้าตาทั้งที่รู้ว่าตัวหาหนทางสู้ยากแต่ความแค้นที่ทำให้ไม่ยอมฟังคำใครหาญหักเข้าสู้โดยโทสะจริต งำว่าเพียงแต่ตะละแม่เป็นชัตติยนารีสาวสรรกำนัลนาง อันจะห้อมล้อมก็พรั่งพร้อมแล้วยังตะละแม่เป็นดวงใจแห่งสอพินยาอีกเล่า คนผู้ผัวก็จะรักบำรุงนางเหมือนระวังดวงใจท่านคิดจะลักนางโดยอุบายก็ทำเนาเถิด ฟังว่าสติปัญญาลึกท่านย่อมข้ามตาม้าหลบตาเรือไปโดยสะดวก แต่นี่จะเด็ดสิจะชิงนางซึ่งหน้า เพื่อเป็นเครื่องประคองใจพระเจ้าแปรมิให้โทมนัสดั่งนี้ประหนึ่งว่าท่านคิดการปล้นแก้วมณีบนยอดมหาเศวตรฉัตร หรือว่าจะชิงคัมภีร์เวทย์ของพระสมุทรจากสะดือทะเลก็กลกัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1436)

อย่างไรก็ตามคำทัดทานของจาเลงกะโบไม่ประสบผล เพราะไม่สามารถที่จะโน้มน้าวใจของจะเด็ดให้เลิกล้มความตั้งใจได้ ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้การคลายปมขัดแย้งในตอนนี้สนุกตื่นเต้นได้ดีเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้อ่านจะเอาใจช่วยว่าจะเด็ดจะทำอย่างไรในสถานการณ์

เช่นนี้ การที่ยาขอบสร้างเรื่องให้จะเด็ดชิงตะละแม่กุสุมาในถิ่นของสอพินยานั้น นับว่าได้ทำให้เรื่องผู้ชนะสิบทิศมีความเร้าใจยิ่งในตอนหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นการย้ำรอยแค้นให้แก่สอพินยามากยิ่งขึ้นไปอีก

ผู้ประพันธ์ได้คลี่คลายปมนี้โดยให้จาเลงกะโบเพื่อนรักของจะเด็ด รู้สึกกังวลเป็นห่วงจะเด็ด และไม่สบายใจเป็นอย่างยิ่งที่จะเด็ดนำกำลังพลที่อยู่ในบังคับของตนเพียงน้อยคน เข้าทำการรบเพื่อช่วงชิงกุสุมาจากทหารของสอพินยาซึ่งมีทั้งเมืองเมาะตะมะ ยาขอบให้จาเลงกะโบเขียนจดหมายไปถึงตะคะญีซึ่งบังคับบัญชาทหารตองอูที่อยู่เมืองแปร ให้นำกำลังพลรบของตองอูยกมาช่วยจะเด็ดทำการโดยด่วน โดยให้เหตุผลดังนี้

"...บุเรงนองประหนึ่งกรเบื้องขวาแห่งพระเจ้าตองอู เราถนอมมือขวาพระเจ้าตองอูแลทำการชิงเอาเมืองศรัตรูดั่งนี้ไม่เล็งเห็นจะผิดประเพณีแต่อย่างใด แม้นบิดาท่านแจ้งหนังสือนี้มีใจอาทรทุกข์อยู่ด้วยการทั้งปวงแล้ว ให้เร่งนำทหารมาโดยไว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1441)

นอกจากนี้ยาขอบได้ให้จะเด็ดทำอุบายลอบมาพบกับเชงสอบูและปอละเตียง สองนางข้าหลวงประจำตัวของตะละแม่กุสุมา โดยทำทีเป็นพ่อค้าผ้าเพื่อจะสืบว่ากุสุมานั้นประทับอยู่ที่ใด ซึ่งอุบายนี้ก็ประสบผลเป็นอย่างดี เมื่อจะเด็ดได้พบกับปอละเตียงแล้วได้ทราบความดังนี้

"...ตะละแม่มีท่าทีดั่งว่า พิษหนองซ่อนอยู่ใต้ฐานฝีเพราะเหตุที่ว่าเมื่อตัวมาถึงที่นี้แล้วจะไม่ทำกิริยาให้ยินดีด้วยสอพินยาก็ไม่บังควร ครั้นยิ้มแย้มมากกว่ายินดีเล่าสอพินยาเหมือนปลาใคร่น้ำก็ลิงโลดตีตัวเข้าหา ดั่งนี้ความตรอมตรมก็ทับตะละแม่ขึ้นเป็นทวีคูณอาการไข้อันเป็นมาแต่หงสาวดีก็กำเริบขึ้น บัดนี้หมอหลวงในเมืองนี้แนะอย่าให้ตะละแม่สบอากาศอ้าวบนพื้นดิน สอพินยารักเมียก็สั่งการให้เรือรบขนาดใหญ่ทั้งปวงทอดสมอลอยลำเคียงกันกั้นเป็นวงเข้าไว้ จะเอาเรือที่นั่งตรึงสายยูติดกันเป็นลำเดียวมิให้กระเทือนคลื่นขึ้นได้ จะให้ตะละแม่แปรสถานเข้าพักในเรือที่นั่งนั้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1448)

ผู้ประพันธ์ตัดสินใจให้จะเด็ดชิงนางอย่างเด็ดเดี่ยวเช่นนี้ นับว่าสร้างความสนุก และน่าสนใจให้กับเรื่องได้ดียิ่ง และเป็นการปูทางไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงต่อไประหว่างจะเด็ดกับสอพินยาจะเด็ดวางแผนที่จะชิงตัวตะละแม่กุสุมาที่ประทับในเรือทรง ที่ลอยลำอยู่กลางอ่าวเมาะตะมะ ดังคำบอกเล่าของจะเด็ดที่กล่าวกับจาเลงกะโบว่า

"...พี่ท่านอยากรู้จงพึงฟัง นางปอละเตียงเล่าว่าสอพินยากำหนดการจะตรึงเรือทุกลำให้แน่นมิให้กระเทือนคลื่น ทั้งนี้เหมือนว่าสอพินยาคิดการสร้างบ้านลงในน้ำเพื่อเอาใจเมีย เราคิดจะชิงเมียเจ้าสอพินยาเอาโดยพึ่งอำนาจเพลิง ข้าพเจ้าจะแต่งคนจุดกระบวนเรือนั้นให้คุฮือขึ้น เหล่าทหารกลัวเพลิงจะพลอยติดลำอื่นก็จะตัดเรือต้นเพลิงให้ลอยออกที่กว้างก็แลถ้าเรือต้นเพลิงเป็นเรือลำเดียวกับลำทรงตะละแม่แล้ว จาเลงกะโบพี่ท่านจงตรองดูเถิด จะเหมือนว่าคนของสอพินยาช่วยส่งเสียเมียสอพินยานายมันมาให้ข้าพเจ้าเองหรือมิใช่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1451)

จาเลงกะโบพยายามที่จะเหนี่ยวรั้งจะเด็ดยังมิให้ลงมือทำการ เพื่อถ่วงเวลารอให้ตะคะญีถอนกองทัพตองอูที่อยู่ในเมืองแปรให้มาถึงเมาะตะมะเสียก่อน โดยใช้อุบายให้โหรมาพยากรณ์ดวงชะตาของจะเด็ดและว่ายังไม่เหมาะที่จะลงมือทำตามแผน

เป็นที่น่าสังเกตว่าในการคลายปมขัดแย้งเพื่อสู้ติดตามหญิงอันเป็นที่รักนี้ ยาชอบดำเนินเรื่องให้จะเด็ดไม่เป็นที่ต้องถูกกล่าวหาได้เลย ดังเช่นจะเด็ดไม่อยากใช้กำลังไพร่พลทหารตองอูมาทำสงครามครั้งนี้เพราะถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของตน หากแต่ตะคะญี จาเลงกะโบ เนงบาสีอ่องนั้นมีความคิดเห็นว่าสมควรที่จะช่วยกันป้องกันจะเด็ด ซึ่งถือว่าเป็นทหารเอกและเป็นผู้ที่พระเจ้าตองอูทรงตั้งไว้ในตำแหน่งเชษฐภรรดา นายทหารตองอูทั้งปวงก็คิดถอนทัพจากแปรไปสมทบ คงเหลือสีอ่องเพียงคนเดียวที่คุมทหารตองอูส่วนหนึ่งรักษาการณ์อยู่ในเมืองแปร

ตอนควันศึกไปสู่เมาะตะมะ

เรื่องราวความรักของจะเด็ดและตะละม่กุสุมาเข้มข้นมากยิ่งขึ้น เมื่อมาถึงตอนควันศึกไปสู่เมาะตะมะ ความขัดแย้งที่ผู้ประพันธ์ได้สร้างขึ้นดังต่อไปนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ยาขอบสร้างภาพให้เห็นความแตกต่างในแนวความคิดของตัวละครสำคัญ 2 ตัวคือ พระเจ้านระบดีกับพระอัครเทวีเมื่อกองทัพตองอูถอนออกจากเมืองแปรแล้วก็เป็นที่สงสัยแก่พระเจ้าแปรและรานองอย่างยิ่ง รานองนั้นสันนิษฐานว่าทหารตองอูจะต้องยกไปช่วยจะเด็ดทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นแน่ ครั้นเมื่อพระอัครเทวีได้เดินทางมาถึงแปรแล้วได้เล่าเหตุการณ์ที่พบเมงจะบุตรเลี้ยงของไปฟยูจ่าบ้านของทุ่งหันสาวัตถีมีลักษณะคล้ายคลึงกับจะเด็ด ทำให้ทุกคนได้ทราบว่าบัดนี้จะเด็ดได้ติดตามตะละแม่กุสุมาไปถึงเมืองหงสาวดีแล้ว

และในตอนนี้ยาขอบก็ได้ให้พระเจ้านระบดีและพระอัครเทวี มีแนวคิดและมุมมองในรักสามเส้าของจะเด็ด-กุสุมา-สอพินยา อย่างแตกต่างกันทำให้เกิดความขัดแย้งในแนวความคิดขึ้น ดังคำสนทนาของบุคคลทั้งสอง ที่แสดงให้เห็นถึงความคิดที่แตกต่างกัน

"...อนึ่งใช่ว่ากุสุมาร้อนด้วยเพลิงสวาทหนีผัวมาใฝ่ใจชายอันเป็นที่รักเดิมก็หามิได้ การปรากฏแล้วว่าจะเด็ดสู้ตามติดไปจนถึงหงสาวดี กระนี้แม้ความสวยยังเป็นของวิเศษของสตรีจะได้สูญไปจากกุสุมาแล้ว พระน้องอย่าคิดวิตกแก่ความหมองมัวเลยหักเสียว่าบุญทำกรรมสร้างเถิด มาตรว่าจะเด็ดตามไปเช่นนี้จะพาลูกเราออกมาจากสอพินยาได้ เราก็ปลงเสียว่าจะเด็ดทำชอบแล้วในเชิงชาย ซึ่งว่าข้าศึกจะไปติดหงสาวดีก็สุดแต่เคราะห์กรรมประจำเศวตฉัตรแห่งราชวงศ์มะกะโทเอง พระอัครเทวีฟังรับสั่งกระนั้นก็เคืองนักผุดลุกจากที่นั้นแล้วว่าวิสัยหญิงชอบที่จะมั่นไว้ในสามีเดียว ดีชั่วเป็นนกเป็นกาขึ้นชื่อว่าสามีแล้วก็จำจะตรงต่อให้หนัก แต่พระองค์สิเป็นกษัตริย์มหาศาลไฉนมานิยมในการข้างลูกหญิงเราละสามีไปยินดีด้วยคู่สนิทเสน่ห์เดิม ข้าพเจ้าไม่ขออยู่ฟังให้เป็นมลทินแก่หูแล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1466-1467)

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบคลายปมขัดแย้งเพื่อให้ปัญหาในใจของจะเด็ดคลี่คลายไป โดยได้รับความช่วยเหลือจากเชงสอบูและปอละเตียง ที่ยาขอบวางไว้ให้รักจะเด็ดตั้งแต่ต้นเรื่อง

ให้มีบุคคลที่คอยให้ความช่วยเหลือ

ผู้ประพันธ์คลายปมขัดแย้งของจะเด็ดลง ด้วยการให้จะเด็ดได้รับความช่วยเหลือในด้านข่าวสารความเคลื่อนไหวความเป็นไป ของตะละแม่กุสุมาจากนางปอละเตียงและนางเชงสอบูสองสาวพี่น้องที่เป็นนางข้าหลวงของกุสุมา จนได้รู้ว่าตะละแม่ราชธิดาเมืองแปรประทับอยู่ในเรือลำใดตลอดจนลักษณะการวางเวรยามที่สอพินยาจัดไว้นั้นเข้มแข็งเพียงใด จะเด็ดได้รับความร่วมมือจากทั้งสองนางเป็นอย่างดี ดังความว่า

"...จะเด็ดชักนางสืบไปว่า ซึ่งปอละเตียงแม่บอกข่าวเรือเหล่านั้นตรึงลำมั่นเข้าหากันนั้น หากว่าจะปลดให้แยกจากกันยังง่ายหรือยากอยู่ประการใด นางปอละเตียงก็ว่าการจะปลดเรือล้อมชั้นในให้ออกจากกันนั้นหาใช่ยากเย็น ข้าพเจ้าตระเวณเสียแทบรอบที่กระบวนเรือชั้นใน เห็นลำหนึ่งตรึงสายยูไว้กับลำหนึ่งติดต่อกันไปดั่งนั้น แม้นเกิดเหตุฉุกเฉินเผื่อว่าจะใช้ขวานจามสักเป้งหนึ่งก็พอจะหลุดออกจากกันโดยง่าย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1473)

นอกจากนี้จะเด็ดยังได้กำชับให้ปอละเตียงทำตามแผนการที่วางไว้ โดยเมื่อเกิดเหตุจลาจลให้นางเหนี่ยวรั้งตะละแม่ให้หลบอยู่ในเรือลำทรงด้วย การคลายปมปัญหาให้จะเด็ดทำการอย่างเด็ดเดี่ยว ได้เร้าความสนใจและชวนให้ติดตามเป็นอย่างยิ่ง เพราะต้องการจะทราบว่าในดินแดนของสอพินยาเช่นนี้ จะเด็ดจะทำการสำเร็จได้อย่างไร

ใช้การจับผู้ส่งสาส์นได้

พระอัครเทวีเมืองแปรได้ลอบส่งสาส์นไปยังสอพินยาเพื่อเตือนให้รู้ว่าบัดนี้จะเด็ดได้ตามกุสุมาไปยังเมืองเมาะตะมะแล้ว แต่ยาขอบได้เดินเรื่องให้ทหารของจาเลงกะโบจับผู้ส่งสาส์นของพระอัครเทวีที่มีไปถึงสอพินยาได้เสียก่อน ดังความว่า

"...จาเลงกะโบอ่านสาส์นนั้นแล้วคิดทบทวน ว่าครั้งนี้เป็นการใหญ่จะงำไว้มิให้จะเด็ดรู้เผื่อไปข้างหน้าจะกลายเป็นเหตุให้เสียคนเกลอตัวจะได้พ้นอันตราย ลูกชายครูดาบตะคะญีกระนั้นแล้ว ไม่อาจซ่อนความไว้ก็นำหนังสือนั้นมาที่จะเด็ด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1480)

ด้วยเหตุนี้ฝ่ายจะเด็ดจึงได้เตรียมการแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที การครั้งนี้กลับเป็นผลดีต่อฝ่ายของจะเด็ดที่จะได้ปลอมตัวทำทีเป็นผู้อัญเชิญราชสาส์นมายังสอพินยาทำให้จะเด็ดมีโอกาสเข้ามาทำการอย่างใกล้ชิดตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนเห็นลู่ทางที่จะทำการได้เป็นอย่างดี ดังนี้

"...แลเจ้าหนุ่มแสร้งทำเป็นบังร่มเงาเรือ ผูกเรือน้อยของตัวเข้ากับสมอหัวเหลียวดูรอบหามีใครใฝ่ใจกับพวกตัวไม่ แล้วเจ้าหนุ่มก็ให้พวกร่วมใจตั้งหน้าแทงตะไบโซ่เหล็กโยงสมอตอนที่ปริ่ม ๆ อยู่กับพื้นน้ำ ถูพอกิ่วคะเนว่าถึงเวลากำหนดจะฟันให้ขาดโดยง่าย ครั้นแทงตะไบสายโซ่เส้นหัวสำเร็จแล้วก็ลอยเรือน้อยของตัวข้ามมาผูกเส้นที่ตรึงท้าย ถูเอาจนกิ่วเสมอเส้นหน้ากว่าจะสำเร็จสมใจทั้งสองเส้นตะวันก็ชายลง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1490)

ฝ่ายสอพินยาเมื่อได้รับพระราชสาส์นจากพระอัครเทวีเมืองแปรแล้ว ก็มีความวิตกกังวลเป็นอย่างยิ่ง ในตอนนี้สอพินยาได้มีโอกาสระบายความรู้สึกอันน่าเวทนาต่อกุสุมา ทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกสงสาร เห็นใจ และเอ็นดูสอพินยาขึ้นมาได้เช่นกัน ดังความว่า

"...กุสุมาเอยมาตรข้าพเจ้ายืมทิพยเนตรเทพยดาองค์ใดได้ ก็จะยืมเอามาเล็งดูให้รู้ว่าหัวใจเมียรักของข้าพเจ้านั้นเป็นไม้หรือหินประการใดจึ่งที่ข้าพเจ้ามอบหมายความจงรักภักดีไปสู่น้องท่านนั้นมิได้ซาบซึ้งเข้าใจกุสุมาแม่เลย...จะเด็ดตามแม่มาถึงหงสาวดีเห็นประจักษ์อยู่บ้างว่ารักดอกจึ่งสู้ติดตามมา แต่จะเด็ดรักน้องเราก็เพราะเมื่ออยู่แปรสิน้องเราเอื้อมรับตอบ คนผู้นั้นมีหวังว่าจะได้จึ่งตามติดไม่ละมือ ก็แหละข้าพเจ้าผู้ผัวนี้เล่าจริงแล้วทำการเหมือนหยาบหยามไม่เกรงใจ ใช้อุบายลักน้องท่านมาเป็นสิทธิ์แห่งตน

แต่สิ่งใดที่ข้าพเจ้าทำไป สิ่งนั้นมิใช่ข้าพเจ้าทำเพราะรักกุสุมาแม่ยิ่งกว่าสิ่งอื่นหรือข้าพเจ้าเฝ้ารักทั้งที่น้องท่านไม่รัก ...จะเด็ดกับเรานั้นจะอยู่ร่วมแผ่นดินกันมิได้แล้ว กุสุมาแม่เป็นที่รัก ข้ามศพเราเถิดจึ่งชิงน้องเราไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1492-1494)

แล้วยาชอบก็ดำเนินเรื่อง ให้แผนการของจะเด็ดที่วางไว้เพื่อชิงตัวกุสุมาคืนนั้นประสบผลสำเร็จ ด้วยความเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ และสติปัญญาไหวพริบอันเฉลียวฉลาดของจะเด็ด เหตุการณ์ในตอนเผาเมืองจะเอาเมียเพื่อชิงนางนั้นให้อรรถรสในความตื่นเต้น เร้าใจอย่างยิ่ง ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

"...แลคืนในวันสำคัญนั้น ประดาคนโทษชาวแปรก็แบ่งสันปันหน้าที่ครบครันพลกึ่งหนึ่งนั้นสงบอยู่ในเมืองแยกย้ายกันอยู่บริเวณโรงกำปั่นชิ้นเก็บสินค้าริมท่า แลกาบมะพร้าวน้ำมันเชื้อเพลิงก็มีอยู่ครบมือ ช้างหนึ่งนั้นจาเลงกะโบเป็นคนคุม ตั้งอยู่ ณ หัวแหลมอันจะเด็ดหมายไว้เป็นทำเรือทรงตะละแม่มาชิ้น เจ้าจาเลงกะโบคอยสังเกตยอดไม้จะดูลมสะบัดอยู่ ครั้นใกล้ยามสามจวนเวลาที่กำหนดไว้แต่คืนก่อนว่าน้ำจะขึ้นลมหัวน้ำก็เริ่มพัดแรงตามลำดับ จาเลงกะโบกำหนดว่าเวลาสำคัญมาถึงแล้วก็ชักรอกเอาโคมไฟขึ้นสู่ปลายไผ่ที่เลือกไว้แล้วต้นหนึ่ง มิรู้ว่าดวงดาวแดงขึ้นปลายไม้ฉะนั้นแจ้งว่าหัวหน้าตัวได้ลงมือทำการก็แยกย้ายกันออกจากที่ซ่อน กำลังสงัดหาคนขวางมิได้ คนโทษเหล่านั้นก็จ่อชุดเข้ากับกาบมะพร้าวเชื้อเข้า ทิ้งเอาโรงเก็บสินค้ากำปั่น ที่นั้นสินค้าต่างเมืองอัดอยู่เป็นเชื้อเพลิงอย่างดีประกอบใกล้เวลาน้ำขึ้นลมกรรโชกจัดครู่หนึ่งฝั่งเมาะตะมะก็รุ่งโรจน์ไปด้วยเพลิง เสียงเชื้อคุอึงคะนึงแลแสงไฟนั้นแดงจ้าจับท้องฟ้า..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1495-1496)

หรือเหตุการณ์ในตอนที่จะตัดสายยูที่ตรึงเรือลำที่ตะละแม่ประทับอยู่ ก็มีความเร้าใจดังนี้

"...เจ้านายทัพตองอูเห็นความสับสนอลหม่านบังเกิดขึ้นสมคะเนแล้ว ก็ตีชุดจุดกาบ

มะพร้าวเชื้อทิ้งลงปากระวางเรือ ของแห้งหัวเรือได้เพลิงก็คุโชมงชิ้นจะเด็ดสั่งให้พรรคพวกของตัวตักน้ำเลี้ยงไฟไว้อย่าให้ลามสิ่งอื่นนอกจากสินค้ากองนั้น แลไฟที่ไหม้เพียงของถ่วงเรือปากระวางกองนั้นมิใช่ย่อย แสงลุกชั้นแลดูเป็นที่น่าสะพริงกลัว แลเจ้าหนุ่มก็ให้สัญญาณพวกตัวก็เอาขวานกระหน่ำโซ่สมอที่แทงตะไบไว้แล้วขาดออกโดยง่าย เรือที่ตะละแม่ประทับก็ลอยตามน้ำทำทีจะปะทะเรือขบวนที่ล้อมเป็นกำแพง จะเด็ดจึ่งตะโกนว่าความฉิบหายจะมาเยือนแล้ว ไยท่านผู้บังคับลำเรือไม่ฟันสายยูที่ตรึงลำต่อลำออกเสียเรือลำทรงก็เกิดเพลิง ...เจ้าพลประจำเรือจึ่งหารั้งรอไม่ขวานจามสายยูลำต่อลำให้ขาดจากกัน แล้วตะโกนบอกลำอื่น ๆ ให้ทำตามตัวประดาเรือขบวนล้อมชั้นในก็แตกขาดออกจากกันสิ้น จะเด็ดก็ลอยลำผ่านออกมาโดยสะดวก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1501)

เหตุผลในการชิงนางครั้งนี้ยาขอบได้ให้จะเด็ดกล่าวแก่ตะละแม่กุสุมา เมื่อชิงตัวมาได้แล้วอย่างน่าคิด ดังความว่า

"...จะเด็ดนี้เป็นคนใจชั่ว ลงปักว่ารักแล้วรักนั้นก็ลึกเป็นรอยอย่างไม่มีที่เลื่อน รสสวาทแห่งสอพินยาตราตรึงกุสุมาแม่นั่นอยู่หรือจึ่งยอมว่าตัวเองเป็นสิทธิแก่สอพินยา อันศาลานารีวิถีสัญจรและคงคาสี่สิ่งนี้ใครเคยได้ยินบ้างว่าเป็นสิทธิแก่ผู้ใด ยามเมื่ออยู่ในราชอุทยานพระเจ้าแปร ข้าพเจ้ากอดกุสุมาแม่แนบไว้กับอก ขณะนั้นกุสุมาท่านไม่นึกหรือว่าท่านนั้นเป็นสิทธิแก่ข้าพเจ้าแล้ว แต่ครั้นสอพินยาชิงมาตะละแม่ตกเป็นเมียสอพินยาว่าเป็นสิทธิแก่สอพินยา ฉะนั้นบัดนี้ข้าพเจ้าชิงท่านมาจากสอพินยาได้ ก็จะถือเอาว่าท่านเป็นสิทธิของข้าพเจ้าดุจกัน สุดแต่ว่าใครดีก็เป็นผู้นั้นได้เถิด จะยกสิทธิมาปรารมย์ไย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1508)

<u>ใช้เหตุการณ์ที่ประจวบเหมาะกันพอดี</u>

ตะคะญีย์กพลตองอูมาได้ทันเวลาและเหตุการณ์ ผู้ประพันธ์ได้ดำเนินเรื่องให้ตะคะญีย์กกองทัพตองอูจากเมืองแปรมาตั้งอยู่ที่ปลายเชตเมืองพะโค จึงสามารถทำให้จะเด็ด

คลายวิตกว่าสอพินยาจะติดตามมา เพราะสอพินยาเกรงว่าศึกตองอูที่มาใหม่นี้น่ากังวล อีกทั้งคาดว่าผู้นำทัพมาคือจะเด็ด ดังนั้นจะเด็ดและกุสุมาจะต้องอยู่ในกองทัพที่ยกมาอยู่ในเขตพะโคนั้นเป็นแน่ สอพินยาจึงสั่งทหารให้เตรียมตั้งรับและทำศึกข้างนั้นอย่างเต็มที่ ดังความว่า

"...จะเด็ดจึ่งว่าเนื้อความที่จะพูดนี้น้องท่านหารู้ไม่ดอก เพราะว่าเป็นข่าวที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อกลางวันนี้เอง คือบัดนี้เหมือนว่าฟ้าดินบันดาลให้ทหารตองอูกองหนึ่งยกมาจากแปร บัดนี้ยับยั้งอยู่ปลายเขตแขวงเมืองพะโคแล้ว ฝ่ายสอพินยาเชยขวัญพระเจ้าแปรเล่าพอได้ข่าวว่ากองทัพตองอูมาตั้งอยู่ที่นั่น ก็สำคัญเอาว่าจะเด็ดชาวตองอูคงชิงเมียตัวไปสู่กองทัพนั้นเป็นแท้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1526)

ใช้ความรักแท้คลี่คลายความขัดแย้ง

ยาขอบได้คลายปมโดยเมื่อมาอยู่ร่วมที่เพียงลำพังกับตะละแม่กุสุมาในถ้ำ ที่จาเลงกะโบจัดเตรียมไว้ให้แล้วจะเด็ดกล่าวเปรียบเทียบให้กุสุมาฟังเป็นความนัยเกี่ยวกับความรักที่ตนมีต่อนาง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรักแท้ที่ไม่ถือราคีโดยเป็นเหตุผลที่น่าฟังว่า

"...อันว่าลักษณะความปฏิพัทธ์ชายหนึ่งรักหญิงหนึ่งแม้นหญิงนั้นไม่รักฝ่ายชายก็พลอยสิ้นความอาลัยด้วยดั่งนี้เป็นที่ตระหนักอยู่ว่า ชายนั้นรักหญิงแต่โดยวิสัยโลกีย์ ครั้นนางอันเคยเป็นที่รักแห่งตัวจะตกไปเป็นของชายอื่นแล้ว ชายผู้หมายในกามบริโภคจึ่งตั้งหน้ารังเกียจในการจะลิ้มเดนกาม ส่วนข้าพเจ้านี้ความที่จงรักพระราชธิดามิได้แฝงความปรารถนาในกามรสเป็นใหญ่ เคล้าข้างเคียงคู่อยู่ในที่ลับแล้วยังตัดเสียซึ่งอารมณ์สัตว์ใส่ใจเทพยดาปรารถนาแต่ความมงคลเป็นใหญ่ ข้าพเจ้ารักพระราชธิดานั้นเพราะใจรักมิใช่พระราชธิดาพระองค์นั้นยอมให้ตัวรักจึ่งได้รักเอาตามเชิงเช่นที่เป็นชาย รักนางโดยอดใจอย่าให้รักมิได้แล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1543)

นอกจากนี้ยาขอบใช้วาทศิลป์ของจะเด็ดวอนให้กุสุมาเกิดความมานะขึ้นว่าเมื่อเหตุการณ์ดำเนินมาจนถึงเพียงนี้แล้ว ก็ต้องก้มหน้าเผชิญชีวิตกันสืบต่อไป

ตอนเรือนรักเก่า

เหตุการณ์ในเนื้อเรื่องเริ่มทวีความเข้มข้นมากขึ้น เมื่อจะเด็ดได้ชิงกุสุมาคืนมาจากสอพินยาได้ ทำให้เกิดความน่าติดตามว่าจะเด็ดจะพานางหนีรอดพ้นจากการติดตามของสอพินยาผู้เป็นสามีได้หรือไม่ ผู้ศึกษาพบว่ายาขอบได้ใช้กลวิธีสร้างความขัดแย้งในตอนเรือนรักเก่า ดังนี้

ความขัดแย้งกับตัวเอง

ยาขอบใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีสร้างความขัดแย้งโดยพลิกความคาดหมายของผู้อ่าน เมื่อเนื้อเรื่องดำเนินมาถึงตอนนี้คือจะเด็ดสามารถช่วงชิงนางอันเป็นที่รักคืนมาได้ โดยมานางมาหลบซ่อนอยู่ในถ้ำที่ปลอดภัยด้วยความรักที่มีต่อนางมากจะเด็ดจึงอุตส่าห์เพียรพยายามฝ่าฟันอันตรายต่าง ๆ อย่างไม่เกรงกลัว เมื่อได้นางมาแล้วเช่นนี้จะเด็ดก็ใคร่จะได้เชยชมนางให้สมใจตัวและผู้อ่านหลายท่านก็คงคาดการณ์ตรงกันว่า เมื่อการทั้งหลายสะดวกและปราศจากอุปสรรคเช่นนี้ความรักของคนทั้งสองก็คงจะลงเอยกันด้วยดีด้วยการเป็นกรรมสิทธิ์ซึ่งกัน แต่ผู้ประพันธ์พลิกเรื่องสร้างความขัดแย้งให้เกิดแก่ตัวละครเอก อย่างจะเด็ดและตะละแม่กุสุมาโดยใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของกุสุมาเป็นสิ่งสร้างความขัดแย้ง เมื่อจะเด็ดจะขอเชยชมตัวดังความว่า

"...เพลาราตรีคืนวันแรมค่ำหนึ่งข้าพเจ้าถูกชายหนึ่งกกนอน ครั้นมาคืนนี้แรมค่ำสองชายผู้กกตัวมาเปลี่ยนหน้าใหม่ มาตรว่าจะเด็ดจะเป็นที่รักข้าพเจ้าก็สุดจะฝืนใจให้ยินดีในอันที่จะมอบตัวให้พี่ท่านชม...แต่ข้าพเจ้าจะเตือนสติท่านไว้ข้อหนึ่งคือว่าอันกุสุมานี้ท่านรับแล้วว่ามิใช่รักโดยความใคร่จะได้เป็นบริจาริกาบำเรอ ท่านออกปากว่าเทิดข้าพเจ้าเป็นเมียรัก แต่บัดนี้จะเด็ดท่านกำลังจะฝึกเมียรักแห่งท่านใจทรามในเล่ห์ประเวณี สิ้นความอดสูอับอายอันเป็นสมบัติของกุลสตรีเสีย คืนก่อนร่วมรสด้วยชายหนึ่ง คืนนี้ยังมีหน้ารื้อมารับรสจากอีกชายหนึ่งซ้ำ อนาถเอยพี่ท่านไม่ได้รักข้าพเจ้าเหมือนปาก

แล้ว จึงใช้กำลังปล้ำปลุกให้ข้าพเจ้ากลายเป็นหญิงสิ้นยางอาย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1564)

ซึ่งยาขอบก็ได้กำหนดให้จะเด็ดหักใจยอมทำตามคำที่กุสุมาชี้แจงและขอร้องอีกด้วย

"...น้องท่านกล่าวหาข้าพเจ้าเป็นข้อแรงนัก กุสุมาเป็นที่สุดรักแล้วข้าพเจ้าหรือจะกล้ารอนท่านให้ค่าทราม น้องท่านกล่าวหาข้าพเจ้าเป็นบาปใหญ่กระนี้แล้ว ข้าพเจ้าจะยั้งใจไว้ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผีสางเทวดาแลรวมทั้งกุสุมาแม่เองว่า เพลิงอันเกิดราคะลุกแล้วยากจะดับได้นั้นข้าพเจ้าจะเด็ดดับเสียได้เพราะความที่มีน้ำรักกุสุมาแม่โดยใจมงคลมีมากกว่า..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1565)

เพื่อเป็นการย้ำให้เห็นถึงเหตุผล ที่ต้องให้ตัวละครเอกอย่างจะเด็ดเกิดความขัดแย้งในใจเนื่องจากในกรณีเดียวกันนี้ ยาขอบได้ให้จะเด็ดเกิดจิตนิวรณ์ในคืนนั้นอีกด้วยว่าตนได้พบกับตะละแม่จันทราร้องไห้เสียใจต่อการกระทำของตนเองเป็นอย่างยิ่ง ดังว่า

"...ในฝันนั้นว่าเจ้านายทัพตองอูก็สะดุ้งหนัก ด้วยหญิงผู้นั่งครวญอยู่ริมหนทางนุ่งห่มอย่างชาวตองอูผู้นั้นมิใช่ใครอื่น เนื้อแท้ตะละแม่จันทราสมเด็จพระพี่นางพระเจ้าตะเบงชะเวตี้นั่นแล้ว จะเด็ดสาวเท้าเข้าไปใกล้จะถึงองค์ตะละแม่เมืองตองอูแล้วก็ถามว่าจันทราน้องท่านกลใดมาอยู่ในที่ดั่งนี้ หรือว่าตองอูเป็นอันตรายบุญตะเบงชะเวตี้เจ้าอยู่หัวสิ้นแล้วพี่นางจึ่งมีอันเป็น ตะละแม่องค์นั้นก็เฉยเสียหาตอบคำไม่ ต่อจะเด็ดกระชั้นเข้าไปใกล้ตัวพอชยับเอื้อมมือไปต้อง ตะละแม่จันทราก็ลุกขึ้นแล้วรีบเดินหนีไปเบื้องทิศอาคเนย์ในฝันว่าตัวมิได้นอนใจรีบสาวเท้าจนถึงตัวแล้วยุดมือตะละแม่ไว้ แลว่าน้องท่านสิ้นใยชาดเยื่อในข้าพเจ้าเสียแล้วหรือ ปะหน้าคำหนึ่งไม่ทักแล้วซ้ำจะเดินหนีเสียอีกว่า เหมือนแม่จะแกล้งให้ข้าพเจ้าช้ำใจตาย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม3. 2532 : 1566-1567)

จากฝันในคืนวันนั้นทำให้จะเด็ดเกิดความขัดแย้งในใจตลอดมา และหวนคิดถึงการกระทำของตนเองขึ้นทันทีว่าเป็นเหตุให้จันทราต้องทนทุกข์ จะเด็ดจึงไม่ประพฤติสิ่งใดที่จะทำให้จันทราต้องกระทบกระเทือนใจ

ตอนหงสาวดีลั่นกลองรบ

ความขัดแย้งระหว่างบุคคล คือจะเด็ดกับสอพินยาในเรื่องของความรักนั้น ยาชอบได้ขยายผลให้เกี่ยวโยงกลายเป็นความขัดแย้งอันรุนแรง และใหญ่หลวงในโอกาสต่อไป ดังนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

ผู้ที่ประสบความขัดแย้งนี้ในชั้นต้นคือสอพินยา ซึ่งโกรธแค้นจะเด็ดเป็นอย่างยิ่งที่มาแย่งชิงนางอันเป็นดวงใจของตนไป เมื่อสอพินยาทราบว่ามีกองทัพตองอูยกมาตั้ง ณ ชายป่าเมืองพะโค จึงคิดการที่จะสู้รบด้วย เพราะคิดว่าจะเด็ดคงจะพาตะละแม่กุสุมาไปไว้ในค่ายนั้นเป็นแน่ โดยได้เรียกไขลูคนสนิทเข้ามาปรึกษา ไขลูได้ตักเตือนให้สอพินยาลดความแค้นใจลงและได้แนะอุบายที่จะรับมือกับฝ่ายจะเด็ด ดังความว่า

"เราจะยกทหารเมาะตะมะทั้งสิ้น เข้าอัดประจันหน้า ให้ทหารตองอูกังวลไว้ไม่อาจถอยสถานหนึ่ง แลทรมานดั่งว่าทหารตองอูไว้กับที่จะขยับเขยื้อนประการใดก็เกรงทีเราอยู่ แลฝ่ายเราเมื่อตรึงได้มั่นกระนี้แล้ว มหาอุปราชจงให้ม้าใช้ถือหนังสือไปหงสาวดีเร่งให้เสียงโคนสุคญีผู้ขุนพลตีโอบกระหนาบหลังทหารตองอูไว้ มาตรว่าจะทำให้สาสมกับความแค้นแล้ว ถึงหากจะล้อมได้ถนัดก็อย่าเพิ่งออกตะลุมบอนสงบนิ่งกระทั่งว่าทหารตองอูขาดแคลนอิดโรยแล้ว เบื้องนั้นมหาอุปราชท่านจึงค่อยคุมคนออกตะลุยเอาแม้นการทั้งปวงเป็นไปตามข้าพเจ้ากำหนดแล้ว นอกกว่ารู้เดินน้ำดำดินแล้ว อย่าหวังว่าจะเด็ดจะหนีมือมหาอุปราชท่านพ้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1583)

จะเห็นว่าจากความขัดแย้งระหว่างบุคคล ได้เกี่ยวโยงกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างเมือง คือหงสาวดีได้ยกกำลังมาล้อมชนาบกองทัพตองอู ซึ่งตะคะญีเป็นผู้บัญชาการ ดังคำที่ตะคะญีกล่าวแก่จะเด็ด เมื่อคราวฝ่าวงล้อมข้าศึกออกมาหาจะเด็ดที่ถ้ำพักชายเขา ดังข้อความว่า

"...ข้าพเจ้าเองประมาทแก่การจึงหลวมเชิงเบื้องต้นเมาะตะมะคุมคนกระหนาบด้านหน้าค่ายแห่งเขาไว้ ข้าพเจ้าเบาในที่จึงหาได้ถอยทหารออกจากเขตทุ่งพระโคไม่ก่อนจะคิดว่าเมาะตะมะทำทีประกาศศึกเมื่อใดก็จะกระทำแก่กันให้แหลกในบัดนั้น อนึ่งนอนใจเสียว่ายังไม่ไช่ที่สำคัญ ต่อมามีทัพหนึ่งโอบมากระหนาบหลังไว้ สังเกตจากธงประจำทัพสีแดงรูปพระเมรุเตาประจำกลางแจ้งว่าทัพหงสาวดี และทัพที่โอบนั้นเราพิจารณากลศึกดั่งว่าจะจงใจล้อมเราให้สิ้นกำลังตายในที่นั้นจึ่งมิได้คิดการเข้ารวมกำลังตี เป็นแต่ทั้งสองข้างค่อยผลัดกันรุกกระชั้นเข้าคนละวัน ทำทีจะอัดพลตองอูให้กระดักดิ้นอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1596)

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบคลี่คลายความขัดแย้งที่เข้มข้นในเหตุการณ์ช่วงนี้ด้วยการใช้กลอุบาย และภูมิปัญญาของแม่ทัพของแต่ละฝ่าย ทำให้เรื่องน่าสนใจ ดังนี้

ใช้อุบายลวงให้เข้าใจผิด

ผู้ประพันธ์คลายปมขัดแย้งในช่วงนี้โดยให้จะเด็ดคิดจะตีฝ่าวงล้อมของกองทัพหงสาวดีเพื่อไปสมทบกับทหารตองอูซึ่งถูกกระหนาบอยู่ห่างกลาง และให้จาเลงกะโบถือหนังสือไปแจ้งแก่สีอ่องให้ถอนทหารจากแปรยกสมทบมาอีกด้วย

อุบายของจะเด็ดที่จะตีฝ่าทหารหงสาวดีเข้าไปให้ได้ ก็คือพยายามทำให้หงสาวดีเข้าใจว่าทหารตองอูที่จะเด็ดคุมมานั้นก็มีมากเช่นกัน หงสาวดีจะได้ไม่กล้ารุกเข้าตี โดยจะเด็ดให้ทหารตองอูผูกธงซึ่งเขียนเป็นรูปธงประจำทัพตองอูไปปักกระจายไว้เพื่อลวงตาข้าศึก ดังข้อความว่า

"...แลจะเด็ดพิเคราะห์ดงไม้ในป่าเห็นตรงหนึ่ง เป็นที่ไม้บางลำต้นไม้ซ้อนทึบ

มิเหมือนช่องอื่นก็หมายตาไว้ แล้วสั่งให้คนนำไม้ไผ่อันติดผ้าเหลืองสามชายดั่งธงประจำทัพตองอูนั้น ถอยหลังไปอีกประมาณ 30 เส้น กำชับว่าให้ผูกลำไผ่เหล่านั้นต่อเข้ากับยอดไม้อีกทีหนึ่ง เพื่อให้ดูแต่ไกลได้เห็นธงสามชายสีเหลืองอันติดอยู่เบื้องปลาย แลบรรดาไม้ไผ่ลำธงเหล่านั้นให้ติดไว้ระยะห่างกันหว่างหัวท้ายยาวออกไปประมาณ 40 เส้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1607)

นอกจากนี้จะเด็ดยังได้ให้ทหารของตน ยืนกระจายให้ดูราวกับว่าพลฝ่ายตองอูที่ยกมานี้มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งอุบายของนี้ประสบผล เมื่อเสียงโคนสุคณีระแวงระวังไม่กล้าที่จะผลีผลามเข้าตีทัพของจะเด็ด ดังข้อความว่า

"...แลขณะนั้นกองคอยเหตุหงสาวดีอันเรียงรายอยู่ตามชายทุ่ง เห็นชอบป่าคนพลุกพล่านประหลาดก็เอาความมาบอกแก่เสียงโคน ขุนพลหงสาวดีแลไปนอกหนทางค่ายด้านหลังเบื้องทิศพายัพ เขม้นแล้วเห็นจริงอย่างพวกกองคอยเหตุว่า มิหนำแลกระเถิดออกไปในยอดไม้บริเวณป่าลึก ก็เห็นธงประหลาดรูปสามชายประหนึ่งกองทัพปลิวสะบัดปลายอยู่ตลอดราวป่าเป็นทิวยาว เสียงโคนสะดุ้งใจอยู่รำลึกเอาว่าหรือทหารตองอูที่แหกที่ล้อมไปเมื่อวันโน้น นำทัพจากแห่งอื่นมากระหนาบโอบหลังตัวซ้ำ ก็สั่งให้ทหารรองคอยรับฝ่ายศัตรูเผื่อว่าจะเผอิญมาหลังค่ายด้วย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1612)

<u>ใช้ลักษณะและน้ำใจที่สมชายชาติทหาร</u>

ในขณะที่ทัพตองอูกำลังพะวงอยู่กับอุบายที่จะเด็ดทำไว้นั้น จะเด็ดนำกำลังส่วนหนึ่งตีตลุยทหารหงสาวดี เพื่อจะกลับคืนเข้าค่ายตองอูที่อยู่หว่างกลาง ขณะที่ขับเคี่ยวต่อสู้ในเชิงยุทธ์อยู่นั้น ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้เห็นความมีน้ำใจอันกว้างขวางสมเป็นชายชาติทหารของจะเด็ด ซึ่งถูกใจเสียงโคนสุคณีแม่ทัพของหงสาวดีเป็นอย่างยิ่ง เมื่อจะเด็ดได้ช่องทำร้ายแม่ทัพรองของเมืองหงสาวดีถึงแก่ชีวิตได้ แต่จะเด็ดก็ไม่ได้กระทำเช่นนั้นกลับทำร้ายแม่ทัพรองของหงสาวดีเพียงแค่บาดเจ็บเท่านั้น เสียงโคนซาบซึ้งน้ำใจจะเด็ดและตนก็ได้แสดงน้ำใจของตนออกมาเช่น

กันว่าต้องการให้การต่อสู้นี้ยุติธรรม เสียงโคนจึงให้จะเด็ดวางคนที่นั่งซ้อนม้ามาด้วยเสียก่อน โดยที่เสียงโคนไม่รู้ว่าเป็นกุสุมา ดังรายละเอียดนี้

"...เสียงโคนเป็นทหารตั้งแต่หนุ่มจนแก่ เห็นกระนั้นก็รู้ว่าฝ่ายหนึ่งจงใจจะไม่ทำอันตรายแก่ทหารตัวผู้ถูกอาวุธสิ้นสติ แลเสียงโคนก็ชมเอาโดยอัธยาศัยชายใจทหารว่าขอบคุณตัวซึ่งละชีวิตให้ทหารเรา เราได้ประจักษ์น้ำใจท่านกระนี้จะเข้าต่อยุทธด้วยก็ละอายตัวเอง เพราะว่าท่านสิมีภาระต้องหอบอีกชายหนึ่งรัดหลังไว้ จะกระทบม้าให้หันเหียนรวดเร็วตามกลอาวุธดั่งนั่งอยู่คนเดียวนั้นมิได้แล้วจะตกเป็นรองเราอยู่ในเชิงฉะนั้น ขอเชิญท่านละชายผู้นั่งหลังลงพื้นดินเสียเถิด ข้าพเจ้าสัญญาว่ามิให้ทหารคนใดลอบทำอันตราย แม้นยังมิเชื่อคำนี้เกรงจะเป็นอุบายลวง ข้าพเจ้าจะขอกล่าวคำสัตย์ไว้ต่อฟ้าและต่อหน้าทหารทั้งปวงในที่นี้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1616)

จะเด็ดก็ซึ้งในอัธยาศัยของเสียงโคนสุคญี ที่มีน้ำใจสมกับเป็นชายชาติทหารไม่ยอมเอาเปรียบคู่ต่อสู้ ขณะที่ต่อสู้กันอยู่นั้นเนงบาก็ได้นำทหารตองอูตีบุกเข้ามาทางด้านเสียงโคนสุคญี ในตอนนี้เองที่ยาขอบได้เพิ่มความสนุกสนานให้กับเนื้อเรื่อง คือถึงแม้ว่าเสียงโคนจะมีน้ำใจสมกับเป็นชายชาติทหารอย่างไรก็ตาม เมื่อเห็นทีว่าศึกครั้งนี้ตนเข้าที่คับขันเช่นนั้น จึงมีความมุมานะที่จะเอาชนะ จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์สร้างความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจนให้แก่ตัวละคร ทำให้เกิดความสมจริงในเรื่อง และทำให้เห็นว่ายาขอบเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์อย่างแท้จริง ดังการแก้ไขปัญหาของเสียงโคนสุคญีความว่า

"...ผู้เฒ่าชุนพลหงสาวดีตกใจอยู่ โดยว่าข้างตัวเป็นรองกว่า ครั้นจะละคู่ต่อสู้เสียเล่าก็เสียดายนัก ครั้นชาวตองอูโห่เข้ามาใกล้จะถึงตัวแล้ว จะเด็ดก็มีน้ำใจมุมานะสู้ขึ้นอันกำลังจะเปลี้ยลงบ้างก็กลับคืนมาเสียงโคนเห็นหมดช่องชนะด้วยกำลังตัวแล้วจึ่งว่าอภัยเถิดบุเรงนองเอย ข้าพเจ้าจะต้องเอาชนะด้วยเล่ห์สงครามแล้ว หากท่านไม่วางอาวุธยอมให้จับตัวเสียโดยดีบัดนี้ ข้าพเจ้าจะออกปากสั่งให้ทหารทั้งปวงที่ล้อมท่านไว้จับตัวท่าน

ด้วยอำนาจลูกธนู จะเด็ดฟังกระนั้นก็ตกใจอยู่ด้วยลำพังตัวก็ไม่สู้กระไรนี่ นี่หากตะละแม่กุสุมาอันเป็นสุดที่รักแห่งตัวมาด้วย พลาดแล้วจะโดนธนู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1620-1621)

ใช้ปฏิภาณไหวพริบในการแก้ปัญหา

เมื่อจะเด็ดเห็นว่าอยู่ในภาวะที่คับขันเช่นนั้น ด้วยการที่เสียงโคนสุคณีบีบบังคับให้จะเด็ดยอมแพ้โดยการให้พลธนูโอบล้อมจะเด็ดไว้และเตรียมสั่งให้พลธนูประจำที่ ,แต่ยาขอบคลี่คลายปมขัดแย้งในตอนนี้ด้วยการให้จะเด็ดใช้ปฏิภาณไหวพริบแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว โดยที่ผู้อ่านอาจคาดไม่ถึง และหลายคนก็คงเข้าใจว่าจะเด็ดคงจะถึงคราวอับจนหนทางเป็นแน่ ยาขอบให้จะเด็ดคิดแก้ไขสถานการณ์ด้วยการเปิดเผยโฉมผู้ที่นั่งซ้อนหลังม้ามาด้วยซึ่งก็คือตะละแม่กุสุมาชายาสอพินยาเจ้าอุปราชแห่งหงสาวดี ทำให้เสียงโคนกลายเป็นผู้ที่อับหนทางเสียเองไม่รู้จะทำประการใดต่อไปได้ ดังรายละเอียดว่า

"...ครั้นเสียงโคนสุคณีหันหน้ามา เจ้าหนุ่มก็เอื้อมไปเบื้องหลังตนกระชากเอาผ้าโพกเกล้าตะละแม่ออก ขมวดผมที่มุ่นไว้ก็หลุดลุ่ยเห็นเป็นที่ประจักษ์ ชุนทัพหงสาวดีหนแรกเห็นคนหนึ่งหลังบุเรงนองเป็นสตรีก็ตกใจอยู่แล้ว ต่อพิศถ่องแท้ตระหนักว่าตะละแม่ชายาเจ้ามหาอุปราช...."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1622)

ฝ่ายตะละแม่กุสุมาเห็นจะเด็ดจวนตัวจนถึงกับต้องเปิดเผยตัวนางเช่นนั้น ก็สวมรอยรับว่ามีใจกับสอพินยา และให้สอพินยารีบมาช่วยเกลือตนโดยเร็ว การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเช่นนี้ทำให้เสียงโคนสุคณีไม่กล้าสั่งทหารระดมยิงธนู จะเด็ดและกุสุมาก็กลับคืนเข้าค่ายได้โดยสะดวก

ตอนแปรแปรพักตร์

ความขัดแย้งที่ยาขอบสร้างไว้ในตอนแปรแปรพักตร์มีความน่าสนใจ เพราะสการะวุตพี

ยุยงให้พระอัครเทวีทูลให้พระเจ้านระบดีแข็งเมืองต่อตองอู

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในตอนนี้ ยาขอบใช้ศักดิ์ศรีแห่งเมืองสร้างความขัดแย้ง เมื่อพระเจ้าสกระวุดพีแห่งกรุงหงสาวดีได้รับสาส์นจากสอพินยาราชอนุชาแล้วเจ็บแค้นมาก จึงไต่สวนไปฟยูจ่าบ้านทุ่งหันสาวัดดีจนได้รู้ความจริงว่าเมงจะนั้นมิใช่บุตรของไปฟยู แต่คือจะเด็ดแม่ทัพของตองอูปลอมตัวมา พระเจ้าสการะวุดพีจึงสั่งให้จองจำไปฟยูไว้รอว่าวันใดจับตัวจะเด็ดได้ก็จะสั่งให้ประหารพร้อมกัน และพระองค์ก็ได้เชียนสาส์นไปยังพระอัครเทวีเมืองแปรเร่งทูลยุยงพระเจ้านระบดีให้ยกกองทัพเมืองแปรมาช่วยตีโอบกระหนาบทัพตองอูที่ตั้งอยู่ ณ ปลายเมืองพะโค ร่วมกับทัพหงสาวดีและเมาะตะมะ ดังความว่า

"...อภัยเถิดอย่าว่าข้าพเจ้ากล่าวความให้ขุ่นเคืองในเบื้องยุคลบาทสมเด็จพระเจ้าป้าเลยชอเชิญพระเจ้าป้าผู้ทรงกำเนิดแล้วในวงศ์กษัตริย์จอมคน จงพิเคราะห์คนผู้เข้ามาเป็นเขยลำดับที่สองรองจากสอพินยานี้ตระหนัก จะเด็ดกำเนิดในตระกูลอันจะเคยปรากฏชื่อในพงศาวดาร ณ กาลก่อนก็หามิได้ หากแต่สมเด็จพระเจ้าลุงมีพระทัยอ่อนรักษากรุงแปรไว้ไม่รอด จึงเหมือนช่วยให้คนต่ำทรามศักดิ์ทะนงใจว่าตนสิเก่งกาจยิ่งกว่าคนที่เกิดแล้วในเศวตฉัตร กระทั่งว่าบัดนี้ทำการชิงชายาเจ้ามหาอุปราชอุกอาจเป็นที่พ้นแล้วยังทำทีดั่งว่าจะยกพยุหเสนาย่ำเมาะตะมะแลหงสาวดีให้ราบเป็นหน้ากลองเสีย ข้าพเจ้าเห็นคนผู้นี้ทำการเกินตัวโทษมันใหญ่หลวงอยู่ แลเป็นช่องอันจะสำเร็จโทษมันได้แล้ว...พระเจ้าแปรให้จงดี แม้นพระเจ้าลุงร่วมการครั้งนี้ด้วยจะได้ชื่อว่าทำการกลับมีชัยแก่ตองอูเหมือนว่าได้ชำระมลทินอันติดตัวออกสิ้นเชิง สมเด็จพระเจ้าป้าก็ปรีชาฉลาดอยู่จงพิเคราะห์การครั้งนี้ให้ถี่ถ้วนเถิด แม้นยังเห็นดั่งคำที่ข้าพเจ้าว่าก็ให้แต่งทัพมาสมทบกับทัพหงสาวดีทำการให้สำเร็จแต่โดยเร็ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1628 - 1629)

ยาขอบสร้างความขัดแย้งในตอนนี้ได้สนุกสนานตื่นเต้นเป็นอย่างยิ่งด้วยการให้สามทัพ

ใหญ่คือทัพหงสาวดี ทัพเมาะตะมะ และทัพแปรต่างยกเข้ามาโอบล้อมทัพตองอู ทำให้เป็นความขัดแย้งทางการเมืองโดยใช้ศักดิ์ศรีของเมืองสร้างความขัดแย้งให้เกิดในเรื่อง

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ในการสร้างความขัดแย้งตอนนี้เป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวกับเรื่องการศึกที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ยาขอบได้สร้างให้เห็นลักษณะนิสัยและแนวคิดที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงระหว่างพระเจ้านระบดีกับพระอัครเทวีออกมาอย่างเด่นชัดอีกด้วย เมื่อพระเจ้านระบดีไม่เห็นด้วยที่แปรจะต้องลำบากยอมสูญเสียไพร่พลยกไปช่วยเมืองหงสาวดีทำศึก ในขณะที่พระอัครเทวีเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งที่จะต้องทำเช่นนั้น อย่างไรก็ตามพระอัครเทวีเคืองขุ่นในความคิดของพระเจ้าแปรเป็นอย่างยิ่ง จึงได้กล่าวประชดเสียดสีเพื่อให้พระเจ้าแปรเกิดชัดดิยมานะ ดังข้อความต่อไปนี้

"...ก็แหละพระองค์เกิดมาในเรือนรูปกษัตริย์เป็นใหญ่กว่าหมู่คนแต่พระมหากษัตริย์วิสัยย่อมเป็นผู้นำทำสงครามแผ่เดชานุภาพให้กว้างออกไปทั่วทิศานุทิศจึ่งจะชอบ กษัตริย์พิงท้อต่อสงครามก็เหมือนพญาราชสีห์ท้อในการออกจับภักษาหาร จะเป็นภัยแก่ตัวจนถึงว่าสืบไปจะครองชีวิตไว้ไม่ได้ สงครามเป็นความพินาศนั้นจริงแล้วแต่มิใช่จะจริงเสียโดยหาข้อแย้งมิได้ก่อน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1632)

ยาขอบได้ให้พระอัครเทวีใช้มารยาและคารมเกลี้ยกล่อมให้พระเจ้าแปรตัดสินพระทัยยกพลไปช่วยหงสาวดีรบ โดยให้ปะขันหวุ่นญีขุนพลเฒ่าของแปรผู้มีใจรักสงครามตามวิสัยชายชาติทหารเป็นผู้ดำเนินการในครั้งนี้ แม้ว่าราชองอุปราชเมืองแปรจะไม่เห็นด้วยกับการออกศึกครั้งนี้แต่ก็ต้องจำใจสู้ทนนิ่งทำตามพระราชบัญชาของพระเจ้านระบดี ดังความว่า

"...ปะขันมากไปด้วยความแค้นเมื่อครั้งจะเด็ดหักเอาแปร ยิ่งได้ยินรานองกล่าวเป็นทีเตือนก็ยิ่งกำเริบทะยานใจดั่งว่าช้างเมามัน ในอกนั้นฮึกอยู่หากจะเผยออกมานอกนอกหน้าเกรงรานองปรามาสได้ว่าวู่วามจึ่งแสร้งงำไว้ แลรานองวันนั้นกลับที่อยู่แล้วมิได้

มีความสบายใจเลย อันการจะยินยอมร่วมศึกกับหงสาวดีนั้น มหาอุปราชแปรหาเห็นงามด้วยไม่แต่พูดแล้วก็สิ้นคนฟัง รานองจึ่งแกล้งทำหน้าชื่น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 :1641)

การออกทำศึกของเมืองแปรครั้งนี้ ยาขอบสร้างให้เกิดนิมิตรร้ายเกิดแก่กองทัพเมืองแปรในอันที่จะสูญเสียนายทัพคือปะขันหวุ่นญีขุนพลแปรในโอกาสต่อไป ซึ่งเหตุการณ์นิมิตรนั้นรานองรู้สึกสลดใจเป็นอย่างยิ่งด้วยเป็นห่วงปะขันหวุ่นญี จึงได้แต่เตือนปะขันขุนพลให้ทำสงครามด้วยความสุขุมรอบคอบ ดังรายละเอียดว่า

"...ครั้นได้มหุตวารฤกษ์แล้วปะขันหวุ่นญีเข้าเครื่องณรงค์ พร้อมด้วยระบอบนายทัพจะนำพลแล้ว ก็เข้ากราบบังคมลาพระเจ้าแปร ณ พลับพลาอันจัดไว้พระเจ้าแปรก็อวยชัยตามประเพณีแลขณะปุโรหิตพระราชครูหลั่งน้ำจากคณฑีออกชำระพระบาทพระเจ้าแปรเพื่อประพรมขุนพลปะขันหวุ่นญีตามประเพณีนั้น อัศจรรย์ก็บันดาลให้คณฑีทองบุหนานั้นก็เกิดเป็นอันตกลงจากมือพระราชครูถึงพื้นแล้วแตกเป็นสองเสี่ยงรานองผู้เฒ่าเห็นลางข้อนี้แล้วหน้าสลดอยู่ แลเมื่อประกอบพระราชพิธีเสร็จแล้ว ปะขันเคลื่อนพลรานองก็ขึ้นม้าไปส่งปะขันออกประตูเมือง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1642)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ยาขอบคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมือง ว่าด้วยเรื่องทำศึกทำลังเป็นปัญหารุมเร้าอยู่ให้คลายลงดังต่อไปนี้

<u>ใช้อุบายในการคลายปมขัดแย้ง</u>

ผู้ประพันธ์คลายความขัดแย้งโดยให้จะเด็ดวางแผนที่จะเอาชนะศึกครั้งนี้ด้วยอุบายอันแยบยลและลึกซึ้งกว่าอุบายที่ตะคะญีเสนอไว้ดังนี้

"...แต่ทว่าข้าพเจ้าจะวางวิธีแก้ให้ชาวเมืองวางใจเสีย คือจะแต่งข่าวให้ล่วงรู้ไปถึงสอพินยาแลเสียงโคนทั้งสองฝ่ายว่าทัพตองอูนั้นทำอุบายตามวิธีที่ท่านครูตะคะญีพูดไว้ คือแสร้งยกกองใหญ่ไปเมาะตะมะ แต่เนื้อแท้หวังจะตลบมาตีด้านเหนือของเสียงโคนสุคญี หากศัตรูเราแจ้งข่าวนี้แล้วคงจะคิดแต่งตั้งไว้คอยรับทัพใหญ่ซ้อนกลเรา ตกว่าทหารส่วนน้อยของเราอันรุกเข้าใกล้เสียงโคนก็ไม่ต้องกลัวเสียงโคนจะทำอันตราย ฝ่ายเมาะตะมะอยู่ใกล้ส่วนใหญ่เล่าก็จะรักษาเมืองไม่แข็งแรง คอยคิดแต่ว่าเราทำอุบายจะย้อนไปตีเสียงโคน การเป็นดั่งนี้แล้วเมื่อได้ช่องเราก็จะแย่งเอาเมืองเมาะตะมะได้สะดวกเพราะทหารกองใหญ่สิอยู่ใกล้ชานกำแพงเมาะตะมะไม่ต้องลำเลียงข้ามทุ่งดั่งอุบายของครู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1665)

อุบายและแผนการของจะเด็ดประสบผลสำเร็จเมื่อทหารของตองอูสามารถเอาชนะข้าศึกได้ในตอนเมาะตะมะแตก แม้ว่าเมาะตะมะจะพยายามรักษาเมืองอย่างเข้าแข็งสักเพียงใดแต่ด้วยความสามารถ ความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยวของจะเด็ดก็ทำให้ตองอูตีเมืองเมาะตะมะได้ ดังความที่บรรยายตอนเมาะตะมะแตกตอนหนึ่งว่า

"...จะเด็ดแจ้งอาการว่าท้ายช้างตัวยอช้างให้ยั้งไว้ก็โกรธนัก หันมาจ้วงฟันด้วยของ้าวประจำมือถูกควาญท้ายช้างของตัวสะพายแล่งตกจากหลังช้างตาย ประดานายช้างตัวอื่นเห็นอาการบุเรงนองแม่ทัพกราดเกรี้ยวแลมั่นน้ำใจในอันจะรุกเข้าทลายประตูเมืองเมาะตะมะให้จงได้กระนั้น ก็สิ้นความกลัวทรายคั่วอันชาวเมาะตะมะซัดมา แลพร้อมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียววางพาหนะตัวแปร่นเข้าเป็นทางเดียวกับที่ตัวนายทัพนำ หมู่หนึ่งนั้นมุ่งเข้าทลายประตูเมืองนอกนั้นก็เข้าชิดกำแพงเมืองได้ยิ่งถูกทรายซัดก็เหมือนยิ่งยุให้มืดหน้าด้วยโทสะเพียรจะปีนเข้ามิได้คิดแก่ชีวิต แลทหารในเมืองสู้กำลังน้ำใจมิได้ก็พากันปั่นป่วนรวนเร ไชลูสอพินยาคุมไว้ไม่ติดวุ่นวิ่งอลหม่านอยู่ เนงบานายกองเดินเท้าคุมพลราบอยู่หลังคช เห็นได้ทีก็ชับพลเดินเท้าในบังคับตัวเอาบันไดพาดขึ้นปีนกำแพงเมืองฟันแทงแย้งยุทธกันอยู่ เพียงครู่หนึ่งก็แย่งที่มั่นบนเชิงเทินได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1672 - 1673)

ใช้อุบายซ้อนกลเพื่อชิงความได้เปรียบ

เนื้อเรื่องในตอนนี้ยังเป็นการชิงความได้เปรียบแก่กันในการทำสงคราม เมื่อหงสาวดียกพลประจัญกับทัพตองอู ร่วมกับทัพจากเมืองเมาะตะมะซึ่งมีสอพินยาเป็นผู้คุมพลฝ่ายมิตรหงสาวดีอันประกอบไปด้วยเมาะตะมะ และแปร ต้องใช้อุบายทางการศึกเพื่อที่จะให้ทัพของฝ่ายตนมีชัยชนะ ยาขอบเริ่มจากให้หงสาวดีส่งไปฟยูจ่าบ้านทุ่งหันสาวัตถีซึ่งถูกจองจำตัวอยู่ เข้ามาในกองทัพตองอูเพื่อสืบกำลังพลและความเคลื่อนไหวทั่วไปของกองทัพตองอู แล้วหาทางส่งข่าวให้หงสาวดีรู้ โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่ไปฟยูได้เอื้อเฟื้อแก่จะเด็ดนายทัพตองอูมาแต่เดิม ยาขอบให้เหตุผลในการที่ไปฟยูจะรับหน้าที่นี้ไปปฏิบัติด้วยความเต็มใจเป็นอย่างยิ่ง ดังคำเสียงโคนว่า

> "...ข้าพเจ้าคิดการวานท่านให้ทำทีว่าเล็ดลอดอาญาเมืองหงสาวดีหนีไปพึ่งบุญเจ้านายทัพฝ่ายโน้น หากเกลอท่านเห็นแก่ตัวว่าจะได้พ้นโทษานุโทษหนึ่ง และเห็นแก่หงสาวดีที่ปิติภูมิอีกหนึ่ง จงนำความภายในออกมาให้แจ้งกำหนดกำลังและการข้างในเมืองส่งออกมาให้ข้าพเจ้ารู้แล้ว เมาะตะมะและบุเรงนองเองก็จะอยู่ในกำมือข้าพเจ้า สิ้นเคราะห์ประจำไปฟยูจะปลดเปลื้องไปจากกาย มิหน่ายศแลศถุงคารบ้านเรือนก็จะได้แทนเป็นความชอบยิ่งกว่าเดิม ท่านรำลึกการข้อนี้ให้หนักเถิดรับเอาราชการไปสำเร็จแล้วผลจะพึงผลิทั้งสองฝ่ายไปฟยูฟังเสียงโคนทั้งนั้นก็เต็มใจทำ..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1681)

เป็นที่น่าสังเกตว่ายาขอบได้กำหนดให้ผู้ที่จะมาคลายความขัดแย้ง หรือทำอุบายให้แก่หงสาวดีคือไปฟยูนั้น นับว่าเป็นการคลายปมที่เหมาะสมยิ่งตอนหนึ่ง เพราะนอกจากจะไม่เป็นการลืมตัวละครแล้ว ไปฟยูผู้นี้ยังเป็นตัวละครสำคัญที่สามารถทำให้จะเด็ดชนะศึกครั้งนี้ได้ในภายหลังอีกด้วย

เมื่อไปฟยูรับคำเสียงโคนสุคญีขุนพลหงสาวดีมาทำการแล้ว ก็เดินทางล่วงถึงที่ตั้งกองทัพตองอู จะเด็ดก็รู้ทันทีว่าเป็นอุบายศึกเนื่องจากยาขอบกำหนดให้นายทัพหงสาวดีทำการหละหลวมไม่รัดกุม โดยใช้เรือของเมาะตะมะลอยลำมาส่งไปฟยูทำให้จะเด็ดสงสัยและแน่ใจว่าเป็นกลศึก ดังข้อความว่า

"...จะเด็ดก็หัวเราะเอาแล้วว่าไปฟยูนั้นมาโดยอุบายเป็นแน่แล้ว หนึ่งนั้นโทษของไปฟยู มิใช่น้อยดังฤาหงสาวดีจะปล่อยปละละเลยกรุทั้งหนีรอดมาได้จากที่จำ สองเล่าข้าพเจ้า ฟังว่าไปฟยูมาสะกิดใจแล้ว ออกไปรับถึงด่านต้นทางก็เพื่อจะดูเรือไปฟยูให้แจ้งแก่ตนเองฝ่ายหงสาวดียังเชลาอยู่ใช้ไปฟยูมาทางเรือแล้วไม่หาเรือลำรูปที่ใช้ในหงสาวดีอันเรือน้อยที่ไปฟยูมานั้นรูปเช่นเดียวกับที่เกลื่อนอยู่ในน่านน้ำเมาะตะมะทุกเพลานี้ ห็นแล้วไม่สมคำที่สอบว่าหนีมาทางเรือตั้งแต่เพลาออกจากหงสาวดีเลย พิเคราะห์ความคงเป็นอุบาย นายทัพฝ่ายโน้นแท้แล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1682)

ยาขอบดำเนินเรื่องให้จะเด็ดคลายปมขัดแย้งทางการเมืองนี้ได้อย่างเหมาะสม โดยใช้อุบายเป็นกลซ้อนกลคือจะเด็ดให้นางเชงสอบู ซึ่งเป็นนางอันเป็นที่รักของตนด้วยนางหนึ่ง ทั้งยังเป็นบุตรีคนน้องที่ไปฟยูผู้เฒ่ารักมากไปโน้มน้าวใจ ให้ไปฟยูกลับใจมาทำการเพื่อเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตองอู โดยให้ไปฟยูเป็นไส้ศึกแจ้งข่าวเท็จเกี่ยวกับจำนวนพลและความเคลื่อนไหวในกองทัพตองอูให้แก่ฝ่ายหงสาวดีให้เข้าใจผิด ดังเรื่องในตอนโลมลูกให้ลวงพ่อว่า

"...แม้นว่าการศึกครั้งนี้ ข้าพเจ้าและเหล่าทหารตองอูอยู่ข้างเป็นรอง หรือว่าจะตีเสมอแลถึงเอาชัยชนะได้พลไพร่ทั้งสองฝ่ายก็จะฉิบหายมิใช่น้อย แต่ถ้าเชงสอบูแม่รับไปทำการวอนให้ไปฟยูกลับจิตหันเหมาฝักใฝ่ข้างตองอูแล้ว การทั้งปวงก็จะเหมือนกลับหน้ามือเป็นหลังมือ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1700)

เหตุผลสำคัญที่จะเด็ดอ้างในครั้งนี้เพราะจะเด็ดจะได้ทดแทนคุณของไปฟยูให้รอดพ้นจากการลงโทษของตองอู เพราะตองอูรู้ว่าไปฟยูมาเป็นไส้ศึก และอีกประการหนึ่งคือจะเด็ดกับเชงสอบูจะได้ครองรักกันอย่างสิ้นก้งวลต่อไป นับว่ายาขอบให้จะเด็ดรู้จักใช้เหตุผลได้เหมาะสมกับบุคคล สถานการณ์และโอกาสอย่างยิ่ง เชงสอบูมีใจรักจะเด็ดอย่างแน่แท้เป็นทุนเดิมอยู่แล้วก็ตกลงรับธุระสำคัญนี้ไปปฏิบัติให้ด้วยความเต็มใจ ดังข้อความโน้มน้าวใจของเชงสอบูต่อไปนี้

"...เพราะฉะนั้นบิดาท่านรับธุระยินดีเสียว่า เป็นงานของชาติมาตุภูมิเนื้อแท้เป็นงานส่วนตัวของสการะวุดพีผู้ครองหงสาวดีดอกพระเจ้าหงสาวดีผู้นั้นจะได้ทะนุบำรุงบิดาท่านให้ยิ่งใหญ่ก็หาไม่ ส่วนบุเรงนองนั่นสิดีชั่วก็ยังจะได้ชื่อว่าเป็นเขยท่านไปฟยู หากบิดาท่านเห็นตามคำข้าพเจ้ากลับไจอาสานายทัพตองอูทำการแล้วก็จะได้ชื่อในข้อแทนคุณแม่ทัพตองอู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1708)

จากการว่าวอนและเหตุผลของบุตรี ทำให้ไปฟยูยอมโอนอ่อนทำตามแผนการและอุบายของจะเด็ด การดำเนินเรื่องในตอนนี้ยาขอบได้ใช้อุบายในการคลายปมขัดแย้ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดปฏิภาณไหวพริบอันยอดเยี่ยมของจะเด็ด สมกับที่จะได้เป็นมหาราชผู้ชนะสิบทิศในกาลต่อมาได้อย่างเด่นชัด 2 ประการด้วยกัน ดังนี้

ประการที่ 1ในตอนศีรษะทหารตองอูทั้งสิบ เหตุการณ์ในตอนนี้นั้นยาขอบสร้างให้จะเด็ดต้องการให้ไปฟยูเปลี่ยนใจมาทำการเพื่อเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายกองทัพตองอู โดยได้นางเชงสอบูเป็นผู้ขอร้องจนบิดานางใจอ่อนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และเพื่อให้อุบายที่จะเด็ดกำหนดขึ้นนั้นมีความสมเหตุสมผลที่จะไม่ให้กองทัพฝ่ายหงสาวดีจับได้ว่าเป็นอุบายศึก ก็คือให้ไปฟยูทำทีว่าหนีรอดจากการควบคุมตัวของทหารตองอูไปได้ เพื่อกลับไปรายงานข่าวเท็จให้แก่กองทัพหงสาวดีจะเด็ดถึงกับต้องเสียสละทหารตองอู 10 นายที่จะนำมาตัดศีรษะในฐานะผู้คุมที่เป็นใจให้เชลยศึกหนีไปได้

นับว่ายาขอบได้สร้างภาพที่เด็ดเดี่ยว ห้าวหาญและเข้มแข็งให้แก่จะเด็ดอย่างสมลักษณะที่จะเป็นผู้ชนะสิบทิศได้เป็นอย่างดียิ่ง การกระทำทั้งปวงนั้นจะเด็ดได้อธิบายแก่ครูตะคะญีรู้ทั้งสิ้นดังข้อความว่า

"...แต่ทว่าทัพเบื้องหงสาวดีขุนพลรวมกำลังกันอยู่ถึงสองขุนเราลวงเพียงอุบายตื้นเกลือกเสียงโคนและปะขันหว่นญีจะหยั่งความคิดของเราได้ เพราะบุตรีทั้งสองของไปฟยูเป็นคนสนิทแห่งตะละแม่อยู่ ขุนพลทั้งสองจะคะเนใจออกว่าดีร้ายเผื่อใช้ลูกวอนไปฟยูจะอ่อนใจลง แล้วรับปากกลับมาซ้อนกลช้างหงสาวดี ภัยจะได้แก่ไปฟยูสถานหนึ่งทั้งการที่

เราปล่อยไปฟยูก็มิได้ผลิผลสมบูรณ์ แลแม้ข้าพเจ้าจะเอาศีรษะคนเฝ้าเวรไปฟยูสิ้นปักเชิงเทินให้ปรากฏแก่ตาทหารหงสาวดีแล้ว ความแคลงข้างในใจชุนทัพทั้งสองก็มีก็จะสูญไป คงจะคิดว่าชะรอยชำระเป็นสัตย์ แล้วเห็นทหารเฝ้าเวรทั้งสิบนั้นมีความผิดได้รับสินบนละเลยให้ไปฟยูหนีรอดไปได้ ข้าพเจ้าแค้นนักจึ่งตัดศีรษะเสียบประจานมิให้ทหารทั้งหลายเอาเยี่ยงอย่างสืบไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1714-1715)

และราชการที่จะเด็ดได้มอบหมายให้แก่ไปฟยูไปทำนั้น ก็สามารถที่จะทำให้ตองอูเห็นลู่ทางที่จะกำชัยชนะเหนือศัตรูที่มาโอบล้อมได้ ดังคำที่จะเด็ดกล่าวแก่ไปฟยูว่า

"...ท่านกลับไปถึงเสียงโคนแล้วจงเจรจาว่า ท่านติดสินบนทหารที่เฝ้าจึ่งหนีเอาตัวรอดมาได้ และเสาะความจากทหารเหล่านั้นก็รู้ว่าซึ่งตองอูถูกล้อมนี้บุเรงนองนายทัพมิได้สะดุ้งใจเลย แลบุเรงนองนั้นทุกวันนี้ก็ละการปรนปรือม้าช้างกำลังพลทั้งปวงเสียโดยไม่คิดจะเอากำลังเข้าสู้ด้วยหงสาวดี จะลงให้เสียงโคนแลประชันหวุ่นญีล้อมอยู่กระนี้ แล้วกำหนดให้พระเจ้าตะเบงชะเวตี้แบ่งกำลังพลอันมีอยู่ ณ เมืองตองอูโน้น องค์ตะเบงชะเวตี้คุมเองจะรุดมาชิงเอาหงสาวดีกองหนึ่ง แล้วตองหวุ่นญีขุนพลตองอูจะเข้าชิงเอาเมืองแปรอีกตอนหนึ่ง แม้นสองทัพฝ่ายโน้นได้ข่าวจากปากท่านเสียงโคนจะห่วงหงสาวดี แลประชันจะห่วงเมืองแปรสองฝ่ายจะถอยกลับไปเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1718-1719)

ประการที่ 2 ยาขอบทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นขีดความสามารถในการทำศึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำการอย่างสุขุม รอบคอบและแยบยล ลึกซึ้งด้วยการให้จะเด็ดวางอุบายที่จะเอาชนะทัพของหงสาวดี และเมืองแปรที่มาโอบล้อมตองอูอยู่ได้ในตอนไก่หนุ่มจะชนด้วยสองไก่แก่ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสามารถของจะเด็ดในเชิงรบอย่างแท้จริงจะเด็ดนั้นเปรียบเหมือนไก่หนุ่มที่มีเดือยแหลมคมแข็งแรงจะหาญสู้กับสองไก่แก่ที่มากด้วยความรู้ และประสบการณ์อย่างปะขันหวุ่นญีของเมืองแปรและเสียงโคนสุคญีของหงสาวดี อุบายของจะเด็ดนั้นลึกซึ้ง สุขุมและรอบคอบ

มากโดยการให้ไปฟยูทำทีหนีการักตัวในฐานะเชลยของตองอู กลับไปหงสาวดีได้ แล้วรายงานข่าวเท็จแก่สองชุนพลว่าขณะนี้มังตรากำลังยกพลมาประชิดหงสาวดี และตองหวุ่นญีคุมกำลังมาทำศึกกับเมืองแปร เพื่อให้ทั้งสองชุนพลคือ ปะซันหวุ่นญีและเสียงโคนสุคญีพะวงเรื่องศึกมาประชิดเมืองตัวเอง จะตัดสินใจสั่งการอย่างไรลงไปก็ละล้าละลัง จะเด็ดก็ให้จาเลงกะโบคุมพลจำนวนหนึ่งยกไปยังที่ที่ทหารแปร และหงสาวดีจะถอยไปรวมกันโดยทำทีว่าจะกันมิให้ทหารทั้งสองเมืองนั้นถอยทัพเข้าเมืองของตนได้สะดวก หรือทำทีเป็นตีโอบกระหนำเพื่อรอทัพหลวงของมังตรายกมาตีอีกด้านหนึ่ง และให้ทัพซึ่งจาเลงกะโบซึ่งคุมอยู่นั้นทำเหมือนว่าเป็นกองซุ่มกองซ่อนของทัพมังตรา และให้จาเลงกะโบชวางทัพของเมืองหงสาวดีและแปรไว้พอประมาณ แล้วก็ให้ทั้งสองทัพนั้นถอยผ่านเข้าเมืองของตัวได้สะดวกก็จะทำให้ทั้งเสียงโคนสุคญีและปะซันหวุ่นญีเข้าใจว่าทัพของตัวตีผ่านกองซุ่มของตองอูได้แล้ว ก็จะได้ไม่กังวลในอันที่จะเดินทัพกลับเข้าเมืองของตนเองเมื่อต่างเดินทัพเข้าใกล้ถึงเมืองของตัวก็จะพักพลและช้างม้าให้หายเหนื่อย เพื่อที่จะเดินทัพเข้าเมืองของตัวได้อย่างสง่างาม ถึงตอนนี้จะเด็ดได้จัดให้เนงบาคุมกำลังพลจำนวนมากไปซุ่มตีอยู่ในที่ที่คาดว่าปะซันหวุ่นญีจะพักพล เพื่อเตรียมเดินทางเข้าเมืองแปร และสีอ่องก็คุมพลจำนวนมากไปซุ่มตีที่ที่คิดว่าเสียงโคนสุคญีจะใช้เป็นที่พักพล ให้เนงบา สีอ่องฉวยจังหวะที่ทหารของเมืองแปรกับหงสาวดีกำลังเผลอไม่ระวังตัวด้วยการพักพลและช้างม้าอยู่ทำการซุ่มตี ตองอูก็จะได้รับชัยชนะโดยง่าย การวางอุบายและแผนการครั้งนี้จะเห็นว่าจะเด็ดคิดการณ์ได้อย่างสุขุม รอบคอบ ถี่ถ้วนเป็นอย่างยิ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกชื่นชอบในความสามารถของจะเด็ดนายทัพตองอูมากยิ่งขึ้น

ในการเดียวกันนี้ ยาขอบยังให้จะเด็ดมีความคิดกว้างไกล มองเห็นชัยชนะที่จะยึดเอาเมืองแปรคืนได้ ดังจะได้กล่าวต่อไป

<u>ใช้ความเฉลียวฉลาดลึกซึ้งของตัวละครเอก</u>

ยาขอบให้จะเด็ดคิดจะยึดเมืองแปรคืน และมองเห็นว่าปะซันหวุ่นญีเป็นชุนพลที่เป็นหลักสำคัญของเมืองแปร คงจะไม่ยอมง่าย ๆ อย่างแน่นอน หากสิ้นปะซันหวุ่นญีแล้วจะเป็นผลดีแก่ตองอูเพราะจะไม่มีปะซันคอยขวางไว้ เนื่องจากปะซันหวุ่นญีเป็นชายชาติทหารที่มีน้ำใจรักการสงครามเป็นอย่างยิ่ง คงจะป้องกันเมืองอย่างทุ่มเทสุดความสามารถ ตองอูก็จะลำบากในการยึดเมืองคืน อีกประการหนึ่งหากตองอูกำจัดปะซันหวุ่นญีได้ เมืองแปรคงจะเกรงกลัวและ

ไม่คิดจะต่อสู้ด้วย จะเด็ดมองเห็นช่องที่จะเอาชนะและยึดเมืองแปรได้จากความสามารถเชิงการทูต และความกล้าหาญ และอารมณ์อันมั่นคงของตะคะญี ดังข้อความว่า

"...เจ้าหนุ่มก็ว่า อันการจะได้แปรกลับทั้งนี้ข้าพเจ้าไม่ขอพึ่งกำลังหรือฝีมืออาวุธของผู้ใดกระทั่งจนเพลงดาบของท่านครูเลย ข้าพเจ้าจะยืนเพียงลิ้นตะคะญีท่านแลกิริยาอันองอาจดั่งพญาไกรสรเมื่อตกอยู่กลางฝูงจิ้งจอกของครูท่านเท่านั้นดอก ลำพังเพียงสองสิ่งนี้ก็อาจจะได้แปรคืนสมคะเน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1729-1730)

การกำหนดเรื่องเช่นนี้ ยาขอบจุดความใคร่รู้ให้เกิดขึ้นในใจของผู้อ่านว่าลำพังเพียงลิ้นและท่วงท่าอันองอาจของตะคะญีจะทำให้ตองอูมีชัยเหนือแปรได้อย่างไร ซึ่งทั้งมดนี้ก็ได้รับคำตอบอย่างชัดเจนจากยาขอบโดยผ่านการอธิบายของจะเด็ด ดังความว่า

"...ข้าพเจ้าให้ครูท่านไปโดยทางชลมารค รีบไปโดยด่วนก่อนข่าวปะขันพ่ายจะไปถึงหูพระเจ้าแปร แลครูท่านจะแต่งเครื่องทุกข์ให้เต็มขนาดและเอาคนแต่น้อยไปกับเครื่องสักการะศพ ถึงแปรแล้วจงแจ้งแก่พระเจ้านระบดีว่า ข้าพเจ้าให้ครูท่านมาคำนับศพปะขันหวุ่นญี แลทหารที่ไปด้วยนั้นก็ให้เที่ยวเจรจาไปว่าปะขันหวุ่นญีขุนพลสิ้นแล้ว ทหารตองอูรักความเป็นชายชาติของปะขันจึ่งแต่งคนมาคำนับศพเห็นสองพระนครนี้จะเป็นไมตรีต่อกันสืบไป และเจ้าหนุ่มเห็นครูตัวชมวดคิ้วอยู่จึ่งพูดว่าครูตะคะญีท่านจงวางใจเถิด พระเจ้านระบดีเป็นกษัตริย์พระทัยอ่อนรานองมุขอำมาตย์เล่าก็เห็นแต่ข้างพลเรือนเมืองแปรทำศึกก็เพราะแรงความเห็นของปะขันขุนพลดอก แม้นปะขันสิ้นชื่อแล้วครูท่านปลอบบ้างชูบ้างโดยคารมฉลาดเมืองแปรก็จะเป็นสิทธิแก่เรา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1730-1731)

จะเด็ดชี้แจงรายละเอียดของการคลายปมขัดแย้งตอนนี้ ได้อย่างลึกซึ้งยิ่ง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

"...ครูท่านจงกล่าวปรามาสว่าข้าพเจ้าเด็กเกินไปเล็งแก่การข้องรักเกียรติดีงาม มิได้ฟังครูท่านเองค้านว่าปะขันมากยศมากทรัพย์ก็จะสู้ทนอาย เพื่อใช้ชีวิตให้เป็นสุขอยู่กับสิ่งที่ตนมี ปะขันหวุ่นญีจะรักเกียรติมากกว่าชีวิตนั้นไม่เล็งเห็นด้วย ครูท่านจงกล่าวคำของข้าพเจ้าเป็นที่ ยอปะขันให้หนักตอนท้ายจึ่งค่อยหมิ่นเสียว่าข้าพเจ้าไม่รู้น้ำใจคน ครูท่านก็มีสติปัญญาอยู่กับตัวแนะช่องเท่านี้ก็คงจะเห็นทางเจรจาปะขันเป็นคนมุทะลุ ฟังครูท่านพูดเท่านี้จะเจ็บช้ำเป็นที่สุดแล้วเห็นว่าจะยอมตัวตายไม่ทันข้ามสองราตรี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1732 - 1735)

อุบายของจะเด็ดประสบผลสำเร็จ เมื่อกองซุ่มของทั้งเนงบาและสีอ่องสามารถซุ่มตีมีชัยชนะเหนือทัพของเสียงโคนสุคญี และปะขันหวุ่นญีซึ่งพ่ายแพ้แตกหนีเข้าเมืองของตนไป

ตอนปะขันหวุ่นญีต้องฆาต

ความขัดแย้งในเหตุการณ์ตอนปะขันหวุ่นญีต้องฆาตนี้ นับว่าเป็นเรื่องตอนหนึ่งที่มีความสนุกสนานยิ่ง ผู้ประพันธ์ได้สร้างความขัดแย้งดังต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

ยาขอบใช้ความหยิ่งในศักดิ์ศรีของตนเองการสร้างความขัดแย้งในตอนนี้ โดยวางเรื่องให้ปะขันหวุ่นญีขุนพลผู้เฒ่าของเมืองแปรนั้นพบกับความขัดแย้งในใจของตัวเอง ด้วยการนำเอาลักษณะเฉพาะของบุคคลมาเป็นสิ่งสร้างความขัดแย้ง ปะขันหวุ่นญีดำรงตำแหน่งเป็นถึงขุนพลเมืองแปรซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาหัวเมืองเอกทั้งหลาย ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงฝีมือชั้นเชิงความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมในการนำทัพของปะขันว่าย่อมอยู่ในระดับดีมากผู้หนึ่ง การที่จะเด็ดวางแผนให้เนงบาซุ่มโจมตีกองทัพของปะขันหวุ่นญี ในขณะที่กำลังพลถอดเกราะถอดอานม้าตากแดดอยู่นั้น ทำให้เนงบาได้รับชัยชนะได้โดยง่าย ปะขันหวุ่นญีเป็นผู้รักศักดิ์ศรีและทะนงในความสามารถและฝีมือของตัวเองเป็นอย่างมาก ก็มีความคับแค้นใจและเสียใจเป็นอย่างยิ่ง

ผู้ประพันธ์ใช้ลักษณะนิสัยของขุนพลเมืองแปรผู้นี้ สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นกับตัวปะขัน

หวุ่นญีเอง เมื่อทัพแปรที่ปะขันคุมพลมานั้นถูกกองทัพตองอูที่คุมกำลัง โดยเนงบาตีแตกอย่างไม่เป็นกระบวนเสียไพร่พลเป็นอันมาก จนถึงกับต้องถอยเข้าเมืองแปรเป็นการด่วนเช่นนี้ ก็ย่อมทำให้จะเด็ดได้ช่องสบโอกาสส่งตะคะญีทำทีไปเคารพศพปะขันหวุ่นญี ด้วยคิดว่าวิสัยชายชาติทหารอันรักศักดิ์ศรีของตนเกินกว่าชีวิตอย่างปะขันชุนพลนั้น เมื่อนำทัพแปรพ่ายแพ้ยับเยินกลับมาก็ไม่ปรารถนาที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป การสร้างความขัดแย้งให้กับปะขันหวุ่นญีในตอนนี้นับว่าเป็นการสร้างปมขัดแย้งที่เหมาะสม ด้วยเหตุผลมากตอนหนึ่งของยาขอบ แม้ว่าพระเจ้านระบดีและรานองจะช่วยกันปลอบใจปะขันหวุ่นญีให้คลายความเศร้าโศกและกังวัลอย่างไร แต่วิสัยอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของปะขันเองนั้น ย่อมทำให้ตะคะญีเห็นช่องทางใช้ลิ้นทูตเจรจาจนปะขันหวุ่นญีต้องปลิดชีพตัวเอง ดังคำเจรจาของตะคะญีว่า

"...จะเด็ดกำหนดเอาเรื่องเก่ามาเดิมพันข้อหนึ่ง แลยังกำหนดเอาที่ปะขันเสียศึกสองคราวปราชัยแก่ลูกเล็กเด็กน้อยกระนี้ น้ำใจอย่างปะขันรักศักดิ์ถนอมเกียรติตัวไหนเลยจะแบกหน้าไว้สู้ความอาย ปะขันหวุ่นญีจะอาลัยชีวิตตัวกระทั่งทนอยู่ดูหน้าคนแปรได้นั้น บุเรงนองว่าไม่เล็งเห็น บุเรงนองว่าแม้นตัวเป็นดั่งปะขันหวุ่นญี ก็จะชักกระบี่เชือดคอตายเสียกลางสนามให้เป็นตัวอย่างแก่บุตรหลานต่อไปเบื้องหน้า วิสัยชุนพลใจเพชรนั้นทำศึกมาตรว่าแพ้ก็ยินดีทิ้งให้ตายแต่ไพร่เลว บุเรงนองกำหนดน้ำใจปะขันหวุ่นญีว่าจะเป็นเลิศมนุษย์เหมือนหนึ่งตัวเอง จึ่งกล้าให้ข้าพเจ้ามากระทำการคำนับศพข้าศึกผู้กล้าชาวตองอู ปะขันหวุ่นญีฟังคำชี้งตะคะญีน้ำมากล่าวทั้งนั้น ดุจตัวยังมีชีวิตอยู่เหมือนว่ามีน้ำใจด่างกว่าที่นายทัพของตองอูคะเนได้ มิได้รู้รักเกียรติแลชื่อเสียงตัวปะขันก็ละอายคำตะคะญีอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1772-1773)

คำกล่าวของตะคะญี ทำให้เกิดความคับแค้นใจในปะขันหวุ่นญีเป็นอย่างยิ่ง อาการแสดงของปะขันนั้น ยาขอบให้ตะคะญีกำหนดรู้ได้จึงฉวยโอกาสนั้นเจรจาให้ปะขันหวุ่นญียิ่งเกิดความกดดันมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งปะขันชุนพลตัดสินใจฆ่าตัวตายในที่สุด

"...เบื้องนั้นปะขันหวุ่นญีฟังคำปลัดทัพตองอูเน้นความตรงที่สำคัญเสียงหนักแต่ละคำ

ล้วนเสียดช้ำกระทบใจตัว และเสียงตะคะญีจะว่าเย้ยตัวก็ฟังมิถนัด สังเกตดั่งว่าตะคะญีกล่าวโดยจริงใจ ขุนพลแปรหนักอยู่ด้วยใจทะนงแลรู้สึกเจ็บอายในการที่ตัวแตกทัพอยู่แล้ว อุปมาดั่งว่าคนหนักด้วยโรคลมประจำตัว ได้ปะของเย็นอันเป็นเครื่องแสลงอีกเล่าโรคเก่าก็กำเริบขึ้น ตะคะญีสังเกตสีหน้าเห็นปะขันหว่นญีมีอาการเปลี่ยนแปลกไปนิ่งชริมแลชบฟันอยู่ฉะนั้น ก็แจ้งว่าเจ็บช้ำในถ้อยคำตัวครูเฒ่าชาวกะเหรี่ยงก็กล่าวแต่คำวนเวียนตำหนิปนชมน้ำใจ และความเด็ดเดี่ยวแห่งเจ้านายทัพตองอูอยู่ร่ำไป กระทั่งปะขันแค้นจนมือที่วางอยู่นั้นสั่นระริกแล้วจึ่งออกปากลา ปะขันหว่นญีลืมรับคำนับตะคะญีซ้ำ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1776)

ยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึก และความคับแค้นจนแน่นอกของปะขันหว่นญีจนถึงกับต้องยอมปลิดชีพตัวเอง ดังข้อความว่า

"...แลขุนพลแปรนั่งอยู่เดียว กระนั้นเป็นเวลาช้านานยิ่งนั่งอยู่แต่ลำพังความคิดก็ฟุ้งซ่านไปในทางอับอายเรื่องตัวปราชัย ประดาผู้คนในบ้านตลอดจนนางผู้เป็นภรรยาประจักษ์กิริยาปะขันดั่งนั้น ไม่อาจมีใครเข้าไปรบกวนใกล้กราย ปะขันถูกทิ้งอยู่ผู้เดียว ความทุกข์ในอกก็ยิ่งซอกซอน ประหนึ่งเพลิงลามขึ้นแก่ไม้ขอนคอยลามร้อนจัดขึ้นทุกที กระทั่งเวลาค่ำคืนเสียงคนค่อยเงียบลงเล่า ปะขันก็เกิดนิวรณ์แว่วสำเนียงทหารแปรร้องเมื่อต้องอาวุธ ทหารตองอูรุมฟันระงมอยู่ริมหูความคิดฟุ้งซ่านในอารมณ์ปะขันเข้าขีดสุดก็เขียนหนังสือเพียงสั้น ๆ ปิดผนึกเรียกให้คนถือไปให้รานอง ครั้นแล้วปะขันใจเพชรก็เข้าหอพระลั่นดาลประตูเสีย บริกรรมมนต์สรรเสริญคุณรัตนตรัยแล้วก็เอาดาบประจำมือเชือดคอตัวเองตายอยู่ในหอพระนั้น เบื้องปะขันหว่นญีเสียชีวิตนั้นอายุได้ 59 ปี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1776)

เมื่อดำเนินเรื่องมาถึงตอนนี้ อาจเป็นเหตุผลทำให้ผู้อ่านคาดการณ์ว่าเมื่อปะขันหว่นญีขุนพลอันเป็นหลักชัยของกองทัพเมืองแปรสิ้นชื่อลง ก็คงจะก่อสงครามระหว่างแปรกับตองอูเป็นแน่ เนื่องจากชาวแปรคงจะผูกใจเจ็บแค้นที่จะเด็ดใช้ลิ้นพูดตะคะญีสังหารขุนพลของเขา

การคลายปมขัดแย้ง

การที่ยาชอบให้จะเด็ดวางแผน ใช้ลิ้นพูดปากเอกอย่างตะคะญีสังหารปะชันขุนพลเมืองแปรนั้น ยาชอบได้คลี่คลายความขัดแย้งที่อาจจะเกิดจากความแค้นใจของพระเจ้านระบดีและชาวแปรทั้งปวงไว้ดังนี้

ใช้เหตุผลและการยอมรับความจริง

ยาชอบคลายปมขัดแย้งในตอนพูดปากเอก โดยให้ครูตะคะญีใช้เหตุผลและการยอมรับความจริงชี้แจงถึงเหตุผลที่ตนได้กระทำการลงไป ต่อหน้าพระที่นั่งของพระเจ้านระบดีได้อย่างองอาจและชัดแจ้ง ดังความว่า

"...ประการสำคัญอันเป็นข้อท้ายที่ข้าพเจ้าจะพูดนั้นคือ บัดนี้ตะละแม่ถูกสอพินยาอนุชาพระเจ้าหงสาวดีลวงไปนั้น บุเรงนองรักเสมอดวงใจจึ่งตามติดไปชิงจากสอพินยามาเป็นของตัวเสียจนได้ขุนนางแปรในที่นี้เอย สีผมท่านล้วนแต่เป็นสองแล้วท่านก็เคยเป็นหนุ่มมาก่อนย่อมเล็งเห็นความแรงร้อนแห่งกลพิศวาสนี้อยู่ แต่ทว่าท่านเคยเห็นหรือว่าชายใดที่จงใจสวามิภักดิ์แก่ตะละแม่ราชธิดาพระเจ้าอยู่หัวท่าน ความรังเกียจสักน้อยว่านางตกไปเป็นของชายอื่นนั้นไม่เคยข้องอยู่ในใจ แลเมื่อนายทัพตองอูจะรักตะละแม่ถึงเพียงนี้แล้ว ไหนเลยจะไม่แผ่น้ำรักมาถึงชาวแปรทุกผู้ด้วยวานท่านพิจารณาให้เที่ยงธรรมเถิด.."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1793)

ด้วยน้ำหนักของเหตุผลที่ตะคะญีนำขึ้นมากล่าวนั้น สามารถทำให้พระเจ้านระบดีเห็นด้วยและไม่ฟังคำยุยงทัดทานจากพระอัครเทวีที่ไม่พอใจที่จะเด็ดชิงกุสุมาคืนมาจากสอพินยาได้ดังถ้อยคำที่พระเจ้านระบดีกล่าวว่า

"...อันวิสัยมนุษย์โลหิตย่อมเป็นสีเดียวกัน มิใช่ไพร่แล้วเป็นสีแดง หากพระเจ้าแปรแลมิ่งมเหสีโลหิตจะมีสีเหลืองอร่ามกลทองก็หาไม่ ฉะนั้นสำคัญอันใดกับลูกเราจะตกเป็นสิทธิแก่จะเด็ดเจ้านายทัพตองอูมาตรว่าจะด้วยศักดิ์ในเชิงอื่น แต่ในเชิงใฝ่จะเอารัก

ชมเจ้าคนผู้นั้นก็ไว้ตัวสมแล้ว และขณะข้าพเจ้าอยู่ยังหมู่ชุนนางทั้งหลายน้ำใจก็ยังลังเลอยู่ แต่ครั้นตกเข้ามาในที่นี้ปะน้องเราเจรจาชิงชังชาวตองอู จึ่งกลายเป็นให้ข้าพเจ้าเกิดเอ็นดูคนผู้นั้นมากขึ้น บัดนี้เป็นอันว่าข้าพเจ้าจะยอมทำตามคำรานองว่าแล้ว อาณาประชาราษฎรจะได้เป็นสุขสืบไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1804)

การให้เกียรติและยกย่องศัตรู

ความขัดแย้งในกรณีนี้ ยาขอบให้จะเด็ดแสดงให้ตะละแม่กุสุมาคลายความกังวลและความน้อยใจในคุณค่าของตัวนางเอง ตลอดจนยกไพร่พลไปประชิดเมืองหงสาวดี แล้วด้วยความห่วงและรักตะละแม่กุสุมายิ่ง จะเด็ดจึงให้ตะคะญีพาตะละแม่กุสุมาไปอยู่เมืองแปร และขบวนที่จะเด็ดจัดส่งเสด็จตะละแม่นั้นเป็นขบวนที่งามสง่าและโอ่โถงยิ่ง เพื่อให้ชาวแปรเกิดความภาคภูมิและมีความรู้สึกที่ดีขึ้นได้ดังความว่า

"...ตะคะญีหวังทำการมิให้ชาวแปรหมิ่นเจ้านายทัพตองอูได้ ก็เอาเงินแต่ครั้งสอพินยากวดส่วยภาษีชาวเมาะตะมะให้เก็บไว้นั้น ออกซื้อกำปั่นเมาะตะมะอย่างดีโอ่อ่าจัดเป็นเรือที่นั่งตะละแม่แลที่นั่งรออีก 4 ลำ ส่วนเรือใหญ่พอสมควรแก่บรรจุไพร่พลอีก 100 ลำ ...ตะคะญีเตรียมการทั้งปวงเรียบร้อยแล้วก็สั่งให้เคลื่อนจากท่าเมาะตะมะไปสู่แปร กระบวนเสด็จโดยชลของตะละแม่เบื้องว่าเข้าสู่แปรนั้นโอ่อ่านัก อันเรื่องของตะละแม่โจษกันอยู่ทุกหน้าชาวแปร ครั้นเห็นกระบวนเสด็จสง่าชาวแปรก็อื้อฉาวกันชมบุญแลเหล่าชายก็สรรเสริญบุเรงนองอยู่ทุกผู้ แลพระเจ้าแปรมากใจเอ็นดูพระราชธิดาก็ต้อนรับตะละแม่เป็นอันดี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1810-1811)

เหตุการณ์ดำเนินมาถึงตอนนี้ ยาขอบได้วางโครงเรื่องสงบศึกระหว่างตองอูกับแปรและเรื่องราวความรักระหว่างจะเด็ดกับกุสุมาให้ลงเอยในลักษณะที่เข้าใจกัน ต่อมายาขอบได้สร้างความขัดแย้งที่เชื่อมโยงจากเหตุการณ์เก่าให้เกิดขึ้นอีกเมื่อจะเด็ดยกทัพไปทำศึกกับหงสาวดี

ตอนเยี่ยมสการะวุดพี

ยาชอบได้สร้างความขัดแย้งในตอนเยี่ยมสการะวุดพี ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างเมืองสองเมืองที่ทำสงครามแผ่ขยายอาณาเขต ดังนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ความขัดแย้งตอนเยี่ยมสการะวุดพีนี้ ยาชอบกำหนดให้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความขัดแย้งในทางการเมือง คือความขัดแย้งระหว่างตองอู และหงสาวดีจะเด็ดยกพลประชิดหงสาวดี แล้วทำดั่งว่ากองทัพของตัวนั้นมากไปด้วยกำลังพล ทั้ง ๆ ที่ทหารของตัวมีไม่มากนัก จะเด็ดเลือกหยุดทัพอยู่ในท้องทุ่งใหญ่คือทุ่งหันสาวัดดี ทั้งนี้เพื่ออุบายลวงหงสาวดีให้เกรงว่าตองอูคงจะซุ่มซ่อนทหารไว้อีกมากตามแนวชายป่า แลจะเด็ดได้ใช้ครอบครัวชาวบ้านทุ่งหันสาวดี 400 ครัวเรือนนั้นเจรจาต่อรองเพื่อกับไปฟยูและภรรยาดังความว่า

"...แลถ้าพระเจ้าตะเลงท่านไม่อาจต่อยุทธด้วยข้าพเจ้า ณ เพลานี้แล้วข้าพเจ้าจะขอเอาสิ่งหนึ่งคือตัวไปฟยูจ่าบ้านหันสาวดีแลภรรยา แม้นไม่ยอมให้ตัวไปฟยูกับภรรยาแล้วชาวบ้านหันสาวดี 400 ครัวเรือนประมาณพันคนนี้ ข้าพเจ้าจะกวาดไปตองอูด้วย แลถ้าพระเจ้าหงสาวดีจะว่าประการใดก็ให้เร่งว่ามาในกำหนด 5 วันนี้พ้นกำหนดนี้ไปพาทหารมาต่อยุทธหนึ่งไม่คืนไปฟยูและภรรยาหนึ่ง ข้าพเจ้าจะกวาดชาวหงสาวดีทั้ง 400 ครัวเรือนเป็นเชลยดั่งว่าไว้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1815-1816)

จะเห็นว่ายาชอบเป็นนักประพันธ์ที่ไม่เคยทิ้งตัวละครใดเลย เขาจะเก็บตัวละครไว้และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างและคลายปมขัดแย้งได้อย่างเหมาะสมเสมอ เช่นกรณีของตองสา หรือกรณีของไปฟยูที่เปลี่ยนใจเป็นไส้ศึกให้จนตองอูมีชัยชนะ ยาชอบก็ไม่ลืมที่จะให้จะเด็ดนำเชลย 400 คนเพื่อแลกกับไปฟยูและภรรยา

การคลายปมขัดแย้ง

ผู้ประพันธ์คลี่คลายความขัดแย้งในตอนเยี่ยมสการะวุตพี เพื่อแสดงให้เห็นศักยภาพบารมี และความเฉลียวฉลาดของจะเด็ด ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ใช้บุญบารมีของตัวละครเอก

ยาชอบคลายปมขัดแย้งนี้โดยดำเนินเรื่องโดยใช้บุญบารมีของฝ่ายจะเด็ดที่เหนือกว่ามาเป็นนิมิตรแก่พระเจ้าสการะวุตพี คือพญาช้างเผือกที่จะเด็ดคล้องได้เมื่อครั้งปลอมตัวเป็นเมงจะแห่งทุ่งหันสาวัตดีได้ส่งเสียงร้องและแล่นเตลิดมาหยุดหน้าเขตพระราชฐาน แล้วร้องอาละวาดอยู่ พระเจ้าหงสาวดีถือเอาอาการของช้างเผือกนั้นห้ามมิให้พระองค์ทำการศึกกับตองอูในครั้งนี้ ดังข้อความว่า

"...พระเจ้าหงสาวดีลำดับข้อคิดดั่งนี้ก็ชามพระทัย รำลึกเนื้อแท้ว่าหรือรอยโพธิสมภารแห่งพระองค์จะคิดการต่อสู้ด้วยตองอู ณ บัดนี้เชาเทพยดารักษาเศวตฉัตร จะบันดาลให้พญาช้างคู่บุญส่งเสียงห้ามไว้ พระเจ้าหงสาวดีคิดเอาฉะนั้นแล้วก็ระงับอาการสะดุ้งเกรงเสีย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1819)

นอกจากนี้ยาชอบยังคลี่คลายให้หงสาวดีตกหลุมพราง หลงกลอุบายที่จะเด็ดได้วางไว้ โดยหงสาวดีคิดว่ากองทัพของตองอูที่ยกมานี้มีจำนวนมาก น่าเกรงขาม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หงสาวดียอมทำตามที่ตองอูเสนอ

ตอนฝากแผลไว้กับแสกหน้าผัว

ยาชอบเพิ่มความเข้มข้นให้กับเนื้อเรื่องด้วยการสร้างความขัดแย้งในตอนฝากแผลไว้กับแสกหน้าผัวได้อย่างสนุกยิ่ง ซึ่งกำหนดความขัดแย้งดังนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ยาขอบกำหนดให้สอพินยาราชอนุชาของกรุงหงสาวดีเป็นผู้ที่คั่งแค้นใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อทราบว่าสการะวุตพีและเสียงโคนสุคญีชุนพล ต่างเห็นดีด้วยกับการที่จะไม่ยกพลออกไปทำศึกกับจะเด็ดที่พักพลอยู่ ณ ทุ่งหันสาวัดดีสอพินยาขัดเคืองในยิ่งด้วยความแค้นจะเด็ดที่ชิงนางไป จึงทวีความแค้นขึ้นเป็นส่วนเท่า ดังข้อความดังต่อไปนี้

"...ครั้นสอพินยาแจ้งความที่ชุมนุมในหมู่ชุนนางผู้ใหญ่ว่า พระเจ้าหงสาวดีเป็นใจจะไม่ต่อศึกด้วยฉะนั้นก็ดาลใจหนัก ต่อวันรุ่งขึ้นแล้วพอบุเรงนองให้สัจกิริยา พระเชษฐายอมคืนไปฟยูแต่โดยดี สอพินยาก็ทวีความเดือดดาลใจจึ่งว่าขึ้นในท่ามกลางที่ชุมนุมนั้นว่าหงสาวดีเป็นเมืองเอกรี้พลช้างม้าทั้งปวงมิใช่น้อยหน้าหัวเมืองอื่น กลใดตองอูยกมาอย่างว่าจะเหยียบบนจมูกแล้วยังมิคิดต่อกร หากว่าเสียงโคนผู้ว่าราชการทหาร และนายทหารหงสาวดีมากหลายไม่เล็งเห็นจะพึงต่อศึกด้วยตองอูแล้วข้าพเจ้าสอพินยาจะขอเรียกทหารสมัครที่เจ็บร้อนด้วยเมืองมาตุภูมิตัวออกศึกเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1824)

สอพินยาพยายามที่จะชี้แจงถึงความเหมาะสมและจำเป็น ที่จะต้องทำศึกต่อสู้กับตองอู ซึ่งแท้จริงสอพินยาต้องการแก้แค้นจะเด็ดให้ได้ เพราะความแค้นที่มีต่อกันนั้นสั่งสมมามากมาย สอพินยาจึงพยายามปลุกใจของสการะวุตพี และเสียงโคนสุคญี แต่ความคิดเห็นของสอพินยาไม่ได้รับการสนับสนุนและเห็นชอบ ยาขอบจึงดำเนินเรื่องที่เป็นความขัดแย้งในตอนนี้ได้อย่างสนุกและเข้มข้น ด้วยการให้ตัวละครตัวหนึ่งคือไชลู เข้ามามีบทบาทตอบสนองความต้องการของสอพินยา ซึ่งในตอนนี้ก็ได้แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีที่ไชลูมีต่อสอพินยาได้เป็นอย่างดียิ่ง ดังคำไชลูว่า

"...เสียงโคนแตกความคิดเป็นคนละทางกับเรา ข้อนี้ท่านจะวิตกกับการซึ่งเสียงโคนไม่จ่ายพลไย เหล่าทหารกองดาบใต้บังคับข้าพเจ้าพลแปดร้อยแลตัวนายหมู่นายหมวดรองก็สองร้อยเกินจำนวนคนไม่ต่ำกว่าพันหนึ่ง แล้วมิหนำหมู่พลกองดาบแปดร้อยนั้นก็เลือกแต่ผู้มีฝีมือดีกว่าชั้นนายหมวดรอง ทหารธรรมดาใต้บังคับเสียงโคนอีก ข้าพเจ้ามี

ความตรงต่อพระเจ้าอยู่หัวหงสาวดีสถานใด ก็ตรงต่อราชวงศ์พระเจ้าหงสาวดีสถานนั้น การครั้งนี้แม้นมหาอุปราชท่านต้องการกำลังพลแล้ว เหล่าทหารดาบทั้งนี้ก็เป็นสิทธิแก่มหาอุปราชสิ้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1829)

เรื่องราวที่ยาขอบประดิษฐ์ขึ้นนั้นสนุกสนานมากยิ่งขึ้น เมื่อสอพินยาและไชลูลอบยกพลในบังคับของตนเองไปตามรบกับกองทหารตองอูที่ล่าถอยกลับคืนตองอู โดยที่ไม่มีใครรู้แต่เสียงของชาวบ้านที่โจษจันกันถึงการออกทัพของสอพินยานั้น ได้รู้ถึงเสียงโคนสุคญีขุนพลผู้เฒ่าของหงสาวดี เสียงโคนรู้สึกเป็นห่วงสอพินยาเป็นอย่างยิ่ง จึงรวบรวมกำลังพลแล้วยกตามออกไปสมทบเรื่องราวของยาขอบในตอนนี้ทำให้ผู้อ่านมองเห็นและคาดการณ์ได้ว่าตองอูกับหงสาวดีนั้น คงจะหลีกเลี่ยงการเกิดศึกใหญ่มิได้เป็นแน่ และก็อยากรู้และอยากติดตามว่าเหตุการณ์จะเป็นอย่างไรต่อไป

ในการรบครั้งนั้นความขัดแย้งที่ทวีความเข้มข้นขึ้นเมื่อทหารของสองเมือง คือตองอูกับทหารหงสาวดีในความควบคุมของสอพินยาและไชลู ได้เข้าประจันหน้าและตะลุมบอนกันจะเด็ดได้ใช้อุบายในการศึกทำให้ทหารของหงสาวดีที่ยกออกมา และมีกำลังพลเหนือกว่านั้นตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ดังข้อความว่า

"...แลพ้นจากที่กว้างอันได้ชื่อว่าทุ่งหันสาวัดดีเข้าเขตป่าขอบทุ่งนั้นแล้ว เจ้าหนุ่มจึงกล่าวแก่สีอ่องว่าพี่ท่านแลข้าพเจ้าไปด้วยกันเช่นนี้ มิใช่ลักษณะถอยทัพอันจะเอาเปรียบแก่ศัตรู ผิดว่าถูกติดตามแล้วจะแยกกำลังกระหนาบไม่ได้ทันท่วงที ฉะนั้นพี่ท่านกับข้าพเจ้าจงแยกทหารแบ่งกันคนละครึ่งเถิด ท่านได้ไว้สี่ร้อยแลข้าพเจ้าจะเอาไปจำนวนเท่ากัน แลเมื่อแยกกันแล้วเราอย่าเดินรวมกันไปเลยแลสลับกันเสียเถิด...เราผลัดกันชุ่มคนละที ดังนี้ แม้นว่าหงสาวดีมาตีกองหลังเรา ก็จะมุ่งแต่ตามทหารกองที่กำลังเดินกองใดเราอยู่หลังก็จะได้ถอยสกัดไว้ แล้วฝ่ายกองที่ไปหน้าก็จะตลบกลับมาลงทำการ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1836)

หรือการกล่าวคำโดยหวังที่จะให้เสียงโคนสุคญีหวั่นไหวและบั่นทอนขวัญกำลังใจของ

เสียงโคนสุคญีในการทำสงคราม ดังว่า

"...ข้าพเจ้าขอเตือนแต่เพียงว่าหากกองซุ่มอยู่หลังทหารหงสาวดียังมีอยู่แล้ว แม้นเราสองฝ่ายประหารกันแล้วข้าพเจ้าทำสิ่งใดตามอุบายทัพ คนหงสาวดีในกองทัพก็จะฉิบหายอีก เสียงโคนแต่ทีต้นฟังเจ้าหนุ่มทำให้ประอาวุธเลือดทหารก็คิดจะรับคำเอา แต่พอข้าศึกเตือนให้สำนึกถึงไชลูหลวมเข้ามาได้เสียทีกระทบหลัง ตัวคุมทหารเร่งมามิได้พิจารณาทางก็ตกที่นั่งเดียวกับไชลู มิรู้ว่าทหารตองอูจะมีอยู่ต้นทางที่ตัวผ่านมาหรือไร ทั้งเวลาก็ขมุกขมัวอยู่หากจะถูกโอบยามที่แคบเห็นทีทหารตัวยากที่จะรอดตาย ประกอบกับน้ำเสียงเจ้านายทัพฝ่ายโน้น เจรจาความเคร่งขรึมอาการเยือกเย็นอยู่เสียงโคนก็พรั่นต่อน้ำคำ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1862 - 1863)

ความเข้มข้นถึงขีดสุดของความขัดแย้งในตอนนี้ เกิดเมื่อศึกตองอูและหงสาวดีตะลุมบอนกันแล้ว การต่อยุทธครั้งนั้นยาชอบได้ให้จะเด็ดได้ฝากแผลไว้กลางแสกหน้าของสอพินยาเนื่องจากสอพินยาได้กล่าวคำที่จะเด็ดถือว่าหมิ่นเกียรติของตะละแม่กุสุมา ดังเหตุการณ์ตอนที่จะเด็ดแทงแสกหน้าสอพินยา ความว่า

"...เบื้องต้นเมื่อเราปะทะมือด้วยท่านก็หมายจะเอาชีวิตสอพินยาไว้เป็นบำเหน็จมือแต่ครั้นได้ยินท่านกล่าวเป็นคำล่วงเกินตะละแม่ ก็เปลี่ยนใจเสียว่าจะถนอมให้ชีวิตท่านยังแต่จะขอแทงท่านสักแผลหนึ่งไว้ตรงกลางแสกหน้า สอพินยายืนอยู่หน้าคันฉ่องส่องเงาตนแล้วก็จะเห็นแผลที่ระลึกอยู่ว่าเพราะสอพินยาตัวเจรจาหมิ่นกุสุมา คนที่รักตะละแม่กุสุมาจึ่งแทงหน้าตัวไว้ให้เห็นรอยทราม สอพินยาเจ้ายังมีชีวิตอยู่นานเท่าใดปลายทวนแห่งเราน้นก็จะได้ประทับรอยอยู่บนหน้าท่านทรมานใจให้ระลึกถึงความผิดตัวตลอดไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1851)

แล้วจะเด็ดก็ทำได้ดั่งคำที่พูดคือสามารถแทงแสกหน้าของสอพินยาไว้ เพื่อเป็นแผลที่

ระลึกจากการเจรจาหมิ่นตะละแม่กุสุมาอันเป็นนางที่ตนรัก นับว่าเป็นการสร้างความขัดแย้งที่ช่วยตอกย้ำความบาดหมางระหว่างจะเด็ดกับสอพินยาให้รอยร้าวนั้นเพิ่มมากขึ้นไปอีก และช่วยเพิ่มอรรถรสให้กับเรื่องราวมากยิ่งขึ้น เนื่องจากจะต้องคอยติดตามว่าเหตุการณ์จะดำเนินไปอย่างไร เพราะสอพินยานั้นก็มีศักดิ์เป็นถึงราชอนุชาของพระเจ้ากรุงหงสาวดี ซึ่งถือว่าเป็นเมืองเอกที่มีอำนาจเมืองหนึ่ง

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

เหตุการณ์ที่ทำให้เป็นปมขัดแย้งใหญ่มาทั้งปวงนั้น ยาขอบดำเนินเรื่องให้เรื่องราวศึกใหญ่หลวงผูกพันเกี่ยวเนื่องมาจากความรักของจะเด็ดที่มีต่อตะละแม่กุสุมา จึงทำให้ผู้อ่านหลายคนเกิดความสงสัยใคร่รู้ว่าจะเด็ดจะรักนางช้างไหนกันแน่ เพื่อเป็นการตอบคำถามและเปิดเผยความในใจของจะเด็ด ยาขอบได้คลี่คลายความขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้กระจ่าง ในตอนจะเด็ดรักนางช้างไหนกันแน่ ดังนี้

<u>ใช้ธรรมชาติของความรักเป็นการคลายปม</u>

ยาขอบคลายปมขัดแย้งในใจของสองเกลอเพื่อชาวกะเหรี่ยงของจะเด็ดที่ต่างพากันสงสัยว่าจะเด็ดจะรักใครกันแน่ และเตือนสติให้จะเด็ดระลึกถึงตะละแม่จันทราเมืองตองอูในการหาทางออกครั้งนี้ยาขอบกำหนดให้จะเด็ดให้เหตุผลแก่ผู้อ่านที่ติดตามเรื่องราวโดยผ่านจาเลงกะโบ และสีอ่อง ดั่งคำอธิบายของจะเด็ดดังต่อไปนี้

"...นางตองอูนั้นข้าพเจ้ารักเสมอบุตรรักมารดา ระลึกว่าคุณท่านมียิ่งใหญ่แล้วได้อุปถัมภ์บำรุงตน คนเลี้ยงมารดาทั้งชาติไม่สามารถจะแทนคุณน้ำนมมารดาเพียงเต้าหนึ่งสถานใดข้าพเจ้าเกิดแล้วจงรักตะละแม่จันทราสิ้นชาติ ก็ไม่อาจชดใช้คุณนางแต่เพียงกึ่งหนึ่งฉันนั้น ส่วนนางแปรนั่นสิน้ำรักอันข้าพเจ้ามีต่อก็ดั่งว่าบิดามีกับบุตร วิสัยบุตรแต่น้อยมาตรว่าจะไม่แทนคุณบิดาแต่บิดากลับรักเพราะได้ฟูมฟักรักษาพยาบาลมาฉันใด ความรักตะละแม่กุสุมาก็ฉันนั้น รักแม่รักมั่นไว้เป็นหลักชัยแต่รักลูกรักไว้เป็นเครื่องโลมล่อชื่นใจตัวข้าพเจ้ารักนางสองเมืองอย่างละรส แต่รสใดจะหนักจะเบาเชิญเจ้านายกองม้า

พิเคราะห์เอาเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1878)

การคลี่คลายปมขัดแย้งที่ทำให้หลายคนมีความสงสัยอย่างยิ่งเช่นนั้น ได้รับคำตอบจากยาขอบแล้วว่าจะเด็ดรักตะละแม่จันทราและตะละแม่กุสุมา แต่เป็นความรักคนละลักษณะซึ่งมีน้ำหนักก้ำกึ่ง เป็นความรักที่ยากจะตัดสินลงไปได้ว่าข้างใดมีน้ำหนักมากกว่ากัน นอกจากนี้ยาขอบยังได้คลี่คลายความขัดแย้งไปในทางที่ดีคือ พระเจ้านระบดีได้ให้การต้อนรับจะเด็ดเป็นอย่างดีในตอนเชยเถื่อนเข้าเมืองแปร ดังข้อความว่า

"...แลพระเจ้าแปรตรึกตรองในพระทัยว่า จะเด็ดผู้นี้นับเนื่องเข้าในชั้นเชยจะมิรับให้สมหน้าเล่า ความที่ตะละแม่พระราชธิดาจงใจร่วมชีวิตกับผู้นั้นก็รู้กันทุกปากชาวบ้านแปรแล้ว จะหมิ่นว่าจะเด็ดมิได้สมฐานะเชยขวัญพระเจ้าแปรเลย ตกว่าหยิกเล็บก็พลอยเจ็บเนื้อตาม ไหน ๆ การณ์ก็ล่วงเลยมาแล้วก็ชอบที่จะทำการให้สมหน้าพระราชบุตรเชยไว้ เสียอย่างหนึ่งแล้วข้างที่จะได้ก็ควรกำให้มั่นไว้จงหนัก พระเจ้านระบดีรำลึกถึงข้อความข้อนี้แล้ว ก็กล่าวแก่รานองว่ามหาอุปราชท่านจะเป็นตัวแทนรับบุเรงนองให้สมแก่มิตรของชาวแปรเถิด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1887-1888)

และเหตุการณ์ในตอนนี้ยาขอบยังได้ให้จะเด็ดและตะลแม่กุสุมามีความเข้าใจอันดีต่อกัน โดยกุสุมาพอใจที่จะประทับในเรือทรง ลอยลำอยู่ที่น่านน้ำหน้าเมืองแปรแทนการประทับในเขตพระราชฐานของแปร เพราะไม่อยากมีเรื่องกระทบกระทั่งกับพระอัครเทวีและไม่ต้องการให้พระอัครเทวีขุ่นเคืองพระทัย

ตอนมังตราตัดมิตร

ความขัดแย้งในตอนนี้ เป็นความขัดแย้งที่สร้างความสนุกให้แก่เนื้อเรื่องได้เป็นอย่าง

มาก ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ยาชอบใช้เกียรติยศ และศักดิ์ศรีสร้างความขัดแย้งเหตุการณ์ในตอนนี้เมื่อจะเด็ดกำหนดพักอยู่ในเมืองแปรเพื่อรอหน้าแล้งที่จะมาถึงจะได้ยกพลไปทำศึกกับหงสาวดี จะเด็ดจึงได้เชียนสาส์นถึงมังตรา ตะละแม่จันทรา และมหาเถรกุโสดอ เมื่อมังตราทราบข่าวการกระทำของจะเด็ดเข้าก็ทรงกริ้วมา เพราะก่อนหน้านี้ที่จะเด็ดมีชัยเหนือเมืองแปรนั้น มังตราก็มีความยินดีจนถึงประกาศว่าเมื่อเสร็จศึกแปรแล้วให้จะเด็ดกลับมาอภิเษกกับตะละแม่จันทราได้แล้ว แต่เหตุการณ์กลับเป็นไปว่าจะเด็ดก่อการการตะละแม่กุสุมาไปถึงเมาะตะมะ ด้วยเหตุนี้ทำให้มังตรากริ้วเป็นอย่างยิ่ง ดังถ้อยคำว่า

"...พระเจ้าตะเบงชะเวตี้นั้นแค้นอยู่ก็ว่า จำหาน้ำใจคนใดได้ยศอย่างข้าพเจ้าแล้วจะเอาพี่สาวตัวออกแลกเกลอคงหาอีกมิได้ จะเด็ดรักข้าพเจ้ามิได้ครึ่งที่ข้าพเจ้ารักกุศลแห่งเราสองที่จะทำนุบำรุงแก่กันเหมือนว่าสิ้นแล้ว เอ็นดูแต่พระพี่นางเถิดครั้งนี้มิรู้จะว่ากล่าวให้คลายความน้อยใจได้ประการใด แลข้าพเจ้าชุบจะเด็ดให้ปีกหางทรงกำลังกล้าแล้ว ประดาทหารที่ไปด้วยจะคิดเหมือนว่าเป็นสมบัติที่ข้าพเจ้าแทนคุณน้ำนมมารดาเขาจะเด็ดรักแปรจะตายให้หญิงชาวแปรแล้ว แต่นี้มิได้เหยียบตองอูอีกจะเป็นหลักลงฐานมั่นแก่นางนั้นก็สุดแต่ใจ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 3. 2532 : 1910)

จากนั้น มังตราได้นำเรื่องของจะเด็ดไปปรารภกับนางนันทะวดีพระมเหสีฝั่งนันทะวดีก็นำความไปแจ้งแก่ตะละแม่จันทรา แต่จันทรานั้นเป็นคนหนักแน่นมั่นคงจึงไม่ได้แสดงอาการหึงหวงออกมา นันทะวดีแค้นใจแทนตะละแม่จันทรามาก จึงทูลให้มังตราเชียนจดหมายไปถึงจะเด็ดให้รีบกลับตองอูเป็นการด่วนเพื่อดูน้ำใจของจะเด็ด จันทราก็เห็นว่าเรื่องจะลุกลามใหญ่โตจึงให้กันทิมาไปสืบข่าวของจะเด็ดที่เมืองแปร อันเป็นการปูพื้นฐานไปสู่การดำเนินเรื่องราวต่อไป

การคลายปมขัดแย้ง

การคลี่คลายปมขัดแย้งในตอนนี้ ยาขอบได้มีกลวิธีการคลายปมปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสวยงาม ดังต่อไปนี้

การให้เกียรติและยกย่องศัตรู

ยาขอบดำเนินเรื่องให้จะเด็ดชนะศึกเมืองแปร และสังหารปะขันหวุ่นญีขุนพลเมืองแปร แต่ยาขอบใช้อุปนิสัยอันนุ่มนวล อ่อนโยนและมีเมตตาของจะเด็ด ที่ปฏิบัติต่อชาวแปรโดยไม่กดขี่ข่มเหงทั้งนี้เพื่อจะบำรุงใจชาวแปรให้ภักดีตองอูแม้แต่ปะขันหวุ่นญีเอง จะเด็ดสั่งการให้ก่อสร้างสถูปบรรจุอัฐิของปะขันขึ้น เพื่อเป็นเกียรติยศแก่ผู้ตายทำให้เห็นได้ว่าการที่จะเด็ดสังหารปะขันหวุ่นญีนั้นเป็นไปตามทำนองศึก ซึ่งจะทำต่อกัน ดังข้อความว่า

"...แลจะเด็ดนั้น ปรารถนาจะเอาใจชาวแปรทั้งปวงไว้เป็นกำลังช้างตัวมิให้เกิดกำเริบ แลมีน้ำใจฝักใฝ่ช้างหงสาวดี เพื่อจะได้ยึดแปรเป็นกำลังหนุนเสบียงแล้วให้ทำงานคล่องใจเมื่อถึงแล้งหน้าเจ้าหนุ่มก็ปรึกษาข้อนี้ด้วยตะคะญีผู้ครูว่าข้าพเจ้าจะหาทางสมานฉันท์จริตกับชาวแปรทุกผู้ไว้โดยก่อสถูปบรรจุอัฐิปะขันขุนพลให้เป็นเกียรติยศแก่ผู้ตายปะขันเป็นที่เคารพของหมู่ทหารแปรอยู่ คนทั้งปวงเห็นกิริยาเราแล้วจะได้คิดไปเห็นว่าเราทำสงครามแก่ปะขันโดยทำนองยุทธและเมืองทำต่อกัน แต่น้ำใจเคารพปะขันอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 1932)

จะเด็ดให้เกียรติแก่ปะขันหวุ่นญีเป็นอย่างยิ่ง สั่งการให้จัดพิธีอย่างสมเกียรติและสมยศและได้พบกับนางโชอั้วบุตรีของปะขันหวุ่นญีเป็นครั้งแรกดังความว่า

"...ขณะนั้นโกศอัฐิปะขันเวียนมาถึงตรงหน้า เจ้าหนุ่มเห็นดรุณีหนึ่งอยู่ในกระบวนที่เดินน้ำตานองหน้าอยู่ แต่ปากมิได้พร่ำรำพันความอาลัยผู้ตายดั่งผู้มีอายุทั้งปวงซ้ำยามดรุณีนั้นผ่านมาถึงตรงหน้าก็มองเจ้านายทัพตองอูมิได้หลบสายตา เจ้าหนุ่มสงสัยในกิริยานางก็ถามเอารานองที่ยืนอยู่ว่าดรุณีนั้นเกี่ยวดองกับขุนพลฉันใด อุปราชเมืองแปรว่าเกลออาภัพ

ลูกชายหามีไม่ มีแต่ลูกหญิงคือผู้รุ่นจำเริญชันษานั้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 1933 - 1934)

จะเห็นได้ว่ายาขอบได้เปิดตัวละครสำคัญขึ้นมาอีกหนึ่งคน ก็คือนางโชอั้ว ซึ่งจะเป็นตัวละครที่มีความสำคัญ และบทบาทในการดำเนินเรื่องให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในโอกาสต่อไป

ตอนเลือดปะขันหวุ่นญี

ความขัดแย้งในเหตุการ์ของเรื่องตอนนี้ ยาขอบสร้างได้อย่างเร้าใจและเข้มข้นยิ่ง ทำให้ผู้อ่านต้องการจะทราบคำตอบ และติดตามว่าความขัดแย้งนี้จะดำเนินไปหรือคลี่คลายลงอย่างไร ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

เหตุการณ์ในตอนเลือดปะขันหวุ่นญี ยาขอบสร้างความขัดแย้งโดยใช้ความแค้นและเกลียดชัง ยาขอบให้ตัวละครเอกคือจะเด็ดพบกับนางโชอั้วบุตรีคนเดียวของปะขันหวุ่นญี ผู้ถูกจะเด็ดสังหาร โชอั้วได้แสดงกิริยาเคืองแค้นจะเด็ดนายทัพตองอูเป็นอย่างยิ่งแม้ว่าเพิ่งจะพบกันเป็นครั้งแรกดังที่ได้นำเสนอไปแล้ว ดังข้อความว่า

"...สายตาบุเรงนองเพ่งนางฉายแววตาดุจภิกษุมองคนผู้เข้ามาอาราธนาศีล แต่ส่วนสายตาธิดาปะขันหวุ่นญีเขม้นท่าน มาตรว่าหน้านั้นกำลังโศกและเปียกน้ำไห้หากตานั้นสำแดงแววแห่งโทสัคนี ดั่งว่าเพ่งแล้วจะประหารร่างบุเรงนองท่านให้เป็นจุลแหลกไปเพราะแสงตา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 1935)

หรือจากคำพูดของนางโชอั้วที่ว่า

"...นางโชอั้วก็ร้องไห้แล้วว่ามารดาท่านยินดีหรือซึ่งคนตองอูทำรายบิดา แล้วยังหวังจะสำแดงอัธยาศัยให้คนทั้งปวงเห็นว่าทำไปโดยความจำใจเนื้อแท้นั้นอาลัยท่านปะขันอยู่แม่เมื่อเดินรอบสถูปเชิญอัฐิบิดาเวียนนี้ ที่หน้าโศกเศร้าก็มีพวกญาติเราแลประดาชุนนางนายทหารแปร ส่วนกิริยานายทหารตองอูนั้นไม่เห็นโศกสมจริงเลย อัฐิปะขันเวียนมาถึงหน้าลางคนลางหมู่ยังมีใส่ยิ้มสบตาเข้าหากัน จะเด็ดแจ้งว่านางโชอั้วมากใจแค้น.."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 1938)

การสร้างความแค้นให้ประทับรอยลึกลงใจของโชอั้วนี้ ยาขอบให้ตัวละครตัวหนึ่งมีบทบาทในการช่วยเพิ่มน้ำหนักความแค้นใจให้เกิดแก่โชอั้วมากยิ่งขึ้นไปอีก นั่นคือพระอัครเทวีเมืองแปรที่ทรงรับนางโชอั้วไปเป็นนางกำนัลและนางก็เกลียดชังจะเด็ดเช่นเดียวกับโชอั้ว ดังนั้นนางจึงระบายความแค้นใจที่มีต่อจะเด็ดให้โชอั้วรับรู้ ดังข้อความว่า

"...พระอัครเทวียิ่งชัดแค้น สุดแต่ว่าปะหน้าผู้ใดเป็นคนสนิทก็ระบายความแค้นให้ฟังแลนางโชอั้วมาตรว่าจะเยาว์อยู่ พระอัครเทวีก็มิได้เว้นระบายความแค้นเสีย ตกว่าคนตองอูทำให้อกพระอัครเทวีแปรชุ่นอย่างใด อกนางผู้ลูกชุนพลแปรก็พลอยได้ถ่ายความชุ่นดั่งนั้นด้วย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม4. 2532 : 1944)

นอกจากนี้ยาขอบยังให้นางโชอั้วคิดหาอุบายเพื่อชำระแค้น โดยนางคิดอุบายได้ด้วยการวางแผนให้จะเด็ดพบกับอเทตยาเนื่องจากนางรู้ว่าบุคคลทั้งสองมีใจผูกพันกัน เพื่อนางจะได้นำความไปกราบทูลตะละแม่กุสุมา ดังความว่า

"...นางโชอั้วผูกใจแค้นก็หาทางคิดจะก่อให้เกิดยากแก่เจ้านายทัพตองอู มิได้ช้างมากก็จะทำช้างน้อยอย่าให้สำราญเป็นปรกติสุขได้ แล้วนางผู้ลูกปะขันก็ระลึกถึงความที่นางอเทตยากล่าวหาว่าตะละแม่ราชธิดานั้นหึงหวงกีดกันชุนวังหนัก ก็ฉุกคิดได้ถึงการจะก่อร้อนให้เจ้านายทัพร้าวฉานกับตะละแม่เสีย บุตรีปะขันเจ้าปัญญาก็หมายใจจะกระทำ

การหาทางให้นางหลานหลวงได้ปะกับบุเรงนองแล้วจะเอาเนื้อความอันบุเรงนองระเริงทั้งนั้นไปเป่าเข้าพระกรรณตะละแม่ ดั่งนี้ความชุ่นหมองจะก่อให้เกิดขึ้นเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 1958)

ผู้ประพันธ์วางเรื่องให้แผนการของนางโชอั้วประสบผลสำเร็จ เมื่อนางสามารถลวงอเทตยาและจะเด็ดให้ลอบมาพบกันที่ท้ายสวนได้ ดังข้อความว่า

"...โชอั้วแรงอยู่ด้วยปรารถนาจะให้คนทั้งสองพบกันตามความคิดเดิม จึ่งว่าพี่นางท่านมาเกรงอันไม่น่าเกรงเลยใช่ว่าท่านเพิ่งปะบุเรงนองในปัจจุบันกาลนี้ แลมาปฏิพัทธ์เอาจึ่งจะลงว่าตู่กรรมสิทธิ์ตะละแม่พระราชธิดา พี่ท่านจงใจสวาทมาแต่ครั้งคราวเดียวกับตะละแม่ดุจกันจัดว่าจงใจไว้ก่อนลูกพระเจ้าป้าได้กรรมสิทธิ์ ข้าพเจ้าไม่เห็นผิดตรงใดเลยเชิญพี่ท่านหักความคิดอย่างอื่นเสีย ถามข่าวทุกข์สุขจากนายทัพตองอูให้สว่างในความคิดถึงเถิด ข้าพเจ้าจะคอยอยู่ ณ เรือนพักที่นี้ว่าแล้วนางโชอั้วก็ดุนหลังแม่อเทตยาให้เดินไป แล้วตัวก็แวะเข้าซ่อนกายเสียในเรือนพักร้อน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 1967)

จะเด็ดและอเทตยาพอใจที่โชอั้วจะเป็นผู้ช่วยเหลือให้ทั้งสองได้พบกันอีก ซึ่งตรงกับความต้องการทำตามอุบายของโชอั้วที่จะชำระแค้น แต่จะเด็ดนั้นคิดได้ว่าเกรงนางโชอั้วจะนำเรื่องที่ตนลอบไปพบกับอเทตยา แจ้งแก่ตะละแม่กุสุมาจึงคิดการที่จะไปเจรจาแก่นางโชอั้วเสียก่อน

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ความขัดแย้งในตอนเลือดปะชันหวุ่นญีนี้ ยาขอบได้คลี่คลายความขัดแย้งระหว่างตัวละครสองคนที่มีความขัดแย้งกัน คือจะเด็ดและโชอั้ว ดังต่อไปนี้

<u>ใช้ความสุภาพ อ่อนโยน และมีเสน่ห์</u>

ยาขอบคลายปมขัดแย้งในตอนเลือดปะชันหวุ่นญี โดยให้จะเด็ดใช้การเจรจาให้นาง

โชอั้วใจอ่อน ซึ่งเป็นตอนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่สุภาพอ่อนโยน และความมีเสน่ห์ที่เป็นบุคลิกเฉพาะตัวของจะเด็ดได้เป็นอย่างดีจนเกือบทำให้โชอั้วซึ่งมากฐิทิมานะใจอ่อน ดังเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องที่ว่า

"...เจ้าหนุ่มจึงพานางห่างออกไปจากห้องประทับของตะละแม่ เบื้องนั้นหมอกลงจัด โชอั้วมาแต่บ้านแต่งกายธรรมดาก็รู้สึกเย็นอยู่ เจ้าหนุ่มก็เปลื้องผ้าที่มุ่นเกล้าตนออกคลุมให้แล้วว่าโชอั้วท่านร่างน้อยผ่าหมอกท่านจะได้ไข้วันหลัง อย่ารังเกียจว่าผ้ามุ่นเกล้าของข้าพเจ้าจะยับรอยจงคลุมไว้พอกันอันตราย บุตรีปะขันมาตรว่าแต่เดิมไม่เคยคิดชอบคนตองอู แต่อัธยาศัยเจ้านายทัพตองอูแสดงแก่ตนอ่อนโยนสุภาพซาบซึ้งนักก็อดคิดชอบคุณมิได้"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 1986)

อย่างไรก็ตาม ยาขอบวางเรื่องให้โชอั้วซึ่งตั้งใจที่จะชำระแค้นจะเด็ดให้ได้ยังใจแข็งไม่ยอมรับไมตรีจากจะเด็ด และกลับเจรจาอย่างห้าวหาญตอบโต้อีกด้วยดังความว่า

"...บุเรงนองเอย วานท่านจงรับรู้ไว้ว่า ข้าพเจ้านี้ไม่รักวิชาดนตรีเลยขัดพระอัครเทวีมิได้ก็หัดไปตามแกน ฉะนั้นการที่สู้มาถึงเรือหวังเฝ้าตะละแม่ มิใช่ปรารถนาจะเรียนพิณดอก หากแต่ปรารถนาจะก่อความรำคาญใจให้แก่ท่านตามปัญญาจะพึงทำได้ตามนี้ ซึ่งท่านได้พบอเทตยานั้นมิใช่ใครอื่นเนื้อแท้อุบายข้าพเจ้ารั้งเอาท่านไปพบเอง ครั้นแล้วข้าพเจ้าก็จะถือเอาอาการแห่งท่านมาทูลตะละแม่ให้รู้ความเท็จที่บุเรงนองประพฤติลับหลังข้าพเจ้ากล่าวความทั้งนี้เมื่อใด เมื่อนั้นมาตรว่าจะมิใช่เรื่องใหญ่ แต่ข้าพเจ้าก็พอได้ยินว่าพระราชธิดาหึงหวงท่านอยู่เห็นที่ท่านจะได้เรื่องปั่นป่วนอลเวงแน่แท้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 1993-1994)

ความสนุกสนานของเนื้อเรื่องเพิ่มมากยิ่งขึ้น เมื่อจะเด็ดเห็นว่าไม่ได้ผลยาขอบก็ให้จะเด็ดทำอุบายให้ทหารตองอูเขียนจดหมายแจ้งอาการป่วยของนางโชอีป่ มารดาของนางโชอั้ว ทั้งนี้จะเด็ดประสงค์จะได้เจรจากับนางเมื่อจะเด็ดทำการสำเร็จได้สนทนาอยู่ตามลำพัง จะเด็ด

จึงใช้เสน่ห์ของตนทำให้นางใจอ่อนได้

ยาชอบเพิ่มความสนุกแก่การดำเนินเรื่องด้วยการให้จะเด็ดมีวิธีการ และใช้วาจาพิชิตหญิงที่ใจเด็ดเดี่ยวและปากกล้าเช่นนางโชอั้ว ดังคำพูดของจะเด็ดที่ว่า

"...แลตอนหนึ่งตะละแม่อยู่เดียวตกใจเมื่อเห็นอสรพิษก็สิ้นสติข้าพเจ้าอยู่ใกล้ที่นั้น ขณะนั้นมาตรว่าจะเป็นผู้น้อยแต่ความตระหนกลืมฐานะตนและประเพณีวังเสีย กระทำการพยาบาลเอาตะละแม่โดยด่วน พระเจ้าแปรและพระอัครเทวีรู้ความนี้โทมนัสนักด้วยว่าตะละแม่มาต้องมือชายคือข้าพเจ้าแล้ว วิสัยกุลสตรีเมืองแปรก็ไม่ต่างไปจากชาวตองอูข้าพเจ้าจึงทุกข์ถึงโชอั้วท่านนัก ได้ต้องตัวเชยกลืนถึงขนาดนี้แล้วจะละไว้ก็ดุจทิ้งให้ท่านเป็นคนผิดในประเพณีจะเป็นที่อายของกุลสตรีอยู่ ข้าพเจ้าหมายใจดั่งนี้จึงชักท่านมาที่นี้หวังจะกล่าวเกลี้ยงให้โชอั้วท่านถือมั่นในชายคนที่ต้องตัวท่านเสีย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2015)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ยาชอบได้กำหนดบุคคลิกลักษณะของนางโชอั้วให้มีความเด็ดเดี่ยวและกล้าหาญแข็งเช่นนี้ นับว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมด้วยเหตุและผลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากนางเป็นบุตรีของขุนพลเมืองแปรอย่างปะขันหวุ่นญี จึงย่อมได้รับการถ่ายทอดลักษณะเช่นนี้ไว้อย่างแน่นอน และเป็นการที่ทำให้เรื่องสนุกเพราะตัวเอกของเรื่องอย่างจะเด็ด จะได้พบกับหญิงสาวที่มีลักษณะดังนี้บ้างก็จะทำให้คิดตามว่าจะเด็ดจะใช้วิธีการเช่นไรในการเอาชนะโชอั้ว

จากการดำเนินเรื่องของยาชอบ จะเห็นได้ว่าแม้จะเด็ดจะเป็นชายที่บุคลิกลักษณะถูกใจหญิงทั่วไปเช่นไร แต่กับนางโชอั้วซึ่งมีใจเด็ดเดี่ยว ทิฐิมานะนั้น จะเด็ดต้องเหนื่อยใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อนางแสดงท่าทีที่ไม่ยอมรับไมตรีจากจะเด็ดง่าย ๆ ดังคำที่นางกล่าวแก่จะเด็ดว่า

"...มาตรว่าเราจะเยาว์อายุแลเคารพรู้ประเพณีก็ใช่ว่าจะหลงโดยงมงาย ท่านต้องตัวข้าพเจ้าใช่ว่าข้าพเจ้าจะเป็นใจ ด้วยใจท่านโหดดอกจึงแล่นเข้ามาเอง อนาถเอยเพิ่งรู้ว่าบุเรงนองนี้ช่างมารยาลวง กล่าวความเห็นแก่ประโยชน์ข้างตัวได้ หาได้กระดากปากเลย ท่านยกประเพณีกุลสตรีมาอ้างชอบแล้ว แต่กระไรไม่ดูให้ผลสมเหตุหากสตรีมั่นใน

ประเพณีดั่งท่านว่า ผิวเดินไปกลางทางสัญจรชายทุรชนหนึ่งหยาบช้าโดดเข้ามาคว้าข้อมือรัดรึงเอากระนี้กุลสตรีผู้นั้นมิต้องยอมตัวให้ทุรชนครองสิทธิตัวหรือ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2015)

ใช้การกล้าเผชิญหน้าและการยอมรับ

1. การยอมรับความจริงของจะเด็ด เนื้อเรื่องตอนจะเด็ดเตรียมสู้กรรมจะเด็ดได้รับข่าวจากเนงบาที่มาจากเมืองตองอูว่ามังตรากริ้วนัก ยาขอบให้จะเด็ดตัดสินใจที่จะกลับเมืองตองอูภายใน 7 วัน แม้ว่าทุกคนจะพยายามเหนี่ยวรั้งอย่างไร จะเด็ดยังยืนยันตามเจตนาเดิม ดังข้อความว่า

"...ข้าพเจ้าจะสู่ตองอูโดยหาเล่ห์กระเท่ห์สิ่งใดมิได้ สิ่งใดที่ตัวทำก็จะรับเอาว่าทำสิ่งนั้น สุดแต่องค์ตะเบงชะเวตี้จะวินิจฉัยเถิด ตะละแม่เมืองแปรภักดีข้าพเจ้าเปี่ยมแปล้ข้างตะละแม่เมืองตองอูเล่าข้าพเจ้าก็เป็นสุดรักอยู่ในใจนาง สองสตรีนี้ข้าพเจ้าเห็นทางว่าจะกล่าวให้ยอมชอมต่อกันได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2023)

นอกจากนี้ยาขอบยังได้ให้จะเด็ดแจ้งเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ตนต้องกลับตองอู เหตุผลนี้ทำให้จะเด็ดกลายเป็นที่รักของผู้อ่านขึ้นอีก ที่รู้ว่าจะอย่างไรก็ตามในใจเจ้านายทัพตองอู ก็ยังมีตะละแม่จันทราผู้ปลุกปั้นให้ชีวิตจะเด็ดขึ้นมาสู่ความรุ่งเรือง ดังความว่า

"...ตะละแม่จันทราทุกข์ข้าพเจ้าจะต้องอาชญานั้นมากจริงแล้ว แต่หากข้าพเจ้าไม่คืนตองอูข้างหนึ่งใจตะละแม่ยินดีว่าข้าพเจ้ารอด แต่อีกข้างหนึ่งจะน้อยใจคิดว่าข้าพเจ้ามิฉวยเอาพระเจ้าตองอูโกรธเป็นข้ออ้างสำคัญสำหรับสำราญอยู่เมืองแปรแล้วหรือ ฉะนั้นข้าพเจ้าเข้าตองอูเมื่อใดเมื่อนั้นมาตรว่าจะทุกข์อย่างอื่น แต่ในส่วนน้ำรักจันทราคงจะได้เห็นความภักดี หมู่เกลอแลผู้เฒ่าตะคะญีในที่นั้นเห็นบุเรงนองดกคำแข็งขันไม่อาจทักท้วงก็

แลดูตากัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2024)

2. การยอมรับความจริงของตะละแม่กุสุมา จะเด็ดคิดจะพากุสุมากลับเมืองตองอูด้วย จึงเป็นที่น่าสนใจว่าจะเด็ดจะใช้วิธีการจัดการอย่างไรกับสถานการณ์เช่นนี้ ยาขอบหาทางออกให้แก่จะเด็ด คือลำดับแรกเจรจาให้กุสุมาเข้าใจและยอมรับในข้อเสนอของจะเด็ดที่จะพานางไปเมืองตองอูด้วย ดังคำสนทนาของบุคคลทั้งสองที่ว่า

"...ข้าพเจ้าจะพากุสุมาแม่ไปตองอูด้วยนั้น ก็พาไปในฐานะที่เป็นสุดถนอมแห่งตัว หรือจะปล่อยให้ใครมาย่ำยี ข้าพเจ้าวอนให้น้องท่านและแปรทั้งนี้โดยที่ความรักท่านอย่างหนึ่ง และหยั่งความถึงที่กุสุมาแม่รักข้าพเจ้าอีกอย่างหนึ่งสองประการนี้รวมเข้าแล้วก็เห็นว่าเราสองจะแยกกันเสียมิได้...ชัตติยนารีตองอูเป็นนางแก้วอัธยาศัยประเสริฐนัก มิใช่หญิงใจเหี้ยมจะเห็นแก่ประโยชน์ข้างตัว ทั้งทำนองหยั่งเหตุผลกลใดจันทราก็วัยเดียวกับข้าพเจ้า ซึ่งกุสุมาแม่มอบชีวิตแก่ข้าพเจ้า ทั้งที่รู้ว่าเจ้าจะเด็ดโสดเหมือนไม่โสดนั้น ข้อนี้จะเป็นเครื่องวัดน้ำใจให้ตะละแม่เห็น ข้าพเจ้าคะเนในว่าพบกันเป็นที่รู้จักกันแล้ว พระพี่นางตะเบงชะเวตี้จะรักท่านดั่งน้องร่วมอุทรทั้งสิ้น..."

(โชติ แพร่พันธุ์. 2532 : 2027-2031)

ตอนอุบายสองดรุณี

เมื่อจะเด็ดคิดจะพากุสุมาไปเมืองแปรด้วย และยาขอบก็วางเรื่องไว้ว่ากุสุมาก็ยินยอมแต่ตัวละครสองคน คืออเทตยาและโชอั้วไม่อยากให้จะเด็ดและกุสุมาไป ทั้งสองจึงหาทางเหนี่ยวรั้งจะเด็ดและกุสุมา ทำให้เกิดความขัดแย้งดังต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

จะเห็นว่ายาขอบเป็นนักประพันธ์ที่มีปฏิภาณไหวพริบดียิ่งในการคิดหาวิธีการคลาย

ปมขัดแย้งให้น่าสนใจได้อย่างลงตัว เหตุการณ์ในตอนอุบายสองดรุณีเป็นตัวอย่างหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นว่ายาขอบมีชั้นเชิงและประสบการณ์ในการผูกปมขัดแย้ง ตลอดทั้งการคลายปมขัดแย้งได้อย่างสนุก เป็นความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความรัก ในตอนที่เรื่องของจะเด็ดและกุสุมากำลังจะตกลงเป็นที่เข้าใจกันแล้วว่า จะเด็ดจะพากุสุมาไปเมืองตองอูด้วยและกุสุมาได้เตรียมใจไว้แล้ว เรื่องทั้งหมดทำทีว่าจะลงเอยด้วยการที่จะเด็ดจะพากุสุมาไปเมืองตองอู หากแต่ยาขอบได้ผูกปมขึ้นในตอนอุบายสองดรุณี เป็นการสร้างเรื่องได้พลิกความคาดหมายด้วยการให้สองนาง คือ อเทตยาและโชอั้วไม่ต้องการให้จะเด็ดจากเมืองแปรไป เนื่องจากทั้งสองนางรักจะเด็ด หากกุสุมายังอยู่ในเมืองแปร ทั้งสองนางก็คงได้พบกับจะเด็ดบ้าง แต่หากว่ากุสุมาไปอยู่เมืองตองอูด้วยแล้วโอกาสที่จะเด็ดและกุสุมาจะคิดกลับแปรก็คงมีน้อย

ดังนั้นสองดรุณีจึงวางอุบายที่จะเหนี่ยวรั้ง ไม่ให้จะเด็ดและตะละแม่กุสุมาคืนกลับตองอูด้วยการนำเรื่องไปกราบทูลพระอัครเทวี เพื่อให้พระอัครเทวีเป็นผู้เจรจากับกุสุมา ดังถ้อยคำที่อเทตยา กราบทูลพระอัครเทวีว่า

> "...ตะเบงชะเวตี้ยินว่าเป็นคนใจโหดไหนเล่าจะรำพึงถึงความภักดีตะละแม่พี่นางมีต่อบุเรงนอง ทั้งประดาข้าเขาเหล่านั้นเห็นว่าจะรวมกันรุมชังตะละแม่ชาวแปรเจ็บร้อนแทนกันตามประสาเขาหมู่ญาติสถานหนึ่ง แม้นพี่นางเกิดแต่สามัญชนคนชาวบ้าน ลางทีพอการจะไม่ค่อยข้องใจเกินธรรมดา แต่นี้ศักดิ์กำเนิดทัดเทียมกันอยู่แม้นไม่เพียรเหยียบแล้วไหนเล่าจะกดศักดิ์ตะละแม่เมืองแปรให้ต่ำกว่าได้ เมื่อรำลึกว่าแม่นางกุสุมาคือชัตติยนารีผู้เกิดในร่มเศวตฉัตรแปรอันประเสริฐ ก็น้อยใจอยู่ว่าไม่เห็นมีคนตองอูคนใดจะดีไปกว่าเลย ชั้นชั่วก็เสมอกันแล้วจะลงให้เขาย่ำเพราะเหตุอันใด..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2063-2064)

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

ยาขอบดำเนินเรื่องให้สนุกมากยิ่งขึ้นไปอีก เมื่อโชอั้วซึ่งทั้งรักและทั้งแค้นจะเด็ดเกิดมีความคิดต้องการจะแก้แค้น จึงวางอุบายให้จะเด็ดและอเทตยาลอบมาพบกันอีกแล้วนำเรื่องนี้ไปแจ้งแก่ตะละแม่กุสุมาให้ทรงทราบเพื่อกลั่นแกล้งจะเด็ด อุบายของนางโชอั้วประผลสำเร็จ

เมื่อกุสุมาได้มาพบจะเด็ดและอเทตยาอยู่กันตามลำพังที่ท้ายสวน ทำให้ตะละแม่กุสุมากริ้วมาก ในตอนอุบายสองดรุณีนี้ก็เป็นเนื้อเรื่องอีกตอนหนึ่ง ที่ยาขอบบรรยายให้เห็นภาพความขัดแย้ง ซึ่งเกิดจากความหึงหวงของกุสุมาได้อย่างชัดเจนยิ่ง ดังนี้

"...ตะละแม่ก็กราดเกรี้ยวเหมือนหนึ่งจะเผาผลาญคนทั้งคู่ให้ย่อยยับลงเสียเพราะโทสัคนีวรกายก็สั่นระริกไม่อาจพูดสิ่งใดอยู่เป็นครู่ ต่อคุมสติให้คืนมาได้บ้างแล้วจึงว่า ข้าพเจ้าขออ้อนวอนให้ท่านนายทัพตองอูและแม่อเทตยาเชื้อสายอันสูงศักดิ์ในราชวงศ์แปร ได้ระลึกถึงความกระดากอายบ้าง อันแขนกอดกระหวัดรัดรึงระหว่างหญิงชายนั้นประเพณีย่อมถือเป็นสิ่งที่ควรกระทำกันในที่ลับ ต่อหน้าผู้อื่นแล้วยังจังก้าตระกองกอดกระนี้เป็นกิริยาชายนักเลงหญิงเพศยาหาความละอายมิได้กระทำแก่กันดอก ฉะนั้นบัดนี้ข้าพเจ้ามาเจรจาด้วยได้ยืนต่อหน้ากระนี้แล้ววานวางมือผละออกจากกันเสียสักครู่ อย่าให้ข้าพเจ้าพลอยอดสูใจแทนเลย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2095)

ผู้ประพันธ์ให้ตะละแม่ใช้เหตุผลและการกระทำของจะเด็ดที่พบเห็นในวันนี้ ปฏิเสธที่จะไปเมืองตองอูกับจะเด็ด ดังคำของกุสุมาที่กล่าวว่า

"...ขณะซึ่งท่านต้องการจะให้กุสุมาไปด้วยเสียอีกยังกล้าประกอบกรรมข้อนี้ ก็แล้วถึงคราวข้าพเจ้ายอมใจไปด้วยท่านถึงตองอู ครั้งนั้นจะเป็นครั้งที่ท่านต้องการข้าพเจ้าน้อยกว่าครั้งนี้ ท่านมิพานางอื่นมากอดให้ข้าพเจ้าเห็นต่อหน้าไม่พักต้องแอบเร้นมากอดดั่งอยู่กับแปรครั้งนี้หรือ...เอ็นดูเถิดอย่าพาข้าพเจ้าไปตรอมใจตาย ณ เมืองตองอูเลย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2104-2105)

พระอัครเทวี อเทตยาและโชอั้ว พอใจที่จะเด็ดและกุสุมาขัดแย้งกัน ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ตอนลมปากแม่ยาย ดังความว่า

"...พระอัครเทวีรู้ความข้อนี้ ก็เจ็บร้อนด้วยลูกโดยวิสัยผู้ได้ชื่อว่าแม่ยายทั้งปวง แต่ครั้นรำลึกอีกข้อหนึ่งเล่าพระอัครเทวีไม่เต็มพระทัยจะให้ตะละแม่จากแปรอยู่แล้ว ก็เกิดยินดีนักที่คนทั้งคู่นี้จะมีเรื่องผิดใจกันขึ้นได้ในเวลาสำคัญนี้ ที่แค้นนางอเทตยาผู้หลานก็ค่อยคลายไปจากมิ่งมเหสีพระเจ้าแปร..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2108)

เรื่องราวตอนนี้ยาขอบแสดงให้เห็นถึงฝีมือการประพันธ์ที่ยอดเยี่ยม เพราะยาขอบจะพลิกเรื่องให้สนุก ตื่นเต้น ชวนติดตามได้โดยตลอด ตัวละครและเหตุการณ์ที่ยาขอบสร้างให้เกิดความขัดแย้งเพื่อให้เรื่องดำเนินไปนั้นก็สมเหตุผล แนบเนียน เช่นกรณีที่กุสุมาไม่ไปเมืองตองอูครั้งนี้ ยาขอบก็ให้กุสุมามีเหตุผลที่มีน้ำหนักอย่างเพียงพอ

ตอนลมปากแม่ยาย

เหตุการณ์ในตอนลมปากแม่ยายเป็นเรื่องราวอีกตอนหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งที่สนุก เข้มข้น ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

เหตุการณ์ในตอนนี้ยาขอบดำเนินเรื่อง ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นอันสืบเนื่องมาจากเมื่อกุสุมาไม่ได้ไปเมืองตองอูกับจะเด็ด เป็นโอกาสให้พระอัครเทวีได้ช่องที่จะช่วยสอพินยา พระอัครเทวีจึงลอบส่งสาส์นให้สอพินยา ยกทัพมาแปรเพื่อชิงนางคืนดังข้อความว่า

"...แต่พระอัครเทวีนั้นนิยมช้างสอพินยาเชยเดิม พิเคราะห์ช้างยศก็เห็นสอพินยาได้ตำแหน่งอุปราช จะรับราชย์แทนองค์พระเจ้าหงสาวดีเป็นที่โอ่ พิเคราะห์ช้างโสดอันเป็นที่ปรารถนาของอารมณ์สตรีเล่า สอพินยาก็ดีเหนือจะเด็ดอันเป็นสิทธิตะละแม่ตองอูยิ่งเสียกว่าราชธิดาแปร ยิ่งพระอัครเทวีได้หนังสือเจ้าหนุ่มรำพันเป็นนัยว่า ปกติวิสัยเมียผัวนั้นเจ้าหนุ่มมิได้ล่วงตะละแม่ ความหวังมั่นช้างสอพินยาซึ่งแต่เดิมเหลือน้อยก็ดุจกลับเพิ่ม

พูนมาอีก ครั้นพระมเหสีเห็นพระเจ้าแปรสวามีดำริจะกล่าวกล่อมพระราชธิดาแลจะเด็ดให้ลงเอยกันกระนั้น ไม่ชอบใจครุ่นคิดแล้วก็เห็นจะบอกเนื้อความไปข้างสอพินยา ตรองเอาลู่ทางทั้งป่วง เห็นโปร่งแล้วพระอัครเทวีก็สลักหนังสือลอบให้คนสนิทถือไปหงสาวดีส่งแก่เชยขวัญ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2124 - 2125)

ด้วยความรักที่สอพินยามีต่อตะละแม่ ประกอบกับได้รับความสนับสนุนจากพระอัครเทวี ทำให้สอพินยาใคร่จะยกกำลังพลประชิดเมืองแปร เพื่อชิงกุสุมาคืนและยึดเมืองแปรไว้เป็นยุทธภูมิสำหรับรับทัพตองอูที่สัญญากันไว้ว่าจะยกมาในแล้งหน้า เสียงโคนสุคญีได้เสนอแนวคิดอ้อนแยบยลต่อสอพินยาว่าน่าจะทำอุบายสัมพันธไมตรีกับเมืองอังวะซึ่งมีพระเจ้าโสหันพวากษัตริย์โมนยินตีแตกได้เมื่อไม่นานนี้มาทำช่วยสงคราม เพื่อจะเป็นผลดีแก่หงสาวดี ดังความที่เสียงโคนเสนอว่า

"...โสหันพวาเจ้าอังวะคนใหม่มีอริกับคนชาวตองอูอยู่หลายประการ ประการหนึ่งนั้นเมื่อต้นปีก่อนโน้น โสหันพวาคุมชาวโมนยินมาประชิดแปรครั้งนั้นบุเรงนองก็คุมคนตองอูมาแย่งค่ายโมนยินได้ มิหนำส่งโสหันพวาไปเป็นเชลยในเมืองแปรอีก ความชายหน้าข้อนี้โสหันพวาคงไม่ลืมเลย น้ำใจผูกแค้นชาวตองอูอยู่ อีกประการนั้นเล่าอังวะแลตองอูแต่เดิมนั้นสองพระนครนี้มีสันถวไมตรีจริยาต่อกันเป็นต้น เมื่อเมงกะยินโยสิริชัยยะสุระตั้งตัวเป็นกษัตริย์ต้นวงศ์มังตราปัจจุบันนี้ ทุติยะเมงช่องพระเจ้าอังวะองค์ก่อนชะเวนันเชงก็พระราชทานเศวตฉัตรราชกกุธภัณฑ์มาทรงอำนวยแก่เมงกะยินโย ครั้นแผ่นดินชะเวนันเชงต่อมาเสียแก่โสหันพวาดังนี้ ประดาพม่าในกรุงอังวะที่มั่งมีเงินทองเกรงโสหันพวาจะลงเอาทรัพย์สมบัติตัว ก็อพยพครัวเรือนไปอาศัยเมืองตองอูถือเสียว่าตองอูเป็นมิตรพระเจ้าอังวะองค์เก่ามากกว่า โสหันพวาพระเจ้าอังวะองค์ใหม่จะพึงเจ็บใจตองอูอยู่เป็นประการสอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2136-2137)

ยาชอบดำเนินเรื่องให้สนุก น่าติดตามด้วยการชวนให้คิดว่า จะมีเหตุผลใดที่จะทำให้

พระเจ้าโสหันพวาจึงจะยอมร่วมมือทำสงครามด้วย ยาขอบให้คำตอบได้อย่างเรียบร้อยรัดกุมยิ่ง ด้วยเหตุผลสำคัญสองประการ เพียงพอที่โสหันพวาจะเข้าร่วมเป็นไมตรี และร่วมทำศึกครั้งนี้ คือ

1. ใช้ความคับแค้นใจของโสหันพวาในครั้งก่อนที่เคยถูกจะเด็ดแย่งค่ายโมนยินได้ขณะที่โสหันพวานำกำลังพลยกมาประชิดเมืองแปร การรบครั้งนั้นจะเด็ดมีชัยชนะและสามารถจับตัวโสหันพวาไปเป็นเชลยในเมืองแปรได้

2. ราษฎรอังวะไม่อยากอยู่ใต้การปกครองของพระเจ้าโสหันพวาพระเจ้าอังวะองค์ใหม่ ก็พากันอพยพไปอยู่ตองอูจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้โสหันพวาไม่พอใจตองอู

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้ดำเนินเรื่อง ให้สอพินยาปลุกน้ำใจความทะนงตัวของคนป่าด้วยการส่งเครื่องราชกกุธภัณฑ์และเชียนสาส์นสะกิดใจ กระตุ้นให้พระเจ้าโสหันพวาคิดแค้นปรารถนาจะทำสงครามกับตองอูยั่วยุและชี้ให้เห็นถึงลาภผลที่โสหันพวาจะได้เมื่อชนะศึก ดังสาส์นของสอพินยาตอนหนึ่ง ความว่า

> "...แต่บัดนี้ข้าพเจ้าคะเนดูว่ามังตราเห็นข้างเมืองอังวะผลัดแผ่นดินใหม่การภายในไม่เรียบร้อยก็คงจะโฉบหน้าเข้ามาหมายราชบัลลังก์กรุงอังวะเป็นแม่นมั่น ข้าพเจ้าเวทนาว่าพระเจ้าโสหันพวาท่านปราบดาภิเษกเป็นที่เอิกเกริกในแคว้นพุกามแล้ว จะมาปราชัยเพราะลูกเล็กเด็กน้อยเช่นมังตราหาควรไม่ แลทุกวันนี้ข้าพเจ้าได้ข่าวทางลับมาว่ามังตรากระหยิ่มจิตนักว่าชาวโมนยินและเฉพาะตัวพระเจ้าโสหันพวาท่านนั้น จัดเจนการสงครามมิได้เสมอนายทหารตองอูเลย เพียงทหารม้ากองหนึ่งมังตราก็ว่าอาจสามารถจับเอาตัวท่านได้ มังตรามีจิตกำเริบ ทะนงดั่งนี้ ตั้งใจจะเป็นใหญ่ในแคว้นแม่อิระวดีแต่ผู้เดียวจะได้นับถือผู้มีฝีมือแลสติปัญญาสำนักเมืองอื่นหามิได้ ฉะนั้นพระเจ้าโสหันพวาอย่าเห็นแก่ความสำราญเพียงครู่ยามในเศวตฉัตรอังวะเลย เอาแรงช่วยกับดับร้อนอาณาประชาชีเมืองหงสาวดี เมืองแปรและอังวะให้เป็นปกติสุขเถิด..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2140)

การดำเนินการตามอุบายที่วางไว้นั้นก็สำเร็จ เมื่อพระเจ้าโสหันพวาเห็นดีด้วย และร่วมเป็นพันธมิตรทำสงครามกับตองอู สร้างความสนุกตื่นเต้นต่อไปได้อีก นับว่าเป็นการสร้าง

ความขัดแย้งทางการเมืองที่ขยายวงกว้างยิ่งขึ้น และกลมกลืนกับเรื่องเป็นอย่างดี

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบดำเนินเรื่องความขัดแย้งให้สอพินยาและเมืองหงสาวดี ทำไมตรีกับเมืองอังวะเพื่อสมทบกันยกพลไปประชิดเมืองตองอูเหตุการณ์ดำเนินและคลี่คลายลงอย่างไรนั้น ยาขอบได้พักเหตุการณ์นั้นไว้ก่อน เพื่อมาคลี่คลายความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาจากตอนจะเด็ดเตรียมรับกรรมผู้ประพันธ์ได้คลายความขัดแย้งนี้ไว้ในตอนจะเด็ดขึ้นตองอู ดังต่อไปนี้

ใช้การวางอุบายแสดงมติมหาชนที่ให้การสนับสนุนตัวเอก

ยาขอบให้จะเด็ดมาถึงเมืองตองอูทั้ง ๆ ที่หลายคนต่างพากันทักท้วงว่ายังไม่เหมาะแก่เวลาเพราะว่าขณะนี้มังตรากำลังพิโรธหนัก ยาขอบหาทางออกให้จะเด็ดด้วยการยืดพระมหาเถรเป็นที่พึ่งเพื่อช่วยคลายความแค้นของมังตรา พระมหาเถระวัดกุโสดอก็วางอุบายให้ขุนเมืองและขุนวังช่วยกัน ระดมประชาชนตองอูมาให้การต้อนรับจะเด็ดในฐานะแม่ทัพตองอูที่นำทัพประสบชัยชนะ อย่างเอิกเกริก ทั้งนี้เพื่อประสงค์จะให้เสียงแห่งการสรรเสริญของผู้คนที่มีต่อจะเด็ดในฐานะที่เป็นผู้ทำคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อตองอูนั้น ทำให้มังตราคลายความโกรธลง ดังถ้อยคำของพระมหาเถรวัดกุโสดอดังต่อไปนี้

"...ด้วยเราเล็งอัธยาศัยของพระเจ้าตองอูแล้วตระหนักว่า มังตราไม่รักการใดเหมือนการทหารเลย มังตรานักนิยมในเครื่องโอ่อ่าเจริญตาวิสัยกษัตริย์ชาตินักรบ ฉะนั้นวันพรุ่งนี้จะเด็ดเข้าเฝ้าขณะบ่าย ณ ที่ออกขุนนาง ท่ามกลางอำมาตย์ทั้งปวงเถิดแลจงแต่งตัวให้เป็นอันงามสำแดงกิริยาให้ฮึกไว้ อนึ่งเราจะเรียกเอาขุนเมืองขุนวังเสนาบดีผู้ใหญ่ทั้งสองนี้มาชอแรงให้สั่งการเตรียมถนนหนทางชาวบ้านชาวร้านรับรองนายทัพตองอูให้โอ่โถงไว้ แอบแฝงเอาหมอนอย่างทางราชการกำหนดแลการทั้งนี้มังตราไม่รู้ถึงจะนึกราษฎรตองอูนิยมทหารผู้กล้าเอง น้ำใจพระเจ้าอยู่หัวเราค่อยคลายที่ขุนข้องลง แล้วการ

นอกกว่านั้นจะเด็ดเจ้าจงแก้ไขเอาด้วยสติปัญญาตนเองเถิด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2189-2190)

นอกจากนี้แล้วพระมหาเถรก็ยังได้กล่าวเกลี้ยกล่อมน้ำใจมังตราประกอบอีก ดังถ้อยคำของพระมหาเถรว่า

"...ด้วยอกมหาบพิตรเองถูกชายปองรักร่วมและได้นางไปกระนี้ อาตมาภาพคะเนว่าอย่างมังตราเจ้าโทสะ จะทำการชะล่ายิ่งกว่าจะเด็ดเสียอีกข้อนี้กระไรมหาบพิตรไม่ไตร่ตรองดู พระเจ้าตองอูยิ่งฟังพระมหาเถระกล่าวถ้อยทูลชักความให้โอนเอียงเนื้อความสำคัญอันมั่นหมายไว้ก็เอียงไปตามคำ โดยเห็นพ้องไปข้างพระมหาเถรกล่าว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2226)

การทั้งนี้ยาขอบดำเนินเรื่องไปให้เห็นว่ามังตราชื่นชอบความองอาจของทหารหาญตองอูที่แผ่ขยายอาณาเขต มังตราโอนอ่อนคลายความแค้นลงในระดับหนึ่งแล้ว ดังคำกล่าวของมังตราว่า

"...มังตราต้องคารมขุนเมืองหว่านล้อมเข้ามามิได้รู้ตัว มองเห็นแต่ราษฎรอุ้มลูกจูงหลานมาคอยรับนายทัพกระนั้น พระทัยก็พลอยปิติด้วยน้ำใจประชาชนชาวตองอู ยิ่งได้มาฟังขุนพลเมืองยกตำแหน่งมหาราชพุกามกระนี้ด้วยแล้ว ตะเบงชะเวตี้พระเจ้าอยู่หัวก็อิ่มพระทัยครัน จึ่งว่าแม้นเราได้เป็นใหญ่ในพุกามประเทศผู้เดียวเมื่อใด เมื่อนั้นจะตีทองเนื้อแท้ปิดปากขุนเมืองอาท่านเป็นรางวัล..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2203)

ตอนทาสน้ำจัณฑ์

เหตุการณ์ความขัดแย้งในตอนนี้ เป็นความขัดแย้งตอนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงฝีมือความสามารถของยาขอบในการสร้างความขัดแย้งที่สนุกสนาน เข้มข้น ชวนติดตามว่าการเผชิญหน้า

กันระหว่างจะเด็ดและมังตราจะเกิดเหตุการณ์ใด ดังที่ยาขอบใช้กลวิธีสร้างความขัดแย้งต่อไปนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ความขัดแย้งในตอนนี้เกิดจากเกียรติภูมิและศักดิ์ศรี ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องในตอนจะเด็ดขึ้นตองอูไว้ เหมือนว่ามังตราคงจะใจอ่อนให้อภัยในการกระทำของจะเด็ดแล้วแต่ยาขอบได้พลักผันให้เหตุการณ์ในเรื่องสนุกสนาน น่าติดตามมากยิ่งขึ้นเมื่อแท้จริงแล้วมังตรายังมีความผูกใจเจ็บแค้นจะเด็ดอยู่ เมื่อจะเด็ดได้เข้าเฝ้ามังตรา มังตราซึ่งแค้นใจจะเด็ดเป็นทุนเดิมอยู่แล้วก็คิดจะชำระความแค้นใจ จึงได้ชวนจะเด็ดดื่มสุราจนจะเด็ดมึนเมา จากนั้นมังตราได้เอ่ยปากให้จะเด็ดถวายตะละแม่กุสุมา เป็นบริจาริกาของพระองค์ตามธรรมเนียมนายทหารเอกที่ตีเมืองได้ แล้วนำบรรณาการมาถวาย แต่จะเด็ดซึ่งเมาสุราอยู่แล้วก็รู้สึกไม่พอใจเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากตะละแม่กุสุมาเป็นสุดที่รักแห่งตน จะเด็ดและมังตราจึงเกิดมีปากเสียงกันขึ้น ดังคำโต้ตอบระหว่างจะเด็ดและมังตรา ดังนี้

"...ข้าพเจ้าเกิดมาเป็นข้าก็ทำแล้วในหน้าที่ข้า คือสละชีวิตตัวออกเอาราชการท่านส่วนสิกล่าวคำไม่สมลักษณะนายเมื่อจะเด็ดกล่าวคำทั้งนี้แล้วก็หันหลังจากที่นั่นมิได้ ลาพระเจ้าอยู่หัว ตะเบงชะเวตี้ต้องคำย้อนเป็นคำแรงก็ทรงพระพิโรธยิ่งนักร้องว่าเราขาดลักษณะนายก็เพราะไม่สั่งเอาหวายมากระหน่ำหลังคนผู้นี้ อ้ายไพร่จงกุมตัวจะเด็ดไว้แลอ้ายหนึ่งเร่งไพร่ล้อมวังมือหวายสำคัญมา เราจะกระทำการให้ปรากฏสมหน้าที่นาย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2242)

เหตุการณ์ยิ่งทวีความสนุกเข้มข้นยิ่งขึ้น เมื่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นในครั้งนี้นั้นทำให้จะเด็ดได้ทำความผิดติดตัวยิ่งขึ้นไปอีก โดยยาขอบให้จะเด็ดไม่ยอมให้ทหารล้อมจับกุมตัว และในขณะที่จะเด็ดกำลังฝ่าวงล้อมของทหารวังออกไปนั้น ได้สังหารทหารที่พยายามจะจับกุมตนเสียชีวิตไปเป็นอันมาก ดังข้อความว่า

"...จะเด็ดก็ชักดาบออกแลด้วยอาการของทหารเอกซึ่งสันทัดเพลงอาวุธชนิดนั้น แต่ชักดาบแล้วแลเข้าทะลวงฟันต้องไหล่ตัวนายไพร่ล้อมวังชาดสะพายแล่งเล่า เร็วประมาณชั่วพริบตาเดียวหมู่ไพร่เหล่านั้นก็ร้องบอกกันอึงมี่ บุเรงฟันเอานายหมวดตายลงอีกศพหนึ่งแล้ว ไพร่ซึ่งซ่อนอยู่แถวหลังก็จะเข้าจับคนที่ทำร้ายให้ถึงตัว ด้านเอาคนข้างหน้าแถวถลำเข้ามา จะเด็ดเมาหล้าและเมาเลือดที่กองแดงฉานตำตาก็หวดขวาซ้ายไม่รอมือเลย เหล่าไพร่ตายซ้ำอีกแปดเก้าศพ แลบาดเจ็บอีกหลายคน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2245-2246)

การคลายปมขัดแย้ง

ความขัดแย้งที่ปรากฏในตอนทาสน้ำจัณฑ์นั้น เป็นตอนหนึ่งที่ยาขอบได้แสดงให้เห็นความเข้มข้นของเหตุการณ์ในเรื่อง สร้างภาพความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างตัวละครเอกสองตัว คือ มังตรากับจะเด็ด ทำให้ผู้อ่านสนใจติดตามว่าความขัดแย้งของบุคคลทั้งสองจะลงเอยอย่างไร ผู้ศึกษาพบว่าผู้ประพันธ์คลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

ใช้บุคคลที่สามช่วยคลี่คลายความขัดแย้ง

1. ใช้ความหวังดีของเพื่อนรัก ยาขอบคลายความขัดแย้งในปัญหานี้ได้อย่างสอดคล้องและแยบยลเป็นอย่างยิ่ง ความผิดของจะเด็ดที่ก่อไว้ในตอนทาสน้ำจัณฑ์นั้นนับได้ว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงและใหญ่หลวงฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และสังหารทหารล้อมวัง ซึ่งเมื่อเกิดเหตุแล้วมังตราได้รีบไปแจ้งแก่มหาเถรกุโสดอ พระมหาเถรเองก็เห็นว่าจะเด็ดทำผิดร้ายแรงนัก เพราะไม่เพียงแต่จะเด็ดจะทำผิดประการดังกล่าวแล้ว จะเด็ดยังลอยเรือหนีออกไปที่ปากอ่าว ยาขอบคลี่คลายให้การลอยเรือหนีออกไปของจะเด็ดครั้งนี้ ไม่ได้เกิดจากความคิดของจะเด็ดเนื่องจากในตอนนั้นจะเด็ดกำลังเมาสุราและนอนหลับไป จาเลงกะโปซึ่งหวังดีต่อจะเด็ดไม่อยากให้จะเด็ดถูกคุมตัว จึงสั่งการให้ลอยเรือออกมา แต่พระมหาเถรไม่รู้เรื่องเข้าใจเป็นว่าจะเด็ดจงใจหนีโทษ พระมหาเถรจึงคิดจะช่วยมังตราในการจับกุมจะเด็ด ดังข้อความว่า

"...อนึ่งจะเด็ดกล้าทำการไม่เกรงด้วยแก่ศักดิ์ตัวกระนี้ ก็เห็นว่าอัธยาศัยซึ่ง

อาตมาเคยอบรมมาจะแปลกแปรไป ฉะนั้นจะคาดการณ์ในน้ำใจมันดุจเคยคาดแต่ก่อนหาได้ไม่แล้วและเมื่ออ้ายคนผู้นี้มานั้นเล่าหญิงชาวแปรมีเป็นที่รักอยู่แลมิพามา ลางทีคนผู้นั้นจะอ่อนความทะนงที่ชอบ คิดหลบลี้กลับไปหาความสำราญอยู่ในเมืองแปรก็เป็นได้ ขอตะเบงชะเวดี้ท่านจงแต่งหนังสือเป็นหนังสือหมายส่งไปถึงตองหวุ่นญีว่าจะเด็ดไปถึงที่โน่นวันใดเร่งกุมตัวจำเครื่องคุมไว้ให้จงได้ พระเจ้าตองอูไม่เคยเห็นพระมหาเถรโกรธจะเด็ดขนาดนี้เลย ตั้งหน้ามาหมายแต่จะได้ฟังพระมหาเถรกล่าวเข้าข้างจะเด็ดเป็นเกลียวไปครั้นมาปะกิริยาอาจารย์ตัวดั่งนี้ ความพิโรธที่อัดมาก็คลายลง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2253-2254)

จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้คลายปมไว้เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจของตัวละครเอกอย่างจะเด็ดที่ถูกพระมหาเถรวัดกุโสดอโกรธมากดังกล่าวมาแล้ว ว่ามิใช่เกิดจากความคิดของจะเด็ดเลยเป็นเพียงแต่จาเลงกะโบต้องการป้องกันจะเด็ดมิให้ถูกคุมตัวเท่านั้น จึงสั่งการให้ลอยเรือหนีไป ซึ่งการคลี่คลายปมครั้งนี้จะเป็นผลดีต่อจะเด็ดตัวเอกของเรื่องในภายหลังที่ถูกพระมหาเถรตามมาทัน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในโอกาสต่อไป

2. ใช้ความเมตตาของอาจารย์ เมื่อพระมหาเถรตามมาจนถึงเรือที่จะเด็ดลอยลำอยู่ก็ได้พบกับจะเด็ด และได้รับทราบความจริงว่าการลอยเรือหนีออกมานอกอ่าวเช่นนี้มิใช่เกิดจากการสั่งการของจะเด็ด พระมหาเถรจึงรู้สึกอึดอัดใจไม่รู้จะทำประการใดดี เหตุการณ์ในตอนนี้ยาชอบได้แสดงให้เห็นถึง ความรักความเมตาของพระมหาเถรที่มีต่อจะเด็ดได้เป็นอย่างดี ดังความว่า

"...พระมหาเถรฟังกูรู้แน่ว่าน้ำหนักความอยู่ข้างจาเลงกะโบที่โมโหฮึดก็เริ่มเสื่อมคลายพิจารณารูปการณ์แล้วยังไม่เห็นการที่จะแก้ไข อนึ่งเมื่อทูลมังตราถึงว่าจะเป็นพนักงานชำระโทษจะเด็ดนั้น มังตราก็ดีใจว่าพระมหาเถรใจเที่ยงอยู่ ครั้งนี้มิว่าจะไม่ได้เอนจริงแล้ว แต่มังตราหนักอุปทานหรือจะไม่คิดไปข้างว่า มหาเถรเกิดใจเอียงเสียอีก หรือหากมังตราหนักอยู่ด้วยอกุศลจิต ก็จะคิดไปข้างว่าพระมหาเถรออกอุบายลวงทำโกรธ

พลอยด้วยแต่เนื้อแท้ทำอุบายรับหน้าไว้ชั้นหนึ่งดอกคิดวนเวียนไม่ตกแล้วเจ้าอาวาสกุโสดอก็ร้องว่ากูจะทำประการใดดี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2264)

3. ใช้ความรักของผู้เป็นแม่ ยาชอบกำหนดให้พระมหาเถรอับจนหนทางที่จะให้ความช่วยเหลือจะเด็ดศิษย์ แต่ต่อมายาชอบเองก็ให้พระมหาเถรนึกถึงผู้ที่จะช่วยเหลือจะเด็ดได้บุคคลนั้นคือแม่นมเลาชี พระมหาเถรจึงให้ตะละแม่จันทราไปวอนแม่นมเลาชีให้ไปเจรจากับมังตราเพื่อผ่อนโทษให้แก่จะเด็ด

การคลายปมของเรื่องในตอนนี้ ยาชอบเลือกแม่นมเลชีเป็นบุคคลที่เข้ามาคลี่คลายปัญหานี้ นับว่าเป็นการเลือกบุคคลที่มาคลายปมขัดแย้งได้เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เพราะแม่นมเลาชีนั้นถึงแม้ว่าจะเป็นสามัญชน แต่ก็เป็นถึงพระนมหลวงที่เลี้ยงดูมังตรามาตั้งแต่เยาว์วัย ดังนั้นมังตราจึงให้เกียรติ รักเคารพและเชื่อฟังแม่นมเป็นอย่างยิ่ง

ยาชอบให้แม่นมมาพบกับมังตราโดยชี้แจ้งว่ามิได้เห็นแก่จะเด็ดลูกชาย แต่ว่ารักและเอ็นดูตะละแม่จันทราซึ่งเป็นหญิงและกำพร้าซึ่งตนก็ให้ความรักดุจดังบุตรีของนางเอง จึงไม่อยากเห็นตะละแม่จันทราต้องมัวหมองเพราะการรับชายผู้มีมลทินมาเป็นคู่ครอง ดังความต่อไปนี้

"...ตะละแม่พี่นางรักใคร่อาลัยจะเด็ดมิได้เบาลงกว่า ครั้นความชั่วของคนผู้นี้ยังไม่ปรากฏจึงข้าพเจ้าพระนมเฒ่าตกฐานะดั่งคนรูปถันยุคลหย่อนยานถึงรั้งผ้า จะตัดก็ตัดมิได้จำต้องทนอายกลิ้งอกหนักอยู่ ที่ว่าผลอันจะเกิดแต่การรอนเคราะห์จะเด็ดจะพลอยกระเทือนไปถึงตะละแม่จันทราก็เป็นดั่งเฉลยนี้ ก็แหละจันทรานั้นคือผู้ใดเล่ามิใช่ราชธิดาท่านท้าวเจ้าตองอูเดิมแลพี่สาวเจ้าตองอูปัจจุบันนี้หรือ มังตราท่านว่าข้าพเจ้าไม่รักพี่นางท่านเนื้อแท้ดอกไม่รักพี่ท่านเอง ตะละแม่ตองอูอันอยู่องค์เดียว แลข้าพเจ้าเลี้ยงบำรุงมาแต่น้อยนั้นเป็นที่รู้ว่าน้ำพระทัยสะอาด เนื้อความที่นางมาปลงใจรักด้วยลูกชายข้าพเจ้านั้นจะผิดถูกอย่างไรก็ตามเถิด แต่ลงได้ปักใจแล้วก็เห็นว่าคงจะไม่เปลี่ยนแปรเป็นอื่นไปอีกไม่ได้ พระเจ้ามังตราจะเอาโทษคนคู่สวาทของพระพี่นางได้ถึงตายตามโทษข้อนั้นย่อม

เหมือนท่านประหารพี่ท่านเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2285-2286)

ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายาชอบรู้จักมนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์เป็นอย่างดี จึงเลือกบุคคลที่มาคลายความขัดแย้งในตอนนี้ได้อย่างเหมาะสมยิ่ง เพราะนางเป็นแม่นมของมังตราและเหตุผลที่แม่นมเลาชีก็ชี้ให้เห็นว่าผลกระทบจะมีไปถึงจันทราพี่นางของมังตราที่จะได้รับทุกข์เอง

มังตราจึงยอมยกโทษให้จะเด็ดด้วยเหตุผลของแม่นมเลาชีก็มีอยู่ อีกทั้งจะเด็ดก็เคยทำคุณความดีให้แก่ตองอูเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับแม่นมเลาชีเห็นช่องทางที่จะลงโทษจะเด็ดด้วยวิธีที่เหมาะสมยิ่งนัก โดยให้จะเด็ดบวชเพื่อสงบจิตใจ ดังคำสนทนาของบุคคลทั้งสองดังนี้

"...ตะเบงชะเวตี้สงสัยซักเอาว่าแม่จะทำอย่างใด แม่เลาชีก็ว่าอายุมันคิดขาดเพิ่มได้วัยบรรพชาแล้ว ข้าพเจ้าจะว่ากล่าวให้มันละเพศฆราวาสเสียบวชเอาเป็นภิกษุอยู่ในกุฏิกวดขันของเจ้าชรัววัดกุโสดอ อุบายดั่งว่านี้จะล้างความวิตกของพระเจ้าอยู่หัวท่านลงทุกส่วนข้างความเสน่หาภายในก็ทำไปไม่ตลอด ข้างภายนอกเห็นว่ามันคงไม่กล้าละเมิดคำอาจารย์ สึกจากสิกขาเพศเตลิดไปเมืองแปรดอก การทั้งนี้ยังจะเปรียบได้ด้วยการจำมันไว้ด้วยวินัยบัญญัติอีก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2292)

ด้วยเหตุนี้มังตราจึงยอมใจอ่อนตามคำของแม่นม จะเด็ดจึงมีโอกาสพ้นจากราชภัยอีกครั้งหนึ่ง

ตอนแม่ให้นมของมังตรา

แม้ว่าความขัดแย้งระหว่างมังตราและจะเด็ดมีท่าทีว่าจะลงเอยด้วยดีได้ ตามที่เสนอไปแล้วนั้น ผู้ประพันธ์ได้สร้างความขัดแย้งขึ้นมาใหม่ทำให้เรื่องที่สงบลงเรียบร้อยแล้วนั้นกลับเข้มข้นขึ้นอีกดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ความแค้นของสอพินยาเหตุการณ์ในตอนนี้เป็นความขัดแย้งที่ทำให้เรื่องมีความสนุกมากตอนหนึ่ง ยาขอบชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์นั้นได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างเมืองต่าง ๆ เมื่อจะเด็ดอยู่ในเพศบรรพชิตได้เตือนเศษ ๆ ก็ได้รับทราบข่าวว่าหงสาวดียกทัพมาประชิดเมืองแปร ทำให้พระภิกษุจะเด็ดตกใจและเป็นกังวลยิ่งด้วยพะวงห่วงตะละแม่เมืองแปร เหตุการณ์ตอนนี้ก็เป็นหลักฐานตอนหนึ่งที่ยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงความรักของจะเด็ดที่มีต่อตะละแม่กุสุมา เพราะแม้ว่าจะถือเพศบรรพชิตแล้ว แต่จะเด็ดก็ยังตัดอาลัยกุสุมาไม่ได้จึงทำให้เกิดความกังวลยิ่ง ดังความว่า

"...ข่าวสอพินยาประชิดหงสาวดีทั้งนี้ ยินแล้วเร่าร้อนไปทั่ววรกายด้วยแจ้งแล้วว่าสอพินยาทำศึกครั้งนี้เหมือนมีมานะอันได้แต่เทพเจ้าหนุน คงทำการชนิดเอาชีวิตออกเป็นเดิมพันวางจะเด็ดหมกมุ่นด้วยความข้อนี้แลห่วงตะละแม่ชาวแปร ฉุกคิดว่าพระอัครเทวีผู้มารดามีใจนิยมช้างเขยหงสาวดีอยู่ก็ประการหนึ่ง แลตัวจากนางโดยไว้รอยหมางกระนี้มิรู้จะมีจิตคิดไปช้างเนื้อความใดประการหนึ่ง แลบัดใจนั้นเล่าอารมณ์หึงหวงตามทำนองโลกีย์ ก็กลุ้มกลัดหนักอยู่อารมณ์แล่นไปช้างอกุศลจิตว่าสอพินยาก็เคยมีข้อข้องสัมพันธ์ด้วยนางเป็นที่สนิท เกลือกความคิดตะละแม่จะแปรปรวนหวนกลับเอ็นดูคนผู้นั้นมามิมากก็คงชั่วครูหนึ่งบ้าง จะเด็ดก่อความคิดขึ้นหลอนตัวเองแล้วหน้าเครียดหาความสบายมิได้เลย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2303-2304)

จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งนี้ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งในใจ และมีผลกระทบต่อจะเด็ดโดยตรงพระมหาเถรกุโสตอแจ้งท่าทีของจะเด็ดว่าพะวักพะวนด้วยข่าวศึกจึงได้ตักเตือนและเรียกสติให้จะเด็ดพยายามสำรวมจิตใจให้อยู่กับธรรมะ อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับความรู้สึกและเหตุการณ์ในครั้งนี้ ยาขอบได้ให้จะเด็ดกล่าวออกตัวได้อย่างเหมาะสมและเป็นเหตุเป็นผลดังความว่า

"... คือตามปูมชาตาข้าพเจ้าเกิดใต้ดาวหนึ่งอันบังคับลักษณะให้ถืออาวุธฆ่าฟัน

ประหารศัตรูพระคุณไม่หมายจะเกณฑ์ให้ข้าพเจ้าบวชไปกระทั่งวัยชรา มั่วสุมให้แตกฉานไปในประยัติธรรมดอกจึ่งสู้ฝากฝังข้าพเจ้าไปศึกษาเพลงอาวุธด้วยท่านตะคะญี พระคุณว่าไว้ดั่งนี้แลอบรมข้าพเจ้าครบถ้วนเหมือนอย่างว่าแล้ว ฉะนั้นช่าวศึกจึ่งกวนอารมณ์หนักอยู่สถานหนึ่งข้าพเจ้าเข้าใจเอาเองว่าอันคนอุทิศกายบ่ายหน้าเข้ามาเป็นสงฆ์นั้น บุญราศีย่อมเกิดแต่เจตนาตัวเป็นสำคัญใช่จะหมายสำคัญเอาที่วันบวชมากน้อยนั้นมิได้ใจรักแลบวชนานไปเป็นต้น พระคุณได้ชื่อว่าบำเพ็ญครบจริงแล้ว แต่ผู้ที่ใจหน่ายขืนบวชไปรังแต่จะเกิดกรรมกับตัวเอง กระไรพระคุณว่ากล่าวให้ข้าพเจ้าไปเอาราชการศึกแปรเสียมิมีประโยชน์กว่าหรือ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2305)

นอกจากนี้แล้วจะเด็ดยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกครั้งนี้ได้อย่างรอบคอบและหลักแหลมเพื่อเป็นการประกอบว่าตนควรจะได้มีโอกาสไปทำศึกในครั้งนี้ด้วย ไม่ควรปล่อยให้หน้าที่ของตองวุ่นญี,ตะคะญี และจิสะเบงเท่านั้น เหตุผลที่จะเด็ดอาสาทำศึกครั้งนี้ ยาขอบให้จะเด็ดแสดงเหตุผลที่ทำให้เห็นแก่ประโยชน์ของเมืองตองอูที่ไม่ควรจะเสียเมืองแปรไป โดยจะเด็ดไม่ได้อ้างจะอาสาทำศึกเพื่อความรักของตน จึงเป็นเหตุผลที่แยบยลและมีน้ำหนักเพียงพอที่จะเด็ดขอสึกเป็นฆราวาส

อย่างไรก็ตามผู้ประพันธ์กำหนดให้มหาเถรวัดกุโสดอไม่เห็นด้วยและไม่ยอมทำตามคำของจะเด็ดที่ต้องการจะไปทำศึกที่เมืองแปรครั้งนี้มหาเถรจึงได้สั่งการให้จาเลงกะโบ, เนงบา, สีอ่องไปช่วยตะคะญี และตองหวุ่นญี ไปทำศึกแทน

เป็นที่น่าสังเกตว่าศึกหงสาวดีมาประชิดเมืองแปรครั้งนี้ ยาขอบไม่ได้สร้างให้ความต้องการของจะเด็ดบรรลุผล จะเด็ดถูกพระมหาเถรวัดกุโสดอคัดค้านเรื่องการออกศึกดังความที่พระมหาเถรกล่าวไว้ เมื่อจะเด็ดพยายามชี้แจงความจำเป็นว่าตนควรจะไปช่วยตองหวุ่นญีชุนพลตองญีในครั้งนี้ ดังคำของพระมหาเถรที่ว่า

"...พระมหาเถรหวังจะตัดคำเจรจาของเจ้าสานุศิษย์เสีย ขึ้นเสียงเกรี้ยวเอาว่าตัวทำการมีชัยมาครั้งหนึ่งแล้ว เจรจากำเริบดุจลบความรู้ตองหวุ่นญีชุนพลเจียว

หรือ อันศึกหงสาวดีครั้งนี้ยังว่าเสมอปล่อยให้ตองหวุ่นญีต้านจะทำการไม่ตลอด ตัวจึ่งใคร่รับการเสียเองเจ้าทำศึกเอาชัยได้ครั้งหนึ่งฮึกเท่านี้ สืบไปได้รับชัยจากเมืองใดอีกมิฮึกกระทั่งหลู่เอาเราหรือเจ้าหนุ่มก็ดกใจหนัก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2306)

แลจะเด็ดก็ต้องยอมทำตามคำของพระมหาเถร ด้วยการปล่อยให้เพื่อนเกลอทั้งสามออกศึกเพียงลำพัง เป็นการทำให้ภาพของจะเด็ดที่ผู้อ่านอาจคิดว่ามีใจแก่ตะละแม่กุสุมามากไปกว่าตะละแม่จันทรานั้นค่อยบรรเทาลงและยอมรับได้ และทำให้ความรักความนิยมความศรัทธาของผู้อ่านก็จะมีต่อจะเด็ดตัวละครเอกเป็นไปในทางบวกเช่นนี้ตลอดไป

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

เหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ยาขอบ ได้สร้างความขัดแย้งในทางการเมืองขึ้นมาด้วย เมื่อทัพจากหงสาวดีได้ยกมาล้อมเมืองแปรทำให้จะเด็ดซึ่งอยู่ในเพศบรรชิตเกิดความกังวลใจยิ่ง ดั่งที่ได้เสนอความพะวักพะวนใจของจะเด็ดไปแล้วในขณะที่ทางเมืองแปรกำลังถูกเมืองหงสาวดีโอบล้อมอยู่ยาขอบก็ได้สร้างความขัดแย้งทางการเมืองขึ้นมาอีกด้วยการให้มีกองทัพซึ่งในขณะนี้ยังไม่ทราบว่าเป็นกองทัพเมืองใดและมาจากที่ใด รุกยกเข้ามาอย่างรวดเร็วจู่โจมเข้าประชิดตองอูเช่นกัน การกระทำของกองทัพปริศนานี้ได้แสดงพฤติกรรมอันโหดเหี้ยมและแปลกประหลาดกว่ากองทัพอื่น ๆ เป็นต้นว่าการใช้หน้าไม้เป็นอาวุธการสังหารผู้หญิงและทารก

การที่ยาขอบสร้างความขัดแย้งในเนื้อเรื่องให้เกิดขึ้นในจุดนี้นั้น ก็เพื่อจะเป็นมูลเหตุให้จะเด็ดได้มีโอกาสกลับไปชี้ม้ากรายทวนอย่างงามสง่า และบัญชาการรบในฐานะแม่ทัพตองอูอย่างองอาจผึ่งผายอีกครั้งให้สมกับเป็นเรื่องราวนักรบที่ยิ่งใหญ่นามผู้ชนะสิบทิศเพราะหากปล่อยให้ช่วงชีวิตของตัวเอกเช่นจะเด็ดต้องอยู่ในสมณเพศตลอดไป อรรถรสของเรื่องก็จะลดน้อยลง ดังนั้นการให้จะเด็ดได้มีโอกาสกลับมานำทัพตองอูอีกครั้งหนึ่งเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง และยาขอบได้ใช้เหตุผลเพียงพอที่จะทำให้จะเด็ดละสมณเพศเพื่อกลับมารับใช้บ้านเมืองได้อย่างเหมาะสมยิ่งด้วยศึกมาประชิดตองอูทำให้ชาวตองอูได้ยาก จะเด็ดในฐานะที่เป็นคนตองอูย่อมเจ็บร้อนแทนบ้านเมืองได้และมังตราก็ยังมองไม่เห็นบุคคลที่จะมาบัญชาพลต้านศึกที่ยกมาโอบล้อมครั้งนี้ การเลือก

วิธีการในอันที่จะให้ตัวเองอย่างจะเด็ดกลับมากรำศึกได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งดีกว่าที่จะให้จะเด็ดละสมณเพศออกมาทำศึกช่วยเมืองแปรซึ่งอาจมองได้ว่าจะเด็ดโน้มเอียง ไปข้างตะละแม่กุสุมามากเกินไป การเลือกใช้ยุทธวิธีในการนี้ของยาชอบจึงนับได้ว่าเป็นวิธีการที่ดีเยี่ยมและลงตัวเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องให้มองเห็นว่าไม่มีผู้ใดมีความเหมาะสมที่จะนำทัพตองอูออกต้านศึกได้เทียบเท่าจะเด็ดแล้วในครั้งนี้ จะเด็ดก็คงจะต้องลาสิกขาออกจากเพศบรรพชิตเพื่อลงสู่สนามศึกอีกครั้งแน่ ๆ แต่ยาชอบได้วางเรื่องให้สนุกขึ้นอีกลำดับหนึ่งโดยใช้ความทิฐิมานะของมังตราที่ไม่ยอมพิจารณาจะเด็ดให้ทำหน้าที่นี้ แม้ว่าพระมหาเถรจะเจรจาเพื่อเสนอแนวทางให้โอกาสแก่จะเด็ดแล้วก็ตาม แต่มังตราก็ยังตั้งมั่นในทิฐิมานะเดิมโดยยาชอบให้มังตราออกบัญชาการรบด้วยพระองค์เอง

> "...พระเจ้าตองอูฟังมหาเถรจะว่ากล่าวให้เอนไปข้างที่ไม่ชอบใจ ก็นิ่งเสียเหมือนไม่ได้ใส่ใจฟังเหตุ ให้เสียงที่พระมหาเถรเจรจาทอดระยะห่างแลมิให้เสียกิริยา แล้วก็บอกละแล้บ้านเมืองอยู่ในฐานะข้าพเจ้าเหมือนเจ้าบ้าน ย่อมเป็นหน้าที่ระวังรักษาทรัพย์ของตัวเอง ไม่ชอบที่จะไปป่าวร้องให้ผู้อื่นมาเจ็บร้อนแทนตัว พระเจ้าตองอูตรัสเป็นแง่ทิ้งไว้เพียงเท่านี้ ครั้นละไปแล้วพระมหาเถรก็ว่ากับเจ้าหนุ่มศิษย์รักว่ามังตรามากทิฐิเห็นทีจะออกกำกับการยุทธเอง..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2330)

เมื่อเรื่องดำเนินมาถึงตอนนี้ ยาชอบได้เฉลยคำตอบให้ผู้อ่านได้ทราบว่ากองทัพที่กล้ารุกมาประชิดตองอูก็คือกองทัพเมืองอังวะโดยการนำของเมงกยอกแง ซึ่งมีความแค้นตองอูเดิมเมื่อครั้งปราชัยแก่ตองอูในคราวแรก การนำทัพอังวะมาทำศึกในครั้งนี้ เมงกยอกแงได้นัดหมายกับหงสาวดีไว้แล้วเป็นอันดี เพียงแต่รอเวลาที่จะลงมือทำการเท่านั้น ดังความว่า

> "...ฝ่ายเมงกยอกแงสังเกตการณ์เห็นว่า ตองอูสำแดงทีจะลงค่ายมั่นตั้งรับ

ตัวให้เนิ่นนานไปกระนั้น ก็มิได้นอนใจถอนทหารแนวนอกชิดชายไม้ทั้งนั้น แลคอยวันคืนอันสอพินยานัดจะลงมาทำการ ณ เมืองตองอูแต่เมงกยอกแงเชื่อในสัจจกิริยาซึ่งอุปราชหงสาวดีระดมพลได้ยังไม่พร้อมมูล จึ่งยกมาสบทบล่ากว่าที่พูดจากันไว้เมงกยอกแงก็มิได้มีหนังสือไปตักเตือน จึ่งชายเขตตองอู ณ บัดนี้ตกเป็นอันว่าเมงกยอกแงนายทัพอังวะแลตะเบงชะเวตี้เจ้าอยู่หัวลงค่ายหยุดพลคุมเชิงกันอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2336)

การคลายปมขัดแย้ง

เรื่องผู้ชนะสิบทิศที่ยาชอบผูกปมมาถึง ตอนที่สอพินยายกกองทัพหงสาวดีมาประชิดแปรเพื่อหวังตีเมืองแปรและชิงกุสุมาคืนนั้น นับว่าเป็นการผูกปมขัดแย้งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่ายาชอบจะหาทางออกให้กับความขัดแย้งนี้ได้อย่างไร ผู้ศึกษาพบว่ายาชอบมีวิธีการคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

ใช้บุคคลที่สามมาช่วยคลายความขัดแย้ง

1. ใช้อุบายลวงว่าเป็นพวกเดียวกัน การคลี่คลายความขัดแย้งสืบเนื่องมาจากที่สอพินยาได้ปรารถว่า ทัพหงสาวดีได้ยกมาโอบล้อมแปรเช่นนี้มาเป็นเวลานานแล้วแต่ยังไม่มีความก้าวหน้าในการทำการให้เห็นผลเป็นที่ชื่นใจได้เลย ไชลูจึงได้เสนออุบายปลอมตัวเป็นเชลยชาวแปรเพื่อจะหาลู่ทางเข้าเมืองแปรไปพบกับจิสะเบง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ทัพของหงสาวดีต่อไป อุบายนี้ก็ได้รับความเห็นชอบเป็นอย่างดีจากสอพินยา ไชลูจึงดำเนินการตามอุบายได้โดยได้วางตัวสนิทกับกะสานายบ้านชายน้ำฝั่งซ้ายละแวกหน้าเมืองแปรและได้ลวงกะสาว่า ตนนั้นแท้จริงแล้วเป็นคนชาวแปรที่ถูกต้อนมาเป็นไพร่เกณฑ์ทำงานในหงสาวดีนั่นเองดังนี้

"...กะสาจึ่งว่าพ่อว่าทั้งนี้ประหนึ่งสืบสวนพ่อเป็นหงสาวดีเพียงห้าส่วน ไชลูก็ว่าห้าส่วนยังมากเสียซ้ำข้าพเจ้าชาวแปร ณ บัดนี้จะดูด้วยนัยน์ตาคนคอยเฝ้านั้นหามิได้ดูแล้วอนาถใจที่เห็นชาวแปรเชื้อเดียวกับตัวมาทนทุกข์อยู่ดอก กะสาถามว่าท่านเป็นชาวแปรหรือไชลูก็ว่า นอกกว่าจะได้อาศัยแผ่นดินหงสาวดีเป็นที่เติบโตแล้ว จะหาส่วนใดใน

หงสาวดียิ่งไปกว่าแปรนั้นหามิได้ บิดามารดาข้าพเจ้านั้นเป็นชาวแปร..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2345-2346)

ด้วยเหตุนี้เรื่องจึงเข้มข้นขึ้นเมื่อยาขอบดำเนินเรื่องให้ไชลูใช้กะสาเป็นสิ่งกำบังตนให้เข้ามาเมืองแปรได้โดยสะดวก เนื่องจากกะสาเป็นนายบ้านและคุ้นเคยกับทหารแปรอยู่เป็นอย่างดี ดังนั้นเมื่อไชลูวางอุบายทำทีชวนกะสาและครอบครัวรวม 14 คน หนีกลับไปเมืองแปร จึงทำให้ไชลูลอบเข้าเมืองแปรได้โดยสะดวก อีกทั้งยังได้รับการต้อนรับและให้พำนักเป็นอย่างดีจากครอบครัวของกะสาในเมืองแปรซึ่งเป็นผู้มีฐานะดี

2. อุบายประจบสอพลอและกระทำเพื่อเอาใจ ผู้ประพันธ์ให้เรื่องราวเข้มข้นขึ้นไปอีกเมื่อไชลูพยายามหาช่องทางที่จะพบจิสะเบงเพื่อชักชวนจะให้ช่วยทำการ แล้วไชลูก็บรรลุผลเมื่อใช้ความสามารถและเล่ห์เหลี่ยมเข้าพบจิสะเบงจนได้

การพบกันในตอนแรก ๆ ของบุคคลทั้งคู่นี้ ยาขอบให้จิสะเบงยังคิดแค้นชุ่นใจในตัวไชลูและสอพินยาอยู่ เมื่อครั้งที่ไม่ทำตามสัญญาในการเข้าตีทัพตองอู ในคราวที่มังตรายกมาล้อมแปรครั้งก่อนนั้นซึ่งเป็นผลให้กองทัพเรือของตองหวุ่นญีบิดาตนเสียหายยับเยิน ทั้งที่ได้กระทำสัตย์แก่กันไว้แล้วว่า สอพินยาและไชลูจะเข้ารุกกระหน่ำแต่กองทัพบกอันมังตราเป็นผู้คุมเท่านั้น แต่ยาขอบได้ให้ไชลูใช้ความเฉลียวฉลาดและชั้นเชิงในการเจรจาเอาตัวรอดอย่างสมเหตุสมผลได้ ดังความว่า

"...เมื่อท่านแค้นข้อนี้ควรพิเคราะห์เสียก่อนว่า ฝ่ายแปรครั้งนั้นมหาอุปราชสอพินยาแลข้าพเจ้าเป็นผู้บัญชาการเองหรือ ฝ่ายรานองแลปะขันขุนพลแปรดอกคิดการเอง แลเมื่อรานองเผาเรือตองอูแล้ว อนุชาพระเจ้าหงสาวดีกับรานองก็ผิดใจกันแต่นั้นมา แต่ในที่นี้มาตรว่าจะเป็นความจริง ก็ขาดข้อพิสูจน์ให้ท่านเชื่อถือได้ ฉะนั้นมหาอุปราชสอพินยาจึ่งร้อนใจอยู่ แลข้าพเจ้าแจ้งความจริงแก่ท่านประการหนึ่ง แลมาคิดค่าทดแทนประดาข้าของมีราคาอันท่านจิสะเบงสูญไปในกองเพลิงครั้งนั้นด้วยจิสะเบง ท่านโกรธกับข้าพเจ้ามาครั้งใดเล่าฝ่ายข้าพเจ้าถึงกับจะกลับคิดเอาไฟเข้าเผาท่านเสียแล้ว ไชลูก็จี้ให้

ถูกใจว่าถึงหากบัดนี้จิสะเบงจะละอัธยาศัยนักเลงแล้ว ก็คงจะคิดให้ถึงวิสัยนักเลงชั้นท่าน แลเราอันคนใดซื่อแล้วสมัยท่านยังเป็นนักเลงสนุกนั้นคิดคดต่อเขามีหรือ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2353-2354)

นอกจากนี้ไชลูยังมีข้อเสนอที่ทำให้จิสะเบงผู้มากด้วยความโลภ ต้องรับข้อเสนอของไชลูไว้พิจารณา และให้การต้อนรับไชลูฉันท์มิตรจนเป็นช่องให้ไชลูได้ใช้สติปัญญาอันชาญฉลาดทำการเพื่อประจบ สอพลอ และเอาใจจิสะเบงให้ตายใจและพอใจในสอพินยาและไชลูมากยิ่งขึ้น ดังความว่า

"... สอพินยาเจ้านายทัพก็ปรารถนายิ่งล้นจะตอบแทนท่านให้สมควรกัน แลการตอบแทนครั้งนี้สอพินยาหมายจะแต่งตั้งให้จิสะเบงมิตรคู่ใจได้สำเร็จในราชการเมืองเมาะตะมะ จะเปรียบยศก็ดุจเจ้าประเทศราชอันขึ้นแต่หงสาวดี แต่ถ้าเทียบโดยเหตุผลแล้วเมื่อจิสะเบงท่านเป็นใหญ่ ณ เมาะตะมะก็จะมีเกียรติยศยิ่งเสียกว่าเจ้าประเทศราชทั้งปวงเพราะจิสะเบงท่านนั้นสอพินยายกย่องขึ้นเป็นมิตร..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2355)

การคลายความขัดแย้งที่ไชลูจะนำมา เป็นประโยชน์ในการที่จะทำให้จิสะเบงพอใจยาขอบเลือกสรรได้อย่างเหมาะสมยิ่งด้วยการให้ไชลูได้มีโอกาสช่วยเหลือจิสะเบงให้สำเร็จในด้านความรัก เนื่องจากจิสะเบงเป็นผู้มักมากด้วยอิสตรี และสตรีที่สามารถเป็นผู้กำหัวใจของชายหนุ่มผู้ซึ่งผ่านบรรดาสาวงามมามากอย่างนับไม่ถ้วนเช่นจิสะเบงนั้น ต้องเป็นสตรีที่ย่อมมีความพิเศษกว่านางอื่นเป็นแน่ จึงสามารถชนะใจของหนุ่มเจ้าสำราญดั่งจิสะเบงได้ ยาขอบวางตัวสตรีผู้นี้ได้อย่างเหมาะสมยิ่งอีกเช่นกัน ด้วยการดำเนินเรื่องให้จิสะเบงผูกใจรักนางโชอั้วบุตรีของปะขันหวุ่นญีชุนพลเมืองแปรผู้ล่วงลับไปแล้วเพราะโชอั้วมีความเหมาะสมที่จะทำให้จิสะเบงตกหลุมรักได้ ไม่ว่าจะเป็นความงาม ชาติตระกูลและอุปนิสัยใจคอ

แต่ผู้ประพันธ์ก็ทำให้เรื่องราวความรักในใจของจิสะเบงต้องสะดุดลง เมื่อนางโชอั้วไม่ยอมรับไมตรีจากจิสะเบง เมื่อโชอั้วไม่ยอมรับไมตรีจากจิสะเบงและกลับทำร้ายเอาด้วยเมื่อ

จิสะเบงลวนลามนาง ดังคำบอกเล่าของจิสะเบงที่กล่าวแก่ไชลูว่า

"...หากข้าพเจ้านี้เป็นคนอารมณ์ร้อนไม่อยากว่าวอนให้ยาวความ ก็หมายจะมอบปฏิพัทธ์ด้วยกลสัมผัสประทับรอยจูบแก่นางเป็นสำคัญไว้ นางนั้นจึงได้กัดเอาชณะที่ถูกกอดเอาตัวแต่พิษฟันนี้ไชลูเอย ยังมิได้เจ็บเสมอคำนางที่กล่าวว่า อย่าว่าจิสะเบงเสมอชั้นนายทหารตองอูเลย ถึงหากบุเรงนองแม่ทัพคนเก่าหรือตะเบงชะเวตี้เองก็มิได้มีใจยินดีด้วย คำนางทั้งนี้ตริงหูข้าพเจ้าจนไม่อาจลืมเสีย ไม่รักตอบเราแล้วกลใดจะเอาเราไปเปรียบอ้ายจะเด็ดผู้หาตระกูลไม่ แม้นไม่คิดนิดหนึ่งว่าเบื้องนี้จำเป็นว่ารักษาน้ำใจชาวแปรแล้วเลือดเก่านั้นเดือดพล่านอยู่ก็ฉุดนางมาเป็นเมียเสียด้วยกำลังบริวาร..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2359-2360)

เรื่องราวผู้ชนะสิบทิศของยาขอบสนุกสนานยิ่งขึ้นเมื่อยาขอบให้ไชลูเจ้าเล่ห์มองเห็นช่องจะใช้จิสะเบงเป็นไส้ศึกให้แก่หงสาวดี โดยใช้ความรักของจิสะเบงที่มีต่อนางโชอั้วเป็นเครื่องมือ ไชลูจึงขันอาสาไปเจรจาความสวาทแก่นางโชอั้วให้ซึ่งจิสะเบงก็ยินดี

เหตุการณ์ในเรื่องเข้มข้นมากยิ่งขึ้น เมื่อยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดและเจ้าเล่ห์ของไชลูที่ใช้เล่ห์เหลี่ยมเกลี้ยกล่อมนางโชอั้วจนใจอ่อน ยอมทำตามแผนการไชลูให้ทำทีรับรักจิสะเบงทั้งที่นางต้องฝืนใจทำก็ตาม ดังเหตุผลที่ไชลูได้ยกมาอธิบายแก่นางโชอั้วดังนี้

"...ดั่งนั้นผิวแม่นางเห็นด้วยคำข้าพเจ้า ก็จักสำเร็จความแค้นชาวตองอูประการหนึ่ง แลช่วยปลดแอกออกจากแปรอีกประการหนึ่ง จิสะเบงผู้ทรงอำนาจในราชการทหารผู้หนึ่งนั้น เมาโฉมเป็นทาสแก่โชอั้วแม่แล้วมีรักจะทำรักจะเป็นไร ประคองใจจิสะเบงให้งมงายไว้ว่ากล่าวให้เห็นด้วยเมืองแปรเสีย ลำพังข้าพเจ้าเพื่อนเก่าประมวลสินบนมาวอนจิสะเบงก็มีใจลังเลอยู่ช้าแปรมาถูกลมรักจากปากแม่นาง ท่านหนุนจิสะเบงหรือจะมิอ่อนอยู่ในกำมือท่าน ฝ่ายท่านเป็นคนบังคับจิสะเบงให้เสียคนหนึ่ง การนอกนั้นเป็นพนักงานข้าพเจ้าจะทำการเอง ตองอูถอยจากแปรเมื่อใด สถูปบรรจุอัฐิปะชันอันเป็นเครื่องหมายเหมือนมีไว้ประจานว่าชุนพลแปรแพ้แก่ ความคิดทหารตองอูจนตัวตาย

นั้น ก็จะราบลงกับพื้นดินเพราะทหารหงสาวดี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2370)

การวางอุบายเช่นนี้ของไชลู เป็นผลให้จิสะเบงคลายความคลางแคลงใจในตัวไชลูและคิดว่าไชลูคือมิตรแท้ของตัว อีกทั้งยังเพิ่มความรักความเกรงใจที่ไชลูได้ช่วยเหลือตนเรื่องความรักที่ตนมีต่อนางโชอั้วได้สำเร็จ จิสะเบงก็หายโกรธเคืองไชลูและสอพินยาทำให้เป็นช่องให้สอพินยาและไชลูได้ใช้จิสะเบงเพื่อประโยชน์ต่อหงสาวดีต่อไปในกาลเบื้องหน้า อุบายของไชลูประสบผลสำเร็จเมื่อจิสะเบงหลงใหลในรูปโฉมของนางโชอั้ว และถูกโชอั้วปลุกปั่นยุยงให้จิสะเบงทำทุกสิ่งเพื่อหงสาวดี ดังคำของโชอั้วที่ว่า

"...ข้าพเจ้ามุ่งจะฝากชีวิตไว้ให้ท่านบำรุง ก็เป็นหน้าที่อยู่เองจักสอดส่องให้ท่านรุ่งเรืองด้วย ซึ่งว่าท่านเป็นใจด้วยสอพินยาแล้วจะเกิดเศร้าหมองกับตัวนั้นไม่แลเห็น ข้าพเจ้าแลเห็นท่านจะได้เป็นใหญ่ในเมืองตองอูสถานหนึ่งร่วมกำลังด้วยมหาอุปราช ทำการได้ชัยตองอูแล้วมังตราหรือจะคงอยู่ในราชสมบัติสืบไป ฝ่ายหงสาวดีเองเล่าเนื้อหน่อเชื้อสายอันควรจะเป็นคนครองคนก็เห็นอยู่แต่ตรงสอพินยาเอง แลบั้นต้นสอพินยาครองตองอูแล้วก็คงคบท่านไว้เป็นข้าราชการผู้ใหญ่แลตองอูกับหงสาวดีใช่หนทางใกล้ พลัดบ้านเมืองเดิมมานอนอยู่หว่างชนชาติศัตรูดั่งนี้ สอพินยาก็ตีตัวออกเร่าร้อนใคร่จะกลับหงสาวดีอยู่ สืบไปอำนาจในตองอูก็คงตกแก่จิสะเบงท่านเป็นมั่นคง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2389)

การคลี่คลายความขัดแย้งในลักษณะเช่นนี้ นับว่ายาขอบทำได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลและเหมาะสมยิ่ง เพราะลักษณะของตัวละครเช่นจิสะเบงนั้นเป็นบุตรชุนนางผู้ใหญ่ที่มี ความทะนงเห่อเหิมอวดโอ่ตน มักใหญ่ใฝ่สูง และประการสำคัญคือจิสะเบงมีลักษณะฝักใฝ่ในอิสตรีดังนั้นเมื่อยาขอบให้จิสะเบงหลงรักนางโชอั้ว ยาขอบก็ได้แสดงให้เห็นลักษณะสำคัญประการนี้ของจิสะเบง

ที่สามารถทำได้ทุกสิ่งเพื่อนางอันเป็นที่รัก ดังความว่า

"... จิสะเบงว่าไชลูท่านพูดฉะนี้เหมือนมิใช่เพื่อนรู้ใจกัน ข้าพเจ้าอกร้อนเหมือนนอนเพลิงกัลป์ แลขวนขวายจะทำให้ตัวให้เป็นคนดีของนางโชอั้ว ข้าพเจ้าปรารถนาครองเมาะตะมะอีก ก็แล้วจะรื้อเอาคำที่เคยปรักปรำท่านมาพูดซ้ำอีกไยไชลูก็แสร้างยกมือขึ้นเคารพเบื้องบนแล้วว่า เทพยดาย่อมเอ็นดูชายในเที่ยงแล้วท่านรักนางนั้นมั่นคงเสมอเท่านี้จึ่งบันดาลให้ข้าพเจ้าคนความคิดน้อย ก็ยังแลเห็นทางจะว่ากล่าวด้วยท่าน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2395-2396)

ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้จิสะเบงหลงผิดไปด้วยประการดังกล่าวแล้ว และได้ก่อให้เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เข้มข้นมากขึ้นไปอีก ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

ตอนลูกขุนพลทรยศ

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ตอนลูกขุนพลทรยศ ยาขอบได้วางแนวเรื่องให้สืบเนื่องมาจากการที่จิสะเบงหลงผิดเชื่อคำยุยงตามการวางอุบายของไชลู ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

แผนการที่จะทำลายตองอูของไชลูนั้น ยาขอบกำหนดให้ไชลูได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากจิสะเบง ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เริ่มจากไชลูให้จิสะเบงสับเปลี่ยนหน้าที่กับตะคะญี โดยให้ตะคะญีเข้ามาควบคุมสถานการณ์ในเมืองแปร และจิสะเบงไปบังคับบัญชาทหารนอกค่ายรับมือกับเสียงโคนสุคญีแทน โดยอ้างเหตุผลในการอยากจะฝากชื่อไว้ในราชการบ้างกับตองหวุ่นญี ทั้งนี้เพื่อไชลูทำการให้ทหารแปรในเมืองก่อเหตุจราจลขึ้นแล้ว ทหารของหงสาวดีจะได้ผ่านด่านทหารตองอูนอกค่ายที่จิสะเบงเป็นผู้คุมเมืองได้โดยง่าย

ยาขอบดำเนินเรื่องให้ตองหวุ่นญีไม่รู้ทันเล่ห์เหลี่ยมนั้นก็ออกปากอนุญาต ดังข้อความนี้

"...จิสะเบงจิ่งว่าที่สำคัญภายในข้าพเจ้าปฏิบัติเป็นอันดีแล้ว ย่อมเป็นผลหยั่งให้เห็นความใฝ่งานของข้าพเจ้าอยู่ เสียตายได้ฝึกเพลงอาวุธไว้กับตัวแล้ว มาตรว่าจะตายในท่ามกลางศึกให้ปรากฏไว้ ก็ยังกระหายเสียยิ่งกว่าลอยชายอยู่ในเมืองดังนี้ ตองหวุ่นญีฟังลูกตกปากคำแข็งก็ชอบใจอยู่ ปิติไปว่าจิสะเบงถ่ายเลือดพ่อ แต่ต้นยามคะนองน้ำใจเขวไปชั่วพักหนึ่งแล้ว ครั้นบัดนี้เห็นอย่างจะเด็ดผู้เยาว์ชั้นหลังทำการได้ชื่อตลบแล้ว จิสะเบงก็เร่าร้อนจะได้ทำความดีโดยเลือดกล้าของบิดาเร่งเร้าอยู่ ขุนพลตองอูไม่แจ้งความชั่วอันหมกแมกอยู่กับบุตรโทนตัวก็ยินดียิ่งนัก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2401-2402)

ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องให้แผนการของไชลูราบรื่น ทำให้น่าติดตามว่าตองอูจะมีวิธีการรับมืออย่างไร เหตุการณ์จะดำเนินต่อไปอย่างไรในภายหน้า

การสร้างความขัดแย้งในตอนนี้ ยาขอบใช้อุบายในการศึกเพื่อให้เรื่องดำเนินไปอย่างสนุกสนานไชลูเป็นตัวละครที่มีบทบาทเป็นอย่างยิ่งในการเป็นตัวกลางประสานระหว่างจิสะเบงซึ่งรับเป็นไส้ศึกให้แก่หงสาวดีกับเสียงโคนสุคญี ใช้แผนการก่อจราจลภายในเมืองแปรเพื่อให้ตองอูผู้รักษาเหตุการณ์ความสงบเรียบร้อยในเมืองแปรนั้น ต้องกังวลกับเหตุการณ์วุ่นวาย 2 ด้าน คือ ด้านนอกเมืองที่เสียงโคนสุคญีคุมพลมาโจมตี และจราจลภายในเมืองแปรและในการนี้ยาขอบให้ตัวละครสูงศักดิ์ผู้หนึ่งได้มีส่วนช่วยเหลือให้แผนการของไชลูบรรลุผล คือพระอัครเทวีซึ่งช่วยเหลือโดยใช้ทหารที่อยู่ในบังคับบัญชาของนางเป็นตัวการก่อการวิวาทกับทหารตองอูที่อยู่ในเมือง ดังอุบายที่ไชลูแนะแก่พระอัครเทวีว่า

"... พระแม่เจ้าอยู่หัว จงตกรางวัลเป็นบำเน็จให้แก่นายทหารแปรผู้รับการไปทำให้ถึงขนาดแล้วให้นายคุมไพร่ออกหาเรื่องวิวาทด้วยทหารตองอูอยู่เนือง ๆ แลกำชับอย่าให้ทหารเราทำการเอาชนะแก่ตองอูได้ ยั่วเขาก่อนแล้วจงแกล้งทำเป็นแพ้สู้มิได้ทุกครั้งคราว ดั่งนี้ จะเป็นเครื่องยั่วให้เพื่อนชาวแปรด้วยกันเจ็บร้อนแทนเพื่อนกันเอง ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่กี่นัดดอกวิสัยทหารต่างพวกต่างเหล่าชาวเมืองเดียวกันยังมีที่ชุ่นกันแล้ว มิหนำข้างหนึ่งตกฐานะนาย ข้างหนึ่งฐานะเชลยเขาดั่งนี้ แค้นในอกแปรที่มอดแล้วก็จักกลับคุขึ้นเอง หงสาวดีรุกเข้ามาถึงกำแพง

เมื่อใด อย่านึกเลยว่าชาวแปรจะเป็นใจช่วยทหารตองอู นี่แล้วคือชัยบั้นปลายซึ่งจะได้แก่แปรแลหงสาวดีร่วมกัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2423-2424)

พฤติกรรมของจิสะเบงที่ทำตามแผนการของไชลูนั้น ทำให้ตะคะญีเริ่มสงสัยและคลางแคลงใจเพราะตั้งแต่ที่ตนเข้ามาควบคุมดูแลสถานการณ์ภายในเมืองแปร ตะคะญีก็เริ่มมองเห็นความผิดปกติในบางสิ่งซึ่งยาชอบจะได้ใช้เพื่อเป็นการวางพื้นฐานของการดำเนินเรื่องต่อไป ดังคำที่ตะคะญีปรารภต่อจาเลงกะโบ ดังต่อไปนี้

"...จิสะเบงคนหนุ่มมิหนำเพิ่งมาใหม่จะว่าข้างอัธยาศัยไมตรี จะผูกพันผูกใจไพร่เลวก็เห็นว่าจะสู้เรามิได้ แต่กระไรจิสะเบงกำกับนั้นไม่ฮึกขึ้นเลย ต่อจิสะเบงไปแล้วเหมือนหนึ่งคนผู้นั้นทำการอาถรรพณ์อย่างใดไว้ ปีศาจชั่วจึงลุกขึ้นในอกชาวแปร บิดาว่าทั้งนี้จาเลงกะโบเจ้าอย่าคิดว่าพูดพาดตนให้พ้นมัวหมองเสีย แลอีกข้อหนึ่งนั้นเล่าอันค่ายข้างนอกเมืองนั้นเราสิเคยอยู่กำกับแล้ว เสียงโคนวางตัวสมศักดิ์ชุนพลประการใดก็ย่อมแแจ้งอยู่เมื่อก่อนเสียงโคนคุมคนออกต่อด้วยเราแทบทุกวันไปครั้นมาบัดนี้แต่ จิสะเบงออกรับการแทนแล้วกระไรหงสาวดีกับตองอูทางด้านบกไม่ยินข่าวว่าประมือกันเลย ตองอูไม่ยกออกไปแล้วแต่ไฉนฝ่ายเสียงโคนจะพลอยนิ่งเสียด้วย อนึ่งวิสัยชุนพลหงสาวดีนั้นแต่วันจิสะเบงคุมคนวันแรกเข้าตีเสียงโคนเยินไปนั้นชอบที่ใจอย่างเสียงโคนจะผูกแค้นหาคนเข้าตีไม่เว้นวัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2434-2435)

การที่ยาชอบให้จิสะเบงมีพฤติกรรมทรยศต่อตองอูเช่นนี้ เพราะมีเหตุผลประกอบที่เป็นไปได้ เนื่องจากจิสะเบงเป็นถึงบุตรชุนพลเมืองตองอู แต่ไม่รุ่งเรืองอย่างจะเด็ดจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้จิสะเบงหลงผิดคิดว่าเมื่อมาอยู่ฝ่ายหงสาวดีแล้วจะได้รับการสนับสนุนอย่างดี จะเห็นว่ายาชอบสร้างความขัดแย้งจากพื้นฐานที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างกลมกลืน

การคลายปมขัดแย้ง

เหตุการณ์ในเรื่องที่ยาขอบดำเนินมาโดยดูเป็นทีว่าความได้เปรียบคงจะตกเป็นของฝ่ายหงสาวดี เพราะมีการวางแผนที่รัดกุมและยังได้รับความร่วมมือจากจิสะเบงอีก แต่ยาขอบได้มีวิธีการคลายปัญหานี้ได้อย่างน่าติดตามยิ่ง ดังจะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

ใช้ลักษณะเฉพาะของบุคคล

1. ใช้ความสุขุม รอบคอบ และการเตรียมการที่ดี ยาขอบคลายปมขัดแย้งในครั้งนี้โดยให้ตะคะญีสั่งจาเลงกะโบระวังเหตุการณ์ในเมืองแปรอย่างเข้มแข็งและเตรียมพร้อม ยาขอบให้ตะคะญีใช้ลักษณะเฉพาะตัวของเชาที่สุขุมรอบคอบสามารถคาดการณ์ได้ว่าจิสะเบงอาจจะเป็นผู้คิดคดทรยศต่อทัพตองอู แต่ก็เป็นเพียงการตั้งข้อสงสัยเท่านั้นเพราะยังขาดหลักฐานที่จะชี้ชัดให้แน่ใจลงไปได้ ด้วยตองหวุ่นญีขุนพลตองอูนั้นเป็นผู้ที่รักราชการตองอูด้วยความซื่อสัตย์และเต็มกำลังความสามารถยิ่ง ตะคะญีจึงไม่อาจจะทำร้ายน้ำใจของขุนพลผู้เฒ่าได้ เมื่อคะเนการที่มีโอกาสเป็นไปในทางที่คิดไว้แล้วและเพื่อประโยชน์ของทัพตองอูตะคะญีจึงนำความแคลงใจในตัวจิสะเบงไปแจ้งแก่ตองหวุ่นญีเพื่อหาทางป้องกัน ดังรายละเอียดนี้

"...ตะคะญีก็ท้วงว่าท่านพูดฉะนี้แจ้งแล้วว่าเป็นคนตรงแต่ถ้าจิสะเบงจะดีหรือจะชั่วฉันใดดูไปจะปรากฏเอง หรือว่าถ้าตองหวุ่นญีท่านเห็นด้วยคำของข้าพเจ้าจะเอาจิสะเบงมาทวนหวายให้รับเป็นสัจนั้น จิสะเบงเผื่อว่าทำการจริงก็เหมือนล่วงถลำตัวไปแล้วยากนักจะเร่งเอาสัจได้ข้าพเจ้ามาบอกท่านวันนี้ใช่จะชี้ลงไปให้ถนัดว่าบุตรท่านคดหามิได้แต่หากแบกราชการตองอูไว้ก็ร้อนใจไปเอง ข้าพเจ้ามาหาท่านเพียงยืมเอาสีอ่องเนงบาชั้นประจำเชิงเทินรักษากำแพงเมืองเผื่อเหตุฉุกเฉินประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่งเพื่อชี้แจงให้ท่านตองหวุ่นญีคลายความหนักใจเพราะหงสาวดีทางด้านน้ำหนุนเนื่องเข้ามาเผื่อการข้างบกอื้ออึงขึ้นในสองสามวันนี้ ทางเรือก็คงจะสวมรอยถ่วงให้ทหารตองอูในเมืองละล้าละลังไว้ แต่ความข้อนี้หาควรวิตกไม่ ด้วยขณะกลางคืนข้างแรมน้ำน้อยเรือใหญ่หงสาวดีจะลอยลำขึ้นมาถึงหน้าเมืองแปรดุจน้ำมากนั้นไม่ได้ ตองหวุ่นญีท่านจงรักษาการณ์ให้สงบโดยอย่าห่วงกังวลถึงข้าพเจ้าเลย ขุนพลตองอูรับเอาคำนั้นแล้วตะคะญี

ขอบคุณซ้ำแล้วก็ลามา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2446 - 2448)

ไชลูประสานให้สอพินยาทำการทางด้านน้ำ เสียงโคนสุคญีและจิสะเบงทำการด้านบก แต่ถูกตะคะญีและตองหวุ่นญีทำการสกัดกั้นอย่างเต็มกำลังความสามารถ ทำให้ฝ่ายหงสาวดีไม่สามารถตีปล้นเอาชัยชนะได้

2. ใช้ความซื่อสัตย์ ซื่อตรงและรักความยุติธรรม เหตุการณ์ในตอนนี้ ยาขอบคลายปมให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของบุคคลที่เป็นชายชาติทหารเช่นตองหวุ่นญี ที่เมื่อทราบแน่ชัดแล้วว่าจิสะเบงเป็นการการหนอนบ่อนไส้แก่กองทัพตองอู ตองหวุ่นญีก็แสดงความรับผิดชอบและตรงต่อหน้าที่โดยไม่ได้คำนึงถึงความเป็นบิดา-บุตร ระหว่างตนและจิสะเบง ดังข้อความต่อไปนี้

"...แลตองหวุ่นญีนั้นแต่พอแจ้งว่าจิสะเบงเป็นใจด้วยหงสาวดีแน่ตระหนักแล้ว ผู้เฒ่าชุนพลเราก็เงยหน้าขึ้นสาบานต่อฟ้าว่า แม้นพบหน้าจิสะเบงเมื่อใดก็จะเอาศีรษะคนผู้นั้นเสียด้วยมือตัวเอง ตะคะญีว่าเป็นกรรมของผู้ใหญ่ฝ่ายทหารแห่งเราไม่น้อยเลย มีบุตรได้ไว้ชื่นชมยินดีดุจเขาอื่นมีก็หาไม่กลับมาเป็นเครื่องกระทำให้ช้ำชอกแก่ใจตนเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2463)

ตองหวุ่นญีชุนพลตองอูต้องลำบากใจ ยาขอบคลายปมปัญหาที่เกิดขึ้นกรณีของจิสะเบงได้อย่างกระทบใจผู้อ่านได้ดีเป็นอย่างยิ่ง ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

ตอนสอพินยารนหาที่

ความขัดแย้งในตอนนี้ยาขอบได้ขจัดภาพของความขัดแย้งทางการเมืองให้ขยายวงกว้างออกไป เมื่อสอพินยายกทัพไปประชิดเมืองตองอู ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

ผู้ประพันธ์ใช้ความแค้นส่วนตัวเป็นสิ่งสร้างความขัดแย้ง การสร้างความขัดแย้ง

ในตอนนี้สืบเนื่องมาจากการที่สอพินยา ไชลูและเสียงโคนสุคญีทำการตีหักเอาเมืองแปรอย่างเข้มแข็งแต่ถูกตองหวุ่นญี ตะคะญี จาเลงกะโบ เนงบาและสีอ่องต้านทานกำลังไว้ได้ ทำให้แผนรุกตีกระหน่ำเอาเมืองแปรของหงสาวดีล้มเหลว ด้วยความตั้งใจอันแน่วแน่ของสอพินยาที่ปรารถนาจะทำศึกกับตองอูให้ได้สมกับความแค้น สอพินยาจึงเปลี่ยนแผนเป็นยกพลไปประชิดเมืองตองอูสมทบกับกองทัพขององังวะที่ไปล้อมเมืองตองออยู่ก่อนหน้านี้แล้ว โดยสอพินยาให้เสียงโคนสุคญีคุมเชิงล้อมเมืองแปรไว้

เรื่องราวในเรื่องสนุกสนานเข้มข้นชวนติดตามเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการยกพลไปทำศึกกับตองอูครั้งนี้ จิสะเบงได้นำพลรบตองอูในบังคับบัญชาของตนเมื่อครั้งตั้งรับอยู่นอกเมืองนั้นไปช่วยสอพินยาทำศึกด้วย ยาขอบดำเนินเรื่องเช่นนี้นับว่าทำให้เหตุการณ์ของเรื่องน่าสนใจติดตามยิ่งขึ้น เพราะจิสะเบงนั้นเป็นนายทหารฝีมือดีของตองอูเช่นกัน แต่โดยลักษณะอุปนิสัยอันไม่รักดีของเขาจึงทำให้หลงผิดไปเมามัวรักนางโชอั้วจนตกเป็นเครื่องมือของไชลูที่วางอุบายลวงให้จิสะเบง ซึ่งเป็นนายทหารตองอูเข้าทำศึกประหัตประหารคนตองอูด้วยกันเอง ดังความว่า

> "...แลสอพินยาทำการครั้งนี้อาศัยความคิดจิสะเบง เป็นแม่กองดำเนินงานระหว่างค่ายต่อค่ายม้าช้างพลไพร่ก็แล่นถึงกันได้สะดวก แลสอพินยานิยมสติปัญญาลูกขุนพลหวุ่นญีนัก หางเสียงที่เจรจาก็อ่อนน้อมยำเกรง จิสะเบงคนโฉดก็เมามัวไปในเกียรติและความยกย่องนั้น จะได้มีจิตคิดละอายตัวใช้วิทยาการอันตัวร่ำเรียนมาแต่คนตองอูหักปิตุภูมิตัวเองนั้นมิได้ นั่งม้าตรวจการณ์อาสาสอพินยาแข็งขันเป็นที่สุด ส่วนไชลูคู่คิดสอพินยาเดิมนั้นเล่า มาตรว่ามิใช่คนซื่อกับผู้อื่นก็ซื่อกับหงสาวดีแลสอพินยานายตัว จึ่งสำแดงความยำเกรงจิสะเบงตามรอยสอพินยาผู้นายด้วย ศึกหงสาวดีประชิดตองอูครั้งนี้ จึงประดุจจิสะเบงลูกขุนพลตองอูบัญชาการเอง..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2489)

การที่สอพินยายกไพร่พลหงสาวดีมาสมทบกับอังวะในครั้งนี้ ยาขอบได้วางแนวเรื่องไว้เพื่อเป็นช่องทางที่จะทำให้พระภิกษุจะเด็ดได้มีโอกาสกลับมาสู่สมรภูมิรบอีกครั้ง เมื่อมังตราเห็นว่ามีศึกกระหน่ำมาอีกประกอบกับเมงกยอกแงส่งสาส์นท้ารบ มังตราจึงให้ขุนเมืองรายออกรบกับ

ข้าศึกแต่ทัพตองอูที่คุมพลโดยขุนเมืองรายก็ไม่สามารถจะต้านทานทหารโล่โมนยิน ซึ่งฝึกปรือมาสำหรับรับทัพตองอูได้ การศึกในครั้งนั้นขุนพลเมืองรายได้รับบาดเจ็บและต้องถอยทหารคืนเข้าเมืองก่อน ดังเหตุการณ์ต่อไปนี้

"... ทหารอังวะถอยครั้งนั้นนอกกว่าที่บาดเจ็บ เพราะต้านด้วยกำลังม้าช้างตองอูแล้ว แต่ชีวิตทหารสักคนหนึ่งก็หาได้มีถึงตายไม่ทหารเมงกยอกแงถอยเข้าค่ายขับเพลงเป็นที่กำเริบเริงอยู่ ส่วนช้างตองอูก็วุ่นวายแต่หามศพแลบรรทุกที่เจ็บป่วยสาหัสช้างตัวเข้าเมือง ขุนเมืองรายตัวนั้นต้องอาวุธโลหิตออกหนัก นายทหารตองอูต้องเข้าประคองสองข้างแลซบกับคอม้า พระเจ้าตะเบงชะเวตี้กำเริบโกรธยิ่งนัก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2518-2519)

พระเจ้าตะเบงชะเวตี้ทรงกริ้วมากที่ทัพตองอูไม่สามารถมีชัยชนะเหนือทัพอังวะได้

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ตอนนี้ ผู้ประพันธ์ได้มีวิธีการคลี่คลายความขัดแย้งให้น่าสนใจติดตาม และเป็นเหตุเป็นผล ดังนี้

<u>ใช้ความสามารถและสติปัญญาอันเฉลียวฉลาดของตัวเอก</u>

ยาขอบดำเนินเรื่องให้หลาย ๆ คนในตองอูต้องการให้จะเด็ดเป็นแม่ทัพยกมาทำศึกกับศัตรูที่มาโอบล้อม เพราะเชื่อมั่นในฝีมือและความสามารถของจะเด็ด แต่มังตราเป็นผู้ที่ไม่เห็นด้วยนั้น ได้ทำให้เรื่องสนุกเข้มข้น เพราะทำให้อยากจะติดตามต่อไปว่ามังตราจะยอมใจอ่อนอนุญาตให้จะเด็ดนำทัพไปรับศึกหรือไม่จะเด็ดซึ่งต้องการจะออกศึกอยู่แล้วนั้นจะมีโอกาส ได้กลับมานั่งม้ากรายทวนหรือไม่ หากมีโอกาสเรื่องจะดำเนินไปอย่างไรเพราะว่ายาขอบได้วางบุคลิกลักษณะของมังตราไว้ตั้งแต่ต้นแล้วว่าเป็นผู้มีความทิฐิมานะยิ่งนัก

ผู้ประพันธ์หาทางออกโดยคลายเรื่องไปในทางที่เหมาะสม สนุกและสมเหตุสมผลเป็นอย่างยิ่ง เมื่อจะเด็ดซึ่งได้ติดตามข่าวศึกมาโดยตลอดมีวิธีการที่จะรับมือกับเหล่าทหารโล่โมนยิน

ซึ่งน่าเกรงขามนี้ได้ แต่จะเด็ดไม่สามารถบอกกล่าวแก่ผู้ใดได้เนื่องจากบวชเป็นภิกษุ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้มังตราใจอ่อน และเลือกจะเด็ดเป็นผู้นำทัพออกรับศึก ซึ่งอุบายนี้พระมหาเถรกุโสดอก็เห็นควรด้วย ดังความว่า

"...จะเด็ดเจ้าจงยืนคำมั่นอยู่ดั่งเราอธิบายดั่งนี้ มังตราจะชืนเอาให้เจ้าพูดขณะเป็นสงฆ์มิได้ บางทีจะโดยบัญชาพระมหากษัตริย์พระองค์นั่นเอง จะตรัสเอาให้เจ้าจะเด็ดสึกออกมาเป็นสามัญชนเพื่อปรารถนาจะชู่เอาด้วยอำนาจอาชญากษัตริย์โดยสะดวก เราหยั่งน้ำใจแลอัธยาศัยเร่าร้อนวู่วามของมังตราไว้ดั่งนี้ วิสัยคนใจร้อนเช่นมังตารู้ความใดปิดครึ่งเปิดครึ่งเช่นนี้ก็จะว่าเอาให้จงได้จะเด็ดเจ้าท่วงทีจะได้สึกโดยโองการกษัตริย์ผู้เยาว์นั้นเป็นแท้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2531)

การกระทำในครั้งนี้เป็นผล เมื่อมังตาร้อนใจอยากจะรู้ว่าแผนการศึกที่จะเด็ดมองเห็นช่องทางนั้นเป็นประการใดเพื่อที่จะได้ทำการแก้ไข ชุนเมืองรายได้แนะอุบายแก่มังตราที่จะล้วงความลับนี้ได้ โดยกล่าวว่าต้องพึ่งตะละแม่จันทรา ดังความว่า

"...แม้นพระเจ้าอยู่หัวท่านอุบายให้ภิกษุใหม่เจ้าของความคิดที่เราอยากรู้ผู้นั้นมานั่งอยู่ต่อหน้าพระพี่นางได้ แลให้ชัตติยนารีพระองค์นั้นสำแดงว่าทุกข์ในชาตาเมืองตองอูหนักเผื่อความคิดจะเด็ดในอันจะเอาชัยชนะมีจริง หรือจะอดไม่ระบายออกมาให้พระพี่นางแจ้งเป็นที่ปลอบให้หายทุกข์เสียได้ อุบายข้าพเจ้าทั้งนี้ย่อมจะทำลายเสียซึ่งการเอกเกริกชู่เชิญเอาคนเจ้าของความคิด อันจะเป็นที่ชุ่นหมองระหว่างพระเจ้าอยู่หัวและพระมหาเถรกุโสดอได้ ทั้งประการหนึ่งเผื่อจะเด็ดโวแต่ปากความอยากรู้ของพระเจ้าอยู่หัวก็ไม่เป็นที่เปิดเผยให้จะเด็ดได้หยามกระทั่งเกิดเคร้าแก่พระบารมี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 4. 2532 : 2558)

ยาขอบดำเนินเรื่องให้มังตรา เห็นดีด้วยกับแผนการที่ให้ตะละแม่จันทราไปว่าวอนเพื่อ

เอาแผนการชนะศึก และจันทราก็ยินดีที่จะรับทำการครั้งนี้เพราะนอกจากจะได้ช่วยบ้านเมืองของตนแล้ว ยังได้มีโอกาสได้พบปะกับจะเด็ดอีกด้วย

<u>คลี่คลายปมโดยใช้การเสียสละและสถานการณ์บีบบังคับ</u>

ผู้ประพันธ์มีวิธีการที่จะทำให้ตัวเอกของเรื่องคือจะเด็ด ได้พ้นจากสภาพของภิกษุสู่ฆราวาสเพื่อที่จะได้มีโอกาสแสดงความสามารถในเชิงรบได้อย่างสง่างามอีก ด้วยการให้จะเด็ดกลับเป็นฝ่ายว่าวอนให้ตะละแม่จันทราสึกพระ ซึ่งเป็นวิธีการเดียวที่ดีที่สุดที่จะเด็ดจะได้กลับสู่สมรภูมิ เพราะตะละแม่จันทราเป็นผู้เดียวที่เมื่อกระทำการนี้แล้วจะมีผลเสียตามมาน้อยที่สุด ดังคำวอนของจะเด็ดต้งนี้

"...น้องท่านอย่าแคลงใจว่าแม่ช่วยเปลื้องผ้าแล้วข้าพเจ้าจะยังไม่พ้นจากความเป็นพระเลย บุคคลจำพวกที่ไตรจีวรถูกยื้อออกแล้ว หากใจท่านไม่หลีกไปจากมุ่งเพศสมณะนั้นต่างหากเล่า ความเป็นภิกษุจึงคงเหมือนครองอยู่ครบองค์ แต่ความที่ข้าพเจ้าชี้แจ้งนี้ก็บ่งชัดอยู่แล้วว่าเนื้อแท้สิเจ้าจะเด็ดยังครองเพศภิกษุก็เพียงพาผู้อื่นเห็นกาสาว์มีเป็นเครื่องหมายแลรักษาวินัยทั้งปวงเคร่ง ก็เพราะปรารถนาจะให้ผู้ที่ไม่แจ้งความจริงใจ อย่าเห็นตัวเป็นผู้ละวินัย ทำศาสนาให้เศร้าหมองเสีย จึงเมื่อใดจะได้โอกาสเปลื้องเครื่องหมาย คือกาสาวพัสตร์ออกจากกาย โดยอย่าได้มีโทษแต่พระเจ้าตองอูแล้วก็จะปรารถนาหนัก แลโอกาสนั้นพึ่งใครอื่นมิได้นอกกว่านางผู้พี่พระเจ้าอยู่หัวเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 :2589-2590)

เหตุการณ์นี้ทำให้จันทราอึดอัดใจมาก อย่างไรก็ตาม การที่ผู้อ่านรอคอยคำตอบว่าตะละแม่จันทราจะทำอย่างไรจะยอมทำตามข้อเสนอของจะเด็ดหรือไม่ ยาชอบก็เฉลยคำตอบนี้ให้ด้วยการดำเนินเรื่องให้จันทราตัดสินใจยอมสึกพระ ตามความประสงค์ของจะเด็ดทำให้จะเด็ดได้มีโอกาสที่จะกลับมาสู่สนามรบอีก ซึ่งนับว่าเป็นความเสียสละของตะละแม่จันทราเป็นที่ยิ่ง เนื่องจากว่าต้องยอมทำในสิ่งที่เสี่ยงต่อการครหา แต่ก็นับว่าเป็นทางออกวิธีเดียวที่เหมาะสมที่สุดที่

ยาชอบจะใช้คลี่คลายความขัดแย้งเกี่ยวกับความบาดหมางใจระหว่างมังตราและจะเด็ด และเป็นผลให้จะเด็ดได้กลับมาเป็นจอมทัพผู้ยิ่งใหญ่ของเมืองตองอูอีกครั้ง ดังความว่า

"...แต่อึ้งตรองอยู่ขณะหนึ่งแล้วพี่นางพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ก็ยกมือขึ้นไหว้เอาเบื้องสูงแล้วว่าเทพยดาอันอยู่ภูมิพิมานทั้งปวงจงได้มาชุมนุมกันเป็นพยานว่า ข้าพเจ้าจะกระทำการสิ่งหนึ่ง แต่โดยจิตมิได้คิดร้ายต่อพุทธศาสนาอันประเสริฐเลย หากการจวนตัวเข้าแล้วมิเลือกเอาเสียข้างสิ่งน้อยก็จะเสียข้างสิ่งใหญ่ ฉะนั้นซึ่งข้าพเจ้าเอาตัวเข้าสู่กรรมจะต้องถูกผ้าครองภิกษุครั้งนี้อย่าให้มีเวรสืบไปเบื้องหน้าเลย สถานหนึ่งเดชะที่ข้าพเจ้าจะพาความร่มเย็นมาสู่สงฆ์ทั้งหลายในเมืองตองอูมิให้เป็นอันตรายเสียด้วยชาวอังวะข้าศึก การใดที่หมายมาตรไว้จงให้สมมโนปรารถนาด้วย ต่อแต่นี้ตองอูออกศึกเมื่อใดอย่าให้อริราชศัตรูรอหน้าหยุดได้ ตะละแม่รำพันคำอธิษฐานกระนั้นแล้ว กัดฟันกลั้นใจเอาด้วยมานะในเลือดกษัตริย์ เอื้อมหัตถ์มาจะปลดผ้าครองแต่กายภิกษุ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2595)

แลการกระทำของตะละแม่จันทราครั้งนี้ ยาชอบได้คลายความกังวลของทุกผู้คนที่มีต่อการกระทำนี้ ด้วยการอธิบายโดยผ่านความรู้สึกของจะเด็ดที่ปลอบใจจันทราว่า

"...อันคำบัณฑิตว่าวันหน้ายังยืนยาวกว่าวันหลังที่ล่วงมานั้น น้องท่านไม่เคยทราบนัยหรือ ครั้งโน้นมาจนบัดนี้ข้าพเจ้าทำชั่วสถานใด ข้อนี้ก็เป็นกรรมอันได้ก่อแล้ว แม้แม่จะผูกใจแค้นไม่รู้จบ เผ้าบ่นเอาจนข้าพเจ้ากลุ้มใจตาย ก็หาอาจแก้ไขสิ่งใดที่ผิดแล้วนั้นไม่ ฉะนั้นเชิญจันทราแม่ระงับความแค้นเสีย บำรุงใจตัวเองให้ยินดีไว้ว่าต่อแต่วันนี้ไปเป็นแท้แล้วเจ้าจะเด็ดจะประกอบการแต่ในข้างที่คนทุกผู้เห็นงาม..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2599)

<u>ใช้บุคคลที่สามคลี่คลายปมปัญหา</u>

การกระทำของตะละแม่จันทรานั้น ได้ทำให้มังตราทรงกริ้วเป็นอย่างยิ่ง ถึงกับทรงต่อ

ว่าพระพี่นางด้วยอารมณ์โกรธ แต่ในการคลี่คลายนี้ยาชอบได้ให้ตัวละครผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมยิ่งที่จะมาคลี่คลายสถานการณ์ครั้งนี้ คือมหาเถรกุโสดอ เพราะมังตราให้ความรักและความเคารพมหาเถรเป็นที่ยิ่ง พระมหาเถรกุโสดอจึงมีบทบาทที่จะมาชี้แจงและคลายสถานการณ์ในตอนมังสินธุทวงความชอบ โดยอ้างเอาความดีความชอบเมื่อครั้งจะเด็ดตีเมืองแปรได้ว่าตนเองก็มีส่วนที่ทำให้เกียรติภูมิของตองอูและพระเกียรติยศของมังตราแผ่ขยายไปทั่ว แลกกับการพระราชทานโทษให้แก่จะเด็ด ดังความว่า

> "... แต่อีกคนผู้หนึ่งคือเจ้าชรัวกุโสดอตัวการใหญ่กล้าเอาศีรษะเป็นเดิมพันวางให้บุเรงนองไปเอาเมืองแปรมาถวายได้นั้น พระเจ้าตองอูยังระลึกความชอบได้อยู่หรือ แม้มังตราทรงระลึกได้เมื่อคราวอาตมาทูลเตือนดั่งนี้ แลกำลังคิดจะหารางวัลถวายมหาสงฆ์ อาตมาก็ขอปฏิเสธรางวัลสิ่งอื่นเสียสิ้น แลแลกเอาข้อที่มังตราท่านจะพระราชทานโทษจะเด็ดอย่าถือเป็นข้อแค้นมันสืบไปนี้แล้วเป็นรางวัล..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2624-2625)

การที่ยาชอบได้กำหนดให้พระมหาเถรกุโสดอ มาคลี่คลายสถานการณ์คับขันเช่นนี้ได้ผลดียิ่งเพราะมังตรายอมรับฟังโดยดี ทำให้จะเด็ดได้กลับมาชี่ม้ากรายทวนในสนามรบอีกครั้งหนึ่งและได้เป็นจอมทัพนำพลออกรับมือกับข้าศึก

ตอนเมงกยอกแงพบคนฆ่าน้อง

ความขัดแย้งในตอนนี้เป็นความขัดแย้งอีกตอนหนึ่งที่มีความสนุกเข้มข้น ด้วยการสร้างความขัดแย้งที่น่าสนใจยิ่ง ดังนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

จะเด็ดได้กลับมาสู่สนามรบอีกในฐานะจอมทัพเมืองตองอู ในขณะที่ทัพของพันธมิตรหงสาวดีคืออังวะนั้นมีเมงกยอกแงเป็นแม่ทัพ ทำให้เรื่องชวนติดตามต่อไปว่าการปะทะทัพกันในศึก

ครั้งนี้ระหว่างตองอูและอังวะ ซึ่งเป็นฝ่ายมิตรของหงสาวดีนั้นย่อมต้องทวีความรุนแรงขึ้นเป็นแน่ เพราะนอกจากจะเด็ดนายทัพตองอูจะเป็นศัตรูของอังวะแล้วยังเป็นผู้ที่สังหารเมงกวงแง และเมงฮิลาแง น้องของเมงกยอกแงด้วย ยาขอบจึงได้กำหนดให้เกิดความขัดแย้ง และความคับข้องใจขึ้นในใจของเมงกยอกแง ดังนี้

ใช้ความแค้นส่วนตัวที่สะสมอยู่

เหตุการณ์สู้รบระหว่างตองอูกับอังวะในครั้งนี้ เปิดโอกาสให้เมงกยอกแงได้ชำระความแค้นจะเด็ดที่เคยกระทำไว้เมื่อคราวสังหารน้องชายทั้งสองของเขา คือเมงฮิลาแงและเมงกวงแง ด้วยความแค้นใจเมงกยอกแงทำศึกอย่างเต็มกำลังความสามารถยิ่งเพื่อต้องการแก้แค้นให้ได้ ทำให้เรื่องราวมีความสนุกสนานเข้มข้นและน่าติดตามยิ่งขึ้น ดั่งความว่า

> "...เมงกยอกแงตัวนายทัพฝ่ายอังวะยินนามบุเรงนองกระนั้น โทสะก็เกิดพลุ่งขึ้นในหทัย ด้วยจำไว้มั่นว่าชีวิตเมงฮิลาแงและเมงกวงแง สองน้องแห่งตนนั้นฉิบหายลงเพราะคนชื่อนี้แล้ว..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2643)

การดำเนินเรื่องเช่นนี้ได้เร้าความสนใจของผู้อ่านได้ดียิ่ง เนื่องจากอยากทราบว่าเมื่อจะเด็ดกลับมาชี่ม้ากรายทวนอีก แล้วมาพบกับข้าศึกที่มีผู้นำที่มีความสามารถและเข้มแข็ง แล้วยังมีแรงแค้นส่วนตัวเป็นส่วนเสริมเช่นนี้ เรื่องราวจะดำเนินไปเช่นไร

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบวางเรื่องคลายความขัดแย้งทางการเมือง ระหว่างตองอูและพันธมิตรหงสาวดี โดยให้ฝ่ายตองอูเกรงขาม ความสามารถอันน่ากลัวยิ่งของทหารโล่โมนยิน จนประสบกับปัญหาในการทำศึก เนื่องจากทานกำลังของทหารโล่โมนยินไม่ได้ ยาขอบได้ใช้กลวิธีคลี่คลายปมขัดแย้งสถานการณ์ดังกล่าวดังนี้

1. ใช้ความสามารถสติปัญญาอันเฉียบแหลมของตัวเอก ยาขอบคลายความขัดแย้งนี้ โดย

ให้จะเด็ดได้มองเห็นอุบายที่จะเอาชนะข้าศึกทหารโล่โมนยินได้ ดังอุบายที่ว่า

"...ได้ความถนัดว่าโล่เหล่านั้นใช้หนังสัตว์ซ้อน แม้นแทงหลีกจากกึ่งกลางโล่ตรงที่มีไม้รองชั้นในแล้ว คมอาวุธที่แทงไปก็พอจะทะลุโล่ได้บ้าง แต่อาวุธนั้นทำอันตรายคนถือมิได้เพราะแขนที่ถือโล่ป้องย่อมดันไว้ห่างตัว ข้าพเจ้าพิเคราะห์ลักษณะเครื่องป้องกันตัวทหารเดินเท้าอังวะแล้วความคิดที่จะประหารพวกเหล่านี้ก็พอจะเกิดเป็นแนวโล่นั้นตรงกับแขนทหารอังวะแล้ว ยังจะใช้อาวุธที่มีน้ำหนักแทงเอาติดโล่มันสลัดไม่รู้หลุดแล้ว ทหารอังวะคอนเครื่องกันตัวไว้ไม่ไหว แลจะสลัดให้โล่หลุดก็ไม่หลุด ฝ่ายตองอูจะได้เปรียบตามวิสัยของคนสองมือสู้คนมือเดียว แลผลอย่างอื่นนอกกว่าข้างที่มีสองมือเป็นฝ่ายได้ชัยหามีไม่แล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2661-2662)

แผนการณ์ของจะเด็ดที่วางไว้นั้นก็ประสบผลสำเร็จ เมื่อการปะทะทัพกันครั้งนี้สามารถที่จะเอาชนะทหารโล่โมนยินได้อย่างงดงาม ดังความว่า

"...เมงกยอกแงสดับคำข้าศึกแต่พอรู้ตัวว่าฝ่ายโน้นจะสั่งไพร่เข้าตะลุมบอนฉะนั้นเชื่อฝีมือทหารตัวอยู่มิได้เก็บคำจะเด็ดมาเป็นอารมณ์เลย แลผละออกจากเจ้าหนุ่มแล้วโบกมือเป็นรหัสให้พวกข้างตนลงมือทำการ ทหารอังวะเคยได้ชัยและเชื่อดีวิธีเข้าประชิดตะลุมบอนอาวุธสั้นของตัวอยู่แล้ว พอนายรองรับรหัสจากเมงกยอกแงแลสั่งให้รบก็ยกเอาโล่ประจำมือขึ้นเสมอไหล่แล้ว มือขวาก็ควงอาวุธโห่ร้อง แลทหารตองอูทั้งหลายอันขยายแนวรับยาวเป็นหน้ากระดานออกไปประมาณ 80 เส้นนั้น ก็ตั้งหน้าเตรียมพร้อมจะชัดหอกสำคัญในมือตน ครั้นทหารอังวะแร่เข้ามาประมาณว่าไว้ระยะอันฝึกไว้ชัดเจนแล้ว ตัวนายจึงให้ไพร่ชัดหอกแลอาวุธที่แล่นออกจากมือทหารตองอูนั้น ด้ามถ่วงไว้หนักทางที่ไปก็แล่นเที่ยงประดาหอกตองอูที่ลอยไปเพราะแรงชัดนั้นละม้ายอาวุธตกมาจากฟ้า ทหารอังวะก็ยกโล่หนังชั้นรับดาบเชิงตัว ใบหอกอันแทงคมไว้ฉกรรจ์ก็ชำแรกลงไปในหน้าโล่แล้วแลจะงอยปลายก็เกาะเกี่ยวโล่อังวะแน่น แต่พอถูกของหนักถ่วงทหารเจ้าของโล่ไม่ทันรู้ตัวก็ลดเครื่องป้องกันกายลง ทหารตองอูที่อยู่หน้าแลชัดหอกไปแล้วก็วิ่งเข้ากดด้ามหอก

เหยียบไว้ จะให้เป็นหน้าที่คนอยู่หลังแล่นเข้าเอาชวานกระหน่ำชาวอังวะ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2697-2698)

2. ใช้การแก้แค้นต่อเป้าหมายที่รองลงมา การคลายความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือความขัดแย้งระหว่างเมงกยอกแงกับจะเด็ดชีวิตสังหารน้องชายของเขาไปนั้น ยาขอบดำเนินให้แฝงคู่ไปกับความขัดแย้งทางการเมือง ระหว่างตองอูกับพันธมิตรคือเมืองอังวะ เมงกะยินโยในฐานะแม่ทัพของอังวะย่อมต้องมีแรงแค้นเพิ่มขึ้นอีกเป็นสองเท่า ดังนั้นในการทำศึกครั้งนี้เมงกยอกแงย่อมต้องทุ่มเทกำลังความสามารถในการรบพุ่งอย่างเต็มที่ และย่อมต้องทำทุกวิถีทางที่จะเอาชนะศึกครั้งนี้ให้ได้ แต่เมงกยอกแงไม่สามารถที่จะเอาชนะจะเด็ดได้อย่างไรก็ตามยาขอบได้คลายปมขัดแย้งให้เมงกยอกแงมองเห็นช่องทางที่จะชำระแค้น โดยพุ่งเป้าหมายมาเป็นมังตราซึ่งเป็นผู้ที่อ่อนฝีมือกว่าจะเด็ด เพื่อที่จะได้บรรลุความต้องการดังนี้

"...แต่เมงกยอกแงพิเคราะห์เพลงทวนพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ แล้วรำพึงว่ากษัตริย์ตองอูผู้นี้กรายทวนทำนองละม้ายอ้ายหนุ่มอันต่อด้วยเราเมื่อเช้า ชะรอยจะฝึกมาจากสำนักเดียวกัน หากจะต่างกันก็แต่สิ่งซึ่งกำหนดขึ้นในสันดานตัวเอง จึงตะเบงชะเวตี้ถึงหากจะทรงพลังแต่ยังกรายทวนไม่ไวว่องเสมอคนผู้นั้นมิได้ ตะเบงชะเวตี้เชื่องกว่าฉะนี้ แม้นลวงเอาจนหลวมเชิงได้แล้วก็อาจแทงได้ถนัดมือ เมงกยอกแงรำลึกถึงความข้อนี้แล้วก็หาช่องจะกล่าวคำให้พระเจ้าตองอูทะยานใจ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2708-2709)

ผู้ประพันธ์ให้ความต้องการของเมงกยอกแงเป็นผลสำเร็จ เมื่อมังตราถูกยั่วจนมุทะลุจนขาดสติจึงทำให้เมงกยอกแงได้ช่องทำร้ายพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ด้วยทวนประจำมือความว่า

"...กษัตริย์หนุ่มถูกเข้าสองซ้ำกระนี้ ก็สิ้นสติลืมตนกระทืบแผงเข้ามุ่งจะเอาแผลเมงกยอกแง มิได้รักษาจังหวะแทงทวน เมงกยอกแงจึงสะอึกรับแทงประกบเข้าไว้ตามเชิง หากบุญญาธิการพระเจ้าตองอูยัง จึงบันดาลให้ม้าพระที่นั่งอันถูกกระทืบแผงโดยแรง

นั้นทะยานเข้าหาศึกเต็มเหนี่ยวและเร็วเกินกว่าที่เมงกยอกแงเข้าแทงประกบ ปลายทวนที่เจ้านายทหารใหญ่อังวะจ้วงมาจึ่งพลาดจุดมุ่งเฉียดพระองค์ไปเสียข้างหนึ่งเมงกยอกแงจะชักอาวุธกลับแลจ้วงซ้ำหาทันไม่แล้ว แต่เห็นช่องโหว่ว่างให้ทำ นายทหารอังวะก็ตีเอาด้วยด้ามอาวุธตัว ทวนด้ามครึ่งทองประจำมือเมงกยอกแงใช่เบา ตีเข้าฉาดใหญ่ถูกท้ายคิ้วพระเจ้าตองอูแตกเป็นทางยาวแลโลหิตก็พรั่งพรูตกลงมาตามซีกแก้มข้างหนึ่งแดงฉาน"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2709 - 2710)

ผลจากเหตุการณ์ที่เกิดนี้ จะเด็ดและบรรดาทหารของเมืองตองอูต่างก็รีบช่วยกันเอามังตราซึ่งได้รับบาดเจ็บกลับเข้าเมืองไปได้

3. คลี่คลายโดยใช้บุคคลที่ 3 มาช่วยตามอุบายโดยใช้ความสัมพันธ์เดิม ในขณะที่เหตุการณ์กำลังอยู่ในภาวะคับขัน คือตองอูกำลังคิดหาทางที่จะเอาชนะศึกอยู่นั้น ยาขอบดำเนินเรื่องให้จะเด็ดได้พบกับตัวละครหนึ่งโดยบังเอิญซึ่งเป็นผู้ที่สามารถจะช่วยเหลือเมืองตองอูในการทำอุบายศึกได้ในโอกาสต่อไป ตัวละครนั้นคือนางตองสา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

"...เจ้าหนุ่มยินเสียงนางดั่งว่าเคยหูก็เพ่งเอาเต็มหน้าคลับคล้ายว่า คงเคยเห็นเป็นแท้ ต่อคิดเป็นครู่จนม้าย่างห่างไปจากที่หญิงนั้นหลายก้าวแล้วจึ่งได้คิดขึ้นว่าหญิงนั้นแน่แล้ว หาใช่คนไกลเนื้อแท้คือนางข้าหลวงสำคัญคนหนึ่งของตะละแม่...ครั้นย้อนกลับมาหญิงนั้นยกมือไหว้แล้ว เจ้าหนุ่มจึ่งอ้างว่าอภัยเถิดซึ่งข้าพเจ้าจำตองสาท่านมิได้แต่เมื่อแรกเห็น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2745)

การพบนางตองสาครั้งนี้ยาขอบได้ให้จะเด็ดมีโอกาสฟื้นความหลังความสัมพันธ์ครั้งก่อนต่อนางตองสา และเป็นผลให้จะเด็ดเห็นช่องทางที่จะได้รับประโยชน์จากนางตองสาในการเอาชนะศึก แผนการของจะเด็ดที่จะให้นางตองสาเป็นคนกลาง คอยส่งข่าวคราวความเคลื่อนไหวเป็นอันประโยชน์แต่ทหารเมืองตองอู โดยอาศัยความสัมพันธ์อันใกล้ชิดแน่นแฟ้นของสอพินยาและตองสา ยาขอบได้ให้จะเด็ดเจรจาหว่านล้อมนางตองสาให้รับทำการนี้เพื่อที่จะได้ยุติศึกให้เร็ววัน

ดังคำเจรจาของจะเด็ดดังนี้

"... ข้าพเจ้าจึ่งหมายใจไว้จะให้ตองสาท่าน เป็นคนสื่อข่าวเอาทหารตองอูที่เแปรคืนมาแหละตองอูอยู่ในที่ล้อมไม่ว่าทางน้ำหรือทางบก ก็ไม่อาจเล็ดลอดไปได้โดยสะดวกเลยมีทางเดียวเท่านั้นแล้วคือ จะฝ่าไปทางค่ายทหารหงสาวดีที่สอพินยาล้อมอยู่แลคนที่จะไปได้ราชการนั้นไม่เห็นใครจะปฏิบัติได้ผลเสมอตองสาแม่นี้เลย ตองสาท่านได้ชื่อว่าเป็นเมียนายทัพฝ่ายโน้นอยู่แล้ว สอพินยาลวงท่านไว้ปะหน้าจะอายตัวเองสถานหนึ่งแลอีกสถานหนึ่งในท่ามกลางสนามยุทธกันดารสตรีชมกระนี้ สอพินยาผู้มัวเมามาปะคนที่ตัวเคยโอบ ก็จะรับตองสาแม่มาโดยความยินดีแลประสงค์จะลบรอยชั่วเดิมแห่งตัวด้วยแล้วสอพินยาจะเทิดแม่สูงยิ่งกว่ายามปกติสักสามเท่าตัวตอนนี้เป็นสำคัญยิ่งแล้วที่ตองสาท่านจะพิสูจน์ให้ข้าพเจ้าเห็นว่า ท่านจะรักข้าพเจ้าหรือสอพินยา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. แพร่พันธุ์. 2532 : 2780-2781)

ผู้ประพันธ์ดำเนินให้ประสบผล นางตองสารับปากที่จะช่วยจะเด็ดด้วยความเต็มใจเพราะความรักที่นางมีต่อจะเด็ดอย่างมั่นคง และอีกเหตุผลหนึ่งนางช้าใจที่ถูกสอพินยาทอดทิ้งและไม่เหลียวแล ดั่งความว่า

"...นางตองสาก็กราบลงตรงหน้าแล้วว่า บุเรงนองท่านอย่าสงสัยว่าข้าพเจ้าดีแต่ปากเลย การของท่านทั้งนี้ข้าพเจ้าจะรับทำให้ปรากฏความมั่นคงแก่ท่านไว้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2783-2784)

เหตุการทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ายาชอบมีวิธีแยบยลในการเลือกใช้ตัวละครซึ่งเป็นบุคคลที่สาม ที่เข้ามาช่วยคลี่คลายสถานการณ์ความขัดแย้งได้อย่างดียิ่ง เพราะนางตองสาแม้ว่าจะตกเป็นภรรยาของสอพินยา หากแต่ความภักดีและความซื่อตรงที่มีต่อจะเด็ดนั้นมากมายยิ่งนักทำให้จะเด็ดซึ่งนับว่าเป็นคนนอก กล้าหาญที่จะใช้ความลึกซึ้งในใจของตองสาที่มีต่อตนแข่งขันกับคนที่ใกล้

ชิดกับนางตองสายิ่งเช่น สอพินยา ทำให้ผู้อ่านอยากติดตามเนื้อเรื่องต่อไปอีกและนางตองสาก็ไม่ได้ทำให้จะเด็ดผิดหวังเพราะเมื่อเข้าไปสู่ค่ายของหงสาวดีในฐานะเชลยแล้ว สอพินยาก็ต้อนรับนางเป็นอย่างดี ตลอดจนใส่ใจนางจนลืมราชการ จิสะเบงจิงเจรจากับสอพินยาเมื่อเห็นเมงกยอกแงไม่พอใจพฤติกรรมของสอพินยาที่ทำเช่นนี้ ดังความว่า

"...เนื้อความอันข้าพเจ้าว่าแก่ท่านเมื่อสี่ห้าวันนี้เรื่องนางอันเป็นที่รักนั้น ก็ชอบคุณอยู่ที่มหาอุปราชใส่ใจฟังแลผ่อนปรนปลีกตัวกระทั่งออกตุแลทหาร ณ ที่ซ้อมบ้างแต่มหาอุปราชผ่อนลงถึงเพียงนี้แล้วก็ยังไม่อาจบำรุงใจทหารให้ฮึกเสมอเก่าได้ ความท้อที่คิดว่าตัวนายกินแต่เอาความสุขบำรุงสิมาตรว่าจะลดลงบ้างก็ยังไม่เรียบสนิท ยิ่งเมงกยอกแงด้วแล้วคนผู้นั้นชังอิสตรีในสันดานอยู่แล้วแลมิหนำนางนั้นยังเป็นสาเหตุชักให้ท่านเผือไปกระนี้ ทุกวันนี้เมงกยอกแงมีความเจ็บใจตองอูอยู่แล้วสู้หวานอมขมกลืนเอาดอกจึงสู้หยุดยั้งกับค่ายหงสาวดี มหาอุปราชท่านจงเห็นแก่การภายหน้าให้หนัก เมื่อนางนี้ตัดรอนมิได้ก็ควรขยับขยายเสีย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2815)

ด้วยเหตุนี้นางตองสาจึงถูกส่งไปเมืองหงสาวดี แต่ในระหว่างเดินทาง นางพบกับสีอ่องที่มาปล้นขบวนเดินทาง จึงได้พบกับนางตองสาและทราบเรื่องที่จะเด็ดสั่งไว้ทุกประการ ดังความว่า

"...แล้วนางนั้นก็เล่าความดั้งเดิมของตัวที่ตกเป็นเมียสอพินยา กระทั่งเจ้านายทัพตองอูวางอุบายให้ออกมาพบกับสามีเพื่อจะได้เล็ดลอดเอาข่าวมาถึงแปรเหล่านี้โดยสิ้นเชิง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2826-2827)

4. ใช้ความซื่อสัตย์ จงรักภักดีและความเสียสละ ความขัดแย้งทางการเมืองในตอนนี้ นับว่าเป็นศึกที่ท้าทายความสามารถของจะเด็ดแม่ทัพตองอูเป็นที่ยิ่ง เพราะว่านอกจากจะ

ตีหักเอาชัยแก่ข้าศึกให้เด็ดขาดลงไปยังไม่ได้แล้ว หากทิ้งให้นานเนิ่นไปก็จะเป็นอันตรายแก่ตองอูเอง แม้ว่าในลำดับแรกนั้นยาขอบจะใช้อุบายให้นางตองสาไปเป็นคนกลางคอยส่งข่าวให้ทหารตองอูที่คุมอยู่เมืองแปรยกพลลงมาโอบตีทัพหงสาวดีและอังวะที่ล้อมตองอูอยู่อย่างไรแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถจะพิชิตศึกได้ในเร็ววัน เพราะฝ่ายข้าศึกก็รบเพียงแต่ประคองตัวเท่านั้น ซึ่งจะเด็ดได้วิเคราะห์กลศึกของหงสาวดีไว้ดังคำที่กล่าวแก่ขุนเมืองราย ความว่า

"...เจ้าหนุ่มก็ว่า น้าท่านมิได้พิเคราะห์ระยะเวลาอันเราจะต่อด้วยหงสาวดีบัดนี้ใกล้ฤดูน้ำเหนือหลากแล้ว ตกแรมแก่เดือนหน้าในทุ่งตองอูจะพักคน แลม้าช้างมิได้ เราอาจสามารถล้อมหงสาวดีก็อีกเพียงเวลาเดือนปลาย ฉะนั้นซึ่งหงสาวดีถือรักษาค่ายสงบเป็นเชิงสู้กระนั้น เหตุจะมีอยู่สองประการคืออย่างหนึ่งคอยคะเนกำลังทหารตองอูข้างนอกให้แน่ถนัดแล้วก็คิดการตีด้านนั้นเพื่อถอยคืนเมืองตน หรืออย่างหนึ่งฝ่ายโน้นได้จิสะเบงลูกตองอูเป็นหูเป็นตากันหยั่งรู้ความสำคัญในธรณีตองอูแล้ว แลเสบียงมั่นคงพอจะแจกจ่ายให้กระทั่งประจบถึงฤดูน้ำหลาก ดังนี้ฝ่ายหงสาวดีนิ่งคอยน้ำมาแล้ว แลฝ่ายเราไม่อาจวางคนรักษาแข็งแรงอย่างปัจจุบัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2855)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จะเด็ดต้องเอาชนะศึกให้เร็วที่สุด และยาขอบต้องหาทางออกในการคลี่คลายปัญหานี้ โดยให้จะเด็ดคิดอุบายได้ประการหนึ่ง ซึ่งต้องใช้ความเสียสละรักชาติ และความจงรักภักดีต่อตองอู และราชวงศ์เมงกะยินโยเป็นอย่างมากของขุนเมืองรายดังความว่า

"...เจ้าหนุ่มจึ่งว่า แม้นน้าท่านฟังเอาตลอดแล้วจะเห็นคล้อยตามคำข้าพเจ้าสิ้น อนึ่งเพราะลั่นปากออกมาก่อนว่าถึงหากเสียหัวแต่ถ้าจะทำให้หงสาวดียับเยินได้ก็ไม่คิดเสียดายข้าพเจ้าจึ่งกล้ากล่าวความนี้ ข้าพเจ้าไม่ประสงค์สิ่งสูงแห่งท่านขุนเมืองแล้วจะอาศัยแต่หลังให้แตกปรากฏเลือดเห็นรอยเท่านี้ ความคิดทั้งปวงจะสำเร็จลงได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5 . 2532 : 2858)

อุบายของที่จะเด็ดใช้นั้น ก็คือโบยขุนเมืองรายจนบาดเจ็บแล้วให้ขุนเมืองรายเดินทางไปสู่ค่ายหงสาวดีเพื่อไปพึ่งบุญของสอพินยา โดยจะเด็ดได้แนะนำคำกล่าวเพื่ออุบายแยบยลยิ่งขึ้นดังนี้

"...ฉะนั้นท่านจงอ้างข้อนี้ถือเอาว่าข้าพเจ้าป้อยอพระเจ้าตองอูกระทั่งตัวได้ตำแหน่งใหญ่แล้ว แลมิได้มีใจเคารพน้ำท่าน อนึ่งข้าพเจ้าสิเป็นคนยากไม่เคยอำนาจยศศักดิ์มาก่อน ครั้นรุ่งเรืองขึ้นผิดธรรมดาขึ้นนี้ แทนที่จะพอใจกลับกำเริบซ้ำและคิดการจะเอาราชสมบัติเสียเอง แต่การจะชิงราชสมบัติขณะนี้ ข้าพเจ้ายังเกรงจะโต้การใหญ่สองหน้าเพราะหงสาวดียังกีดขวางอยู่ จึงเตรียมการจะเจ้าตีหงสาวดีโดยไม่ได้คำนึงถึงชีวิตทหารเลวเลย ประสงค์ฝ่ายหงสาวดีพ่ายแล้ว ข้าพเจ้าจะคิดการใหญ่ได้ถนัด น้ำท่านแจ้งทันความคิดข้าพเจ้าจึ่งทักท้วงให้รู้ประมาณตัวไว้ ข้าพเจ้าถือโกรธเพราะเหตุนี้ แลพาลเหยียบย่ำให้ได้เจ็บอาย น้ำท่านมั่นอยู่กับราชวงศ์เมงกะยินโยหนัก หากเมื่อเห็นราชวงศ์เมงกะยินโยจะฉิบหายเพราะข้าพเจ้าแล้ว ก็ไม่อยากให้ราชสมบัติตกแก่ไพร่เลว จึงคิดเสียว่าแม้ราชสมบัติเป็นอันตรายแล้ว คร่าจากมือไพร่ประจำเมืองไปสู่พิโพธิสมภารพระเจ้าหงสาวดีเสียยังงามกว่า ท่านน้ำคิดดั่งนี้จึงหลีกออกไปจากข้าพเจ้า..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2863-2864)

อุบายของจะเด็ดประสบผล เพราะขุนเมืองรายผู้รักชาติยิ่งชีพ และเสียสละอย่างยิ่งถูกโบยจนหลังแตกยับ เข้าไปสวามิภักดิ์กับสอพินยาท่ามกลางความคลางแคลงใจของฝ่ายหงสาวดี แต่ผู้ประพันธ์ให้ความคลางแคลงใจนี้หายไปได้ เมื่อขุนเมืองรายเสียสละอย่างยิ่งที่จะทำให้สมจริงตามอุบาย เพื่อให้ฝ่ายหงสาวดีวางใจว่าตนเข้ามาภักดีด้วยความสุจริตใจ โดยการกรีดเลือดสาบานต่อหน้านายทหารของฝ่ายหงสาวดีซึ่งเป็นตอนหนึ่งที่ยาขอบได้คลายปมอย่างเหมาะสมและงดงามยิ่ง เนื่องจากขุนเมืองรายเป็นขุนพลผู้หนึ่งที่มีความรักมั่นต่อตองอูเป็นที่สุดนั่นเอง ขุนเมืองรายจึงทำได้ทุกอย่างเพื่อนำชัยชนะมาสู่มาตุภูมิของตน ดังความว่า

"...ขุนเมืองก็ว่าข้าพเจ้าเหมือนคนตัวเปล่า ไม่อาจเอาสิ่งใดให้ท่านยึดเป็นตัวประกันจริงแล้วแต่ข้าพเจ้ามีอีกสิ่งหนึ่งซึ่งคนผู้แม้นไม่ซื่อแล้วไม่อาจเอาสิ่งนี้ให้ท่านเลย จิสะเบงถามว่าท่านจะให้สิ่งใดเป็นสำคัญ ขุนเมืองก็ว่าโลหิตในกายข้าพเจ้านี้แล้วพอกล่าวตกคำ ขุนเมงรายก็กัดเอาเนื้อที่แขนของตนเองเข้าเป็นแผลสาหัสแลโลหิตไหลพรั่งพรูออกมา คนในที่นั้นเห็นกิริยาชาวตองอูฉกรรจ์ก็พากันนิ่งชิงตะลึงอยู่ทุกผู้

แต่ขุนเมืองมิได้แสดงความสะทกสะท้านพรั่นพริงเอาจอกสุราตรงหน้ารองเข้าใต้แผลตัวให้โลหิตไหลหยดลงสุรา แล้วยกจอกสุรานั้นขึ้นจบเกล้าแลว่าแม้นคำที่ข้าพเจ้าแนะมหาอุปราชทั้งนี้ มิได้ว่าโดยซื่อประสงค์จะลวงเพื่อให้หงสาวดีฉิบหายแล้ว เดชะข้าพเจ้าลิ้มน้ำสบถอันเป็นโลหิตตัวเองดั่งนี้ ก็ให้ชีวิตข้าพเจ้าฉิบหายลงบ้างเพราะมือทหารเลวหงสาวดีเถิด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2880-2881)

จากเหตุการณ์ในครั้งนี้ ยาขอบกำหนดให้ขุนเมืองรายของตองอูได้รับความวางใจจากฝ่ายหงสาวดีมากยิ่งขึ้น นับว่ายาขอบใช้ตัวละครและวิธีการที่แยบยลและเหมาะสมยิ่งในการคลี่คลายความขัดแย้ง นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงประสบการณ์จากการอ่านของยาขอบและความสามารถที่จะนำความรู้เรื่องวรรณคดีต่าง มาสอดประสานอย่างกลมกลืนในผลงานของตนเอง เพราะตอนที่โบยขุนเมืองรายนี้เทียบเคียงได้จากเรื่องสามัคคีเภทคำฉันท์เป็นต้น

ตอนความแค้นของพ่อ

การคลี่คลายปมขัดแย้งโดยให้ขุนเมืองรายทำตามอุบายจนเป็นที่ไว้วางใจของหงสาวดีเป็นที่ยิ่งแล้วนั้น ได้ทำให้ฝ่ายหงสาวดีหลงเชื่อคำของขุนเมืองรายที่ลวงให้ฝ่ายสอพินยาหลงกลเพื่อให้ตนเดินทางไปสู่ค่ายของทหารตองอู ที่ยกมาจากเมืองแปรซึ่งล้อมทัพหงสาวดีอยู่ภายนอกได้ทำให้ฝ่ายหงสาวดีต้องอยู่ในภาวะที่เพลี่ยงพล้ำและเสียทีแก่ตองอู ตลอดจนต้องเผชิญกับศึกหนักอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ระหว่างเหตุการณ์นี้กำลังเป็นอยู่นี้เอง ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งที่น่าสนใจขึ้น

มาประเด็นหนึ่ง ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่ทำให้ผู้อ่านมีความสนใจใคร่อยากติดตามเรื่องต่อไปมากยิ่งขึ้น ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ความขัดแย้งกับตัวเอง

ยาขอบใช้ความรู้สึกผิดชอบ ชั่วดี การรู้จักแยกแยะ และสำนึกในคุณธรรมชุนพลเมืองตองอู ผู้มีความจงรักภักดีต่อชาติ มีความซื่อสัตย์ และยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง แต่ตองหวุ่นญี กลับมีบุตรชายที่มีลักษณะตรงกันข้าม คือ จิสะเบง ซึ่งคิดคดทรยศต่อบ้านเมืองด้วยการไปสวามิภักดิ์ ยอมเป็นข้ารับใช้สอพินยา และสิ่งที่ตอกย้ำความเลวร้ายของจิสะเบง ก็คือ การที่เขาได้เป็นนายกองของกองทัพหงสาวดียกพลมารับพุ่งกับเมืองตองอู มาตุภูมิของตนเอง สิ่งเหล่านี้คือความปวดร้าวใจเป็นอย่างยิ่งของตองหวุ่นญี ชุนพลชราผู้รัก และรับผิดชอบในหน้าที่และบ้านเมืองยิ่ง ด้วยลักษณะที่องอาจสมกับเป็นชุนพลผู้ใหญ่ของตองหวุ่นญี ด้วยลักษณะที่เกเรและขาดความซื่อสัตย์อย่างมากของจิสะเบง ทำให้สามารถเร้าความสนใจจากผู้อ่านได้มีเป็นอย่างยิ่งว่า ตองหวุ่นญีจะทำอย่างไรกับจิสะเบงบุตรชายของตน หนทางของจิสะเบงจะลงเอยอย่างไร การที่ได้สวามิภักดิ์ต่อสอพินยา เขาได้เลือกทางเดินที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

ตองหวุ่นญีประสบกับความขัดแย้งนี้ เนื่องจากฐานะของชุนพลตองอูอย่างเขาคงจะต้องเลือกตัดสินใจระหว่างบ้านเมือง ซึ่งเป็นมาตุภูมิกับบุตรชายคนเดียวของเขาแต่ทรยศต่อเมืองเช่นจิสะเบง โดยยาขอบได้ให้ตองหวุ่นญีมีแนวคิดอันเปี่ยมด้วยความถูกต้องชั่วดี ดังนี้

> "...ตองหวุ่นญีจึ่งว่า จะเด็ดพิเคราะห์ชอบอยู่ ข้าพเจ้าแจ้งว่าอ้ายลูกทรยศตามทหารหงสาวดีมา มันแลข้าพเจ้าใช่วาสนาจะเป็นพ่อลูกกันสืบไปแล้ว แลมันก็มีฝีมืออยู่ยินข่าวว่าสอพินยารักเลี้ยงเป็นทหารผู้ใหญ่ซ้ำ แม้ฝ่ายหงสาวดีมีใจเดียวด้วยเราแต่งตัวนายออกสู้ซึ่งหน้าแล้ววันใดอ้ายจิสะเบงออกรบ ข้าพเจ้าจะขอเป็นผู้ฆ่ามันเอง..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2913)

การรบครั้งนี้ฝ่ายหงสาวดีได้กำหนดตัวจิสะเบง เป็นนายกองคุมพลเข้าตีทางด้านที่ตองหวุ่นญีบัญชาการอยู่ เพราะคิดว่าจากสายใยของความเป็นบิดากับบุตรที่จะต้องสู้รบกันนั้น

ตองหวุ่นญีจะต้องรู้สึกลำบากใจ และจะทำให้จิสะเบงได้รับชัยชนะในที่สุด ดังความที่เมงกยอกแงกล่าวว่า

"...ก็แหละสาส์นตองอูระบุชื่อทหารตัวดีแห่งมันสี่นาย ดั่งเห็นว่ามันไม่ปล่อยขุนพลแลรองขุนพลทำการช้างหนึ่ง ที่แท้ขุนพลและรองขุนพลจะแยกออกฝ่ายละด้าน และมีสองนายกองเป็นตัวรองด้านละฝ่าย มหาอุปราชท่านหมายจะให้จิสะเบงรีบถอยแล้วก็ควรปล่อยตองหวุ่นญีเข้ารบด้านจิสะเบง บิดาใดใจเหี้ยมจะกล้าฆ่าบุตรในไส้ไม่เคยเห็นจิสะเบงเข้าต่อยุทธด้วยฝ่ายบิดาตัวคงไม่หนักแรง แลหาหนทางแหกกลับอังวะได้ดั่งหมายไว้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2919)

ด้วยเหตุนี้จิสะเบงจึงต้องปะทะฝีมือกับตองหวุ่นญีผู้เป็นบิดาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตามที่ฝ่ายหงสาวดีได้วางตัวไว้ จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ในตอนนี้นับเป็นเรื่องราวอีกตอนหนึ่ง ที่ผู้ประพันธ์ได้สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นกับตัวละครได้อย่างน่าสนใจและน่าติดตาม เพราะผู้อ่านอยากจะทราบต่อไปว่า ตองหวุ่นญีและจิสะเบงจะเผชิญเหตุการณ์นี้อย่างไร นับว่าเป็นการสร้างเรื่องที่เร้าความสนใจให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดียิ่ง

เรื่องราวในตอนนี้ นอกจากยาขอบจะสร้างให้ตองหวุ่นญีเกิดความขัดแย้งกับตัวเอง ในการที่ต้องเลือกตัดสินใจระหว่างตองอูมาตุภูมิกับจิสะเบงบุตรชายที่ทรยศต่อบ้านเมือง อันเป็นความน่าสนใจที่จะติดตามแล้ว ยาขอบยังให้จิสะเบงรู้สึกขัดแย้งกับตัวเอง ซึ่งเป็นความขัดแย้งเนื่องจากความรู้จักรับผิดชอบชั่วดี หรือความมีคุณธรรมที่ยังมีเหลืออยู่ เมื่อรู้ตัวว่าจะต้องเข้าทำศึกกับบิดา ดังความว่า

"...ฝ่ายด้านตะวันออกนั้น จิสะเบงได้หนังสือเห็นชื่อบิดาตัวก็ตกใจอยู่แลว่าด้วยไชลูว่า มังตราจะฮึกดั่งนี้เห็นจะทำได้เหมือนปากก็เชิญเข้ามาฆ่าเราและทหารให้ถึงในค่ายเถิด ข้าพเจ้าไม่ขอออกยุมธภูมิอีกสืบไปแล้ว ไชลูประหลาดคำอยู่แลว่าจิสะเบงท่านไม่เคยกล่าวคำดังกลัวคนฉะนี้ แต่ครั้งนี้กลใดจึงสำแดงความหวาดออกมาให้เห็นประจักษ์ว่า

ว่า จิสะเบงจึ่งว่าชื่อตองหวุ่นญีคือบิดาข้าพเจ้า จิสะเบงคนชั่วเกิดมามิทดแทนคุณบิดาแล้ว แลมาบัดนี้สิจะให้ยืนม้าต่อม้าบิดาอีกเล่า ข้าพเจ้าจะออกไปยังยุทธบริเวณใดก็ออกไปได้ แต่จะสวมเกราะแลถืออาวุธไปด้วยนั้นทำไปมิได้เลย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2921)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าความคิดของจิสะเบงจะมีแนวโน้มไปในทางที่ชวนให้คิดว่าจิสะเบงคงจะไม่มีทางที่จะทำการที่น่าตำหนิคือเข้าต่อสู้กับบิดาของตนได้นั้น แต่ยาขอบก็ได้ให้ตัวละครตัวหนึ่งมีบทบาทที่จะโน้มน้าวจิตใจของจิสะเลงให้เห็นดีด้วยกับการกระทำดังกล่าว คือไขลู ซึ่งเป็นผู้กล่าวกระตุ้นใจจิสะเบงให้ฮึกเหิมขึ้นดังความว่า

"...ซึ่งว่าจิสะเบงท่านยกเอาความที่ตองหวุ่นญีเป็นบิดา ว่ามีคุณหนักแล้วนั้น ท่านกล่าวโดยคิดแล้วหรือว่าตองหวุ่นญี ตั้งใจจริงแท้ให้จิสะเบงท่านเกิด หรือตองหวุ่นญีปรารถนาอื่นเป็นเหตุแล้วจิสะเบงพลอยถือกำเนิดเสมอเพียงเสริมปลายเหตุเองวิสัยของชายหญิงอยู่ในวัยโลกีย์ ย่อมปรารถนาจะร่วมรสโดยสองฝ่ายต่างพอใจพอตากันแลกันเป็นสำคัญดอก บุตรนั้นพลอยเกิดขึ้นตามธรรมดาเอง แต่เมื่อทารกนั้นถือกำเนิดในอุทรมนุษย์หญิงชาย ก็จำเลี้ยงทารกนั้นเป็นธรรมเนียม จะมารักใคร่อุ้มชูภายหลังก็ธรรมดาอัธยาศัยมนุษย์..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2925-2926)

จากคำกล่าวยุยงปลุกปั่น และโน้มน้าวจิตใจของไขลูทำให้จิสะเบงหลงผิดเชื่อและยอมทำตาม เมื่อตองหวุ่นญีคุมพลออกมาและรู้ว่าจะต้องรบกับบุตรในฐานะฝ่ายตรงกันข้าม อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้นั้น ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนเห็นความขัดแย้งในใจ และการตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวที่อยู่บนความปวดร้าวของตองหวุ่นญีที่เผชิญเหตุการณ์เช่นนี้ ดังความว่า

"...ตองหวุ่นญีฟังพระเจ้าอยู่หัวตรัสแลอ่านหนังสือบุตรตัวจบแล้ว น้ำตาก็คลอ

เต็มตาท่านผู้เฒ่า เพราะความแค้นภายในประดังแน่นขึ้นมา แลผู้ว่าการทหารยกมือขึ้นไหว้เบื้องสูงแล้วอธิษฐานออกมาต่อหน้าที่นี้ว่า อานิสงส์บุญใดอันข้าพเจ้าประกอบไว้แต่บุพชาติลุมาบัดนี้จงพิทักษ์อย่าให้ข้าพเจ้าเชือดคอเสียในราตรีนี้เลย ขอมีอายุอยู่จนวันพรุ่งพอให้ได้แทงอ้ายลูกทรยศให้ถนัดมือสักแผลหนึ่งเถิด แล้วขุนพลจึ่งว่าพระเจ้าอยู่หัวท่านจะเข้าสนามยุทธด้วยนั้นมันเป็นที่สรรเสริญในน้ำพระทัยแล้ว หากเห็นไม่ควรก่อนข้าพเจ้ามีคุณอยู่เหนือเกล้ามัน มันสิยังเห็นการหงสาวดีเป็นของสำคัญกว่า แล้วกระไรข้าพเจ้าจะละเสียไม่ถือเป็นหน้าที่ว่าตัวจะเป็นผู้ประหารมันบ้างเล่า วันพรุ่งจะเด็ดท่านจงไปทำการด้านหนึ่งแลข้าพเจ้าจะทำการด้านอ้ายลูกทรยศเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2929-2930)

การยืนยันเจตนาของตองหวุ่นญีที่จะประฝีมือกับจิสะเบงอย่างแน่วแน่และมั่นคง ทำให้เกิดความเร้าใจแก่ผู้อ่านยิ่ง เพราะน่าสนใจติดตามว่าเหตุการณ์ต่อไปจะดำเนินไปอย่างไร บทสรุปในตอนนี้จะคลี่คลายลงไปอย่างไร เป็นต้น

ตองหวุ่นญีได้ปะทะทวนกับจิสะเบงบุตรชายที่ทรยศต่อตองอู ตามแผนที่ไขลูวางเอาไว้ ซึ่งสอพินยาและไขลูคาดหมายเอาไว้ว่าตองหวุ่นญีจะไม่ทำร้ายจิสะเบงอย่างแน่นอน แต่ตองหวุ่นญีเป็นคนรักบ้านเมือง เข้าสู้รบกับจิสะเบงอย่างเต็มความสามารถด้วยความผิดชอบชั่วดี และตระหนักในหน้าที่เป็นสำคัญ ดังข้อความที่ยาขอบบรรยายเหตุการณ์ในเรื่องที่ว่า

"...ขุนพลตองอูก็มุ่งหน้าแต่จะประหารลูกตน จึ่งขยิกเข้าโจมแทงจิสะเบงคนผู้ลูกจวนตัวแล้วไม่อาจหลีกเลี่ยงอย่างอื่น ก็จำปัดป้องอาวุธบิดาบังเกิดเกล้าแห่งตัวตามความจำเป็นบังคับ ตองหวุ่นญีโจมแทงสามหนซ้อน ไม่อาจเอาแผลจิสะเบงได้ก็ทะยานใจยิ่งขึ้น แลว่าวันนี้มิมิงก็ข้าอย่าได้เป็นคนเลย ส่วนไขลูนั้นเข้าประกับเชิงด้วยจาเลงกะโบ จิสะเบงหวั่นไหวในอกยิ่งแล้วเหงื่อที่แตกออกโชมตัวนั้น ใช่เพราะเหนื่อยล้าในอันจะคอนทวน หากเกิดขึ้นเพราะความตะหนกบันดาลให้เป็นเอง มิหนำได้ยินตองหวุ่นญีสำทับแล ตัดความเป็นพ่อลูกกันกลางสนามกระนี้น้ำใจข้างที่ใคร่ขันสู้หามีไม่แล้ว

คอยแต่ปัดบิดาพอประทังตาย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2942-2943)

การชิงชัยครั้งนี้ จิสะเบงได้แรงยุยงจากไขลูจึงกล้าเข้าทำการรบกับตองหวุ่นญี ซึ่งการต่อสู้กันครั้งนี้ ยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของตองหวุ่นญีที่จะสังหารจิสะเบงให้ได้และจิสะเบงก็ได้แสดงให้เห็นถึงความลำบากใจของตนออกมาเช่นกันดังที่ยาขอบบรรยายไว้ดังนี้

"...ม้าจิสะเบงมัวแต่ร่นไม่อาจเต้นรับได้ทัน ก็เปิดเอาสีข้างด้านซ้ายเข้ารับเป็นช่วงถนัดตองหวุ่นญีร้องขึ้นด้วยเสียงอันดัง เพราะคิดว่าสมหมายจะแทงให้ได้เสียกลางตัวแล้ว แลจ้วงแทงเต็มขนาดไม่ยั้งมือเลย แต่จิสะเบงใช่ชายฝีมือทรามสันทัดเชิงบังคับม้าใช่น้อย เห็นว่าจะปิดป้องหาทันไม่แล้วก็กระทืบแผงเดือนม้าให้รู้สึกตัวโจนพาหนะคู่ชาก็แผ่นออกไปเต็มแรง อาวุธของฝ่ายบิดาก็ถากแฉลบเข้าท้ายสะบักซ้ายมิใช่แผลฉรรจ์ แต่กระนั้นโลหิตจากแผลก็ปรากฏให้เห็นแดงฉานเต็มตา จิสะเบงรู้สึกแปลบขึ้นที่หัวไหล่กระนั้นแจ้งว่าตัวต้องอาวุธแล้ว วิสัยทหารดีมีฝีมือ ย่อมรู้จะละอายสีเลือดก็เกิดขึ้นในกมลลืมคิดว่าตองหวุ่นญีคือบิดาผู้ให้กำเนินตนเพลิงพิโรธปรากฏในสายตาขึ้นวูบหนึ่งแล้วตบหน้าม้าให้หันเข้าสู้เพราะความเดือดใจ เบื้องกระนั้นขณะที่ตองหวุ่นญีสบช่องโถมเข้าแทงจิสะเบงเต็มแรงนั้น แรงม้าที่ถูกโยกให้โถมเพื่อช่วยแรงแทงไม่ถูกเป้าเต็มจุดแล้วตองหวุ่นญีก็ชวนไปตามแรงม้าพุ่ง ไม่อาจตั้งตัวได้ในทันทีจิสะเบงเงื้อทวนเต็มที่แล้วจะแทงพ่อเหมือนแทงคู่ต่อสู้คนหนึ่งแล้วหากคิดขึ้นมาได้โดยฉับพลันก็ยั้งมือเสีย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2944-2945)

ในขณะที่อยู่ในภาวะอิดอัดและลำบากในนั้น ยาขอบได้สร้างให้ไขลูเข้ามามีบทบาทในลักษณะของศัตรูที่รบพุ่งเพื่อมุ่งเอาชัยและชีวิตซึ่งกันและกัน โดยการลอบทำร้ายตองหวุ่นญีจนบาดเจ็บสาหัส ซึ่งได้สร้างความขัดแย้งให้แก่จิสะเบงยิ่งด้วยความว่า

"...ไขลูเจ้าความคิดชั่วยินเสียงโห่ คะเนเอาตามอัธยาศัยตัวระแวงว่า

ตองอูจะลวงออกมารบแล้วจะล้อมจับเอาตัวหรือไร พอดีม้าตองหวุ่นญีพาวิ่งเข้ามาใกล้แล้ว ไชลูมือไวเท่าความคิดชั่วปัดอาวุธจากจาเลงกะโบออกห่าง แล้วกระทืบม้าโผนตัดแฉลบเข้าด้านหลังตองหวุ่นญี ก่อนที่ขุนพลตองอูจะหันมารับแลก่อนคนทั้งหลายในที่นั้นจะทันรู้ว่าสิ่งใดเกิดขึ้นนั้น ไชลูก็จ้วงเข้าชายโครงเบื้องหลังตองหวุ่นญีแลปลายทวนทะลุเกินท้อง ขุนพลผู้เฒ่าฟุบลงในบัดดล แล้วม้าก็พาวิ่งไปได้หน่อยหนึ่งก็ร่วงลง จิสะเบงเห็นเหตุการณ์นั้นอาวุธก็ตกลงจากมือ ตะลึงอยู่อึดใจหนึ่งแล้วจะโถมเข้าไปที่บิดาตัว"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2946-2947)

การคลายปมขัดแย้ง

เนื้อเรื่องดำเนินความขัดแย้งที่มนุษย์มีต่อตนเองเข้มข้นเป็นที่ชวนติดตามยิ่งนั้น ผู้ประพันธ์มีวิธีคลี่คลายปมขัดแย้งดังต่อไปนี้

ใช้ความเด็ดเดี่ยวคลี่คลายความขัดแย้ง

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นได้สร้างความเร้าใจให้แก่ผู้อ่านได้ไม่น้อยว่าความขัดแย้งนี้จะคลี่คลายลงไปอย่างไร ยาขอบได้ใช้ความทะนงในศักดิ์ศรีของขุนพลตองอูความมั่นคงและเด็ดเดี่ยวในความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมืองทำให้ตองหวุ่นญีคลายความขัดแย้งนี้โดยทำตามสิ่งที่ตั้งมั่นไว้ให้บรรลุเป้าหมาย คือการสังหารจิสะเบงบุตราชายของตนที่ทรยศต่อบ้านเมือง โดยอุบายลวงจิสะเบงให้ไปหาตัวที่แน่นิ่งอยู่กลางสนามรบ ซึ่งจิสะเบงก็ได้ทำตามแต่โดยดี ความว่า

"...ฝ่ายจิสะเบงมาถึงที่บิดาตัวทอดร่างอยู่แล้ว ความที่บิดาเคยทะนุบำรุงตัวก็เร้าใจให้เกิดความอาลัย ละหลังม้าเสียแลเดินเข้ามาใกล้แล้ว นั่งลงห่างปลายเท้าบิดาประมาณสองศอกแล้ว ครั้งแลเห็นผู้เฒ่าหลับตกหน้าต้องแสงอาทิตย์แผดเผา จิสะเบงอดสังเวชใจมิได้ก็ร้องไห้แลว่าข้าพเจ้าจิสะเบงมาตามคำบิดาเรียกแล้ว ผู้เฒ่ายินเสียงลืมตาขึ้นดูร่างลูกผู้ทำตนไม่เหมือนใจฉะนั้น นัยน์ตาก็ปรากฏแววโทสัคนีขึ้นครู่หนึ่ง แล้วสู้หักกิริยานั้นให้หายเสีย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2951)

การคลี่คลายความขัดแย้งของยาขอบในเหตุการณ์ตอนนี้นั้น นับว่าเป็นตอนหนึ่งที่มีความยอดเยี่ยม เนื่องจากได้สร้างให้เกิดความสะเทือนใจต่อผู้อ่านได้ ผู้ประพันธ์ให้ตองหวุ่นญีลวงจนจิสะเบงวางใจไม่คิดระแวงว่าจะถูกทำร้าย จนกระทั่งได้จังหวะเหมาะ ตองหวุ่นญีจึงลอบใช้มีดสั้นประจำตัวสังหารจิสะเบงบุตรชายที่รักอย่างเด็ดเดี่ยว สร้างความรู้สึกสะเทือนใจแก่ผู้อ่านได้ดีเป็นที่ยิ่ง ดังที่ยาขอบบรรยายภาพเหตุการณ์ในตอนนี้ว่า

"... ความแค้นที่ตองหวุ่นญีมีก็สุดที่จะพรรณนา ขุนพลผู้เฒ่าถือเอาความผิดที่จิสะเบงทำท่าว่าเป็นเรื่องอภัยกันมิได้ มาตรว่าตัวกำลังจะตายความตั้งใจจะล้างจิสะเบงให้วอดวายก็ไม่เปลี่ยนแปลงเลย เบื้องว่าตัวเองต้องอาวุธสาหัสไม่อาจคลานไปประหารผู้ทรยศได้แล้ว ผู้เฒ่าเจ้าความคิดแลถือเลือดตองอูก็อุบายเอาลูกมาใกล้ตนสงบกิริยาจนกว่าจิสะเบงนอนใจแล้ว ผู้เฒ่าลดมือลงตั่งกุมแผลที่ปวดแปลบอยู่แถวบริเวณท้องแต่เนื้อแท้ค่อยเลื่อนมือกระเถิบเข้าหาด้ามมีดสั้นที่เหน็บประจำเอว

แต่เมื่อสัมผัสด้ามอาวุธ จึ่งเผยอตาขึ้นหาที่จะแทงลูกตัว และเห็นจิสะเบงก้มหน้าน้ำตาอาบ แลปากก็เผ้าขานชื่อมารดาฉะนั้น อาลัยว่าลูกสิ้นแม่แลตัวเองได้ฟูมฟักมาแต่น้อยแล้วสิ จะทำลายมันด้วยมือตัวอีกเล่า คิดแล้วก็อ่อนใจตัวไม่ไม่อาจชักขึ้นทำการแต่ในทันที แลละมือแล้วรู้สึกว่ากำลังตัวเหลือน้อยไม่ชักจะหาแรงแทงมิได้ ก็กุมเอาด้ามมีดเข้าอีกสิแล้วไม่อาจลงมือ รื้อคิดวนเวียนกระนั้นจนถึงคราวสุดท้าย เพ่งพินิจเอาอุปนิสัยผู้ลูกว่าเป็นคนปลงใจทางชั่วง่าย ละไว้บัดนี้ถึงหากได้ยินคำมั่นว่าจะบวชก็ยากแก่จะยึดเป็นที่เชื่อถือได้ ปะวันหน้าใครชักจิสะเบงคล้อยไปทางไม่สมควรเสียอีก ตองหวุ่นญีคิดตกกระนั้นแล้วไม่รอช้าเกรงว่าใจตัวจะกลับอ่อนเสีย ทนเจ็บขยับกายให้ถนัดแล้วมือซ้ายรวบคอลูกมั่นไว้ มือขวาชักได้มีดสั้นประจำเอว จ้วงเอาที่อกจิสะเบงหลายทีซ้อนปากก็ร้องว่าหน้าที่สำหรับชาวตองอูกูทำสมบูรณ์แล้ว แต่นี้กูจะหลับตาตาย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2955-2957)

ตองหวุ่นญีพิสูจน์ความรักต่อมาตุภูมิแลกด้วยชีวิต เมื่อหลังจากแทงจิสะเบงเป็นแผล

ฉกรรจ์แล้ว ก็ถูกทหารหงสาวดีที่มากับจิสะเบงฟันจนถึงแก่ความตาย แต่อย่างไรก็ตามก็สามารถปลุกจิตสำนึกของจิสะเบงได้ แม้ว่าจะเป็นวาระสุดท้ายของสำนึกก็ตาม

<u>ใช้การสำนึกผิดเพื่อคลี่คลายความขัดแย้ง</u>

ในการนี้ยาขอบได้ให้จิสะเบงเกิดความสำนึกผิดต่อเหตุการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมาอย่างน้อยก็ระลึกได้ถึงคุณบิดาของตน ดังที่ยาขอบบรรยายได้ดังนี้

"...จิสะเบงหลุดออกได้วิ่งไปโดยกำลัง ไม่กี่ก้าวก็ล้มลงและเหลียวไปเห็นทหารหงสาวดีทั้งนั้น ชักม้าย่ำศพบิดาตัวแล้วแทงซ้ำ จิสะเบงก็ยกมือห้ามไว้แล้วว่าเกลอเอยเห็นแก่ข้าพเจ้าเป็นครั้งสุดท้ายละศพบิดาข้าพเจ้าให้ข้าพเจ้า นึกเสียว่าการนี้เป็นหน้าที่ข้าพเจ้า อันก่อเป็นเวรไว้นั้นสนองตัวเอง นายทหารทั้ง 24 นาย ก็หยุดตามคำ แลรุมกันจะพยุงจิสะเบงไปรักษาที่ค่ายชาวตองอูก็ห้ามไว้แลว่า บิดาข้าพเจ้าเลือกแทงแต่ที่ชะงัด ยามนี้ข้าพเจ้าปลงเสียว่ารับบาปแทนไขลูคนชักข้าพเจ้าให้ผิดตั้งแต่ต้นมิหนำทำร้ายบิดาข้าพเจ้าเสียอีกซ้ำ นายทหารเหล่านั้นมีใจสงสารไม่อาจอุ้มพยุงไว้ ละให้นอนหายใจอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2957)

ยาขอบให้จิสะเบงสำนึกผิดที่ตนได้ทำไว้ และอยากจะทำคุณความดีไว้ในบั้นปลายชีวิตบ้าง จึงเชิญมังตราและจะเด็ดเข้าไปเจรจา ซึ่งล้วนแต่เป็นความศึกเพื่อประโยชน์ต่อตองอูทั้งสิ้น

ในวาระสุดท้ายของจิสะเบงผู้หลงผิดนั้น ผู้ประพันธ์ได้สร้างให้เกิดภาพของความเศร้าสะเทือนใจได้อย่างดียิ่ง เพราะจิสะเบงได้สิ้นชีวิตท่ามกลางทหารตองอูซึ่งเขายกกำลังเข้ามารบพุ่งด้วยนั่นเอง ดังความว่า

"...ลูกขุนพลตองอูสั่งการทุกอย่างแล้ว แลสำแดงหน้าชื่นขึ้นตามธรรมดาของคนหมดกังวลอวยพรเอาว่าจะเด็ดท่านจงทำการนับวันแต่ยิ่งรุ่งเรือง เป็นที่ชื่นชมของเจ้าขรัวอาจารย์เขาเถิด ยามเป็นข้าพเจ้าเป็นคนไม่ชอบหน้าท่าน แต่ยามตายแล้วแลได้

คิดกระนี้ เผื่อกรรมตัวมิได้เกิดเป็นมนุษย์ หากเป็นผีปีศาจใช้เวรแห่งตัวแล้ว ข้าพเจ้าจะเที่ยวห่วงล่องลอยไม่ให้ห่างท่านแลทหารตองอู เจ้านายทัพพลอยสลดลงกับคำจิสะเบง ... เบื้องนั้นจิสะเบงกำลังอ่อนลงมากแล้วเจ้าหนุ่มก็ทูลพระเจ้าอยู่หัว จะให้เรียกหมอหลวงมาพาไปรักษาพยาบาลตามมี จิสะเบงก็ห้ามไว้ว่า อย่าให้ยากแก่หมอเลยข้าพเจ้าไม่ขอเคลื่อนให้กระเทือนเจ็บปวดแก่ตัวอีกแล้ว พระเจ้าตะเบงชะเวตี้จึ่งให้ทหารไปหักไม้มากั้นเป็นเพิงกันแสงอาทิตย์ให้จิสะเบง แลพระเจ้าตองอูมีพระทัยรักทหาร เมื่อจิสะเบงแปรดวงจิตมาข้างน่านิยมกระนี้ กษัตริย์หนุ่มไม่ถือเรื่องเดิมมาข้องในพระทัยเลย สู้ประทับอยู่ดูใจคนเจ็บจนกระทั่งตกบ่ายแดดอ่อนแล้วจิสะเบงก็ทนพิษบาดแผลมิได้ ก็สิ้นใจต่อหน้าพระที่นั่งกลางทหารตองอู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2966-2967)

<u>ใช้ความสามารถอันยอดเยี่ยมของตัวเอก</u>

เนื้อเรื่องในตอนการสู้อย่างจนตรอกนั้นยาขอบใช้กลวิธี คลายความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสมยิ่งตอนหนึ่ง ด้วยการใช้ความสามารถอันยอดเยี่ยมของตัวเอก คือจะเด็ดโดยการให้จะเด็ดสามารถจับไชลูได้ในการปะทะศึกด้วยกันในครั้งนี้ ทำให้หลายท่านที่ติดตามเรื่องอยู่มีความรู้สึกพึงพอใจและอยากติดตามว่าไชลูประสบกับชะตากรรมอย่างไร ไชลูผู้มากด้วยเล่ห์เหลี่ยมจะมีวิธีที่จะเอาตัวรอดในสถานการณ์เช่นนี้ได้อย่างไร เป็นต้น ดังเหตุการณ์ที่จะเด็ดจับกุมตัวไชลูได้ดังนี้

"...ยามนั้นทหารตองอูในบังคับจาเลงกะโบถูกตีร่นไปแล้ว จาเลงกะโบตัวนายสิพัลวันสู้ด้วยไชลูอยู่ในหมู่ทหารหงสาวดีที่รุกล้ำคืบหน้าออกไป จะเด็ดพาคนโอบหลังแลเขม้นเอาแต่ระยะห่างเห็นว่าเกลอตัวเป็นรอง มิหนำต่อมืออยู่ในหมู่ข้าศึก นอกว่าอาวุธไชลูคู่ชันแล้วแลยังจะถูกอาวุธหงสาวดีอื่นตอแยให้กังวลได้อีก เจ้าหนุ่มก็น้าวธนูแม้นว่าไม่พลาดแล้วปล่อยไปต้องไหล่ไชลูก็คะมำเสียหลักจะหล่นจากม้า จาเลงกะโบใคร่ได้จับเป็นก็ตีซ้ำด้วยสันดาบ เจ้าหัวหน้าทหารดาบหงสาวดีก็ตกจากม้าลงในทันทีนั้น พอดีทหารตองอูบุกกระหน่ำขึ้นไปหน้าแล้ว เจ้าหนุ่มนำคนมาถึงมิทันไชลูตั้งตัว ก็โจนลงแล้ว

หวดด้วยคันธนู ไชลูก็ล้มลงอีก แลจะเด็ดก็จับเอาตัวได้ใน เพลานั้นเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2973-2994)

การคลายความขัดแย้งของยาขอบด้วยการให้ไชลูถูกฝ่ายตองอูจับได้เช่นนี้ส่งผลให้กองทัพของฝ่ายหงสาวดีถึงกับระส่ำระสายเพราะไชลูถือว่าเป็นกำลังหลัก และมีบทบาทยิ่งในกองทัพ จึงทำให้ทัพของหงสาวดีพากันล่าถอยเพื่อไปตั้งหลักที่เมืองอังวะทันที และการถอยทัพในครั้งนี้ ก็เป็นพื้นฐานที่ยาขอบใช้ปูทางเพื่อคลายความขัดแย้งอีกประการหนึ่ง ซึ่งจะได้กล่าวถึงในโอกาสต่อไป

<u>การชดใช้ตามผลกรรมที่ได้กระทำไว้</u>

เหตุการณ์ในตอนคำสาบานอันศักดิ์สิทธิ์นั้นก็เป็นการคลายความขัดแย้งอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจและประทับใจยิ่ง เมื่อยาขอบให้ขุนเมืองรายต้องชดใช้กรรมตามคำสาบานที่ได้กล่าวลวงไว้แก่ฝ่ายหงสาวดี โดยขณะที่เมงกยอกแงพาสอพินยาและทหารที่เหลือมุ่งหน้าเดินทางไปยังเมืองอังวะนั้นซุ่มอยู่ก็พบกับขุนเมืองรายยกทัพผ่านมา เมงกยอกแงได้โอกาสที่จะชำระความแค้นจึงได้ต่อสู้กันขึ้น และด้วยเหตุนี้เองที่ยาขอบให้ขุนเมืองรายต้องประสบกับชะตากรรมตามคำที่เคยสาบานไว้เมื่อครั้งก่อน จนถึงแก่ชีวิตด้วยฝีมือของเมงกยอกแง ดังความว่า

"...แล้วว่าภัยพิบัติสิ่งไรที่ได้แก่เราแลเหล่าทหารข้างเรานั้น เมืองรายเจ้านี้แล้วจะได้รับบาปแทน วันเมื่อตัวอุบายจะออกจากค่ายหงสาวดีได้ดื่มเลือดแห่งร่างตัวเองเป็นสัจกิริยาไว้ฉะนั้น บัดนี้ขุนเมืองอย่าได้เสียดายเลือดในกายตัวเลย... เมงกยอกแงตั้งหน้าม้าได้ถนัดแล้วแทงเอาสุดแรง เกราะอ่อนกำบังอกป้องกันคมอาวุธมิได้ ทะลุเข้าไปเกือบครึ่งในทวนทั้งกำลังที่เมงกยอกแงแทงนั้นเล่าผิดสามัญคน ขุนเมืองผู้เฒ่าก็ปลิวลงจากหลังม้าตามแรงแทงทหารโมนยินผู้หนึ่งโดดตามลงจากหลังม้า ตัดศีรษะขุนเมืองได้ในบัดดล..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 2998-2999)

จะเห็นได้ว่าการคลายปมขัดแย้งของยาขอบในกรณีนี้ ผู้ประพันธ์ได้สร้างความน่าสนใจแก่เนื้อเรื่องเป็นอย่างยิ่ง มีความสมจริงและสร้างความสะเทือนใจให้เกิดแก่ผู้อ่านและเป็นการหักมุมของเรื่องได้อย่างงดงาม เพราะท้ายที่สุดขุนเมืองรายก็ได้รับเคราะห์กรรมที่ตัวลวงฝ่ายหงสาวดีและอังวะผลของการไม่ซื่อสัตย์จึงได้รับชะตากรรมดังที่เคยสาบานไว้

ใช้ความรักมั่น และความเข้าในที่มีต่อกัน

ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอก คือจะเด็ดกับจันทราที่เกี่ยวกับการที่จะเด็ดปันใจให้หญิงคนใหม่คือกุสุมา จนกระทั่งสู้ติดตามฝ่าอันตรายชิงนางคืนมาจากสอพินยาผู้เป็นสามีนั้น ยาขอบก็ได้ใช้เหตุการณ์ในเนื้อเรื่องช่วงนี้ได้ให้จะเด็ดและจันทราปรับความเข้าใจกัน ดังเหตุผลที่จะเด็ดกล่าวว่า

"...ก็แหละข้อกล่าวหาอันว่า ข้าพเจ้ารักกุสุมาไม่มีใดเทียมเพราะนางโน้นเสียสาวแล้วยังสู้ชิงคืน น้องเอย ข้อนี้ท่านก็ย่อมแจ้งอัธยาศัยข้าพเจ้าแล้วว่าสิ่งใดแม้นมีลักษณะจะต้องแข่งดีข้าพเจ้าไม่เคยย่อท้อแลขอสู้จนสิ้นฝีมือตัว นางโน้นข้าพเจ้ากล่าวโดยซื่อ เนื้อแท้ก็เป็นสตรีที่ข้าพเจ้าพะวงรักอยู่ ยิ่งถูกชิงโดยสอพินยาก็เหมือนยั่วให้คิดแก้ไม่ครั่นคร้ามความตาย แต่การครั้งนี้จะลงเอาว่าข้าพเจ้ารักเขาเกินจันทรามิได้ก่อนวิสัยคนได้สิ่งใดเป็นอย่างหนึ่งแล้ว แลหรือจะสู้ยากมาใฝ่ที่สองรองลงมาอีก ถ้านางโน้นเป็นสุดที่รักของข้าพเจ้าไม่มีใดสูงไปกว่าแล้วข้าพเจ้าก็ควรใฝ่รักนางโน้น แลจะมาสร้างทุกข์ให้ตัวเองเพราะความที่จันทราบริภาษกลใด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3053)

นอกจากนี้จะเด็ดยังได้เจรจาปลุกปลอบใจจันทราให้คลายกังวลใจ ดังความว่า

"...ข้าพเจ้ากล้าสาบานต่อแม่อิระวดีว่า ถึงลับหลังท่านไม่ขอทำการคด แลยกย่องผู้อื่นสูงเสมอท่านเลย เป็นต้นเมื่อน้องท่านแฝงกายเข้าไปได้ ถึงทีเข้าพเจ้าอยู่ด้วยนางโน้นแล้วจะเห็นข้าพเจ้ากำชับนางนั้นอย่ารู้เสื่อมความเคารพตะละแม่จันทรา ความ

กรุณาใดที่น้องท่านได้สำแดงแก่ข้าพเจ้ายามนี้ ข้าพเจ้าจะเล่ากับอีกฝ่ายหนึ่งไม่ปิดบังเลย นางโน้นภักดีน้องท่านมาช้านานแล้ว ยิ่งรู้เรื่องอันนี้เข้าสบทบซ้ำ ก็เห็นว่าจะแล่นแต่แปรโดยด่วน มากราบให้ถึงกับตักตะละแม่ตองอู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3070)

ด้วยความรักและความเข้าใจของบุคคลทั้งสอง แม้ว่าจันทราจะมีแง่งอนประการใดแต่เมื่อได้รับคำวอนจากจะเด็ดก็สามารถทำให้ตะละแม่เมืองตองอูโอนอ่อนไม่ถือโกรธได้ นับว่ายาขอบคลี่คลายความขัดแย้งเช่นนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะทำให้บุคคลทั้งสามคือจะเด็ด จันทรา และกุสุมาครองคู่ด้วยกันได้อย่างปกติสุขตามความตั้งใจของยาขอบนั่นเอง ดังข้อความดังต่อไปนี้

"...พระพี่นางตะเบงชะเวตี้ฟังตลอดแล้วเหมือนคนไข้ได้ยาทิพย์ ที่หน้านิ่วเพราะพิษโรคระบบหายในทันที แล้วก็ได้แต่นิ่งสดับแลยิ้มระรื่นอยู่ จะเด็ดก็พร่ำแต่กล่าวถึงความที่ฟังแล้วรู้สึกเอ็นดูตะละแม่เมืองแปรรู้เจียมตน พี่นางพระเจ้าอยู่หัวเป็นคนมักสงสารอยู่แล้ว ยิ่งถูกกรอกข่าวว่านางโน้นมิได้ชิงชังบังอาจฉะนี้ ทั้งที่ได้ยินแต่คนกลางก็บังเกิดความเอ็นดูเผื่อแผ่ไปถึง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3071)

ตอนข่าวกุสุมา

ความขัดแย้งในตอนนี้ ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งให้เรื่องน่าติดตาม เพราะจะเด็ดยังมุ่งมั่นที่จะพากุสุมาเข้าพิธีอุปภิเษกพร้อมจันทราที่เมืองตองอูให้ได้ ซึ่งปรากฏในเรื่องไว้ดังนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

ผู้ประพันธ์ใช้ความรักสร้างความขัดแย้ง ในขณะที่เหตุการณ์ในเรื่องมีทีท่าว่าจะสงบ ยาขอบดำเนินเรื่องให้จะเด็ดนำกองทัพแปรคืนเมืองหลังจากเสร็จศึกหนัก โดยจะเด็ดมีความมุ่งหวังที่จะนำตะละแม่กุสุมากลับไปอภิเษกพร้อมกับตะละแม่จันทราที่เมืองตองอู ดังใบบอก

ของรานองที่ทูลต่อพระเจ้าแปรว่า

"...แต่อีกประการหนึ่งอันสำคัญยิ่งนั้น บุเรงนองมาทั้งนี้โดยรับสั่งมังตราแลพี่นางให้รับตัวตะละแม่เมืองแปรไป เพื่อที่จักได้ให้อุปภิเษกด้วยจะเด็ดโดยพิธีคราวเดียวกับพี่นางพระเจ้าตองอู ข้าพเจ้าเห็นโอกาสนี้ประเสริฐสุดแล้ว ดั่งว่าชาวแปรมิได้จับอาวุธสักนิดหนึ่งเอกราชที่เสื่อมเพราะตองอูฝ่ายตองอูก็ลบรอยให้เอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3112-3113)

จะเด็ดต้องการที่จะอภิเษกกับตะละแม่จันทราและตะละแม่กุสุมาพร้อมกันโดยใช้เหตุผลในอันที่จะเชื่อมสองแผ่นดิน สองเมืองให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งหากพิจารณาโดยถ่องแท้แล้วจะเห็นว่าสาเหตุที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดแนวความคิดนี้คือความรัก ที่จะเด็ดมีต่อตะละแม่กุสุมา

อย่างไรก็ตาม การกระทำของจะเด็ดครั้งนี้ แม้ว่าพระเจ้าแปรทรงเห็นดีด้วยแต่ได้สร้างความไม่พอใจเป็นอย่างยิ่งแก่พระอัครเทวี ผู้ยึดมั่นในระเบียบประเพณี พระนางเห็นว่าการที่ชายจะมีภรรยาที่ยกย่องถึงสองคนเท่าเทียมกันนี้ ย่อมเป็นไปไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งกุสุมานั้นต้องน่าที่จะตกเป็นรองตะละแม่จันทรา พระนางจึงรู้สึกไม่สบายใจยิ่ง ดังความว่า

"...พระอัครเทวีมีจิตไม่ชอบจะเด็ดอยู่ เห็นอาการพระสวามีกระนั้นก็รำคาญตา ครั้นพระเจ้าแปรสั่งการผู้อื่นเสร็จสิ้นแล้ว แลมาสนทนาด้วยพระอัครเทวีจึ่งตรัสดุจเจตนาเย้ยว่า ลูกเราตกไปเป็นน้อยเขาดั่งได้น้ำที่รองเหลือล้นมือมาใต้ศอก หรืออย่างหนึ่งข้าคอยร่มบุญดั่งนี้อนาถเอย ข้าพเจ้าสงสัยกระไรพระเจ้านระบดีผู้ประเสริฐจึ่งสำแดงความเปรมฤทัยเสียพ้นประมาณ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3114)

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเหตุให้พระเจ้าแปรและพระอัครเทวีขุ่นเคืองกันเสมอ เพราะความคิดเห็นไม่ตรงกัน นับว่าเป็นกลวิธีที่ทำให้เรื่องสนุก มีรสชาติ ดังตัวอย่างแนวความคิดที่ต่างกันของตัวละครทั้งสอง ที่สะท้อนออกมาให้เห็นว่า

"...ลูกเรามีอาการชัดแจ้งว่ายินดีด้วยชายผู้นั้น ถึงหากสิ้นข้อได้เสียผูกพันบัดนี้ ฝ่ายชายจะทำการให้สมหน้าสมประเพณีแล้ว น้องเราก็ควรยินดีให้จงหนัก การล่วงเข้ามาเพียงนี้น้องเราอย่าทำจิตนิยมสอพินยาเชยเดิมอยู่เลย ลูกเราได้เชษฐภรรดาพระเจ้าตองอูเป็นสามีแล้ว มาตรว่าน้ำรักในส่วนเมียผัวจะบกพร่อง แต่เกลียวสัมพันธ์ระหว่างสองแผ่นดินจะสมบูรณ์เพราะลูกเราพยุงไว้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3116)

จะเห็นได้ว่าเกี่ยวกับความเหมาะสมที่จะเด็ดจะครองคู่กับตะละแม่กุสุมานั้นถูกแบ่งเป็นสองความคิด ระหว่างความคิดของพระเจ้าแปรซึ่งสนับสนุนเห็นดีด้วย และความคิดของพระอัครเทวีที่ไม่ทรงเห็นดีด้วย จึงเป็นที่น่าสนใจติดตามว่าชีวิตคู่ครองของจะเด็ดและตะละแม่กุสุมาจะดำเนินอย่างไร

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ช่วงนี้ ยาขอบมีวิธีการการคลี่คลายโดยหาทางออกได้อย่างเหมาะสมดังนี้

<u>ใช้การโอนอ่อน ไมตรี และการยอมรับมาคลี่คลายความขัดแย้ง</u>

พฤติกรรมของพระเจ้านระบดีของเมืองแปรในตอนการต้อนรับของพ่อตานั้น ยาขอบได้ให้พระเจ้าแปรใช้การโอนอ่อน ไมตรี และการยอมรับต่อจะเด็ดจึงทำให้สถานการณ์คลี่คลายไปในทางที่ดีมากขึ้น ดังความว่า

"...ฝ่ายพระเจ้านระบดีแจ้งว่ากระบวนเดินเข้าเมืองแล้วก็เสด็จออกรับเฝ้ารานอง และจะเด็ดก็เข้าถวายอภิวาทตามประเพณีที่นั้นต่อหน้าชุนพลทั้งปวง พระเจ้าแปรก็ถามทุกข์สุขตามธรรมเนียม เจ้าหนุ่มก็ทูลยอพระเกียรติถือเอาบารมีพระเจ้าแปรเป็นเครื่องคุ้มเกล้า..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3117)

การใช้ความโอนอ่อน เป็นไมตรีและการยอมรับของพระเจ้าแปรนั้นได้ทำให้สถานการณ์ดีขึ้นมากเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในส่วนที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเมืองแปรและเมืองตองอูและในด้านความรู้สึกที่ดีกระหว่างจะเด็ดกับพระเจ้าแปร

และในท้ายที่สุด ยาขอบดำเนินเรื่องให้พระเจ้าแปรได้เจรจาจนพระอัครเทวียอมใจอ่อนเห็นดีด้วยกับแนวความคิดอุปภิเษกระหว่างตะละแม่กุสุมากับจะเด็ดได้สำเร็จ ดังข้อความว่า

"...พระอัครเทวีต้องคำประโลมแลแนะสอนโดยอาการงามฉะนั้นค่อยพิเคราะห์แล้วก็เห็นตามคำพระราชสวามีแลนึกเสียว่า ตะละแม่ผู้ลูกสุดชักให้ถอยความนิยมในคนผู้นั้นแล้ว นับวันเกลียวอันจะผูกพันจะยิ่งกระชับ ไม่ควรก่อเรื่องคอยจะให้ไมตรีร้าวเลย เจ้าแม่อยู่หัวเมืองแปรได้คิดผิดชอบกระนั้นพระทัยสิ้นหมอง พระพักตร์ก็มิได้อมโศกผ่องแผ้วขึ้นในบัดดลรับว่า ต่อแต่นี้ข้าพเจ้าจะกระทำตามโอวาทของพระเจ้าอยู่หัว แลวันคืนเหลืออีกรุ่งหนึ่งพระราชธิดาจะออกไปแล้ว ราตรีนั้นพระอัครเทวีบังเกิดความข้างมงคลจิต ก็บงการงานข้างในทั้งนั้นให้จัดภูษาแลอาภรณ์อันสำหรับตะละแม่จากไปตองอู แล้วจะได้ไม่น้อยหน้าชาวในฝ่ายข้างเมืองตองอูพระเจ้าแปรก็พลอยปีติยินดีด้วยซึ่งพระทัยพระอัครเทวีละความขุ่นเคืองภายในลงเสียได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3184-3185)

นอจกจากนี้ ผู้ประพันธ์วางเรื่องโดยหมายมั่นว่าจะให้จะเด็ดได้เข้าพิธีอุปภิเษกกับตะละแม่สองเมืองพร้อมกันโดยให้จะเด็ดพยายามที่จะโน้มน้าวจิตใจตะละแม่จันทราให้ยอมรับตะละแม่กุสุมาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และยาขอบก็คลี่คลายให้ตะละแม่จันทราใจอ่อนไม่ขัดความประสงค์ของจะเด็ด และเนื้อเรื่องในตอนการต้อนรับของพ่อตาจะเด็ดก็ได้พยายามเจรจาโน้มน้าวตะละแม่กุสุมาให้ยอมเดินทางไปเมืองตองอูเพื่อทำพิธีอุปภิเษกกับตนดังข้อความที่จะเด็ดกล่าวโน้มน้าวใจกุสุมาว่า

"...ข้าพเจ้าเล่าความตามคำน้องท่านทั้งนี้นี่แล้ว จันทราใจงามก็ยิ่งเห็นใจแลวิ่งเต้น ภายในให้ข้าพเจ้าได้มารับน้องท่านไปสู่พิธีเสกสมในคราวเดียวกัน จันทราพี่นางพระเจ้าตองอูเอ็นดูน้องท่าน แต่ทั้งยังไม่เคยเห็นหน้ากระนี้เห็นว่าหากได้พบปะสั่ง

สนทนากันประจักษ์อัธยาศัยกุสุมาแม่แช่มช้อยแลรูปโฉมสะคราญกลเดียวกันฉะนี้ กุสุมาไปสู่เมืองโน้นคงมิใช่คนไร้ญาติ พี่นางมังตราจะรักแม่เหมือนน้องร่วมอุทร เชิญแม่ทำดวงจิตให้ผ่องแผ้วสะอาดไว้ รับอัธยาศัยเยาวนารีในราชวงศ์ตองอูเถิด..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3140)

ยาขอบให้เหตุการณ์ในเรื่องที่ดูเหมือนว่าจะมีความเป็นไปได้น้อยมาก ที่จะเด็ดจะนำตะละแม่กุสุมาชาวแปรไปเมืองตองอูเพื่ออุปภิเษก เพราะว่าหากพิจารณาสภาพแวดล้อมของเหตุการณ์แล้วเช่นความทิฐิมานะในเรื่องที่เกี่ยวกับศักดิ์ศรี รวมทั้งความไม่พอใจและไม่เห็นด้วยของพระอัครเทวีเมืองแปร ก็เป็นเหตุผลที่ชวนให้คิดว่าความประสงค์ของจะเด็ดไม่น่าที่จะบรรลุผล เพราะเพียงแค่ความรักศักดิ์ศรีของกุสุมา ที่ไม่น่าจะเป็นรองผู้ใดได้นั้นก็คงจะนำความยุ่งยากในการดำเนินการให้แก่จะเด็ดมิใช่น้อย แต่ยาขอบก็พลิกสถานการณ์และความคาดหวังของผู้อ่านอย่างสิ้นเชิง ด้วยการให้ตะละแม่กุสุมายินยอมและตอบรับคำของจะเด็ดด้วยความเต็มใจโดยใช้การโอนอ่อน การยอมรับ และไมตรีที่กุสุมามีต่อจะเด็ดและตะละแม่จันทรา จึงทำให้นางไม่ขัดข้อง ทำให้เนื้อเรื่องสนุกสนานและน่าติดตามมากยิ่งขึ้น ดังข้อความว่า

"...เจ้าหนุ่มก็ซักเอาแต่เรื่องที่ควรชื่นข้างเมืองตองอูขึ้นมากรอกหูตะละแม่ลำดับอัธยาศัยพระพันมีราชมารดามังตรา แลแม่เลาชีมาดาให้ฟังซ้ำอีก ตะละแม่กุสุมาให้สิ้นกังวลทั้งปวง แลว่าเป็นบุญตัวข้าพเจ้าหนักดั่งคำพี่ท่านแล้ว จึ่งหมายให้ทุกผู้ในตองอูกรุณาแก่ข้าพเจ้า..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3146-3147)

<u>ใช้เหตุการณ์ประจวบเหมาะ</u>

การตัดสินใจที่จะไปเมืองตองอูของตะละแม่กุสุมา แม้ว่าตะละแม่ไม่มีความขัดข้องประการใดก็ตาม แต่ยาขอบก็ดำเนินเรื่องให้การที่จะเดินทางไปตองอูของกุสุมาครั้งนี้ยิ่งราบรื่นขึ้น เมื่อกุสุมาจะได้มีเพื่อนที่รู้ใจร่วมเดินทางไปด้วยเมื่อนางโชอีปภรรยาม่ายของปะขันหวุ่นญีได้เดินทางมาหาจะเด็ดและฝากฝังบุตรีของตนคือนางโชอั้ว เพื่อจะเด็ดช่วยดูแลบุตรสาวของตนด้วย

โดยนางโชอีปจะได้ใช้ชีวิตในบั้นปลายในร่มกาสาวพัตร์อย่างไม่ต้องมีสิ่งใดกังวล ซึ่งจะเด็ดถือว่าเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ดังคำกล่าวของจะเด็ดที่ว่า

"...เจ้าหนุ่มทรุดกายลงใกล้ตะละแม่แล้ว ที่หน้าคล้ายยิ้มแลว่าข้าพเจ้าจะได้นางโชอั้วไปตองอูด้วยครั้งนี้ รำลึกดั่งเทพยดาส่งของทิพย์มาประทาน แต่เราเห็นว่าความสุขระหว่างน้องท่านจะครองกันวันหน้า นางโชอั้วผู้นี้จะมีส่วนเป็นเครื่องเกื้อกูลนางนี้รุ่นชันษาจำเริญอีกเป็นคนจริตหุนหันเจ้ากิริยางอน ทั้งเทือกเถาเกิดแต่ขุนพลอุดมเกียรติคุณกระนี้คุณลักษณะสมสำหรับถวายพระเจ้าตะเบงชะเวตี้เจ้าอยู่หัวตองอู หนก่อนข้าพเจ้ามิได้คิดถึงนางในข้อนี้ต่อน้องท่านอาสาแม่เฒ่าโชอีปเองว่า เบื้องหน้าชายใดสมจะจัดให้นางโชอั้วได้ครอง นางโชอั้วสวามิภักดิ์ตะละแม่เมืองแปรสนิท ยามเป็นสนมเอกพระเจ้าตองอูแล้ว ประโยชน์คงมีพาดพิงมาถึงน้องท่านบ้าง อย่างน้อยนางโชอั้วก็คงสดุดีน้องเทิดพระกรรณพระเจ้าอยู่หัว การข้างในคงราบรื่นตลอดไป ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3154-3155)

ความคิดของจะเด็ดที่จะได้นางโชอั้วร่วมทางไปในครั้งนี้ด้วย นับว่าได้ประโยชน์หลายประการ ทั้งตะละแม่จะได้เพื่อนที่รู้ใจร่วมทางไป นางโชอั้วจะได้มีส่วนช่วยเหลือตะละแม่โดยกล่าวถึงแต่สิ่งดี ๆ ให้แก่พระเจ้าตองอูรับฟังในฐานะที่นางโชอั้วจะได้ถวายตัวเป็นพระสนมหรือจะเด็ดก็จะได้มีโอกาสได้สนับสนุนส่งเสริมนางให้เจริญรุ่งเรือง เพื่อลบล้างความหลังเก่า ๆ เมื่อครั้งที่จะเด็ดเคยใช้อุบายสังหารบิดาของนาง รวมทั้งก็จะได้ทำตามคำที่ฝากฝังบุตรสาวของนางโชอีปด้วย

ตอนความในใจที่ตรงกัน

ความขัดแย้งในเหตุการณ์ตอนนี้ ยาขอบได้ดำเนินเรื่องหรือสร้างความขัดแย้งได้อย่างน่าสนใจยิ่ง ดังนี้

ความขัดแย้งกับตัวเอง

เหตุการณ์ในตอนความในใจที่ตรงกัน ยาชอบได้สร้างความขัดแย้งในด้านความรักให้เกิดแก่ตัวละครตัวหนึ่งคือเนงบา ซึ่งได้ระบายความในใจเกี่ยวกับความรักของตนให้จะเด็ดฟัง ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับความรักที่ไม่สมหวัง สิ่งที่อึดอัดยิ่งในใจของเนงบากันทิมาไม่มีใจให้ตนเลย นอกจากนี้เนงบายังรู้ว่า นาคะตะเชโบ ชายปลอมชาวทรางทวยทวยนั้นแท้จริงก็คือกันทิมา

"...เนงบาฟังเจ้าหนุ่มฉะนั้นก็หวัวเอาแล้วว่าข้าพเจ้าเพิ่งเห็นวันนี้เป็นแท้ซึ่งว่าบุเรงนองตาแหลมมิทันเชิงคน ปัดใจอันเราสองยืนสนทนากันนี้นางกันทิมาอยู่ในหลังคาแห่งเดียวกับท่านมิใช่อยู่ในตองอูสำนักตะละแม่ดอก เมื่อท่านมองหมู่เราโดยพินิจนั่นแล้วจะพบนางเองเจ้าหนุ่มฉงนในคำทั้งนั้นนักแลว่า แม้นนางอยู่แปรบัดนี้วานพี่ท่านเร่งชี้ตัว เนงบาก็ว่านาคะตะเชโบนั้นผู้ใดเล่า จะเด็ดก็ตกตะลึงอยู่ครู่หนึ่ง แล้วร้องว่าจะเป็นได้อยู่แล้วหรือ เจ้านายกองเท้าก็รับว่าเป็นได้แท้แน่นัก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3172)

ความขัดแย้งภายในจิตใจของเนงบา ทำให้จะเด็ดเกิดความสงสารเพื่อนรักเป็นอย่างยิ่ง และรับปากว่าจะช่วยเหลือเนงบาด้วยการเจรจากับนางกันทิมาให้ ดังความว่า

"...เนงบาท่านเหมือนอวัยวะอย่างที่สำคัญในกายข้าพเจ้าจะหาทางบำรุงให้สิ้นปัญญาตัว ระหว่างนี้พี่ท่านจงทำให้เริงสำราญก่อน ใช่ถึงคราวคอตกจะทำคออ่อนเองไย ข้าพเจ้านี้ถึงอายุน้อยจะว่ากล่าวสิ่งใดตะคะญีครูก็ยอมฟังอยู่ ไว้ยามว่างคล่องใจแล้วจะเจรจาให้เองเนงบาค่อยคลายใจขึ้นแลออกเดินตามเจ้านายทันไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 5. 2532 : 3176)

ตอนพระราชกุศโลบาย

เหตุการณ์ในตอนพระราชกุศโลบายนี้ยาชอบได้สร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอก

มาทำให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างมีรสชาติ สนุกและไม่เรียบจนเกินไป ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างมังตรากับจะเด็ด ซึ่งทำให้เห็นได้ว่ายาขอบนั้นเป็นนักเขียนที่พิถีพิถันกับรายละเอียดของเรื่องได้ดี ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ยาขอบใช้ความรู้สึกเห็นแก่ฝ่ายที่ตนผูกพันใกล้ชิดสร้างความขัดแย้งในตอนนี้ โดยเริ่มตั้งแต่ที่กองทัพของตองอูซึ่งนำทัพ โดยจะเด็ดประสบความสำเร็จอย่างงดงามด้วยการทำสงครามชนะเมืองแปร ได้เดินทางกลับตองอูและมีการฉลองชัยชนะกันอย่างยิ่งใหญ่ ในการนี้มังตราได้มีโอกาสเจรจากับจะเด็ดตามลำพัง ตอนนี้นี่เองที่ยาขอบให้มังตราได้แสดงความรู้สึกแก่จะเด็ดเกี่ยวกับกรณีที่ทรงรู้ว่าจะเด็ดมีสัมพันธ์กับตะละแม่กุสุมาราชธิดาเมืองแปร โดยมังตราได้กล่าวอิงความนัยเพื่อเป็นการเตือนสติจะเด็ดเป็นเชิงอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งทางความคิดของตัวละครเช่นมังตรานั้น ยาขอบได้ใช้ความรู้สึกเห็นแก่ฝ่ายที่ตนผูกพันใกล้ชิดเนื่องจากมังตราได้กล่าวโดยประสงค์จะให้จะเด็ดได้ระลึกถึงพี่นางของตนคือตะละแม่จันทราไว้ด้วย ดังความว่า

"...ข้าพเจ้าบำรุงท่านจนเหล่าญาติทั้งหลายในราชวงศ์ตองอูด่างออกปากสิ้นแล้ว ฉะนั้นหน้าที่ท่านจะต้องตรงต่อข้าพเจ้า กระทั่งจะพูดจะคิดสิ่งใดก็มิได้เป็นเล่ห์ปิดบังข้าพเจ้าแม้เท่าเมล็ดงาหนึ่งอย่างนี้จึ่งจะชอบใจ แต่คุณสมบัติอันนี้มีอยู่ในกายที่ท่านบริบูรณ์แล้วไม่เคยทำด่างพร้อยให้ข้าพเจ้าเห็น ฉะนั้นซึ่งข้าพเจ้าแทนคุณพี่ท่านกระทั่งเลิกประเพณี จะพาไปสู่พี่สาวอย่าเห็นเป็นของประหลาดเลย เจ้าหนุ่มยินพระราชดำรัสทั้งนี้เนื้อความแล้วแต่แทงใจตัวก็ก้มหน้ากระวนกระวายใจหนัก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3221-3222)

การกระทำของมังตราครั้งนี้ได้สร้างความกังวลใจให้แก่จะเด็ดเป็นอย่างยิ่งเนื้อเรื่องในตอนนี้ยาขอบสร้างให้เป็นตอนที่สนุกตอนหนึ่ง เนื่องจากยาขอบให้มังตราแสดงกิริยาสงบในกรณีที่รู้ว่าจะเด็ดได้ตามกุสุมาไปจนถึงเมาะตะมะ แทนที่จะสื่อให้เห็นว่ามังตราเกิดอารมณ์โทสะและ

อารมณ์มุทะลุซึ่ง ด้วยเหตุนี้จะเด็ดจึงเกิดความกังวลนักแล้วยาขอบได้เฉลยให้รู้สาเหตุที่มังตราแสดงกิริยาสงบนิ่งนั้น เนื่องด้วยมังตรารู้ว่าพระมหาเถรกุโสดอก็เจ็บแค้นในการกระทำของจะเด็ดเช่นกัน ซึ่งถือว่าจะเด็ดต้องเกิดความทุกข์กังวลยิ่งแล้ว มังตราจึงหยิบจดหมายที่พระมหาเถรเขียนถึงตนเองให้จะเด็ดอ่าน ดังเนื้อความในจดหมายตอนหนึ่งว่า

"... ฉะนั้นมหาบพิตรแจ้งความคดแห่งมันแล้ว ขออย่าเอาโทษอื่นนักเพียงมันผู้นั้นตายจากตองอู แลขับให้พ้นพระเนตรพระกรรณเสีย หรือหากมันสิจะคืนแปรและกำเริบจิตบังอาจแต่งตั้งตนแข่งพระบารมี ตะคะญีชุนพลเราก็ใช่ฝีมือชั่วมาตรถ้าคราวคับขันตะคะญีหักมันมิได้อาตมาผู้ปั้นมันให้แข็งทำกรรมให้ตองอูแล้ว จะละไตรจีวรออกเอาเกราะใส่เข้าล้างกรรมที่ได้ก่อไว้เอง มังสินธูนี้ไม่กำหนดจะอยู่ในเครื่องหุ้มกายลักษณะใดน้ำใจก็มั่น แต่ตองอูสิ่งเดียวแน่นอยู่มหาบพิตรอย่าหลาดว่าปล่อยเสือผู้กริ่งเกรงฝีมือมันเลย และจะเด็ดอ่านสิ้นความแล้วก็ร้องไห้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3229-3230)

จะเห็นได้ว่าในตอนพระราชกุศลโลบายนั้น ยาขอบดำเนินเรื่องให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของมังตราที่ใช้อุบายกดดันให้จะเด็ดรู้สึกเป็นกังวลไม่สบายใจ ด้วยการแสดงกิริยานิ่งโดยถือว่าพระมหาเถรกุโสดอผู้ซึ่งรักจะเด็ดมากนั้นได้แสดงให้รู้ออกมาแล้วว่าแม้จะเด็ดเป็นศิษย์รักเพียงใดก็ตาม หากแต่ก็ยังน้อยกว่าตองอูแผ่นดินเกิดมากนักดังถ้อยคำของมังตราที่กล่าวว่า

"...แต่ครั้งลุมาวันนี้ ข้าพเจ้าจึ่งได้รู้ถึงแก่นความคิดพระมหาเถรว่าไม่มีสิ่งใดเจ้าขรัวองค์นี้จะรักไว้เสมอแผ่นดิน อันตกเนื่องมาแต่ครั้งพระเจ้าเมงกะยินโยพระราชบิดาข้าพเจ้า พระคุณเจ้ารักสิ่งนี้เป็นที่เลิศแล้ว แลที่เลี้ยงบำรุงท่านก็เพื่อไว้ใช้เป็นหิตานุหิตประโยชน์แต่สิ่งนี้สิ่งเดียว พระมหาเถรประจานความผิดท่านเองครั้งนี้เป็นที่ซาบซึ้งเสียกว่าตองหวุ่นญีกระทำแก่จิสะเบง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 3235-3236)

การคลายปมขัดแย้ง

การคลายปมขัดแย้งในกรณีที่จะเด็ดประสงค์จะนำตะละแม่กุสุมาราชธิดาแปรมาเข้าพิธีอุปภิเษกพร้อมกับตะละแม่จันทราที่เมืองตองอู จนเป็นเหตุที่ทำให้หลายคนไม่พอใจนั้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้วิธีการคลายปมขัดแย้งดังนี้

การใช้การยอมรับ

ยาขอบใช้วิธีการยอมรับผิด เพื่อคลี่คลายเหตุการณ์ความขุ่นข้องใจกันระหว่างมังตราและจะเด็ดในกรณีที่จะเด็ดพยายามจะนำกุสุมาเข้าพิธีอุปภิเษกพร้อมกับตะละแม่จันทรานั้น ยาขอบได้คลี่คลายปมปัญหานี้ด้วยการให้จะเด็ดยอมรับความจริงในกรณีดังกล่าว ดังนั้นเหตุการณ์ในตอนคำสารภาพของผู้ผิดจะเด็ดจิงได้ชี้แจงเหตุผลของตนในอันที่คิดการที่จะนำกุสุมาเข้าร่วมพิธีมงคลดังได้กล่าวไว้แล้ว ความว่า

"...ข้าพเจ้าเพียงเอาตำแหน่งภัสดาจันทรานั้น คงมิได้ภักดีที่ตรงตัวตะละแม่เนื้อแท้ใคร่ได้หลักฐานเป็นพี่เขยผู้ที่พระเจ้าตองอูดอก เพราะรักแท้แล้วไหนเล่าจะมีใจไปเริงรักด้วยชาวแปรอีก แม้นคนพากันเข้าใจดั่งนี้ความเสื่อมมิใช่จะเกิดแต่ข้าพเจ้าผู้เดียว พี่นางพระเจ้าตะเบงชะเวตี้จะพลอยเสียสิริราศีด้วย ข้าพเจ้าหยั่งความกว้างดั่งนี้แล้ว จึ่งใคร่ให้นางโน้นได้มาสู่พิธีณ ตองอู เป็นที่รู้กันโดยเปิดเผยกันคนนินทาวันหน้าอย่างหนึ่ง แลยามนางนั้นเข้าโรงพิธีแล้วก็เหมือนกับประกาศต่อหน้าคนทั้งปวงว่าธิดาพระเจ้าแปรยอมแล้ว จะให้คนรู้ตำแหน่งตัวว่าเป็นคนอยู่ใต้ใบบุญของตะละแม่ตองอู"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3240)

นอกจากนี้การยอมรับเพื่อหวังผลไปสู่สิ่งที่มุ่งหวัง ก็เป็นวิธีการคลี่คลายปมปัญหานี้นอกจากยาขอบจะให้จะเด็ดใช้การยอมรับผิดต่อหน้ามังตราแล้ว ยาขอบยังให้จะเด็ดมุ่งให้มังตรายอมรับในปัจจัยบางประการที่จะเด็ดเสนอให้ เพื่อหวังผลไปสู่สิ่งที่มุ่งหวัง คือจะเด็ดได้กล่าวถวายนางโชอั้วให้เป็นบริจาริกาแก่มังตรา ด้วยมุ่งหมายว่าเมื่อมังตรายอมรับนางโชอั้วนี้แล้วก็จะแผ่ความเอื้อเอ็นดูไปยังบุคคลข้างเคียง คือไมตรีจิตมายังตะละแม่กุสุมาด้วย ดังความว่า

"...แลการทั้งนี้ข้าพเจ้าคิดเพื่อประโยชน์ตัวเป็นใหญ่แล้ว แต่หากประโยชน์ย่อมเกิดแก่พระเจ้าอยู่หัว แลดรุณีผู้น่าเอ็นดูเยาวรูปลักษณะเจริญตาอีกผู้หนึ่งด้วย แล้วจะเด็ดก็ออกนามนางโชอั้วอันตัวมั่นหมายจะพามาเป็นบริจาริกาพระเจ้าอยู่หัว โดยประสงค์

ให้มังตราพึงใจรูปโฉมนางผู้นั้นแล้ว แลพลอยเกิดอารีแก่ราชธิดาพระเจ้าแปร อันเป็นผู้ทะนุบำรุงนางโชอั้วแต่เดิมมา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2523 : 3247)

การดำเนินเรื่องในตอนนี้ ผู้ประพันธ์ให้มังตรามีความสนใจและยอมรับในข้อเสนอของจะเด็ดเพื่อจะเป็นแนวทางในการดำเนินเรื่องต่อไป ดังความว่า

"...กษัตริย์หนุ่มแรงเหล้าเป็นชนวนให้ฤทัยร้อน ยามยินเนื้อความอันเกี่ยวแก่ราคะ ตาหูสว่างชั้นตั้งตัวให้ตรง แล้วตรับฟังโดยตั้งพระทัย ครั้งเจ้าหนุ่มบรรยายถึงนางนั้นสิ้นความแล้ว พระเจ้าตองอูถามในทันทีว่าโชอั้วซึ่งท่านออกชื่อผู้นี้รูปโฉมล้ำเลิศสัณฐานใด พี่ท่านจึ่งกล้าคะเนว่าข้าพเจ้าอันบูชาเหล้ายิ่งกว่ารสอื่น ยังจะหลงไปในรสที่โชอั้วมีการทั่งเผื่อแผ่น้ำใจไปถึงหญิงซึ่งเหมือนคู่ชันพี่สาวตัว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3247)

นอกจากนี้จะเด็ดยังได้อธิบายความ เพื่อโน้มน้าวพระทัยมังตราให้ยอมรับข้อเสนอของตนได้อย่างมีเหตุผลที่มังตราจะเห็นดีด้วยได้ ดังข้อความที่จะเด็ดกล่าวต่อไปนี้

"... จะเปรียบสองหญิงให้ได้ความชัดว่า แม่นางนันทวดีนั้นประดุจเรือต้นลำเอกเป็นสิริสง่าแก่หน้าผู้ครองเมืององค์พระเจ้าตองอู พิธีใดเผื่อเสด็จชลมารคประชาราษฎร์ย่อมสรรเสริญเรือต้นคู่เศวตฉัตรพระเจ้าตองอู แต่นางโชอั้วนั้นมิใช่เรือสำหรับชื่อวดกลางพิธีหากเป็นเรือโอ่เปรียวน้ำสำหรับนายข้าพเจ้าจะชี่เล่นให้เริงพระทัย อารมณ์ มังตราคะนองแลมักเล่นสนุก ยามเอาเรือโอ่ออกทรงไม่สันทัดพลาดท่าแล้ว

มิล่มเปียกเป็นที่ลำบากชั่วครู่ในท้องน้ำแล้วก็จักเป็นที่สำเริง คำอุปมาของข้าพเจ้าดั่งนี้ จึ่งถือดั่งกราบทูลคือนำของประหลาดมาสู่พระบารมี กษัตริย์หนุ่มยินเท่านั้นก็ทรงพระสรวล สำแดงชัดว่าชอบพระทัยนักเรื่องอื่นที่สำคัญแทบว่าจะลืมเสียใส่ใจแต่จะใคร่เห็นหญิงชาวแปรผู้นั้นเป็นประมาณ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3248-3249)

ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องให้มังตราพอใจในรูปโฉมของนางโชอั้ว ทำให้ข้อเสนอของจะเด็ดได้รับการตอบสนอง มังตราหลงเสน่ห์ของนางสนมโชอั้วจนแทบลืมองค์ต้องคอยเพียรไปหานางบ่อยครั้งโดยมิให้พระมเหสีนันทะวดีทราบเรื่อง ด้วยการนี้นับว่าเป็นประโยชน์ต่อจะเด็ดและตะละแม่กุสุมาเป็นอย่างยิ่ง เมื่อมังตราได้เอื้อความเอ็นดูแผ่มาถึงตะละแม่กุสุมาด้วย นับได้ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้ได้คลี่คลายไปได้ระดับหนึ่ง

จะเห็นได้ว่ายาขอบใช้วิธีคลี่คลายปมขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม และกลมกลืนได้เป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะทำให้จะเด็ดตัวละครเอกของเรื่องพบทางออกเพื่อคลายปัญหาแล้วยังเป็นการปูพื้นฐานในการดำเนินเรื่องต่อไป เนื่องจากการนำนางโชอั้วเข้ามาเป็นบริจาริกาผู้ซึ่งมัดใจกษัตริย์หนุ่มอย่างมังตรา ทำให้นางโชอั้วมีบทบาทในการดำเนินเรื่องต่อไปเป็นอย่างมาก ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

<u>ใช้การให้คำมั่นสัญญา และรับปากเพื่อให้วางใจ</u>

จุดมุ่งหมายของจะเด็ดที่จะนำกุสุมาเข้าพิธีอุปภิเษกพร้อมกับจันทราให้ได้นั้นในเบื้องต้นจะเด็ดได้ทำให้มังตรายอมรับนางโชอั้วเป็นนางสนม เพื่อหวังว่ามังตราจะแผ่ความเมตตามายังกุสุมาผู้ซึ่งให้การอุปถัมภ์นางโชอั้วด้วย ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จเพราะมังตราเกิดหลงใหลนางโชอั้วเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยาขอบยังให้จะเด็ดคลี่คลายความขัดแย้งในกรณีนี้อีกโดยใช้การให้คำมั่นสัญญา และรับปากเพื่อให้มังตราและฝ่ายตองอูวางใจว่าตนจะไม่ทอดทิ้งจันทราอย่างแน่นอน ดังนั้น เนื้อเรื่องในตอนทำทัณฑ์บนศีรษะเพื่อความรักนั้น จะเด็ดจึงได้ให้คำมั่นสัญญากับมังตราไว้เพื่อทำให้สถานการณ์ต่าง ๆ ดีขึ้น ดังความว่า

"...ฉะนั้นจะขอถวายศีรษะไว้ให้คลายใจเสียภายหน้าแม้นตะละแม่ผู้พี่มารำพันความชุ่นหมอง ซึ่งเกิดแต่นางเมียอีกผู้หนึ่งมาถวายแล้วมังตราท่านจงเอาศีรษะข้าพเจ้ามิพักต้องสืบพยาน แลฟังข้อแก้ตัวข้าพเจ้าเลยพระเจ้าตองอูฟังสหายร่วมเต้านมออกคำแข็งกระนั้นก็ยิ้มออกมาได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3439-3490)

ยาขอบดำเนินเรื่องให้มังตราต้องเห็นดีด้วย เนื่องจากถูกการหว่านล้อมและโน้มน้าวจากสนมโชอั้วมาแล้วเบื้องต้นจึงทำให้วัตถุประสงค์ของจะเด็ดใกล้จะบรรลุผล นอกจากนี้ยาขอบยังให้จะเด็ดไปเจรจากับตะละแม่จันทราเพื่อให้นางคลายความคลางแคลงใจ โดยจะเด็ดได้ยกอุบายมากล่าวอ้างเพื่อให้การครั้งนี้ออกมาโดยไม่เป็นการหมิ่นเกียรตินางตะละแม่จันทราได้ ดังความว่า

"...เจ้าหนุ่มก็ว่า ข้าพเจ้าทำทางแวดล้อมไว้เป็นอันดีแล้ว ลุวันกุสุมาเข้าเมือง ข้าพเจ้าจะให้ทหารตองอูออกป่าวข่าวเป็นทีพระเจ้าแปรส่งลูกสาวมาสู่บารมีพระเจ้าตองอู โดยประเพณีเมืองออกประพฤติต่อเมืองมีชัย อันกุสุมาขอเข้ามาพึ่งบุญจันทราครั้งนี้ นอกว่าสี่ห้าผู้ที่เป็นตัวคนแล้วถึงพระญาติพระวงศ์ในราชวงศ์ตองอูก็ยังไม่รู้ระแคะระคาย อนึ่งคนสำคัญว่ากุสุมาเป็นเชลยหลวงแล้ว ถึงรู้ข่าวว่านางนั้นตกเป็นสิทธิแก่ข้าพเจ้าภายหลัง จะนิกข้างพระเจ้าอยู่หัวประทานข้าพเจ้าเสียอีก แลพระมหากษัตริย์ประทานนางเชลยแก่นายทหารเอกนั้น ประเพณีย่อมมีมาแต่ก่อน ฉะนั้นน้องท่านอย่าคิดว่าข่าวอื้อฉาวสะกิดความคิดคนตองอูให้เขวเลย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3459)

จะเห็นว่าการดำเนินเรื่องในลักษณะเช่นนี้ ได้ทำให้สถานการณ์คลี่คลายไปได้ดีพอสมควร เพราะตะละแม่จันทราก็อ่อนทิฐิลงมามาก ในขณะเดียวกันที่มังตราก็ถูกจะเด็ดหว่านล้อมไว้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นการโน้มน้าวจากนางโชอั้วสนมคนโปรดของมังตรา หรือการให้สัญญาไว้แก่มังตราไว้เป็นคำมั่น เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะเด็ดวางแผนการโน้มน้าวใจบุคลลหลาย ๆ คนให้เห็นดีด้วย กับตนที่จะพากุสุมาเข้าพิธีอุปภิเษกพร้อมกับจันทรา ที่เมืองตองอู แม้เหตุการณ์จะดูเหมือนว่าความคิดของจะเด็ดน่าจะบรรลุผลเพราะตัวละครหลายคนที่ถูกเกลี้ยกล่อมอย่างหนัก ทั้งการให้คำมั่นสัญญา การเจรจาด้วยวาทศิลป์เพื่อโน้มน้าวใจ หรือการถวายนางสนมให้ ตัวละครเหล่านี้ยอมรับข้อเสนอของจะเด็ดด้วยภาวะจำยอม อาจจะเนื่องมาจากความรักที่มีให้จะเด็ดอย่างมากของตะละแม่จันทราและพระมหาเถร หรือการรับสินบนเป็นนางโชอั้วจากจะเด็ดของมังตราจึงทำให้ไม่อยากขัดใจจะเด็ด เหล่านี้เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ดูเหมือนว่าทุกฝ่ายยอมรับข้อเสนอของจะเด็ดว่าจะพากุสุมามาแต่งงานพร้อมจันทราที่เมืองตองอูได้ แต่ความรู้สึกที่ยังติดค้างในใจอยู่ว่าไม่สมควรที่จะอภิเษกกุสุมาพร้อมจันทราผู้บริสุทธิ์และดีพร้อม ความขัดแย้งนี้ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นกับตัวละครเท่านั้น หากพิจารณาเบื้องหลังการที่กุสุมาไม่ได้แต่งงาน ก็จะเห็นว่าแม้กระทั่งผู้อ่านก็รู้สึกเกิดความขัดแย้งในกรณีนี้ไปด้วย เพราะยาขอบวางเรื่องไว้แล้วว่าให้จะเด็ดพากุสุมา มาแต่งงานพร้อมกับจันทรา แต่พระองค์เจ้าเฉิดโฉมพระธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า ได้เสด็จมาขอร้องยาขอบถึงสำนักพิมพ์เพื่อให้เปลี่ยนแนวเรื่อง ยาขอบจึงต้องใช้ความสามารถคลายความขัดแย้งนี้ ให้งดงาม กลมกลืนมีเหตุผล ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปดังนี้

ยาขอบเลือกแม่นมเลาชีซึ่งเป็นมารดาของจะเด็ดเป็นตัวละครที่มาคลายความขัดแย้งนี้ได้อย่างเหมาะสมยิ่ง ทั้งต่อความรักความผูกพันที่มีต่อบุคคล หรือสถานการณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงฝีมือการประพันธ์ ความละเอียดประณีตในการสร้างและคลายปมขัดแย้งให้แก่เรื่องเมื่อนางเลาชีผู้เป็นมารดาไม่เห็นด้วยกับความคิดและการกระทำของจะเด็ด นางเห็นว่าจะเด็ดไม่ควรจะนำหญิงอื่นให้มาเทียมตะละแม่จันทรา เหตุผลและความกลมกลืนที่นางจะคัดค้านความคิดของจะเด็ด ยาขอบวางไว้อย่างเหมาะสมเพราะว่านางเลี้ยงจันทรามาตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ทั้งยังสงสารที่จันทราเป็นลูกกำพร้าทำให้ย่อมผูกพันกับจันทรามาก ดังนั้นหากใครทำร้ายน้ำใจของจันทรา แม่นมเลาชีจึงไม่ยอม ประกอบกับนางเป็นหญิงสูงอายุย่อมยึดมั่นในค่านิยมของพรหมจารีหญิงตามปรกติวิสัย นอกจากนี้ฐานะของนางก็เป็นมารดาของจะเด็ดทำให้มีอำนาจคัดค้านได้อย่างเต็มที่ นางเลาชีผู้นี้จึงกลายเป็นผู้ที่มีบทบาทสร้างความเร้าใจให้แก่เรื่องในตอนนี้ เมื่อนางเป็นตัวละครที่แสดงตัวออกมาขัดขวางความคิดของจะเด็ดอย่างชัดเจน ดังที่นางกล่าวแก่พระมหาเถรกุโสดอว่า

"...ข้าพเจ้าจะเอาสิทธิที่เป็นมารดาออกว่ากล่าวแก่มันเอง แลตกชั้นนี้ลูกนอกคอกไม่ฟังคำบ้าง ถึงวันอันเอาหญิงอื่นมานั่งเสมอหน้าเสมอตะละแม่จันทราในพิธี ข้าพเจ้าจะแขวนคอตายให้คนทั้งปวงประจักษ์ไว้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3463)

หรือตอนที่แม่นมเลาชีแสดงความเห็นใจจันทรา ดังข้อความที่นางกล่าวว่า

"...ที่นี้จะกล่าวข้างกุสุมาเมืองแปร เสียตัวมีผัวเพราะถูกคนเทียมที่น้องเขยฉุดลักรู้กันทั้งแผ่นดินพุกามประเทศแล้ว มาได้ผัวใหม่คนที่สมใจตัว ทั้งเข้าสู่มณฑปพิธีเสมอลูกหลวงผู้บริสุทธิ์อีกข้าพเจ้าขอยืนยันว่าจันทราผู้เดียวเป็นแท้สละตัวเพื่อคนทั้งปวง จึ่งเขาเหล่านั้นก็ได้ประโยชน์ใหญ่หลวงเหลือที่จะพรรณา สิตะละแม่จันทราเจ้าพระคุณของผู้อื่นได้สิ่งใดตอบแทนพอใจชื่นฉ่ำน้ำใจข้างเล่า ข้าพเจ้าเห็นเสียอีกว่าความโทมนัสสิ่งเดียวเป็นแท้จะได้แก่นาง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3480)

แม่นมเลาชีแจ้งความทั้งเหตุผลต่าง ๆ ที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของจะเด็ด จนกระทั่งจะเด็ดต้องยอมปฏิบัติตามคำของมารดา ไม่สามารถนำตะละแม่กุสุมาเข้าร่วมพิธีอุปภิเษกพร้อมกับตะละแม่จันทรา ดังข้อความว่า

"...จะเด็ดกอดเท้าพระนมเฒ่าไว้แล้วว่า ตั้งแต่ข้าพเจ้ายังอยู่ภายนอกได้ยินแม่ท่านกล่าวว่าข้าพเจ้าขืนมิฟังจะแขวนคอตาย ฝ่ายข้าพเจ้าก็เตรียมใจไว้สมยอมตามคำแม่ท่านทุกประการแล้ว พระนมเฒ่าฟังกระนั้นกลับนั่งลงอีก แลกอดผู้ลูกไว้ ความมืดคลุ้มในดวงจิตก็หายดั่งปลิดทิ้ง ณ บัดดลนั้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3491)

จึงเห็นได้ว่ายาขอบ เป็นนักประพันธ์ที่มีกลวิธีใช้ตัวละครสร้างและคลายความความขัด

แย้งได้อย่างดียิ่ง เพราะสร้างได้อย่างสอดคล้อง เหมาะสมและใช้มีเหตุผลที่มีน้ำหนักพอจึงทำให้เรื่องกลมกลืนได้เป็นอย่างดี

เมื่อจะเด็ดไม่สามารถจะพากุสุมาเข้าอภิเษกพร้อมกับจันทราได้ ทั้ง ๆ ที่กุสุมาก็มาอยู่ชายแดนตองอูแล้ว จึงกลายเป็นปัญหาว่าแล้วตะละแม่กุสุมาราชธิดาที่ลอยเรืออยู่น่านน้ำตองอูเพื่อรอฤกษ์งามที่จะได้เข้าสู่พิธีอุปภิเษกอยู่นั้นจะทำเช่นไรเป็นเรื่องที่ผู้อ่านสนใจติดตามว่าเหตุการณ์จะดำเนินไปอย่างไร ยาขอบได้ใช้วิธีการคลี่คลายปมขัดแย้งไว้ดังนี้

ใช้กลอุบายและวิธีการยอมรับ

จะเด็ดนั้นมีความร้อนใจเป็นที่ยิ่ง ที่ไม่อาจจะไปเจรจากับตะละแม่กุสุมาอย่างไรดี ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้จะเด็ดใช้อุบายในการคลายปัญหาทั้งปวง เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้โดยใช้ตะละแม่กุสุมาทำเป็นป่วยในวันพิธีจนไม่สามารถเข้าร่วมพิธีได้ จึงกลับเมืองแปรและจะเด็ดก็ตามไปอุปภิเษกกับตะละแม่กุสุมาที่เมืองแปรภายหลังเพื่อมิให้พระเจ้าแปรและพระอัครเทวีขุ่นเคืองและตะละแม่กุสุมาก็ไม่เสียหายด้วย ดังคำที่จะเด็ดได้นัดแนะกับตะละแม่กุสุมา ดังความว่า

"...ตะละแม่ทำความหฤหรรษ์ให้ตาคนทั้งปวงเห็น กระทั่งใกล้วันงานวันหนึ่งแล้ว แม่จงแสร้งทำเป็นได้ไข้ให้พอแรง บังเกิดอาการทรุดหนักจะยืนเดินลุกนั่งก็มิได้ ฝ่ายข้าพเจ้าแลพระเจ้าอยู่หัวเป็นใหญ่อยู่ในเมืองแล้ว ณ วันหนึ่งก่อนวันงานจงสั่งช้างเครื่องเป็นกระบวนมารับแล้วกุสุมาแม่เจ็บหนักเสียเข้าเมืองมิได้ก็เป็นอันจนใจ แต่มหาฤกษ์พิธีงานพี่นางพระเจ้าตองอูกำหนดแม่นยำแล้วจะรอการน้องท่านก็กระทำมิได้ดุจกัน ความคิดข้าพเจ้าชั้นต้นคือดั่งนี้ แม่ยังมองเห็นที่ใดอีกว่าเป็นเครื่องประจาน ครั้นล่วงวันงานไปแล้วสักสองราตรี น้องท่านทำทีเจ็บป่วยได้ไข้ก็อยากอยู่ใกล้พระราชมารดาจึงคืนแปรเสียแลว่า ลำดับเหตุเหล่านี้ขึ้นทูลพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ พระเป็นเจ้าทั้งสองผิวจะโทมนัสบ้าง ความโทมนัสที่เป็นเสี้ยนหนามกับเมืองตองอูก็หามีไม่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 3533-3534)

การคลายความขัดแย้งในลักษณะนี้บังเกิดผลดียิ่ง เมื่อทั้งสองฝ่ายคือตะละแม่จันทราและตะละแม่กุสุมาต่างก็ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันได้ดีด้วยอุบายและการเจรจาของจะเด็ดซึ่งยาขอบได้แสดงให้เห็นไว้ในตอนศึกภายในสงบว่าเหตุการณ์ทั้งปวงมีทีท่าว่าจะลงเอยกันด้วยดี แต่ต่อมายาขอบก็ผูกปมความขัดแย้งใหม่ให้เกิดขึ้นในเรื่องอีก

ตอนจารบุรุษชาวตะเลง

เรื่องราวภายในครอบครัวของจะเด็ดมีทีท่าว่าจะเรียบร้อยลงด้วยดีได้ เมื่อจะเด็ดได้เข้าสู่พิธีอุปภิเษกกับตะละแม่จันทราเพียงผู้เดียวแล้วต่อมาตะละแม่กุสุมาก็เดินทางกลับเมืองแปรด้วยความเข้าใจกันดีทุกประการกับจะเด็ด ทำให้ผู้อ่านหลายคนคาดว่าเรื่องน่าจะลงเอย และเรียบร้อยดีแล้ว แต่ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งขึ้นมาอีก ทำให้เรื่องราวน่าติดตามขึ้น ดังนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

ยาขอบใช้ความแค้นส่วนตัวที่มีอยู่ก่อนแล้วเป็นการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นแก่สอพินยา เมื่อจะเด็ดได้เดินทางเข้าเมืองแปรและเข้าพิธีอุปภิเษกกับตะละแม่กุสุมาตามคำมั่นที่ตกลงกันไว้ การครั้งนี้สร้างไมตรีและความรู้สึกที่ดียิ่งของพระเจ้าแปร ตลอดจนราชวงศ์ และอาณาประชาราษฎร์เมืองแปรที่มีต่อจะเด็ด แต่ข่าวนี้ได้ล่วงรู้ไปถึงสอพินยาแห่งเมืองหงสาวดี ทำให้สอพินยาโกรธนักเมื่อรู้ว่าจะเด็ดมีความรุ่งเรืองสอพินยาจึงคิดการจะยกทัพไปตีเมืองแปรเพื่อล้างแค้นจะเด็ด ดังถ้อยคำที่สอพินยาปรึกษากับพระเจ้าสการะวุดพีผู้เป็นเชษฐาธิราชว่า

"...แสนมหาสมบัติในแผ่นดินหงสาวดีนี้ล้วนตกทอดมา เนื่องแต่พระราชบิดาของเราสองร่วมกัน หากพี่ท่านเติบใหญ่กว่าจึงได้ครองซึ่งสิ่งทั้งปวงเป็นอันสิทธิขาดผู้เดียว สอพินยาคนน้องคือตัวข้าพเจ้าหาสิทธิโดยกฎหมายมิได้จริงแล้ว หากพร้องในฐานลูกพ่อมีอยู่ฉะนั้นจะร้องขอแบ่งสมบัติซึ่งพี่ท่านได้ครองบางสิ่งบ้างฟังเพียงเท่านี้อย่าคิดว่าข้าพเจ้าขอแบ่งแผ่นดินหงสาวดีเลยจะขอคนเดียง 50,000 ช้างเครื่องม้าเครื่องโดยควรแก่ทัพกษัตริย์แล้ว มิพักรอวันให้ชาวตองอูยกมา ข้าพเจ้าแล่นขึ้นไปเองทำการมิ

สำเร็จเล่าจะยอมเอาศพทิ้งเสีย ณ ที่เมืองแปรนั้น แม้นการที่เป็นข้าตัวบ้างข้าพเจ้าจะสัมพระเจ้าแปรแลอ้ายจะเด็ดแต่เนื้อชิ้นหนึ่งมิให้ลำบากแก่กากลืน ส่วนกุสุมานั้นเล่าขึ้นสำแดงโสกเศร้าอาลัยผัวใหม่ให้เห็น ก็จะผลาญชีวิตให้สูญเสียเช่นกัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3631-3632)

สอพินยาเกิดความคับแค้นใจหนักทั้งแค้นจะเด็ดและกุสุมา จึงทำให้เกิดความคิดอยากจะยกทัพไปตีเมืองแปร แต่ทว่าการออกศึกในครั้งนี้นั้นต่างจากครั้งก่อน ๆ เพราะสอพินยาขาดไชลูซึ่งถือว่าเป็นพี่เลี้ยงร่วมใจ เนื่องจากไชลูถูกจะเด็ดจับตัวไว้ในศึกครั้งก่อนนี้แล้ว การขาดไชลูซึ่งเป็นมิตรคู่คิดใกล้ชิดกับสอพินยาเช่นนี้ ทำให้สอพินยาต้องพยายามช่วยเหลือไชลูให้ออกมาเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการทำศึกอันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ประพันธ์ใช้เป็นเหตุในการคลี่คลายปมขัดแย้งที่มีต่อสอพินยา ดังจะได้กล่าวต่อไป

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ความคับแค้นของสอพินยาในการที่จะทำศึกครั้งนี้ ทำให้สอพินยาต้องพยายามที่จะช่วยเหลือไชลูให้ออกจากการเป็นเชลยของฝ่ายตองอู เพื่อเป็นกำลังสำคัญของสอพินยาต่อไปในการนี้ยาขอบได้ดำเนินเรื่องเพื่อคลี่คลายความคับข้องใจของสอพินยาเพื่อช่วยเหลือไชลู ดังต่อไปนี้

<u>ใช้กลอุบาย</u>

ความต้องการตัวไชลูเป็นสิ่งที่สอพินยาปรารถนาเป็นอย่างยิ่งในลำดับแรกสอพินยาได้วางกลอุบายเพื่อช่วยเหลือไชลู โดยให้ทหารของหงสาวดี 2 คนคือจอลุและสมทะลอบเดินทางไปพบกับไชลูซึ่งเป็นเชลยอยู่ที่เมืองตองอู เพื่อช่วยหาทางช่วยเหลือไชลูให้ได้ดังความที่สอพินยากล่าวแก่ทหารทั้งสองไว้ว่า

"...ข้าพเจ้าจะมอบเครื่องของมีราคาจงหนักแก่ท่านแล้ว ที่ได้เดินเหินทางในได้จงอย่าได้เสียดาย แต่การเดินเหินทั้งนี้มิใช่สินบนผู้คุมให้ผ่อนปรนแก่ไชลู โทษไชลูเป็นโทษใหญ่เกลือกผู้คุมกลัวตายจะไม่ลงใจด้วย ฉะนั้นสองท่านจงเดินเหินเหมือนคน

ปรารถนา ได้ตำแหน่งผู้คุมดั่งนี้จึ่งจะสนิทหาสงสัยมิได้ ไชลูมีปัญหาอยู่กับตัว ปะหน้าพวกพ้องลางทีจะหาลู่ทางเอาตัวรอดได้เองซักซ้อมเข้าใจเป็นอันกระจ่างแล้วคนทั้งสองก็รีบไปตองอู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3636)

อุบายเบื้องต้นของสอพินยานี้ประสบผลสำเร็จเพราะทหารทั้งสองของหงสาวดี สามารถช่วยลักลอบไปพบไชลูในที่จำกัดนักโทษได้ นอกจากนี้จอลุและสมทะได้ใช้เงินเป็นสินบนให้แก่นายหมวดคุมนักโทษของตองอูจนทำให้ทั้งสองได้เข้าเป็นพนักงานคุมนักโทษ ทั้งนี้เพื่อจะได้ติดต่อใกล้ชิดกับไชลู ดังข้อความว่า

"...สองคนทาบทามสวมรอยเอาใจได้แล้ว และคุยตลกโปกฮาอยู่พักหนึ่งแล้วเจ้าหนึ่งแสร้งชวนเจ้าหนึ่งว่าเราไปดูหน้าอ้ายไชลูให้ใกล้สักหน่อยเป็นไร จะได้กำหนดจดจำลักษณะอย่างที่ชั่วโหดของมันไว้ ผิวลูกเราลักษณะเหมือนจะได้บีบคอมันตายเสียแต่น้อยมิให้ยืนชีวิตได้ชื่อว่าชาวตองอู ผู้คุมทั้งนั้นหาสงสัยไม่กลับกำชับเสียอีกว่าสองเจ้าอย่าชะล่าเข้าใกล้ ชาติมันเหมือนเสือสิ้นจวัก ยินคำหยามหยันลางทีจะประทุษร้ายเอา สองคนก็ว่าเราสองแลมันสิถูกพันธนาการจะกลัวมันไย แล้วนายหมวดหงสาวดีก็ไปใกล้ไชลู คนหนึ่งคอยส่งเสียงดังกลบเสียงกระซิบของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งแสร้งเอาดินก้อนน้อย ๆ โยนใส่เหมือนคอยเย้าไชลูโกรธแล้วเจ้าคนที่พูดกระซิบก็ค่อยถามว่านายท่านจำข้าพเจ้าได้อยู่หรือไชลูทำโกรธคนช่างแล้วกระซิบตอบว่าจอลุและสมทะทั้งสองนี้เราจำได้ แลนายเราใช้ท่านมาแต่หงสาวดีหรือ อีกฝ่ายหนึ่งก็พยักเอา ไชลูก็บอกให้อีกคนหนึ่งยืนตรงแนวหลังอีกคนหนึ่งเสีย ประสงค์จะบังท่าทีที่สนทนากันนั้นเสียจากสายตาผู้คุม..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3640-3641)

อุบายของสอพินยานี้นับว่าได้ผลดีเป็นอย่างที่เมื่อไชลูได้คู่คิดคู่ปรึกษา จอลุและสมทะได้กล่าวถึงนางโชอั้วบุตรีชุนพลแปรปะชันหวุ่นญี ซึ่งขณะนี้ได้เข้ามาถวายตัวเป็นบาทบริจาริกาในพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ ทำให้ไชลูมองเห็นช่องทางที่จะเอาตัวรอดได้นับว่าผู้ประพันธ์ได้ดำเนิน

เรื่องได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมชวนติดตามยิ่ง

การที่ไขลูมีคู่ปรึกษานี้ ทำให้ไขลูเห็นแนวทางที่จะช่วยเหลือตัวเองให้รอดจากการเป็นเชลยจึงได้ให้จอลุและสมทะนำจดหมายของตนไปส่งให้นางโชอั้ว เพื่อนัดแนะให้นางโชอั้วมาหาตน ณ ที่จำกัดนักโทษซึ่งการครั้งนี้ไขลูได้กล่าวปลุกปั่นน้ำใจของนางโชอั้วให้เพ็ดทูลมังตราเพื่อปล่อยตนให้เป็นอิสระ โดยไขลูได้อ้างเหตุผลว่าจะเด็ดนั้นเป็นดั่งหอกข้างแคร่ของมังตราหากปล่อยไว้จะยิดอำนาจเด็ดขาดของมังตราเสีย ตัวนางโชอั้วเองก็จะต้องลำบากใจวิธีที่ดีก็คือให้นางทูลมังตราให้ปล่อยตนเป็นอิสระ เพื่อที่จะรบพุ่งกับจะเด็ดดังถ้อยคำของไขลูที่กล่าวแก่นางโชอั้วว่า

"...พระเจ้าตะเบงชะเวตี้เลี้ยงพี่เขยทุกวันนี้ จะเห็นว่าผูกเสือไว้ริมพระที่ก็ยังอันตรายน้อยกว่า จะเด็ดอยู่ตองอูตระหนักอำนาจใหญ่หลวงแล้ว แต่นี้พระเจ้าตองอูหลงมิตรยังส่งไปเพิ่มบุญ ณ เมืองแปรอีก แม้นละไว้ไม่รอนเสียเล่าจะเด็ดเมายศเต็มขนาดขึ้นแล้ว ปรารถนาสมบัติพระเจ้าตะเบงชะเวตี้เมื่อใดก็ย่อมเอาได้เมื่อนั้น มิหนำจะเด็ดศักดิ์เสมอด้วยคนสามัญดั่งแต่ก่อนคนทั้งหลายยังนับถือน้อยอยู่บ้าง แต่นี่พระเจ้าตะเบงชะเวตี้ยกขึ้นมาร่วมวงศ์อีก คนตองอูแทบจะลืมเสียซึ่งจะเด็ดเป็นไพร่แต่เดิมมา แลคนอันโค่นจะเด็ดลงได้ ในปัจจุบันนี้ไม่เห็นผู้อื่นนอกกว่าพระเจ้าหงสาวดีนายข้าพเจ้าก็แหละข้าพเจ้าไขลูนี้เป็นกำลังสำคัญข้างหงสาวดีผู้หนึ่ง แม่นางช่วยเพ็ดทูลให้หลุดที่จำไปรอดแล้ว จะเด็ดคนพิฆาตพ่อท่านจะถึงคราวฉิบหายอย่างหนึ่ง จะเด็ดคนอันจะบังอาจคิดร้ายชิงราชสมบัติตองอูจะถึงคราวฉิบหายอย่างหนึ่ง จะเด็ดคอยหนุนหลังนางนันทะวดีมเหสีให้เป็นที่เกรงของมังตราพระสวามีท่านจะถึงความฉิบหายอย่างหนึ่ง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 3660-3661)

ยาขอบกำหนดให้จุดประสงค์ของไขลู เพื่อปลุกปั่นให้นางโชอั้วซึ่งขาดความสุขุม รอบคอบ และเชื่อคนง่ายให้เห็นว่าจะเด็ดคือผู้ที่จะทำลายอนาคตอันรุ่งเรืองของนาง เนื่องจากจะเด็ดเป็นผู้มีอำนาจและบารมีมาก หากคิดคดทรยศต่อมังตราก็จะทำได้โดยง่าย และหากจะเด็ดทำสำเร็จนางโชอั้วก็จะต้องตกทุกข์ ดั่งนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่นางโชอั้วจะต้องช่วยทูลให้

มังตราลงโทษปล่อยตัวไชลู เพื่อเป็นกำลังสำคัญของหงสาวดีในการที่จะช่วยถ่วงดุลอำนาจของจะเด็จ การครั้งนี้ประสบผลสำเร็จนางโชอั้วเห็นดีและคล้อยตามด้วย ดังข้อความว่า

"...นางโชอั้วยิ่งได้ยินได้ฟังซ้ำเข้า ทิฐิและความชิงชังบุเรงนองก็ค่อยดื่น ยิ่งยินข่าวลับว่าบุเรงนองคือคนคอยหนุนอำนาจพระมเหสีฉะนี้ มิช้าก็หลวมตกลงตายคำไชลู น้ำใจใคร่เห็นบุเรงนองสิ้นอำนาจลงเสีย จักได้ไม่อาจเป็นภัยแก่องค์ตะเบงชะเวตี้อันเป็นที่รักแห่งตัว ทั้งจักได้รอนอำนาจเบื้องหลังอันค้ำจุนอัครมเหสีพระเจ้าตองอู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3665)

โดยไชลูวางอุบายไว้ให้จอลุ เดินทางกลับไปยังหงสาวดีบอกข่าวให้พระเจ้าสการะวุตพีส่งสาส์นมาขอแลกเปลี่ยนเชลย โดยใช้ข้อความซึ่งทำให้มังตราเกิดทิฐิมานะจะปล่อยตัวไปในขณะเดียวกันมังตราก็จะได้รับความกดดันจากแรงโน้มน้าวจากสนมคนโปรด คือนางโชอั้วที่คอยกล่าวปลุกปั่นให้ปล่อยตัวไชลู ดังข้อความว่า

"...ไชลูก็เร่งจอลุให้ออกไปถึงนางโชอั้ว ถึงหากได้ช่องก็อย่าเพิ่งเพ็ดทูลก่อน คะเนเวลาราชสาส์นพระเจ้าหงสาวดี ขอแลกเชลยใกล้จะมาถึง แล้วเมื่อนั้นจึ่งค่อยทูลขออภัยโทษตัวแล้วไชลูสั่งให้จอลุเร่งกลับหงสาวดีบอกความคิดตนต่อสอพินยาแล้ว อย่าให้เจ้ามหาอุปราชนอนใจชวนแลกเชลยต่อกันดั่งกำหนดไว้ อนึ่งไชลูหยั่งอัธยาศัยชายตองอูมักทะนงตน ก็สั่งว่าพระราชสาส์นอันพระเจ้าอยู่หัวเราจะมีมานั้น ตรงระบุนามข้าพเจ้าขอแลกตัวจงว่าแม้มังตราเกรงฝีมือแลความคิดไชลูแล้ว จะไม่ยอมตกลงด้วยก็สุดแต่ใจเถิด หากว่ามาดั่งนี้มังตราอารมณ์ผิดมนุษย์ย่อมเหมือนเตือนให้คืนตัวข้าพเจ้าโดยเร็ว"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 6. 2532 : 3666)

นอกจากนี้ยาขอบยังคลายความขัดแย้งด้วยอุบายทำให้เข้าใจผิดกัน เหตุการณ์ในตอนนี้จะเห็นได้ว่ายาขอบให้ไชลูมีวิธีการหรือกลอุบาย ที่จะเป็นช่องทางให้หลุดรอดจากการเป็นเชลยของฝ่ายตองอูได้ ซึ่งอุบายของไชลูก็ประสบความสำเร็จด้วยความคิดอันแยบยลและลีลาชั้นของไชลู

ในตอนอุบายมหาอุบาทว์ ซึ่งไชลูได้กล่าวแก่สอยันปายทูตหงสาวดีที่มีมาเจรจาขอแลกเชลยว่าตนต้องการจะลอบสังหารมหาเถรวัดกุโสดอที่กำลังอยู่ในเมืองแปร ในคราวที่เดินทางไปเป็นประธานในพิธีอุปภิเษกให้จะเด็ดกับตะละแม่กุสุมา ซึ่งหากการทั้งปวงเป็นไปตามการคาดหมายของตนแล้ว ตองอูกับแปรก็จะต้องตัดมิตรด้วยความเข้าใจผิดกัน จะเป็นผลให้ทัพของหงสาวดีมีชัยชนะในการศึกครั้งนี้ในที่สุด ดังข้อความว่า

"...ไชลูตบชาตัวเองด้วยกิริยาศึกแล้วว่า อ้ายเฒ่านุ่งเหลืองนี่แล้วคือตัวการเป็นสื่อให้ตองอูตัดตายกับชาวเมืองแปร มังสินธูอยู่แปรแล้วตายลงอย่างผิดปกติ เพลิงพิโรธแห่งมังตราเมืองตองอูจะตกลงในกลางใจเมืองแปร ทุกวันนี้ตองอูแลเมืองแปรประดาทหารตัวนายทะนงดั่งจะรื้อกำแพงเมืองออกรับศึก จะได้กวดขันระวังระไวหามิได้ ข้าพเจ้าหนีได้จากที่นี่คนทั้งปวงจะนึกว่าไชลูต้องไปหงสาวดีมาตุภูมิ แต่ข้าพเจ้าจะไปแปรลอบฆ่าขรัวเจ้ามังสินธูเสีย สอยันปายยกมือขึ้นปิดหูเสียแล้วว่า อุบายฆ่าเชื้อแถวพระตถาคตข้าพเจ้าฟังมิได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 3843-3844)

อุบายมหาอุบาทว์ที่ไชลูเสนอความคิดแก่สอยันปายนี้ ยาชอบก็ให้ไชลูมีเหตุผลในการกระทำการดังกล่าว และไชลูก็ชี้แจงแก่สอยันปายเพื่อให้เข้าใจ ซึ่งยาชอบได้แสดงให้เห็นว่าไชลูแม้จะเป็นตัวละครที่มีความเลวร้ายประการใดก็ตามแต่เพื่อมาตุภูมิของตนแล้ว ไชลูทำได้ทุกสิ่งอันเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของไชลู ดังความว่า

"...ไชลูว่าท่านเพ่งเครื่องห่อร่างมังสินธูเป็นใหญ่ ความคิดจึ่งน้อมไปข้างคนผู้นั้น ทรงเพศประเสริฐแผกว่าทรชนสามัญไม่อาจทำลายเสีย แม้นท่านเพ่งอัธยาศัยขรัวเฒ่าให้ตระหนักแล้วเมื่อนั้นจึ่งเห็นมังสินธูเสมอทหารคนหนึ่งฆ่าเสียก็เหมือนฆ่าทหารกลางที่สงคราม ขรัวเฒ่าผู้นี้มิใช่ไฝสงบอันเป็นเที่ยงลงไปหามิได้... ข้าพเจ้าคิดล้างคนผู้นี้ก็ดุจฟันไปต้องรากใหญ่ต้นไม้ตองอูแล้ว พิเคราะห์ทางคดีเมืองอีกเล่าเพราะเจ้าตองอูเยาว์ความเมาแต่โมหะไหนจะคอยฟังการอย่างอื่น ก็จะผิดใจกับนระบดีเมืองแปรอย่าง

หนึ่งย่อมลงเอาประทุษจริตชาวตองอูยังมีอยู่กับชาวแปรบางผู้ ตะเบงชะเวตี้จะยอมผูกใจด้วยแปรสืบไปนั้นอย่าหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองทั้งสองชาตลงด้วยประการฉะนี้อย่างหนึ่งเพื่อความอาลัยตะละแม่เมืองแปรเกิดกับอกบุเรงนองเล่า ตะเบงชะเวตี้กับสหายคู่คิดจะเด็ดก็จะไม่ลงรอยกัน เป็นเสี้ยนหนามภายในชั้นอีกแขนงหนึ่ง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 3844-3845)

ความคิดที่จะหนีรอดจากการควบคุมตัวของไชลูนั้น ผู้ประพันธ์ให้ไชลูได้มีกลอุบายในการที่จะหลบหนีซึ่งก็ประสบความสำเร็จ ดังต่อไปนี้

"...อุบายอันกำหนดไว้ประหนึ่งเส้นผมสามารถบังภูเขาคือจอลุและสมทะทหารในกองดาบ และมหาอุปราชสอพินยาให้มาอยู่เพื่อช่วยข้าพเจ้านั้น บัดนี้ก็เอาตัวเข้าเป็นผู้คุมทั้งสองนั้น อาศัยที่มีทรัพย์ปรนเกลออื่นเอางานเพียงวันน้อยก็เป็นที่เกรงใจของนายผู้คุมทั้งปวง ข้าพเจ้าจะให้จอลุหรือสมทะเตรียมม้า ณ นอกเมืองไว้แล้วให้คนทั้งสองมาเอาตัวท่านแลข้าพเจ้าออกจากเรือนนี้ โดยลักษณะเจ้าพนักงานคุมคุมตัวนักโทษทำทีดั่งบ้านเมืองผิดไม่ละให้ลอยชายอยู่สำราญจะย้ายไปจำไว้ในคุกสืบไป โดยอุบายข้อนี้สอยันปายท่านยังจะเห็นหรือไม่เล่า ว่าเราจะออกนอกเมืองตองอูได้โดยสะดวก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 3847-3848)

ด้วยกลอุบายดังที่ได้กล่าวมานี้ ทำให้ไชลูสามารถหนีออกจากเมืองตองอูได้และนำไชลูไปสู่การดำเนินเรื่องราวที่สนุกสนานเร้าใจสืบต่อไปได้

ตอนร่มโพธิ์ทองของจะเด็ดสิ้น

ดังได้กล่าวแล้วว่า ยาขอบดำเนินเรื่องให้ไชลูหนีไปจากเมืองตองอูได้ และเหตุการณ์ในตอนร่มโพธิ์ทองของจะเด็ดสิ้น ก็เป็นการสร้างความขัดแย้งที่น่าสนใจขึ้นในเนื้อเรื่องเป็นอย่างยิ่ง ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

การดำเนินการตามกลอุบายเพื่อความเข้าใจผิด เมื่อไชลูหนีออกจากการควบคุมตัวของฝ่ายตองอูได้แล้ว ก็ลอบเข้าไปในเมืองแปรและทำร้ายมหาเถรวัดกุโสดอจนได้รับบาดเจ็บสาหัสและเสียชีวิตลงในกาลต่อมา นับว่าเป็นข่าวร้ายที่ทำลายขวัญของจะเด็ดเป็นที่ยิ่ง ดังความว่า

"...อยู่มาวันหนึ่งนับแต่วันไชลูหนีประมาณ 15 วันแล้วเวลาโพล้เพล้บุเรงนองเพิ่งกลับมาจากโรงทหาร คนก็เข้ามาแจ้งว่าจาเลงกะโบนายกองคชมาแต่เมืองแปรใคร่ประพี่เขยพระเจ้าตองอูเป็นการด่วน จะเด็ดก็ตกใจยิ่งนักแลเสียววูบสังหรณ์ขึ้นเองรีบออกมารับแล้วเห็นนายกองคชขมุกขมอมเพราะเดินทางมาแล้วยังมิได้ชำระกายกระนั้นก็แจ้งว่าคงมีการสำคัญที่อย่างที่สุดแล้วจึ่งรีบชักเอาความจาเลงกะโบก็ว่า พระมหาเถรชัตติยาจารย์ถูกทำร้ายสาหัส อาการนับแต่จะรอวันตายเจ้าพระคุณใคร่ประท่านข้าพเจ้าจึ่งมาทั้งกลางวันกลางคืน จะเด็ดนั้นตกใจยิ่งนักยืนดำรงกายอยู่มิได้ทรุดกายลง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 3875)

นับว่าอุบายจุดประกายความโกรธให้เกิดแก่ฝ่ายตองอูด้วยการลอบสังหารมังสินธู มหาเถรกุโสดอของไชลูนั้นได้ผลดี เมื่อบรรดาศิษย์ทั้งจะเด็ดและมังตราต่างโกรธกริ้วยิ่ง มังสินธูเป็นสุดรักของมังตราและจะเด็ด เมื่อไชลูมาลอบสังหารเช่นนี้ทำให้จะเด็ดไปหงสาวดีเพื่อทำศึกตามที่นัดหมายและแก้แค้นให้มหาเถรมังสินธู ดังความว่า

"...จาเลงกะโบก็ว่าคนร้ายนั้นมีสอง หากจับได้แต่เพียงผู้เดียวเฆี่ยนรับเป็นสัตย์ว่าชาวเมืองหงสาวดี แต่เนื้อความที่ระบุนามเจ้าตัวการร่วมยังแคลงอยู่ด้วยซัดทอดถึงไชลู แลไชลูหนีรอดไปจากที่นี้หรือ จะเด็ดพยักหน้าเอาแล้วมีใจแค้นยิ่งนักยืนขึ้นแล้วร้องประกาศว่า กูปะไชลูเมื่อใดมาตรจะอยู่ในท่ามกลางเหล่าข้างห้อมก็จะแหกเข้าไปเอาตัวไม่เสียดายแก่ชีวิต..."

หรือดังข้อความที่แสดงให้เห็นถึงความโกรธของมังตรา ที่ว่า

"...จะเด็ดก็ทูลให้ทราบข่าวร้ายแล้วทูลถึงตัวจะไปแปรในราตรีนี้ พระเจ้าตองอูสำแดงโทสะออกมาภายนอกเสียยิ่งเสียกว่าบุเรงนอง ตรัสว่าข้าพเจ้าจะไปพร้อมพี่ท่านด้วย ไชลูโทษมันถึงได้หัวแล้วต้องแล่เนื้อ นระบดีเจ้าถิ่นนั้นจะถอดยศเสีย"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 :2878)

ยาขอบสร้างปัญหาขัดแย้งในข้อนี้นับว่าเพิ่มสีสันแก่เนื้อเรื่องได้ดียิ่ง เนื่องจากเป็นการเพิ่มความรุนแรงของความขัดแย้งระหว่างฝ่ายจะเด็ดกับฝ่ายของสอพินยาให้ทวียิ่งขึ้น จึงทำให้เป็นที่น่าติดตามว่าเรื่องราวจะคลี่คลายไปในสถานการณ์ใด นอกจากนี้ยังแสดงถึงความสามารถของผู้ประพันธ์ที่ให้ไชลูเลือกสถานการณ์สังหารมหาเถรได้เหมาะที่จะทำให้สองเมืองต้องขัดแย้งกัน เพราะแปรต้องร่วมรับผิดชอบกับเหตุการณ์ครั้งนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

<u>การคลายความขัดแย้ง</u>

การคลายปัญหาความขัดแย้งที่ยาขอบดำเนินมาในตอนนี้มันปรากฏดังต่อไปนี้

<u>ใช้ลักษณะนิสัยบุคลิกภาพเฉพาะตัว</u>

การที่ไชลูประสงค์จะให้สองเมืองคือตองอูและแปรเกิดความขุ่นเคืองกัน ด้วยการลอบสังหารมหาเถรมังสินธูจนเสียชีวิตนั้นในระยะแรก ๆ ยาขอบก็ให้มังตราโกรธเป็นอย่างยิ่งและรุนแรงอยู่ ต่อมายาขอบก็ได้กำหนดให้บุคลิกลักษณะนิสัยที่มักนิยมอิสตรีของมังตราได้ช่วยคลายความขุ่นเคืองในที่สุด เมื่องมังตราได้พบกับนางอเทตยาหลานสาวของพระเจ้าแปร ซึ่งมังตราก็เกิดพึงพอใจนาง ดังความว่า

"..พระเจ้าตะเบงชะเวตี้พยักเอาแล้วนั่งลงกลางคนทั้งสาม คุยโอ่ขึ้นตามอัธยาศัยว่าเมืองแปรนี้ช่างมีหญิงงามหลาย ข้าพเจ้าได้พบมานางหนึ่งแล้วเวียนสบตาเอาประสาหนุ่มเล่าก็ต้องคมค้อนแห่งนางนั้นบาดใจ... ดรุณีนั้นเป็นพระญาติผู้เยาว์นับสนิทในพระเจ้าแปร ตะโพกผายเรือนร่างงามนัก ทั้งหน้าได้แลแล้วก็ให้เฝ้าจำอนึ่งไฝเม็ดน้อย

จุดดำอันควรตำหนินั้น ชิชะพอมาแต้มติดริมฝีปากหญิงนี้ ก็กลับแลงามเจริญตา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 3897-3898)

นับได้ว่าเป็นการคลายความขัดแย้งลงได้ในระดับหนึ่งและเป็นที่พอพระทัยของพระเจ้านระบดีและพระมเหสี เนื่องจากไม่ต้องการให้มังตราโกรธเรื่องพระมหาเถรเสียชีวิตในเมืองแปร ดังความว่า

"...พระเจ้านระบดีแลพระอัครเทวีอายุสูงแล้วอาการทั้งนี้ก็เล็งเห็นได้ตลอด แลพระเจ้าแปรนั้นมีพระกรุณาอเทตยาภาคิไนยอยู่ เห็นว่าแต่เดิมหมั้นไว้กับสอพินยาก็มาเกิดอันเป็นเสียนางผู้หลานเหมือนคนหม้ายขันหมาก แม้นมังตราคนบุญหนักโปรดก็ย่อมเป็นบุญอย่างหนึ่ง มาตรยามเจรจาสนทนาต่อกันสนิทพูดพาดพิงถึงเรื่องพระมหาเถรสิ้นแล้วหากเสียงเจ้ากรุงตองอูกระด้างไม่ลืมแค้นอยู่ พระเจ้าแปรเกรงข้อนี้ด้วยก็ยินดีซึ่งเยาวกษัตริย์พึงในอเทตยา ฝ่ายพระอัครเทวีนั้นพิเคราะห์แต่การข้างในครัวเรือนเป็นใหญ่แจ้งว่าตะละแม่ราชธิดากีดกันลูกผู้น้องเกรงพัวพันด้วยบุเรงนองภัสดา ครั้นพาผู้หลานสบช่องจะไปสู่ชายอื่นพระอัครเทวีก็พลอยยินดี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 3899-3900)

แม้ว่าการเสียชีวิตของพระมหาเถรจะทำให้มังตรากริ้วเพียงใด แต่อุปนิสัยที่มักใฝ่ใจสตรีของมังตราที่ยาขอบวางไว้คงที่ตลอดเรื่อง เมื่อพบอเทตยาก็ทำให้มังตราคลายความโกรธลงได้

ตอนถ่านไฟเก่า

เหตุการณ์ในตอนถ่านไฟเก่า เป็นเนื้อเรื่องตอนหนึ่งที่ยาขอบสร้างความขัดแย้งให้เกิดกับตัวละคร ดังต่อไปนี้

ความขัดแย้งกับตัวเอง

ยาขอบให้มังตราพึงพอใจนางอเทตยา และจะนำตัวนางกลับเป็นบริจาริกาที่เมืองตองอูโดยที่พระเจ้านระบดีและพระมเหสีก็เห็นดีด้วยเนื่องจากมังตราจะได้สิ้นความขุ่นเคืองในกรณีมังสินธูเสียชีวิตกลางกรุงแปร หากแต่จะเด็ดผู้ดำรงตำแหน่งเขยขวัญของพระเจ้ากรุงแปรและนางอเทตยา ซึ่งครั้งก่อนที่จะเด็ดเป็นมังฉงายราชวัลลภคนโปรดในราชสำนักแปรนั้นได้เคยมีความสัมพันธ์ทางใจต่อกันมาก่อน ครั้งนั้นอเทตยาอยู่ในฐานะคู่หมั้นของสอพินยาแห่งหงสาวดี และจะเด็ดก็มีตะละแม่กุสุมาประจำใจอยู่ความรักของคนทั้งคู่จึงต้องเก็บไว้ในใจ ครั้นเมื่อมังตราปรารถนานางโชอั้วเป็นบริจาริกาจะเด็ดจึงเกิดความขัดแย้งในใจที่ไม่อยากจะให้อเทตยาตกเป็นบาทบริจาริกาของมังตรา รวมทั้งนางอเทตยาก็เช่นกันที่ไม่อยากจะเป็นเช่นนั้นดังจะเห็นได้จากคำสนทนาระหว่างจะเด็ดกับอเทตยา ความว่า

> "...พระเจ้าลุงท่านหมายใจให้หลานรักได้ครองคนสูงวิสัยญาติที่ดี เจตนาแล้วยังใคร่ได้สิ่งนี้ สำหรับประโยชน์แห่งราชบัลลังก์แปรอีก ข้าพเจ้าขืนฉกเอาอเทตยามากกพระเจ้าแปรลุงท่านจะโกรธ แล้วพระเจ้าตองอูจะกริ้วด้วย..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 3923)

ผู้ประพันธ์ให้บุคคลทั้งสองคือจะเด็ดและอเทตยาต่างมีใจตรงกัน ในการที่จะยืนยันความรักมั่นที่มีต่อกันไว้ ดังคำกล่าวของคนทั้งสองที่ว่า

> "...แลว่าแม้นพระเจ้าลุงเป็นใจยกให้ชายอื่น มาตรว่าคนผู้นั้นอิสริยยศสูงเสียยิ่งกว่าบุเรงนองก็ไม่คิดยินดี และจะบวชเป็นชีเสียให้พ้นมือผู้อื่นต้องตัว... จะเด็ดสัตบนางนั้นตื่มต่ำยิ่งนัก ลืมเกรงสิ่งอื่นก็กอดนางนั้นเข้าแล้วว่าอเทตยามีจิตมั่นในข้าพเจ้าผู้เดียวฉะนี้แล้ว ก็จำเป็นหาช่องพาให้แม่ไปแต่การทั้งสิ้นซึ่งเราเจรจากันวันนี้..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 3924-3925)

การคลายปมขัดแย้ง

การคลี่คลายปมขัดแย้งในใจของตัวละครเอกอย่างจะเด็ด ที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ตอนนี้ ยาขอบได้มีกลวิธีในการคลี่คลายปมขัดแย้ง ดังนี้

ใช้บุคคลที่สามมาช่วยคลี่คลายความขัดแย้ง

ยาขอบได้ให้จะเด็ดใช้กลอุบาย ที่จะป้องกันนางอเทตยาให้รอดพ้นจากการเป็นบาทบริจาริกาของมังตรา โดยจะอาศัยบุญบารมีของตะละแม่จันทราซึ่งในครั้งแรกนั้น จะเด็ดให้อเทตยาเดินทางลงเรือกลับตองอูไปกับมังตราก่อนแล้วจึงจะหาทางผ่อนคลายอีกขั้นหนึ่งดังความว่า

"...จะเด็ดว่าการใหญ่ยิ่งแล้ว คือมะรืนจะส่งอเทตยาแม่ไปตองอูพร้อมด้วยพระเจ้าอยู่หัวเมืองนั้น แม่หลานหลวงก็ตระหนกกลัวยิ่งนักแลว่าพระเจ้าลุงเห็นชอบ เอาตัวข้าพเจ้าถายเป็นบริจาริกาพระเจ้าตะเบงชะเวตี้จึ่งจะส่งไปพร้อมดั่งนี้ เจ้าหนุ่มปลอบว่าอเทตยาอย่าสะดุ้งกลัวไปก่อน อันการครั้งนี้จะให้ในทั้งปวงเข้าใจว่าไปฐานะบริจาริกาพระเจ้าตองอูไปก่อน แต่แม่ไปถึงที่โน่นแล้ว ข้าพเจ้ากลับเมื่อใดอเทตยาก็ได้เป็นของข้าพเจ้าเอง..."

(ผู้ชนะสบทิศ เล่ม 7. 2532 : 3952)

วิธีการแก้ไขปัญหาของจะเด็ด คือเชียนสาส์นฝากให้ตะละแม่จันทราให้เอ็นดูว่าวอนให้เห็นใจอเทตยาและคอยดูแลนางไว้ด้วย เกรงว่าตะละแม่กุสุมาจะไม่พอใจที่อเทตยาได้เป็นภริยาของจะเด็ดอีกคนหนึ่ง นับว่ายาขอบใช้บุคคลที่สามที่ได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยคลี่คลายปัญหาดังเนื้อความสาส์นที่เขียนถึงจันทราดังว่า

"...อาการอเทตยามาตองอูครั้งนี้ ดุจนกน้อยต้องพายุพัดไปกลางมหาสมุทร แรงตัวสิ้นแล้วหากความกลัวน้ำกว้างเบื้องล่างดอก จึ่งกวักปีกชังกะตายดิ้นรนไป ราศีตะละแม่จันทราชะรอยถ่ายทอดมาสู่ผัวโดยลักษณะใดอย่างหนึ่งแล้ว แม่นางอเทตยาจึ่งรักผัวรักของจันทราเหลือเกินนักกระทั่งหากตัวตกเป็นของชายอื่นนอกกว่าข้าพเจ้าแล้ว ก็

สมัครผลาญชีวิตตัวให้พ้นทุกข์ทรมานใจเสีย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 3966)

และสาส์นอีกฉบับหนึ่งนั้น จะเด็ดได้เขียนสารภาพถึงความสัมพันธ์ของตัวและนางอเทตยาที่มีต่อกัน เพื่อให้มังตราเกิดความเมตตาเอ็ดดูในความรักมั่นของคนทั้งสอง ดังความว่า

"...แลอีกฉบับหนึ่งถึงองค์เจ้าชีวิตนั้น ก็ลำดับความสวาทของตัวแต่ต้นตราบเท่าอเทตยาปรารถขอตายเสียก่อนจะถูกชายอื่นครอง ตัวเห็นนางนั้นซื่อตรงมั่นคงฉะนี้จึงอุบายให้มาด้วยพระเจ้าตองอู ต่อถึงกลางทางแล้วจึ่งค่อยทูลความจริง ทั้งนี้ประสงค์จะให้ความโกรธของพระเจ้าอยู่หัวมีโอกาสสงบเสียในระหว่างทางนั้นก่อน แลแล้วจะได้หวนเห็นอกคู่หมายที่มีเคราะห์กรรมหากพระเจ้าอยู่หัวอภัยโทษที่บังอาจกระทำอุบายแล้วก็ขอพระเดช เป็นเครื่องส่งเสริมความสำเร็จแห่งตัวด้วยช่วยร่วมเสียงว่ากล่าวไปยังเมืองแปรพร้อมด้วยตะละแม่จันทรา แต่หากองค์ตะเบงชะเวตี้พิเคราะห์ข้างการนี้อุกอาจสาหัส บังอาจกระทำอุบายใช้เอาดุจพระเจ้าอยู่หัวเป็นเครื่องมือตน ผิดหนักเกินกว่ายกโทษแล้ว อเทตยาก็ยินดีตายต่อพระพักตร์ด้วยน้ำริมเรือ ฝ่ายตัวอันเป็นตัวการใหญ่ต้นคิดการทั้งปวงก็ควรแก่โทษตายดุจกัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 2970)

ซึ่งการคลี่คลายความขัดแย้งในตอนนี้ก็ประสบผล เมื่อตะละแม่จันทราได้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องของนางอเทตยาได้อย่างเรียบร้อย ความต้องการของจะเด็ดบรรลุจุดมุ่งหมายและมีท่าทีว่าทุกฝ่ายจะเข้าใจกันดีแล้ว ยาขอบได้ผูกปมขัดแย้งขึ้นใหม่ ดังจะกล่าวถึงต่อไป

ตอนประชิดแดนหงสาวดี

เหตุการณ์ในตอนประชิดแดนหงสาวดี ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งไว้เพื่อให้เรื่องราวมีความเข้มข้นสนุกสนาน ดังนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ความขัดแย้งตอนนี้เป็นความขัดแย้งทางการเมือง เมื่อจะเด็ดให้สัญญากับเมืองหงสาวดีไว้ว่าถึงคราวหน้าแล้งจะยกทัพมาทำศึกกับหงสาวดี เนื้อเรื่องในตอนนี้จะเด็ดจึงได้ยกกองทัพจากตองอูมาประชิดแดนหงสาวดี เพื่อแผ่ขยายอาณาเขตของตองอูให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังความว่า

"...แลเมื่อกองทัพตองอูล่วงแดนสการะวุดพีนั้น บุเรงนองนายทัพมิได้เดินพลโดยเงียบเหมือนแต่แรก กองหน้ากองกลางข้างนั้นดาษด้วยธงทิวเขียวขาวแดง ทุกกองทัพกระดิ่งพรวนติดคอม้าช้างครบ กระหน่ำฆ้องกลองกึกก้องกระทำอำนาจดั่งทัพกษัตริย์ ชาวด่านแขวงนอกก็ด้นหนีอพยพ บอกข่าวทัพใหญ่เข้าไปถึงเมืองหงสาวดี เสียงโคนชุนพลเฒ่าผู้หาความสะดุ้งกลัวมิได้ ก็ขับพลอันเตรียมไว้พร้อมเสร็จแล้วออกรักษาหน้าที่ ณ ปลายชายทุ่งหันสาวัดดีไว้ชั้นหนึ่งก่อน แล้วเอาความเข้าบอกพระเจ้าสการะวุดพีทุกประการ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4024-4025)

การศึกครั้งนี้นับว่ายาขอบสร้างความขัดแย้งได้อย่างสนุกสนานเป็นอย่างยิ่ง เป็นศึกแห่งการพิสูจน์ศักดิ์ศรีของแต่ละเมือง เนื่องจากได้มีการตกลงทำความเข้าใจกันไว้แล้วเกี่ยวกับเรื่องของการศึกที่จะยกมาปะทะฝีมือกัน ทำให้น่าติดตามต่อไปว่าเหตุการณ์จะดำเนินไปอย่างไร

การคลายปมขัดแย้ง

เหตุการณ์ในช่วงนี้ ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้คลี่คลายปมขัดแย้ง เพื่อให้เนื้อเรื่องมีอรรถรสสนุกสนานดังต่อไปนี้

ใช้กลอุบาย

ในการศึกที่กระทำกันในตอนนี้ ยาขอบกำหนดให้ต่างฝ่ายต่างพยายามที่จะคิดหาอุบายเพื่อเอาชนะศึก จะเห็นว่าเหตุการณ์ในช่วงนี้นั้นจะเต็มไปด้วยใช้กลอุบาย และแสดงปฏิภาณ

ไหวพริบของนายทัพแต่ละฝ่ายออกมาให้เห็นทำให้เนื้อเรื่องสนุกสนาน และน่าติดตามมากยิ่งขึ้น ดังอุบายของฝ่ายหงสาวดีในการที่จะลวงทัพตองอูให้ตกอยู่ในที่หว่างล้อมดังความที่เสียงโคนสุคญี นายทัพของหงสาวดีเจ้าอุบายศึกที่ตนได้กำหนดไว้ต่อที่ประชุมนายทหาร ความว่า

"...คือชั้นต้นจักหน่วงให้บุเรงนองติดอยู่แค่ขอบทุ่ง คนผู้นั้นเห็นกำลังคนเสมอเท่าที่ตัวตีหักเข้ามาไม่สำเร็จแล้ว หน้าที่จะบอกขอกำลังหนุนขึ้นไปยังตองอู อนึ่งปัจจุบันนี้สอพินยาอนุชาพระเจ้าอยู่หัวแลท่านไชยูทำการไว้ได้ผลยิ่งนักแปรแลตองอูมีที่แคลงกันอยู่มังตราอยู่ข้างโน้นไม่หมายพึ่งชาวแปรนำเป็นจะส่งคนตองอูขึ้นมาสบทบเอง รอไว้ข้าศึกได้กำลังหนุนเมื่อใดเมื่อนั้นทหารหงสาวดีก็จะทำอาการดังรับตองอูแต่ชายทุ่ง มิหยุดแลถอยมาเข้าเมืองเสียฝ่ายตองอูได้ชัยประปรายแล้ว ก็จะบุกผ่านทุ่งเข้ามาให้ใกล้กำแพงเมืองกระทำสิงหนาทจะปล้นเอาเมืองข่มขวัญฝ่ายเราตามประเพณีศึกขณะนั้นแล้วคือขณะศัตรูพระเจ้าอยู่หัวจะถึงที่แพ้ยับเยิน โดยพระเจ้าอังวะมหามิตรหงสาวดีจะแต่งทัพใหญ่อ้อมลงมายึดที่มั่นที่แรกของทหารตองอูเหมือนนัดหมายไว้ต่อกันกองหนึ่งแล้วแล ม้าอังวะอีกกองหนึ่งไปประชิดประวิงข้างเมืองตองอูไว้ ทหารตะเบงชะเวตี้ทั้งสองแห่งย่อมมีอันละล้าละลัง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4026-4027)

อย่างไรก็ตาม ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องให้ฝ่ายของตัวเอกคือจะเด็ดมีความรอบคอบสุขุมและสามารถอ่านเชิงศึกของฝ่ายตรงข้ามได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะมีผลให้ฝ่ายตองอูมีชัยชนะในศึกครั้งนี้ได้ในที่สุด ดังข้อความการคาดคะเนกลศึกของจะเด็ดที่กล่าวไว้ว่า

"...ก็แหละเสียงโคนคนเฒ่ามิใช่ ไม่เคยพบเห็นสนามยุทธมิหนำคอยวันรับศึกอยู่ก่อนแม้นตั้งในรับให้มั่นแล้ว หรือจะถอยเสียง่ายเมื่อถูกทหารกองใหญ่รุมตี ก่อนกาลประจันหน้าข้าพเจ้าถือเอาอาการได้ปางช่องทางน้อยเป็นลาภใหญ่จริงแล้ว แต่ครั้นเพลาได้มาโดยง่ายกว่าที่คาดหมายไว้ก่อน เกรงจะต้องอุบายเสียงโคนมิอย่างหนึ่งก็สร้างอย่างหนึ่งเป็นแท้ ประหนึ่งปลาปะเหยื่ออยู่กับที่มิควรหลงถือเป็นมหาลาภรังแต่จะติดเบ็ดตาย ข้าพเจ้าใคร่หยั่งเชิงขุนพลหงสาวดีให้ถนัด ทั้งที่รุกได้บางเวลาแล้วก็คายคืนให้

เสียงโคนกระทำเชิงคล้ายล่อให้เรารุกดั่งนี้ ปากช่องสองข้างหนทางน้อยที่หมายไว้นั้น ก็เหมือนอยู่ในกำมือแล้วแลรอดูไปก่อนต่อเมื่อใดจะแน่ใจถนัด รุกเข้าไปซ้ำเล่าก็ย่อมยึดอาณาเขตของทุ่งได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4030-4031)

<u>ใช้ความสามารถความเฉลียวฉลาดของตัวเองทำให้ได้รับชัยชนะ</u>

ยาขอบได้กำหนดให้จะเด็ดใช้ความเฉลียวฉลาดของตัวที่จะเอาชนะศึก โดยมองเห็นช่องทางที่จะทำลายกำแพงเมืองหงสาวดีได้ โดยนำหนังโคและกระบือมาทำหลังคาหนังคุ้มกันไพร่พล เพื่อป้องกันกรวดทรายดั่วที่ทหารฝ่ายหงสาวดีจะสาดลงมาและจะเป็นโอกาสให้พลทหารตองอูที่มีผืนหนังกันตัวอยู่นั้น ใช้ชะแลงแซะกำแพงเมืองให้ขาดความมั่นคงแข็งแรง จากนั้นทหารพลช้างของตองอูที่ดาหน้าอยู่ด้านหลังพลชะแลงนี้ก็จะไสช้างเข้าทำลายกำแพงเมือง ดังความว่า

"...จะเด็ดก็ให้เจาะหนังทั้งนั้นเข้าเป็นสามเส้า แล้วสอดด้ามไม้ขึ้นไว้แล หนังผืนหนึ่งคนเชิดด้ามสามคนขึ้นลักษณะก็คล้ายกระท่อมน้อย หากหลังคาใช้หนังมุงต่างแฝกคา แล้วจะเด็ดก็ให้ทหารอันตัวฝีกไว้เข้าถือด้ามไม้คนหนึ่งด้ามหนึ่ง แลยืนเข้าชิดกันตามฝีกเล่าชายหน้าผืนหนึ่งทับผืนหนึ่งสนิทแลชายทับกันทั้ง 500 ผืนแล้ว อุปมาดั่งกางกลดใหญ่ขึ้นข้างยาวประมาณสองเส้นแล้ว ช้างกว้างยืนออกไปเส้นเศษแลคนถือด้ามครบ 1500 โดยหน้าที่แล้ว ยังมีคนว่างมือเปล่าอยู่ 500 จะเด็ดเรียกเอาตัวนายทุกผู้มาดูคนอันจัดไว้นั้นแล้วว่าคนหมู่นี้ คือพนักงานทหลายกำแพงหงสาวดีประดาคนมือว่างมิได้ถือด้ามไม้ขณะนี้ ครั้นเวลาจริงจักถือเหล็กชะแลงเครื่องงัดครบมือ หลังคาอันทำแล้วด้วยหนังนั้นเคลื่อนเข้าชิดกำแพงเมือง ทอดท้ายข้างหนึ่งต่ำลงมาเล่าคนบนเชิงเทินทิ้งกรวดทรายดั่ว จะไหลกลิ้งไปตามที่ลาดไม่เป็นอันตรายแก่คนเบื้องล่าง ครั้นแล้วพลชะแลงจะเข้าแทงเซาะเชิงกำแพงตรงที่โผล่ดินเป็นรอยกร่อนร้าว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4091-4092)

ในการครั้งนี้ยาขอบดำเนินให้ความคิดของจะเด็ดประสบผลสำเร็จ เมื่อทหารตองอู

สามารถทำลายกำแพงเมืองหงสาวดีได้ ดังข้อความว่า

"...แต่เวลาบ่ายของพระอาทิตย์คล้อยศีรษะนิดหนึ่ง ทหารตองอูเหล่าที่เข้าแทงชะแลงนั้นเห็นตัวชุดเว้าลึกเข้าไปในเนื้ออิฐประมาณ 4 ศอก กระทั่งต่อจากรอยเว้าทั้งสองก็แยกร้าวเป็นรอยยาว ซ้ำคนบนเชิงเทินตรงที่เห็นร้าวเกรงตนจะตาย เพราะกำแพงแล้วตกไปให้หินปูนทัพ ก็พากันละหน้าที่เสียสิ้นทหารตองอูเหล่าแทงที่กำแพงก็ถอยออกมา สีอ่องนายกองม้าพาไพร่เข้ามาเอาธนูยิงจนชิดแล้ว จาเลงกะโบก็นำหมู่คชในบังคับตัวออกทำการ ช้างศึกทรงพลังทั้งสิ้นนั้นก็ดาหากันเข้าเป็นแนวเดียวแล้ว แลควาญประจำคอเบี่ยงให้เอาคอแลสีข้างดัน ครู่หนึ่งกำแพงหงสาวดีอันชราช้านานนั้นก็พังลงสมประสงค์ตองอู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4109-4110)

จะเด็ดตีเมืองหงสาวดีได้และนำทหารเข้าเมือง ทำให้พระเจ้าสการะวุตพีและเหล่าพระประยูรญาติต้องหลบหนีไปพึ่งเมืองเมาะตะมะ

<u>การสูญเสียขุนพลใหญ่ของฝ่ายตรงข้าม</u>

เหตุการณ์ในตอนขุนศึกหงสาวดีล้มนั้น ยาชอบใช้เป็นส่วนหนึ่งของการคลายปมขัดแย้งระหว่างเมืองตองอูและหงสาวดี เมื่อเสียงโคนสุคญีขุนพลผู้เฒ่าผู้ซึ่งมีเลือดทหารเต็มเปี่ยมของหงสาวดีต้องมาพบกับจุดจบของชีวิตในการทำศึกกับจะเด็ดนายทัพหนุ่มของตองอู เรื่องราวในตอนนี้ยาชอบได้แสดงให้เห็นถึงน้ำใจชายชาติทหารของเสียงโคนสุคญีที่ต่อสู้จนต้องเสียชีวิตตัวเพื่อมุ่งหวังที่จะปกป้องมาตุภูมิของตนไว้เหตุการณ์ในตอนนี้จะเห็นได้ว่าเสียงโคนสุคญีนั้นสามารถเป็นแบบฉบับของขุนพลผู้กล้าที่มีความภาคภูมิใจและรู้สึกมีเกียรติที่ตัวซึ่งเกิดมาเป็นทหาร จะได้ตายในสมรภูมิรบ และในตอนนี้อีกเช่นกันที่แสดงให้เห็นน้ำใจชายชาติทหารของจะเด็ดที่มีความใจกว้างและกตัญญูรู้คุณไม่ยอมทำร้ายผู้ที่ตกเป็นรองกว่าซึ่งจะเห็นได้จากการสู้รับระหว่างจะเด็ดกับเสียงโคนสุคญีดังความว่า

"...เจ้าหนุ่มเชม้นที่ว่างรออยู่แล้ว ก็ง้างทวนง้างเงื้อออกเต็มเหนี่ยม จะจ้วงสีข้างเสียงโคนแลมุ่งเอาชีวิตกันจริงแล้ว แต่ครั้นม้าโจนเข้าชิดพอได้ระยะแทงทวน น้ำจิตข้างหนึ่งอันสำนึกเสียงโคนเหมือนญาติก็บังเกิดมี แลมือไวเท่าความคิดแล้ว นายทัพตองอูก็เปลี่ยนจากกิริยาการที่จะพุ่งปลายทวนกลับเป็นตีเอาด้วยคันอาวุธต้องไหล่ชุนพลศึกฝ่ายโน้นกายซวนจะตกจากม้า..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4134)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเด็ดจะมีน้ำใจที่อ่อนโยนในขณะรบเพียงใดก็ตาม ยาขอบก็ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า จะเด็ดนั้นมีน้ำใจสมกับเป็นนายทัพอย่างยิ่งที่รู้จักแยกแยะบทบาทหน้าที่ของตัวได้ว่าขณะนี้ตนคือแม่ทัพตองอูมีหน้าที่จะต้องนำทัพให้มีชัยเหนือข้าศึก ดังนั้นยาขอบจึงให้จะเด็ดจำเป็นต้องตัดสินใจสังหารเสียงโคนสุคญีชุนพลของหงสาวดีเสีย เนื่องจากว่าศีรษะของเสียงโคนเท่านั้นที่จะเป็นทางเพื่อนำไปสู่ชัยชนะของตองอู ดังความว่า

"...แลว่าหงสาวดีสมเป็นหัวเมืองเอก แต่หักกำแพงออกกว้างเส้นเศษก็มุดเข้ามิได้ ซ้ำบัดนี้ทหารหงสาวดียังฮึกหาญขันแข็งอีกเล่าข้าพเจ้าก็เห็นแต่ศีรษะท่านเสียงโคนสุคญีอย่างเดียวสำหรับไขทหารเมืองหงสาวดี ลุงท่านกับข้าพเจ้าชาตินี้อย่าถือประทุษจิตเป็นเวรต่อกันเลยเกิดชาติหน้าจงมาเป็นเครือญาติชาติเชื้ออันเดียวกันเถิด เสียงโคนแจ้งว่านายทัพตองอูหมายเอาให้จงได้ชีวิตตนก็วางม้าเป็นกลรับมั่นคงไว้....เจ้านายทัพตองอูกระทืบโคลนพาหนะตัวพุ่งเข้าชนโดยกำลังแรง แลชั่วขณะนั้นทั้งคนแลม้าเสียงโคนชวนนั้น ม้าจะเด็ดเบนเบียดข้างขนานกันไป เจ้าหนุ่มถอดดาบอันสะพักหลังไว้แล้วจ้วงฟันเอาถนัดมือแลกิริยาการทั้งนี้กระทำโดยฉับพลัน อุปมาดั่งฟ้าแลบขึ้นแวบหนึ่งสุดที่เสียงโคนฝ่ายรับจะป้องปัดทันก็ถูกอาวุธเข้าไหล่ขวาขาดสะพายลงมากึ่งตัวขาดใจตายอยู่กับหลังม้านั้น เสียงโคนวัยใกล้เคียงมหาเถรตองอูเมื่อสิ้นชันษาก็นับอายุได้ 70 เกิน"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4138)

<u>การทำดีเพื่อให้ยอมรับ</u>

เสียงโคนสุคณีขุนพลผู้เฒ่าของหงสาวดีก็จบชีวิตลงในสนามรบดังที่กล่าวมาแล้วจะเด็ดก็นำทหารตองอูมีชัยและเข้าเมืองหงสาวดีได้ ในตอนแม่ทัพผู้เจนการเมืองนั้นยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงความชำนาญในเชิงการเมือง ใช้จิตวิทยาปกครองผู้ที่เป็นฝ่ายแพ้โดยทำดีต่อประชาชนหงสาวดี เพื่อให้เกิดการยอมรับและไม่มีปฏิกิริยาต่อต้าน แม้แต่ศพของเสียงโคนสุคณีขุนพลผู้ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวหงสาวดีนั้น จะเด็ดก็ให้รับศพมาทำการอย่างเรียบร้อยและสมเกียรติควรแก่ขุนพลเมืองเอก ดังความว่า

"...ฝ่ายการข้างเมืองนั้น เจ้านายทัพดำเนินดุจครั้งแล้วซึ่งตัวปฏิบัติได้ผลมา คือประกาศมิให้ทหารตองอูแลแปรให้บังคับทำร้ายชาวเมืองแปรสืบไป ...ส่วนเสียงโคนสุคณีอันชาวเมืองนับถือนั้น วันรุ่งขึ้นเจ้าหนุ่มก็ออกหาศพเอง ต่อได้มาแล้วก็ทำศพ นั้นสมอิสริยยศขุนพลทุกประการ แลตัวบุเรงนองนายทัพก็นุ่งขาวห่มขาวตามศพสำแดง อัธยาศัยสุจริตเสียยิ่งกว่าครั้งปะชันหวุ่นญี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4141)

การปฏิบัติเช่นนี้ ยาขอบกำหนดให้จะเด็ดใช้ได้ผลมาแล้วเมื่อครั้งตีแปรแตกและคราวนี้จะเด็ดก็นำมาใช้เช่นกัน และก็ได้ผลเมื่อทหารของหงสาวดีไม่คิดต่อต้าน อันเป็นผลให้จะเด็ดมีความมุมานะที่จะทำศึกต่อไป

ตอนมิตรระแวงมิตร

เนื้อเรื่องในช่วงนี้ เป็นเหตุการณ์ที่สนุกสนานมากช่วงหนึ่งเพราะทำให้ผู้อ่านเกิดความตื่นเต้นกับสถานการณ์สงครามระหว่างเมืองตองอูกับหงสาวดี ยาขอบได้คลายความขัดแย้งให้ตองอูเป็นฝ่ายชนะศึกหากแต่ยังไม่เด็ดขาดลงไปนัก เพราะว่าแม้ว่าจะเด็ดจะตีได้เมืองหงสาวดี แต่สการะวุดพี, สอพินยาและไชลูหนีรอดตายไปได้ และมังตราซึ่งทำการอยู่ด้านโน้นจะตีได้เมืองอังวะ แต่พระเจ้าโสหันพวาและเมงกยอกแงก็หนีรอดไปได้เช่นกัน ในสถานการณ์เช่นนี้ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้มองเห็นเค้าของความยุ่งยากใจให้เกิดแก่ฝ่ายตองอู อันจะเป็นทางที่จะนำไปสู่

ความขัดแย้งเพื่อดำเนินเรื่องต่อไป เมื่อจะเด็ดคาดคะเนว่าฝ่ายหงสาวดีที่หนีรอดไปได้และฝ่ายอังวะที่หนีรอดไปได้นั้นจะไปรวมกันที่เมืองเมาะตะมะ ดังข้อความว่า

"...เจ้าหนุ่มจึงว่า ที่ท่านมีหูรู้ฟังประการเดียวจึงไม่กังวลแก่การอื่นอีก ก็แหละราชสาส์นพระเจ้าอยู่หัวนั้น แจ้งชัดแล้วว่าได้อังวะจริงอยู่ แต่ขาดศัตรูตัวสำคัญโสหันพวาแลเมงกยอกแงใช่คนน้อย เสียศักดิ์เสียสมบัติที่ใหญ่ยิ่งกระนี้หรือจะไม่คิดชิงคืน แลคนทั้งสองเป็นเชื้อสายโมนยินจริงอยู่ แต่กำลังทั้งปวงโสหันพวาย้ายมารวม ณ อังวะแล้ว ครั้นเสียเมืองฉะนี้ย้อนกลับโมนยินแหล่งเดิมอีกเล่าก็ไม่เห็นที่จะได้สิ่งใดมา ข้าพเจ้าจึ่งคาดว่าพระเจ้าอยู่หัวอังวะแลคนคู่ใจนั้นเมื่อเมืองเสียแล้วชอบแต่จะบ่ายหน้ามาพึ่งหงสาวดีเกลอฉะนั้นคนทั้งสองถึงหงสาวดีนั้น ชะรอยยามสการะวุตพีต้องเคราะห์ร่อนเรหนีจากแหล่งเดิมไป บัดนี้ข่าวจอมตะเลงเริดไปเมาะตะมะรู้กันทั่วแล้วลางทีคนทั้งสองจะตามไปถึงที่โน้นดุจกัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4156-4157)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นก็เป็นจริงดังที่จะเด็ดคาดคะเนไว้ทุกประการ เมื่อสการะวุตพี สอพินยา ไชลู โสหันพวา และเมงกยอกแง ต่างก็พาพลทหารไปรวมกันที่เมืองเมาะตะมะ จนทำให้เกิดความขัดแย้งดังต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

ยาชอบใช้ความอยู่รอดของตนเป็นสิ่งสร้างความขัดแย้งในตอนมิตรระแวงมิตรนี้ เหตุการณ์ที่ยาชอบสร้างขึ้นให้ฝ่ายหงสาวดีและฝ่ายอังวะมารวมกัน ณ เมืองเมาะตะมะและช่วยกันป้องกันเมืองเพื่อรับทัพของจะเด็ด ในตอนนี้เองที่ยาชอบแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในการทำงานตลอดจนความรับผิดชอบ ระหว่างฝ่ายอังวะ และฝ่ายหงสาวดี เมื่อเมงกยอกแงของอังวะนั้นเมื่อได้รับผิดชอบรับข้าศึกด้านเหนือร่วมกับสอพินยาซึ่งเป็นด้านที่จะเด็ดจะตีเข้ามา และด้วยความเป็นห่วงพระเจ้าอยู่หัวของตนนั่นเอง ทำให้เมงกยอกแงมาหาค่ายทางทิศเหนือบ่อยครั้ง และหากเห็นสิ่งใดในกองทัพในค่ายที่ยังไม่เรียบร้อย รัดกุม เมงกยอกแงก็จะสั่งจัดการ

ลงไปดังความว่า

"...แต่เมงกยอกแงนั้นเพื่อนสันทัดกระบวนยุทธอยู่ ยามมาถึงค่ายเหนือแล้วที่ใดพระเจ้าโสหันพวา และสอพินยาจัดสรรไว้ไม่สมควรก็ว่ากล่าวดัดแปลงให้ชอบกลขึ้น เมื่อเมงกยอกแงพอใจเปลี่ยนแปลงแต่งหอรบเชิงเทินวันใดก็ไม่รอการไว้นิ่งบงการเอาทันทีนั้น ผู้คนทั้งปวงมาตรทหารหงสาวดีแท้ ก็พากันชื่นชมและกลัวเกรงเมงกยอกแง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4169)

ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นเหตุให้ไชลูรู้สึกระแวงมิตรอย่างอังวะ ดังคำของไชลูที่กล่าวต่อสอพินยา ความว่า

"...ไชลูหัวเราะแล้วว่าเมงกยอกแงดั่งช้างแตกโขลง เบนหน้ามาพึ่งกำลังโคสำหรับต่อด้วยช้างโขลงหนึ่ง ครั้นได้ชัยแล้วหรือจะรักโคไว้เสมอมิตรสืบไป เมงกยอกแงมองพระเจ้าอยู่หัวพี่ท่านแลตัวเองก็มีแววหมิ่นอยู่ในเชิงตาชาย เห็นถนัดว่าหมายคงชั่วพอสิ้นธุระช้างเมืองตองอูตะเบงชะเวตี้ ก็ทำการดุจชุนลงเหลิงกลางกระดานคับโครงต้องตาอับตายวันใดเมื่อนั้นฝ่ายอังวะอันอยากเป็นใหญ่อยู่ ก็จะทำร้ายหงสาวดีเอาตัวเป็นใหญ่ผู้เดียวสืบไป การแคลงมิตร ณ คราวคับขันเป็นของชั่วจริงแล้ว แต่มิแคลงไว้บ้างนานไปจะเป็นอันตราย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 :4170-4171)

สภาพการณ์ศึกที่กำลังคุกรุ่นอยู่นี้ยาขอบได้กำหนดให้ทั้งสองฝ่ายได้สร้างความขัดแย้งขึ้น โดยศึกครั้งนี้แต่ละฝ่ายสามารถจับกุมตัวพระเจ้าอยู่หัวของแต่ละฝ่ายได้ เพื่อที่จะต้องการนำไปสู่ชัยชนะของตนเอง ดังการที่ฝ่ายจะเด็ดรบและสามารถจับตัวประเจ้าโสหันพวาได้ ความว่า

"...สีอ่องถลันเข้ามาพร้อมทหารตองอูหมู่แรกที่เข้าค่ายได้ก่อน และโผมา ณ ที่ซึ่งชุลมุนกัน พอประจักษ์การตรงหน้าว่าโสหันพวาพวกบ้าเลือดฉะนั้น เจ้านายกองม้า

ก็เข้าปะทะไว้สบช่องแล้วนายทัพก็โดดตีเองด้วกระบี่ทางแบนเต็มแรง พระเจ้าอังวะชวนร่างอยู่บนหลังม้าแล้วก็รวบเอาตัวไว้ได้โดยง่าย ค่ายด้านนั้นก็เสียทีแก่ทหารตองอูสิทธิชาดเพลานั้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4191)

หรือในตอนพระเจ้าตองอูถูกจับ ที่เมงกยอกแงจับตัวมังตราไว้ได้ในการรบครั้งนี้ ดังนี้

"...แต่ช้างที่นั่งแลช้างศึกตองอูทั้งปวง เบนไปไม่ถึง 30 ย่างก็ตกหลุมอันข้าศึกอุบายขุดไว้แลทอดกิ่งไม้พรางตาไว้ พระเจ้าตะเบงชะเวตี้ยังจำเริญพระบารมีอยู่ พระบาทหลุดจากเชือกผนึกคือ ขณะคชรำเท้าหน้าต่ำลงแลกระเด็นจากที่นั่งนั้นตกอยู่ปากหลุมแห่งหนึ่ง ข้อพระบาทกระแทกปัถพีโดยแรง แพลงปวดไม่อาจทรงกายได้ เมงกยอกแงนั้นเข้มันตารับช้างพระที่นั่งตัวสำคัญอยู่ เห็นเหตุกระนั้นก็ร้องขึ้นด้วยความยินดีคำหนึ่งแล้ว กระทืบม้าแล่นตรงไปยังที่กษัตริย์หนุ่มประสบเคราะห์ พระเจ้าตะเบงชะเวตี้จะจับพระแสงดาบสู้ก็ยืนขึ้นโดยรัดกุมสมลักษณะมิได้แลเห็นเมงกยอกแงโผนมาลักษณะเช่นนั้น มานะจิตไม่ขอตายโดยมือทหารกลางสนามยุทธ ก็จะเอาพระแสงอันกุมอยู่นั้นเชือดคอให้ตาย ขุนศึกอังวะแจ้งความคิดนั้นก็โถมเข้าตีด้วยคันทวนโดยแรง พระเจ้าตองอูก็สิ้นสติเมงกยอกแงจับได้ตัวแต่เพลานั้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532:4194-4195)

การที่แต่ละฝ่ายจับกุมตัวพระมหากษัตริย์ของกันและกันได้ดังนี้นั้น ยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งอย่างชัดเจนระหว่างฝ่ายอังวะกับหงสาวดี ซึ่งภายนอกเหมือนเป็นมิตรกัน แต่เมื่อเมงกยอกแงทราบข่าวว่า จะเด็ดจับตัวพระเจ้าโสหันพวาเจ้านายของตัวได้ในขณะที่ตัวเองก็จับพระเจ้าตองอูได้เช่นกัน เมงกยอกแงได้สั่งให้ดูแลพระเจ้าตองอูเป็นอย่างดีเป็นเหตุให้ไชลูคิดจะใช้มังตราเพื่อต่อรองกับจะเด็ด เหมือนกับที่เมงกยอกแงก็ให้การดูแลพระเจ้าตองอูเป็นอย่างดี เพื่อหวังผลบางประการ ซึ่งในตอนนี้ยาขอบชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ที่ทั้งสองฝ่ายต่างพยายามชิงความได้เปรียบกันเพื่อเอาตัวรอด ดังอุบายของไชลูต่อไปนี้

"...ไชลูก็ว่าพระเจ้าอยู่หัวท่านอย่าเพ่อยินดีว่าได้ตะเบงชะเวตี้มาก่อนข้าพเจ้า พิเคราะห์แล้วถนัดอยู่ว่า อ้ายโมนยินเผ่าเจ้าเล่ห์มากแล้ว แลมุ่งประโยชน์ฝ่ายมันให้เต็มจำนวนแต่ผู้เดียวแลไชลูก็เล่าซึ่งเมงกยอกแงดาลใจ ขณะแจ้งข่าวโสหันพวาสู้ศึกกระทั่งตัวตกเป็นเชลย มิหนำกำชับชาวโมนยินที่สนิทให้เลี้ยงพระเจ้าตองอูจงดี อันเมงกยอกแงแลโสหันพวาพระเจ้าอยู่หัวรักใคร่เป็นคนร่วมตายต่อกันสถานใด ไชลูก็แจ้งตามที่หยั่งดูรู้สิ้น แลว่าน้ำใจเมงกยอกแงนั้นเห็นที่จะยึดตัวมังตราเป็นประกัน เกลือกข่าวพระเจ้าอังวะยังมีชีวิต เมงกยอกแงคิดข้างเอาตัวรอดยกตะเบงชะเวตี้เป็นเดิมพันวาง แลกเอาโสหันพวาแลเอาเมืองอังวะคืนมา เมื่อนั้นสองเมืองนี้ย่อมมีไมตรีต่อกัน พระเจ้าสการะวุตพีสิ้นสีหน้าชื่นในบัดดลนั้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม7. 2532 : 4200)

ความคิดของไชลูนั้นคือต้องการคุมตัวมังตราไว้เพื่อเป็นอำนาจต่อรองกับตองอู หากแต่ว่ามีเมงกยอกแงเป็นอุปสรรคอยู่ ไชลูจึงคิดที่จะกำจัดเมงกยอกแงเสีย ดังความว่า

"เพราะเหตุเมื่อเมงกยอกแงสิ้นนั้น มังตราเชลยย่อมอยู่ในอำนาจเราจะเด็ดมีจิตมั่นคงตรงต่อพระเจ้าอยู่หัวนายอยู่ จึ่งมังตรานั้นอย่าว่าแค่เมืองหงสาวดีเมืองเดียวเลย มาตรตั้งข้อแลกเอาอังวะแลแปรด้วย จะเด็ดผู้นั้นก็จำยอม..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4202)

ไชลูวางแผนกำจัดเมงกยอกแง โดยทำทีเชิญสาส์นของพระเจ้าสการะวุตพีมายังค่ายของเมงกยอกแง และไชลูมีโอกาสลอบทำร้ายชุนศึกอังวะจนบาดเจ็บสาหัส แต่ยังไม่ถึงกับชีวิต ดังรายละเอียดว่า

"...มือไวสมความคิดชั่วแล่นแล้ว เจ้าหัวหน้าทหารดาบก็ยั้งเท้ารอเสียก้าวหนึ่งพอคนหนึ่งคล้อยหน้าก็ถอดดาบจากหลังจ้วงฟัน หากบุญชุนศึกอังวะใช่คราวถึงฆาต

จ้วงแรงอันไขลูหมายฟันสะพายแล่ง เกราะอ่อนป้องกันไม่ต้องเนื้อ แต่กระนั้นแรงฝ่ายโถมฟันหนักหนาเมงกยอกแงก็ซวนซุนปิ้มคว่ำคะมำ แลร้องว่าอ้ายมอญถ่อยทำร้ายเราไขลูฝ่ายหนึ่งไม่เข้าปรากฏแต่ซวน ฉะนั้นเชื่อช้างเมงกยอกแงคงกะพันก็สะดุ้งใจขยับจะหนีแล้ว หากเห็นชุนพลอังวะจะชักอาวุธ จึ่งฟันซ้ำตามมีตามเกิดทีหนึ่ง เมงกยอกแงจวนตัวนักยกมือซ้ายป้องไว้แขนต้องคมดาบไขลูขาดกระเด็น เบื้องหน้าคนทั้งปวงก็อื้ออึงขึ้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4206-4207)

ไขลูสามารถหลบหนีไปได้ และเมงกยอกแงเองก็รอดชีวิตแ ต่แขนนั้นขาดไปข้างหนึ่ง เหตุการณ์นี้ทำให้ไมตรีที่อังวะและหงสาวดีมีต่อกันในฐานะพันธมิตรขาดสะบั้นลงทันที แม้ว่ายาขอบจะกำหนดลักษณะไขลูเป็นผู้เจ้าเล่ห์เจ้าอุบายคิดคดทรยศอย่างไรก็ตามในตอนไขลูตั้งราคาชีวิตนั้น ผู้ประพันธ์ได้แสดงให้ผู้อ่านเห็นถึงลักษณะที่ควรยกย่องบางประการที่แฝงอยู่ภายใต้ความน่าชังของเขา ดังข้อความต่อไปนี้

"...ไขลูก็ว่าสืบไปว่า การทั้งสิ้นอันทำแล้วได้ชื่อว่าดีชั่วประการใดก็ดี ข้าพเจ้าทำโดยที่มุ่งเหตุสามประการมั่นอยู่ คือมุ่งเพื่อพระเจ้าอยู่หัวแลเมืองหงสาวดีสองแล้วแลสามก็มุ่งเพื่อมหาอุปราชอันเลี้ยงดูนับถือข้าพเจ้ามา ข้าพเจ้าประกอบกรรมทำบุญทั้งปวงหลายกระทงแล้วทั้งอายุก็ใกล้เคียงเหยียบ 50 จัดว่าไม่เสียทีเกิด ฉะนั้นการรบครั้งนี้ไม่ขอถอยไปตายอย่างสิ้นชื่ออื่น จะขอตายอยู่กับเมาะตะมะที่มั่นของทหารหงสาวดีสุดท้ายนี้แล้ว สอพินยายินเจ้าหัวหน้าทหารดาบรำพันถึงตัว ความแน่เคยรู้ใจกันมานานหลายแล้ว ก็อดน้ำตาเพราะความสงสารมิได้แล้วว่าไขลูท่านนั้นประจักษ์แล้วว่ารักข้าพเจ้ายิ่งกว่าเสียกว่าหญิงอันเป็นเมีย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4211-4212)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในศึกระหว่างเมืองตองอูและเมืองหงสาวดีนั้น ยาขอบดำเนินเรื่องให้มีการคลี่คลายความขัดแย้งดังนี้

ให้ฝ่ายของตัวละครเอกได้รับชัยชนะ

การสู้รบในครั้งนี้ จะเด็ดสามารถนำทัพตองอูตีเมาะตะมะซึ่งเป็นที่มั่นของทหารฝ่ายหงสาวดี และอังวะได้และจับตัวไชลูได้ในที่สุด ดังข้อความที่บรรยายถึงการรบของคนทั้งคู่ดังนี้

"...จะเด็ดนั้นแทงได้ฟันได้ที่ใด ใครยั่วให้ไชลูดาลจิตบอกความเสียดายที่ตัวมือหนัก ทำเอาแผลฉกรรจ์กว่าที่หมายไว้กระนี้เกรงไชลูจะตายเสียไม่อาจออมไว้ถึงวันตัวต้องการ ไชลูยิ่งค่อนลงชยับมือเท้าไม่สมใจนึกแล้ว ยังถูกทั้งคมกระบี่และคมลิ้นยั่วก็บ้าเลือดเหมือนช้างต้องปลอกขณะฟูมมัน เลือดโซมหอบฮักหายใจรวนแทบทรงกายไม่อยู่แล้ว ความโกรธสุดชีดก็สิ้นอาลัยชีวิตตัวเอง ละกระบี่ในมือเสียแลชักมีดสั้นประจำเอวแทงอกตัวจะเด็ดตีด้วยกระบี่ถูกแขนชัดยกมิขึ้น และโจนถีบซ้ำตามเชิงโดยเร็ว ไชลูทรุดกายลงตามเท้าทันทีนั้น เจ้านายทัพก็เอาผ้าเกล้ามัดได้ตัวไชลู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4228)

ยอมประนีประนอมเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

ครั้นเมื่อจะเด็ดสามารถพาทัพตองอูตีเมาะตะมะแตกและจับตัวไชลูได้ แล้วยาขอบก็ดำเนินเรื่องราวต่อไปให้ฝ่ายตองอูและฝ่ายอังวะตกลงที่จะแลกตัวเชลยซึ่งก็คือพระเจ้าอยู่หัวของทั้งสองเมืองเพื่อยุติเหตุการณ์อันไม่สงบลง ดังความว่า

"...เบื้องนั้นทหารทั้งสองฝ่ายจำนวนร้อยหนึ่งก็เข้าคละเร้ารุมกันอยู่ตรงกลาง จะเด็ดเห็นฝ่ายโน้นคุมตัวพระเจ้าตะเบงชะเวตี้มาโดยลักษณะสุจริต ก็บอกเชลยของตัวว่าเชิญพระเจ้าอังวะท่านเสด็จไปเป็นหลักชัยเหล่าทหารอังวะดุจเดิมเถิด พอพระเจ้าอังวะเคลื่อนม้าไปสู่ช้างหมู่ตน ช้างเมงกยอกแงกก็ตกปากยอมให้องค์ตะเบงชะเวตี้เสด็จไปสู่หมู่ทหารตองอูบัดนั้นทหารสองฝ่ายอดใจระงับความโสมนัสยินดีไว้ในอกมิได้ ก็โห่ร้องรับกษัตริย์แห่งตัวอึงคะนึงอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4245)

นอกจากนี้แล้ว ผู้ประพันธ์ยังกำหนดให้เมืองอังวะยอมรับในความสามารถของตองอูที่เหนือกว่า ดังนั้นพระเจ้าโสหันพวาแห่งอังวะจึงยอมสวามิภักดิ์ต่อตองอูเป็นอันดีทำให้ทั้งสองเมืองเจริญไมตรีต่อกัน

ใช้การสูญเสียอันยิ่งใหญ่

1. สูญเสียพระเจ้าสการะวุดพี ในการศึกครั้งนี้ยาขอบได้กำหนดให้ฝ่ายหงสาวดีได้สูญเสียครั้งยิ่งใหญ่คือพระเจ้าสการะวุดพี เมื่อทหารตองอูสามารถติดตามจับพระเจ้าสการะวุดพีแลครอบครัวได้ แต่พระเจ้าสการะวุดพีนั้นได้ชิงฆ่าตัวตายเสียก่อน ดังข้อความว่า

> "...แลเมื่อคนทั้งสองสนทนากันถึงเท่านี้ ทหารคนสนิทก็เข้ามาบอกว่าคนอันแต่งให้ไปตามพระเจ้าหงสาวดีทางม้านั้นกลับมาแล้ว ได้ครัวพระเจ้าหงสาวดีมาแต่สการะวุดพีพระเจ้าหงสาวดีนั้น พอคนตองอูเข้าล้อมจับก็เชือดเอาคอเองตายเสีย จึ่งตัดได้แต่ศีรษะแช่น้ำผึ้งมา..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4256)

2. สูญเสียสอพินยา เมื่อยาขอบดำเนินเรื่องให้สการะวุดพีต้องสวรรคตเนื่องจากศึกครั้งนี้แล้ว ยาขอบก็ให้จะเด็ดเขียนสาส์นไปเยาะเย้ยสอพินยาอุปราชเมืองหงสาวดี ในตอนสอพินยาอ่านสาส์น เพื่อหวังผลให้สอพินยาเกิดความละอายใจและฆ่าตัวตายเองในที่สุด ดังข้อความสาส์นของจะเด็ด ดังนี้

> "... เมื่อนั้นสการะวุดพีชาติกษัตริย์ชิงเชือดคอตายเอง ข้าพเจ้าจึ่งฝากความข้อนี้มาให้ สอพินยาพระเจ้าน้องดำริดูให้สมควรท่านแจ้งหนังสือข้าพเจ้าเท่านี้ อย่าโทสะว่าข้าพเจ้าปั่นเอาให้ท่านทำลายตัวก่อน ข้าพเจ้าใคร่ให้ท่านตายด้วยน้ำมือท่านเองจริงแล้ว หากมีเหตุผลที่อย่างสมควรยิ่งสำหรับให้คนสรรเสริญว่าท่านนั้นใจเพชรสมแก่เป็นคู่ชันบุเรงนองกล่าวโดยน้ำใจชายฝ่ายข้าพเจ้าเสียเสียอีก ตกขณะฐานะเป็นคนชนะ ทุกลู่ทุกทางกระนี้ ยังไม่ชอสบหน้าท่านเพราะกลัวเห็นสีหน้าท่านอายก็เมื่อชนะยังเป็น

ได้เพียงนี้แล้ว ท่านเป็นฝ่ายแพ้จะกล้าสู้หน้าข้าพเจ้าหรือ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4261)

จากสาส์นของจะเด็ดที่ทิ้งถากถางและเยาะเย้ยนี่เอง ทำให้สอพินยาเกิดความละอายใจ ทิฐิมานะจนฆ่าตัวตายในที่สุด ดังความว่า

"...สอพินยาเร่งให้คนเหล่านั้นไป ครั้นเหลือแต่ตัวผู้เดียวแล้ว อ่านหนังสืออันมาแต่คู่ชันคนสำคัญซ้ำอีกก็ยิ่งมีความวังเวงในใจกำเริบขึ้น เบื้องนั้นยินเสียงกลองรบตองอูรัวขึ้นภายนอกเจ้ามหาอุปราชหวนออกจากห้องในใหญ่ เห็นท้องฟ้าเพลาสางค่อยขาวเกือบจะมองลายมือออกแล้วแจ้งว่าทหารตองอู สอพินยาก็ร้องขึ้นว่าชีวิตคือของรักแห่งมันผู้เจ้าของทุกผู้แล้ว กูจะสงวนชีวิตให้ตายช้าไปอีกครู่หนึ่ง ให้ผู้อื่นพลอยฉิบหายตายไย แล้วสอพินยาก็ชักมีดสั้นประจำเอวออกแทงหว่างอกตัวจนคมคมมีดแล้ว อำนาจอาวุธทะลวงอวัยวะสำคัญภายในเจ้ามหาอุปราชก็บังเกิดอาการหน้ามืดวิงเวียนตกจากกั้นลูกกรงระเบียงตำหนัก ทลวงลงมาข้างล่างถึงแก่ความตาย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4268-4269)

จะเห็นได้ว่าการคลี่คลายปมขัดแย้งในตอนนี้นั้น ยาขอบได้คลี่คลายลงในลักษณะที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกพอใจเพราะไชลูตัวการใหญ่ในการกระทำสิ่งเลวร้ายทั้งปวงนั้น ถูกจะเด็ดจับตัวไว้ได้ และสการะวุตพีกษัตริย์เมืองหงสาวดีก็ชิงฆ่าตัวตายในกลางศึก ส่วนสอพินยาซึ่งเป็นคู่แค้นของจะเด็ดนินก็ถูกคมลิ้นของจะเด็ดยั่วจนต้องฆ่าตัวตายในที่สุดเช่นกัน ซึ่งเหตุการณ์ทั้งหมดนี้ยาขอบมิได้ยุติการดำเนินเรื่องไว้เพียงเท่านี้ แต่ผู้ประพันธ์ยังมีแนวในการดำเนินเรื่องสร้างและคลายความขัดแย้งที่สนุกสนานต่อไปอีก อันแสดงให้เห็นถึงความเป็นนักประพันธ์ผู้มีความสามารถของเขาได้เป็นอย่างดี ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

นางพญาของสการะวุตพี

เรื่องราวตอนนี้ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้มีความสนุนสนาน น่าติดตามด้วยการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นกับจะเด็ด ด้วยความรู้สึกที่มีความในใจบางประการต่อตะละแม่มินบูมเหสีม่ายของพระเจ้าสการะวุดพี ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

ความขัดแย้งกับตัวเอง

ยาขอบใช้ความเมตตากรุณาของตนสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในตอนนางพญาของสการะวุดพี เมื่อจะเด็ดตีเมืองหงสาวดีแตก พระเจ้าสการะวุดพีได้ฆ่าตัวตายจะเด็ดจึงต้องการนำตัวพระมเหสีของพระเจ้าสการะวุดพีคือตะละแม่มินบูนั้น ถวายเป็นบาทบริจาริกาแก่มังตราตามธรรมเนียมของเมืองที่ชนะศึก ดังความว่า

"...ฝ่ายจะเด็ดคิดได้ถึงนางพญาม่าย มิ่งมเหสีพระเจ้าสการะวุดพีว่า เป็นธรรมเนียมสำหรับพญามหากษัตริย์แต่ก่อนนั้น อันนางเชลยเช่นนี้พระเจ้าอยู่หัวย่อมรับไว้เป็นบริจาริกาสำหรับบำเรอพระทัยประการหนึ่ง แลอีกประการหนึ่งนั้นสำหรับเป็นเสมืออนุสาวรีย์ประกาศชัย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4281)

ยาขอบให้จะเด็ดเขียนสาส์นไปแจ้งแก่นางพญาของสการะวุดพีแต่นางนั้นไม่ยินยอมด้วยยืนยันจะขอทำลายชีวิตตัวแทนที่จะยอมตกเป็นบริจาริกาของมังตรา ดังถ้อยคำของนางที่กล่าวแก่จะเด็ด ดังนี้

"...ข้าพเจ้าจึ่งจะขออ้างเป็นคำตายอย่างหนึ่งแก่ท่านไว้ แม้นออกปากไหว้วอนท่านโดยดีเป็นขั้นต้นนี้มิได้ แลพระเจ้าตะเบงชะเวตี้อย่านึกได้ตัวข้าพเจ้าไปผิดนักจะตายตามพระเจ้าหงสาวดีเสีย จะเด็ดฟังฉะนั้นก็ตกใจอยู่ ด้วยพิเคราะห์ลักษณะว่าหญิงม่ายเมียสการะวุดพีนั้นจะว่าสิ่งใดน้ำใจคงเที่ยงแท้อยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4288)

กรณีเช่นนี้ได้สร้างความอึดอัดในให้แก่จะเด็ดยิ่งนักเพราะฝ่ายหนึ่งก็เป็นพระเจ้าอยู่หัวผู้ประเสริฐที่ตนเถิดไว้ฝ่ายหนึ่งก็เป็นหญิงอ่อนแอผู้น่าสงสารที่เพิ่งได้รับความทุกข์จากการเสียสวามี เสียเมืองและสูญเสียอิสริยยศ ซึ่งโดยธรรมดาวิสัยจะเด็ดก็เป็นผู้เห็นใจในความทุกข์ร้อนของผู้อื่นอยู่แล้ว จึงทำให้จะเด็ดเกิดความอึดอัดใจ ดังความว่า

"...เบื้องนั้นพี่เขยพระเจ้าตองอูก็อำอึ้งกังวลในใจยิ่งนัก ด้วยการสองข้างนี้จะชี้ข้างใดให้เด็ดขาดไปเล่าข้อเสียก็จะเกิดแก่คนทั้งสอง ปิดบังมิบอกในกรณีหญิงทิ้งให้อยู่ในเมืองนี้ สิ่งนี้องค์ตะเบงชะเวตี้จะน้อยใจนัก ครั้นเปิดแล้วดูอัธยาศัยนางแม่อยู่หัวประกอบเล่ามังตราอารมณ์ร้อนผิดผู้อื่น ยิ่งรู้ฝ่ายหนึ่งมิชอบยิ่งทะยานใจจะขอเข้าลอง แล้วเจ้าหนุ่มก็ทอดใจใหญ่แลว่าครั้งนี้บาปหนักจะได้แก่ข้าพเจ้าคนกลางแล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4288)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ปัญหาครั้งนี้ผู้ประพันธ์ได้คลี่คลายความขัดแย้งในใจของตัวละครอย่างจะเด็ดเพื่อช่วยเหลือตะละแม่มินบู ดังนี้

<u>ใช้กลอุบาย</u>

ด้วยความสงสารที่จะเด็ดมีแก่นางพญาของสการะวุดพี จะเด็ดจึงคลี่คลายปมปัญหาที่เกิดขึ้นโดยอุบายลวงว่าตะละแม่มินบูตกเป็นภรรยาของตนแล้ว ดังความว่า

"...เจ้าหนุ่มมีความเมตตานางยิ่งขึ้น อึ้งคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วจึงว่าข้าพเจ้าเห็นเป็นที่ผ่อนปรนอเนื่นไปได้อย่างหนึ่ง แต่ความข้อนี้มิรู้แม่อยู่หัวท่านจะยังเห็นด้วยหรือประการใด นางพญาม่ายจึงว่าข้าพเจ้าตกอยู่ในที่วนเวียน ท่านช่วยชักให้หลุดได้โดยสวัสดิภาพแล้วหรือจะละคำเสีย เจ้าหนุ่มจึงว่ากระนั้นแม่อยู่หัวท่านยอมได้หรือมิได้ซึ่งท่านจะอ้างเอาท่านคือภรรยาเป็นสิทธิแห่งข้าพเจ้าแล้ว นางพญาม่ายไม่จับความให้ชัด

ก็ตกใจอยู่ หน้ากร่ำด้วยสีเลือดซ่านเพราะโกรธ แลอายระคนกัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4290)

ยาขอบสร้างเรื่องให้สนุนสนานเมื่อตะละแม่มินบูไม่เข้าใจและโกรธที่จะเด็ดเสนอแนวคิดนี้ แต่จะเด็ดให้คำมั่นใจว่าเป็นวิธีการเดียวที่จะปกป้องนางจากมังตราได้ ดังความว่า

"...ด้วยพระเจ้าตะเบงชะเวตี้นั้น ตระหนักว่ารักข้าพเจ้ายิ่งกว่าจะได้หยิงอื่นมาเป็นลาภแห่งตัว จึ่งกล่าวสิ่งอื่นกำบังเอาท่านพันพระราชปรารถนามิได้ แต่ว่าสิ่งนี้จึ่งจะยังยั้งได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4293)

<u>ใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในการคลี่คลายความขัดแย้ง</u>

ยาขอบได้ให้จะเด็ดคิดหาอุบายปกป้องตะละแม่มินบูจากการตกเป็นบาทบริจาริกาของมังตรา โดยการใช้อุบายว่านางนั้นได้ตกเป็นภริยาของตนแล้วซึ่งการนี้ทำให้จะเด็ดคะนองใจคิดว่านางนั้นเป็นสิทธิของตนจริง ๆ ดังข้อความว่า

"...เจ้าหนุ่มรำพึงกระนี้แล้วพินิจรูปกายนางนั้นเต็มตาเล่า ก็ลังเลในอารมณ์ยิ่งนักด้วยลักษณะแห่งนางแม่อยู่หัวนั้น ยิ่งดูด้วยดวงจิตเพ่งข้างความสวาทประสาชายหญิงก็ยิ่งดื่มใจหนักใจหนึ่งก็พ้อตัวเองว่าหญิงนี้คนทั้งหลายก็ชี้คือภรรยาเราแล้วสิเราผู้เดียวไม่รับให้สมคนชี้ตัวควรอยู่หรือ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4304)

แต่แล้วผู้ประพันธ์ก็พลิกผันความคิดของจะเด็ดให้เกิดรู้ผิดชอบชั่วดีขึ้นในความคิด เมื่อจะเด็ดคิดได้ว่าแท้จริงหญิงนางนี้ ควรจะตกเป็นสิทธิของมังตราตามธรรมเนียมศึก จะเด็ดจึงคิดที่จะนำนางถวายมังตรา ดังข้อความดังนี้

"...แต่จะเด็ดกำเริบคิดด้วยอารมณ์ครู่หนึ่งแล้ว คะนึงข้างได้พรางพระเจ้าอยู่หัว เพราะเอ็นดูหญิงนี้จะนำอันตรายตัวนางแต่ก่อนนั้นแล้ว ครั้นปรากฏนางนั้นโอนเอียงไม่หนักแน่นเมือนปากแลกลับฉวยช่องซ้ำเติมเอาเป็นของตนเสียเล่า หญิงนี้กล่าวโดยควรย่อมเป็นสิทธิ์แก่เจ้านายตน ก่อนความละอายก็เกิดขึ้นกับอกชณะดูตัวดั่งคนเบียดบังเอาปลายมือ เจ้าหนุ่มก็สะกดความคิดตัวใคร่รวบรัดให้ได้ตัวนางแม่อยู่หัวนั้นเสีย แต่ความคิดจะเอาตัวนางพญาม่ายถวายพระเจ้าตองอูก็เกิดขึ้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4304)

เหตุการณ์นี้ได้ทำให้มังตราเห็นใจจะเด็ด และมอบนางให้แก่จะเด็ดต่อไป

ตอนแม่ม่ายค่อยสร่างเศร้า

เหตุการณ์ในตอนนี้ ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้น เป็นการเพิ่มอรรถรสให้แก่เรื่องได้ดีเป็นอย่างยิ่ง ดังนี้

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

จะเด็ดตัดสินใจที่จะยกนางถวายเป็นบริจาริกาแก่มังตรา แต่จะเด็ดเห็นว่านางพญาของสการะวุดพีไม่มีใจให้มังตรา แต่นางนั้นมีใจโอนเอียงมานิยมตนเองจะเด็ดจึงคิดวิธีโอ้โลมนางให้ปลงใจก่อนแล้วจึ่งให้มังตรามาลอบชมนางแทนตน ซึ่งการครั้งนี้ นับว่ายาขอบได้สร้างความคับข้องใจให้แก่จะเด็ดยิ่ง เพราะการอยู่ผูกพันใกล้ชิดกับตะละแม่มินบูนั้นทำให้จะเด็ดเอ็นดูนางมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการที่จะเด็ดจะต้องทำการตรงกันข้ามกับความรู้สึกของตัวเองนั้น ย่อมก่อให้เกิดความว้าวุ่นใจยิ่งนัก ดังความว่า

"...จะเด็ดนั้นมาตรแต่ต้นจะได้แนบหญิงหนึ่งดั่งชู้เมียสนิท หากระลึกพระคุณพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ผู้ประเสริฐ ได้เป็นเครื่องปิติกำกับอารมณ์ตัวอยู่ก็มิได้บังเกิดน้ำใจหวั่นไหวโอนเอียงในอันจะยินดีข้างหญิงนี้ได้แก่ตน แต่ครั้นนางนั้นหลังแล้วถึงเวลาตัว

กำหนดไว้จะทูลเชิญตะเบงชะเวตี้มาทับรอยลอบชมแทนตัวนั้นเล่า เชยี้อนตัวจะออกห่าง แล้วอารมณ์อันเป็นปุถุชนมีอยู่สิลุคราวจะเอาจริงจังเข้าก็ปวดแปลบขึ้นภายใน ละม้ายฐานผีถึงปวดรวดร้าวขณะต้องแรงมือเค้น ก็มิได้แปลบหวิวเท่าเมื่อหัวผีถอนยวงออกจากฐานในกาย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4314-4315)

ยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงความว้าวุ่นใจของเจ้านายทั้งสองเป็นอันมาก หากแต่ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่มีอยู่ประจำตัวของจะเด็ดนั้นทำให้ตัดใจได้ในที่สุด

ส่วนตะละแม่มินบูก็เกิดความคับข้องใจ เมื่อการมังตราได้ลอบมาชมนางแทนจะเด็ด ดังที่จะเด็ดวางแผนไว้โดยที่นางนั้นไม่รู้ก็ยังคงคิดว่าเป็นจะเด็ดที่กอดตัวนอน เมื่อเห็นแหวนที่มังตราสวมไว้ที่นิ้วของนางขณะที่จากนางนั้น ตะละแม่มินบูจึงได้ลำดับเหตุจนรู้เรื่องราวทั้งหมด นางจึงเสียใจอย่างยิ่ง ดังข้อความว่า

"...นางนั้นยินความแค่นี้ก็กระจ่างสิ้นที่แล้วตัวแข็งลิ้นแข็งใคร่ร้องแต่เสียงไม่ล่องลำคอได้เลย ครั้นค่อยได้สติ ก็บริภาษพระเจ้าอยู่หัวเป็นคำแรงว่า เราไม่ขออยู่ดูหน้ามังตราคนใจทรามผู้นี้สืบไปแล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4324)

การสร้างความขัดแย้งในลักษณะเช่นนี้ นับว่าเป็นการหักมุมพลิกการคาดเดาของผู้อ่านที่ว่าจะเด็ดคงจะได้ครองนางโดยเพียงภายนอกต่อไปเป็นแน่ ดังนั้นความขัดแย้งนี้จึงนับว่าเป็นความขัดแย้งที่ช่วยเพิ่มความสนุกให้แก่เรื่องยิ่งขึ้นได้อีก

<u>การคลายความขัดแย้ง</u>

ยาขอบได้คลายความขัดแย้ง ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแก่จะเด็ดและมังตราเกี่ยวกับตะละแม่มินบู ทำให้เห็นถึงความรัก ความสัมพันธ์อันดีระหว่างจะเด็ดกับมังตรา ดังนี้

การเสียสละและให้อภัย

จะเด็และตะละแม่มินบูนั้น มีความคับข้อใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นที่ยิ่ง ในขณะที่คนทั้งสองกำลังเจรจากันอยู่นั้น ยาขอบได้คลี่คลายให้มังตราเข้ามาได้ยินเสียงเจรจาของคนทั้งคู่นั้นทำให้มังตราทราบว่าแท้จริงทั้งจะเด็ดและตะละแม่มินบูต่างก็มีใจให้แก่กัน ดังความว่า

"...แลเยาว์กษัตริย์ก็ซุ่มฟังคนทั้งสองเจรจากันยิ่งตอนนางแม่อยู่หัวนั้นตกปากจะยอมรับไว้ชีวิตสำหรับบำเรอนัยน์ตาจะเด็ด พระเจ้าตะเบงชะเวตี้ก็สำราญพระทัยมิได้คิดอิจฉาอย่างอื่นนอกกว่าจะได้เชยชมนาง นั้นสิทธิ์ขาดเป็นที่กระหยิ่มยินดีหนักอยู่แต่พอใกล้ความบั้นท้ายขณะที่ม่ายเมียสการะวุตพีควรแล้วแลฝ่ายพี่เชยตอบคำนางเสียสิ้นสะท้อนถนัดว่าหวั่นไหวภายในอกจริงแท้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4339)

ยาขอบให้มังตราเสียสละและให้อภัยโดยพระราชทานนางนั้นให้แก่จะเด็ด เนื่องจากเห็นว่าคนทั้งสองมีใจแก่กัน นางนั้นก็ไม่ได้พิงใจตัว นอกจากนี้ยังเป็นการรู้ใจชุนศึกคู่บารมีอย่างจะเด็ดอีกด้วย ยาขอบจึงให้มังตราชี้แจงกับจะเด็ดในเรื่องนี้

การคลี่คลายความขัดแย้งในลักษณะเช่นนี้ ยาขอบให้ทุกฝ่ายมีแต่ความสบายใจ เพราะมังตราก็พระราชทานให้ด้วยความเต็มใจ และจะเด็ดมีความยินดีที่จะรับดังจะเห็นได้ชัดเจนในตอนรักแท้คือรักที่ไม่ถือราคี แสดงให้เห็นความรักอันบริสุทธิ์ของจะเด็ดที่มีต่อหญิงสาวโดยไม่มุ่งหวังสิ่งใดเกินกว่าจิตใจที่มีรักมั่นต่อกัน ดังถ้อยคำของจะเด็ดที่ว่า

"...พระเจ้าตะเบงชะเวตี้ล่วงเกินท่าน ดุจโจรร้ายกำบังกายเข้ามาคร่าสถานหนึ่ง ท่านพร้อมใจก็เพราะนึกมั่นว่า มอบตัวแก่ข้าพเจาสถานหนึ่ง ฉะนั้นว่าโดยความรู้สึกข้างบริสุทธิ์ใจแห่งแม่นางท่าน จำเดิมแต่สการะวุตพีพระเจ้าอยู่หัวสิ้นในดวงจิตแม่นางท่านก็มิได้สำคัญเป็นเมียใครอื่น นอกกว่าข้าพเจ้าบุเรงนองผู้เดียว ซึ่งยามนี้

ขอเชิญให้เอาสัจจแลความบริสุทธิ์ในจิตเข้ามาดับเมื่อนั้นความบัดสีทั้งปวงก็ย่อมสิ้นไปเอง"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4358-4359)

การได้รับผลกรรมตอบแทนอย่างสาสม

ความแค้นใจของจะเด็ดและชาวตองอูทุกคนที่มหาเถรมังสินธูถูกไขลูลอบสังหาร จนเสียชีวิต คลายลงในตอนที่ผัวกับน้องสะใภ้นั้นจะเด็ดได้ทำการประชุมเพลิงศพมังสินธู ในโอกาสนี้ยาขอบได้ให้จะเด็ดได้นำไขลูมาสังหารเพื่อพลีแด่ดวงวิญญาณของอาจารย์ ซึ่งนับว่าได้คลายความขัดแย้งโดยให้ตัวละครเอกได้รับชัยชนะอย่างเด็ดขาด ดังข้อความตอนที่จะเด็ดสังหารไขลู ดังนี้

"...เจ้าหนุ่มก็ว่าเราใคร่ให้ไขลูตายโดยสงบบ้าง จึ่งขอแจ้งโทษให้รู้กรรมชั่วแห่งตัวแลประทุษร้ายพระมหาเถรใช่การฆ่าซึ่งหน้า หนึ่งแต่ลอบกัดแล้วยังมักกล่าวเยาะเย้ยเป็นที่ไม่รู้ความชั่วแห่งตัวเนือง ๆ หนึ่งลักษณะลอบกัดไขลูทำแก่ตองหวุ่นญีซุนพลคนเก่าก็หนหนึ่งจงแอ่นอกตายอย่างรำพันหน้าที่ตัวเลย แลจะเด็ดร้องเชิญวิญญาณเจ้าสงฆ์ตองอูและตองหวุ่นญีมาเป็นพยายอันตัวจะประหารไขลูแล้ว ก็จ้วงแทงลงที่สำคัญเบื้องอุระไขลูเต็มแล้ว คนผู้นั้นต้องคมมีดสั้นลึกถึงกั่น แลถูกฉกรรจ์นักสะดุ้งขึ้นเฮือกหนึ่งแลปราศเสียงร้องก็ขาดใจตาย แลจะเด็ดก็ไว้ศพไขลูให้แก่ทหารเลวรองโลหิตไว้สำหรับชโลมฐานสถูปอัฐิมหาเถร แลให้เฉือนเอาเนื้อเข้าใส่ในเพลิงอันกำลังลุกละลายร่างพระมหาเถรในบัดดลนั้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 7. 2532 : 4415)

เหตุการณ์ในตอนนี้คลี่คลายลงในลักษณะของความเข้าใจกัน และไขลูผู้สร้างความแค้นไว้กับจะเด็ดและมังตราก็ได้รับผลตามที่ตนก่อไว้แล้ว ผู้ประพันธ์ได้แสดงให้เห็นฝีมือด้วยการสร้างให้มีความขัดแย้งใหม่เกิดขึ้นอย่างแนบเนียนและกลมกลืนในเรื่องอีก

ตอนเมียเอกใช้อำนาจ

เนื้อเรื่องในตอนเมียเอกใช้อำนาจ ยาขอบได้สร้างความขัดแย้งระหว่างนันทะวดีกับโชอั้ว ซึ่งไม่ลงรอยกันไว้ดังนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ตอนนี้เป็นความขัดแย้งซึ่งเป็นความในใจของนางนันทะวดี ยาขอบดำเนินเรื่องให้มังตราได้นางโชอั้วเป็นนางสนมเอกและมังตราก็หลงใหลนางโชอั้วยิ่ง การเช่นนี้ย่อมกระทบถึงนางนันทะวดีมเหสีเอกของมังตรา ที่ไม่พอใจในพฤติกรรมนางโชอั้วที่ถือตัวว่าเป็นคนโปรด ของมังตรา นันทะวดีจึงนำความมาปรึกษากับจะเด็ดผู้ที่นางให้ความไว้วางใจยิ่ง ดังความที่นางระบายความในใจ ดังนี้

"...ข้าพเจ้ามาตรว่าจะเป็นดาวน้อย ก็จะขอสำแดงแสงอันน้อยอยู่ดวงเดียวบนท้องฟ้าแล้ว แลนางโชอั้วผู้นี้เปรียบดาวก็เหมือนดาวประจำเมือง กระทำรัศมีให้ประจักษ์แก่ตาผู้อื่นให้เป็นที่ปรากฏ ทะนงว่าเนื้อกรรมมาบังเกิดเป็นดวงดาวถึงรัศมีแจ่มแต่ดวงน้อยกว่าดอกจึ่งไม่อาจข่มจันทร์ มังตราพอใจหญิงอื่นหมื่นแสน แต่โชอั้วยามโปรดกระทำกิริยาไว้ยศและพูดไว้แพร่หลาย นักว่าบำบุญภายหลังจึ่งมิได้เป็นเมียเอกพระเจ้าอยู่หัว ข้าะเจ้าได้ยินมาดั่งนี้จึ่งต้องตัดรอนพระเจ้าอยู่หัวเป็นคำตายไว้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4485)

การสร้างความขัดแย้งในกรณีนี้ เป็นที่น่าติดตามว่า เรื่องราวในครอบครัวของมังตราจะสงบเรียบร้อยลงได้อย่างไร บทบาทของนางโชอั้วบุตรีปะขันหวุ่นญีของเมืองแปรจะเป็นอย่างไร ดังนั้นจึงจะเห็นว่ายาขอบใช้ความขัดแย้งที่มีเหตุจากครอบครัวที่มากรักของชายหญิงนั้นมาผูกเป็นปมขัดแย้ง เพื่อทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างสนุกสนานได้

การคลายปมขัดแย้ง

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้นั้น ยาขอบได้มีกลวิธีคลายปัญหาที่เกิดจาการแข่งดีและไม่ยอมกันระหว่างนันทะวดีกับโชอั้ว ดังต่อไปนี้

ใช้การให้คำมั่นสัญญา

จะเด็ดเห็นใจนางนันทะวดีที่ได้รับความชุ่นใจเรื่องนางโชอั้วอันมีเหตุจากตนเป็นผู้ชักนำนางโชอั้วให้เป็นบาทบริจาริกาของมังตรา ซึ่งการครั้งนี้ยาขอบให้จะเด็ดคนกลางนั้น ตกปากรับคำแก่นางนันทะวดีไว้ว่าจะดูแลว่ากล่าวนางโชอั้วมิให้กำเริบใหญ่เกินนันทะวดีมเหสีเอก ดังข้อความว่า

"...ส่วนเฉพาะสายตาท่านอันดูว่าโชอั้วผยอง ข้าพเจ้าคนกลางจะไม่ยึดถือ เพราะเห็นว่าทั้งสองเป็นผู้พิพาทแก่กันแต่เมื่อใดสายตาข้าพเจ้าคนกลาง ได้เห็นเองว่าโชอั้วผยองเมื่อนั้นข้าพเจ้าจะเอาอำนาจ แลความเป็นคนโปรดของพระเจ้าอยู่หัวผู้หนึ่งนี้เข้าเสี่ยงกับความอันพระเจ้าอยู่หัวพิโรธเพราะทำร้ายนางโชอั้วด้วยมือตนเอง ข้าพเจ้าจะขอท่านที่อย่างสูงสุดอันหาคนใดกล้าขอมิได้จริงแล้ว แต่ถึงยามข้าพเจ้าให้ก็จะให้สิ่งซึ่งตัวเองไม่เคยให้แก่ใคร ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4508 - 4509)

ยาขอบให้จะเด็ดเจรจากับนางโชอั้วในกรณีนี้ซึ่งเรื่องราวในตอนนี้นั้นก็เป็นเรื่องราวที่สนุกสนานยิ่ง เมื่อยาขอบให้จะเด็ดสามารถว่ากล่าวและโน้มน้าวนางโชอั้วซึ่งมากด้วยทิฐิมานะยิ่ง ซึ่งจะเห็นว่าจะเด็ดได้ใช้ทั้งการชู่และปลอบประโลมเพื่อโน้มน้าวใจนางให้ได้ จนกระทั่งนางใจอ่อนและยอมรับ ดังข้อความนี้

"...โชอั้วสนมเอกเมื่อมาตกในลักษณะการณ์อันนี้มาตราว่าในอัธยาศัยนี้อุดมทิฐิผิดหญิง ความแก่กล้าในสิ่งนี้ ก็เหมือนมาถูกที่ยิ่งใหญ่กว่าทรมานให้อ่อนล้าลง ต้องลักษณะพรานประกอบกรรมบาปแลมาเข้าที่ทรมานกระนี้ จึ่งความทิฐิบัดนี้นิดหนึ่งตีมิได้เหลือค้างอกไว้เลย กราบเอาคู่ชันสำคัญแห่งตนแล้ว ความเห็นตัวผิดเพราะถือช้อแค้นเข้าข้างหนึ่งและปิติเพราะบุเรงนองเหมือนชุบชีวิตใหม่ข้างหนึ่ง แต่กราบแล้วร้องไห้อยู่ไม่เงย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4539-4540)

เรื่องในตอนนี้ดำเนินมาถึงมังตราหรือพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ได้เป็นมหาจักรพรรดิแห่งพุกามประเทศ เนื่องจากจะเด็ดซึ่งถือได้ว่าเป็นขุนศึกคู่บุญมังตราและบรรดาทหารตองอูผู้กล้าหาญทั้งปวงนั้น ได้แผ่ขยายบารมีของพระเจ้าอยู่หัวแห่งตนคือมังตราให้ยิ่งใหญ่เหนือแคว้นลุ่มแม่น้ำอิริวะดี เพราะไม่ว่า เมืองแปร อังวะ และหงสาวดี ต่างก็อยู่ใต้ร่มบุญของมังตราทั้งสิ้น

ในตอนลาภยศที่ควรอุทิศชีวิตถวายนั้น ยาชอบให้มังตราจัดประชุมข้าราชบริหารทั้งปวงและปูนบำเหน็จรางวัลแก่ข้าข้าทหารทั้งสิ้น เป็นต้นว่า กะยอดินขุนวัง เป็นพระยาตองอู ตะคะญีขุนพลไปเป็นพระยาเมาะตะมะ พระเจ้าแปร และพระเจ้าอังวะ ก็ให้ครองเมืองเดิมของตนในฐานะเมืองประเทศราช สีอ่องเป็นนายกองม้าประจำอยู่เมืองแปร เนงบาก็รักษาราชการอยู่เมืองอังวะ และจาเลงกะโบนั้นก็อยู่กับพระเจ้าอยู่หัวมังตราที่เมืองหงสาวดี ซึ่งยกขึ้นเป็นเมืองใหม่สำหรับเป็นที่ประทับของพระเจ้าจักรพรรดิ ส่วนตัวของจะเด็ดนั้นขอกลับไปอยู่เมืองตองอู

เหตุการณ์ในช่วงนี้ จะเห็นว่าผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องให้มังตราให้จัดพิธีปูนยศจะเด็ดให้เป็นพระยาตองอู ดูแลเมืองตองอู โดยที่จะเด็ดไม่ยินยอมและรั้งรอไม่เข้าร่วมพิธี จะเห็นว่าว่ายาชอบสร้างภาพของความจงรักภักดี ที่จะเด็ดมีต่อมังตราอยู่เป็นอย่างยิ่ง ว่าถึงหากตัวจะมีอำนาจบารมีเพียงใดก็จะไม่คิดแข่งบุญกับมังตราตามคำที่เคยให้คำสาบานแก่พระมหาเถรมังสินธุ ดังนั้นจึงเป็นเหตุที่จะเด็ดไม่ยอมเข้าร่วมพิธี เมื่อการเป็นเช่นนี้ทกะยอดินจึงได้ดูแลตองอู ส่วนจะเด็ดนั้นมังตราได้แต่งตั้งให้เป็นมหาอุปราชมีอำนาจสิทธิ์ขาดดังองค์มังตราดังนี้

"...ขุนวังรอเอาครู่หนึ่งประมาณกำหนดเวลาแม่นยำแล้ว จึ่งอ่านโองการแต่บุเรงนองเชษฐภรรดา เป็นมหาอุปราชในสำนักตะเบงชะเวตี้ อันเป็นพระเจ้าหงสาวดีเป็นใหญ่กว่าทุกหัวเมืองในประเทศพุกาม แลพระราชทานอาชญาสิทธิแก่มหาอุปราชให้อาจลงอาญาตัดศีรษะคนนอกกว่าสามจำพวก ดั่งพระเจ้าอยู่หัวได้กำหนดไว้ด้วยขุนวังแล้วนั้น แลอำนาจอันสำแดงความไว้พระทัยในพระเจ้าอยู่หัว ก็ให้เหน็บอาวุธเฝ้าได้หน้าที่นั่งต่างกว่าขุนนางทั้งปวงแล้ว ให้นั่งในตำแหน่งสูงเสมอเจ้าอยู่หัวเมืองออก และมีอำนาจสั่งการเปิดประตูเมืองยามวิกาลแก่หัวเมืองในแคว้นพุกามใต้บุญจักรพรรดิมังตราก็ดี อำนาจอันจะเรียกเอาทหารแลเสบียงแต่ทุกหัวเมืองก็ดี สอง

อย่างนี้ให้บุเรงนองทำเอาได้ดุจองค์ตะเบงชะเวตี้เจ้าอยู่หัว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4552-4553)

ยาชอบวางบุคลิกของจะเด็ดที่ภักดีต่อมังตราไว้ได้อย่างคงที่ จึงทำให้ปัญหาที่เกิดเนื่องจากจะเด็ดมีความสามารถเหนือมังตราทุกประการคลี่คลายลง เพราะจะเด็ดไม่คิดแข่งบุญกับมังตรา และจะเด็ดก็มีความซื่อสัตย์ต่อมังตราตลอดทั้งเรื่อง

ตอนพม่ากลืนมอญ

เรื่องราวตอนพม่ากลืนมอญนี้ ยาชอบได้สร้างความขัดแย้งไว้เพื่อให้เรื่องดำเนินสืบต่อไป ดังนี้

<u>ความขัดแย้งกับตัวเอง</u>

ในระยะแรก ๆ มังตราปกครองเมืองหงสาวดีไม่ค่อยราบรื่นนัก เพราะชาวเมืองหงสาวดีเกิดความไม่สนิทใจในพระเจ้าอยู่หัวองค์ใหม่ที่สืบเชื้อสายมาแต่ตองอู ซึ่งในข้อนี้สอยันปายขุนวังเดิมชาวหงสาวดีได้นำมาหารือกับจะเด็ด ดังความว่า

"...ประดาคนใหญ่ฝ่ายตองอูอันเป็นพม่ากับฝ่ายตะเลงชาวหงสาวดีก็ตระหนักอัธยาศัยถ้อยสมานฉันท์ต่อกันเป็นอันดีอยู่ แต่ประดาคนตองอูอันประจำทับมากับพระเจ้าอยู่หัวนั้น คนเหล่านั้นมีน้ำใจต่างกว่าคนใหญ่ ก็ลงเอาแก่ชาวมอญเป็นเมืองออกเมืองข้าเป็นเสี้ยนหนามให้ชาวมอญรำลึก แล้วอาดูรเจ็บแค้นอยู่เนือง ๆ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4556)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

เมื่อสถานการณ์ในเมืองหงสาวดี กำลังเกิดความไม่สนิทใจของชาวเมืองหวสาวดีเช่นนี้ ยาชอบได้คลายความขัดแย้งซึ่งนับว่าเป็นวิธีการอันแยบยล ซึ่งจะทำให้เกิดความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเป็นอย่างดี ดังนี้

ใช้วิธีการประนีประนอมและแสดงความเป็นพวกเดียวกัน

ความขัดแย้งที่ปรากฏในตอนนี้ ยาชอบให้จะเด็ดทูลมังตราให้ใช้วิธีการประนีประนอมและแสดงความเป็นพวกเดียวกัน โดยให้มังตราปฏิบัติตนเพื่อผูกใจชาวเมืองหงสาวดีซึ่งเป็นชนชาติมอญด้วยการให้มังตราเปลี่ยนวิธีเกล้าผมและแต่งกายให้เป็นอย่างมอญเพื่อให้เป็นลักษณะพวกเดียวกัน ดังคำกราบทูลของจะเด็ดที่ว่า

"...เจ้าหนุ่มพี่เขยก็ว่า ข้าพเจ้าเห็นช่องแยบยลอยู่ แลต่อแต่นี้มังตราท่านจงละจารีตอันเคยประพฤติ โดยประเพณีตองอูแห่งเราเชื้อสายพม่าเสีย แม้กระทั่งพระเกล้าก็ให้เปลี่ยนมุ่นให้เป็นแบบเรือนเกล้าชาวรามัญเสีย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4558)

ในครั้งแรกที่จะเด็ดกราบทูลนั้น ยาชอบให้มังตราไม่เข้าใจและได้ต่อว่าจะเด็ด ดังความว่า

"...ตะเบงชะเวตี้ฟังแค่นี้ก็ร้องขัดขึ้นโดยดาลพระทัยว่า ประโยชน์ใดกับการนี้ พี่ท่านแนะสิ่งใดข้าพเจ้าก็เห็นประโยชน์ แลคล้อยตามพี่ท่านทุกครั้ง แต่ครั้งนี้ขอเสียคำแนะนะซึ่งเสื่อมเกียรติชาวตองอูพี่ท่านอย่าแนะเลย ยามเป็นมนุษย์ข้าพเจ้ายินดีได้ความสำราญสุข ก็พอใจให้คนทั้งปวงเรียกพระเจ้าจักพรรดิหงสาวดี แต่ยามหาชีวิตไม่แล้วข้าพเจ้าก็ยังพอใจจะให้เถ้ากระดูกไปถมดินเมืองตองอู ก็แหละข้าพเจ้าได้หงสาวดีทุกวันนี้ มีอ้ายมอญหน้าไหนได้มาเอ่ยยกเมืองหงสาวดีให้ข้าพเจ้าเนื้อแท้เราหักได้ด้วยฝีมืออันเกิดแต่คนมีเลือดเนื้อตองอู วิสัยผู้ชนะจะถ่อมตัวไปประพฤติยึดถือประเพณีของผู้แพ้ไม่เคยพบ ข้าพเจ้าจึ่งเห็นแต่ควรจะให้ชาวหงสาวดีทั้งปวงมุ่นเกล้าด้วยเรือนรูป ดั่งข้าพเจ้าแลพี่ท่านเกล้า เพื่อเป็นเกียรติยศแก่พม่าเมืองตองอู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4558-4559)

แต่แล้วมังตราก็ต้องยอมรับเหตุผลที่จะเด็ดได้กล่าวไว้ เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดของ

มังตราและตองอูสืบไป โดยจะเด็ดต้องการให้มังตราขยายอาณาเขต และบารมีให้ยิ่งใหญ่ไปอีก จึ่งจำเป็นต้องผูกใจชาวหงสาวดีให้แน่นแฟ้นเอาไว้ เป็นการที่จะทำการต่อไปเบื้องหน้าจะได้มีความสะดวกและไร้อุปสรรค ดังคำกล่าวของจะเด็ดว่า

"...จะเด็ดว่าการนี้ง่ายนัก อำนาจแลบารมีมังตราท่านจะมั่นคงในพุกามประเทศหาวันคลายมิได้ก็ต่อเมื่อชาวหงสาวดีจะภักดีน้องท่านหนึ่งตองอู แต่ชาวหงสาวดีรามัญจะภักดีท่านพม่าตองอูนั้นเป็นเรื่องอางขนางกันอยู่ในสายเลือด ท่านเป็นคนจะเอาประโยชน์ท่านจึงต้องทำตัวเป็นชาวหงสาวดีให้เหล่าตะเลงสำนึกแล้วแลภักดีต่อท่าน คือชาวตะเลงแลบุญเกิดเป็นเจ้าชีวิตเขาโดยตรง กำลังช้างม้าผู้คนเสบียงอาวุธ ทั้งนี้หงสาวดีอุดมกว่าลูกแม่อิรวะดีอื่น มังตราท่านกินหงสาวดีได้นอกกว่าบารมีท่านแต่บุรพชาติแล้ว ยังมูลนายฝ่ายหงสาวดีเสียที่กำเหนิดในกษัตริย์ชาตินักรบดอก มิใช่พ่ายแพ้แก่กัน เพราะกำลังพลแลท่านเป็นผู้ใหญ่ครองใจชาวตะเลงให้ลงทุกผู้แล้ว อำนาจบารมีท่านจะมั่นในสิ่งนี้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4560-4561)

ยาขอบให้มังตราเข้าใจและเห็นด้วยกับคำแนะนำของจะเด็ด ด้วยการเปลี่ยนวิธีการเกล้าผม และแต่งกายให้เป็นตามแบบมอญ เพื่อผูกใจชาวหงสาวดี เพื่อความสงบเรียบร้อยในการปกครอง ดังข้อความดังนี้

"... บรรดาคนรามัญทั้งสิ้นที่ระแวงคิดว่าตัวเป็นข้าเขา ใดมีแต่ชาวตองอูมากระทบอันแต่ก่อนนิดหนึ่งก็น้อยใจว่าคนถูกหยามนั้นก็ค่อยคลายความน้อยใจ พากันช้องสรรเสริญน้ำพระทัยพระเจ้าอยู่หัว อยู่มามิช้ามหาอุปราชก็ประกาศกำหนดให้ข้าทหารแลบริพารผู้คนเมืองอันอพยพมาแต่ตองอูนั้น มุ่นเกล้าแต่งกายเยี่ยงชาวหงสาวดีเจริญรอยยุคลบาทตะเบงชะเวตี้เจ้าชีวิต แลการเป็นเสี้ยนหนามระหว่างมอญกับพม่าคนสองจำพวกแต่ก่อนอันเป็นอันสงบลง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4562-4563)

เรื่องดำเนินมาถึงเหตุการณ์ทั้งหมดมีความเรียบร้อยดี แต่ยาขอบก็ผูกปมขัดแย้งขึ้นใหม่อันมีผลต่อการดำเนินเรื่องต่อไป

ตอนท่ารำที่ไม่อาจซ่อนความรัก

จะเด็ดได้ครองรักอย่างเป็นสุขอยู่กับตะละแม่จันทราและบรรดาภริยาทั้งปวง แต่แล้วยาขอบก็ดำเนินเรื่องให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในตอน ท่ารำที่ไม่อาจซ่อนความรัก ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ความขัดแย้งกับตัวเอง

ยาขอบดำเนินเรื่องให้ตะละแม่จันทราล่วงรู้ความรู้สึกลึก ๆ ภายในใจของจะเด็ดที่มีต่อกันทิมาบุตรีขุนพลตะคะญี โดยที่จะเด็ดไม่สามารถจะเปิดเผยความในใจที่มีต่อนางนั้นได้ ยาขอบให้ตะละแม่จันทราสังเกตเห็นกิริยาของจะเด็ดและกันทิมาที่สื่อสัมพันธ์สวาทต่อกัน ในขณะที่จะเด็ดและตะละแม่จันทราเพลิดเพลินกับการดูนางกันทิมาและเชงสอบูจับระบำร่ำฟ้อนอยู่ ดังข้อความดังต่อไปนี้

"...สองนางซึ่งรำร่ายต่อหน้ามาตรว่าเชงสอบูสันทัดเยื้องกรายทอดแขนสลับเท้าเป็นที่งามในกระบวนเพลงรำยิ่งกว่านางกันทิมาก็ดี แต่ตาที่เจ้าหนุ่มมองเชม้นส่วนมากก็จับอยู่แต่ร่างนางกันทิมาตะละแม่เพ่งพิเคราะห์เห็นวันนี้ก็หลากใจยิ่งนัก... แต่ตะละแม่มาเลี้ยงบำรุงดุจน้องสนิทแล้วก็เคี่ยวเข็ญให้นางผู้นี้ใส่ใจในมรรยาทแลวิชาการกุลสตรี เป็นต้น การดุริยางค์ขับร้องแลร้องเพลงรำสมแก่นางชาวใน แต่นางกันทิมาจะทอดแขนไว้เชิงรำครั้งใดได้อ่อนช้อยสะเทิ้นดุจครั้งนี้ที่รำอยู่ต่อหน้าบุเรงนองนั้นมิได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4567-4568)

ตะละแม่จันทราเกิดความสงสัยจึงได้ไต่ถามจะเด็ดตรง ๆ ที่ยาขอบก็ให้ตะละแม่ได้คำตอบสารภาพความในใจที่มีต่อนางนั้นจากจะเด็ด ยาขอบสร้างความขัดแย้งในจิตใจของจะ

เด็ดตัวเอกในกรณีนี้ได้อย่างน่าสนใจน่าติดตาม เพราะจะเด็ดกับเนงบานั้นเป็นเพื่อนรักร่วมน้ำสาบานกันทั้งยังเป็นศิษย์ร่วมสำนักครูดาบตะคะญีด้วยก้น ตัวละครทั้งสองนั้นต่างก็มีไมตรีจิตต่อกันเป็นที่ยิ่งหากแต่ต้องมาปองหญิงคนเดียวกันจึงทำให้น่าติดตามว่า เรื่องราวความรักของคนทั้งสามนี้จะลงเอยไปในลักษณะใด

นอกจากนี้เพื่อเป็นการกดดันจะเด็ดตัวละครเอก ยาขอบก็ให้จะเด็ดได้รับสาส์นวอนจากเนงบาเพื่อให้จะเด็ดเป็นสื่อกลางเจรจากับนางกันทิมาให้ปลงใจกับตัว ดังความว่า

> "...ดั่งปัจจุบันนี้ น้องท่านวานวอนกันทิมาให้เห็นว่า นางนั้นได้ตัวคือธงชัยแห่งข้าพเจ้าแล้ว บัดนี้ข้าพเจ้าเหมือนหมายธงชัยวิ่งมาแต่ไกลก็เป็นอันได้ชัยชนะ เป็นไรธงชัยมาหวงตัวมิให้ข้าพเจ้าได้คว้าสำหรับนำไปเทิดทูนเป็นมิ่งขวัญแลที่ระลึกในชนะแห่งตัว...สถานหนึ่งข้าพเจ้าไม่แลเห็นแม่กันทิมาจะมองชายใดไว้รัก หรือหากจะมีชายอื่นใดมารัก ชายนั้นคงรักกันทิมาได้เสมอครึ่งของข้าพเจ้า วานบุเรงนองท่านเห็นแก่การช้อนี้ท่านนั้นทำคุณเหมือนปลุกหุ่นให้คนทั้งปวงเห็นว่าเยื้องกรายเก่งอาจได้สมคนแล้วสิหุ่นนั้นยังขาดดวงใจอยู่ ฉะนั้นขอท่านทำคุณแก่ข้าพเจ้าให้ตลอด ว่ากล่าวนางกันทิมาให้รับว่าตำแหน่งดวงใจข้าพเจ้าเถิด..."
>
> (ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4574-4575)

การคลายปมขัดแย้ง

เรื่องราวที่กำลังสร้างความลำบากใจให้แก่จะเด็ดอยู่ในกรณีนี้ ยาขอบก็ได้คลี่คลายเรื่องลงไป อันทำให้เหตุการณ์เข้มข้นขึ้น ดังนี้

<u>ให้การล่วงรู้ความลับอันสำคัญ</u>

ในขณะที่จะเด็ดกำลังลำบากใจด้วยมิรู้จะทำประการใดดีอยู่นั้น ยาขอบก็ให้จะเด็ดได้รับจดหมายจากเนงบาที่ส่งมาแจ้งว่า เนงบานั้นล่วงรู้ความลับอันสำคัญระหว่างจะเด็ดกับกันทิมาจากครูเฒ่าตะคะญีที่เขียนจดหมายไปแจ้งเนงบา ดังที่เนื้อความในจดหมายของตะคะญีที่เนงบาส่งมา

ให้จะเด็ดอ่านดังต่อไปนี้

"...ด้วยความอันลูกเรายินดีด้วยบุเรงนองนั้นข้อนี้ฝ่ายใดมิบอกให้ลุงรู้หากลุงล่วงรู้เพราะคืนก่อนลุงเข้าตีกระบี่ด้วยไชลูแลเนงบาหลานท่านไปด้วยบุเรงนองนอนค้างบ้านลุงนั้น กลางดึกคืนนั้นบุเรงนองลอบเข้าหากันทิมาลูกลุง ก็ปลงใจว่าคนทั้งสอง คงจักได้ปลงใจสนิทเสน่หาต่อกันถึงเนื้อถึงตัวเป็นแม่นยำอยู่..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4584)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เนงบาผิดหวังท้อแท้ ทั้งรักทั้งแค้นจะเด็ดจนกระทั่งเตลิดหนีไป และไม่ขออยู่ดูหน้าจะเด็ดอีก นับว่าเป็นการคลายความขัดแย้งที่สร้างความสนุกสนาน และน่าติดตามให้แก่เนื้อเรื่องไม่น้อย อีกทั้งยังเป็นเหตุผลยิ่งเพราะเนงบานั้นปกติวิสัยเป็นคนมุทะลุและน้ำใจแรงอยู่แล้ว จึงทำให้เนงบาตัดสินใจหนีจากราชการอังวะ ดังข้อความในสาส์นของเนงบาความว่า

"...แต่คิดหวังดั่งนี้แล้ว ก็เห็นจะอยู่ในอังวะเอาราชการต่อไปมิได้ เพราะชื่นอยู่ที่นี้ชื่อท่านอันเป็นนายโดยตรงแห่งข้าพเจ้า ก็จะมีมาถึงหูข้าพเจ้าเนือง ๆ ตลอดไปครั้นว่ากล่าวร่ำลาให้เป็นกิจจะลักษณะเล่า ความก็จะเอิกเกริกอย่างหนึ่ง แลตัวคงไปมิได้ เพราะท่านเอ็นดูข้าพเจ้าหน่วงเหนี่ยวไว้ หรืออาจตัดใจบังคับให้นางกันทิมามาสู่ข้าพเจ้าอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้ารำลึกดั่งนี้จึ่งลาราชการแลเมืองอังวะเสีย และหนังสือได้กับมือท่านนั้น ขอให้เป็นที่รู้ว่าข้าพเจ้าละอังวะไปพร้อมด้วยม้าตัวหนึ่งแล้ว แลความตั้งใจจะมิให้ชื่อท่านยินกับหนี้น จำเป็นจะเร้นตัวอยู่ในที่เร้นลับด้วย ฉะนั้นข้าพเจ้าไปและแล้วน้องท่านอย่าบังเกิดความอาลัยติดตามเลย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4586 - 4588)

ยาชอบให้จะเด็ดรู้ข่าวแล้วเสียใจมาก และระดมคนออกตามหาเนงบาด้วยความเป็นห่วง ในตอนนี้ยาชอบได้แสดงให้เห็นถึงน้ำใจที่รักเพื่อนอย่างมากของจะเด็ด เพราะในตอนนี้

จะเด็ดต้องคุมคนออกตามหาเนงบา ในขณะที่จันทราก็กำหนดการให้กำเนิดบุตรในครรภ์ จันทราต้องการให้จะเด็ดอยู่เป็นกำลังใจให้นาง แต่จะเด็ดก็ปลอบโยนและกล่าวแก่จันทราซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรักอันยิ่งใหญ่ที่จะเด็ดมีต่อเพื่อนตายอย่างเนงบา ดังคำพูดของจะเด็ดที่ว่า

"...เจ้าหนุ่มก็ว่าก็ว่ามิได้อยู่ จันทราอย่าเห็นเป็นข้าพเจ้ารักท่านและลูกน้ำหนักน้อยกว่าผู้อื่นเลย...ส่วนทางข้างเนงบานั้นใครอื่นนอกจากข้าพเจ้าเห็นจะปลอบใจให้พี่ผู้นั้นคลายทุกข์ แลกลับใจคงมิได้หนึ่งจะให้ผู้อื่นไปเล่าแม้นปะแล้วลางทีเนงบาจะยิ่งทวีน้อยใจข้าพเจ้า ประมาณเสียว่าข้าพเจ้าให้คนออกติดตามพอเป็นกิริยา ครั้นจะเอาความจริงเข้าว่ากล่าวว่าน้องท่านจวนใกล้ทศมาสข้าพเจ้าเป็นห่วงมาด้วยตนเอง มิได้เนงบาก็น้อยใจเพราะหญิงเป็นมูลอยู่ จะยิ่งได้พยานยืนยันว่าข้าพเจ้ารักหญิงอันเป็นชู้เมียเสียยิ่งกว่าเนงบาผู้เกลอจำเป็นแล้วข้าพเจ้าจำกราบไหว้ จันทราผู้มีคุณอย่าโทมนัสแลท้วงผัวเลย.."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4591-4592)

แต่แล้วจะเด็ดก็ไม่สามารถติดตามหาตัวเนงบาที่เตลิดหนีไปได้ เหตุการณ์นี้จึงได้สร้างความปวดร้าวและกังวลใจให้แก่จะเด็ดยิ่ง จนก่อให้เกิดความขัดแย้งอันจะทำให้เรื่องดำเนินสืบต่อไป

ตอนย่ำยะข่าย

ความขัดแย้งในเหตุการณ์ตอนย่ำยะข่าย ยาขอบได้ผู้ปมขัดแย้งขึ้นมาใหม่ ทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจขึ้น ดังนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

ยาขอบให้มังตราต้องการจะแผ่ขยายอาณาเขตไปยังดินแดนยะข่าย ซึ่งสันโทเวน้องของพระเจ้าเมงบาแห่งกรุงยะข่าย ได้กราบทูลต่อพระเจ้ามังตราว่าตนยินดีจะเป็นใจให้มังตรายกไปเมืองยะข่าย ด้วยการเปิดเมืองทรางทวยซึ่งตนปกครองอยู่นั้นรับทัพของหงสาวดี

การนี้ทำให้มังตราทะยานพระทัย เพราะต้องการจะแผ่บรมเดชานุภาพให้กว้างไกลยิ่งขึ้นไปอีก เนื่องจากหล้าที่พระองค์อยู่ในตำแหน่งจอมมหาจักรพรรดิแห่งพุกามประเทศแล้ว ก็ว่างศึกไปนาน ครั้นขณะนี้ได้ยินข่าวที่จะทำศึกก็ทำให้มังตราเกิดความยินดีตามวิสัยของชายชาติทหาร ผู้ประพันธ์จึงให้มังตราส่งข่าวให้จะเด็ดที่เมืองตองอูทราบ ดังความว่า

"..แล้วพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ก็ให้สันโทเวกลับไปรอทำการอยู่เมืองทรางทวยก่อน แลมีหนังสือบอกไปยังบุเรงนองเชษฐภรรดาถึงการกรีธาทแกล้วทหารไปเอาเมืองยะข่าย ข่ายนั้น และในพระราชสาส์นนั้นจอมคนก็ว่าเป็นมธุรสไปถึงพี่เขยว่าข้าพเจ้าได้พุกามประเทศบัดนี้ ว่าข้างความเหนื่อยยากพี่ท่านก็มีมากกว่าประมาณ 10 เท่า ฉะนั้นครั้งนี้หากพี่ท่านเห็นแก่ข้าพเจ้า ก็วานเพียงให้ลงมาอยู่เมืองหงสาวดีเป็นหลักราชธานีไว้ ข้าพเจ้าจะไปเอาเมืองยะข่ายเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4672)

ความแตกต่างด้านเผ่าพันธุ์

ยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เกิดเหตุจากความแตกต่างด้านเผ่าพันธุ์เมื่อมีฝรั่งชาติโปรตุเกสได้เข้ามาถวายตัวทำราชการอยู่กับมังตราแล้วได้นำปืนไฟซึ่งเป็นอาวุธฝรั่งมาถวาย ซึ่งได้สร้างความพอใจให้แก่มังตราเป็นที่ยิ่งและโปรดให้ชุบเลี้ยงฝรั่งนั้นเป็นคนสนิทนามว่าพยัดตะบะ ซึ่งตอนนี้ยาขอบได้สะท้อนความแตกต่างด้านเผ่าพันธุ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองในการดำรงตนออกผ่านถ้อยคำของจะเด็ด ดังความว่า

"...พระเจ้าอยู่หัวกินเมืององค์ใดยามรุ่งเรืองตะบะเดชะกำจรกำจายไปในนานาประเทศแล้วเหล่าฝรั่งดั่งนี้ก็เข้ามาอาสาเอาเบี้ยหวัดเงินปี แลฝรั่งเหล่านี้ก็มีปืนไฟติดตัวเข้ามาเป็นเครื่องเชิดชู ราคาตัวด้วยเนือง ๆ ครั้นพระมหากษัตริย์องค์นั้นบุญด้วยลงก็ดี แลหรือท้าวพระยาหัวเมืองอื่น กระเดื่องบุญอาจขับเคี่ยวสู้พระบารมีมหากษัตริย์องค์นั้นก็ดี คนเผ่าฝรั่งมีปืนไฟเหล่านี้ก็มักเอาใจออกห่างจากเจ้านายเดิมตน เห็นแก่เบี้ยหวัดเงิน ได้อันท้าวพระยาผู้อื่นพึงตั้งเป็นกำนัลประมูล คนฉิบหายเผ่านี้จึงเป็นเครื่องชังกับใจ

ข้าพเจ้าอย่างหนึ่ง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4664-4665)

หรือแม้แต่อานุภาพอันร้ายแรงของปืนไฟที่ฝรั่งนำมาถวายพระเจ้าอยู่หัวจะเด็ดก็มีความคิดเห็นที่ไม่เห็นชอบกับสิ่งใหม่นี้ และยาขอบยังแสดงให้เห็นความขัดแย้งของคนสองเผ่าคือ ฝรั่งกับพม่ามอญ ที่ไม่ค่อยจะลงรอยกันเนื่องจากการถือตัวว่าเหนือกว่าของชนชาติฝรั่ง ดังนี้

"...สิมาทุกวันนี้พระเจ้าตะเบงชะเวตี้เชื่อดีปืนฝรั่งยิ่งนัก และหวังสิ่งนี้เป็นใหญ่ว่าจะทำชัยกู้ชื่อเมื่อครั้งตีแปร พระเจ้าอยู่หัวแห่งเราก็ชุบเลี้ยงฝรั่งกองปืนถึงขนาดเสมอเหล่าฝรั่งกองปืน ก็ไว้กิริยาโอ่ยิ่งกว่านายหมวดตองอูประดาชาวเราเสียอีก แลคนพวกนี้ถึงจะมีอาวุธที่วิเศษเสมออาวุธเทพยดาก็ช่างเถิด แต่ชาวตองอูเป็นใหญ่ในประเทศพุกามผู้เดียวบัดนี้ มิใช่เพราะอาวุธสิ่งนี้จะห้ามมิให้น้อยใจนั้นยากนัก ในหงสาวดีบัดนี้มาตราว่าในชุมนุมชนเสียอีกฝรั่งพลปืนจะเป็นต้องเดินเป็นกลุ่ม ขืนเดินเดียวก็เป็นอันตรายเพราะมีดไม้มือเท้าของทหารตองอู..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4675)

ยาขอบให้เหตุผลที่ฝรั่งกำเริบว่าถือคนเหนือกว่า เพราะนอกจากจะมีอาวุธปืนไฟอันถูกใจพระเจ้าอยู่หัวแล้ว พยัตตะบะซึ่งเป็นฝรั่งเปลี่ยนนามให้กลมกลืนกับมอญใหม่เสียนั้นก็มีวิชาปรุงสุราที่มีรสวิเศษ และถูกใจมังตราซึ่งรักสุรายิ่งนัก ดังคำของจาเลงกะโบที่เล่าแก่จะเด็ดว่า

"...จาเลงกะโบก็ว่าพยัตตะบะชำนาญบำเรอสุราบานด้วยมันเคยค้ามาจากหัวเมืองต่าง ๆ แล้ว สันทัดการหมักต้มสุรา ยินคนช้างในสรรเสริญว่าได้รสวิเศษ แลจอมแห่งเราไม่เคยพบชนิดนี้ ก็โปรดฝีมือพยัตตะบะยิ่งนัก..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4679)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

การที่ชนชาติพม่ามอญ มีปัญหากับชนชาติฝรั่งยาขอบให้มีกลวิธีคลี่คลายความขัดแย้งเพื่อลดความกำเริบของฝรั่งหรือพยัตตะบะลงดังต่อไปนี้

ใช้การข่มขวัญและการแสดงอำนาจ

จะเด็ดรู้ว่าพยัตตะบะคือตัวการปรุงสุราปรนเปรอพระเจ้าอยู่หัว ทำให้มังตราเกิดอุปนิสัยผิดยามปกติไปมาก ยาขอบให้จะเด็ดเป็นผู้ที่ต้องการว่ากล่าวพยัตตะบะและข่มขวัญเพื่อมิให้กำเริบกว่าพม่ามอญไปได้ จะเด็ดจึงกระทำอำนาจข่มขวัญพยัตตะบะไว้ โดยให้พยัตตะบะหาวิธีการแก้ตัวกับมังตราที่ต้องการให้พยัตตะบะปรนเปรอสุราให้ออกมาพบกับจะเด็ดให้ได้ ดังความว่า

"...ท่านจงคืนเข้าพระราชวังบัดนี้ แลพอพระเจ้าอยู่หัวเสด็จลงพระสำราญแล้ว ท่านจงเร่งแก้ไขเอาตัวออกมาหาเราโดยปัญญาเอง อย่าได้อ้างว่าเป็นคำสั่ง แม้นท่านแก้ไขโดยปัญญาพาตัวออมาเองมิได้แล้ววันพรุ่งเราจะให้ทหารตองอูไปคุมท่านมาโบย 15 ที แม้นท่านเพ็ดทูลให้ตะเบงชะเวตี้รู้ว่าเรากำหนดการและโทษดั่งนี้แก่ท่าน เราจะขึ้นจำนวนโบยวันพรุ่งอีก 15 เป็น 30 ที พยัตตะบะจงไปบัดนี้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4682-4683)

ด้วยเหตุที่พยัตตะบะเกรงกลัวจะเด็ดอยู่นี้ จึงทำให้พยัตตะบะถูกมังตราทำร้ายเอาบ่อยครั้งซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้แก่พยัตตะบะอย่างยิ่ง ยาขอบก็ให้มีตัวละครอีกตัวหนึ่งที่จะเป็นผู้มีบทบาทในการปลอบขวัญพยัตะบะและมีผลต่อการดำเนื่องต่อไป คือสมิงสอตุดปลัดวังหงสาวดีและกลายเป็นคู่คิดที่เป็นภัยต่อราชบัลลังก์ของมังตราต่อไปในที่สุด ดังคำของสมิงตอตุดผู้เป็นปลัดวังหงสาวดี ซึ่งสืบเชื้อสายชาวหงสาวดีแท้ กล่าวปลอบโยนพยัตตะบะและกล่าวถึงการมีศัตรูคนเดียวกันดังนี้

"...มอญสมิงผู้ใหญ่ก็ว่าฟังแล้วแจ้งว่าท่านนั้นช้ำใจเพราะเจ้ามหาอุปราชก็ดีอยู่ คนผู้นี้มาตรได้ทำแก่ข้าพเจ้าโดยตรงดุจท่าน ก็เหมือนเป็นขวากหนามแก่ข้าพเจ้าอยู่ ด้วยจอมคนนั้นโปรดข้าพเจ้าอยู่ใช่น้อย มิกีดด้วยบุเรงนองแล้วก็เป็นอันแม่นยำว่ายศ ชุนวัง

เสนาบดีผู้ใหญ่จะพึงได้แก่ข้าพเจ้าเป็นแท้ พยัตตะบะก็ว่าข้อนี้ข้าพเจ้ามิได้รู้ไปถึง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4693)

ใช้ชั้นเชิงเพื่อวางศักดิ์และเอาตัวรอด

มังตรายกกองทัพไปประชิดกรุงยะข่าย แต่ก็ยังไม่สามารถตีหักเอายะข่ายให้ได้ จนกระทั่งต่อมาพระเจ้าเมงบาเจ้ากรุงยะข่าย ยอมหย่าศึกเพื่อไว้เชิงและเอาตัวรอด โดยยอมกระทำสันถวไมตรีกับมังตรา ดังข้อความต่อไปนี้

"...อยู่มาเดือนเศษเล่ารานองก็มีหนังสือบอกราชการศึกมาเองว่า บัดนี้พระเจ้าเมงบายอมลดศักดิ์กรุงยะข่ายเป็นเมืองออกถวายราชบรรณาการต้นไม้เงินต้นไม้ทองเป็นข้าในบารมีพระเจ้าตะเบงชะเวตี้เจ้าเราแล้ว หากยังมีที่ให้เห็นว่า พระเจ้ายะข่ายมิได้ยอมโดยอิสริยยศเต็มภาคภูมิแก่พระเจ้าอยู่หัว ตัดต้นไม้เงินแลต้นไม้ทองแลหญิงอันเป็นของถวายออกเสียก็เหมือนการครั้งนี้ก็ควรจะนับเพียงแต่สองเมืองเจริญไมตรีหย่าทัพต่อกัน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4929)

นอกจากนี้แล้วพระเจ้าเมงบาได้ยอมถวายพระราชธิดา อันเกิดแต่พระมเหสีฝ่ายซ้ายนามว่าตะละเจ้ามุขอายให้เป็นบริจาริกาแก่มังตราอีกด้วย ซึ่งนับว่ายาขอบได้เปิดตัวละครขึ้นมาอีกตัว เพื่อที่จะมีผลต่อการดำเนินเรื่องต่อไปอีก กล่าวคือ ทำให้นางโชอั้วสนมเอกของมังตรานั้นเป็นกังวลและไม่พอใจในการรู้ข่าวพระเจ้าอยู่หัวได้บริจาริกานางใหม่มาครอง

เหตุการณ์ตอนนี้ได้แสดงให้เห็นความขัดแย้งภายในครอบครัวของมังตรา ที่จะเกิดจากการนำตะละเจ้ามุขอายเข้ามา และมุขอายนี้ก็จะเป็นตัวละครที่มีบมบาทในการโค่นล้มราชบัลลังก์ของมังตราต่อไป

ตอนเยาวนารีแห่งราชวงศ์ยะข่าย

เนื้อเรื่องผู้ชนะสิบทิศดำเนินมาถึงตอนที่มังตรายกทัพไปทำศึกกับกรุงยะข่าย และได้ตะละแม่เจ้ามุขอายราชธิดาของพระเจ้าเมงบามาเป็นบริจาริกา ซึ่งการนี้ได้สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้น ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นกับศรีสะใภ้ตองอูเดิมทั้ง 2 คือ นางนันทะวดี และนางโชอั้ว ซึ่งพบความขัดแย้งเมื่อพระพันปีหลวงผู้เป็นพระราชมารดาของมังตรานิยมยินดีในตะละเจ้ามุขอายเนื่องด้วยนางนั้นกำเนิดในเศวตฉัตรของพระเจ้าเมงบาแห่งเมืองยะข่าย นับเนื่องว่ามีศักดิ์และชาติตระกูลเสมอพระองค์ทำให้ศรีสะใภ้สองนางจึงน้อยใจในอาการของพระพันปีหลวงอยู่ ดังข้อความว่า

"...อันบารมีตะเบงชะเวตี้จอมบุรุษนั้นแจ้งแล้วว่า สมควรแก่จะมีสตรีบำเรอมากหลายอยู่หากพระพันปีผู้ใหญ่มารดาพระเจ้าอยู่หัวก็ควรนับเมียแก่พระเจ้าอยู่หัว ดุจลูกดั้งเดิมแห่งพระราชมารดาอยู่ก่อน มิควรรับสั่งแลสำแดงพระกิริยาสิ่งใดให้เป็นที่ปราชัยในน้ำใจลูกเดิม แต่นี้พระพันปีเผยความบิดิ แลรับสั่งเหมือนไม่ไว้หน้า สองสะใภ้เก่าสำแดงความชื่นชมด้วยราชธิกาพระเจ้ายะข่าย ยิ่งยศยิ่งตระกูลมาเป็นศรีสะใภ้ผู้หนึ่งดั่งนี้ ความข้อนี้ก็ละม้ายระบุความไม่ยินดีด้วยสะใภ้เดิม อันมีศักดิ์เสมอบุตรเสนาบดี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4738)

ความริษยาและการเป็นคนละพวก ก็เป็นสิ่งสร้างความขัดแย้ง เมื่อมังตราหลงใหลตะละเจ้ามุขอายสนมคนใหม่มาก ทำให้เกิดปัญหาภายในครัวเรือนขึ้นมาอีก เมื่อตะละเจ้ามุขอายเกิดไม่ลงรอยกับบรรดาภริยาของมังตรา โดยเฉพาะกับนางโชอั้วซึ่งถือว่าเป็นคู่แข่งชันกัน ทำให้ตะละแม่เจ้ามุขอายตีตัวออกห่างไม่ใคร่จะข้องเกี่ยวด้วย ดังความว่า

"...แลราชธิดาเมืองยะข่ายนั้น หนต้นก็นบน้อมแลคลุกคลีด้วยแม่นางแม่อยู่หัวเป็นอันดีอยู่ หากสืบมาเห็นนางโชอั้วสนิทในเมียเอกยิ่งกว่าตัว ตะละแม่เจ้ามุขอายก็ตีเสียว่า

แม่นางแม่อยู่หัวฝักใฝ่ข้างโชอั้วยิ่งกว่าที่ไหนจะรักใคร่เมตตาตัวโดยสุจริตแล้ว ก็ดีตัวห่างเสียจากนางแม่อยู่หัว จึ่งยามพระเจ้าตะเบงชะเวตี้เสด็จลงสำราญเสวยน้ำจัณฑ์ยามใดมีสองเมียก่อนอยู่แล้วมาตรว่าพระเจ้าอยู่หัวปรารถนาจักให้ลงไปเฝ้า มุขอายก็ถือความเป็นคนโปรดและบิดพริ้วเสีย ต่อหาโชอั้วมิได้จึ่งจะลงเฝ้าแลการในครัวเรือนพระเจ้าอยู่หัวทั้งนี้ สมิงสอตุดปลัดวังก็สังเกตไว้ทั้งสิ้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4742)

อย่างไรก็ตามยาขอบได้ให้ตะละแม่เจ้ามุขอายได้เพื่อนคู่คิดอัน ได้แก่ สมิงสอตุดและพยัตตะบะ ซึ่งตะละแม่เจ้ามุขอายก็พอในที่จะคบหาสองคนนั้นเป็นเพื่อนตายเพราะตัวนางเหมือนนกน้อยที่บินพลัดหลงฝูงมาแต่เดียวดาย ดังความว่า

"...แลเมื่อ ตามเสด็จในงานพระราชสงครามไปตีเมืองยะข่าย มาตรว่ามิได้มอบหมายวางพระทัยในราชการทัพให้ปรากฏก็ดี หากตำแหน่งปลัดวังเหมือนพระพี่เลี้ยงยามกันดารที่นั้นสมิงสอตุดก็จัดว่าเป็นคนสนิทใกล้ชิดคู่พระทัยพระเจ้าอยู่หัว ยิ่งกว่านายทหารผู้ใหญ่ เป็นต้นนายกองคช กองม้า อันมีภาระคุมศึกด้านอื่นเสียอีก ฉะนั้นยามจอมคนได้รับตะละแม่มุขอายถวาย สมิงพี่เลี้ยงก็สนิทด้วยตะละแม่ยะข่ายผู้นั้นยิ่งว่ามหาดเล็กบริพารทั้งปวง พยัตตะบะเสมือนลูกผู้น้องสมิงสอตุดก็คุ้นอัธยาศัยมุขอายพลอยไปด้วย.."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4743)

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ยาขอบคลายปมขัดแย้งในปัญหาที่ตัวละครประสบอยู่ในช่วงนี้ได้อย่างน่าสนใจติดตามยิ่งดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

<u>ใช้กลอุบาย</u>

การคลี่คลายตอนนี้เป็นอุบายเพื่อกำจัดต้นเหตุ ยาขอบให้สมิงสอตุด พยัตตะบะและตะละเจ้ามุขอายได้มีความคิดตรงกันว่า ความคับข้องใจที่คนทั้งสามประสบอยู่ในขณะนี้เนื่อง

จากมีสาเหตุมาจากคน ๆ เดียวกันคือจะเด็ด เพราะถือว่าจะเด็ดคือคนที่ขัดขวางทางก้าวหน้าของบุคคลทั้งสาม ดังนั้นสมิงสอตุด พยัตตะบะและตะละเจ้ามุขอายจึงคิดที่จะกำจัดจะเด็ดให้เสื่อมเสียพ้นทางไปก่อน สมิงสอตุดให้ตะละเจ้ามุขอายใช้เสน่ห์หญิงทำทีทอดสวาทด้วยบุเรงนอง เมื่อบุเรงนองหลงกลมีท่าทีในเชิงชู้สาวกับนางด้วยแล้ว เมื่อนั้นตะละเจ้ามุขอายก็จะนำความเข้ากราบทูลพระเจ้าอยู่หัวเพื่อให้มังตรากริ้วโกรธ ดังแผนที่สมิงสอตุดเสนอไว้ดังนี้

"...สมิงสอตุดก็กลับนั่งลงแล้วว่า ซึ่งจะให้ตะละเจ้ามุขอายมาทำกิริยายินดีด้วยบุเรงนองนั้น ใช่แนะให้คนผู้นี้มานิยมบุเรงนองด้วยใจจริง จะทำกลแต่เพียงให้องค์จักรพรรดิระแวงดอกแต่บุเรงนองหลวมตัวเมื่อใด เมื่อนั้นก็จะให้ตะละเจ้ามุขอาย ทูลทำนองฟ้องซึ่งบุเรงนองเจรจาเป็นทีและเล็ม ก็เห็นว่าตะเบงชะเวตี้พระเจ้าอยู่หัวจะคลายรักบุเรงนอง...."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4748)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสมิงสอตุดและคณะจะวางแผนการไว้ดีแล้วอย่างไรก็ตาม แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เมื่อจะเด็ดฟังคำที่พยัตตะบะชอบนำมากล่าวกรอกหูจะเด็ดบ่อยครั้ง ทำให้จะเด็ดไม่พอใจและเข้าไปเจรจากับตะละเจ้ามุขอายเพื่อยืนยันความจริงกัน ดังข้อความว่า

"เจ้าหนุ่มจึ่งว่ายามข้าพเจ้าบอกท่านถึงการที่พยัตตะบะตีความก็ดี แลบอกที่น้ำใจข้าพเจ้าอาจไหวหวั่นเพราะคำท่านปรารถนาก็ดี การสองข้อนี้เหมือนแจ่มแจ้งแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าอาจมีน้ำใจเอนเอียงประพฤติก้ำเกินท่านในเชิงสวาท แม้นท่านไว้ตัวอยู่ในที่สูงสมแก่บุญได้เกิดมาบำเรอพระเจ้าอยู่หัว ท่านชอบจะเกลียดชังบริภาษข้าพเจ้า สิท่านมาสำแดงความไม่โกรธ แลกลับมาต่อคำเหมือนยินดีด้วยดั่งนี้ โทษท่านก็เข้าเกณฑ์กบฏภายใน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4778)

ตะละเจ้ามุขอายอ้ำอึ้งและตอบเบี่ยงบ่ายไป จะเด็ดจึงยืนยันจะสอบความพยัตตะบะ

เพื่อที่จะทำความจริงให้ปรากฏ ซึ่งทำให้นางนั้นเกิดความเกรงกลัวยิ่งดังข้อความนี้

"...อันข้าพเจ้ากล่าวหาท่านว่าประทุษจิตต่อพระเจ้าอยู่หัวนั้น ยังไม่ปลดเปลื้องแจ่มแจ้งไปจากท่าน แลท่านไม่ให้คำสัตย์สมจริงแก่ข้าพเจ้าบัดนี้ แม้นไม่สอบรู้แต่ด้านอื่นปรากฏความผิดท่านแล้ว ข้าพเจ้าก็จำเป็นเอาโทษตามอำนาจตัว แลบัดนี้ก็บ่ายชายใกล้เวลาพระเจ้าอยู่หัวเสด็จลงแล้ว เชิญตะละเจ้ากลับเสียแลข้าพเจ้าจะสอบพยัตตะบะวันนี้กีดด้วยใกล้เพลาเสด็จ วันพรุ่งเพลาใดความใดเป็นสัตย์แล้ว จะให้พนักงานไปเชิญตัวเมียโปรดมังตราออกมา นางนั้นฟังบุเรงนองเจรจาเสียงกระด้าง ก็เกรงอำนาจแลอาญาสิทธิ์คนซึ่งผู้นั้นเอ่ยอ้างเป็นที่ยิ่ง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4780-4781)

จนกระทั่งบุคคลทั้งสามต้องพยายามหาทางออกโดยให้พยัตตะบะยอมรับเองว่าต้องการให้จะเด็ดเอ็นดูนางยะช่ายจึงได้กล่าวความนั้น ดังข้อความที่สมิงสอตุดแนะทางออกแก่พยัตตะบะในการที่จะตอบข้อคำถามของจะเด็ดว่าดังนี้

"...แต่บัดนี้เหมือนการเข้าที่คับขันแล้ว จะมิรับนั้นมิได้ จำเป็นรับใช้สมรอยมุขอายว่า คือท่านเอ็นดูแก่มุขอายใคร่ให้บุเรงนองรักนางนั้นให้สนิทยิ่งกว่ามิตรสามัญ จึ่งพูดให้พาดพิงเป็นไป ข้างความสวาทเสีย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4783)

นอกจากนี้แล้วยาขอบยังใช้อุบายเพื่อให้ระแวงซึ่งกันและกัน เมื่อวิธีการแรกนั้นล้มเหลว สมิงสอตุดก็ได้ใช้อุบายใหม่ที่จะให้จะเด็ดและมังตราผิดใจระแวงกันโดยให้พยัตตะบะ ซึ่งขณะนี้จะเด็ดให้ไปรับหน้าที่ ณ เมืองท่าเมาะตะมะ อันเป็นทางผ่านของบรรดาหัวเมืองต่าง ๆ ที่จำนำสินค้าเข้ามาค้าขายและนำมาถวายเป็นกำนัลแด่องค์พระเจ้าอยู่หัว โดยสมิงสอตุดให้พยัตตะบะทำการว่าเมื่อใดมีพ่อค้าวาณิช นำสิ่งของมาถวายก็ให้แบ่งของนั้นออกเป็นสามส่วน ส่วนที่หนึ่งให้นำขึ้นถวายมังตรา ส่วนที่สองถวายแด่พระพันปีหลวงพระราชมารดา และส่วนที่สาม

ให้นำมากำนัลแก่จะเด็ดที่อยู่ ณ เมืองตองอู เมื่อเป็นเช่นนี้พระพันปีหลวงผู้เป็นมารดาของมังตรา ก็คงจะว่ากล่าวให้มังตราระแวงจะเด็ดว่าจะแข่งบุญให้ทัดเทียมมังตราเอง

พระพันปีหลวงหลงในกลอุบายที่พยัตตะบะและสมิงสอตุดทำขึ้น เพราะเมื่อมีพ่อค้าส่งของมากำนัลเมื่อใด สมิงสอตุดก็จะเม็ดทูลให้พระพันปีทราบว่า ผู้คนต่างชื่นชมในบุญบารมีของจะเด็ด จนทำให้พระพันปีหลวงราชมารดาของมังตราได้นำความข้อนี้เข้าเจรจาเตือนมังตรา ดังถ้อยคำของพระพันปีว่า

"...แลว่าวันหนึ่ง พระพันปีก็ปรารภการนี้ด้วยองค์ตะเบงชะเวตี้ราชบุตรว่า เดือน

ตะวันบนนภากาศปรากฏแก่ตาคนทั้งปวงมิได้ถึงสองฉันใด ในพื้นธรณีพุกามประเทศนี้ ลูกแม่ก็มิควรจะทำการที่ให้คนทั้งปวงเห็นว่า มีพระเจ้าจักรพรรดิถึงสองพระองค์ฉันนั้น ทุกวันนี้จะเด็ดลูกนางเลาชีนั้น ไว้ลักษณะให้คนตระหนักหนึ่งตัวเสวยบุญดุจองค์มังตราพระเจ้าอยู่หัวก็ว่า พระราชมารดาสำคัญมาแต่ที่ใด จึ่งว่าเอาจะเด็ดดั่งนี้ พระพันปีก็ว่าสำคัญแต่เสียงคนชมบุญจะเด็ดก็ประการหนึ่ง แลสำคัญแก่ความอันพ่อค้าวาณิชต่างหัวเมือง ส่งข้าวของสำแดงความยกย่องบุญจะเด็ด เสมอด้วยตัวมังตราลูกแม่ประการหนึ่ง"

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4789)

การใช้อุบายของสมิงสอตุด ในตอนเสี้ยมเขาควายให้ชนกันนั้นก็ล้มเหลวลงอีก เมื่อมังตราได้ฟังคำของพระราชมารดาแล้ว ก็ไม่รู้สึกเห็นด้วยแต่ประการใด เนื่องจากเชื่อในความซื่อสัตย์ของจะเด็ดที่มีต่อตัวนั่นเอง ดังคำของมังตราที่ว่า

"...องค์ตะเบงชะเวตี้ในเที่ยงก็ว่า เดี๋ยวนี้เสียอีกจะเด็ดประพฤติดั่งคนมิได้เสวยอำนาจขลุกอยู่กับเมียและบุตร ณ เมืองตองอู การสักสิ่งก็ไม่ได้สำแดงให้ใครเข้ามาพึ่งบุญเลย ซึ่งคนทั้งหลายมีใจนิยมยกย่องจะเด็ดนั้น ก็ด้วยความชอบในแผ่นดินครั้งก่อน ข้าพเจ้าจะกินสมบัติจักรพรรดิดอก พระราชมารดาอย่ากังวลเลย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4790-4791)

นอกจากนี้ยาขอบยังให้สมิงสอตุดผู้เป็นปลัดวังของมังตรานั้นกำเริบใจใหญ่ ด้วยอาศัยการสนิทสนมกับตะละเจ้ามุขอาย สนมคนโปรดของมังตรา ลักลอบเป็นชู้กับตะละเจ้ามุขอายในขณะที่มังตราเสด็จคล้องช้าง สมิงสอตุดและมุขอายคบคิดกันชิงราชสมบัติมังตรา ดังข้อความว่า

"...สมิงสอตุดก็ได้โอกาสลอบกระทำชู้สมัครสังวาส ด้วยมุขอายนางยะข่ายบริจาริกาพระเจ้าอยู่หัว แลสมิงสอตุดแต่ได้เป็นชู้ด้วยนางห้ามพระเจ้าอยู่หัว บังอาจกำเริบเอาแก่จอมคนถึงเพียงนั้นแล้ว ความคิดนึกอันเป็นประทุษจิตที่อย่างไม่เคยเกิดกับใจอย่างหนึ่งคือใคร่จะเอาตัวเป็นใหญ่ได้ราชสมบัติตะเบงชะเวตี้จักรพรรดิ ก็เกิดกับ

ดวงใจสมิงสอตุด แลนับแต่เบื้องนั้นมา สมิงสอตุดปลัดวังก็หาช่องทางโค่นบุเรงนองแลองค์พระเจ้าอยู่หัวควบกันไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4798-4799)

ยาขอบสร้างเหตุการณ์ให้ขยายความขัดแย้งกว้างออกมากขึ้น เมื่อมังตรายกทัพไปทำศึกกับเมืองสยาม จนทำให้เกิดเป็นความขัดแย้งขึ้นในเรื่องอีก

ฟ้าคำรณจากกรุงสยาม

เนื้อเรื่องในช่วงนี้ ยาขอบให้มีความขัดแย้งเกิดขึ้น อันมีผลทำให้เรื่องราวมีความสนุกสนานมากขึ้น ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม</u>

เหตุการณ์ในตอนฟ้าคำรณจากกรุงสยามนี้ ยาขอบกำหนดให้สมิงสอตุดเพ็ดทูลพระเจ้ามังตราว่ากรุงสยามกำลังผลัดเปลี่ยนแผ่นดินใหม่ พระมหาจักรพรรดิ์กษัตริย์กรุงสยามรวบรวมน้ำใจคนไทยยกทัพมาตีเมืองทวายและอาจจะเลยเข้ามาถึงหงสาวดีดังความกราบทูลของสมิงสอตุดว่า

"...สมิงก็เอาความอันตัวให้คนสนิทไปสอบมานั้นทูลแก่พระเจ้าอยู่หัวแล้วว่ากรุงศรีอยุธยาบัดนี้ อาณาประชาราษฎรข้าราชบริพารทั้งปวงก็ชื่นชมพระบารมีพระเจ้าอยู่หัวองค์ใหญ่ยิ่งนัก ลางทีจะมีใจกำเริบเห็นว่าจะไม่คิดเอาแต่เมืองทวาย ด้วยเมืองทวายนั้นเป็นชายเขตตัดมาทางแคว้นพุกามได้ถนัดเกลือกจอมสยามจะยุดเอาเมืองทวายเป็นเมืองหน้าไปปรนม้าช้างขึ้นมาทำการถึงหงสาวดี..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4804-4805)

ด้วยเหตุนี้ยาขอบจึงให้มังตรายกไปทำศึกกับสยามประเทศ ทั้งนี้โดยที่จะเด็ดมิใคร่จะเห็นด้วยเท่าใดนัก มังตราจึงให้พระเจ้าแปรและพระเจ้าอังวะยกไพร่พลลงมาสมทบ ณ กรุงหงสาวดี ส่วนตะคะญีนั้นให้แต่งทัพรอไว้สมทบ ณ เมืองเมาะตะมะ ดังนั้นเหตุการณ์ในตอนฟ้าคำรณจากกรุงสยามนี้ ยาขอบจึงให้เป็นความขัดแย้งเกี่ยวกับการเมืองที่มุ่งจะแผ่ขยายอำนาจและอาณาเขตซึ่งกันและกัน ดังข้อความสำคัญที่มังตราสั่งเตรียมทัพเพื่อทำศึก ดังนี้

"...แม้กรุงสยามจะเอาเมืองทวายไว้ดังเราสำคัญ ก็จะยกทัพใหญ่หนุนเนื่องขึ้นมาซึ่งการครั้งนี้ย่อมเป็นผลดีข้างเราอยู่ ยินข่าวกรุงสยามจะแต่งทัพใหญ่หนุนเนื่องขึ้นมาแล้วเราจึง เร่งตีเอาเมืองทวายให้จงได้ แล้วรุดไปปะทะทัพใหญ่ฝ่ายไทย พระเจ้าอยู่หัวแจ้งหนังสือเชษฐภรรดาแล้ว ก็ว่าจะเด็ดกะการเป็นชั้นเชิงเนิ่นช้านักไม่สมกระหายเราเลย จะเด็ดมิเห็นด้วยความคิดเรา ๆ จะยกไปผู้เดียว ครั้นแล้วพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ก็บอกไปให้พระเจ้าแปรแลอังวะ ยกผู้คนช้างม้าลงมาสมทบ ณ กรุงหงสาวดี แลบอกไปให้ตะคะญีเตรียมทัพรอไว้สมทบ ณ เมืองเมาะตะมะนั้น..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4807)

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ในการยกพลมาทำศึกของฝ่ายหงสาวดีครั้งนี้ ยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งกันระหว่างมังตรากับจะเด็ด ซึ่งเป็นความขัดแย้งกันในด้านความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในเรื่องของ

การวางแผนการเดินทัพ ยาชอบให้เห็นถึงความสุขุม รอบคอบ และประสบการณ์ที่แตกต่างกันระหว่างจะเด็ด ดังเหตุการณ์ในตอนไทยรับศึกหงสาวดี เมื่อจะเด็ดอุบายโดยส่งสาส์นให้พระท้ายน้ำและพระภักดีสงครามถอยทัพไทยจากเมืองกาญจน์ไปตั้งมั่นรับอยู่ที่เมืองสุพรรณ จนนายค่ายของไทยก็สั่งให้เผาเสบียงอาหารทิ้งสิ้นแล้วถอยเข้าเมืองสุพรรณ ซึ่งในขณะที่กองทัพหงสาวดีกำลังขาดแคลนเสบียงเช่นนี้ มังตราจึ่งว่าจะเด็ดดำเนินการผิดพลาด มังตราจึงคิดจะยกขึ้นไปตีหัวเมืองไทยฝ่ายเหนือ เพื่อเก็บเกี่ยวเสบียงแล้วจึงยกมาตีอ้อมลงมา แต่จะเด็ดให้ทูลคัดค้านโดยให้เหตุผลแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งทางด้านความคิด ดังว่า

"...พระเจ้าอยู่หัวท่านยกมาครั้งนี้ ความยากลำบากจำกัดเสบียงเป็นฉันใด ก็แจ้งอยู่แล้วมังตราท่านอ้อมขึ้นเหนือกวาดเสบียงลงมานั้น แม้นล้อมกรุงศรีอยุธยาไม่ได้ก่อนฤดูน้ำหลากแล้วขณะถอยนั้นเอง ทัพพระเจ้าตะเบงชะเวตี้ได้เสบียงแก่ที่ใดกินเล่า ข้าพเจ้าจึ่งเห็นว่าทิ้งให้ราษฎรชาวสยามฝ่ายเหนือนอนใจไม่ตระหนักศึก เก็บเกี่ยวโดยไม่กังวลแล้วถึงคราวธรรมดาวิสัยเป็นใจใกล้ฤดูน้ำบ่าลงมาแล้วเราจำถอยแล้ว ก็มิต้องห่วงแก่ท้องทหารด้วยเราถอยขึ้นไปทางเหนือ มิถอยทางเมืองกาญจน์ด้านเก่าอันปรากฏแต่ซังฟางเผาแห้งติดพื้นนาฉะนี้ เราก็จะได้กินได้ใช้เสบียงที่ราษฎรฝ่ายเหนือสะสมไว้รอเราสืบไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4821-4822)

นอกจากนี้ ยาชอบยังแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งในเรื่องการศึกของมังตราที่มีต่อจะเด็ด อันเนื่องมาจากลักษณะนิสัยที่ต้องการแข่งดีของมังตรา ที่เห็นจะเด็ดนั้นมักจะทำศึกชนะตีค่ายไทยได้ทุกคราวไป ตนเป็นกษัตริย์จึงมีความทิฐิมานะที่จะทำการเพื่อกู้ชื่อของตนบ้าง ดังคำปรารภของมังตรา ที่ว่า

"...รุ่งขึ้นสองวันองค์ตะเบงชะเวตี้ก็เสด็จถึงทุ่งสุพรรณ เจ้าพี่เขยออกมารับเสด็จจอมคนเข้าเมืองสุพรรณ แต่คนแลม้าช้างเป็นอันมาก รออยู่ ณ ทุ่งนอกเมือง จะเด็ดก็ให้ปันเสบียงภายในส่งไปภายนอกเป็นอันมาก ตะเบงชะเวตี้นั้นโสมนัสยิ่งนักแลว่า พี่ท่าน

เอาเมืองทวายเมือง กาญจน์ เมืองสุพรรณได้ถึงสมเมืองแล้ว ข้าพเจ้าอดสูไม่ขอยอมน้อยหน้าพี่ท่านจะเอาให้จงได้กรุงศรีอยุธยาราชธานีเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4830-4831)

ทิฐิมานะของมังตราในการออกศึกครั้งนี้ ได้เพิ่มความสนุกสนานให้แก่เนื้อเรื่องยิ่ง เพราะจะต้องคอยเอาใจช่วยว่า กษัตริย์หนุ่มผู้มุทะลุนั้นจะต้องประสบเหตุการณ์คับขันเช่นใดบ้าง ตัวอย่างของความมานะของมังตรา ที่จะปรารถนาทำศึกตีกรุงศรีอยุธยาให้ปรากฏไว้เป็นชื่อของตัวคนเดียว ดังความว่า

"...แลมังตราจักรพรรดินั้นกระหยิ่มพระทัยว่าจะหักกรุงศรีอยุธยาลงโดยง่ายด้วยกำลังพลแล้ว ใคร่ไว้พระเกียรติยศเป็นที่โอ่กับพระองค์เอง ก็สั่งยอกด้วยบุเรงนองพี่เขยเป็นทีว่า พี่ท่าน จงไปตั้งอยู่ ณ ค่ายพะเนียดท่าน้ำแลถือเป็นที่พักผ่อน รอตามข้าพเจ้าเข้ากรุงศรีอยุธยาเถิดเจ้าพี่เขยรู้ทันความคิดที่ว่า ขอวาจาพระเจ้าอยู่หัวทั้งนี้จงเป็นศุภนิมิตมีชัยสมปากเถิด แล้วบุเรงนองก็พาคนของตัวไปอยู่ค่ายพะเนียดท่าน้ำ แลเจ้าหนุ่มก็กำหนดให้สีอ่องอยู่ค่ายหลวงด้วยพระเจ้าอยู่หัว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4833)

หรือจะเห็นความขัดแย้งใดที่เกิดจากความทิฐินี้ได้ชัดเจนจากตอน แผนยุทธการของบุเรงนอง เมื่อมังตราโอ้อวดชัยชนะของตนที่แย่งค่ายของพระยาจักรีของฝ่ายไทยได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

"...องค์ตะเบงชะเวตี้ยินดีนัก แลแต่งคนให้ขึ้นมารักษาค่ายพระยาจักรีแล้ว ก็แต่งหนังสือจะให้บอกไปถึงบุเรงนองพี่เขย เป็นการโอ่ซึ่งหักได้ค่ายพระยาจักรีในเพลาเดียว พอดีมีผู้ทูลว่าบุเรงนองเจ้ามหาอุปราช ก็ให้ม้าใช้มาสู่ค่ายหลวงจะถวายหนังสือดุจกัน พระเจ้าตะเบงชะเวตี้โปรดให้ม้าใช้เข้าเฝ้าถวายหนังสือแล้ว แจ้งว่าจะเด็ดหักได้ค่ายป้อมจำปาอันพระสุนทรสงครามรักษาตั้งแต่เพลาบ่าย พระเจ้าอยู่หัวตะเบงชะเวตี้ก็พระ

พักตร์ชิงไม่พอพระทัย หากออกโอษฐ์ให้ประจักษ์มิได้ ก็ว่าดีแล้ว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4839)

การที่ยาขอบแสดงให้เห็นปัญหาความแตกต่างด้านความคิด ระหว่างมังตรากับจะเด็ดเช่นนี้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างความขัดแย้งในการดำเนินเรื่องสืบต่อไป

การคลายปมขัดแย้ง

การคลี่คลายปมขัดแย้งทางการเมืองที่หงสาวดีมีต่ออยุธยาราชธานีของไทย ยาขอบคลี่คลายลงในลักษณะดังต่อไปนี้

ใช้การกระทำตามโบราณราชประเพณี

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างหงสาวดีกับกรุงศรีอยุธยา ที่ต้องกรำศึกชับเคี่ยวกัน ยาขอบได้คลี่คลายลงในลักษณะที่การทำสงครามระหว่าง 2 เมืองนั้นเป็นไปตามโบราณราชประเพณี ที่บุรพกษัตริย์ได้ทรงกระทำไว้ ในลักษณะวิสัยของชนเผ่าที่กล้าหาญในการสงคราม และทะนงในฝีมือแห่งตัวเอง ดังนั้นถึงแม้ว่าในการศึกครั้งนี้พระสุริโยทัยมเหสีของพระมหาจักรพรรดิ์แห่งจอมทัพไทยซึ่งตามเสด็จออกศึกด้วยนั้นจะต้องเสียพระชนม์ชีพโดยฝีพระหัตถ์ของฝ่ายหงสาวดีก็ดี หรือการที่จะเด็ดยกทัพมาปะทะทัพไทย และสามารถจับกุมพระราเมศวรและพระมหินทราธิราชพระราชโอรสของพระมหากษัตริย์อยุธยาได้นั้น ก็ไม่ได้เป็นเครื่องที่ชี้ขาดลงไปได้ว่ามังตราเป็นฝ่ายได้ชัยชนะอย่างเด็ดขาดแก่กองทัพไทย เพราะมังตราก็ยังตีกรุงศรีอยุธยาไม่ได้ จนเสบียงอาหารที่มีอยู่ก็เหลือน้อยลง บรรดาทหารของหงสาวดีก็เริ่มลำบากยาขอบจึงได้คลายความขัดแย้งนี้ โดยให้มังตรายอมปล่อยพระราเมศวรและพระมหินทราธิราชและยกทัพกลับหงสาวดีดังข้อความในสาส์นที่พระมหาจักรพรรดิ์กล่าวแก่มังตรา ดังความว่า

"...ด้วยพระองค์ยกพยุหโยธาทัพมากระทำยุทธนาการกับพระนครศรีอยุธยา เป็นที่สำราญพระราชหฤทัยในบุรพประเพณีของพญามหากษัตริย์แล้ว และเลิกทัพไปโดยปกติมิได้พ่ายแพ้ ฝ่ายโอรสแห่งข้าพเจ้ามิรู้เชิงยุทธยกติดตามมาตีกองทัพพระองค์จับไว้นั้น โอรส

ทั้งสองซึ่งถึงปราชัยอยู่แล้ว อุปมาดุจสกุณโปฏก อันพเนจรแล้วมาต้องใส่กรงขังไว้ ขอพระองค์อย่าได้มีอาฆาตจองเวรเลย จงปล่อยโอรสแห่งข้าพเจ้าให้คืนพระนคร ก็จะเป็นเกียรติยศแห่งพระองค์สืบไปตลอดกัลปวสาน..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4877)

จากการยกทัพไปทำศึกครั้งนี้ มังตราคิดแข่งดีกับจะเด็ด จึงทำให้เกิดความริษยาและระแวงกันขึ้น แต่ในที่สุดแล้วปัญหานี้ก็คลี่คลายลงในทางที่ดีได้

ตอนตะเบงชะเวตี้ระแวงพี่เขย

ความขัดแย้งระหว่างมังตรากับจะเด็ดที่ ยาขอบแสดงให้เห็นในช่วงของการศึกด้วยกันนั้น ไม่ว่าจะเป็นความทิฐิมานะของมังตรา หรือความคิดเห็นที่แตกต่างกันในแต่ละประการก็ดี ยาขอบได้นำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างความขัดแย้งในตอนตะเบงชะเวตี้ระแวงพี่เขย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นนักประพันธ์ที่ละเอียดยิ่งของยาขอบในตอนจะเด็ดระแวงพี่เขย ยาขอบได้แสดงความขัดแย้งดังนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

ความขัดแย้งตอนนี้ ยาขอบใช้ความทิฐิมานะในการแข่งดีกันเป็นสิ่งสร้างความขัดแย้งให้สมแก่ตัวละครเอกสองคน คือมังตรา และจะเด็ด โดยยาขอบสร้างความขัดแย้งนี้สืบเนื่องแต่เมื่อมังตราและจะเด็ดทำศึกกับกรุงศรีอยุธยาซึ่งการศึกครั้งนั้น ยาขอบแสดงให้เห็นชัดเจนว่าครั้งใดที่หงสาวดีเป็นฝ่ายได้เปรียบและมีชัย ครั้งนั้นล้วนแต่เกิดจากความคิดความสามารถของจะเด็ดทั้งสิ้นตามที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มังตราเกิดความขัดแย้งกับจะเด็ดในเหตุการณ์ตอนตะเบงชะเวตี้ระแวงพี่เขย เนื่องจากมังตราเกิดความขัดแย้งที่ตนเป็นถึงจอมจักรพรรดิ์มีอำนาจเหนือหัวเมืองใหญ่น้อยทั่วลุ่มน้ำอิระวดี แต่ไม่มีความสามารถเทียบจะเด็ดได้ความรู้สึกของมังตราที่เกิดขึ้นเช่นนี้ ถ่ายทอดให้เห็นได้จากถ้อยคำของจะเด็ดที่กล่าวแก่ตะคะญีว่า

"...ว่ายามเมื่อประทับแรมรอทหารอยู่เมาตะมะนั้น เหล่าทหารก็เจรจากันประสาผู้น้อยเป็นเนื้อความซึ่งยกไปแล้วเอากรุงศรีอยุธยามิได้ ปั้นต้นก็เดือดร้อนเรื่องอาหารการกินด้วยเสบียงไม่สมบูรณ์ขึ้นกว่าแต่ก่อน ความซึ่งทหารเจรจากันดังนี้ถึงพระกรรณพระเจ้าอยู่หัวทรงโกรธยิ่งนัก รับสั่งให้สวนหาคนที่พูด ได้คนที่เคยพูดความนี้มากบ้างน้อยมากเป็นคน 800 เศษ พระเจ้าอยู่หัวก็ให้ประหารชีวิตคนเหล่านั้นเสีย เอาศพโยนลงแม่น้ำ แลกลับหงสาวดีในวันรุ่งขึ้นจากที่ประหารคนทั้งปวงนั้นแล้ว อนึ่งเมื่อวันข้าพเจ้าเข้าเฝ้าถวายบังคมนั้น พระเจ้าอยู่หัวก็โปรดให้เข้าเฝ้าภายใน แลรับสั่งเป็นข้อฉกรรจ์คำหนึ่ง ต่อหน้าสมิงสอตุดปลัดวัง แลมหาดเล็กใกล้ชิดทั้งปวงว่า ท่านนั้นคนก็รักแลยกย่องว่าสามารถยิ่งกว่าองค์พระเจ้าอยู่หัวแล้วให้ท่านพาทหารเข้าเมืองหลวงในลักษณะจอมทัพเถิด คนจะได้สรรเสริญบุญญาธิการยิ่งขึ้น ผิดนักพระเจ้าอยู่หัวจะเวนราชสมบัติให้ท่านให้สมแก่ความเคารพรักของคนทั้งปวง...."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4985)

ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้จะเด็ดคาดเดาเรื่องราวต่าง ๆ ที่ทำให้มังตราชุ่นใจได้ถูกต้องว่าเกิดจากน้ำใจที่จะแข่งดีกับตน เพราะมังตราอยากที่จะแสดงฝีมือและความสามารถให้ทุกคนเห็นบ้างแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ มังตราจึงรู้สึกน้อยใจตัวเอง ทำให้มังตราขัดเคือง

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ผู้ประพันธ์คลายความขัดแย้งนี้ ด้วยการใช้การปรับความเข้าใจซึ่งกันและกันโดยให้จะเด็ดเข้าไปเจรจากับมังตราเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันขึ้น ดังคำสนทนาของตัวละครทั้งสองว่า

"...เจ้ามหาอุปราชมิได้เกรงแก่พระพักตร์ที่ชั้งเครียด แลว่ามังตราท่านนั้นถือพระองค์ว่าเป็นพระมหากษัตริย์อันประเสริฐ ก็ควรไว้พระองค์ต้องด้วยทศพิธราชธรรมหรือว่าจะข้างพระเดชประจำตนเล่า... พระเจ้าอยู่หัวจึงว่าข้าพเจ้าเป็นเจ้าชีวิต ทรงพระคุณเหนือเกล้าเหล่ามันพวกมันนั้น มาซุบซิบเสมือนโจษเจ้ากระนี้ จะให้ไว้ชีวิตมันฉัน

ใด จะเด็ดจึ่งว่าท่านเอาโทษแก่คนปลายเหตุแล้ว กลใดเหลือคนต้นเหตุไว้ไม่ล้างมันเสียให้สิ้นรากเหง้า สำหรับให้คนโจษเจ้าได้สืบไปเล่า ครั้นเห็นพระเจ้าอยู่หัวอึ้งกระนั้น เจ้าพี่เขยก็สำทับว่า ข้าพเจ้าสู้ทำการเอาชีวิตถวายในราชการพระเจ้าอยู่หัวทุกวันนี้ ถึงลาภยศอย่างอื่น ก็มิได้ยินดีเสมอด้วยตัวได้มีส่วนทำให้อานุภาพแลบารมีท่านกระเดื่องไปไกล ฉะนั้นการจึ่งสมควรแต่จะก่อความริษยาข้าพเจ้าให้เกิดขึ้นใจดวงจิตหรือ..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม. 8 2532 : 4907-4908)

การคลายปมขัดแย้งในตอนนี้ ยาขอบได้แสดงให้เห็นถึงความตรงไปตรงมาของจะเด็ดจากถ้อยคำของจะเด็ดที่กล่าวแก่มังตราว่า

"...เพราะความปราชัยแก่แปรเป็นปฐมเหตุนั่นแล้วน้ำใจท่านก็กรุ่นอยู่ ใครจะทำการถึงอย่างน้อยก็ให้ได้ชัยเสมอข้าพเจ้า ทิฐิอันนี้เกิดกับอกท่านแรงกล้า ยามเมื่อเสวยบารมีเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นใหญ่กว่าหัวเมืองอื่นแล้วท่านคิดการไปเอาเมืองยะข่าย แลใคร่ได้เมืองยะข่ายให้ปรากฏเป็นชัยชนะของท่านผู้เดียว ท่านก็กีดกั้นนายทหารผู้หนึ่งอันเป็นหน้าที่โดยตรงเสียนิดหนึ่ง มิได้ให้ข้าพเจ้ามีส่วนมีชื่อว่าช่วยท่านทำการได้เมืองยะข่าย แลครั้งนั้นดินฟ้ามิได้ส่งเสริมบารมีท่าน ทำการไม่สมคิด ฝ่ายท่านก็ไม่สิ้นความน้อยใจสืบจนดำริยกไปเอากรุงศรีอยุธยาข้าพเจ้าทักท้วงท่านก็มิเชื่อ ครั้นข้าทหารโจษจันกันเหมือนมาถูกแผลเก่าที่เรื้อรังแห่งท่าน และท่านอันทรงคุณธรรมเป็นฉัตรร่มเกล้าของเขาเหล่านั้น ก็ลืมฐานะท่านเสีย รำลึกแต่โทสะข้างริษยาปราชัย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4909-4910)

ยาขอบให้จะเด็ดแจ้งแก่มังตราถึงความซื่อตรงที่ตนมีต่อพระเจ้าอยู่หัว ว่าตนได้สาบานต่อหน้าพระประธานในโบสถ์วัดกุโสดอและมหาเถรมังสินธูแล้วว่า แม้ว่าตนจะมีอำนาจบารมียิ่งใหญ่ประการใดก็ตาม จะไม่คิดแข่งบุญกับมังตราซึ่งเป็นสิ่งยืนยันในความซื่อสัตย์ของตนได้เป็นอย่างดี ดังความว่า

"...ฉะนั้นขอให้ท่านตั้งใจสดับฟัง อนึ่งข้าพเจ้าจะสาบานเรื่องใดต่อของศักดิ์สิทธิ์อย่างอื่นผู้ฟังอาจสงสัยว่ามิใช่ของสัตย์จริงได้ จึ่งข้าพเจ้าจะยืนยันความจริงข้อนี้ด้วย ขอเอาพระเดชเจ้าชรัวกุโสดออาจารย์ของเราสองเป็นประธาน สำหรับกล่าวสาบานมังตราท่านจงสงบแลคิดพินิจด้วยปัญญาของตน อันวาสนามาเกิดเป็นพระเจ้าอยู่หัวอย่าพินิจด้วยอารมณ์เพชฌฆาตใคร่ฆ่าฟันประหารมนุษย์สถานเดียว พระเจ้าอยู่หัวเห็นท่าทีฝ่ายหนึ่งชิงชังจริงจังเหลือเกินกระนั้น ก็นิ่งสดับฟัง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4916-4917)

มังตรายอมจำนนต่อข้อเท็จจริงและเหตุผลที่จะเด็ดนำมากล่าวอ้างในที่สุด ได้ทำให้ตัวละครทั้งสองคลายความขัดแย้งต่อกันได้ในที่สุด ดังข้อความในตอนบุเรงนองถวายชีวิตว่า

"...จอมคนแก่ความซาบซึ้งที่อยู่ภายใดมิได้ก็ร้องไห้ แล้วว่าข้าพเจ้าเป็นคนรู้บุญคุณคนที่ทำคุณแก่ตัวอยู่ พี่ท่านอย่าพูดสิ่งใดให้สะเทือนใจสืบไปเลย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532:4926)

การคลายความระแวงของมังตราที่ได้รู้ถึงความภักดีของจะเด็ดที่มีต่อตน ส่งผลให้มังตราเข้าใจและแต่งตั้งจะเด็ดเป็นรัชทายาท

ตอนลางร้ายของจอมพุกาม

ยาขอบดำเนินเรื่องในตอนลางร้ายของจอมพุกามให้ปรากฏความขัดแย้งดังต่อไปนี้

<u>ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์</u>

ต่อมายาขอบได้ดำเนินเรื่องให้เห็นถึงการ ที่มังตราใกล้จะพบกับอวสานชีวิตเมื่อมังตราพบกับนิมิตรอันบอกเหตุว่าเป็นลางร้ายแห่งตัว เมื่อครั้งที่มังตราเคลื่อนพลเข้าสู่ประตูเมืองหงสาวดีก็เกิดนิมิตรประหลาดให้ปรากฏในขณะที่

"... พระมหาบุรุษแห่งแม่ทัพหลวงย่างบาทแล้ว แสงภานุมาศที่จำรัศจำรูญเมื่อก็ก็กลับมีมวลเมฆามาประชุมกัน บดบังแสงให้ชรอุ่ม ท้องฟ้าคลุมเครือเสียพักใหญ่ แต่ช้างพระที่นั่งก้าวคร่าวมาจากพลับพลาที่ประทับแรมแล้ว จึ่งสิ้นชรอุ่มครุมเครือแต่อากาศก็วิปริตผิดสังเกตเป็นที่น่าสะทกใจยิ่งไปกว่าความชรอุ่มคลุมเครืออยู่แล้วเสียอีก ด้วยปรากฏแสงเป็นทางประหนึ่งแสงรุ้ง หากสีแดงฉานหนึ่งสีโลหิต เฉพาะสีเดียวตั้งชวางแต่กึ่งฟ้าแล้ว แลทอดคร่อมหงสาวดีราชธานี ไปจดขอบฟ้าเบื้องทิศหรดี... ต่อคชาธารช้างพระที่นั่งก้าวใกล้ทวารพระนครเข้ามาประมาณ 5 เส้นแล้ว ก็บังเกิดฟ้าลั่นสนั่นครื้นดุจกาลนั้นใช่หน้าแล้ง หากคือวสันตฤดูพอพลายชมพูทัต พระคชาธาร คร่าวมาถึงตรงเกยพระราชาคณะพรมพระพุทธมนต์ แลพระสงฆ์ฐานนาบนเกยเจริญพระพุทธพรชัยมงคลคาถานั้น ก็เกิดอสนีบาตตกกระทำเสียงกัมปนาท ผ่าลงมาตรงพระคชาธาร แลเกิดควันมืดคลุ้มบัดบังคชาธารคนทั้งปวงมิเห็นองค์พระเจ้าอยู่หัว มังติโลกะราชทหารตัวนายกรมช้าง อันประจำท้ายช้างนั้นถูกอสนีบาตฟาดตาย..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 4937-4938)

ด้วยเหตุนี้เองยาขอบจึงให้มังตราจึงต้องเข้าพิธีสะเดาะเคราะห์ ดังความที่โหรหลวงทูลแก่มังตรา เมื่อเหตุการณ์ดำเนินมาเป็นเช่นนี้ ยาขอบได้เพิ่มอรรถรสของเรื่องผู้ชนะสิบทิศให้สนุกยิ่งขึ้นอีกเมื่อในระหว่างที่มังตราจะต้องเข้าพิธีสะเดาะเคราะห์อยู่ 7 วันนั้น ผู้ที่เข้ามามีบทบาทในการรับหน้าที่ว่าราชการต่างพระเนตรพระกรรณ์ของมังตราคือ สมิงสอตุด ชู้รักของตะละเจ้ายะข่ายสนมคนโปรดของมังตรานั้นเอง โดยที่สมิงสอตุดก็คิดหาวิธีโค่นล้มราชบัลลังก์อยู่อย่างเงียบ ๆ ดังนั้นยาขอบวางเรื่องให้น่าสนใจและน่าติดตาม ด้วยการให้สมิงสอตุดมารับหน้าที่ดูแลเมืองแทนมังตรา ด้วยเหตุนี้เองทำให้สมิงสอตุดมีโอกาสทำลายความศักดิ์สิทธิ์ ของพิธีสะเดาะเคราะห์ของมังตรา เพื่อไม่ให้มังตราเกิดความเป็นสิริมงคล ดังข้อความว่า

"...ครั้นพิเคราะห์เครื่องประกอบพระราชพิธีที่ปุโรหิตผู้ใหญ่แต่งวางไว้ชิงชัง สมิงสอตุดก็กลับวิตกไปว่าเดชะอำนาจพระพุทธคุณ และผลบริกรรมตามพิธีทั้งนี้ จะแก้เคราะห์ร้ายอันได้ปรากฏลางแก่จอมคนนั้นเสีย สมิงสอตุดบังเกิดประทุษจิตขึ้นกระนี้แล้ว

ก็ออกจากพระที่นั่งหอพระมาสู่สำนักตน แลเสาะหาเครื่องโสโครกอาภรรพ์ได้หลายอย่างแล้ว รุ่งขึ้นย้อนกลับไปพระที่นั่งหอพระสถานที่ทำพิธีนั้นอีก แลในน้ำมันดวงประทีปสำหรับจำตามไว้ประจำทิศที่ทำพิธีก็ดี ในแป้งกระแจะสำหรับเจิมประดาเครื่องสูง สำหรับพราหมณ์ใช้ประกอบพิธีขอกำลังเทพยดาก็ดี สิ่งของเหล่านี้สมิงสอตุดก็ทอดเครื่องอาถรรพ์อันตัวซ่อนมาลงไว้ทั้งสิ้น สำหรับไว้หักล้างสวัสดิมงคลที่จะได้แก่พระเจ้าอยู่หัว..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 2948)

เนื้อเรื่องในช่วงนี้เข้มข้นยิ่งขึ้นเมื่อผู้ประพันธ์ได้ให้สมิงสอตุด ซึ่งมาดูแลราชการเมืองชั่วคราวแทนมังตรานั้นได้มีโอกาสคบคิดกับตะละเจ้ามุขอายชู้รัก เพื่อที่จะแย่งชิงราชบัลลังก์ของโดยสมิงสอตุดคิดจะใช้มะเตารามะ ซึ่งเป็นราชบุตรพินยาราน พระราชบิดาเดียวกันกับสการะวุตพี ซึ่งมะเตารามะเป็นโอรสองค์ใหญ่ของพินยารานแต่เกิดจากนางสนมจึงไม่ได้ครองหงสาวดี มาเป็นผู้ที่จะช่วยทำสงครามกับมังตราเพื่อแย่งชิงราชบัลลังก์หงสาวดีคืน ดังข้อความว่า

"...แลมะเตารามะผู้นี้ก็เป็นราชบุตรพินยารานพระราชบิดาเดียวกับสการะวุตพี มะเตารามะเป็นโอรสองค์ใหญ่เสียอีก หากเกิดแต่มารดาเสมอนางสนมจึ่งมิได้กินสมบัติ แจ้งว่าผู้คนที่ลงใจด้วยภิกษุเชื้อพระวงศ์หงสาวดี ที่คอยเงี่ยโสตตั้งใจอยู่ว่าเมื่อใดมะเตารามะประกาศบุญ ก็จะจับอาวุธลุกขึ้นด้วยมะเตารามะ แต่ภิกษุผู้นี้เกรงแต่กิตติศัพท์ตะเบงชะเวตี้แลบุเรงนองอยู่ แต่คนเข้ามาปลอบโยนข้าพเจ้าให้คำนึงถึงเผ่าชาวรามัญอันถูกย่ำยีแล้ว ให้เข้ารับทำการภายใน ต่อข้าพเจ้าตกปากภิกษุมะเตารามะจึ่งจะผลัดจีวรออก มาเอาเกราะใส่แทนสู้ด้วยกองทัพตะเบงชะเวตี้สืบไป..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. : 4965-4966)

ความขัดแย้งในตอนจาเลงกะโบขุนวัง ยาขอบได้ดำเนินเรื่องให้มีความขัดแย้งอันเกิดจากเมื่อมนุษย์กับมนุษย์ต่อไปอีก เมื่อจะเด็ดให้สมิงสอตุดเป็นทูตประจำเมืองมะช่ายและให้จาเลงกะโบเป็นขุนวังแทนซึ่งในโอกาสนี้ทำให้สมิงสอตุดได้ทูลเรื่องที่จะเด็ดประสงค์จะมาตีเมืองยะช่าย

ให้พ่ายแพ้อย่างราบคาบลงไปจริง ๆ แก่พระเจ้าเมงบา เพื่อยุยงให้เกิดศึกระหว่างสองเมืองขึ้น ดังข้อความว่า

"...สมิงสอตุดจึงทูลถึงเศวตฉัตรของพระองค์ ณ เมืองยะข่ายนี้มิช้าก็จะเสียแก่บุเรงนองแล้วก็ทูลความคิดซึ่งกรุงยะข่ายยอมเป็นเมืองออกแก่จักรพรรดิพุกามพอเป็นพิธี บุเรงนองพี่เขยชัดเคืองจึงรับจะมาตียะข่ายให้ปรากฏว่าพ่ายแพ้จริง พระเจ้ายะข่ายสำคัญความซื่อสอตุดเป่าประนั้น ทั้งถือพระองค์ว่าสันทัดการสงครามอยู่ ก็ว่าให้ยกมาเถิดเราจะคอยคุมเชิงบุเรงนอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 5030-5031)

การที่จะทำให้ความคิดของสมิงสอตุดประสบความสำเร็จ ยาขอบกำหนดให้สมิงสอตุดมีบุคคลที่สาม มาช่วยเป็นแรงสนับสนุนไม่ว่าจะเป็น มะเตารามะ หรือพระเจ้าเมงบากษัตริย์แห่งเมืองยะข่าย นอกจากนี้ยาขอบยังให้สมิงสอตุดใช้กลอุบายในการที่จะคิดล้มล้างราชบัลลังก์ของมังตรา ในลำดับแรก สมิงสอตุดคิดจะกำจัดจะเด็ดผู้ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของมังตราเสียก่อน สมิงสอตุดจึงคบคิดกับพระเจ้าเมงบาลวงจะเด็ดให้เข้ามาในเมืองยะข่าย เพื่อจะหาทางจับกุมจะเด็ดให้ได้ ดังแผนการของสมิงสอตุดที่ทูลแก่พระเจ้ายะข่าย ดังความว่า

"...คือแสร้งให้บุเรงนองดั่งมิรู้เท่าที่พระเจ้ายะข่ายเตรียมสลัดตัวออกจากหงสาวดีรับคำเชิญแล้วถึงหากผู้คนสามารถเอาไปได้แต่พอประมาณถึงทหารน้อยตัวแต่ทหารหงสาวดีแลตัวบุเรงนองก็เข้าอยู่ในเมืองยะข่ายได้ก่อน ปรารมภ์ไยจะไม่เป็นต่อช้างหงสาวดีด้วยความอันจะเสนอแยบยลกระนี้ บุเรงนองมีปัญญาก็อาจเชื่อเรา ลงมาให้เราจับในเมืองยะข่ายเอง..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 5034-5035)

จากนั้นผู้ประพันธ์เพิ่มความเข้มข้นให้แก่เนื้อเรื่องขึ้นอีก โดยให้สมิงสอตุดลอบส่งข่าวไปยังมะเตารามะ ซึ่งขณะนี้ซ่อมสุมกำลังพลอยู่ ณ เมืองผสมเพื่อนัดแนะให้ลงมือทำสงครามเพื่อชิง

ราชบัลลังก์มังตรา ดังข้อความที่สมิงสอตุดส่งข่าวไปดังนี้

"... หากยินกิตติศัพท์ซึ่งบุเรงนองจะยกไปยะข่ายเมื่อใด เมื่อนั้นให้ท่านแยกเข้าปล้นแลฆ่าเจ้าเมืองพสิมเป็นที่ประกาศบุญให้เปิดเผยเสีย ความข้อสำคัญนักแลข้าพเจ้าจะเพียรบิดพริ้วอยู่แต่ในเมืองหงสาวดี หากบุเรงนองยกไปยะข่ายแล้ว ก็จะให้จลาจลในเมืองหงสาวดีให้จงได้..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 5039-5041)

จะเด็ดเดินทางเข้าไปยังเมืองยะข่ายในลักษณะมิตรกับคน 5,000 คนที่จะเด็ดแอบซุ่มฝึกปรือไว้แล้วเป็นอย่างดี โดยที่ไม่มีผู้ใดรู้ซึ่งหากสบโอกาสเมื่อใด จะเด็ดก็จะใช้กำลังพลของตนที่ชาวยะข่ายไม่ระแวงและไม่รู้ว่ามีฝีมือนั้น ชิงเอาเมืองมะข่าย ซึ่งเหตุการณ์ในตอนนี้นับว่าได้สร้างความตื่นเต้นและน่าคิดตามเป็นที่ยิ่ง เนื่องจากการกระทำของจะเด็ดครั้งนี้เปรียบดังเข้าแดนเสือโดยมือเปล่านั่นเอง

อย่างไรก็ตามเมื่อครั้งจะเด็ดจะจากมังตราไปทำการ ณ เมืองยะข่ายนั้น ยาขอบได้ให้จะเด็ดพบกับลางสังหรณ์อันก่อให้เกิดความกังวลใจไม่น้อยเมื่อก่อนที่จะออกเดินทางไปยะข่าย จะเด็ดฝันเห็นมหาเถรมังสินธูร้องไห้ ซึ่งยาขอบวางเรื่องไว้ว่าสิ่งนั้นคือสัญญาณบอกว่ามังตราจะมีอันตรายจนถึงแก่ชีวิต โดยที่จะเด็ดไม่รู้ ดังความที่จะเด็ดฝันไปว่า

"...ในฝันนั้นว่าพระคุณเจ้าชรัวกุโสดอมาเยือนค่อยก้าวเดินเข้ามาสู่ตัว แลตัวก็ ก้มกราบลงกับบาทาแห่งเจ้าชรัว ฝ่ายเจ้าชรัวมิได้เอออวยประการใดด้วยเอาแต่นิ้วแตะ ชม่อมไว้ นิ่งบริกรรมคู่หนึ่งแล้วก็เป่าให้ตามลักษณะอันลงกระหม่อมในคราวสำคัญที่เคย มาแต่ครั้นเจ้าชรัวถอยห่างออกไป ประหลาดแล้วในฝันนั่นสิเห็นถนัดชัดนักว่าพระคุณสะเทือนใจนัก ด้วยตัวอยู่มาแต่น้อยไม่เคยเห็นยอดสงฆ์ใจเพชรผู้นั้นหลั่งน้ำให้เลย แต่พอจะออกปากถามว่า เหตุใดพระคุณท่านจึ่งไห้ ก็พอตกใจตื่น

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 5062)

การคลายปมขัดแย้ง

ยาขอบคลายปมขัดแย้งในตอนลางร้ายของจอมพุกามด้วยการให้มังตราซึ่งผู้ประพันธ์วางเรื่องไว้ว่าจะต้องวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ได้ประกาศตั้งจะเด็ดเป็นรัชทายาทของตน ดังข้อความที่มังตราประกาศว่า

"...ขุนนางในราชสำนักเราจงฟัง แลถือว่าประเทศใต้บุญเราทุกแคว้นได้ฟังบุเรงนองพี่ร่วมนมแห่งเราผู้นี้ เรามิได้หมายใจจะตั้งไว้ให้รัชทายาทแห่งเราหากวาสนาเราสิ้นเสียก่อนเราขอเชิญคนคู่ใจเราขึ้นครองพุกามสืบต่อเรา..."

(ผู้ชนะสิบทิศ เล่ม 8. 2532 : 5078)

ซึ่งการคลายความขัดแย้งเช่นนี้ นับได้ว่ามีผลต่อการดำเนินเรื่องเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากมังตราไม่ประกาศตั้งจะเด็ดให้เป็นรัชทายาทแล้ว เมื่อสิ้นมังตราจะเด็ดก็ไม่กล้าที่จะรวบรวมไพล่พลเพื่อทำการกอบกู้หงสาวดีสืบต่อไป นวนิยายเรื่องของผู้ชนะสิบทิศที่เป็นผลงานประพันธ์ของยาขอบ จบลงแค่ตอนฝรั่งหนังขาว เนื่องจากผู้เขียนเสียชีวิตเสียก่อนที่จะแต่งเรื่องจนจบ เหตุการณ์ที่ต่อจากนี้ เป็นคำยืนยันของคุณประกายศรี ศรุตานนท์ว่ายาขอบมีโครงเรื่องในตอนจบของผู้ชนะสิบทิศ เพียงแต่ยังดำเนินเรื่องไปไม่ถึง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอศึกษาวิเคราะห์เฉพาะที่เป็นงานประพันธ์ของยาขอบเพียงแค่นี้เท่านั้น

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ผู้ศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลี่คลายปมปัญหา ซึ่งทำให้เห็นกลวิธีของยาขอบที่ใช้สร้างความขัดแย้ง และการคลายปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องนี้

สรุปผลการค้นคว้า

จากการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ในส่วนของความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งที่ยาขอบสร้างขึ้น พบว่ายาขอบสร้างโครงเรื่องได้อย่างน่าอ่าน เนื่องจากจัดความขัดแย้งได้อย่างกลมกลืน แนบเนียน มีเหตุผลและเชื่อมโยงกันไปตลอดทั้งเรื่องแม้ว่าผู้ชนะสิบทิศจะเป็นนวนิยายที่มีขนาดยาวแต่ผู้ประพันธ์ก็สามารถสร้างความใคร่รู้ใคร่ติดตามเรื่องให้แก่ผู้อ่าน ทำให้เรื่องสนุก เร้าใจ เนื่องจากทุกตอนจะมีความขัดแย้ง เชื่อมโยงสอดคล้องกันเป็นภาพรวมของโครงเรื่องใหญ่ได้อย่างกลมกลืน เหมาะสมเป็นอย่างดียิ่ง เพื่อสรุปลักษณะลักษณะของความขัดแย้งให้เห็นชัด จึงขอแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งและการคลายปมปัญหา โดยจะลำดับความขัดแย้งในโครงเรื่องดังนี้

ยาขอบเริ่มต้นที่เมืองตองอู ให้ตัวละครสำคัญสองตัว คือจะเด็ดบุตรชายพระนมหลวงรักกับตะละแม่จันทราราชธิดาของพระเจ้าสิริชัยยะสุระของเมืองตองอู ผู้เขียนสร้างอุปสรรคให้เกิดแก่ตัวละครทั้งสอง เพราะถูกพระราชเทวีกีดกันความรักโดยพรากจันทรามาเลี้ยงในวังหลวง ทำให้เกิดความคับข้องใจให้แก่จันทราและจะเด็ดจนทั้งสองจึงลอบมาพบกัน พระเจ้าสิริชัยยะสุระทราบเรื่องก็โกรธจึงสั่งลงโทษจะเด็ดให้ไปเป็นพนักงานอยู่บ้านของขุนวังแล้วผู้ประพันธ์สร้างปมขัดแย้งขึ้นมาใหม่ที่มีความสัมพันธ์กัน โดยให้จะเด็ดพบนางนันทะวดีบุตรีขุนวัง และนางก็รักจะเด็ดต่อมาพระเจ้าสิริชัยยะสุระประชวร ผู้เขียนก็สร้างเรื่องให้เชื่อมโยงโดยให้เมืองหงสาวดีส่งสอพินยาราชอนุชามาเยี่ยมอาการ เมืองแปรก็ส่งรานองอุปราชแปรมาตองอู ซึ่งแท้จริงแล้วทั้งสองเมืองต่างส่งทูตมาเพื่อสอดแนมความมั่นคงของตองอู เพราะแต่ละเมืองก็ต้องการแผ่ขยายอาณาเขต สอพินยาและรานองมาพักอยู่บ้านขุนวัง สอพินยาจึงพบและรักนันทะวดี และไม่พอใจที่นาง

สนิทสนมกับจะเด็ด จะเห็นได้ว่ายาขอบสร้างความขัดแย้งทั้งปมขัดแย้งทางการเมืองและปมขัดแย้งด้านความรักควบคู่กันไป

วันหนึ่งมังตราคิดถึงจะเด็ดจึงมาเยี่ยมที่บ้านชุนวังพบนางนันทะวดีและวิวาทกับสอพินยา สอพินยาขอให้จะเด็ดเป็นพ่อสื่อบอกรักนันทะวดีทำให้นันทะวดีเสียใจเพราะนางรักจะเด็ด เมื่อมังตราพบนันทะวดีก็รักนาง และขอร้องให้จะเด็ดเป็นพ่อสื่อให้ ยาขอบได้สร้างเรื่องให้เป็นรักสามเส้าทำให้เรื่องสนุก น่าติดตาม

พระเจ้าสิริชัยยะสุระหายป่วยโปรดให้จัดพิธีตักบาตรสะเดาะเคราะห์ สอพินยาได้พบจันทราและหลงรักนางอีก สอพินยาแสดงความสนิทสนมกับจันทราจนจะเด็ดหึงหวง แต่ในที่สุดจะเด็ดและจันทราก็ปรับความเข้าใจกันได้ จากเหตุการณ์ดังกล่าวจะเห็นว่ายาขอบสร้างเรื่องรักสามเส้าระหว่างจะเด็ด จันทรา สอพินยาขึ้น สอพินยารู้ความสัมพันธ์ระหว่างจะเด็ดและจันทราจากนางตองสา ข้าหลวงของจันทราและเป็นภรรยาลับ ๆ ของสอพินยา สอพินยาโกรธจะเด็ดที่เป็นเพียงคนสามัญ แต่สามารถเอาชนะใจจันทราและนันทะวดีที่สอพินยาหมายปองอยู่ สอพินยาและไชลูซึ่งเป็นพี่เลี้ยง คิดหาทางแก้แค้นจะเด็ดโดยใส่ร้ายว่าจะเด็ดชโมยแหวนของสอพินยาไป เหตุการณ์ดังกล่าวนี้จะเห็นว่าผู้เขียนสร้างความขัดแย้งให้เริ่มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จะเด็ดจึงหนีออกจากบ้านของชุนวังไปพึ่งพระมหาเถรมังสินธูแล้วบวชเป็นสามเณรได้ชื่อใหม่ว่ามังฉงาย มังตรารู้เรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมดก็โกรธสอพินยา แสดงให้เห็นว่าตัวละครจึงเริ่มแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายที่ชัดเจน นอกจากนี้มังตรายังได้พบว่าจะเด็ดและนันทะวดีซื่อสัตย์ต่อตนก็เพิ่มความรักความไว้วางใจยิ่งขึ้น

ต่อมาพระเจ้าสิริชัยยะสุระโปรดให้คัดเลือกทหารมีฝีมือ เอาไว้เป็นกำลังของกองทัพตองอู มหาเถรจึงส่งมังฉงายไปฝึกดาบกับตะคะญีที่แดนกะเหรี่ยง จะเด็ดจึงได้พบเพื่อนรักร่วมน้ำสาบานสามคน คือจาเลงกะโบ เนงบา สีอ่องและเป็นมิตรร่วมรบร่วมตายกันไปตลอดทั้งเรื่องที่แดนกะเหรี่ยงนี้ ผู้เขียนวางเรื่องให้เป็นความขัดแย้งในด้านความรักเมื่อกันทิมาบุตรีตะคะญีรักจะเด็ด ในขณะที่เนงบาก็รักกันทิมา เมื่อใกล้กำหนดถึงวันประลองฝีมือ ก็เกิดเหตุการณ์ที่เป็นความขัดแย้งย่อย ๆ ขึ้นเมื่อจะเด็ดและเพื่อน ๆ ก็กลับตองอูเพื่อเตรียมคัดเลือกทหารแต่พบและวิวาทกับจิสะเบงเสียก่อน จากนั้นผู้ประพันธ์ก็เชื่อมโยงเรื่องว่าจิสะเบงแค้นจึงสืบหาคู่พิพาทก็รู้จากไชลูว่าเป็นจะเด็ดและเพื่อน ทำให้สอพินยาซึ่งสะสมความแค้นเรื่อยมาก็แก้แค้นโดยใช้นางตองสาลวง

จะเด็ดมาให้จับ แต่ปมปัญหานี้ก็พลิกเรื่องกลายเป็นว่าเมื่อนางตองสาพบจะเด็ดก็รักจะเด็ดและไม่สามารถทำตามอุบายของสอพินยาได้ จะเด็ดจึงซ้อนกลโดยให้ตองสาไปบอกให้เพื่อน ๆ มาช่วยจนสังหารคนของจิสะเบงเสียชีวิตไปสี่ศพ จะเด็ดและเพื่อนจึงหนีไปพึ่งพระมหาเถรอีกและไม่ได้เข้าคัดเลือกทหาร ผู้เขียนจึงวางเรื่องเพื่อให้เกิดเหตุการณ์และความขัดแย้งขยายวงกว้างขึ้น โดยให้มังตรารู้เรื่องทั้งหมดก็แก้ปัญหาด้วยการให้จะเด็ดไปทำราชการสืบชัยภูมิที่เมืองแปร

จะเด็ดปลอมเข้ามาในเมืองแปรในนามมังฉงาย ก็ทำตัวจนเป็นคนโปรดของพระเจ้านระบดี จะเด็ดได้พบและรักกุสุมาราชธิดาพระเจ้าแปรเกิดเป็นปมปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น รานองอุปราชเมืองแปรจับได้ว่ามังฉงายคือจะเด็ดทหารเอกเมืองตองอู พระเจ้าแปรคลี่คลายปัญหาโดยการยกมมาให้แต่งงานกับจะเด็ด แต่จะเด็ดยังอิดอัดใจเพราะตัวเป็นคนตองอู อเทตยาหลานสาวของพระเจ้าแปรก็รักจะเด็ด เหตุการณ์นี้จึงเกิดเป็นรักสามเส้าขึ้นอีกครั้งหนึ่งจึงทำให้ตัวละครเกิดปัญหาและการกระทบกระทั่งกันอยู่เสมอ แล้วยาขอบก็เชื่อมโยงเหตุการณ์ว่าต่อมาสอพินยามาหาอเทตยาซึ่งเป็นคู่หมั้นที่เมืองแปรและได้พบกับมังฉงายก็รู้ว่าคือจะเด็ด สอพินยาและไชลูซึ่งสะสมความแค้นเก่าอยู่มากจึงหาทางแก้แค้นแต่ยังไม่สบโอกาส ผู้เขียนสร้างความขัดแย้งย่อยให้เกิดขึ้นในประเด็นปัญหาใหญ่ เมื่อวันหนึ่งไชลูวิวาทกับจาเลงกะโบที่โรงช้าง จะเด็ดจึงตัดสินให้โบยไชลูทำให้สร้างความขุ่นเคืองให้แก่ฝ่ายของสอพินยาเป็นการตอกย้ำให้แค้นมากขึ้นอีก สอพินยาพบคู่หมั้นก็พึงพอใจในความงามของนางแต่ไม่พอใจที่นางสนิทสนมกับจะเด็ด ครั้นเมื่อสอพินยาพบกุสุมาที่งามและเพียบพร้อมกว่าอเทตยา สอพินยาก็เปลี่ยนใจมารักกุสุมาและพยายามเอาชนะใจนางจึงกลายเป็นความรักระหว่างคนทั้งสี่ได้แก่จะเด็ด กุสุมา สอพินยา อเทตยา

ย้อนกลับมาเมืองตองอู เมื่อมังตรารู้ข่าวจะเด็ดรักกุสุมาก็โกรธ จันทราจึงให้กันทิมาไปสืบข่าวจะเด็ดที่เมืองแปร กันทิมาปลอมเป็นชายชื่อนาคะตะเชโบเข้าเมืองแปรและได้วิวาทกับไชลู จาเลงกะโบได้ช่วยนางไว้แล้วพาไปพบจะเด็ด ผู้ประพันธ์คลายความอึดอัดใจของจันทราด้วยการให้นาคะตะเชโบก็ได้รู้ว่าจะเด็ดยังรักจันทราอยู่ ฝ่ายมังตราก็ยกทัพมาทำศึกกับแปรเมืองแปรให้กุสุมาเกลี้ยกล่อมจะเด็ดให้สวามิภักดิ์ต่อแปรแต่จะเด็ดไม่ยอมจึงถูกควบคุมตัวไว้ ยาขอบสร้างปมขัดแย้งทั้งทางการเมืองและตัวละคร ให้เข้มข้นขึ้นเมื่อทัพของมังตราที่ยกมาพ่ายแพ้กลับไป จะเห็นว่าผู้เขียนเชื่อมโยงเรื่องราวความขัดแย้งทางการเมืองและความรักควบคู่กันไปได้อย่างสนุก แปรชนะศึก ผู้เขียนก็สร้างความขัดแย้งประเด็นใหม่ให้พระเจ้าโสหันพวากษัตริย์

โมนยินก็ยกทัพมาตีเมืองแปร ขณะที่เกิดศึกและเหตุการณ์กำลังชุลมุนอยู่นั้นสอพินยาทำอุบายพากุสุมาหนีไป ส่วนกันทิมาได้ช่วยจะเด็ดให้ออกจากที่คุมขังและกลับเมืองตองอู เมื่อถึงตองอูจะเด็ดกับมังตรามีปากเสียงกัน แต่ในที่สุดก็ปรับความเข้าใจกันได้ ยาชอบเชื่อมโยงเหตุการณ์นี้โดยให้มังตราและพระมหาเถรให้โอกาสจะเด็ดยกทัพไปตีเมืองแปรเป็นการแก้ตัว เรื่องในตอนนี้ก็เป็นความขัดแย้งทางการเมืองที่สัมพันธ์กัน จะเด็ดชนะศึกโมนยินที่ล้อมแปรอยู่และตีเมืองแปรได้สำเร็จ ความขัดแย้งระหว่างจะเด็ดกับสอพินยาเริ่มรุนแรงขึ้นเมื่อเข้าเมืองแปรแล้วจะเด็ดรู้ว่าสอพินยาพากุสุมาหนีไป จะเด็ดจึงตามนางไปเมืองหงสาวดีพร้อมกับจาเลงกะโบโดยปลอมตัวเป็นเมงจะเมงจาพักอยู่กับไปฟยูที่ทุ่งหันสาวัดดี จะเด็ดพบเชงสอบูและปอละเตียงสองพี่น้องบุตรีไปฟยูและนางทั้งสองก็รักจะเด็ด ยาชอบเชื่อมโยงเรื่องเพื่อให้กุสุมาและจะเด็ดได้พบกันเมื่อเมงจะหรือคล้องช้างเผือกได้ พระเจ้าสการะวุตพีเสด็จมาทำพิธีสมโภชน์ช้างที่ทุ่งหันสาวัดดี จะเด็ดจึงได้ประจันหน้ากับกุสุมาด้วยความแค้น กุสุมารู้ว่าเมงจะคือจะเด็ดตามนางมา นางจึงอิดอัดและตัดสินใจหนีไปอยู่กับสอพินยาที่เมืองเมาะตะมะ จะเด็ดก็ตามนางไปยังเมืองเมาะตะมะโดยมีปอละเตียงและเชงสอบูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ ผู้ประพันธ์คลายเรื่องว่าจะเด็ดเผาเมืองเมาะตะมะและชิงกุสุมาคืนได้ ในขณะเดียวกันก็สร้างปมที่นำไปสู่ความขัดแย้งอีกเมืองหงสาวดีรู้ข่าวนี้ก็เตรียมทำศึกกับจะเด็ด สการะวุตพีจึงยุยงให้พระอัครเทวีเมืองแปรทูลให้นระบดียกทัพแปรมาช่วยรบ แปรก็ยกมาช่วยโดยให้ปะซันหวุ่นญีซึ่งแค้นจะเด็ดเมื่อครั้งที่เมืองแปรเสียทีแก่จะเด็ดปะซันหวุ่นญีจึงคุมทัพมา หงสาวดีใช้ไปฟยูมาเป็นไส้ศึกสืบข่าวกองทัพตองอู แต่ผู้ประพันธ์ก็สร้างเหตุการณ์พลิกความคาดหมายว่าจะเด็ดซ้อนกลให้เชงสอบูโน้มน้าวจนไปฟยูเปลี่ยนใจมาเป็นไส้ศึกให้ตองอูสำเร็จ ทำให้แปรและหงสาวดีถอยทัพกลับเมือง จะเด็ดวางแผนให้ปะซันหวุ่นญีฆ่าตัวตายโดยให้ตะคะญีเป็นทูตไปเจรจาเยาะเย้ย ต่อจากนั้นก็เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นเมื่อจะเด็ดก็นำทัพยกไปตีเมืองหงสาวดี สการะวุตพีและเสียงโคนสุคญีขุนพลเห็นว่าไม่สมควรสู้รบด้วย แต่สอพินยาและไชลูยังแค้นใจอยู่จึงยกพลไปรบกับจะเด็ดเองแต่ก็พ่ายแพ้แก่จะเด็ดจะเด็ดชนะศึกและกลับเมืองแปรเพื่อพักพล เตรียมทำศึกตอนหน้าแล้งตามที่สัญญากันไว้

มังตรารู้ข่าวว่าจะเด็ดตามไปชิงนางและพักอยู่ที่เมืองแปรก็โกรธ สั่งให้จะเด็ดกลับเมืองตองอูเพื่อแต่งงานกับจันทรา ขณะที่อยู่เมืองแปร ยาชอบก็สร้างให้เกิดความขัดแย้งประเด็นย่อยซ้อนอยู่คือจะเด็ดพบนางโชอั้วบุตรีปะซันหวุ่นญีซึ่งถูกจะเด็ดวางแผนให้ฆ่าตัวตาย โชอั้วแค้น

จะเด็ดมากแต่ในใจก็แอบชื่นชมจะเด็ดอยู่ เมื่อจะเด็ดรู้ว่ามังตราให้กลับเมืองจึงคิดพากุสุมากลับไปด้วย แต่โชอั้วกับอเทตยาซึ่งหลงรักจะเด็ดไม่ต้องการให้กุสุมาไปจึงวางแผนให้พระอัครเทวีเกลี้ยกล่อมแต่กุสุมาก็ไม่เปลี่ยนใจ ผู้เขียนจึงหักมุมเรื่องอย่างงดงามว่าโชอั้วจึงออกอุบายให้จะเด็ดกับกุสุมาบาดหมางกันโดยทำให้กุสุมาหึงอเทตยา กุสุมาจึงเปลี่ยนใจไม่ไปตองอูกับจะเด็ด พระอัครเทวีจึงลอบส่งข่าวให้สอพินยายกทัพมาชิงกุสุมาคืน

จะเด็ดมาถึงตองอูพระมหาเถรและขุนเมืองรายวางอุบายลดความแค้นของมังตราที่มีต่อจะเด็ดด้วยการแสดงให้มังตราเห็นว่า ประชาชนชื่นชมจะเด็ดในฐานะที่เป็นแม่ทัพตองอูแผ่แสนยานุภาพตองอูให้กว้างขวางขึ้น จะเด็ดได้ถกเถียงกับมังตราเมื่อมังตราพูดหยั่งเชิงขอกุสุมาเป็นบริจาริกา แต่จะเด็ดไม่ยอมจึงโกรธทำร้ายทหารล้อมวังจนเสียชีวิต พระมหาเถรและแม่นมเลาชีลงโทษให้จะเด็ดบวช

ต่อมาทัพของสอพินยาได้ยกมาถึงแปร จะเด็ดรู้ข่าวก็กังวลใจและขอร้องให้พระมหาเถรสึกตนเพื่อออกรบ แต่พระมหาเถรไม่ยอมทำตาม ยาขอบวางเรื่องให้สอพินยาทำศึกกับแปรก็ไม่สามารถเอาชนะเมืแงแปรได้ เพราะตะคะญีป้องกันแปรอย่างเข้มแข็ง สอพินยาจึงยกมาประชิดตองอูเพื่อดำเนินเรื่องให้ตัวละครเอกทั้งสองได้ทำศึกสร้างเรื่องราวให้ดำเนินอย่างสนุกต่อไป และในการทำศึกครั้งนี้ ยาขอบขยายวงความขัดแย้งให้กว้างขึ้น เมื่อเมืองหงสาวดีชักชวนเมืองอังวะที่แค้นตองอูมาช่วยรบด้วย จะเด็ดจึงขอให้จันทราสึกพระจนสำเร็จเพื่อตนจะได้ออกรบอีก ขณะทำศึกจะเด็ดพบตองสาโดยบังเอิญ และได้ใช้ตองสาเป็นไส้ศึกลวงทัพหงสาวดีจนสำเร็จ นอกจากนี้ การทำศึกระหว่างตองอูกับพันธมิตรหงสาวดีครั้งนี้ ผู้ประพันธ์ได้สร้างปมปัญหาซ้อนไว้โดยจิสะเบงบุตรของตองหวุ่นญีชุนพลตองอูหลงผิด ช่วยหงสาวดีรบกับตองอู จนในที่สุดจิสะเบงก็ถูกตองหวุ่นญีฆ่าตาย จะเด็ดจับไชลูได้ในศึกนี้

เสร็จศึกจะเด็ดพากุสุมาไปแต่งงานพร้อมกับจันทราที่เมืองตองอู และพยายามไม่ให้มังตราโกรธด้วยการถวายนางโชอั้วให้เป็นสนมซึ่งมังตราก็โปรดโชอั้วมาก ตลอดจนเกลี้ยกล่อมจนจันทราใจอ่อนยอมเห็นดีด้วย แต่ยาขอบพลิกเรื่องให้แม่นมเลาชีซึ่งเป็นมารดาของจะเด็ดไม่ยอมและยื่นเป็นคำขาด กุสุมาจึงไม่ได้แต่งงานพร้อมจันทรา แต่จะเด็ดก็ไปแต่งงานกับกุสุมาในภายหลัง ผู้ประพันธ์วางเรื่องเพื่อให้มีความขัดแย้งรุนแรงเข้มข้นขึ้นโดยให้พระมหาเถรเดินทางไปกับจะเด็ดเพื่อเป็นสักขีพยานให้ที่เมืองแปร แล้วผู้เขียนก็เชื่อมเหตุการณ์ว่าฝ่ายสอพินยาคิดแก้แค้นจะเด็ดจึง

ส่งคนไปหาทางช่วยไชลูออกมา โดยได้รับความช่วยเหลือจากโชอั้ว ไชลูหนีออกมาได้ก็ไปเมืองแปรลอบสังหารมหาเถรตาย จะเด็ดและมังตราโกรธมาก ก็ยกทัพไปรบกับหงสาวดีและพันธมิตร การรบครั้งนี้เมงกยอกแงจับมังตราได้ และจะเด็ดก็จับโสหันพวาได้

ยาชอบสร้างความขัดแย้งให้เกิดอีกเมื่อไชลูต้องการตัวมังตราเป็นเครื่องต่อรองกับจะเด็ด และรู้ว่าเมงกยอกแงคงนำมังตราไปแลกกับโสหันพวา ไชลูจึงวางแผนทำร้ายเมงกยอกแง ความให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองเมืองขาดลง ตองอูกับอังวะก็แลกเชลยศึกและเป็นไมตรีต่อกัน ศึกครั้งนี้ทำให้สการะวุตพีชิงฆ่าตัวตาย ต่อมาจะเด็ดก็ส่งสาส์นเย้ยสอพินยาจนฆ่าตัวตายไปอีก ผู้ประพันธ์สร้างปมปัญหาใหม่ให้เกิดขึ้นเมื่อจะเด็ดเข้าเมืองหงสาวดีพบตะละแม่มินบู มเหสีของสการะวุตพี นางประทับใจในความเมตตาและหลงรักจะเด็ด ทำให้จะเด็ดอึดอัดใจที่ต้องถวายนางเป็นบริจาริกาแก่มังตรา แต่ในที่สุดจะเด็ดก็ถวายนางให้มังตรา แล้วยาชอบคลายปัญหาว่ามังตรารู้ว่าจะเด็ดและมินบูรักกันก็ยกนางนั้นให้แก่จะเด็ด

เมื่อเมืองต่าง ๆ อยู่ภายใต้อำนาจของตองอูแล้ว มังตราก็เป็นจักรพรรดิ์ย้ายมาประทับที่เมืองหงสาวดี ปกครองหัวเมืองแถบลุ่มน้ำอิระวดี จะเด็ดไม่ขอรับตำแหน่งใด ๆ ในขณะที่ทุกคนที่ช่วยทำศึกก็ได้รับพระราชทานรางวัลต่างกันโดยทั่ว จะเด็ดขออยู่เมืองตองอูกับครอบครัว ขณะที่อยู่ตองอูในตอนนี้ก็เกิดปัญหารักสามเส้าขึ้น เมื่อเนงบารู้เรื่องจะเด็ดกับกันทิมา เนงบาเสียใจมากจึงหนีเตลิดไป จะเด็ดออกตามหาเท่าไรก็ไม่พบ

ผู้เขียนสร้างปมปัญหาให้เกิดขึ้นใหม่โดยให้พยัตะบะฝรั่งชาติโปรตุเกสเข้ามาทำราชการกับมังตราก็เป็นคนโปรดเพราะพยัตะบะปรุงเหล้าได้ถูกใจมังตรา จะเด็ดเห็นว่าพยัตะบะไม่ควรปรนเปรอมังตราด้วยเหล้าอย่างนั้นก็ใช้อำนาจปรามอยู่ในที พยัตะบะก็คับแค้นใจจะเด็ดจึงคิดกับสมิงสอตุดชุนวังเก่าหงสาวดีเพื่อแก้แค้นจะเด็ด ต่อมาความขัดแย้งขยายวงกว้างขึ้นเมื่อมังตรายกทัพไปเมืองยะข่าย พระเจ้าเมงบาชิงหย่าศึกและยกตะละเจ้ามุขอายพระราชธิดาให้เป็นสนมเมื่อมาอยู่หงสาวดีก็ไม่ลงรอยกับนางโชอั้ว ทำให้นางปรึกษากับสมิงสอตุดและพยัตะบะ จนนางลอบเป็นชู้กับสมิงสอตุดและร่วมกันคิดล้มบัลลังก์ของมังตราอยู่เงียบ ๆ โดยวางแผนให้มังตราระแวงจะเด็ด ต่อมามังตรายกทัพมาทำศึกกับไทย จะเด็ดไม่ค่อยเห็นด้วยแต่จำต้องยกไปช่วยรบ คนทั้งสองจึงมีความคิดขัดแย้งกันบ่อย ๆ เพราะมังตราน้อยใจจะจึงต้องการแข่งดีกับจะเด็ด ยาชอบให้เรื่องคลายลงว่าในที่สุดก็เข้าใจกันดี มังตราจึงตั้งจะเด็ดเป็นรัชทายาท

สมิงสอตุดคบคิดกับยะข่ายลวงจับตัวจะเด็ดโดยให้จะเด็ดเดินทางยะข่ายในฐานะมิตร แท้จริงต้องการจับตัวจะเด็ด มังตราอยู่ทางนี้ถูกสมิงสอตุดลวงไปคล้องช้างแล้วลอบวางยาพิษในเหล้าที่พยัตะบะปรุงถวายจนมังตราตาย สมิงสอตุดก็ขึ้นครองหงสาวดีและตั้งมุขอายเป็นมเหสี จาเลงกะโบจัดงาน

ศพของมังตรานอกเมืองเพราะเข้าเมืองหงสาวดีไม่ได้ แล้วจาเลงกะโบก็ยกไปเมืองตองอูเพื่อส่งข่าวมังตราให้จะเด็ดรู้ต่อไป

จะเห็นว่ายาขอบมีวิธีการสร้างและคลายความขัดแย้งให้เชื่อมโยงกันไปตลอดทั้งเรื่องอย่างกลมกลืน ทำให้เห็นว่าความขัดแย้งหนึ่งจะเป็นพื้นฐานของความขัดแย้งอื่นต่อไป หรือไม่เช่นนั้นก็จะสร้างความขัดแย้งขึ้นมาใหม่ที่สอดคล้องเป็นเหตุเป็นผลสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ดังจะได้กล่าวในแต่ละประเด็นดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ยาขอบสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ให้เกิดขึ้นในเรื่อง ทำให้เกิดปมปัญหาระหว่างบุคคลกับบุคคล เช่นจะเด็ดกับสอพินยา , ตะละแม่กุสุมากับอเทตยา ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องความขัดแย้งที่เกิดจากความรัก เป็นที่น่าสังเกตว่าในการสร้างความขัดแย้งที่เกี่ยวกับความรักนั้น ผู้ประพันธ์จะกำหนดให้เป็นเรื่องของรักสามเส้า เช่น ความขัดแย้งด้านความรักระหว่างจะเด็ด-กุสุมา-สอพินยา , จะเด็ด-กันทิมา-เนงบา เป็นต้น หรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่มบุคคล เช่น ฝ่ายของจะเด็ด กับฝ่ายของสอพินยา

นอกจากความรักแล้ว ยาขอบยังใช้ลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคลสร้างความขัดแย้งที่น่าสนใจให้เกิดขึ้นในเรื่องได้ เช่นความแตกต่างในลักษณะนิสัยของจะเด็ดกับสอพินยา หรือลักษณะนิสัยที่มุทะลุไม่ยอมใครของมังตรากับสอพินยา หรือลักษณะนิสัยหึงหวง ประชดประชันแง่งอน ตามอารมณ์สตรีของตัวละครหญิงหลายคน

2. ความขัดแย้งกับตัวเอง

ผู้เขียนใช้วิธีการสร้างให้ตัวละครเกิดความขัดแย้งกับตัวเอง ในสถานการณ์ที่ให้ตัวละครต้องเลือกตัดสินใจทางใดทางหนึ่ง ซึ่งในบางสถานการณ์ตัวละครจะต้องพบกับความ

กดดันจิตใจจนทำให้เกิดความสะเทือนอารมณ์ เช่นตองหวุ่นญีต้องตัดสินใจสังหารจิสะเบงบุตรของตน เพื่อเลือกระหว่างความอยู่รอดของตองอู กับบุตรชายที่ทรยศต่อบ้านเมือง หรือความขัดแย้งในใจของเนงบาที่ไม่สมหวังในเรื่องความรัก จนทำให้ตัวละครต้องตัดสินใจเพื่อหาทางออกให้แก่ตนเอง

3. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม

ความขัดแย้งในด้านนี้ ยาขอบมักใช้เป็นความขัดแย้งทางด้านการเมืองเป็นการทำสงครามต่อสู้กันระหว่างเมืองเพื่อแผ่ขยายอาณาเขต เช่นการทำสงครามระหว่างหัวเมืองในแถบลุ่มแม่น้ำอิระวดี เป็นต้นว่าเมืองตองอู แปร หงสาวดี อังวะ เมืองเมาะตะมะรวมถึงเมืองยะข่ายและกรุงศรีอยุธยาของไทย

นอกจากความขัดแย้งทางการเมืองแล้ว วิธีการหนึ่งที่ผู้ประพันธ์สร้างให้เกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ก็คือ ความขัดแย้งด้านสถานภาพของตัวละคร ที่ปรากฏอยู่ เช่นความขัดแย้งระหว่างจะเด็ดกับตะละแม่จันทรา ที่พระราชเทวีกีดกันไม่ให้จันทรารักกับจะเด็ดจนเป็นเหตุให้จะเด็ดต้องไปราชการเมืองแปรและดำเนินเรื่องราวต่าง ๆ มากมายต่อไปในที่สุด หรือการที่พระอัครเทวีเมืองแปรต้องการให้กุสุมาได้แต่งงานกับสอพินยาราชอนุชาของพระเจ้าสการะวุดพีแห่งเมืองหงสาวดีมากกว่าจะเด็ดที่เป็นคนสามัญ

<u>การคลายปมขัดแย้ง</u>

ในส่วนของการคลี่คลายความขัดแย้ง ยาขอบใช้วิธีการคลี่คลายหลายวิธีการ กล่าวคือหากให้ตัวละครเกิดความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ยาขอบใช้บุคคลที่สามมาคลี่คลายปัญหา เช่นกรณีที่พระมหาเถรกุโสดอช่วยให้จะเด็ดพ้นราชภัยที่อาจเอื้อมรักจันทราราชธิดาตองอู วิธีการคลี่คลายความขัดแย้งอีกวิธีหนึ่ง เมื่อตัวละครเกิดความขัดแย้งด้านความรัก ยาขอบให้ตัวละครปรับความเข้าใจกัน ใช้ความรักแท้ที่มีต่อกันเป็นส่วนช่วยในการคลี่คลาย เช่นเมื่อนันทะวดีนำข่าวเรื่องจะเด็ดรักกุสุมา มาแจ้งแกจันทรา ยาขอบให้จันทราแสดงให้เห็นถึงรักแท้ของจันทราที่มีให้จะเด็ด นางจึงเชื่อมั่นในความรักของจะเด็ดเช่นกัน

หากตัวละครประสบความขัดแย้งกับตัวเอง ยาขอบใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตัวละครช่วยในการตัดสินใจ เช่นกรณีที่ตองหวุ่นญีสังหารจิสะเบงซึ่งเป็นบุตร เพราะจิสะเบงทรยศต่อตองอู หรือให้ตัวละครเข้าใจและการยอมรับต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จนทำให้ต้องเลือกตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเห็นได้ว่ายาขอบสร้างความขัดแย้งและคลี่คลายปมขัดแย้งได้อย่างน่าติดตาม ด้วยวิธีการสร้างความขัดแย้งให้ต่อเนื่องกันเป็นเรื่องยาว โดยความขัดแย้งหนึ่งจะเป็นพื้นฐานของความขัดแย้งหนึ่งต่อไป หรือไม่เช่นนั้นผู้ประพันธ์ก็จะสร้างความขัดแย้งขึ้นมาใหม่ซึ่งมีความกลมกลืน เนบเนียนกับเรื่องและสมเหตุสมผล โดยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะเป็นความขัดแย้งที่ทวีความรุนแรงและขยายวงกว้างขึ้น นอกจากนี้ยาขอบยังสร้างให้มีความขัดแย้งประการย่อย ๆ ซ้อนอยู่ในปมขัดแย้งใหญ่

ส่วนการคลายปมขัดแย้ง ยาขอบคลี่คลายปัญหาได้อย่างแนบเนียน สมเหตุผลซึ่งบางครั้งก็พลิกความคาดหมายของผู้อ่าน ทำให้ไม่สามารถเดาเหตุการณ์ล่วงหน้าได้ ผู้ประพันธ์สร้างความใคร่รู้ใคร่ติดตามได้ตลอดทั้งเรื่อง ทำให้ผู้ชนะสิบทิศซึ่งเป็นนวนิยายที่มีขนาดยาว มีความเร้าใจ ตื่นเต้นอยู่ตลอด นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังสามารถเก็บตัวละครต่าง ๆ ไว้และนำมาใช้แก้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อคลายปมขัดแย้งต่างกรรมต่างวาระได้ตลอดเวลา ยาขอบเลือกตัวละครที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ บุคลิกภาพ อุปนิสัยและสอดคล้องกับเรื่องได้เป็นอย่างดี

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ยาขอบได้ใช้ประสบการณ์จากชีวิตจริงของตนมาเป็นประโยชน์ในการสร้สงความขัดแย้งและคลายปมขัดแย้ง เช่นประสบการณ์ที่ได้จากการอ่าน ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องวรรณกรรมต่าง ๆ และนำความรู้นั้นมาสอดประสานสร้างสรรค์งานเขียนของเขาได้อย่างแนบเนียนกลมกลืน เช่นตอนจะเด็ดสั่งโบยหลังชุนเมืองรายของตองอู เพื่อเป็นอุบายหนีไปพึ่งฝ่ายหงสาวดี และลวงจนทัพของหงสาวดีกเสียที ก็เทียบเคียงได้กับเรื่องสามัคคีเภทคำฉันท์ หรือตอนที่จะเด็ดออกบวชเป็นภิกษุเพื่อหนีราชภัย ก็เป็นกโลบายที่ยาขอบได้นำประสบ

การณ์นี้มาจากประวัติของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ หรือประสบการณ์จากชีวิตจริงของตนเมื่อเป็นเด็ก

การที่ยาขอบมีเพื่อนมากก็ทำให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการรู้จักธรรมชาติของมนุษย์เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นประโยชน์ในการนำมาสร้างและคลายความขัดแย้งได้เหมาะสม สอดคล้องกับพื้นฐานความเข้าใจมนุษย์อย่างลึกซึ้งของผู้ประพันธ์ ดังนั้นไม่ว่าตัวละครในเรื่องจะเกิดความขัดyแย้งหรือคลายความขัดแย้งอย่างไร ตัวละครจะมีเหตุผลในความประพฤติและการกระทำของตัวเองเสมอ ทำให้เห็นว่ายาขอบให้ความยุติธรรมและสร้างความเป็นมนุษย์ที่ชัดเจนให้แก่ตัวละครทุกตัว เป็นผลให้ความขัดแย้งและการคลี่คลายปมปัญหาในเรื่องมีความสมเหตุสมผลและแนบเนียน คนารคลายปมขัดแย้งมีความสมเหตุผลเป็นอย่างดี โดยใช้วิธีการสร้างความขัดแย้งรุนแรงแล้วคลายปมให้ปัญหาได้รับการคลี่คลายไป จากนั้นก็สร้างความขัดแย้งขึ้นอีกเป็นเรื่องยาว ทำให้ผู้อ่านติดตามเรื่องว่าความขัดแย้งและการคลายปมนั้นเป็นไปและลงเอยในลักษณะใด

ในการผูกปมขัดแย้งบางครั้งยาขอบจะให้มีความขัดแย้งย่อย ๆ ซ้อนอยู่ในปมขัดแย้งใหญ่และเมื่อคลายความขัดแย้งในกรณีใดกรณีหนึ่งลงได้แล้ว ก็จะสร้างความขัดแย้งใหม่ขึ้นอีกเป็นเช่นนี้ไปตลอดเรื่อง ทำให้เรื่องผู้ชนะสิบทิศซึ่งเป็นนวนิยายที่มีขนาดยาวมีความเร้าใจตื่นเต้นอยู่ตลอด และในการคลี่คลายความขัดแย้งนั้นผู้ประพันธ์ได้ใช้ประสบการณ์จากชีวิตจริงของตนมาเป็นประโยชน์ต่อการคลายความขัดแย้งในเรื่อง ดังนั้นเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าหลายตอนที่ยาขอบใช้ประสบการณ์จริงของตนมาคลี่คลายความขัดแย้ง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

จากการศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งในเรื่องผู้ชนะสิบทิศนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่ามีข้อคิดเห็นบางประการใคร่จะเสนอแนะไว้ในที่นี้ ดังนี้

1. ควรศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องอื่นอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานที่มีความสนุกสนานและได้รับความสนใจจากผู้อ่าน เพื่อพิจารณาดูว่านวนิยายที่มีความดีเด่นเรื่องนั้น ๆ ผู้ประพันธ์มีวิธีการสร้างความขัดแย้งและคลายปมขัดแย้งอย่างไร จึงทำให้เป็นที่ชื่นชอบของผู้อ่านได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรรณิการ์ ฤทธิ์เดช. วิเคราะห์เรื่องสั้นของยาขอบ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.

กาญจนา วิชญาปกรณ์. หลักเบื้องต้นในการศึกษาเรื่องสั้นและนวนิยาย. พิษณุโลก : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2534.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.

กุหลาบ สายประดิษฐ์. "ในคัดนานต์แห่งวรรณกรรมไทยได้สูญเสียนกอินทรีไปตัวหนึ่ง," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 68. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

กุหลาบขาว (นามแฝง). "ผู้ใดอยู่ใกล้ไปถึงก่อน," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 196. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

โกลเด้นชไตน์, ฌอง ปิแยร์. การอ่านนวนิยาย. แปลจาก Pour lire le roman โดย วัลยา วิวัฒน์ศร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

เจตนา นาควัชระ. ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิฆเณศ, 2521.

เฉวียง เศวตะทัต. "มองโชติ แพร่พันธุ์ ออกไปจากหัวใจของมิตรเก่าและแก่," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 42. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

ชลอ เภกะนันท์. "จากราชสำนักนายผี," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 139. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

ชลอ รังควร. "อาลัยลูก," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 411. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

ชัตสุณี สินธุสิงห์. วรรณคดีทัศนา. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

โชติ แพร่พันธุ์. ยาขอบสิบทิศชีวิตและผลงานของของโชติ แพร่พันธุ์. กรุงเทพฯ : ผดุงศึกษา, ม.ป.ป.

โชติ แพร่พันธุ์. รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผดุงศึกษา, 2515.

โชติ แพร่พันธุ์. รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผดุงศึกษา, 2515.

โชติ แพร่พันธุ์. "เรื่องไม่เป็นเรื่อง," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 365. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

โชติ แพร่พันธ์. ผู้ชนะสิบทิศ 8 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผดุงศึกษา, 2532.

ช่วย พูลเพิ่ม. ชีวิตและงานของนักประพันธ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2531.

เทียน เหลียววรักวงศ์. "แด่คุณโชติ ผู้ได้แล้วซึ่งญาณวิถี," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 24. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

ดวงมน จิตร์จำนงค์. หลังม่านวรรณศิลป์. กรุงเทพฯ : เทียนวรรณ, 2528.

ธเนศร์ ชาญเชาว์. วิเคราะห์นวนิยายของ วสิษฐ์ เดชกุญชร. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.

นภาลัย สุวรรณธาดา. "วิเคราะห์ตัวละครจากวรรณคดีไทย นางพิมพิลาไลยหรือวันทอง," จันทรเกษม. (178) : 16-17 ; กรกฎาคม-มิถุนายน 2527.

นิพนธ์ อินสิน. ความขัดแย้งในวรรณกรรมสามเรื่องของสุนทรภู่. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.

บรรจบ ชุวานนท์. "เมื่อข้าพเจ้าตรวจปรู๊ฟเรื่องผู้ชนะสิบทิศ," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 230. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

บุญศิริ ภิญญาธินันท์. การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายของ ก.สุรางคนางค์. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. วิเคราะห์รสวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร. ความรู้พื้นฐานทางวรรณคดีและวรรณกรรมเอกของไทย. กรุงเทพฯ : ชินอักษรการพิมพ์, 2522.

ประจวบ กาญจนะลาภ. "ยาขอบสิบทิศ," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 322. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

ประสาน มีเฟื่องศาสตร์. "มุมหนึ่งในชีวิตของยาขอบ," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 218. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

ป. วัชราภรณ์ (นามแฝง). ประวัตินักประพันธ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผดุงศึกษา, 2505.

ประทีป เหมือนนิล. วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของมนัส จรรยงค์. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

ผ่องพรรณ ลวนานนท์. ชีวประวัติและการประเมินคุณค่าผลงานวรรณกรรมเรื่องสำคัญ ๆ ของยาขอบ. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520. อัดสำเนา.

พัฒน์ เนตรรังษี. "บันทึกความจำ," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 102. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

พิศมัย ศรีอนุพันธุ์. "วรรณกรรมปัจจุบัน," วัฒนธรรมไทย. 22(9) : 45-51 ; กันยายน 2526.

———. "วรรณกรรมปัจจุบัน," วัฒนธรรมไทย. 22(10) : 23-33 ; ตุลาคม 2526.

พจน์ เภกะนันท์, พ.ต.อ. "ผงเข้าตายาขอบ," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 209. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

พวงพยอม (นามแฝง). "พี่โชติ," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 221. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

มัทนา นาคะบุตร. ศิลปะการแต่งผู้ชนะสิบทิศของยาขอบในด้านท่วงทำนองการแต่งและกลวิธีเสนอเรื่อง. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

ยุรฉัตร บุญสนิท. "ผู้ชนะสิบทิศ หัวใจของคนทั้งสิบทิศ," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 31(33) : 36-37; 2528.

ลาวัณย์ โชตามระ. "นางด้วนกับคุณโชติ," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 255. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

ลำโพง (นามแฝง). "ยาขอบถูกหาหมิ่นประมาท," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 267. กรุงเทพฯ : สำนักงานพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

วราภรณ์ บำรุงกุล. ความรู้พื้นฐานทางวรรณคดี. พิษณุโลก : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2532.

วัลลภ โรจนวิสุทธิ์, พล.จ. "เรื่องไม่รู้จบของยาขอบ," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 174. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

วรรณา บัวเกิด. การเขียนบันเทิงคดี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.

วาสนา ไชยรัตน์. การวิเคราะห์เรื่องสั้นของสุรชัย จันทิมาธร. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

เวทางค์ (นามแฝง). "แด่วณิพกผู้ยากไร้แต่เพียงเรือนกาย," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 135. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

วิทย์ ศิวะศริยานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย, 2514.

วิชัย ปาลวัฒน์วิไชย. "นกหลงรัง," ฟ้าเมืองไทย, 11(259) : 15-40 ; พฤษภาคม 2522.

วิลาศ มณีวัต. คนขายฝัน. กรุงเทพฯ : พี.วาทิน พับลิเคชั่น, 2531.

ศุกรวรรณดิศ ดิศกุล, ม.จ. "ปฏิสนธิของโชติ แพร่พันธุ์," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 73. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

สันตสิริ (นามแฝง). "โชติ แพร่พันธุ์ อาบูหะซันเมืองไทย," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 193. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. "เสรี หวังในธรรม อดีตยามกรมศิลป์ ผู้เติมลมหายใจใส่โรงละครแห่งชาติให้มีชีวิตชีวา," ศิลปวัฒนธรรม. 10(12) : 71-76 ; ตุลาคม, 2532.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. การเขียน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

สุปาณี มณฑานุช. เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย พ.ศ.2500-2530. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. อัดสำเนา.

สุวคนธ์ จงตระกูล. ตำราวรรณคดีวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.

สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร. พระอภัยมณี:การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ์. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514. อัดสำเนา.

สด กูรมะโรหิต. "37 ปีของมิตรภาพ," ใน ยาขอบอนุสรณ์. หน้า 53. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.

สมพร มันตะสูตร. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โอเดียนโสตร์, 2525.

ส. พลายน้อย (นามแฝง). "ยาขอบ" ชีวิตและงานของผู้แต่งอมตนิยาย "ผู้ชนะสิบทิศ". พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ช้าวฟ่าง, 2535.

เสาวลักษณ์ อนันตศานต์. วรรณกรรมเอกของไทยเรื่องชุนช้างชุนแผน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517.

หลานสาวยาขอบ (นามแฝง). ยาขอบผู้ไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพร่พิทยา, ม.ป.ป.

อับบรามส์, เอ็ม. เอช. อธิบายศัพท์วรรณคดี. แปลจาก A glossary of Literary terms โดย ทองสุก เกตุโรจน์ กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2529.

อุดม หนูทอง. พื้นฐานการศึกษาวรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา. ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2522.

Altenbernd, Lynn. and Leslie L.Lewis, A Handbook for the Study of Fiction . New York : the Mecmillan Company, 1966.

Cuddon, John Anthony. A dictionary of literary Terms. 2nd ed. Chartham : W and J. Mackay Limited, 1779.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางชฌากานต์ ศิลปรัศมี
เกิดเมื่อวันที่	18 กุมภาพันธ์ 2508
สถานที่เกิด	อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
ที่อยู่	26/513 เมืองทองธานี ตึก 12 ชั้น 9/5
	ตำบลบ้านใหม่ จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์ 1 ระดับ 4
ที่ทำงาน	โรงเรียนสตรีนนทบุรี กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 11000
ประวัติการศึกษา	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนท่ายางวิทยา พ.ศ. 2527
	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จากวิทยาลัยครูเพชรบุรี
	พ.ศ. 2529
	ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (มัธยมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยสุโขทัย
	ธรรมาธิราช พ.ศ. 2535
	การศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัย
	ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2539

วิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้ง
ในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

บทคัดย่อของ

ของ

ชณากานต์ ศิลปรัศมี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

มีนาคม 2540

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ เพื่อพิจารณาว่าผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีใดสร้างความขัดแย้งและคลี่คลายปมปัญหาที่เกิดขึ้น

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ยาขอบใช้กลวิธีการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และความขัดแย้งกับตัวเองให้ปรากฏในเรื่อง ความขัดแย้งที่ใช้มากที่สุดก็คือความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ในการสร้างนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศยาขอบใช้วิธีการสร้างความขัดแย้งให้ต่อเนื่องกัน โดยความขัดแย้งหนึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่อีกความขัดแย้งหนึ่งหรือไม่เช่นนั้นผู้ประพันธ์ก็จะสร้างความขัดแย้งขึ้นใหม่ที่กลมกลืนกับเนื้อเรื่องได้อย่างแนบเนียน และใช้วิธีค่อย ๆ ทำให้ความขัดแย้งนั้นทวีความรุนแรง เข้มข้นและขยายวงกว้างออกไปยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังดำเนินเรื่องให้มีความขัดแย้งประการย่อย ๆ ซ้อนอยู่ในความขัดแย้งซึ่งเป็นปมประเด็นใหญ่อีกด้วย

ในส่วนของการคลี่คลายปมปัญหาที่เป็นความขัดแย้ง หากเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ยาขอบใช้บุคคลที่สามเพื่อคลายปัญหาโดยเลือกตัวละครที่มาคลี่คลายได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือความสัมพันธ์ในเหตุการณ์ ตลอดจนความสำคัญของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น หากเป็นความขัดแย้งกับตนเอง ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องให้ตัวละครมีความเข้าใจสถานการณ์ด้วยเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่ง จนเกิดการยอมรับและตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติ ส่วนความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมโดยมากยาขอบให้ตัวละครใช้ความสามารถ สติปัญญาและอุบายต่าง ๆ ในการคลี่คลายความขัดแย้งในเรื่อง

AN ANALYSIS OF CONFLICT AND RESOLUTION IN THE NOVEL "PHUCHANASIPTHID"

AN ABSTRACT

BY

CHANAKAN SILLAPARASSAMEE

Presented in fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Educational Thai
at Srinakharinwirot University
March 1997

This study aims to analyze conflict and resolution in the novel "Puchanasipthid" in order to determine how the author uses strategies to make and resolve conflict in the novel.

The results reveal that Yakhob uses various strategies to make conflict between man and man, man and environment, and man and himself. The research reveals that Yakhob uses conflict between man and man most often.

Yakhob establishes one conflict by relating it to the previous one. In other cases, he creates a new conflict which fits into the unified whole, and gradually brings the conflict to a climax by broadening the circle of conflict. Besides these two strategies, the writer uses smaller conflicts which are hidden in the main conflict.

As to conflict resolution, Yakhob uses a third person to resolve the conflict between man and man by choosing an appropriate character who is related to both parties or is important to the particular situation. On the other hand, if there is a conflict between man and himself, the author uses acceptance of the situation leading to understanding in making a decision for one choice or the other. Finally, if the conflict is between man and environment, Yakhob has the character use various skills, wisdom and tactics to resolve the conflict.